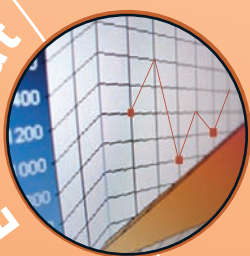

Economische
ontwikkeling

Naar een competitieve, duurzame en evenwichtige werking van de goederen en dienstenmarkt

Eco-Stat

Marktomkadering

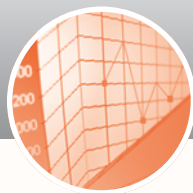

Panorama van de Belgische economie

2004 > 2005

FOD Economie, K.M.O., Middenstand en Energie

*Wij staan garant voor
een concurrentiële, duurzame en evenwichtige markt*

Panorama van de Belgische economie 2004-2005

Panorama van de Belgische economie 2004-2005

FOD Economie, K.M.O., Middenstand en Energie

Federale Overheidsdienst Economie, KMO, Middenstand en Energie
Vooruitgangstraat 50
B - 1210 BRUSSEL
tel. (02) 277 51 11
<http://mineco.fgov.be>

Voor oproepen uit het buitenland:
tel. + 32 2 277 51 11

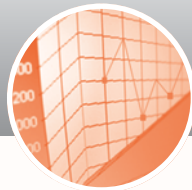
Verantwoordelijke uitgever: Lambert VERJUS
Voorzitter van het Directiecomité
Vooruitgangstraat 50
1210 BRUSSEL

Wettelijk depot: D/2006/2295/29

0265-06

“ Wij staan garant voor
een concurrentiële, duurzame en evenwichtige markt “

Voorwoord

Door de mondialisering en de scherpe internationale concurrentie moeten de kadervoorwaarden voor ondernemingen worden aangepast, zodat zij kunnen uitbreiden, innoveren en banen scheppen. Aangezien de Belgische economie sterk afhankelijk is van de uitvoer, moet een dergelijke uitdaging worden aangepast binnen de Europese context en dus ook binnen de Lissabon-strategie, die door de Europese Raad van maart 2005 werd bijgewerkt.

De inspanningen van België op dat vlak, met name in het kader van het Nationaal Hervormingsprogramma 2005-2008, moeten kunnen steunen op een objectieve economische en sectorale analyse die begrijpelijk wordt gemaakt aan de hand van gepaste economische indicatoren en parameters.

Dit door de FOD Economie opgestelde verslag over de Belgische economie moet tegemoetkomen aan die doelstelling en bijdragen tot het Belgische economische debat. Het past dus zowel qua inhoud als qua vorm in het kader van een continue verrijgingsproces. Deze vijfde editie, die de periode 2004-2005 behelst, is daar opnieuw een voorbeeld van, want zij werd uitgebreid van twee naar vier delen.

De eerste twee delen, die reeds in de vorige uitgave met betrekking tot 2003 werden voorgesteld, zijn gewijd aan de conjuncturele en structurele macro-economische analyses - laatstgenoemde bevat een energiebalans vanwege de actualiteit van het thema. Deze analyses werden aangevuld met een stand van zaken van het ondernemerschap enerzijds en een evolutie van de economische bedrijvigheid van de sectoren anderzijds.

De kleine en middelgrote ondernemingen (KMO's), die een belangrijke rol spelen in de Belgische economie, verdienen bijzondere aandacht van de overheid. Zo moet de oprichting van nieuwe en de ontwikkeling van reeds bestaande ondernemingen worden gestimuleerd. Daarom geeft het derde deel van het verslag een overzicht van het ondernemerschap tussen 2000 en 2004, meer bepaald een overzicht van het werkelijk aantal opgerichte en stopgezette ondernemingen, evenals het aantal bestaande bedrijven. Bovendien wordt het aandeel van de KMO's in de economische bedrijvigheid op het vlak van tewerkstelling en toegevoegde waarde onder de loep genomen.

Kennis van de globale economische context is evenwel niet voldoende om alle beleidslijnen voor marktomkadering uit te stippelen. De overheid moet rekening houden met de specificiteit van de sectoren. In het vierde deel van het verslag geeft de FOD Economie dan ook opnieuw een overzicht van een aantal sectoren die een belangrijke rol spelen in onze economische structuur. Zij kunnen worden onderverdeeld in drie groepen : de verwerkende nijverheid, de diensten en de vrije beroepen. Ook wordt hierin aandacht besteed aan de rol van de KMO's.

Wie deze publicatie aandachtig leest, zal zien dat de Belgische economie zich behoorlijk weet te redden in een ietwat onduidelijk economisch klimaat binnen de Europese Unie zonder evenwel voordeel te kunnen halen uit het meezuigefect van de economische groei op wereldvlak, die bijzonder uitgesproken was in de beschouwde periode.

De goederen- en dienstenmarkt, die onder druk staat van lagelonenlanden, moet meer dan ooit opgevolgd worden om de risico's en de kansen van een steeds veranderende nationale, Europese en internationale economische context te kunnen ontwaren. Het verder ontwikkelen van de deskundigheid ter zake en de opvolging van de sectoren, zal de FOD Economie leiden om haar missie te verwezenlijken en aldus bij te dragen aan de besluitvorming.

L. VERJUS

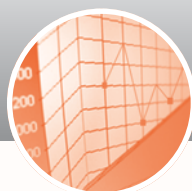
Voorzitter van het Directiecomité
van de FOD Economie, K.M.O.,
Middenstand en Energie

Panorama van de Belgische economie 2004-2005

FOD Economie, K.M.O., Middenstand en Energie

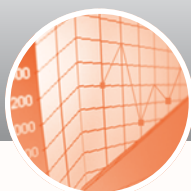

Inhoudstafel

Voorwoord.....	3
Inhoudstafel	5
Afkortingen en lexicon.....	9
Beknopt overzicht	11
1ste deel: Conjunctuurverloop in België in 2004–2005	17
I Macro-economische benadering	19
I.1 Algemeen verloop van het BBP	19
I.2 Aanbod en gebruik in de economie.....	21
I.2.1 Voornaamste uitgavencategorieën en invoer	21
I.2.1.1 Gezinsconsumptie en bepalende factoren	23
I.2.1.2 Investerings	27
I.2.1.3 Uitvoer	31
I.2.1.4 Invoer	35
I.2.2 Bijdrage van de voornaamste uitgavencategorieën tot de BBP-groei	36
I.3 Bedrijfstakingen.....	39
I.3.1 Belangrijkste bedrijfstakingen	40
I.3.1.1 Industrie	42
I.3.1.2 Bouw.....	42
I.3.1.3 Diensten	43
I.3.2 Bijdrage van de voornaamste bedrijfstakingen tot de BBP-groei	44
I.4 Werkloosheid.....	47
I.5 Consumptieprijzen	49
De convergentie binnen de eurozone, vijf jaar na de invoering van de eenheidsmunt	57
Statistische bijlage.....	65
2de deel: Structurele macro-economische evaluatie.....	67
II Structurele aspecten	69
II.1 Bruto binnenlands product per inwoner, indicator van de collectieve rijkdom.....	69
II.1.1 Internationale positie	69
II.1.2 BBP per inwoner: de voornaamste componenten	70
II.2 Tewerkstelling: structurele kenmerken.....	71
II.3 Productieactiviteit	77
II.3.1 Structuur van de productieactiviteit.....	77
II.3.1.1 De toegevoegde waarde	77
II.3.1.2 De tewerkstelling volgens de nationale rekeningen	80
II.3.2 Productiviteit en investeringen volgens bedrijfstak.....	83
II.3.2.1 Productiviteit van de bedrijfstakken in België	83
II.3.2.2 De investeringen van de bedrijfstakken.....	87
II.3.3 Competitiviteit kosten.....	91
II.3.3.1 Loonkosten per geproduceerde eenheid in de bedrijfstakken	91
II.3.3.2 Verdeling van de toegevoegde waarde in de bedrijfstakken.....	94
II.4 Belgische buitenlandse handel	96
II.4.1 Exportgerichtheid	96
II.4.2 Uitgevoerde producten.....	98
II.5 Rekeningen van de institutionele sectoren	102
II.5.1 Rekeningen van de vennootschappen.....	102
II.5.2 Overheidsrekening	104
II.5.3 Gezinsrekeningen	105
II.5.4 Rekening van de rest van de wereld	107

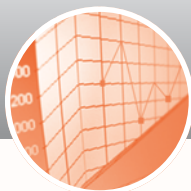
II.6	Energiebalans	108
II.6.1	Algemeen energiekader	108
II.6.2	Primair energieverbruik	110
II.6.2.1	Algemeen	110
II.6.2.2	Energieafhankelijkheid	113
II.6.2.3	Primaire energie-intensiteit	113
II.7	Europese structurele indicatoren	115
II.7.1	Indicatoren voor het algemene economisch klimaat	119
II.7.2	Tewerkstelling	123
II.7.3	Innovatie en onderzoek	126
II.7.4	Economische hervorming	132
II.7.5	Sociale cohesie	141
II.7.6	Leefmilieu	142
3de deel: Het ondernemerschap en de positie van de KMO's en zelfstandigen		147
III	Het ondernemerschap van 2000 tot 2004	149
III.1	Oprichtingen en stopzettingen van ondernemingen	149
III.1.1	Starters	149
III.1.1.1	Oprichtingen van BTW-plichtige ondernemingen	149
III.1.1.2	Startende zelfstandigen	151
III.1.1.3	Inschrijvingen in de Kruispuntbank ondernemingen	153
III.1.2	Stopzettingen	154
III.1.2.1	Schrappingen van BTW-plichtige ondernemingen	154
III.1.2.2	Stopzettingen van zelfstandigen	157
III.1.3	Nettodynamiek van het ondernemerschap	159
III.1.3.1	Netto evolutie van BTW-plichtige ondernemingen	159
III.1.3.2	Netto evolutie van zelfstandigen	161
III.2	Ondernemingen, zelfstandigen en werkgevers	162
III.2.1	BTW-plichtige ondernemingen	162
III.2.2	Zelfstandigen en helpers	165
III.2.3	Werkgevers in de KMO's	170
III.3	Arbeidsplaatsen en toegevoegde waarde in de KMO's	174
III.3.1	Arbeidsplaatsen in de KMO's	175
III.3.2	Toegevoegde waarde in de KMO's	179
4de deel: Sectorale analyses		183
IV	Meso-economische benadering	185
IV.1	Agrovoeding (voedings- en landbouwindustrie)	185
IV.1.1	Aandeel in de Belgische economie	186
IV.1.2	Belangrijkste activiteiten	188
IV.1.3	Tewerkstelling	190
IV.1.4	Buitenlandse handel	192
IV.1.5	Demografie van de ondernemingen	195
IV.1.5.1	Aantal ondernemingen	195
IV.1.5.2	Grootte van de ondernemingen	196
IV.1.6	Investerings- en financiële gezondheid	198
IV.2	Textiel	200
IV.2.1	Aandeel in de Belgische economie	201
IV.2.2	Belangrijkste activiteiten	202
IV.2.3	Tewerkstelling	203
IV.2.4	Buitenlandse handel	205
IV.2.5	Demografie van de ondernemingen	208
IV.2.5.1	Aantal ondernemingen	208
IV.2.5.2	Grootte van de ondernemingen	208
IV.2.6	Investering en financiële gezondheid	210

IV.3	Metallurgie	211
IV. 3.1	Aandeel in de Belgische economie.....	212
IV.3.2	Belangrijkste activiteiten	213
IV.3.3	Tewerkstelling	214
IV.3.4	Buitenlandse handel.....	215
IV.3.5	Demografie van de ondernemingen.....	217
IV.3.5.1	Aantal ondernemingen.....	217
IV.3.5.2	Grootte van de ondernemingen.....	217
IV.3.6	Investeringen en financiële gezondheid.....	219
IV.4	Chemie	220
IV.4.1	Aandeel in de Belgische economie.....	221
IV.4.2	Belangrijkste activiteiten	222
IV.4.3	Tewerkstelling	223
IV.4.4	Buitenlandse handel.....	225
IV.4.5	Demografie van de ondernemingen.....	227
IV.4.5.1	Aantal ondernemingen.....	227
IV.4.5.2	Grootte van de ondernemingen.....	228
IV.4.6	Investeringen en financiële gezondheid.....	229
	Biotechnologie	231
IV.5	Transportmiddelen	232
IV.5.1	Aandeel in de Belgische economie.....	233
IV.5.2	Belangrijkste activiteiten	234
IV.5.3	Tewerkstelling	235
IV.5.4	Buitenlandse handel.....	236
IV.5.5	Demografie van de ondernemingen.....	238
IV.5.5.1	Aantal ondernemingen.....	238
IV.5.5.2	Grootte van de ondernemingen.....	238
IV.5.6	Investeringen en financiële gezondheid.....	240
	Lucht- en ruimtevaartindustrie	242
IV.6	Bouw	244
IV.6.1	Aandeel in de Belgische economie.....	244
IV.6.2	Belangrijkste activiteiten	245
IV.6.3	Tewerkstelling	247
IV.6.4	Vitaliteit.....	248
IV.6.5	Demografie van de ondernemingen.....	251
IV.6.5.1	Aantal ondernemingen.....	251
IV.6.5.2	Grootte van de ondernemingen.....	252
IV.6.6	Investeringen en financiële gezondheid.....	253
IV. 7	Distributie (kleinhandel).....	254
IV.7.1	Aandeel in de Belgische economie.....	255
IV.7.2	Belangrijkste activiteiten	256
IV.7.3	Tewerkstelling	257
IV.7.4	Demografie van de ondernemingen.....	258
IV.7.4.1	Aantal ondernemingen.....	258
IV.7.4.2	Grootte van de ondernemingen.....	258
IV.7.5	Investeringen en financiële gezondheid.....	260
IV.8	Structuur van de middelgrote en grootdistributie.....	262
IV.8.1	Voedingshandel met zelfbediening	262
IV.8.2	Gespecialiseerde handel in zelfbediening.....	268

IV.9	Horecasector.....	272
IV.9.1	Aandeel in de Belgische economie.....	272
IV.9.2	Belangrijkste activiteiten	273
IV.9.3	Tewerkstelling	274
IV.9.4	Demografie van de ondernemingen.....	275
IV.9.5	Investeringsen	277
IV.10	Het vervoer	278
IV.10.1	Aandeel in de Belgische economie.....	278
IV.10.2	Belangrijkste activiteiten	279
IV.10.3	Tewerkstelling	281
IV.10.4	Demografie van de ondernemingen.....	282
IV.10.4.1	Aantal ondernemingen.....	282
IV.10.4.2	Grootte van de ondernemingen.....	283
IV.10.5	Investeringsen en financiële gezondheid.....	284
	De vrachtlogistiek	286
IV.11	Financiële instellingen.....	287
IV.11.1	Aandeel in de Belgische economie.....	288
IV.11.2	Tewerkstelling	288
IV.11.3	Demografie van de ondernemingen.....	289
IV.11.3.1	Aantal financiële instellingen	289
IV.11.3.2	Grootte van de ondernemingen.....	289
IV.11.4	Investeringsen	291
	De banksector.....	291
	De verzekeringssector	294
IV.12	De sector van de vrije beroepen	296
IV.12.1	Verzekeringplichtigen in de sector van de vrije beroepen	297
IV.12.2	De ondernemingen in de sector van de vrije beroepen	302
IV.12.3	De vestigingsen met tewerkstelling en de arbeidsplaatsen in de sector van de vrije beroepen.....	305
	BIJLAGE.....	311

Afkortingen en lexicon

AMECO:	Annual Macro Economic Data Base (DG ECFIN, EC)
BBP:	Bruto Binnenlands Product
BLEU:	Belgisch-Luxemburgse Economische Unie
BIPT:	Belgisch Instituut voor Postdiensten en Telecommunicatie
BTW:	Belasting op de toegevoegde waarde
CBFA:	Commissie voor het Bank, Financie- en Assurantiewezen
DBI:	Directe Buitenlandse Investeringen
DBRIS:	Bedrijvenregister van het Nationaal Instituut voor de Statistiek
E4:	Algemene directie Economisch Potentieel
E5:	Algemene directie KMO-beleid
E8:	Algemene directie Statistiek en Economische Informatie
EAK:	Enquête over de arbeidskrachten
EC:	Europese Commissie
ESR 1995:	Europees systeem van rekeningen (1995)
EU:	Europese Unie
EUROSTAT:	Bureau voor de Statistiek der Europese Gemeenschappen
FEDERGON:	Federatie van partners voor werk (België)
FOD:	Federale Overheidsdienst
FOD Economie:	Federale Overheidsdienst Economie, KMO, Middenstand en Energie
GO:	Grote onderneming(en) (50 en meer werknemers)
HRW:	Hoge Raad voor de Werkgelegenheid (België)
HVKZ:	Hulp- en Voorzorgskas voor Zeevarenden
ICT:	Informatie- en communicatietechnologie
INR:	Instituut voor de Nationale Rekeningen (België)
IPE:	International Petroleum Exchange
KBO:	Kruispuntbank van ondernemingen
KMO:	Kleine en middelgrote onderneming(en) (minder dan 50 werknemers)
KO:	Kleine onderneming(en) (minder dan 10 werknemers)
MO:	Middelgrote onderneming(en) (10 tot 49 werknemers)
NBB:	Nationale Bank van België
OESO:	Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling
OVW:	Onder verbrand waarde
RSVZ:	Rijksdienst voor de Sociale Verzekeringen der Zelfstandigen
RSZ:	Rijksdienst voor Sociale Zekerheid
RSZPPO:	Rijksdienst voor Sociale Zekerheid van de provinciale en plaatselijke overheidsdiensten
RVA:	Rijksdienst voor Arbeidsvoorziening (België)
TOE:	Ton olie equivalent
TW:	Toegevoegde waarde
VSA:	Verenigde Staten van Amerika
WN:	Werknemer
WTO:	World Trade Organisation (Wereldhandelsorganisatie)
:	wijziging van referentieperiode ten opzichte van een andere
driemaandelijkse wijziging:	wijziging in procent van het kwartaal vergeleken met het voorgaande kwartaal
jaarlijkse wijziging:	wijziging in procent van een periode vergeleken met dezelfde periode van een jaar eerder
skig:	seizoen- en kalenderinvloeden gezuiverde gegevens

NACE secties

- A Landbouw, jacht en bosbouw
- B Visserij
- C Winning van delfstoffen
- D Industrie
- E Productie en distributie van elektriciteit, gas en water
- F Bouwnijverheid
- G Groot- en detailhandel; reparatie van auto's, motorrijwielen en consumentenartikelen
- H Hotels en restaurants
- I Vervoer, opslag en communicatie
- J Financiële instellingen
- K Onroerende goederen, verhuur en diensten aan bedrijven
- L Openbaar bestuur en defensie; verplichte sociale verzekeringen
- M Onderwijs
- N Gezondheidszorg en maatschappelijke dienstverlening
- O Overige gemeenschapsvoorzieningen, sociaal-culturele en persoonlijke diensten
- P Huishoudens
- Q Extraterritoriale organisaties en lichamen

Definities

Arbeidsplaats:

de statistiek van de arbeidsplaatsen wordt bekomen door vooreerst per werkgever een telling te maken van het aantal werknemers in dienst op de laatste dag van het kwartaal. Werknemers die bij meer dan een werkgever zijn tewerkgesteld, worden meermaals geteld.

Current ratio:

liquiditeitsratio die de activa op minder dan 1 jaar vergelijkt met schulden op minder dan 1 jaar.

Gecentraliseerde statistieken van de RSZ:

statistieken die werden opgemaakt op basis van de onderneming als een homogeen geheel. In het bijzonder wordt één enkele activiteit, met name de hoofdactiviteit, en één enkele lokalisatie, met name de hoofdzetel (welke niet altijd de maatschappelijke zetel is), in aanmerking genomen.

Gedecentraliseerde statistieken van de RSZ:

statistieken die niet gebaseerd zijn op de onderneming als homogene entiteit maar op alle exploitatiezetels waarover zij beschikt. Ze komen voort uit een jaarlijkse opvraging bij de werkgevers waarbij deze gevraagd worden het aantal werknemers in dienst op 30 juni te verdelen volgens de gemeente waar en de activiteit waarin ze tewerkgesteld zijn.

Investeringsgraad:

bruto vaste kapitaalvorming in verhouding tot de bruto toegevoegde waarde.

NACE:

economische activiteitennomenclatuur in de Europese Gemeenschappen die is opgesteld met het oog op het vergemakkelijken van het ordenen van de economische en sociale statistische informatie.

Prodcom:

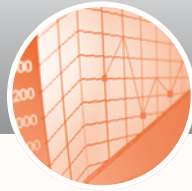
maandelijkse enquête bij alle lokale eenheden van industriële activiteit met 10 of meer personeelsleden of met een omzet van 2.478.935 euro, die de wijziging meet van de toegevoegde waarde tegen factorkosten.

Rentabiliteitsratio van eigen kapitaal:

ratio van de verhouding netto-resultaat ten opzichte van eigen vermogen.

Solvabiliteitsratio:

ratio die het eigen vermogen vergelijkt met het vreemd vermogen.

Beknopt overzicht

1. Conjunctuurverloop in België in 2004-2005

Vanaf het laatste kwartaal van 2004 vertoonde de Belgische economie tekenen van vertraging, waardoor een nieuwe conjunctuuropleving onderbroken werd.

Na een aanzienlijke vertraging tijdens de eerste drie maanden van 2005 herstelde de BBP-groei zich weer geleidelijk ten opzichte van het voorgaande kwartaal als gevolg van de opleving van de binnenlandse vraag. De buitenlandse handel daarentegen zwakte de groei af in het eerste halfjaar van 2005.

Door het geringe aantal nieuwe banen, de sterke stijging van de energieprijzen en de onzekere groei-vooruitzichten werd de stijging van de gezinsuitgaven ietwat afgeremd.

Het gecombineerde effect van een gunstige financiële toestand, een toegenomen rentabiliteit en betere vraagvooruitzichten blies de bedrijfsinvesteringen nieuw leven in. De dynamiek van de uitvoer daarentegen werd getemperd door de zwakke Europese activiteit (vanwege het gebrek aan interne veerkracht en in het bijzonder de aanhoudend zwakke gezinsconsumptie), gekoppeld aan de stijgende energieprijzen en de weerslag van de voorafgaandelijke opwaardering van de euro.

Hoewel alle grote bedrijfstakken in 2004 bijdroegen tot de groei, bleek uit de gegevens van de nationale rekeningen dat de activiteit in het eerste halfjaar van 2005 vooral gestimuleerd werd door de diensten.

De inflatie, die sinds 2001 een dalende trend vertoonde, nam weer toe in 2004 en 2005, voornamelijk onder invloed van de prijsstijging van de aardolieproducten, prijzen die in absolute cijfers een historisch hoogtepunt bereikten. De onderliggende inflatie daarentegen (zonder volatiele componenten) stabiliseerde zich in die periode, wat wijst op een beperkte invloed van de niet-energieprijzen en de afwezigheid van "tweede ronde-effecten".

Inzake de convergentie van de Belgische economie binnen de eurozone en in het bijzonder ten opzichte van zijn voornaamste handelspartners, bleek België te beantwoorden aan de vereisten van de theorie van de optimale monetaire zones. Dit ondanks een aantal duidelijke verschillen met andere landen als gevolg van onze specifieke situatie inzake buitenlandse handel (grote openheid en specialisatie in de productie van intermediaire goederen).

2. Structurele aspecten

Bruto binnenlands product per inwoner

Als teken van de collectief geproduceerde rijkdom bereikte het bruto binnenlands product per inwoner op basis van koopkrachtpariteit in 2004 een hoogtepunt sinds de conjunctuurtop van 2000. Voor de eerste maal sinds het begin van het decennium werd zijn verloop bepaald door een gelijktijdige stijging van de arbeidsproductiviteit en van de tewerkstellingsgraad, die hier berekend wordt ten opzichte van het jaargemiddelde van de hele bevolking.

Tewerkstelling

Het aantal tewerkgestelden ten opzichte van de potentieel beroepsactieve bevolking is in België relatief lager dan in de andere Europese landen. In 2004 bedroeg de geharmoniseerde tewerkstellingsgraad (Eurostat) in België 60,3 %, vergeleken met gemiddeld 64,7 % in de Europese Unie (EU-15). De achterstand van België ten opzichte van het Europese gemiddelde doet zich uitsluitend voor bij jongeren (15-24 jaar) en ouderen (55-64 jaar).

Productieve activiteiten

Tussen 1995 en 2004 daalde het aandeel van de nijverheid, uitgedrukt in werkelijke prijzen, van 23,2 % van de bruto toegevoegde waarde naar 19,9 %, terwijl het uitgedrukt in constante prijzen zo goed als stabiel bleef (21 %).

Het aandeel van de diensten in werkelijke prijzen steeg in die periode als gevolg van de toename van verhandelbare diensten en hield in 2004 halt op 74,2 % van de bruto toegevoegde waarde. De desindustrialisatie van de Belgische economie lijkt eerder een relatief proces te zijn.

Het sectorale productiviteitsverloop in 2004 illustreerde de basistrend die sinds midden de jaren negentig werd waargenomen en vanaf het begin van het decennium meer uitgesproken was, namelijk een verschuiving van de tewerkstelling in de industrie naar de diensten waar het productiviteitspeil lager ligt. Uit het toenemende belang van de diensten in de economie resulteerde een productiviteitsdaling van onze economie in haar geheel.

In tegenstelling tot de periode 2001-2002 (vorige interprofessionele loononderhandelingen) namen de loonkosten per geproduceerde eenheid voor de hele economie licht toe in de periode 2003-2004.

Belgische buitenlandse handel

In een context van toenemende mondialisering van de handel en dus van steeds meer nieuwe concurrenten behield België zijn plaats (10e) onder de belangrijkste uitvoerlanden in de wereld. Zoals bij de meeste partners van de Europese Unie was onze uitvoer vooral gericht op Europese markten. De EU-15 slurpte immers drie vierde van al onze leveringen op; de Verenigde Staten waren onze grootste markt buiten Europa.

Rekeningen van de institutionele sectoren

Uit de analyse van de institutionele sectoren bleek dat het bruto exploitatieoverschot van de bedrijven in 2004 een historisch hoogtepunt bereikte (22,3 % van het BBP). Desondanks daalden de bedrijfsinvesteringen in verhouding tot het BBP in de periode 2002-2004. Ook al kan het in 2001 bereikte peil als uitzonderlijk worden beschouwd, toch bleef de daaropvolgende daling zorgwekkend. Het uitzonderlijk hoge bruto exploitatieoverschot bevordert normaal gezien de zelffinanciering van productieve investeringen.

Sinds 1998 worden de overheidsfinanciën in hun geheel gekenmerkt door een quasi-evenwicht tussen ontvangsten en uitgaven.

In 2003 en 2004 compenseerde de dalende spaarquote de afname van het reëel beschikbare gezinsinkomen, zodat de gezinsconsumptie ondanks alles toenam.

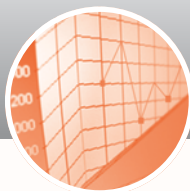
Hoewel het Belgische saldo van de lopende transacties met het buitenland positief was (10 miljard euro), was dit toch gevoelig lager dan in 2003 (12,1 miljard euro).

Energiebalans

De energiemarkt in 2005 wordt gekenmerkt door een sterke stijging van de aardolieprijzen, als gevolg van een aantal conjunctuurfactoren (wisselvallige klimatologische omstandigheden, geopolitiek klimaat,...), structurele aspecten (opkomst van nieuwe consumptielanden, uitblijven van investeringen in de oliesector,...), alsook speculatieve factoren. Dit aanvankelijk als tijdelijk beschouwd fenomeen bleek van langere duur te zijn.

Europese structurele indicatoren

De jaarlijkse evaluatie van de geboekte vooruitgang op het vlak van uitvoering van de Lissabon-strategie gebeurt sinds 2004 op basis van de beperkte lijst met 14 structurele indicatoren die zes gebieden behelzen: algemene economische toestand, tewerkstelling, innovatie en onderzoek, economische hervorming, sociale cohesie en milieu.

De indicatoren die onder het gebied algemene economische toestand vallen, getuigen van een goede prestatie van België in Europa. Ons land staat behoorlijk gerangschikt voor indicatoren als arbeidsproductiviteit, BBP-groei, inflatie, begrotingsoverschot en stijging van de arbeidskosten per eenheid.

De tewerkstellingsgraad blijft laag en ligt nog steeds onder het Europese gemiddelde. Vooral bij jongeren en ouderen is de toestand problematisch.

De uitgaven voor R&D dalen aanhoudend sinds 2001. Naast een onvoldoende bijdrage van de overheid nemen nu ook de bedrijfsuitgaven op dat vlak af.

Inzake economische hervormingen laten de verwachte voordelen van de liberalisering van de netwerk-industrieën op zich wachten.

Op het vlak van sociale cohesie boekt België goede resultaten qua sociale transfers en onderwijs voor jongeren. De cijfers over de langdurig werklozen zijn echter minder gunstig.

Er moeten nog heel wat inspanningen worden gedaan op het gebied van milieu om tegemoet te komen aan de doelstellingen van Lissabon. De in maart 2004 gesloten overeenkomst tussen de federale staat en de gewesten over de verdeling van de te verwezenlijken inspanningen om de uitstoot van broeikasgas te verminderen wijst erop dat we in de goede richting gaan.

3. Het ondernemerschap van 2000 tot 2004

Het verloop in het ondernemingenbestand

België bezit een groot potentieel van KMO waarvan de verschuiving naar een diensteneconomie de effecten van de globalisering illustreert.

Op het einde van 2004 telt het land ongeveer 700.000 BTW-plichtige ondernemingen, waarvan 99,3 % minder dan 50 werknemers telt en 72,5 % geen personeel in loondienst heeft. Iets meer dan de helft van deze ondernemingen zijn natuurlijke personen, een aandeel dat sedert 2000 continu terugloopt.

Over de beschouwde periode is het aantal bedrijven in de landbouw zonder personeel sterk gedaald, evenals het aantal micro-ondernemingen in de industrie met minder dan 10 werknemers. Meer dan 12.000 ondernemingen in de klein- en groothandel met minder dan 10 werknemers zijn verdwenen. In de sector van onroerende goederen, verhuur en diensten aan bedrijven groeit het aantal ondernemingen zonder en met minder dan 10 werknemers echter zeer sterk.

Een toegenomen belangstelling voor het ondernemerschap

Na een crisisperiode – met meer verdwijningen dan oprichtingen van ondernemingen – die aanhield tot in 2002, treedt in 2003 een netto toename op. In 2004 groeit het aantal BTW-plichtige ondernemingen aan met 10.290 eenheden, terwijl het aantal zelfstandigen toeneemt met ongeveer 30.000. De eerste bijna volledige cijfers voor 2005 bevestigen de groeiende interesse voor het starten van een eigen onderneming.

De vrouwen staan in 2004 in voor 35 procent van het aantal starters van een onderneming wat een lichte achteruitgang betekent ten opzichte van 2000.

De helft (49,8 %) van de in 2004 opgerichte ondernemingen situeert zich in de sectoren groot- en kleinhandel, reparatie van auto's en huishoudelijke artikelen en onroerende goederen, verhuur en diensten in bedrijven. Alhoewel beide sectoren ook goed zijn voor de helft (49,8 %) van het aantal stopzettingen, bedroeg de netto aangroei van het aantal ondernemingen in een jaar tijd ruim 5.000 eenheden.

Het belang van de KMO voor tewerkstelling en toegevoegde waarde

De private sector telde in 2004 ongeveer 213.000 werkgevers die zowat 2.475.000 arbeidsplaatsen ter beschikking stelden. De tewerkstelling is echter disproportioneel verdeeld over de verschillende grootte-categorieën van werkgevers. Tussen 2000 en 2004 groeide het totale aantal arbeidskrachten met 4,6 %: bij de grote ondernemingen met 5,9 % tegenover slechts met 2,9 % bij de KMO. Het grootste banenverlies tussen 2000 en 2004 doet zich voor in de primaire sector en in de industrie, waar 30.000 banen verloren zijn gegaan bij de grote ondernemingen en 10.000 bij de KMO. De andere sectoren kennen een banengroei, vooral in de sectoren onroerende goederen, verhuur en diensten aan bedrijven, gezondheidszorg en maatschappelijke dienstverlening en handel.

Het aandeel van de KMO in de toegevoegde waarde van de gehele economie bedraagt 28,7 %. De grootste volumebijdragen van de KMO vinden plaats in de dienstensector, de handel en de bouw. Daarnaast dragen de KMO bij voor meer dan de helft van de toegevoegde waarde in de volgende sectoren: visserij (100 %), landbouw, horeca, gemeenschapsvoorzieningen en persoonlijke diensten, bouw en zakelijke dienstverlening (56,5 %).

4. Sectorale analyses

De sectoren van zowel de verwerkende nijverheid als de dienstensector vormen de motor voor een duurzame groei. Deze groei kan echter enkel plaats vinden wanneer er een gunstige omgeving wordt gecreëerd waarin ondernemingen en ondernemerschap kunnen bloeien. De voortdurende, verdere ontwikkeling van de kennis omtrent een aantal sectoren vormt een ondersteuning bij het nemen van de juiste beslissingen om het ondernemingsklimaat te kunnen verbeteren.

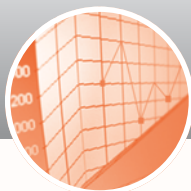
Vandaar dat in dit document de aandacht gevestigd wordt op een sectorale benadering van de economische activiteit. In de mate van het mogelijke werden voor een aantal arbitrair gekozen sectoren, representatief voor de Belgische economie, de volgende dimensies geanalyseerd: toegevoegde waarde en productie, tewerkstelling, buitenlandse handel, demografie, investeringen en financiële gezondheid. De toegelichte sectoren zijn de landbouwsector en de voedingsindustrie, textiel, metallurgie, chemie, transportmiddelen, bouwnijverheid, distributie, horeca, transport en logistiek, financiële diensten en vrije beroepen.

Het aantal ondernemingen en het aandeel in de totale toegevoegde waarde in de **landbouwsector** daalden fors. In de **voedingsindustrie** viel in 2004 de grote discrepantie op van de productie van belangrijke subsectoren. Zo nam de productie van de vleesindustrie, de verwerking van groenten en fruit en de drankenindustrie sterk toe, terwijl de productie van de vetstoffenindustrie afnam.

In de **textielsector** deed zich een nieuw banenverlies voor, wat enerzijds het resultaat is van de teruglopende productie en anderzijds van de automatisering van het productieproces. De innovatieve subsector technisch textiel zag zijn aandeel in de sector toenemen naar 25 %. De marges van de textielondernemingen bleven onder druk staan door de zwakke Amerikaanse dollar en de hoge grondstoffenprijzen.

Na een moeilijke periode kende de **metallurgie** een stijging van de productie met 20 % in 2004. De rentabiliteit van de ondernemingen in de sector steeg dan ook fors. In weerwil van deze hoogconjunctuur, vooruit gestuwd door de economische groei van China, liep de tewerkstelling terug.

Stabiliteit is het sleutelwoord bij een analyse van de **chemische sector**, zowel wat betreft aandeel in de totale productie als in de totale toegevoegde waarde, tewerkstelling als financiële gezondheid. De basischemie en de farmaceutische sector zagen hun productie fors groeien. Ook de biotechnologie ontwikkelt zich sterk. Opvallend is dat de chemische sector in 2004 een aandeel had van respectievelijk 25 % in de Belgische uitvoer en 20 % in de Belgische invoer.

Eigen aan de **automobielsector** is de atypische structuur (relatief weinig KMO) en de hoge investeringspieken wanneer nieuwe productielijnen worden opgestart. In tegenstelling tot de productie, nam de tewerkstelling in de sector af in 2004. De subsector autoassemblage neemt een groot deel van de productie en de tewerkstelling voor zijn rekening.

De **bouwsector** wordt gekenmerkt door een hoog aantal eenmansondernemingen, een concentratie van de tewerkstelling in grote ondernemingen en een hoge arbeidsintensiviteit. De aanhoudende vraag naar nieuwe woningen, gestimuleerd door de daling van de hypotheekrente, was de drijvende kracht van de bouwactiviteit in 2005 en compenseerde het tempoverlies van de vraag naar niet-woningbouw. De sector ziet zich geconfronteerd met een structureel gebrek aan geschoolde arbeidskrachten en met moeilijkheden die inherent zijn aan de concurrentie van buitenlandse werkkrachten.

Sinds 2000 kent de **distributiesector** een gestage groei van zijn toegevoegde waarde die meer dan 13 % van de gehele economie bedraagt. In 2004 vertonen de financiële ratio's, en vooral de rentabiliteit van het eigen vermogen, een positief verloop. Terwijl de omzetstijging van de detailhandel verder toeneemt (5,2 %) in 2004, doet zich vervolgens een inkrimping van de verkopen van detailhandel in voedingsmiddelen voor. De trage maar voortdurende daling van het aantal ondernemingen is vooral te wijten aan de stopzettingen van kleine zelfstandigen.

De analyse van de **structuur van de middelgrote en de grootdistributie** wijst op een consolidatiefase en een gestabiliseerd aanbod van de verkoopsoppervlakte bij de voedingshandel met zelfbediening. Tussen winkeltypes onderling doen zich wel nog betekenisvolle verschuivingen voor. De gespecialiseerde handel kent een krachtigere ontwikkeling zowel in termen van verkooppunten als verkoopsoppervlakte. In verhouding met zijn bevolking kent Wallonië er de hoogste densiteit.

De meeste indicatoren van de **horeca** (omzet, tewerkstelling, aantal ondernemingen) kennen een gunstig verloop. Tussen 2000 en 2003 nam het aantal restaurants (goed voor de helft van de omzet van de sector) toe met 8,5 %. Deze positieve balans boet in aan glans, omwille van de daling van actieve ondernemingen en oprichtingen in de subsector cafés met 11 % gedurende deze periode. Terwijl het aandeel van de horeca in de totale toegevoegde waarde van de economie klein blijft, blijft de investeringsgraad op een hoog peil.

De **vervoersector** blijft gedomineerd door de economische uitstraling van de haven van Antwerpen, die de levensader vormt voor andere sectoren, zoals de distributie en de bevoorrading van de verwerkende industrie. De omzetstijging is vooral te merken in subsectoren zoals binnenvaart en vervoersondersteunende activiteiten (onderhoud, opslag en organisatie van het vervoer).

De groei van het aantal instellingen in de gehele **financiële sector** staat in contrast met de parallele daling van de tewerkstelling. De oprichting van ondernemingen is vooral waarneembaar in de subsector financiële bemiddeling die gekenmerkt is door een sterke dominantie van ondernemingen met minder dan 5 werknemers. De continue verbetering van de resultaten van de banksector contrasteert met de waargenomen volatiliteit in de verzekeringssector.

De **vrije beroepen**, een groep van zelfstandigen en ondernemingen met een sterk toegenomen verscheidenheid van activiteiten, groeien fors. Een vrouwelijking evenals het uitoefenen van de activiteit in het kader van een vennootschap zijn kenmerkende tendensen in deze sector. De werkgevers in de sector, overwegend van kleine omvang, zorgden voor een sterke stijging van de tewerkstelling in 2003, vergeleken met 1995.

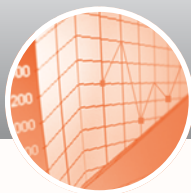

Panorama van de Belgische economie 2004-2005

FOD Economie, K.M.O., Middenstand en Energie

*Wij staan garant voor
een concurrentiële, duurzame en evenwichtige markt*

1ste deel

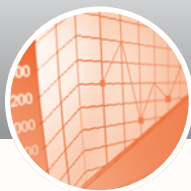
Conjunctuurverloop in België in 2004-2005

Panorama van de Belgische economie 2004-2005

FOD Economie, K.M.O., Middenstand en Energie

I Macro-economische benadering

I.1 Algemeen verloop van het BBP

Na drie opeenvolgende jaren van geringe groei benaderde de Belgische economie in 2004 opnieuw haar potentiële groei die geraamd was op ongeveer 2 %.

Tabel I.1 Verloop van de economische groei (BBP)

(wijziging in % t.o.v. het vorige jaar)

BBP	onder het groeipotentieel			boven het groeipotentieel
Jaar	2001	2002	2003	2004
Groei in %	1,0	1,5	0,9	2,6

Bron: INR en berekeningen FOD Economie.

In België leek 2004 het **begin van een nieuwe conjunctuercyclus** in te luiden. Aan deze opleving van de economische bedrijvigheid kwam in het laatste kwartaal van 2004 **echter een einde**, met name als gevolg van de sterke stijging van de aardolieprijzen (inflatieversnelling, verminderde koopkracht van de gezinnen, toenemende onzekerheid voor gezinnen en ondernemers, ...) en van een verslappende exportdynamiek. Volgens de in het najaar van 2005 beschikbare statistieken **begon de Belgische economie te ontwaken** uit haar rustpauze waar zij sinds het laatste kwartaal van 2004 in verzeild leek te zijn geraakt.

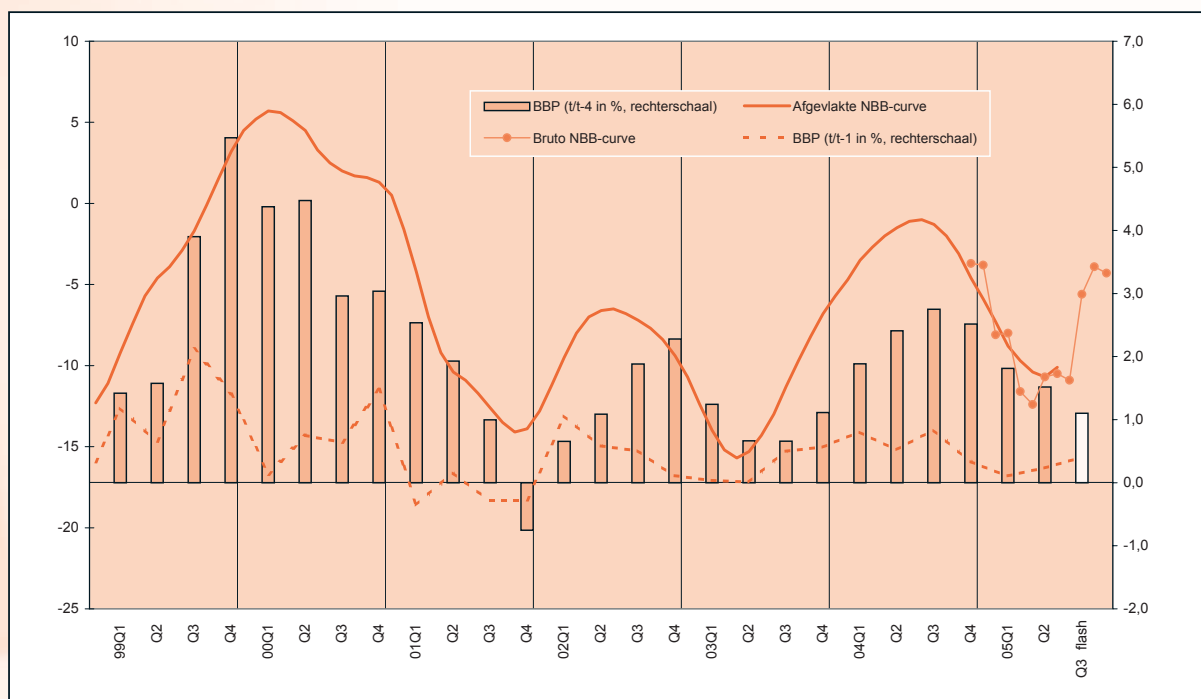
Na een periode van **versnelling** van de BBP-groei gedurende vier opeenvolgende kwartalen kwam er vanaf het laatste kwartaal van 2004 en tot in het derde kwartaal van 2005 op jaarbasis **een vertraging in die groei**.

Tabel I.2 Sleutelfactoren die het BBP-verloop beïnvloeden

Elementen	Impact	Gevolg voor het BBP
Prijsverhoging van de energieproducten	Negatieve invloed op het vertrouwen van de economische actoren Slappe arbeidsmarkt	Teruglopende consumptie en productie
Lage rentevoeten en goede rentabiliteit van de ondernemingen Gemeenteraadsverkiezingen in 2006	Positieve gevolgen voor de investeringen	Productieve en openbare investeringen in de lift
Herstel van de wereldhandel in het tweede kwartaal van 2005 en einde van de waardestijging van de euro sedert begin 2005	Maar teruglopen van de buitenlandse handel (slechte conjunctuur bij de buurlanden) en toegenomen dynamiek van de invoer	Netto-uitvoer draagt negatief bij

Grafiek I.1 Einde van de conjunctuurvertraging en begin van een nieuwe cyclus?
(voor seizoen- en kalenderinvloeden gezuiverde gegevens, in %)

Bron: INR, NBB en berekeningen FOD Economie.

Op kwartaalbasis was de groei in 2004 zeer wispelturig, waarbij versnellingen en vertragingen elkaar afwisselenden. Na de eerder afwachtende houding tijdens de eerste twee kwartalen in 2005 (met stijgingen van 0,1 % en 0,2 %) lijkt er tijdens het derde kwartaal wat meer dynamiek in de groei te komen, met een toename van de economische activiteit met 0,4 %.

De kwartaalgroei op jaarbasis van het BBP liep sinds het laatste kwartaal van 2004 steeds trager. Van de stijging met 2,5 % bleef in het derde kwartaal van 2005 nog slechts 1,1 % over.

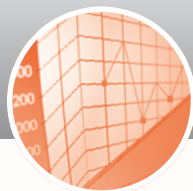
Tabel I.3 Evolutie van het BBP in vaste prijzen (in %)

	2004				2005		
	Q1	Q2	Q3	Q4	Q1	Q2	Q3
t-1	0,8 +	0,5 -	0,8 +	0,3 -	0,1 -	0,2 +	0,4 +
	2004				2005		
	Q1	Q2	Q3	Q4	Q1	Q2	Q3
t-4	1,9 +	2,4 +	2,8 +	2,5 -	1,8 -	1,5 -	1,1 -

+ = versnelling
- = vertraging

Bron: INR en berekeningen FOD Economie.

“
Wij staan garant voor
een concurrentiële, duurzame en evenwichtige markt”

I.2 Aanbod en gebruik in de economie

I.2.1 Voornaamste uitgavencategorieën en invoer

De voornaamste **componenten van het BBP** herstelden zich in 2004, met **uitzondering** van de **overheidsconsumptie**. De groeiverzwakking van het BBP tijdens **het eerste halfjaar van 2005** op jaarbasis is hoofdzakelijk toe te schrijven **aan de buitenlandse handel**. De **voornaamste motor** die de groei tijdens die periode op gang hield was echter de **binnenlandse vraag** (buiten voorraden). De netto-uitvoer drukt de groei van het BBP met 1,1 procentpunt, terwijl de bedrijfsinvesteringen en in mindere mate de particuliere consumptie er met 2,5 procentpunt positief toe bijdragen. De voorraadveranderingen doen de groei van het BBP dan weer met 0,6 procentpunt slinken.

Tabel I.4

Voornaamste componenten van het BBP

(Waarde in miljoen euro, volumewijzigingen in %, op jaar- en kwartaalbasis)

(Waarde: brutogegevens tegen lopende prijzen)

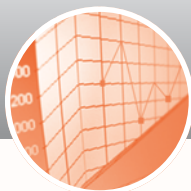
(driemaandelijke evolutie: voor seizoen- en kalenderinvloeden gezuiverde gegevens in vaste prijzen)

	miljoen euro	Groei 2004	Volume : wijziging in %, t/t-4				Volume : wijziging in %, t/t-1							
			2004-I	2004-II	2004-III	2004-IV	2004-I	2004-II	2004-III	2004-IV				
Consumptieve bestedingen van de huishoudens	152.837	1,5	1,3	1,5	1,4	1,1	0,8	1,1	0,6	0,3	0,2	0,0	0,4	0,6
Consumptieve bestedingen van de overheid	66.067	2,0	2,8	2,0	1,7	1,3	1,1	1,6	0,7	0,2	0,3	0,2	0,5	0,6
Bruto-investeringen in vaste activa	54.257	4,2	0,0	3,0	7,2	7,3	10,7	15,4	3,6	1,4	2,9	-0,8	6,8	5,8
Bruto-investeringen in vaste activa van ondernemingen, zelfstandigen en IZW's	36.037	3,1	-3,4	2,1	6,8	8,0	12,2	17,8	0,9	3,0	1,8	2,1	4,9	8,1
Bruto-investeringen in vaste activa in woongebouwen	13.630	9,0	8,6	10,2	9,2	8,3	5,3	2,2	3,5	3,3	0,7	0,6	0,5	0,3
Bruto-investeringen in vaste activa van de overheid	4.590	1,3	6,9	-7,4	5,7	-1,6	12,6	32,8	28,8	-14,2	18,7	-25,0	47,4	1,2
Binnenlandse vraag buiten voorraden	273.161	2,2	1,4	1,9	2,6	2,4	2,9	4,2	1,2	0,5	0,7	-0,1	1,8	1,8
Voorraadveranderingen (1)	3.342	0,4	0,7	2,2	0,2	-0,2	-1,3	0,0	0,2	0,0	-0,1	-0,4	-0,9	1,3
Binnenlandse vraag	276.503	2,6	2,1	4,3	2,8	2,2	1,6	4,2	1,5	0,5	0,7	-0,5	0,8	3,1
Netto-uitvoer (1)	11.587	0,1	-0,1	-1,7	0,0	0,4	0,3	-2,5	-0,6	0,0	0,2	0,8	-0,7	-2,8
Totale uitvoer	241.519	6,2	4,6	4,4	6,4	6,8	3,9	2,2	1,2	1,4	1,9	2,3	-1,6	-0,3
Totale invoer	229.932	6,4	5,0	6,7	6,6	6,7	3,7	5,3	1,9	1,4	1,7	1,4	-0,9	3,0
Bruto binnenlands product tegen marktprijzen	288.089	2,6	1,9	2,4	2,8	2,5	1,8	1,5	0,8	0,5	0,8	0,3	0,1	0,2

(1): Bijdrage tot de BBP-groei

Bron: INR en berekeningen FOD Economie.

*Wij staan garant voor
een concurrentiële, duurzame en evenwichtige markt*

I.2.1.1 Gezinsconsumptie en bepalende factoren

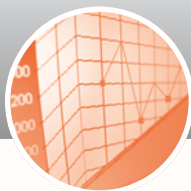
Over het hele jaar 2004 genomen was er een behoorlijke groei van de gezinsconsumptie met 1,5 %. Achter die jaarevolutie gaat echter een vertragend kwartaalprofiel in de tweede helft van 2004 schuil, zowel op jaar- als op kwartaalbasis.

De gezinsconsumptie herstelde zich in de eerste helft van 2005. Hoewel het beschikbare inkomen van de huishoudens er eerder op vooruitging, bleef de gezinsconsumptie over heel 2005 eerder ingehouden, voornamelijk onder invloed van een verminderd consumentenvertrouwen (aanhoudend hoge energieprijzen, weinig dynamische arbeidsmarkt), dat zijn weerslag zou kunnen hebben in een toenemende spaarquote.

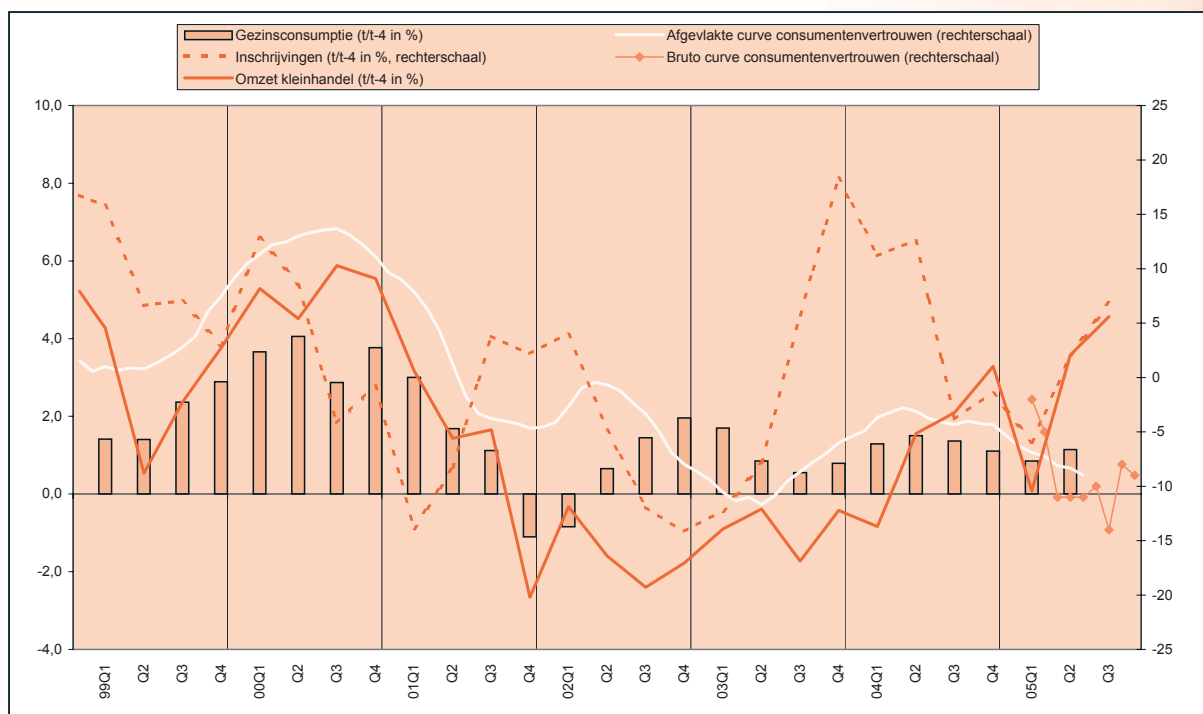
Tabel I.5 Sleutelementen die aan de basis liggen van de evolutie van de consumptie

	Elementen	Rechtstreekse impact	Gevolgen voor de consumptie
2004	+ Kleinere daling van het beschikbare inkomen	Aanhoudende stijging van de consumptie	De consumptie bleef op peil door het gecombineerde effect van een gunstige ontwikkeling van het beschikbare inkomen en een daling van de spaarquote
	+ Openbare financiën in evenwicht (verhouding overheidsschuld zakt onder de drempel van 100%)	Geen belastingverhogingen in het vooruitzicht, dus consumentenvertrouwen en afname van het voorzorgssparen	
	+ De in 2001 ingevoerde belastinghervorming, in combinatie met de geleidelijke afschaffing van de aanvullende crisisbijdrage, begint zijn vruchten af te werpen	Positieve weerslag op het vertrouwen en het beschikbare inkomen van de consument	Consumptie-ondersteunende elementen
	+ + 24.000 nieuwe jobs		
	+ Verbetering van het beursklimaat in 2004	Positieve weerslag op het beschikbare inkomen	
	+ De repatriëring van kapitaal als gevolg van de fiscale amnestie kan op het einde van het jaar een rol hebben gespeeld		
	- Stijging van de energieprijzen	Weegt op het vertrouwen en de koopkracht van de consumenten	Consumptie-remmend element
	+ Positieve evolutie van het beschikbare inkomen	Aanhoudende consumptiestijging	Consumptie-ondersteunende elementen
+ Openbare financiën in evenwicht	Positieve weerslag op het vertrouwen en het beschikbare inkomen van de consument		
+ Belastinghervorming levert nu volop vruchten af			
2005	- Kleinere verbetering van het beursklimaat	Weegt op het vertrouwen en de koopkracht van de consumenten.	Consumptie-remmende elementen
	- Minder nieuwe jobs		
	- Blijvend hoge energieprijzen		
	- Onzekerheid t.a.v. economische vooruitzichten	Heeft een negatieve invloed op het consumentenvertrouwen	

Grafiek 1.2 Matige stijging van de gezinsconsumptie in 2005

(volgens enquêtes)

Bron: INR en berekeningen FOD Economie.

De gezinsconsumptie, die in 2004 op **kwartaalbasis** vrijwel consequent afnam, ging in de eerste helft van 2005 terug stijgen; een stabilisatie in het eerste kwartaal (0 %) werd in het tweede kwartaal gevolgd door een stijging tot 0,6 %.

Na een versnelling in het eerste halfjaar 2004 ging het groeiritme van de consumptieve uitgaven op **jaar-basis** van het derde kwartaal 2004 tot het eerste kwartaal 2005 vertragen, om dan tijdens het tweede kwartaal 2005 weer op te veren. Zo evolueerde de consumptie van een toename met 1,5 % tijdens het tweede kwartaal 2004 naar een vooruitgang met 0,8 % in het eerste kwartaal 2005, om tenslotte in het volgende kwartaal uit te komen op 1,1 %.

Tabel 1.6 Verloop van de consumptieve gezinsuitgaven in vaste prijzen (in %)

	2004				2005	
	Q1	Q2	Q3	Q4	Q1	Q2
t-1	0,6	0,3	0,2	0,0	0,4	0,6
	+	-	-	-	+	+
	2004				2005	
	Q1	Q2	Q3	Q4	Q1	Q2
t-4	1,3	1,5	1,4	1,1	0,8	1,1
	+	+	-	-	-	+

+ = versnelling
- = vertraging

Bron: INR en berekeningen FOD Economie.

Evolutie van de voornaamste consumptie-indicatoren

De **voornaamste statistische indicatoren** die een maat zijn voor de consumptiebestedingen kenden in 2004 **uiteenlopende evoluties**. De afgevlakte curve van het consumentenvertrouwen komt vrij goed overeen met het consumptieprofiel, terwijl de inschrijvingen van voertuigen juist een tegengesteld profiel vertoonden en het omzetcijfer van de kleinhandel dan weer een oplopend profiel. **In het eerste halfjaar 2005** kenden zowel de **inschrijvingen van voertuigen als de omzet van de kleinhandel een heropleving na een vertraging** tijdens het eerste kwartaal. **De afgevlakte curve van het consumentenvertrouwen** vertoont een enigszins **dalend** beloop, waardoor een slechts **matige stijging van de consumptieve bestedingen** in 2005 verwacht mag worden.

Het *consumentenvertrouwen* kon zich in 2004 t.o.v. 2003 (waar in het eerste halfjaar nog tweecijferige negatieve waarden werden opgetekend) wel enigszins **herstellen**, maar vermocht niet om te slaan in positieve waarden. Het **stabiliseerde zich** in de loop van de **eerste drie kwartalen van 2004** op ongeveer -2 of -3 procentpunt, maar ging **vervolgens echter opnieuw achteruit tot in het derde kwartaal van 2005** (de verbetering in het eerste kwartaal van 2005 niet te na gesproken). Met als gevolg dat het cijfer, na -6 procentpunt te zijn geweest in december 2004, negen maanden nadien terug was opgelopen tot -14 procentpunt, zijnde een waarde die vergelijkbaar is met 2003. Toch werd de maand oktober gekenmerkt door een zich duidelijk herstellen van het consumentenvertrouwen, ook al viel in november een lichte inzinking op te tekenen.

De inschrijvingen van nieuwe voertuigen stegen fors in het eerste halfjaar van 2004 (tweecijferige evolutie), maar gingen in de daaropvolgende drie kwartalen achteruit, en daarna weer vooruit tijdens het tweede en derde kwartaal van 2005. Het aantal **inschrijvingen** lag voor het gehele jaar **2004 5,6 % hoger dan in 2003**, terwijl volgens de cijfers gepubliceerd door de FOD Economie-E8 sprake is van een **stabilisering (0 %) voor de eerste negen maanden van 2005**.

Niettegenstaande een stijgende kwartaal-op-kwartaaltrend in het jaar 2004, ging *het omzetcijfer in de kleinhandel* (door de FOD Economie-E8 per werkdag berekend op basis van enquêtes) in volume globaal met **slechts 1,6 % vooruit** t.o.v. 2003. Daartegenover was er alleen reeds voor de eerste vier maanden van 2005 een **vooruitgang van 2,8 % t.o.v. de overeenkomstige periode van het referentiejaar 2004**.

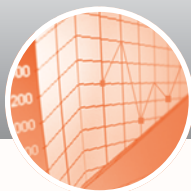
Tabel 1.7 *Evolutie van de consumptie-indicatoren*
(kwartaalgemiddelde voor het vertrouwen en schommelingen
in % op jaarbasis voor de andere indexen)

	2004				2005		
	Q1	Q2	Q3	Q4	Q1	Q2	Q3
Consumenten-vertrouwen	-2	-3	-3	-6	-4	-9	-12
	+	-	+	-	+	-	-
Inschrijvingen van voertuigen	11,2	12,6	-3,8	-1,4	-6,0	2,0	6,5
	-	+	-	+	-	+	+
Omzet kleinhandel	-0,8	1,6	2,1	3,3	0,1	3,6	4,6
	-	+	+	+	-	+	+

+ = versnelling
- = vertraging

Bron: NBB, FOD Economie-E8 en berekeningen FOD Economie.

Wij staan garant voor
een concurrentiële, duurzame en evenwichtige markt

I.2.1.2 Investerings

Na een inkrimping met 0,7 % in 2003, steeg de **bruto vaste kapitaalvorming** nadien gevoelig **over het gehele jaar 2004** om uit te komen op een groei met 4,2 %. **Deze stijgende trend is te danken aan de forse toename van de bedrijfsinvesteringen**, alsook, zij het in mindere mate, aan de investeringen in woningen (vgl. tabel I.8). De evolutie van de overheidsinvesteringen in 2005, zoals weergegeven in tabel I.4, weerspiegelt o.m. ook de cyclus van de lokale verkiezingen, die in 2006 zullen worden gehouden. Het is immers zo dat infrastructuurwerken een aanzienlijke opleving kennen tijdens een verkiezingsjaar en in het jaar dat eraan voorafgaat. Verder werd de evolutie van de overheidsinvesteringen bepaald door de verkoop van openbare gebouwen, die in de nationale rekeningen worden geboekt als een desinvestering van de overheid.

Tabel I.8 *Bruto vaste kapitaalvorming*

(wijziging in % op jaarbasis)

Verandering in %	Bruto vaste kapitaalvorming	Bedrijfsinvesteringen	Investerings in woningen	Overheidsinvesteringen
2003	-0,7	-2,3	3,7	1,3
2004	4,2	3,1	9,0	1,3

Bron: INR en berekeningen FOD Economie.

I.2.1.2.1 Investerings in woningen

Voor het tweede jaar op rij gingen in **2004 de investeringen in woningen erop vooruit**. Dank zij zeer gunstige financieringsvoorwaarden (de hypotheekrente kende een historisch dieptepunt) stegen de particuliere investeringen gemiddeld met maar liefst 9,0 % over het hele jaar 2004, na in het voorafgaande jaar ook al te zijn toegenomen met 3,7 %. De ramingen van de nationale kwartaalrekeningen voor het eerste deel van 2005 wijzen echter op een minder sterk doorgedreven investeringstempo, dat gedeeltelijk een gevolg zou zijn van ongunstige weersomstandigheden en van een tekort aan beschikbare arbeidskrachten in de bouw waardoor niet onmiddellijk aan de vraag zal kunnen worden voldaan.

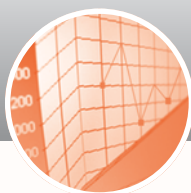

Tabel I.9 Sleutelementen die aan de basis liggen van de evolutie van de investeringen in woningen

Elementen	Rechtstreekse impact	Gevolgen voor de investeringen
Lage rentevoeten op lange termijn	Werkt bevorderlijk op de aankoop van onroerend goed of op de herfinanciering van hypothecaire leningen	Herstel van de investeringen in woningen , versterkt door twee jaren van achteruitgang (in 2001 en 2002) en door een slechts matige groei in 2003
Gunstige evolutie van het beschikbare inkomen	Toename van de koopkracht van huishoudens	Inhaalbeweging die het rijkdom-effect enigszins heeft gecompenseerd (druk naar beneden op het beschikbare inkomen in 2003, gekoppeld aan het vrijwel stabiliseren ervan in 2004)
Bouwsector gehinderd door problemen aan de aanbodzijde	Activiteit gehinderd door ongunstige weersomstandigheden en door een tekort aan arbeidskrachten	Geringe uitbreidingsmarge van de capaciteiten met uitstel van investeringen tot gevolg
Stijging van het aantal uitkeringsgerechtigde volledig werklozen	Negatieve invloed op het vertrouwen van de huishoudens (negatieve inschatting van de economische en financiële situatie door de huishoudens in de volgende 12 maanden)	Door factoren ongunstig voor investeringen in woningen zouden bepaalde projecten kunnen worden uitgesteld
Klimaat van onzekerheid Stijging van de olieprijs Dreigende herstructureringen van ondernemingen		

Op **kwartaalbasis** ging de groeiverzwakking van de investeringen in woningen, die was ingezet in het tweede kwartaal van 2004, door in de loop van het eerste deel van 2005. Van 3,5 % in het eerste kwartaal van 2004 zakte de groei van de investeringen in woningen naar 0,3 % in het tweede kwartaal van 2005.

Het groeitempo van de investeringen in woningen kende in het eerste halfjaar van 2004 op **jaarbasis** een stijging, maar ging nadien dalen. De investeringen evolueerden van een piekgroei van 10,2 % in het tweede kwartaal van 2004 naar een stijging met 2,2 % in het tweede kwartaal van 2005.

Tabel I.10 Evolutie van de investeringen in woningen in vaste prijzen (in %)

	2004				2005	
	Q1	Q2	Q3	Q4	Q1	Q2
t-1	3,5	3,3	0,7	0,6	0,5	0,3
	+	-	-	-	-	-
	2004				2005	
	Q1	Q2	Q3	Q4	Q1	Q2
t-4	8,6	10,2	9,2	8,4	5,3	2,2
	+	+	-	-	-	-

+ = versnelling

- = vertraging

Bron: INR en berekeningen FOD Economie.

I.2.1.2.2 Bedrijfsinvesteringen

Na twee opeenvolgende jaren te zijn achteruitgegaan, nl. met 3,1 % in 2002 en met 2,3 % in 2003, knoopen de bedrijfsinvesteringen in 2004 terug aan met een stijgende trend (+3,1 %), waarbij de stijging hoger lag dan de groei van de economische activiteit. Uit de statistieken van het eerste halfjaar van 2005 blijkt een versterking van deze stijgende trend; dit dynamisme is mede toe te schrijven aan een inhaalbeweging volgend op verscheidene kwartalen gekenmerkt door inkrimping of door een zeer beperkte groei.

Tabel I.11 Sleutelementen die aan de basis liggen van de evolutie van de bedrijfsinvesteringen

Elementen	Rechtstreekse impact	Gevolgen voor de investeringen
Aanhoudend lage rentevoeten	Voordelige externe financiële voorwaarden	Duidelijk opveren van de bedrijfsinvesteringen volgend op dalingen in 2002 en 2003
Veroudering van het productieapparaat	Investeren om volgens noodzaak de productiecapaciteit op te drijven; o.m. moderniseren van de computeruitrusting	Bevordert de groei van de bedrijfsinvesteringen
Verbetering van de balans van de ondernemingen en van de winstmarges, ondanks de impact hierop van de prijsstijging van de energieproducten (stijging van de productiekosten)	Omvang van de liquiditeiten die geherinvesteerd kunnen worden Herstel van de eigen financiële capaciteiten van de bedrijven	
Gunstigere vooruitzichten qua afzetmogelijkheden	Groei van de productie en van de BPC	

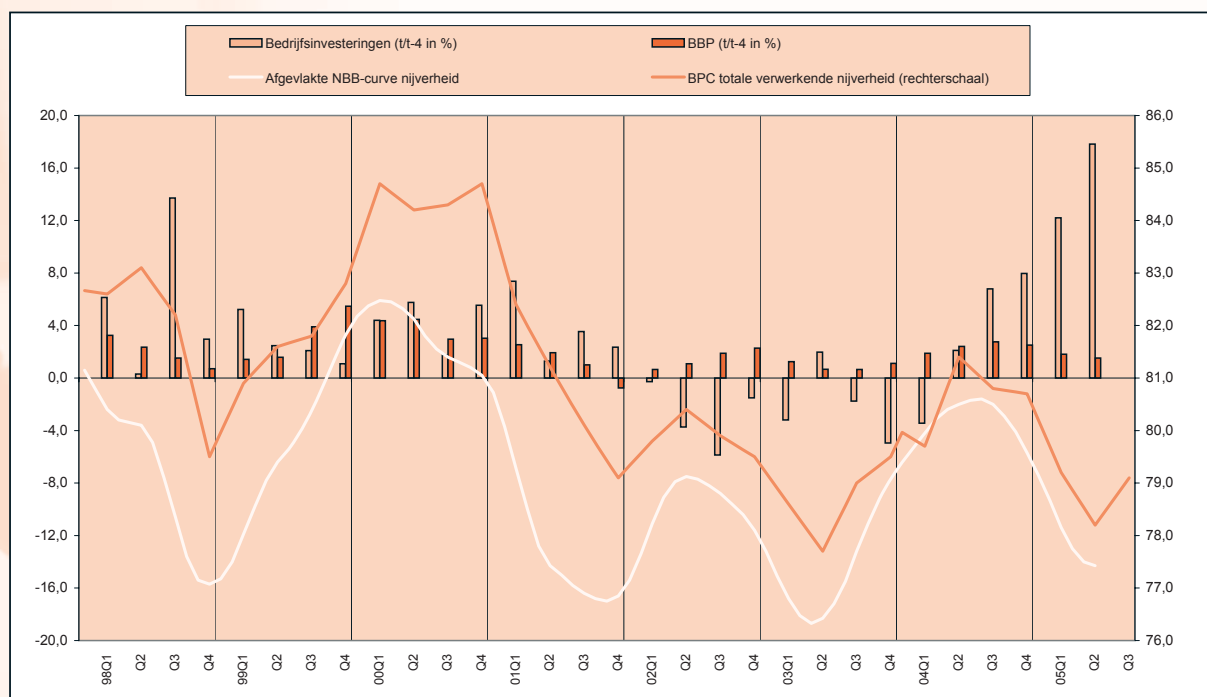

Zoals blijkt uit grafiek I.3, heeft het productieapparaat enige tijd nodig om zich aan de veranderende economische activiteit aan te passen. Zo liepen de **bedrijfsinvesteringen** in 2004 enigszins **achter** op de **evolutie van de benuttingsgraad van de productiecapaciteit (BPC)** en van de (afgevlakte) **indicator van het ondernemersvertrouwen**.

Zo kende de BPC reeds vanaf de maand oktober 2004 terug een dalende tendens, die gelijke tred liep met de verzwakking van de activiteit in de verwerkende industrie. Na nog op 80,7 % te hebben gestaan begin 2005, liep de benuttingsgraad van de capaciteit nadien achteruit tot 78,2 % in de maand juli, om vervolgens ietwat te stijgen tot 79,1 % in oktober 2005. De opsplitsing per sector toont een uitgesproken verzwakking van de productie van intermediaire goederen en in mindere mate van consumptiegoederen. Maar anderzijds is de benuttingsgraad van de productiecapaciteit van investeringsgoederen sinds de zomer van 2005 terug stijgende.

Grafiek I.3 *Herneming van de bedrijfsinvesteringen*

(wijziging in %, t/t-4)

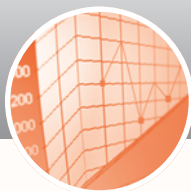

Bron: INR, NBB en berekeningen FOD Economie.

Kwartaal op kwartaal vertoonden de bedrijfsinvesteringen sinds het laatste kwartaal van 2004 opnieuw significante groeitempo's, waarbij ze stegen van +2,1 % naar +8,1 % in het tweede kwartaal van 2005.

Op **jaarbasis** heeft het **groeitempo** van de bedrijfsinvesteringen zich kwartaal op kwartaal **geleidelijk verstevigd**. Nadat ze waren teruggelopen met 3,4 % tijdens de eerste drie maanden van 2004, vertoonden de uitgaven voor bedrijfsuitrustingen daarna een beduidende stijging, met een piek tot 17,8 % in het tweede kwartaal van 2005.

Overigens is het **productieve investeringscijfer** (aandeel van de vaste bedrijfsinvesteringen in het BBP in vaste prijzen), dat op een voldoende hoog niveau moet blijven om het groeipotentieel van de economie niet in het gedrang te brengen, in de loop van 2004 wel enigszins gestegen, m.n. tot 13,6 %; toch lag het nog gevoelig onder die van 2000 (14,3 %) en van 2001 (14,7 %).

Tabel I.12 Evolutie van de bedrijfsinvesteringen in vaste prijzen

(wijziging in %)

		2004				2005	
t-1		Q1	Q2	Q3	Q4	Q1	Q2
		0,9	3,0	1,8	2,1	4,9	8,1
		-	+	-	+	+	+
		2004				2005	
t-4		Q1	Q2	Q3	Q4	Q1	Q2
		-3,4	2,1	6,8	8,0	12,2	17,8
		+	+	+	+	+	+

+ = versnelling

- = vertraging

Bron: INR en berekeningen FOD Economie.

I.2.1.3 Uitvoer

De volumegroei van de Belgische uitvoer van goederen en diensten verdubbelde in de loop van 2004 en steeg van 2,9 % in 2003 naar een jaargemiddelde van 6,2 %. Dit weerspiegelt de **verbetering van het internationale klimaat**. Onder onze belangrijkste handelspartners hebben vooral Duitsland en Nederland geprofiteerd van de opleving van de buitenlandse vraag, waarbij in 2004 de export van goederen en diensten op jaarbasis steeg met respectievelijk 9,3 % en 8,5 %.

Volgens de maandstatistieken van de buitenlandse handel ging over het geheel jaar 2004 de uitvoer van goederen in waarde met 8,9 % omhoog, nadat in het voorgaande jaar het jaargemiddelde toch al met 1,2 % was gestegen. De **uitvoer naar onze Europese handelspartners, die ongeveer driekwart van onze export uitmaakt**, ging in het referentiejaar met 9,0 % vooruit (na een stijging met 2,3 % in 2003), terwijl de export naar economische gebieden gelegen buiten de Europese Unie, die in 2003 nog een neerwaartse trend vertoonde (-2,4 %), 8,5 % hoger uitkwam dan in 2003.

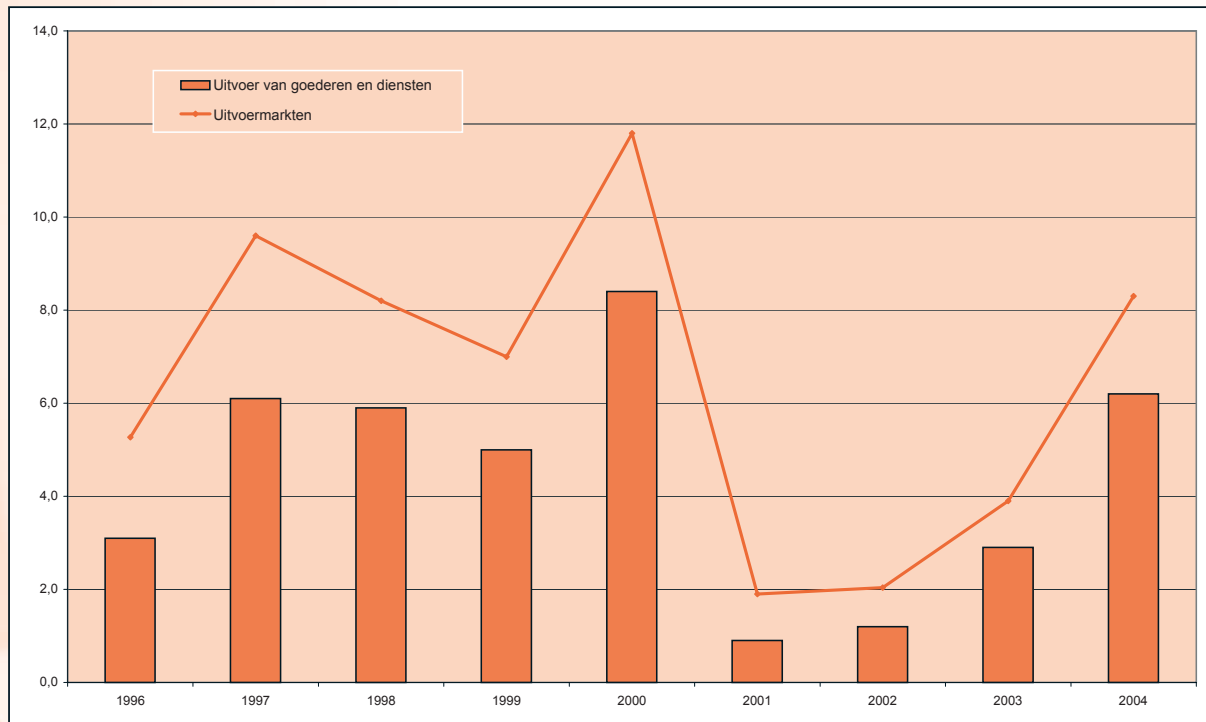
Over het gehele jaar 2004 waren de leveringen van producten naar Europese landen goed voor 7,0 procentpunt in de totale toename van de goederenexport. Duitsland, Frankrijk en Nederland hebben in ruime mate bijgedragen tot de buitenlandse vraag aan België: hun aandeel in de jaarlijkse aangroei in 2004 bedroeg respectievelijk +1,6, +1,5 en +1,3 procentpunt.

Na in 2003 de groei van onze totale export te hebben doen afkalven (met -0,6 procentpunt), hebben de verkopen naar markten buiten Europa positief ingewerkt op de export en waren goed voor 1,9 procentpunt in de totale toename.

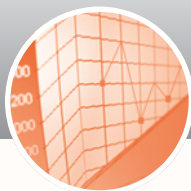
Grafiek I.4 *Stijging uitvoer en dalend marktaandeel*

(wijziging in %, op jaarbasis)

Bron: INR, OESO en berekeningen FOD Economie.

In vergelijking met de resultaten van het voorgaande jaar is in 2004 de discrepantie tussen de uitvoer en de uitvoermarkten groter geworden. Het verlies van marktaandelen voor België is in 2004 bijgevolg groter geweest dan een jaar tevoren (vgl. grafiek I.4). De oorzaak van deze mindere prestatie moet voor een deel gezocht worden in de versteviging van de Europese munt, in de kostenverlaging die door Duitse uitvoerders is bereikt en de sectorale en geografische opbouw van de wereldvraag.

Tabel I.13 Sleutelementen die aan de basis liggen van de evolutie van de uitvoer

Elementen	Rechtstreekse impact	Gevolgen voor de uitvoer
Verslechtering van het internationale klimaat in 2005	<p>Verslapping van de Europese vraag</p> <p>Vertraging in de groei van de buitenlandse markten</p>	Vermindering van het verhandelde volume in 2005
	<p>Neerwaartse trend van de Europese industriële productie sinds einde 2004</p>	Afgenomen dynamisme van de intra-Europese handel van industriële producten in 2005
Opwaardering van de reële wisselkoers van de euro tot begin 2005	<p>Minder gunstige evolutie van het prijzenconcurrentievermogen</p> <p>Groeivertraging van de uitvoermarkten</p>	Erosie van de uitvoerprestaties kon in 2004 worden gemilderd door versteviging van de vraag op wereldvlak
Stijging van de energieprijzen	<p>Stijging van de eenheidskosten van intermediair verbruik</p> <p>Niveau van de bestellingen uit buitenland minder gunstig beoordeeld door bedrijven</p>	Opleving van de intra-Europese industriële handel bleef vooralsnog uit

Kwartaal op kwartaal bereikte onze totale export na een groei van 1,2 % in de eerste drie maanden van 2004 een nog hoger groeiniveau van 2,3 % in het laatste kwartaal van 2004, maar ging het volgende kwartaal weer achteruit.

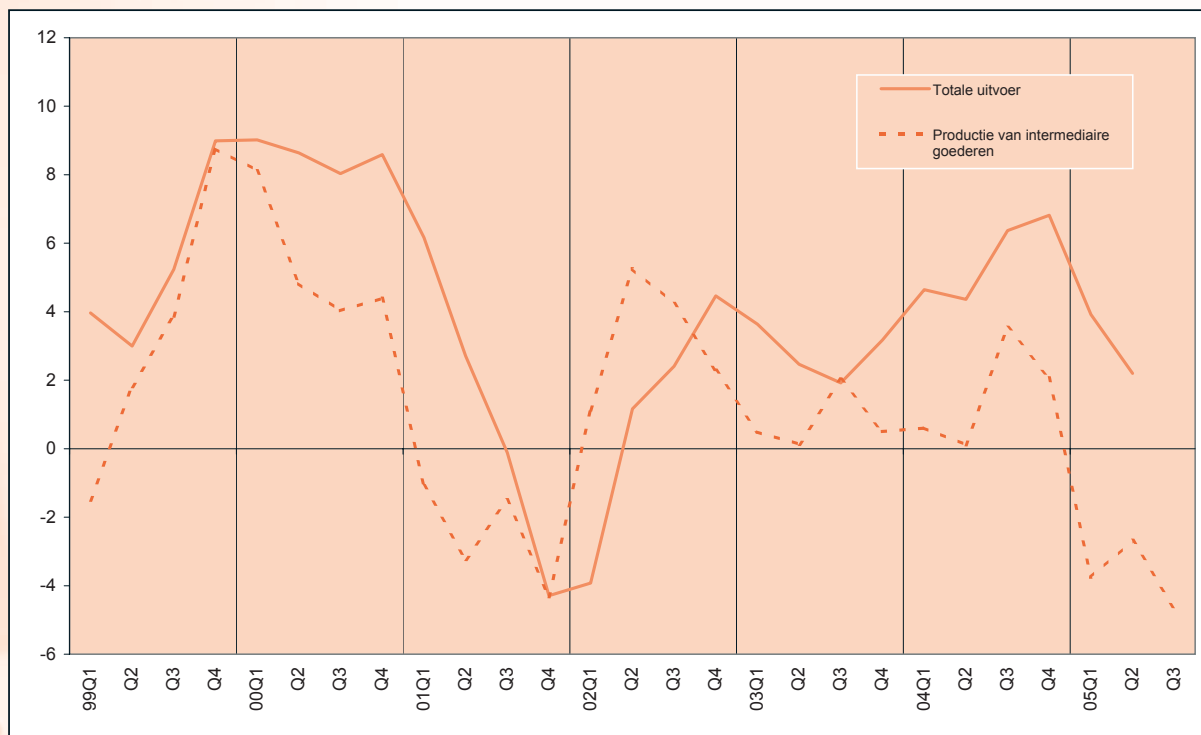
De export van goederen en diensten, die benadeeld werd door de hoge koers van de Europese munt en door de zwakke industriële activiteit in de eurozone, zakte in het eerste en tweede kwartaal van 2005 respectievelijk met 1,6 % en 0,3 %.

De evolutie op **jaarbasis** wijst op een opwaartse trend van onze buitenlandse handel in het tweede halfjaar van 2004, gevolgd door een vervlakking. De buitenlandse vraag, inz. uitgaande van de handelspartners uit de eurozone, bleek minder goede vooruitzichten te bieden dan verwacht. Doordat de export naar de eurozone geleden heeft onder de zwakke interne Europese vraag bleef de groei van onze export beperkt tot +2,2 %, na 6,8 % te zijn geweest in het laatste kwartaal van 2004.

De schommelingen (zonder voorraden) van de vraag binnen de eurozone als geheel bleven beperkt, waarbij de vraag op kwartaalbasis respectievelijk slechts met 0,2 % en 0,4 % steeg in het eerste en tweede kwartaal van 2005. Een van de voornaamste zwakke punten blijft echter de evolutie van de particuliere consumptie, die de verdere uitbreiding van de economische activiteit in Europa niet in de hand werkt.

Grafiek I.5 De productie van intermediaire goederen weerspiegelt de evolutie van de uitvoer
(wijziging in %, t/t-4)

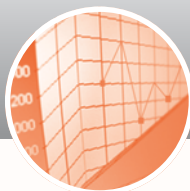

Bron: INR en berekeningen FOD Economie.

Onder het gecombineerd effect van enerzijds de verzwakking van de wereldeconomie, te wijten aan de verhoging van de prijzen voor olie en grondstoffen, en anderzijds de verslechtering van de Europese industriële conjunctuur, viel de **industriële productie van intermediaire goederen** (per werkdag), welke in ruime mate op buitenlandse markten afgestemd is, van een hoogtepunt van +3,5 % op jaarbasis in het derde kwartaal 2004 terug op -3,8 % in het eerste kwartaal van 2005 (vgl. grafiek I.5).

Nadien kon de productie zich in het tweede kwartaal van 2005 op jaarbasis enigszins herstellen, maar kende weer een neerwaartse trend in de loop van de daaropvolgende drie maanden (-4,7 %).

In de verwerkende industrie volgden de bedrijfsverwachtingen inzake bestellingen uit het buitenland een neerwaarts trend in de loop van de referentieperiode. Blijkens de jongste bij bedrijven gehouden bevragingen over vertrouwen is er toch sprake van steeds beter gevulde orderboekjes, wat zou kunnen wijzen op een nakende heropleving van de Europese vraag.

Tabel I.14 Evolutie van de uitvoer van goederen en diensten in vaste prijzen

(wijziging in %)

		2004				2005	
t-1	Q1	Q2	Q3	Q4	Q1	Q2	
	1,2	1,4	1,9	2,3	-1,6	-0,3	
	-	+	+	+	-	+	
		2004				2005	
t-4	Q1	Q2	Q3	Q4	Q1	Q2	
	4,6	4,4	6,4	6,8	3,9	2,2	
	+	-	+	+	-	-	

+ = versnelling

- = vertraging

Bron: INR en berekeningen FOD Economie.

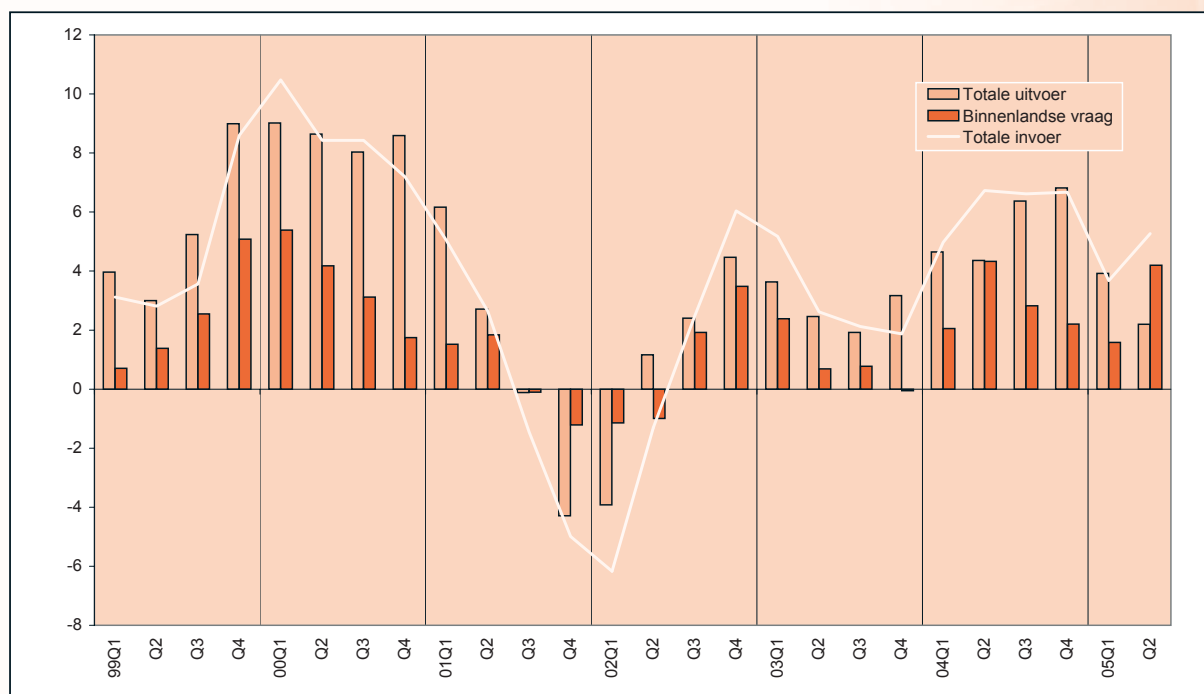
I.2.1.4 Invoer

Na een stijging van 3,1 % in 2003 is het volume van de invoer van goederen en diensten het daaropvolgende jaar 2004 verdubbeld tot 6,4 % over het gehele jaar.

De **stijgende trend van de invoer**, die de weerspiegeling vormt van de evolutie van de vraagvooruitzichten in de verwerkende industrie en van de binnenlandse uitgaven, **ging tot in het eerste kwartaal van 2005 wat afzwakken** maar won nadien terug aan vitaliteit. Van +1,9 % op kwartaalbasis aanvang 2004 liep de groei van de totale invoer terug tot min 0,9 % in het eerste kwartaal van 2005, maar evolueerde daarna terug tot een positief cijfer in het tweede kwartaal (+3,0 %).

Grafiek I.6 De invoer weerspiegelt de finale vraag

(wijziging in %, t/t-4)

Bron: INR en berekeningen FOD Economie.

De invoer van goederen en diensten is, aangezien die mee-evolueert met de finale vraag, een maat voor het totale handelsverkeer die plaatsgrijpt binnen bedrijven en binnen industrietakken (vgl. grafiek I.6). Een gedeelte van de invoer wordt onmiddellijk geconsumeerd of geïnvesteerd, maar een ander deel wordt opgenomen in het productieproces om na verwerking opnieuw te worden uitgevoerd. M.a.w. export heeft een bijzonder hoog import-gehalte.

Aangewakkerd door een krachtige uitvoer, steeg de invoer op jaarbasis in het eerste en tweede kwartaal van 2004 respectievelijk met 5,0 % en 6,7 %. Onder invloed van een aantrekkende binnenlandse vraag liep de invoer vervolgens op van een stijging op jaarbasis met 3,7 % in het eerste kwartaal van 2005, naar een stijging met 5,3 % in het tweede kwartaal van 2005.

Tabel I.15 Evolutie van de invoer in vaste prijzen

(wijziging in %)

	2004				2005	
	Q1	Q2	Q3	Q4	Q1	Q2
t-1	1,9 +	1,4 -	1,7 +	1,4 -	-0,9 -	3,0 +
	2004				2005	
	Q1	Q2	Q3	Q4	Q1	Q2
t-4	5,0 +	6,7 +	6,6 -	6,7 +	3,7 -	5,3 +

+ = versnelling

- = vertraging

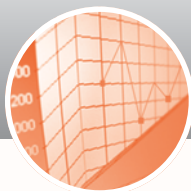
Bron: INR en berekeningen FOD Economie.

I.2.2 Bijdrage van de voornaamste uitgavencategorieën tot de BBP-groei

De groei van het BBP in 2004 (2,6 %, brutogegevens) was significant hoger dan in 2003 (0,9 %), waarbij alle voornaamste categorieën van uitgaven positief bijdroegen.

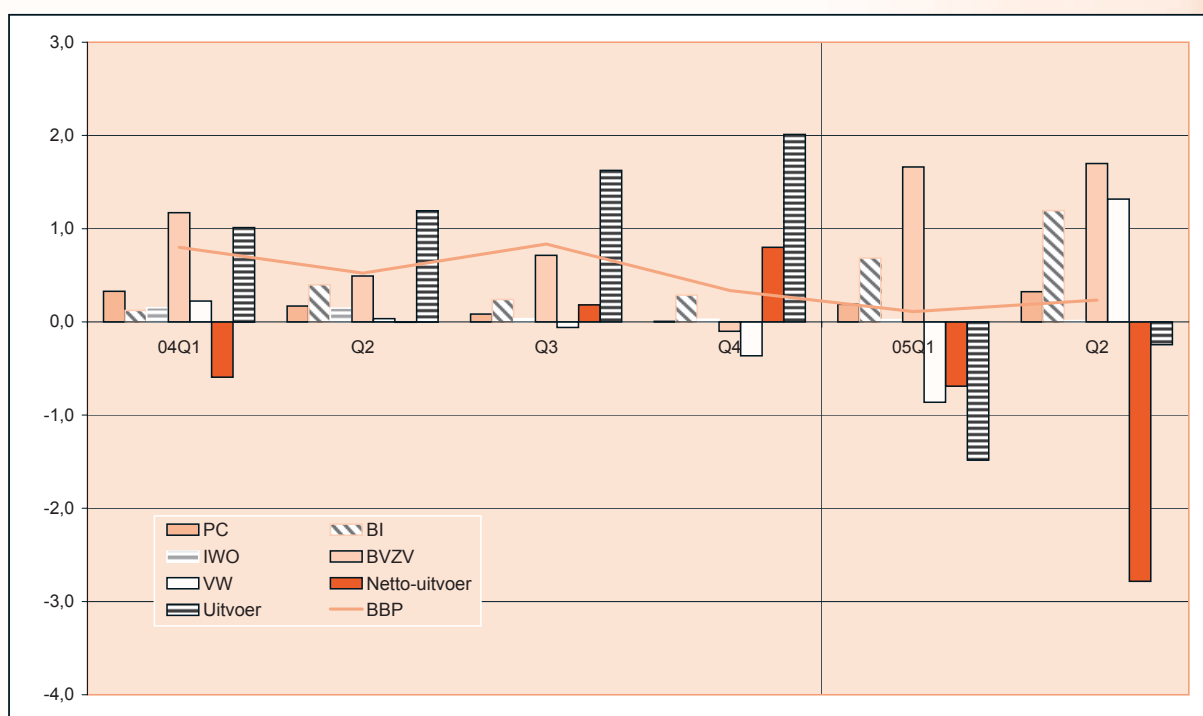
Tabel I.16 Bijdrage van de voornaamste uitgavencategorieën tot de groei van het BBP

	Voornaamste groeiondersteunende componenten	Voornaamste groeiafremmende componenten
2003	Alle componenten van de binnenlandse vraag zonder voorraden, met uitzondering van de bedrijfsinvesteringen (voor 1,2 procentpunt)	Bedrijfsinvesteringen (-0,3 procentpunt) en netto-uitvoer (-0,1 procentpunt)
2004	Alle voornaamste componenten van het BBP droegen positief bij: binnenlandse vraag zonder voorraden (2,1 procentpunt), voorraadwijzigingen (0,4 procentpunt) en netto-uitvoer (0,1 procentpunt)	Nihil
1 ^e halfjaar 2005 (op halfjaarbasis)	Alle componenten van de binnenlandse vraag zonder de voorraden (2,5 procentpunt) en voornamelijk de bedrijfsinvesteringen (1,4 procentpunt).	netto-uitvoer (-2 procentpunt) Voorraadwijzigingen (-0,4 procentpunt)

Zowel de binnenlandse als de buitenlandse vraag hebben de groei van de activiteit in 2004 ondersteund. Terwijl in het eerste halfjaar van 2005 de groeivertraging van de activiteit voor het grootste deel toe te schrijven is aan de evolutie van de buitenlandse vraag, waarvan de groei met 1,7 procentpunt is afgenomen, heeft de binnenlandse vraag (zonder voorraden) hiertoe met 2,5 procentpunt positief bijgedragen.

Grafiek 1.7 Bijdrage van de voornaamste uitgavencategorieën tot de BBP-groei
(in procentpunt voor seizoens- en kalenderinvloeden gezuiverde gegevens, t/t-1)

Bron: INR en berekeningen FOD Economie.

Kwartaal op kwartaal zien we enkel bij de binnenlandse vraag voor 2004 en bij de voorraden voor het eerste halfjaar van 2005 een evolutie die evenwijdig verloopt met het BBP.

De binnenlandse vraag, ook al maakte die in de loop van 2004 dezelfde versnellings- en vertragingfasen mee als de groei van het BBP, blijkt nu kwartaal op kwartaal hoe langer hoe minder bij te dragen tot die groei. *De binnenlandse vraag* gaat van een positieve bijdrage van 1,2 procentpunt in het eerste kwartaal (d.i. een stijging die hoger ligt dan de groei van het BBP, die 0,8 % beliep) naar een negatieve bijdrage van 0,1 procentpunt in het laatste kwartaal van 2004. In 2005 werd de groei van het BBP significant gevoed door de binnenlandse vraag, m.n. voor 1,7 procentpunt, d.i. in een mate die ver boven de groei van het BBP zelf ligt (tussen 0,1 % en 0,2 %), voornamelijk onder invloed van de bedrijfsinvesteringen.

In tegenstelling tot de binnenlandse vraag nam de bijdrage van de *netto-uitvoer* in 2004 kwartaal op kwartaal toe, maar slonk vervolgens fors in de loop van het eerste halfjaar van 2005. Met name sloeg de binnenlandse vraag van een negatieve bijdrage van 0,6 procentpunt in het eerste kwartaal 2004 om in een positieve bijdrage van 0,8 procentpunt in het laatste kwartaal van 2004. Nadien echter levert de netto-export terug een negatieve bijdrage aan de BBP-groei gedurende het eerste en tweede halfjaar van 2005 (respectievelijk voor 0,7 en 2,8 procentpunt).

De *bijdrage van de voorraden aan de groei* van het BBP werd in 2004 kwartaal op kwartaal hoe langer hoe minder significant, en werd zelfs negatief vanaf het derde kwartaal van 2004 tot het eerste kwartaal van 2005. Het tweede kwartaal van 2005 wordt gekenmerkt door een opbouw van de voorraden, waarbij deze voor 1,3 procentpunt bijdragen tot de groei van de activiteit.

Op **jaarbasis** vertonen alleen de binnenlandse vraag voor 2004 en de netto-uitvoer voor het eerste kwartaal van 2005 een profiel dat qua evolutie van de bijdrage aan de groei gelijklopend is met het profiel van de economische activiteit.

De **binnenlandse vraag** heeft meer en meer invloed op de groei van de economische activiteit en kende een toename (de lichte achteruitgang in het laatste kwartaal 2004 niet te na gesproken) die in de loop van de twee kwartalen van 2005 zelfs hoger lag dan het groeicijfer van het BBP. Daardoor kon de binnenlandse vraag stijgen van een bijdrage van 1,3 procentpunt in het eerste kwartaal van 2004 naar een bijdrage van 4 procentpunt in het tweede kwartaal van 2005. Ook hier waren het weer de bedrijfsinvesteringen die tijdens het eerste halfjaar van 2005 hoofdzakelijk zorgden voor extra groeibijdragen.

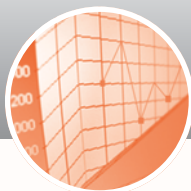
Wat betreft de bijdrage van de **netto-uitvoer** aan de groei: deze bleef doorwegen op de groei van de economische activiteit gedurende de gehele observatieperiode, met uitzondering van het tweede halfjaar van 2004, waarin het handelsverkeer blijf gaf van een toegenomen dynamisme, en van het eerste kwartaal van 2005. Terwijl de vermindering van het aandeel van de groei dat gebonden is aan de netto-uitvoer nog 0,1 procentpunt bedroeg in het eerste kwartaal van 2004, liep die vermindering in het tweede kwartaal van 2005 op tot 2,5 procentpunt.

I.v.m. voorraden valt in de eerste drie kwartalen van 2004 een opbouw te constateren, die echter nadien afneemt tot het tweede kwartaal 2005 (bijdrage gelijk aan nul).

Tabel I.17 Bijdrage van de voornaamste uitgavencategorieën tot de BBP-groei
(in procentpunt, voor seizoen- en kalenderinvloeden gezuiverde gegevens)

t-1	2004				2005	
	Q1	Q2	Q3	Q4	Q1	Q2
Binnenlandse vraag buiten voorraden	1,2	0,5	0,7	-0,1	1,7	1,7
Voorraadverandering	0,2	0,0	-0,1	-0,4	-0,9	1,3
Netto-uitvoer	-0,6	0,0	0,2	0,8	-0,7	-2,8
BBP	0,8	0,5	0,8	0,3	0,1	0,2
t-4	2004				2005	
	Q1	Q2	Q3	Q4	Q1	Q2
Binnenlandse vraag buiten voorraden	1,3	1,9	2,5	2,3	2,8	4,0
Voorraadverandering	0,7	2,2	0,2	-0,2	-1,3	0,0
Netto-uitvoer	-0,1	-1,7	0,0	0,4	0,3	-2,5
BBP	1,9	2,4	2,8	2,5	1,8	1,5

Bron: INR en berekeningen FOD Economie.

I.3 Bedrijfstakken

Bij het inschatten van het belang van de verwerkende nijverheid voor de Belgische economie moet rekening worden gehouden met de vele nevendiensten die erdoor ontstaan. Ook al is de Belgische economie een dienstverleningseconomie, toch blijft de industriële stimulus van wezenlijk belang.

Tabel I.18 *Bruto toegevoegde waarde naar bedrijfstak*
(Waarde: brutogegevens in lopende prijzen)
(Evolutie: kwartaalgegevens in vaste prijzen)

	miljoen euro		Volume : Evolutie in %		Dynamisme
	2004	gewicht	2003	2004	2004
Landbouw, jacht, bosbouw en visserij	2.581	0,9 %	-16,5	10,8	+
Industrie	50.962	17,7 %	-1,0	2,3	+
Bouwnijverheid	12.461	4,3 %	1,0	5,5	+
Diensten	190.139	66,0 %	1,2	1,4	+
Handel, vervoer en communicatie	58.579	20,3 %	4,6	1,1	-
Financiële activiteiten, immobiliën, verhuursector en zakelijke dienstverlening	71.123	24,7 %	0,7	2,1	+
Overheidsdiensten en onderwijs	35.567	12,3 %	1,3	0,6	-
Andere diensten	24.870	8,6 %	1,1	0,8	-
Andere componenten	31.946	11,1 %	-0,7	8,7	+
Bruto binnenlands product tegen marktprijzen	288.089	100 %	0,9	2,6	+

+ = versnelling

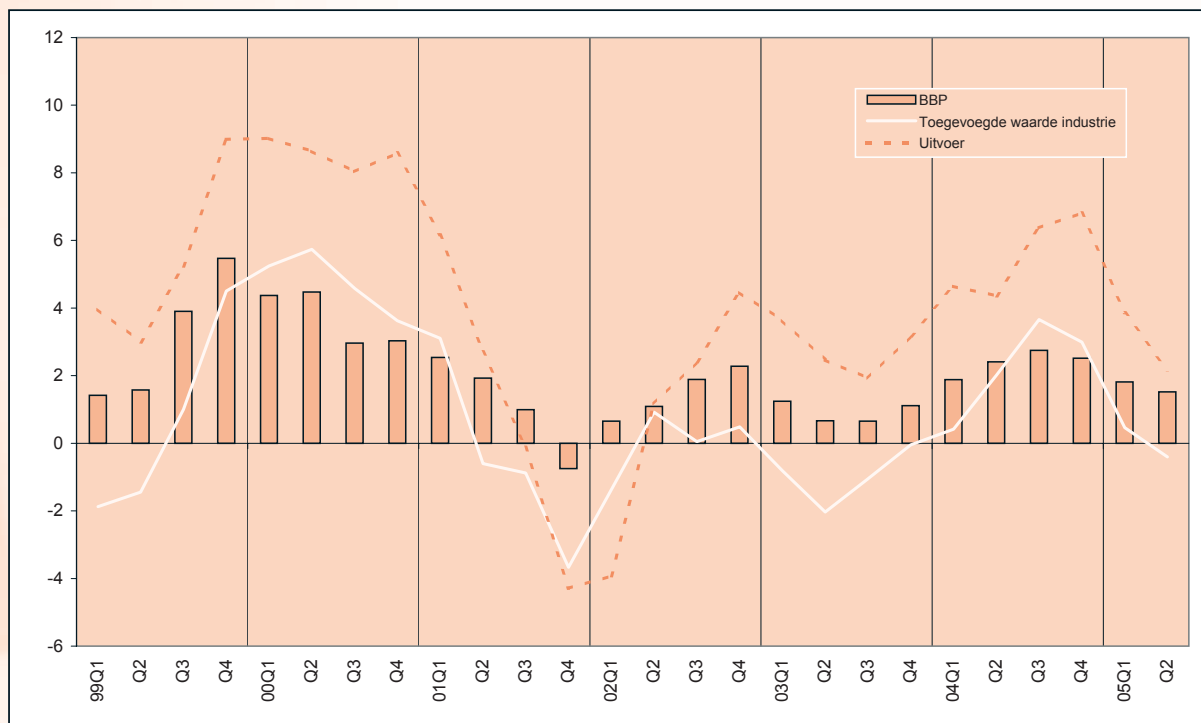
- = vertraging

Bron: INR en berekeningen FOD Economie.

Zoals op grafiek I.8 weergegeven, bestaat een sterke correlatie tussen export en schommelingen van de toegevoegde waarde in de industrie. Deze evolutie kan worden verklaard door de oriëntatie van de industriële productie, die in ruime mate gericht is op de buitenlandse markt. De uitvoer is in de verwerkende sector immers een erg belangrijke bron van activiteit.

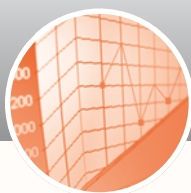
Grafiek 1.8 Toegevoegde waarde van de industrie gesteund op de uitvoer-evolutie
(wijziging in %, t/t-4)

Bron: INR en berekeningen FOD Economie.

1.3.1 Belangrijkste bedrijfstakken

Activiteitsschommelingen in de dienstverleningssector en in de industrie hadden een sterke invloed op het evolutiepatroon van het BBP. Zo sloeg de toegevoegde waarde in de industrie van een achteruitgang met 1 % in 2003 om in een gemiddelde vooruitgang van 2,3 % in 2004. In de dienstverlenende sector raakte het groeitempo van de toegevoegde waarde in een lichte versnelling, terwijl het in 2004 toch al op 1,4 % uitkwam, na een stijging van 1,2 % een jaar tevoren. Na een teruggang van 16,5 % in 2003 kende de bedrijfstak landbouw, jacht, bosbouw en visvangst een heropleving, met een stijging van 10,8 % in reële termen. Ook de bouwsector toonde zich dynamisch, zoals blijkt uit de in 2004 opgetekende groei van 5,5 %, volgend op een stijging van 1 % in 2003.

Tabel I.19

Bruto toegevoegde waarde naar bedrijfstak

(wijziging in %, op jaarbasis en kwartaalbasis)

(waarde: brutogegevens in lopende prijzen)

(schommelingen: kwartaalgegevens in vaste prijzen voor seizoen- en kalenderinvloeden gezuiverd)

	miljoen euro		Volume : Wijziging in %, t/t-4								Volume : Wijziging in %, t/t-1				
	2004	gewicht	2004-I	2004-II	2004-III	2004-IV	2005-I	2005-II	2004-I	2004-II	2004-III	2004-IV	2005-I	2005-II	
			2004	2004-I	2004-II	2004-III	2004-IV	2005-I	2005-II	2004-I	2004-II	2004-III	2004-IV	2005-I	2005-II
Landbouw, jacht, bosbouw en visserij	2.581	0,9 %	1,0	11,1	15,7	15,4	11,1	8,5	6,2	3,8	2,5	2,1	2,3	1,3	
Industrie	50.962	17,7 %	0,4	2,0	3,7	3,0	0,5	-0,4	0,7	1,0	1,8	-0,5	-1,8	0,1	
Bouwnijverheid	12.461	4,3 %	0,9	11,8	3,9	5,9	2,4	0,7	2,0	3,5	-1,8	2,2	-1,4	1,8	
Diensten	190.139	66,0 %	1,5	0,9	0,8	1,3	1,5	2,2	0,3	-0,1	0,5	0,6	0,5	0,6	
Handel, vervoer en communicatie	58.579	20,3 %	2,0	0,3	0,3	1,1	1,2	3,0	0,8	-0,6	0,6	0,3	0,8	1,2	
Financiële activiteiten, immobielien, verhuursector en zakelijke dienstverlening	71.123	24,7 %	2,1	2,1	1,3	1,5	1,9	1,8	0,1	0,4	0,3	0,7	0,4	0,4	
Overheidsdiensten en onderwijs	35.567	12,3 %	0,7	0,5	0,6	0,7	0,8	0,9	0,1	0,1	0,2	0,3	0,2	0,3	
Andere diensten	24.870	8,6 %	0,0	-0,5	0,5	2,4	2,4	3,3	0,1	-0,6	1,3	1,5	0,1	0,3	
Andere componenten	31.946	11,1 %	7,2	7,9	12,0	6,3	4,7	0,6	3,1	1,7	2,0	-0,6	1,6	-2,3	
Bruto binnenlands product tegen marktprijzen	288.089	100 %	1,9	2,4	2,8	2,5	1,8	1,5	0,8	0,5	0,8	0,3	0,1	0,2	

Bron: INR en berekeningen FOD Economie.

I.3.1.1 Industrie

Nadat de activiteit in de industrie op kwartaalbasis van 2004 telkens weer blijkt had gegeven van een groeiende dynamiek, vertraagde de activiteit in de twee daaropvolgende kwartalen, en kwam zelfs uit op een daling van de toegevoegde waarde. In het tweede kwartaal van 2005 lijkt intussen een einde te zijn gekomen aan het dalende verloop van de activiteit in de industriesector, waarbij de toegevoegde waarde in de sector stabiel bleef.

De evolutie op jaarbasis laat in de loop van de eerste drie kwartalen van 2004 een stijgende trend zien, echter gevolgd door een vertraging in de drie daaropvolgende kwartalen. In deze sector, die sterk afhankelijk is van de evolutie van de buitenlandse markten, d.i. van de economische bedrijvigheid van de voornaamste handelspartners Duitsland, Frankrijk en Nederland, zit het productieniveau in een dalende trend; de groei van 3 % in het laatste kwartaal van 2004 maakte plaats op het einde van het eerste halfjaar van 2005 voor een achteruitgang van 0,4 % op jaarbasis.

Tabel I.20 Toegevoegde waarde in de industrie: evolutie van de cijfergegevens in vaste prijzen (in %)

	2004				2005	
	Q1	Q2	Q3	Q4	Q1	Q2
t-1	0,7	1,0	1,8	-0,5	-1,8	0,1
	+	+	+	-	-	+
	2004				2005	
	Q1	Q2	Q3	Q4	Q1	Q2
t-4	0,4	2,0	3,7	3,0	0,5	-0,4
	+	+	+	-	-	-

+ = versnelling

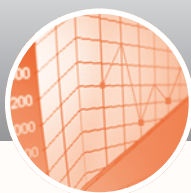
- = vertraging

Bron: INR en berekeningen FOD Economie.

I.3.1.2 Bouw

Op kwartaalbasis is het activiteitsvolume van de bouwsector in de loop van het jaar 2004 gunstig geëvolueerd, afgezien van de achteruitgang die in het derde kwartaal is opgetekend. Na de daling met 1,4 % in het eerste kwartaal van 2005 ging de bouwnijverheid in het kwartaal daarop weer met 1,8 % vooruit.

Na een schuchter herstel in het eerste kwartaal van 2004 heeft de activiteit op jaarbasis nu duidelijk aan kracht gewonnen, waarbij in het tweede kwartaal van 2004 zelfs een piek van +11,8 % werd bereikt. Verder dan het jaar 2004 kon dit dynamisme zich echter niet doorzetten. Het groeitempo van de toegevoegde waarde vertraagde in de loop van het eerste kwartaal 2005 tot slechts 0,7 % op jaarbasis in het tweede kwartaal van 2005.

Tabel I.21 Toegevoegde waarde in de bouwsector: evolutie van de cijfergegevens in vaste prijzen (wijziging in %)

	2004				2005	
	Q1	Q2	Q3	Q4	Q1	Q2
t-1	2,0	3,5	-1,8	2,2	-1,4	1,8
	+	+	-	+	-	+
	2004				2005	
	Q1	Q2	Q3	Q4	Q1	Q2
t-4	0,9	11,8	3,9	5,9	2,4	0,7
	+	+	-	+	-	-

+ = versnelling
- = vertraging

Bron: INR en berekeningen FOD Economie.

I.3.1.3 Diensten

De dienstensector, voornamelijk gestimuleerd door de heropleving van de *financiële activiteiten, de vastgoedsector, de verhuursector en de zakelijke dienstverlening*, ondersteunde in het referentiejaar de economische activiteit in belangrijke mate.

In tegenstelling tot de industrie ging de stijging van de toegevoegde waarde in de dienstensector wat later van start, maar bleek anderzijds vanaf het tweede halfjaar van 2004 al gauw dynamischer. Het groeitempo van de activiteit in de dienstverleningssector, die **op kwartaalbasis** nog -0,1 % bedroeg in het tweede kwartaal van 2004, evolueerde vervolgens tussen het derde kwartaal 2004 en het tweede kwartaal 2005 van 0,5 naar 0,6 %.

De schommelingen **op jaarbasis** wijzen op een geleidelijke versteviging van de toegevoegde waarde van de dienstensector vanaf het derde kwartaal van 2004. De evolutie op jaarbasis, die in het derde kwartaal van 2004 wees op een groei van 0,8 %, versnelde nadien en bereikte in het tweede kwartaal 2005 een stijging van 2,2 %.

Deze ontwikkeling is grotendeels toe te schrijven aan het verloop van de bedrijfstak handel, *vervoer en communicatie*, die ongeveer een derde (30 %) van alle diensten uitmaakt. Aan de andere kant maakte de sector *financiële activiteiten, vastgoed, verhuur en zakelijke dienstverlening*, die ongeveer 38 % van het totaal van de diensten vertegenwoordigt, in dezelfde referentieperiode een minder snelle groei door, ook al bleef ook die sector dynamisch.

Tabel I.22 *Toegevoegde waarde in de dienstensector : evolutie van de cijfergegevens in vaste prijzen* (wijziging in %)

	2004				2005	
	Q1	Q2	Q3	Q4	Q1	Q2
t-1	0,3 +	-0,1 -	0,5 +	0,6 +	0,5 -	0,6 +
	2004				2005	
	Q1	Q2	Q3	Q4	Q1	Q2
t-4	1,5 -	0,9 -	0,8 -	1,3 +	1,5 +	2,2 +

+ = versnelling

- = vertraging

Bron: INR en berekeningen FOD Economie.

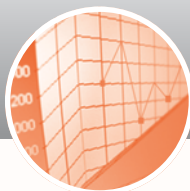
1.3.2 Bijdrage van de voornaamste bedrijfstakken tot de BBP-groei

In tegenstelling tot 2003 leverden in 2004 alle belangrijkste bedrijfstakken een positieve bijdrage tot de groei van de activiteit.

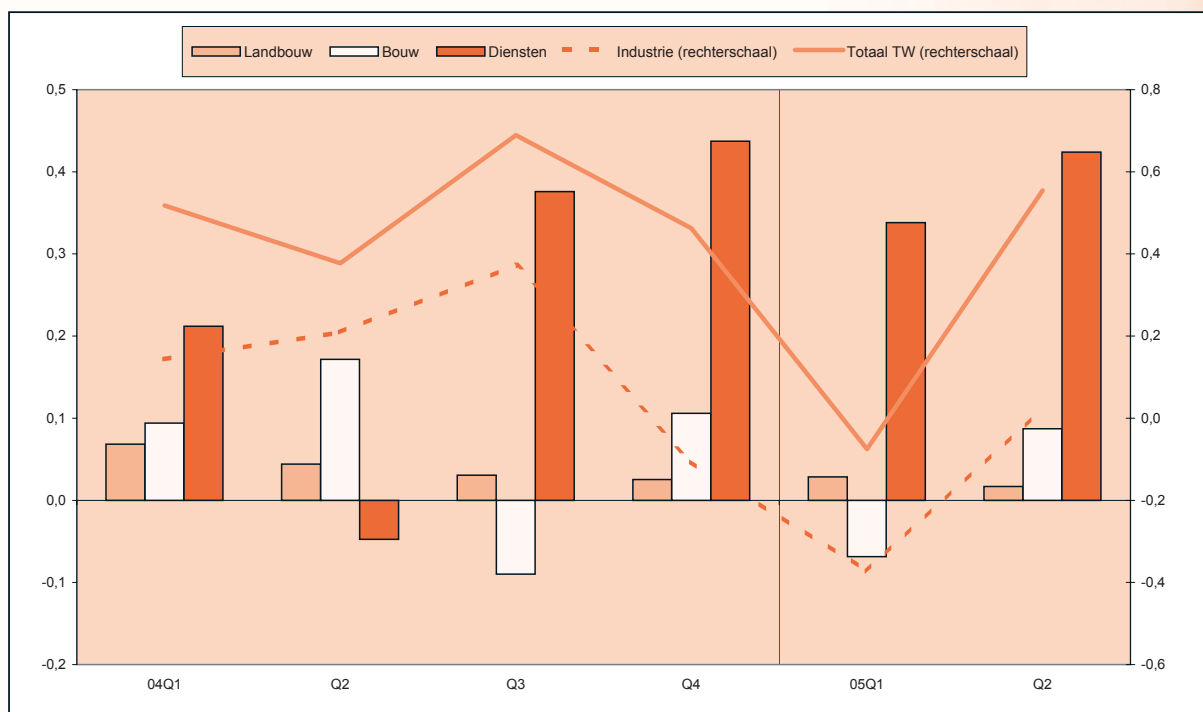
Tabel I.23 *Bijdrage van de voornaamste bedrijfstakken tot de groei van de toegevoegde waarde*

	Voorname groei- ondersteunende bedrijfstakken	Voorname groei- afremmende bedrijfstakken	Groei van de toegevoegde waarde
2003	Gehele dienstensector (0,9 procentpunt)	Landbouw (0,2 procentpunt) Industrie (0,2 procentpunt)	0,5 %
2004	De vier sectoren samen: diensten (1 procentpunt), industrie (0,5 procentpunt), bouw (0,3 procentpunt) en landbouw (0,1 procentpunt)	Nihil	1,9 %
1ste halfj. 2005 (t/t-1)	Gehele dienstensector (0,8 procentpunt)	Industrie (0,4 procentpunt)	0,4 %

Terwijl in 2003 de groei van de economische activiteit voornamelijk werd ondersteund door de dienstensector, is in 2004 aan de BBP-groei bijgedragen door alle bedrijfstakken. Opnieuw zijn het de diensten die in de loop van het eerste halfjaar 2005 voor het merendeel hebben bijgedragen tot de groei, meer bepaald handel, *vervoer en communicatie* en financiële *activiteiten, immobiliën, verhuur en zakelijke dienstverlening*, terwijl de industrie negatief bijdroeg.

Grafiek 1.9 BBP en bijdrage van de voornaamste bedrijfstakken tot de BBP-groei
(in procentpunt, voor seizoen- en kalenderinvloeden gezuiverde gegevens, t/t-1)

Bron: INR en berekeningen FOD Economie.

Zoals uit grafiek 1.9 blijkt, wordt het conjunctuurprofiel van het BBP op kwartaalbasis nog steeds sterk beïnvloed door de dienstverlenende sector, maar ook door de industrie.

Op kwartaalbasis hebben de *dienstensector* en de *industrie* qua bijdrage aan de groei in de beschouwde kwartalen een profiel dat vrijwel evenwijdig loopt met dat van de totale toegevoegde waarde, met name: een fase van stijging in de eerste drie kwartalen van 2004, gevolgd door een fase van daling in de twee volgende kwartalen en daarna weer door een versnelling in het tweede kwartaal van 2005. De enige uitzonderingen zijn de versnellingen opgetekend voor de industrie in het tweede kwartaal van 2004 en voor de diensten in het vierde kwartaal van 2004.

In tegenstelling tot de twee bovenvermelde sectoren is de bijdrage tot de economische groei van de *bouwsector* afwisselend positief en negatief, met uitzondering van het tweede kwartaal van 2004.

Op jaarbasis, en ongeacht het betrekkelijk geringe gewicht van de sector (minder dan 5%), vertoont de *bouwsector* qua bijdrage aan de groei een profiel dat plus minus gelijklopend is met dat van de economische activiteit, waarbij periodes van vertraging en van opleving elkaar afwisselen. De sector *industrie* vertoont een profiel dat enigszins verschilt van het profiel van de totale toegevoegde waarde, met name is er een toenemende bijdrage in de loop van de drie eerste kwartalen, gevolgd door een periode van almaar minder zwaar doorwegen in de loop van de drie volgende kwartalen; voor de *diensten* geldt net het omgekeerde.

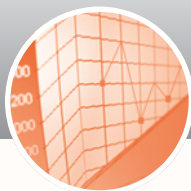
Tabel I.24

Bijdrage van de voornaamste bedrijfstakken tot de groei van de economische activiteit

(in procentpunt, voor seizoen- en kalenderinvloeden gezuiverde gegevens, op jaar- c.q. kwartaalbasis)

	(in procentpunt op jaarbasis)								(in procentpunt op kwartaalbasis)																			
	2004-I				2004-II				2004-III				2004-IV				2005-I				2005-II							
	0,0	0,1	0,1	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,1	0,1	0,1	0,1	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Landbouw, jacht, bosbouw en visserij	0,0	0,1	0,1	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,1	0,1	0,1	0,1	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Industrie	0,1	0,4	0,1	0,7	0,6	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1
Bouwnijverheid	0,0	0,5	0,1	0,2	0,3	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1
Diensten	1,0	0,6	0,1	0,5	0,9	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2
Handel, vervoer en communicatie	0,4	0,1	0,1	0,1	0,2	0,1	0,1	0,1	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2
Financiële activiteiten, immobielien, verhuursector en zakelijke dienstverlening	0,5	0,5	0,5	0,3	0,4	0,3	0,3	0,4	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5
Overheidsdiensten en onderwijs	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1
Andere diensten	0,0	0,0	0,0	0,0	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2
Andere componenten	0,8	0,8	0,8	1,2	0,7	1,2	0,7	0,7	0,5	0,5	0,5	0,5	0,3	0,3	0,3	0,3	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2
Bruto binnenlands product tegen marktprijzen	1,9	2,4	2,4	2,8	2,5	1,8	1,5	1,5	1,8	1,8	1,5	1,5	0,8	0,8	0,8	0,8	0,5	0,5	0,5	0,5	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1

Bron: INR en berekeningen FOD Economie.

I.4 Werkloosheid

In 2004 was de toename van de vraag naar werkkrachten niet toereikend om de groei van de beroepsbevolking (met ongeveer 67.000 mensen) volledig op te vangen. Gevolg is een stijging met 38.000 eenheden van het aantal werkloze werkzoekenden. In dit cijfer zijn thans ook vervat de 50 tot 58 jaar oude werklozen die geregistreerd zijn als werkloze werkzoekenden.

In 2004 bedroeg de geharmoniseerde werkloosheidsgraad (Eurostat) gemiddeld 8,4 % in België, tegenover 10,8 % in Duitsland, 9,2 % in Frankrijk en 4,6 % in Nederland. Het voordeel van de geharmoniseerde werkloosheidsgraad, die op grond van nationale gegevens door Eurostat wordt berekend, bestaat hierin dat de evolutie van de werkloosheid in België en de evolutie bij onze voornaamste handelspartners op een gemeenschappelijke basis met elkaar kunnen worden vergeleken.

Tabel I.25 Geharmoniseerde werkloosheidsgraad - Eurostat

	2004Q1	2004Q2	2004Q3	2004Q4	2005Q1	2005Q2
België	8,7	7,4	9,2	8,4	8,6	8,1
Frankrijk	9,6	8,7	8,9	9,5	9,3	8,6
Duitsland		10,8			11,3	11,4
Nederland	4,8	4,7	4,2	4,6	5,3	4,8

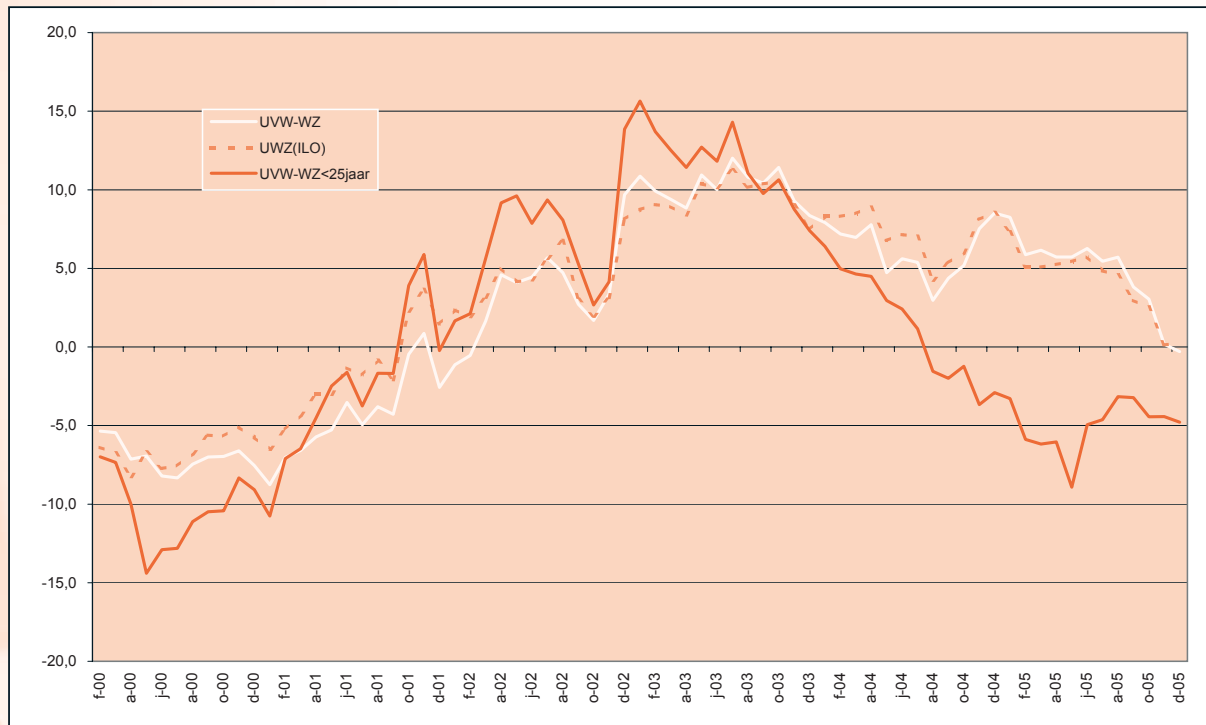
Bron: Eurostat.

De administratieve werkloosheidsgraad, die op basis van nationale gegevens wordt opgesteld, kwam gemiddeld uit op 12,8 % voor het gehele jaar 2004 alsook voor de drie eerste kwartalen van 2005.

Bekijkt men de evolutie op jaarbasis van het aantal uitkeringsgerechtigde volledig werklozen (UVWWZ), constateert men dat het evolutieprofiel een neerwaartse trend vertoonde in de eerste drie kwartalen van 2004 maar nadien terug omhoog ging in het vierde kwartaal. Na de eind 2004 opgetekende pauze is het aantal werklozen op jaarbasis in de loop van de drie eerste kwartalen van 2005 gestaag gaan dalen. In september 2005 komt de werkloosheidsgraad uit op 3 %, na 5,9 % te zijn geweest in januari 2005.

Grafiek I.10 *Daling geregistreeerde werkloosheid, meer bepaald bij de jongeren*
(wijziging in %, op jaarbasis)

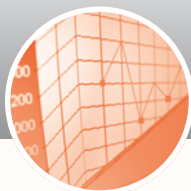

Bron: RVA en berekeningen FOD Economie.

Als eersten mochten werkzoekenden beneden 25 jaar profiteren van de ommekeer in de conjunctuur. Voor het gehele land begon de stijgingscurve van het aantal werkzoekenden jonger dan 25 jaar vanaf het derde kwartaal 2003 om te buigen, en dit ging door tijdens het ganse jaar 2004. De vermindering op jaarbasis van het aantal werkloze jongeren zette zich voort in het eerste halfjaar van 2005, maar de curve ging vervolgens lichtjes vervlakken in het derde kwartaal. De curve loopt van -5,9 % in januari 2005 naar -8,9 % in april, en loopt daarna terug op naar -4,4 % in september 2005.

In tegenstelling tot het aantal werklozen jonger dan 25 jaar is het aantal werkzoekenden van 50 jaar en ouder in 2004 sterker gestegen dan in de loop van de twee voorgaande jaren. Deze stijging is gecorreleerd met wijzigingen die in de reglementering m.b.t. de beschikbaarheid van oudere werklozen zijn aangebracht. Immers werd in juli 2002 voor de nieuwe werklozen van 50 tot 58 jaar oud de verplichting ingevoerd om beschikbaar te blijven op de arbeidsmarkt. Hierbij kwam de verplichting voor werklozen tewerkgesteld in het kader van Plaatselijke Werkgelegenheidsagentschappen (PWA) om zich als werkzoekenden te laten registreren.

Als men de administratieve werkloosheidsgraad voor het gehele land en die voor de gewesten met elkaar vergelijkt komen aanzienlijke onderlinge verschillen aan het licht. In Vlaanderen bedraagt de administratieve werkloosheidsgraad in september 2005 9 %, tegenover 19,4 % in Wallonië en 22,4 % in Brussel, wat overeenkomt met 173.927 uitkeringsgerechtigde volledig werklozen in Vlaanderen, 221.090 in Wallonië en 69.598 in Brussel.

De evolutiepatronen voor het jaar 2004 en voor de eerste drie kwartalen van 2005 vertonen gemeenschappelijke kenmerken voor alledrie de gewesten, doch met uiteenlopende kwartaaltempo's. Op jaarbasis is de toename van het aantal UVWWZ duidelijk aan het vertragen in Vlaanderen in de eerste drie kwartalen van 2004, maar kent wel even een heropflakking in het vierde kwartaal. Nadien zet de vertraging echter door in het eerste kwartaal van 2005 en wordt nog duidelijker in het derde kwartaal.

De evolutiecurve in Wallonië is gelijklopend, wel wat regelmatig. De toename op jaarbasis van het aantal werklozen vertraagt regelmatig tijdens het gehele jaar 2004 en ook in het eerste kwartaal van 2005. Deze neerwaartse tendens vervlakt in het tweede en derde kwartaal van 2005, wanneer opnieuw een stijging op jaarbasis van het aantal werklozen wordt waargenomen.

De neerwaartse beweging zet iets later in in het Brusselse gewest, waar het aantal werklozen op jaarbasis pas sterk begint te zakken vanaf het tweede kwartaal van 2004. Vanaf de maand april 2005 worden zelfs negatieve evolutiecijfers op jaarbasis opgetekend, m.a.w. een vermindering van het aantal werklozen t.o.v. de overeenkomstige maand van het voorgaande jaar.

1.5 Consumptieprijsen

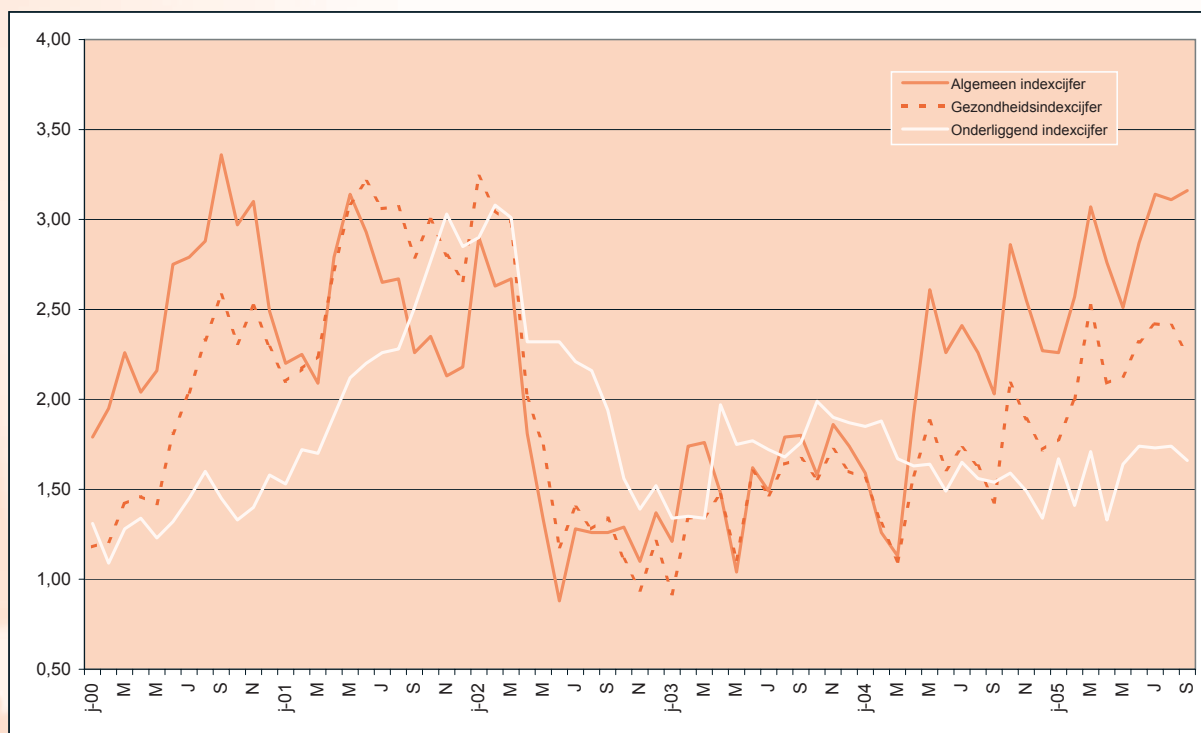
Na een stijging met 1,6 % in 2003 ging in 2004 de toename van de *inflatie*, die gemeten wordt volgens het nationale concept op basis van de wijziging van het algemeen indexcijfer van de consumptieprijsen t.o.v. het voorgaande jaar, versnellen tot 2,1 %, waarbij aan de sinds 2001 aanhoudende neerwaartse trend een eind is gekomen. Over de eerste negen maanden van 2005 liep de inflatie op tot gemiddeld 2,8 %. Dit profiel is grotendeels te wijten aan de evolutie van de energieproducten, gebonden aan de scherpe stijging van de olieprijsen.

De *gezondheidsindex* (die wordt gebruikt voor de loonindexering, het bepalen van de sociale uitkeringen en het aanpassen van de huurprijsen, en waar tabak, alcoholische dranken, benzine en dieselolie niet in zijn opgenomen) is in 2003 met 1,5 % en in 2004 met 1,6 % gestegen. Omhoog getrokken o.m. door stijgende huisbrandolie- en aardgasprijsen, bedroeg de stijging op jaarbasis van de gezondheidsindex 2,2 % voor de eerste drie kwartalen van 2005.

Wel is de *onderliggende inflatie* (die een betere maat is voor de tendens op langere termijn omdat de sterk veranderlijke componenten voeding en energieproducten eruit zijn geweest) inmiddels blijven vertragen, van 2,2 % in 2002 naar 1,7 % in 2003 en naar 1,6 % in 2004. In de eerste helft van 2005 nam de onderliggende index op jaarbasis toe met 1,6 %; nadien, in het derde kwartaal, schommelde deze index binnen zeer nauwe marges, en kwam uiteindelijk uit op gemiddeld 1,7 %.

Grafiek I.11 *Stijging consumptieprijzen maar stabiele onderliggende inflatie*
(algemeen, gezondheid en onderliggend)
(wijziging in %, t/t-12)

Bron: FOD Economie.

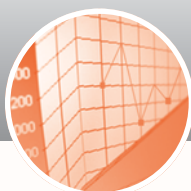
Na een stijging van gemiddeld 2,3 % in het tweede kwartaal van 2004 is het groeiritme van het algemeen niveau van de consumptieprijzen in het daaropvolgende kwartaal wel enigszins vertraagd (+2,2 % gemiddeld), maar vertoonde nadien terug een opwaartse trend. Mechanisch omhooggedreven door de verhoging van de prijzen van de olieproducten steeg de inflatie van 2,6 % in het laatste kwartaal van 2004 naar 3,1 % in het derde kwartaal van 2005.

Aangezien de prijsindexeringen die voor internationale olietransacties gehanteerd worden refereren naar quoteringen opgesteld in US dollars, werd de ingevoerde inflatie in 2004 en begin 2005 gemilderd door de opwaardering van de Europese munt.

Ons huidige economisch klimaat (zowel qua conjunctuur als qua structurele kenmerken) verschilt van ons economisch klimaat ten tijde van de eerste olieschokken in de jaren '70.

Naast de zwakke inflatieverwachtingen, zijn de dalende energie-intensiteit (d.i. het energie- of oliegebruik per eenheid van BBP), de opkomst van producenten met lage kosten, alsook de loonmatiging in de buurlanden factoren die het risico voor een inflatoire ontsporing beperken.

Vandaar dat de groei van de algemene index zonder olieproducten beperkt bleef tot 1,7 % in het derde kwartaal van 2005, tegen 1,5 % in het laatste kwartaal van een jaar daarvoor.

Groepen van de functionele classificatie

Na opsplitsen van het algemene indexcijfer in vier groepen blijkt dat in de loop van de besproken periode voornamelijk de *niet-voedingswaren* bijdroegen tot de inflatie.

Tabel I.26 Indexcijfers van de consumptieprijsen

(% verandering op jaarbasis)

	Wegin- gen	Q2 2004	Q3 2004	Q4 2004	Q1 2005	Q2 2005	Q3 2005	2003	2004	9 mnd 2005
Voedingswaren	214,31	2,05	0,81	1,41	2,08	2,28	1,66	2,04	1,54	2,01
Niet-voedings- waren	444,33	2,45	2,82	3,38	3,01	3,41	4,63	1,18	2,23	3,69
Diensten	286,08	2,22	2,51	2,35	2,64	2,16	2,20	1,75	2,36	2,34
Huurprijzen	55,28	1,93	1,80	1,78	1,79	1,85	2,06	2,22	1,88	1,90
Algemeen in- dexcijfer	1000,00	2,26	2,23	2,56	2,63	2,71	3,14	1,59	2,10	2,83
Niet-voe- dingswaren (Voedingswaren zonder oliepro- ducten)	395,89	0,92	0,79	0,92	1,02	0,95	1,25	1,08	0,95	1,08
Gezondheids- index	916,34	1,69	1,60	1,90	2,10	2,18	2,36	1,45	1,63	2,21

Bron: FOD Economie.

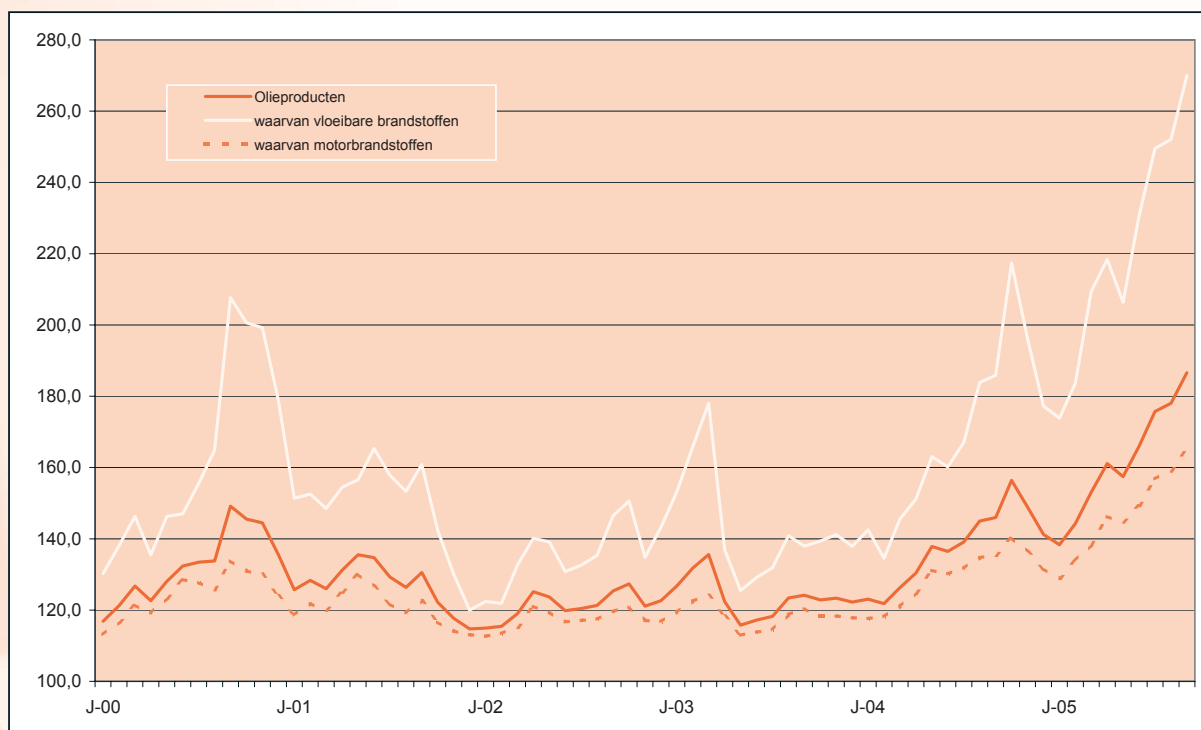
De prijzen van niet-voedingswaren, waarvan de stijging op jaarbasis in de eerste drie maanden van 2004 beperkt bleef tot 0,3 %, laiden vervolgens fel op onder invloed van de prijsontwikkeling van het zwarte goud, en namen toe van 2,5 % gemiddeld in het tweede kwartaal tot 4,6 % in het derde kwartaal van 2005.

Na een vertraging tot +12,4 % in januari 2005 ging in april de Belgische olieproducten-index fel de hoogte in (+23,6 % op jaarbasis), o.m. tengevolge van de sterke vraag wereldwijd en het lage niveau van de voorraden ruwe olie; wel liet de spanning af in mei 2005 (+14,2 %). De opkomst van nieuwe industrielanden - waarvan het energieverbruik in stijgende lijn gaat - gecombineerd met het dynamisme van de Amerikaanse en Chinese economie, liet de wereldwijde vraag naar olie sterk doen toenemen.

Grafiek I.12 Opflakking van de prijzen voor olieproducten

(basis 1996=100)

Bron: FOD Economie.

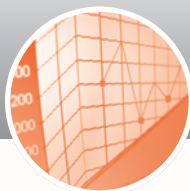
De in mei 2005 geregistreerde ontspanning hield echter niet aan. De blijvend sterke wereldwijde vraag, de beperkte productie- en raffineringcapaciteiten, geopolitieke spanningen en speculatieve gedragingen droegen er samen toe bij dat de olieprijs sinds juni 2005 boven de 50 dollar uitkwam en daarbij nieuwe toppen bereikte. De koersen kwamen in reële prijzen dicht in de buurt van hun hoogste historische peil. Begin september 2005 lag de prijs van een vat Brent-olie uit de Noordzee om en bij de 68 dollar. Deze ontwikkelingen hebben ertoe geleid dat de oliekoersen tussen januari en september 2005 met 43,4 % de hoogte in gingen, goed voor een gemiddelde stijging van 29,2 % tussen het eerste en derde kwartaal van 2005.

Als weerslag van de prijsopflakking van ruwe olie op de internationale markten overschreed de Belgische index van olieproducten in september 2005 met 27,8 % het cijfer dat een jaar tevoren werd opgetekend, waarbij deze index dan ter hoogte van 1,35 procentpunt mee bijdroeg aan de inflatie van de maand september. In diezelfde maand september lag de index ook 35 % hoger dan in januari 2005.

Zoals blijkt uit grafiek I.12 kenden de prijzen voor vloeibare brandstoffen en motorbrandstoffen, de belangrijkste items onder de olieproducten, forse stijgingen. In september 2005 namen de overeenkomstige indexcijfers met respectievelijk 55 en 28 % toe t.o.v. januari 2005.

Vloeibare brandstoffen waren onderhevig aan sterkere schommelingen. Na een daling tijdens het eerste kwartaal 2004 (-14,7 % gemiddeld) gingen de prijzen voor huisbrandolie voor het gehele derde kwartaal 2005 in versneld tempo stijgen tot een hoogtepunt van +43,9 % op jaarbasis.

De prijzen voor gas (aardgas en petroleumgas), die altijd enkele maanden plegen achter te lopen op de schommelingen van de olieproducten op de internationale markten, gingen in het derde kwartaal 2004 vooreerst nog iets omlaag (-1,4 %), maar schoten een jaar later met 9,1 % de hoogte in.

Na een opwaartse trend die verscheidene kwartalen aanhield, waarbij eind 2004 een stijging van 3,71 % op jaarbasis bereikt werd, begonnen de elektriciteitstarieven vanaf de maand april aan een neerwaartse beweging. Als uiting van de liberalisering van de markt in Vlaanderen – met als gevolg een groeiend marktaandeel van nieuwe toeleveranciers en een concurrentie tussen uitbaters van distributienetwerken – vertoonden de tarieven in het tweede en derde kwartaal 2005 een daling van respectievelijk 1,85 en 0,60 % t.o.v. de overeenkomstige periodes van 2004.

Tabel I.27 Samenstelling van de energieproducten
(wijziging in % en procentpunt op jaarbasis)

	Wijziging op jaarbasis							Bijdrage tot de inflatie	
	2004	9 maand 2005	Q3 2004	Q4 2004	Q1 2005	Q2 2005	Q3 2005	2004	9 maand 2005
Motorbrandstoffen	9,46	15,50	13,67	15,19	12,37	14,04	19,70	0,36	0,58
Aardgas	-1,50	7,99	-2,43	-0,30	5,45	9,09	9,43	-0,01	0,07
Petroleumgas	4,60	6,20	9,80	11,44	6,48	6,37	5,78	0,00	0,00
Electriciteit	2,03	0,27	2,24	3,71	3,24	-1,85	-0,60	0,06	0,01
Vloeibare brandstoffen (huisbrandolie)	19,64	38,81	30,66	41,15	34,14	38,38	43,91	0,20	0,39
Vaste brandstoffen (antraciet)	2,37	3,50	3,33	4,37	4,79	3,17	2,56	0,00	0,00

Bron: FOD Economie.

De opwaartse trend van de prijzen voor niet-voedingswaren werd mede versterkt door het optrekken van de drinkwatertarieven, waarvan de bijdrage tot de inflatie van het tweede en derde kwartaal 2005 verdriedubbeld is vergeleken met een jaar tevoren.

Aan de andere kant was de groei van de prijzen voor kleding in de referentieperiode zeer gering. De evolutie op jaarbasis, die +0,89 % bedroeg in het eerste kwartaal 2004, ging geleidelijk vertragen tot -0,05 % in het derde kwartaal van 2005.

Ook bleef in het derde kwartaal van 2005 de stijging van de prijzen voor tabakswaaren beperkt tot +2,43 % op jaarbasis, na onder invloed van rechtstreekse belasting met +9,76 % te zijn gestegen in het eerste kwartaal van 2004. De bijdrage van dit indexcijfer aan de inflatie is van +0,13 procentpunt in de drie eerste maanden van 2004, gedaald naar +0,03 procentpunt.

Omgekeerd zetten de prijzen voor audio- & videomateriaal en voor informatica-apparatuur hun neerwaartse evolutie voort. In het derde kwartaal van 2005 bedroeg de negatieve bijdrage aan de inflatie van deze twee indexcijfers op jaarbasis 0,05 procentpunt, waardoor de weerslag van de fikse stijging van de olieprijs op het algemene peil van de consumptieprijzen gedeeltelijk kon worden gecompenseerd.

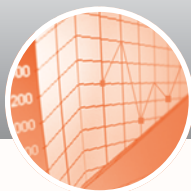
Tabel I.28

*Voornaamste deelindexen met weerslag op de groep 'niet-voedingswaren'
(wijziging in % en procentpunt op jaarbasis)*

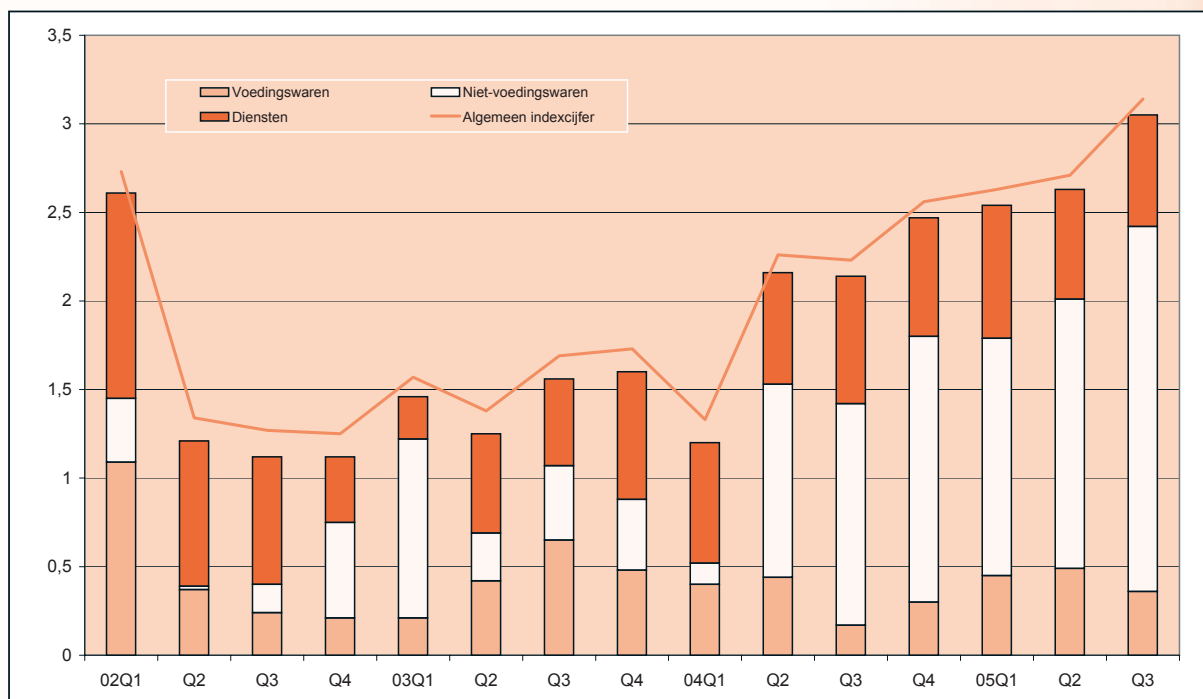
	Wijziging op jaarbasis							Bijdrage tot de inflatie	
	2004	9 maand 2005	Q3 2004	Q4 2004	Q1 2005	Q2 2005	Q3 2005	2004	9 maand 2005
Tabak	7,04	2,22	5,18	5,35	2,90	1,34	2,43	0,09	0,03
Farmaceutische specialiteiten	0,62	1,89	0,34	0,18	1,26	1,67	2,75	0,00	0,03
Aankoop van voertuigen	0,53	1,00	0,18	0,36	0,33	1,22	1,45	0,03	0,06
Kleding	0,49	0,02	0,43	0,15	0,08	0,02	-0,05	0,03	0,00
Waterverbruik	2,55	5,49	2,44	2,29	3,48	6,51	6,47	0,02	0,05
Herstel- & onderhoudsproducten	1,78	2,49	1,86	1,84	1,96	2,55	2,97	0,02	0,03
Benzine en smeermiddelen	9,53	15,26	13,58	15,06	12,26	13,98	19,54	0,36	0,58
Audio- & video-apparatuur	-5,39	-6,73	-5,28	-6,53	-6,63	-6,50	-7,06	-0,03	-0,04
Computerapparatuur	-8,62	-10,09	-7,93	-8,04	-8,53	-10,66	-11,09	-0,04	-0,05
Electriciteit, gas en andere brandstoffen	4,86	10,76	7,30	10,82	11,01	9,20	12,06	0,30	0,67

Bron: FOD Economie.

Wat nu de *diensten* betreft, wisselenden bij deze groep periodes van snellere stijging en periodes van verzwakking van de prijzen elkaar in de loop van de kwartalen af, met een gemiddelde toename van 2,4 % voor het jaar 2004. Het groeitempo bedroeg hier op jaarbasis 2,5 % in het derde kwartaal van 2004 en 2,6 % in het eerste kwartaal van 2005, en bleef nadien stabiel op 2,2 % in het derde kwartaal van 2005. De bijdrage tot de inflatie van deze groep zakte van 0,7 in het derde kwartaal van 2004, naar 0,6 procentpunt.

Grafiek I.13 Forse bijdrage van de niet-voedingswaren tot de inflatie
(wijziging in procentpunt, t/t-4)

Bron: FOD Economie.

Tabel I.29 Voornaamste deelindexen van de groep 'diensten'
(wijziging in % en procentpunt op jaarbasis)

	Wijziging op jaarbasis							Bijdrage tot de inflatie	
	2004	9 maand 2005	Q3 2004	Q4 2004	Q1 2005	Q2 2005	Q3 2005	2004	9 maand 2005
Horeca	2,56	2,83	2,77	2,62	2,94	2,67	2,89	0,17	0,19
Onderhoud en herstellingen	3,99	4,37	3,97	3,58	3,84	4,43	4,85	0,07	0,08
Toeristische reizen	-0,02	1,86	0,11	-0,90	4,37	-0,02	1,23	0,00	0,06
Verzekeringen	2,25	2,18	2,50	2,81	2,47	2,28	1,80	0,04	0,04
Andere diensten voor privé voertuig	1,59	0,42	2,00	1,62	1,22	1,22	-1,19	0,02	0,01
Kranten en Tijdschriften	2,67	1,11	3,48	2,79	1,42	1,42	0,48	0,03	0,01
Kapsalon en schoonheidsinstituten	2,96	3,74	3,10	3,52	3,68	3,60	3,93	0,04	0,05
Telefoon- en telegrafiediensten & fax	3,33	1,84	3,86	3,14	2,07	2,07	1,38	0,07	0,04
Diensten in sector recreatie & cultuur	0,99	1,44	0,45	2,39	1,54	1,38	1,41	0,03	0,04

Bron: FOD Economie.

Achter de algemene prijzevolutie van de diensten gaan een aantal significante kwartaal-op-kwartaalschommelingen schuil.

Na de daling opgetekend op het einde van 2004 (-2,7 % in december) gingen in het eerste kwartaal van 2005 de prijzen van de toeristische reizen met 4,4 % omhoog waarna de spanning op de markt weer afnam.

Na een groei van 2,9 % in het eerste kwartaal van 2005, viel de evolutie op jaarbasis van de prijzen van hotels, cafés en restaurants in het daaropvolgende kwartaal terug op 2,7 %, maar versnelde nadien weer en bereikte in het derde kwartaal het niveau van begin 2005. Het aandeel in de inflatie dat op rekening te brengen is van de horeca bedroeg 0,19 procentpunt in het derde kwartaal van 2005, d.i. onder alle indexcijfers de significantste bijdrage in de groep van de diensten.

De gevoelige verzwakking van het deelindexcijfer onderhoud en herstellingen die in het laatste kwartaal van 2004 had ingezet, ging in 2005 over in een versnelling, die nog toenam vanaf het tweede kwartaal.

De prijzevolutie voor telefoon- en telegraafdiensten & fax bleef in de loop van 2005 beperkter in omvang. Na een stijging van 3,9 % in het derde kwartaal van 2004 liep een jaar later de variatie op jaarbasis terug tot 1,4 %.

Omgekeerd gingen na een gemiddelde groei over het gehele jaar 2004 van 1,6 % de prijzen van de andere diensten m.b.t. privé voertuigen in het laatste kwartaal van 2005 met 1,2 % omlaag, onder invloed van o.m. de verlaging van de verkeersbelasting en van de huurprijzen van voertuigen.

Bij de groep van de *voedingswaren* verloor de prijzevolutie op jaarbasis in het derde kwartaal van 2004 aan vaart en kwam uit op +0,8 %, wat deels verband houdt met een basiseffect (m.n. ongunstige weersomstandigheden in 2003, welke toen aanleiding gaven tot uitzonderlijke prijsstijgingen). In het tweede kwartaal van 2005 herstelden de prijzen van levensmiddelen zich tijdelijk met een groei van +2,3 % op jaarbasis, die nadien verzwakte tot +1,7 % in het daaropvolgende kwartaal.

Zoals blijkt uit tabel I.30 gingen de prijzen voor vis en verse groenten in de loop van het jaar 2005 forser omhoog.

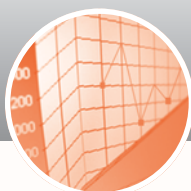
Tabel I.30 Deelindexen die in 2005 de levensmiddelenprijzen het sterkst omhoog dreven (wijziging in % en procentpunt op jaarbasis)

	Wijziging op jaarbasis						Bijdrage tot de inflatie	
	2004	9 mnd 2005	Q4 2004	Q1 2005	Q2 2005	Q3 2005	2004	9 mnd 2005
Vlees	2,78	2,08	2,37	2,07	2,14	2,05	0,15	0,11
Brood en granen	3,91	3,20	5,10	4,01	3,33	2,26	0,13	0,11
Vis	0,03	2,13	0,41	1,35	2,01	3,03	0,00	0,03
Suikerwaren	1,83	2,38	1,29	2,21	2,46	2,47	0,02	0,03
Verse groenten	-7,55	10,62	2,11	10,24	5,45	16,17	-0,06	0,09

Bron: FOD Economie.

De visprijzen, waarvan de stijging beperkt bleef tot 0,3 % op jaarbasis in het derde kwartaal van 2004, gingen nadien steeds sneller de hoogte in en bereikten 3,0 % in het derde kwartaal van 2005.

Ook waren in het derde kwartaal 2005 de verse groenten op jaarbasis met 16,2 % opgeslagen, terwijl ze een jaar eerder nog met 22,9 % in prijs waren verminderd.

Daartegenover blijkt verder uit tabel I.30 dat in 2005 de prijzen voor brood en graanproducten alsook die voor vlees minder gevoelig zijn gestegen. Met name waren de prijzen voor brood en graanproducten in het derde kwartaal van 2005 gestegen met een tempo dat tweemaal lager lag dan in de loop van de overeenkomstige periode van 2004. Deze evolutie kan o.m. worden verklaard door een basiseffect die verband houdt met de afschaffing op 1 juli 2004 van het stelsel waarbij voor bepaalde broodsoorten maximumprijzen werden vastgelegd.

Tabel I.31 Deelindexen die in 2005 de levensmiddelenprijzen het minst of niet omhoog dreven
(wijziging in % en procentpunt op jaarbasis)

	Wijziging op jaarbasis						Bijdrage tot de inflatie	
	2004	9 mnd 2005	Q4 2004	Q1 2005	Q2 2005	Q3 2005	2004	9 mnd 2005
Melk, kaas en eieren	0,13	-0,03	-1,06	-0,46	0,21	0,15	0,00	-0,00
Oliën en vetten	1,20	0,80	1,48	1,32	0,94	0,14	0,01	0,00
Fruit, vers of gekoeld	-0,11	-0,80	-1,16	-1,66	5,06	-5,80	-0,00	-0,01

Bron: FOD Economie.

Zoals uit tabel I.31 mag blijken liet de in juni 2004 ingezette neerwaartse beweging voor vers fruit zich ook in 2005 verder gelden. Over de eerste drie kwartalen van 2005 krompen de prijzen voor fruit op jaarbasis gemiddeld met 0,8 %. Na een negatieve evolutie in de drie eerste maanden van 2005 (-1,7 %) gingen de prijzen voor vers fruit in het volgende kwartaal terug stijgen met 5,1 %, om daarna weer te dalen (-5,8 % in het derde kwartaal van 2005).

De invloed van de prijzen voor oliën en vetten op het algemeen prijzniveau van voedingswaren was gering. Met nog een groeitempo van gemiddeld +1,5 % in het laatste kwartaal van 2004 is het groeitempo op jaarbasis kwartaal na kwartaal geleidelijk vertraagd tot +0,1 % in het derde kwartaal van 2005.

De convergentie binnen de eurozone, vijf jaar na de invoering van de eenheidsmunt

Het invoeren van de eenheidsmunt in januari 1999 betekent een van de markantste gebeurtenissen in de Europese eenwording. Elke staat binnen de eurozone moest afzien van het "wisselkoers-instrument" als middel om eventuele onevenwichten recht te trekken. Beslissingen i.v.m. het monetaire beleid worden voortaan niet meer door de nationale centrale banken genomen, maar door de Europese Centrale Bank.

De theorie van de optimale monetaire zones van Robert Mundell, een vurig voorstander van de euro, doet dienst als denkkader voor de talrijke debatten over het al dan niet verantwoord zijn van het invoeren van een Europese munt. Maar ook tegenstanders van de Europese monetaire unie schermen met zijn theorieën om de succeschansen van de monetaire unie in twijfel te trekken.

Het vereiste type van convergentie is veeleer een uitvloeisel van de gekozen integratiestrategie dan een afspiegeling van de theoretische vereisten waaraan partners in een optimale monetaire zone aan moeten voldoen. Ondanks het feit dat door een aantal beperkingen de traditionele aanpak conform de in de zestiger jaren uitgewerkte leer der optimale monetaire zone niet klakkeloos in de praktijk kon worden omgezet, leert die theorie ons toch hoe alternatieve mechanismen gaan inspringen om de weggelaten wisselkoers als bijsturinginstrument te vervangen.

Het leek ons aangewezen om hier een beknopt overzicht te brengen van de stellingen uit de leer van de optimale monetaire zone en van de noodzakelijke voorwaarden voor een convergentie van de economieën.

A. Stellingen van de leer van de optimale monetaire zone

Landen die zich willen samenvoegen tot één monetaire zone zien ervan af om wisselkoersen te hanteren als een economisch beleidsinstrument. Mundell besteedt aandacht aan de voorwaarden (economische criteria) om de kost van het wegvallen van dit beleidsinstrument te minimaliseren. Vervolgens worden nog een aantal criteria geformuleerd:

- Mundell (1961): een sterke mobiliteit van arbeid of een uitgebreide flexibiliteit van lonen en prijzen;
- Mac Kinnon (1963): een ruime mate van openheid van de betrokken economieën;
- Kenen (1969): het specialisatiepatroon van de economieën;
- Ingram (1969) en Johnson: de mate van financiële (mobiliteit van kapitaal) en fiscale (centrale begroting) integratie;
- Cooper (1977) en Kindleberger (1986): de homogeniteit van de voorkeuren.

B. Voorwaarden voor een convergentie van de economieën

Politieke factoren krijgen meer belang na het instellen van een monetaire unie.

Monetaire stabiliteit is makkelijker te bewerkstelligen indien staten dezelfde gemeenschappelijke voorkeuren hebben inzake inflatie, werkloosheid en groei. Zoniet bestaat het gevaar dat staten gaan terugvallen op eigen individuele strategieën zodra moeilijkheden opduiken; vandaar het nut om de voorwaarden voor convergentie even onder de loep te nemen.

Convergentie moet worden opgevat op drie niveaus:

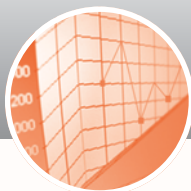
- nominale convergentie (inflatiecijfer): de eerste voorwaarde voor monetaire stabiliteit is convergentie in de inflatiecijfers van de verschillende landen.
- reële convergentie (groei cijfer): in een economische unie mogen de groei cijfers van de lidstaten niet te veel en niet te langdurig uiteenlopen.
- structurele convergentie (kwaliteit van specialisatie, structuur van de buitenlandse handel per product). Monetaire stabiliteit zal steviger zijn naarmate de afhankelijkheid van buitenlandse handelspartners minder sterk is.

Een *monetaire unie* impliceert dus dat:

- de economische prestaties gaan convergeren en
- een consistent economisch beleid (zowel tussen de verschillende landen onderling als tussen nationaal beleid en Europese strategie) gevoerd wordt.

Hoe moet naar de hierboven vermelde maatstaven de eurozone als monetaire unie worden beoordeeld, vijf jaar nadat ze werd opgericht? In een kwartaalrapport¹ van de Europese Commissie wordt het uiteenlopen van de groei cijfers in de landen van de eurozone aangestipt. De spreiding van de groei cijfers is volgens de Commissie niet abnormaal groot, noch uit historisch oogpunt, noch in vergelijking met andere muntunies. Echter, ook al houden de economische cyclussen in de verschillende landen in toenemende mate gelijke tred, uit de Commissie haar bezorgdheid op langere termijn over de blijvende discrepantie van de groei cijfers. Enerzijds kan dit niet worden verklaard door het feit dat bepaalde economieën aan een inhaalbeweging bezig zijn, en anderzijds

¹ European Commission – Quarterly report on the euro area – volume 4 n° 2 (2005).

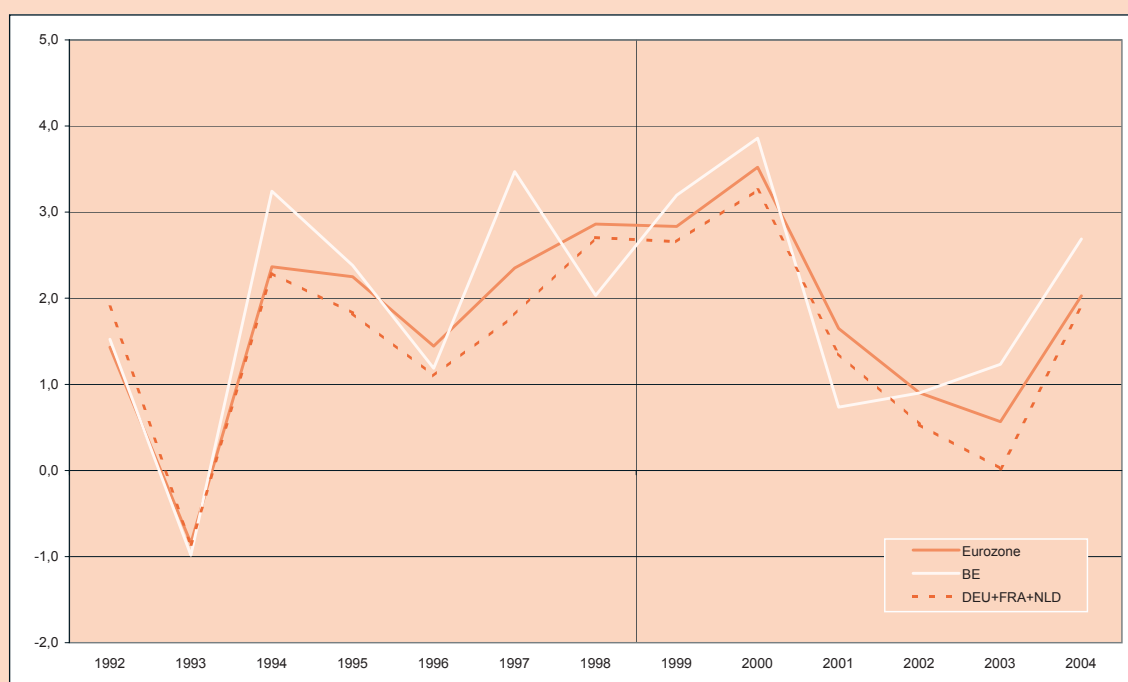

komt hiermee ook aan het licht hoeveel tijd voorbijgaat vooraleer correctiemechanismen effect beginnen te sorteren. Om deze situatie te verhelpen pleit het rapport voor een beter functioneren van de arbeidsmarkt en voor een versterkte concurrentie op de productmarkt. Verder wijst het rapport erop dat de heterogeniteit in de groeicijfers wellicht is toe te schrijven aan de fragmentering van de woningmarkt en van de markt van hypothecaire leningen, en stelt dat een toegenomen integratie alsook een verder doorgedreven liberalisering van de hypothecaire markten in de Eurozone de discrepanties moeten helpen bestrijden in de manier waarop gereageerd wordt op monetaire impulsen.

Maar hoe is het met België gesteld t.a.v. de convergentie? Bedoeling van deze focus is België te situeren zowel t.o.v. de gehele Eurozone als t.o.v. de voornaamste handelspartners (Duitsland, Frankrijk, Nederland), meer bepaald in de twee deelperioden (1992–1998 en 1999–2004), resp. voorafgaand en volgend op de invoering van de Euro.

I. Het bruto binnenlands product

Grafiek 1.14 Evolutie van het BBP in vaste prijzen

Bron: AMECO en berekeningen FOD Economie.

Hoe gelijklopend de evolutie van het BBP van de drie bestudeerde entiteiten (partnerlanden, eurozone en België) ook lijkt te zijn, is de omvang van de schommelingen voor België toch duidelijk groter.

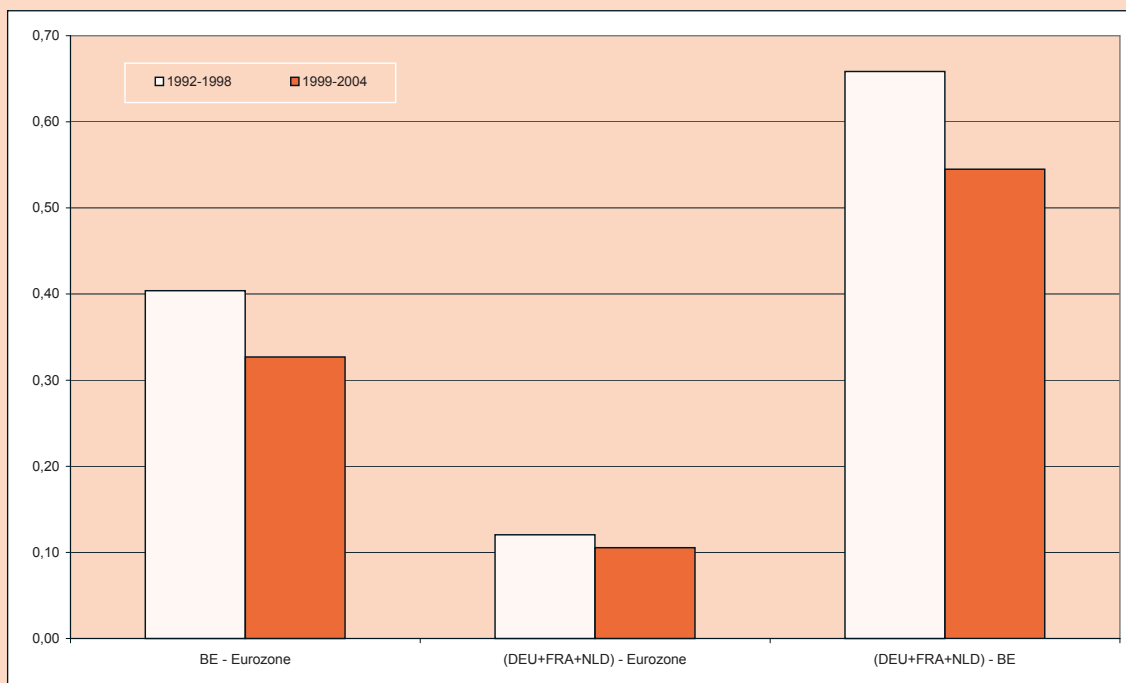
Door zijn *openheidsgraad* is België sterk onderhevig aan schommelingen van de wereldeconomie.

Anderzijds zorgt het feit dat de Belgische buitenlandse handel meer is *gespecialiseerd* in intermediaire goederen ervoor dat de fasen van de conjunctuurcyclus steeds met enig tijdsverschil voelbaar worden. België loopt bij conjunctuurwisselingen voor op zijn voornaamste handelspartners.

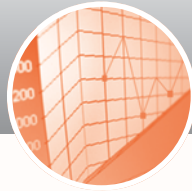
Grafiek I.15

Gemiddelde van de kwadraten van afwijkingen tussen de BBP-groecijfers (BE-Eurozone)

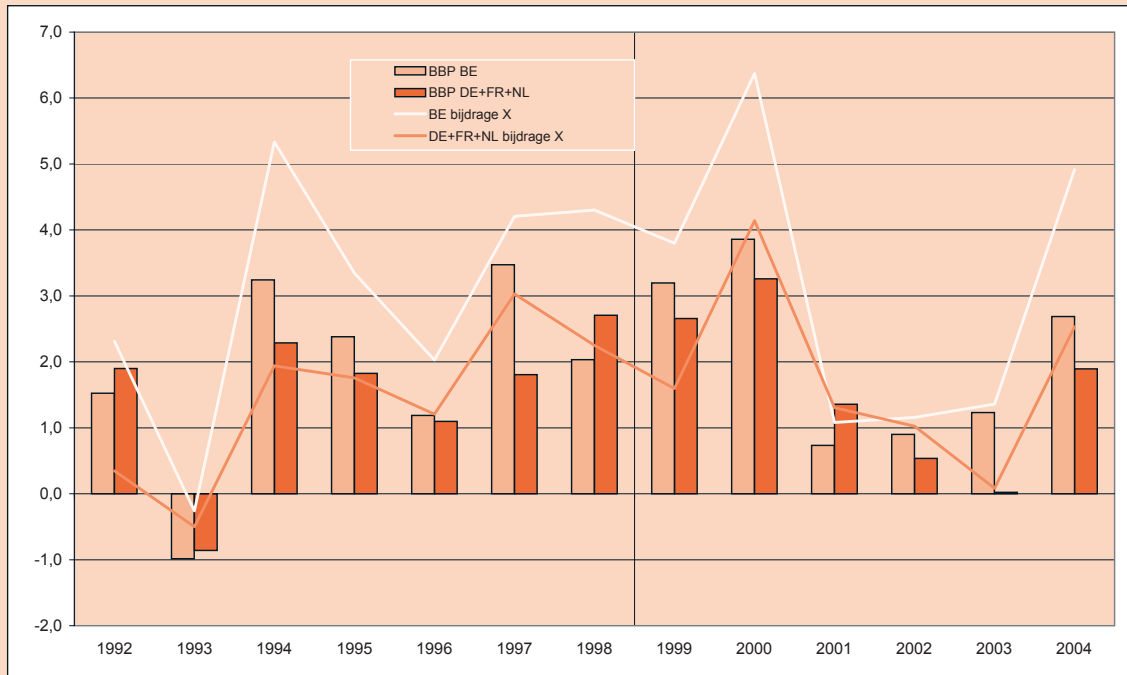

Bron: AMECO en berekeningen FOD Economie.

Om de convergentie te meten werd het gemiddelde van de kwadraten van de afwijkingen tussen enerzijds een referentiegroecijfer (BE of Eurozone) en anderzijds het groecijfer van België en van zijn voornaamste handelspartners (Duitsland+Frankrijk+Nederland) gehanteerd als indicator. Hieruit blijkt dat tussen de periodes 1992-1998 en 1999-2004 deze indicator is afgenomen voor alle drie de beschouwde situaties; dit wijst op een evolutie van de economieën die daadwerkelijk convergerend is. Het verschil tussen het Belgisch groecijfer en het groecijfer van de voornaamste handelspartners samen is weliswaar aan het dalen maar blijft niettemin groter dan het verschil tussen het Belgisch groecijfer en dat van de Eurozone.

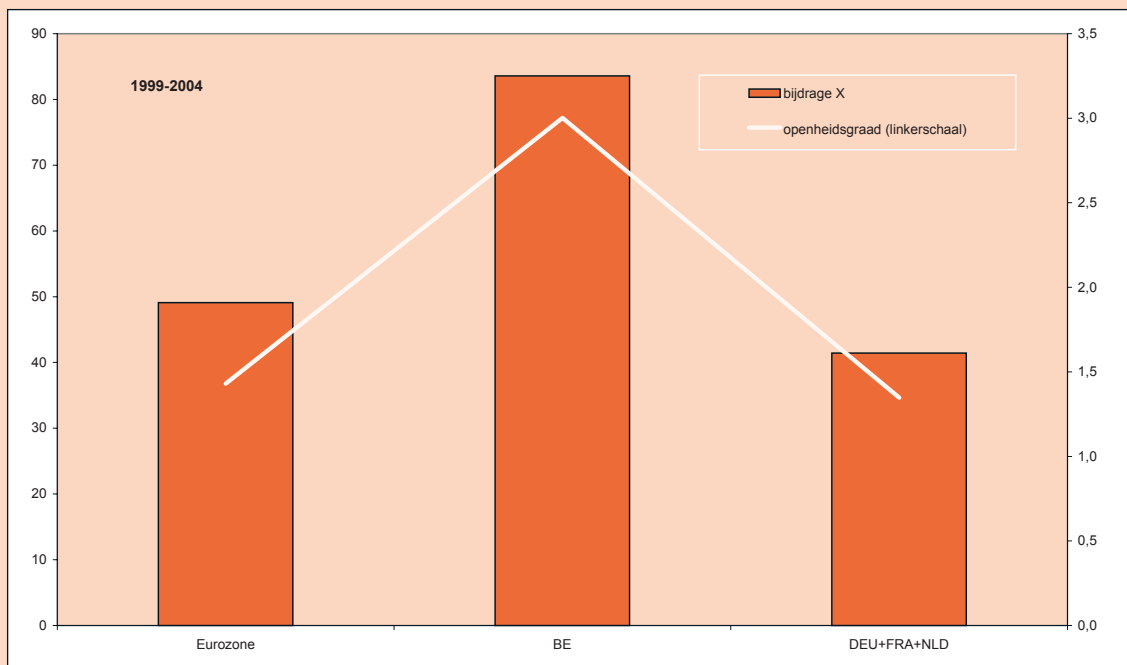

Grafiek I.16 Bijdrage van de uitvoer tot de groei van het BBP

Bron: AMECO en berekeningen FOD Economie.

Grafiek I.17 Bijdrage van de uitvoer tot de groei van het BBP en openheidsgraad

Bron: AMECO en berekeningen FOD Economie.

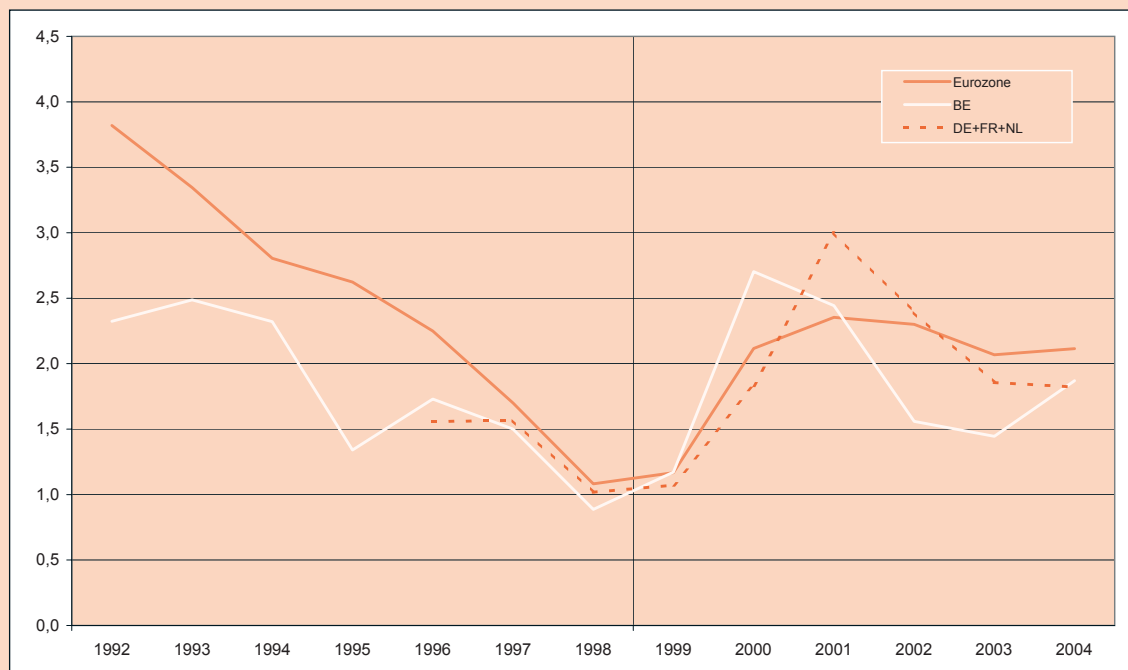
De openheidsgraad van België ligt ver boven die van de voornaamste handelspartners (78 % in 2004 tegenover 38 % voor de EU12 en 35 % gemiddeld voor DE+FR+NL). Bovendien is die tussen de eerste en tweede observatieperiode nog gaan stijgen. Het is dan ook niet verwonderlijk dat België kwetsbaarder staat dan zijn voornaamste handelspartners tegenover wisselvalligheden van de conjunctuur en veranderingen van het internationale economische klimaat.

II. Inflatie ²

Bedoeling van de invoering van de eenheidsmunt was ook dat de beleidsverantwoordelijken in de verschillende landen een zekere discipline aan de dag zouden leggen. Doelstelling is monetaire stabiliteit op middellange termijn, waarbij voor de "Europese" inflatie een streefcijfer is vooropgesteld van om en bij 2 %. Eenheidsmunt impliceert gelijklopende inflatiecijfers. Binnen de eurozone blijven de inflatieverschillen echter zeer groot, meer nog, vertonen de neiging om nog toe te nemen.

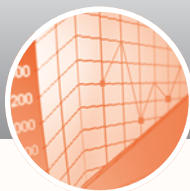
De benaming eenheidsmunt ten spijt blijft de Europese munt geconfronteerd met het zelfstandig gevoerde, door eigen doelstellingen en noodwendigheden bepaalde economische beleid van de verschillende landen. Looneisen, globalisering, werkloosheid, energetische intensiteit, openheid naar buiten toe vormen evenveel elementen waardoor landen onderling steeds meer kunnen gaan verschillen.

Grafiek I.18 Evolutie van het inflatiepercentage op basis van de geharmoniseerde index van de consumptieprijs

Bron: AMECO en berekeningen FOD Economie.

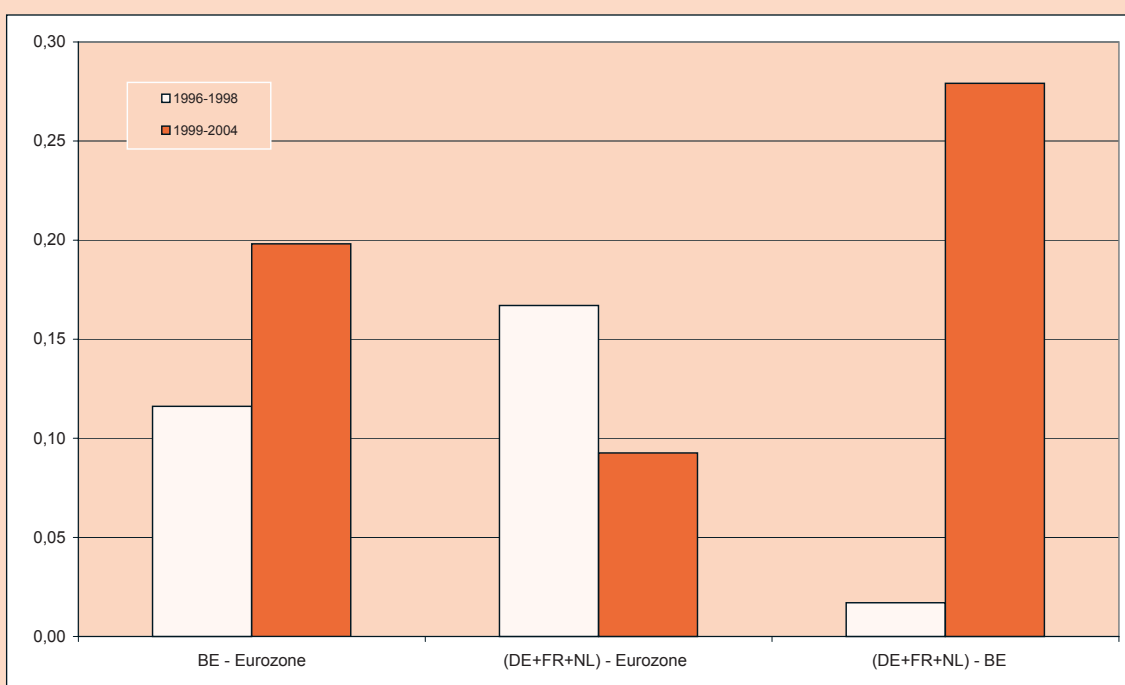
² Voor federaal Duitsland is het geharmoniseerde indexcijfer van de consumptieprijs (GICP) niet beschikbaar voor gegevens ouder dan 1995.

Zoals blijkt uit grafiek I.18 was er in de periode vóór de invoering van de eenheidsmunt qua inflatiecijfers een convergentiebeweging aan de gang, waar inmiddels een einde aan lijkt te zijn gekomen.

In tegenstelling tot de analyse die in verband met de economische groei is gemaakt in het eerste deel van deze tekst zijn de hier gebruikte gegevens niet gewogen naar de grootte van het land, aangezien het gaat om indexen en niet om niveau.

Grafiek I.19 Gemiddelde van de kwadraten van de afwijkingen t.o.v. het inflatiecijfer in de eurozone

Bron: AMECO en berekeningen FOD Economie.

In de eerste periode³ alsook in de drie laatste jaren van de tweede periode ligt het Belgische inflatiecijfer duidelijk lager dan het inflatiecijfer in de gehele eurozone. Beschouwt men het gemiddelde van het kwadraat van deze afwijkingen (kwadraat om te verhinderen dat positieve en negatieve cijfers elkaar zouden teniet doen), dan komt men tot de vaststelling dat de afwijkingen t.o.v. de eurozone in de loop van de tweede periode groter zijn geworden. Net het omgekeerde valt waar te nemen wat betreft onze voornaamste handelspartners samen t.o.v. de eurozone. Om deze gevoelige verbreding van de inflatiekloof tussen België en de voornaamste handelspartners in de tweede periode correct te duiden moet er mee rekening worden gehouden dat de cijfers enigermate zijn beïnvloed door de inflatie in Nederland die in 2001 pieken heeft gekend tot 5,2 %. Maar ook wanneer Nederland buiten beschouwing wordt gelaten blijven de verschillen groot en blijkt nog steeds een verder uiteengaan van de inflatiecijfers. Waarmee aanschouwelijk wordt gemaakt hoe moeilijk het is een gemeenschappelijk monetair beleid te voeren.

³ Wegens het niet voorhanden zijn van gegevens voor federaal Duitsland voor 1995 is de eerste hier beschouwde periode teruggebracht van 1992-1998 tot 1996-1998.

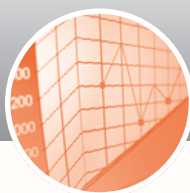
Conclusies

Door middel van bovenstaande analyse kon voor de tweede beschouwde periode (na de invoering van de euro) worden aangetoond dat:

- het verschil tussen de groeicijfers van het BBP geringer is geworden, maar
- dat de omvang waarmee de groeicijfers schommelen groter is in België dan bij de voornaamste handelspartners;
- de openheidsgraad van België hoger ligt, waardoor het land kwetsbaarder is tegenover de wisselvalligheden van het internationale economische klimaat;
- er een eind is gekomen aan de convergentie van de inflatiecijfers (toenemende discrepantie);
- het inflatieverschil toeneemt tussen België en het gemiddelde van de eurozone en tussen België en zijn voornaamste handelspartners.

Het lijkt dus dat de voorwaarden voor (nominale en reële) convergentie nog niet zijn vervuld en dat België als gevolg van zijn openheidsgraad en specialisering in productie van intermediaire goederen erg afhankelijk blijft van zijn buitenlandse handelspartners.

Het is nog te vroeg om te oordelen over de deugdelijkheid van de eurozone als optimale monetaire zone; maar de nieuwe impuls die aan de Lissabon-strategie wordt gegeven zal alvast resulteren in economische beleidsplannen die beantwoorden aan gemeenschappelijke doelstellingen (samen streven naar meer groei en banen), wat op zijn beurt zou moeten leiden tot een grotere economische convergentie tussen de verschillende landen.

Statistische bijlage

Tabel 1.32 Samenstelling van het bruto binnenlands product, ramingen tegen lopende prijzen

(in miljoen euro)

	1995	2000	2001	2002	2003	2004
Toegevoegde waarde						
Output (tegen basisprijzen) (P.1)	414.271,7	538.654,2	559.134,5	561.872	566.537	598.603
Intermediair verbruik (tegen aankooprijzen) (P.2)	227.165,2	314.842,3	327.676,2	322.869	320.823,1	342.461
Toegevoegde waarde (tegen basisprijzen) (B.1g)	187.106,5	223.811,9	231.458,3	239.003	245.713,9	256.142
Productgebonden belastingen (D.21)	22.834,7	29.882,2	29.511,3	30.605,8	31.355,9	33.915,9
Productgebonden subsidies (D.31)	-2.159,2	-1.953,5	-2.086,1	-2.030,5	-2.487,4	-1.968,6
Bruto binnenlands product (B.1g+D.21+D.31)	207.782	251.740,6	258.883,5	267.578	274.582,4	288.089
Bestedingen						
Consumptieve bestedingen (P.3)	157.237,8	189.403,8	196.601,5	203.422	210.017,6	218.904
Consumptieve bestedingen van de gezinnen	110.762,8	133.550,2	138.075,7	140.787	144.364,4	150.106
Consumptieve bestedingen van de IZW's	1.717,4	2.175,3	2.223,8	2.447,9	2.559,8	2.730,7
Consumptieve bestedingen van de overheid	44.757,6	53.678,3	56.302	60.187,3	63.093,4	66.067
Investerings (bruto) (P.5)	41.581,7	54.954,8	53.133	51.451,5	52.429,6	57.598,5
Investerings in vaste activa (bruto) (P.51)	40.046,5	52.446,9	52.867,2	51.390	51.619,6	54.256,5
Veranderingen in voorraden (P.52)	1.535,2	2.507,9	265,8	61,5	810	3.342
Saldo aan- en verkopen van kostbaarheden (P.53)						
Totaal van de nationale bestedingen	198.819,5	244.358,6	249.734,5	254.874	262.447,2	276.502
Uitvoer van goederen en diensten (P.6)	140.834,6	213.079,9	219.543,3	220.933	222.476,9	241.519
Totaal van de finale bestedingen	339.654,1	457.438,5	469.277,8	475.806	484.924,1	518.021
Invoer van goederen en diensten (P.7)	131.872,1	205.697,9	210.394,3	208.228	210.341,7	229.932
p.m. Netto-uitvoer van goederen en diensten	8.962,5	7.382	9.149	12.704,4	12.135,2	11.586,9
Bruto binnenlands product (P.3+P.5+P.6-P.7)	207.782	251.740,6	258.883,5	267.578	274.582,4	288.089
Inkomen						
Beloning van werknemers (D.1)	106.087,9	127.893,7	134.988,4	140.140	142.623,2	146.700
Bruto exploitatieoverschot (B.2g) en gemengd inkomen (B.3g)	78.586,7	93.119,4	93.518	95.771,9	99.841,4	106.479
Belastingen op productie en invoer (D.2)	26.757	34.620,8	34.418,3	35.615,9	36.712,3	39.236,8
Subsidies (D.3)	-3.649,6	-3.893,3	-4.041,2	-3.950,3	-4.594,5	-4.327
Bruto binnenlands product (D.1+B.2g+B.3g+D.2+D.3)	207.782	251.740,6	258.883,5	267.578	274.582,4	288.089
beloning van werknemers ontvangen uit het buitenland (D.1)	3.222,1	3.909,5	4.206,9	4.476,6	4.722,4	4.902,8
Beloning van werknemers betaald aan het buitenland (D.1)	548,2	958,3	1.088,8	1.206,7	1.314,3	1.351,3
Belastingen op productie en invoer betaald aan het buitenland (D.2)	2.082,4	2.106,7	2.013,8	1.738,6	1.860,9	1.773,5
Subsidies ontvangen uit het buitenland (D.3)	1.021,1	694,2	733,6	710,6	865,8	811,5
Inkomen uit vermogen ontvangen uit het buitenland (D.4)	24.011,2	35.517,6	36.497,8	32.433,2	29.149,5	32.469,2
Inkomen uit vermogen betaald aan het buitenland (D.4)	22.016,3	31.362	34.413,4	31.291,4	27.771,4	32.444,5
Bruto nationaal inkomen (tegen marktprijzen)	211.389,5	257.434,9	262.805,8	270.962	278.373,5	290.703

Bron: INR

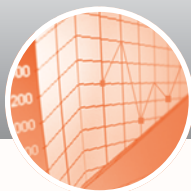

Panorama van de Belgische economie 2004-2005

FOD Economie, K.M.O., Middenstand en Energie

*Wij staan garant voor
een concurrentiële, duurzame en evenwichtige markt*

2de deel

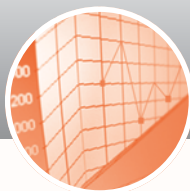
Structurele macro-economische evaluatie

Panorama van de Belgische economie 2004-2005

FOD Economie, K.M.O., Middenstand en Energie

II Structurele aspecten

In Lissabon stelde men zich in 2000 als doel om van de Europese Unie de meest competitieve economie te maken. Met competitiviteit wordt bedoeld dat een economie in staat is de eigen levensstandaard in vergelijking met andere, soortgelijke economieën sterk en blijvend te ontwikkelen, gekoppeld aan een hoge werkgelegenheid.

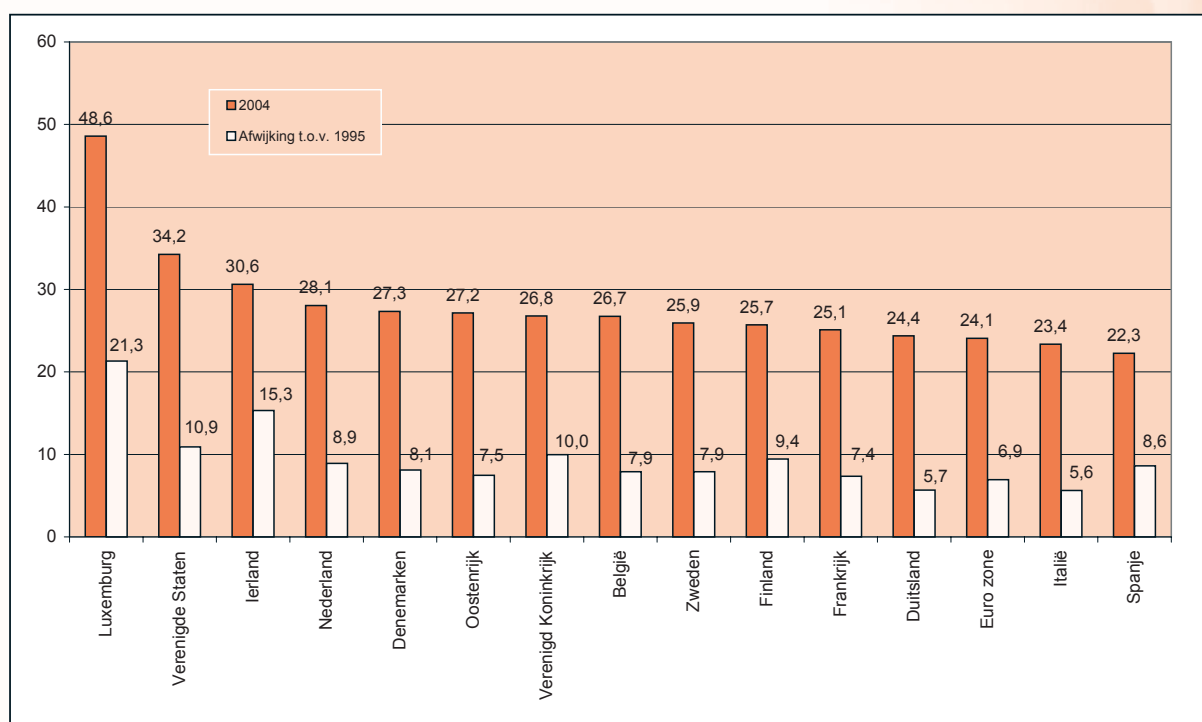
Het bruto binnenlands product per inwoner is de meest gangbare maatstaf om de economische ontwikkeling te beoordelen en om met name te onderzoeken in hoeverre een nationale economie in staat is om collectieve rijkdom te scheppen die de hele bevolking ten goede kan komen.

II.1 Bruto binnenlands product per inwoner, indicator van de collectieve rijkdom

II.1.1 Internationale positie

Grafiek II.1 Hoog peil BBP/inw. in België in 2004, maar opmerkelijke vooruitgang bij verschillende Europese partners

BBP/inw. in 2004 en verschil met 1995
(in 1.000 euro en kkp)

Bron: Ameco.

Het BBP geeft de waarde weer van de goederen en diensten die op het nationale grondgebied geproduceerd worden. Het weerspiegelt de rijkdom die er door de economische bedrijvigheid wordt opgebouwd. Het is de best geharmoniseerde indicator om de prestaties van de nationale economieën met elkaar te vergelijken. Gerelateerd aan het aantal inwoners reflecteert het de collectief geproduceerde rijkdom.

Volgens de ramingen van Eurostat bedroeg het BBP per inwoner in koopkrachtpariteit (kkp) voor België 26.700 euro in 2004, tegenover 24.100 euro voor het gemiddelde van de eurozone.

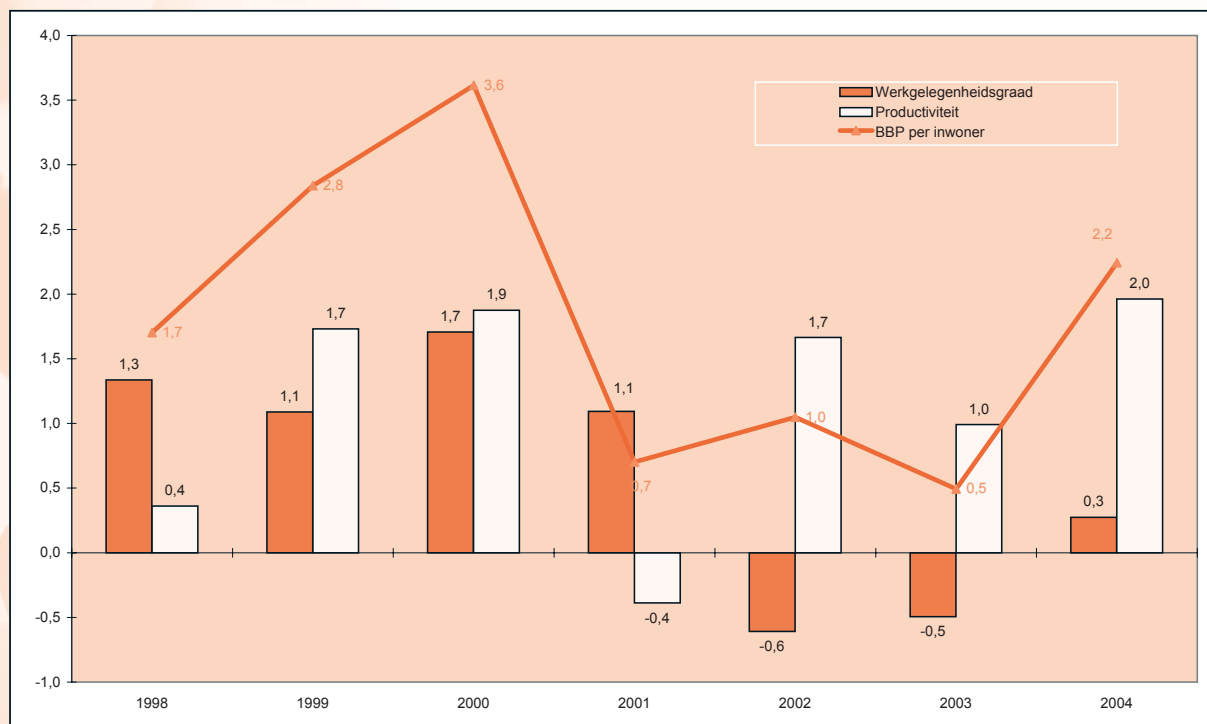
Met dit bedrag behoort België tot de rijkste landen van de Westerse wereld, en meer in het bijzonder van de Europese Unie. Niettemin valt de afstand op die de EU scheidt van de Verenigde Staten, die vaak als internationale referentie genomen worden.

II.1.2 BBP per inwoner: de voornaamste componenten

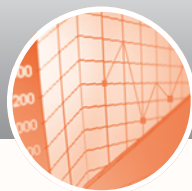
Volgens een gebruikelijke voorstelling kan het BBP per inwoner beschouwd worden als resultante van de uitvoering van een hoeveelheid werk waaraan een productiviteitspeil of productie per eenheid werk gekoppeld wordt. Het BBP per inwoner kan dan ook in twee belangrijke determinanten opgesplitst worden, de werkgelegenheidsgraad en de productiviteit.

In 2004 vloede de stijging van het BBP per inwoner voor het eerst sinds 2000 voort uit een gelijktijdige stijging van de productiviteit en van de werkgelegenheidsgraad.

Grafiek II.2 Gelijktijdige stijging werkgelegenheidsgraad en productiviteit in 2004
(BBP per inwoner, werkgelegenheidsgraad en productiviteit
(wijziging in %, t/t-1))

Bron: INR, FOD Economie-E8 en berekeningen FOD Economie.

Eerste vaststelling: meest beduidende stijging van het BBP/inw. in vaste prijzen in 2004 (2,2 %) sinds de conjunctuurpiek van 2000.

Zoals blijkt uit grafiek II.2, vloeit deze toename voort uit een gelijktijdige stijging van de arbeidsproductiviteit⁴ (2 %) en van de werkgelegenheidsgraad, die hier berekend wordt ten opzichte van de totale bevolking⁵ (0,3 %). Dit verloop past in het kader van het verbeterde conjunctuurklimaat in 2004 na de onzekerheden van 2003. Het in 2003 verstoorde internationale klimaat had de verdere opleving gedwarsboemd die in het eerste halfjaar van 2002 was ingetreden en had talrijke ondernemingen doen besluiten de werving van personeel uit te stellen. Ervan overtuigd dat het conjunctuurherstel zou aanhouden, konden de ondernemingen in 2004 terug nieuw personeel in dienst nemen.

II.2 Tewerkstelling: structurele kenmerken

De in 1997 gelanceerde Europese werkgelegenheidsstrategie (EWS) had tot doel de toestand op de arbeidsmarkt te verbeteren door het werkgelegenheidsbeleid van de lidstaten te coördineren. In het jaar 2000 wordt de Strategie van Lissabon goedgekeurd. Deze “overkoepelt” het economische beleid van de lidstaten in verschillende domeinen en beoogt een wederzijdse versterking van hun beleid dankzij een betere interactie. Voorlopig blijft de EWS echter een apart convergentieproces.

In 2003 worden de verschillende processen van het economisch beleid gesynchroniseerd. De globale richtsnoeren voor het economisch beleid en de aanbevelingen aan de lidstaten over het macroeconomisch, microeconomisch en werkgelegenheidsbeleid worden op hetzelfde moment goedgekeurd.

Tot slot besluit de Europese Unie in juni 2005 haar doelstellingen te «prioritiseren» en zich te focussen op «groei en werkgelegenheid» om zo de verschillende lidstaten te stimuleren tot het overnemen van de Strategie van Lissabon. De richtsnoeren voor werkgelegenheid en de globale richtsnoeren voor het economisch beleid worden in één enkel document geïntegreerd.

In het kader van het nieuwe vereenvoudigde proces werkt elke lidstaat een algemeen meerjarenprogramma van hervormingen uit waarin de nationale beleidslijnen en maatregelen voor groei en werkgelegenheid voorgesteld worden. Logischerwijs zullen de lidstaten meer dynamisme aan de dag leggen bij de implementatie, aangezien ze enkel op grond van de eigen verwezenlijkingen beoordeeld zullen worden.

De eerste richtsnoer is algemeen en volgt de principes die gelden bij de uitwerking van het werkgelegenheidsbeleid alsook de streefcijfers op het vlak van werkgelegenheid die in Lissabon en in Stockholm werden vastgelegd voor 2010.

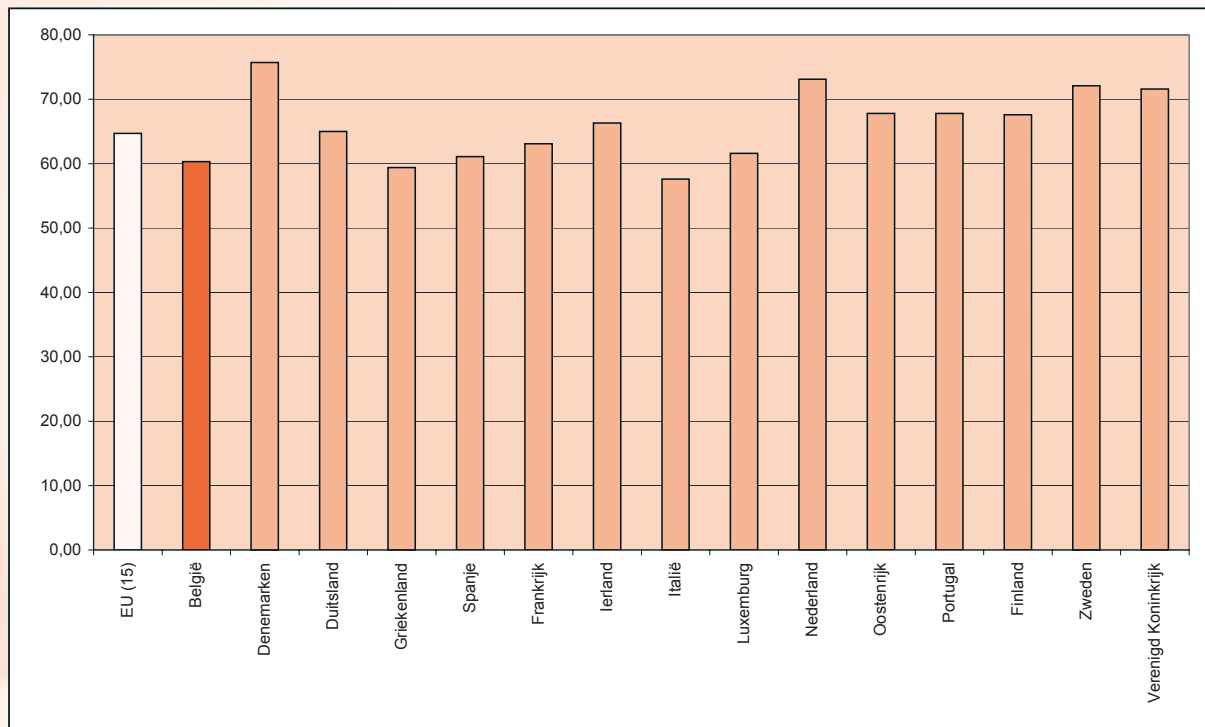
Voor de Europese Unie in haar geheel streeft men naar een werkgelegenheidsgraad van 70 % van de bevolking op arbeidsleeftijd, 60 % voor vrouwen en 50 % voor personen van 55 jaar en ouder. Men behoudt dus de gemeenschappelijke kwantitatieve doelstellingen en de nationale overheden kiezen de middelen om deze te halen.

⁴ Productiviteit wordt hier gedefinieerd als verhouding tussen het BBP in vaste prijzen tot de totale binnenlandse werkgelegenheid.

⁵ De werkgelegenheidsgraad kan berekend worden volgens verschillende varianten. Meestal wordt de werkgelegenheid gekoppeld aan de actieve bevolking of, beter, aan de bevolking op arbeidsleeftijd, zoals te vinden in de Europese structurele indicatoren aan het einde van deze publicatie. Volgens deze laatste bedroeg de werkgelegenheidsgraad op basis van de arbeidskrachtenenquête (FOD Economie-E8) 60,3 % in 2004 tegenover 59,6 % in 2003 en 59,9 % in 2002 en 2001. In 2000 was dat 60,5 %. Ter illustratie wordt de werkgelegenheidsgraad hier berekend ten opzichte van het jaarlijks gemiddelde van de volledige bevolking van het land. De verlenging van de actieve periode die zich in verschillende landen begint te manifesteren, zal trouwens in de hand werken dat de bevolking gekozen wordt als basis voor deze ratio.

Grafiek II.3 België behoort tot de slechtste leerlingen wat de werkgelegenheidsgraad betreft

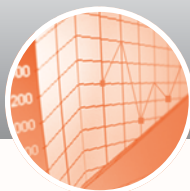
Bron: Eurostat.

Het aantal werkenden ligt in België relatief lager dan in de andere Europese landen. De geharmoniseerde werkgelegenheidsgraad (Eurostat), die de verhouding tussen de werkende bevolking en de bevolking op arbeidsleeftijd aangeeft, bedroeg in 2004 60,3 % in België, tegenover gemiddeld 64,7 % in de Europese Unie (EU15) en 63,0 % in de eurozone.

De globale werkgelegenheidsgraad alleen geeft echter slechts een fragmentarisch beeld van het potentiële arbeidsaanbod in België. Aan de hand van de arbeidskrachtenenquête (EAK) van de FOD Economie-E8 kan het potentiële arbeidsaanbod in België toch enigszins nauwkeuriger bepaald worden.

De resultaten van de EAK geven de structuur van de bevolking op arbeidsleeftijd aan. Schematisch gezien zijn er van de 100 mensen op arbeidsleeftijd 60 werkend en 5 werkloos, wat het zogenaamde « actieve » deel van de bevolking vertegenwoordigt, uitgedrukt in activiteitsgraad. Het saldo, namelijk de bevolking op arbeidsleeftijd dat niet werkend is en niet werkzoekend, wordt de « niet-actieve » bevolking genoemd. Op basis van de teruggestuurde enquêteformulieren van de EAK kan deze niet-actieve bevolking in verschillende categorieën opgedeeld worden.

Naast studenten, zieken en gehandicapten, bruggepensioneerden en personen die wegens familiale omstandigheden of om persoonlijke redenen niet wensen te werken, is er een niet te verwaarlozen aantal mensen (ongeveer driekwart van de niet-actieve bevolking) die verklaren « geen werk te zoeken omdat ze denken dat er geen voorhanden is ». Men kan concluderen dat hierin een potentiële arbeidsreserve schuilt, hoewel deze moeilijk te kwantificeren is omdat andere parameters, zoals het opleidingsniveau, een rol kunnen spelen.

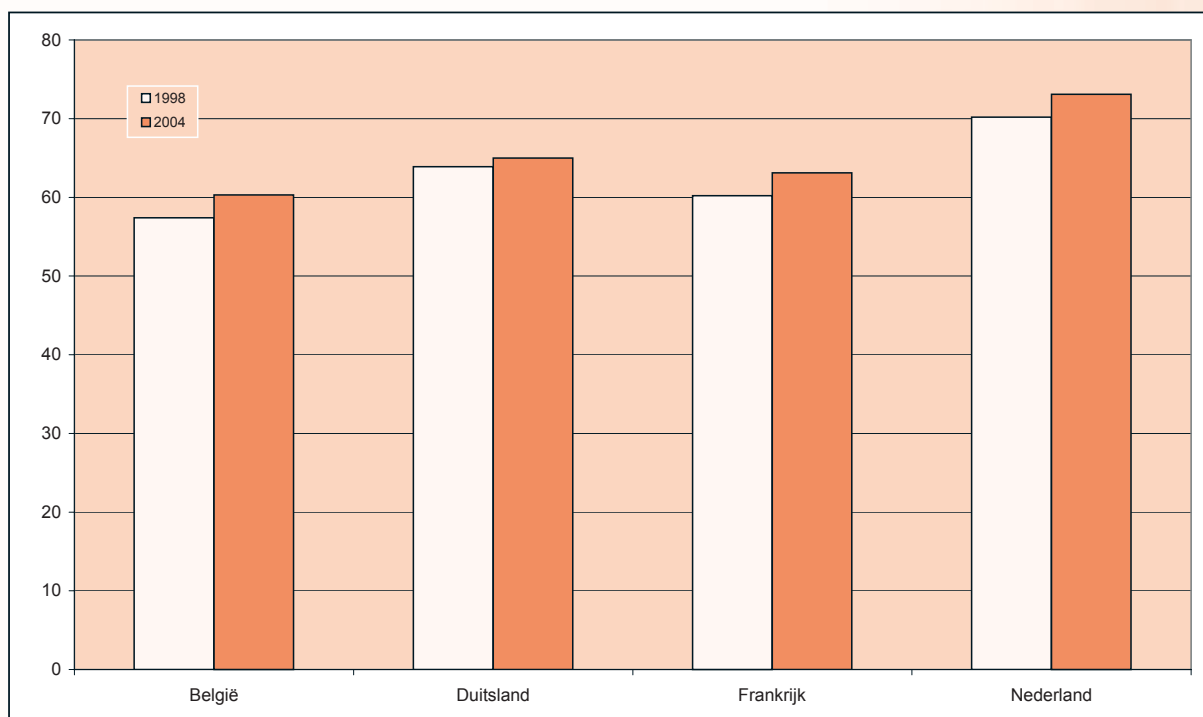

Sinds de tweede helft van 2003 constateerde men in België een toename van de economische bedrijvigheid, die de eerste drie kwartalen van 2004 aanhield, om dan in het vierde kwartaal van 2004 terug te lopen. Dankzij dit conjunctuurherstel werden in de loop van 2004 ongeveer 27.000 banen gecreëerd, wat een stijging van 0,7 % betekent ten opzichte van 2003.

De Hoge Raad voor de Werkgelegenheid geeft aan dat de werkgelegenheidsgraad in België sinds de lancering van de Europese Strategie voor Werkgelegenheid (1997) gestegen is van 57 % in 1997 naar 60,4 % in 2004, wat overeenstemt met 280.000 nieuwe arbeidsplaatsen, waarvan 207.000 banen voor de privésector.

In weerwil van deze gunstige evolutie werd het gemiddelde peil van de naburige landen (66,7 %) of van de Europese Unie (UE-15) niet gehaald. Ondanks een aanzienlijke stijging tussen 1998 en 2004 blijft België hekkensluiter ten opzichte van zijn drie buurlanden, zoals blijkt uit grafiek II.4.

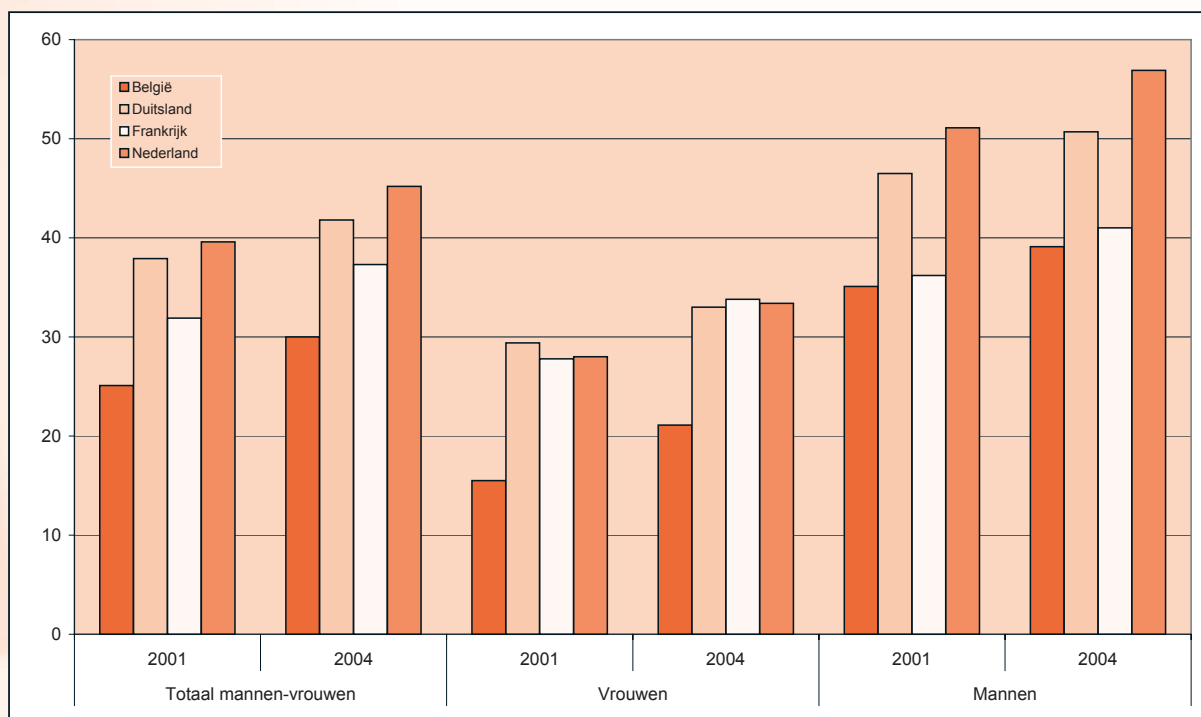
Grafiek II.4 Zwakke werkgelegenheidsgraad in België ten opzichte van de drie buurlanden

Bron: Eurostat.

Grafiek II.5 Werkgelegenheidsgraad van 55-64-jarigen zwakker in België dan in de drie buurlanden

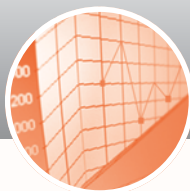
Bron: Eurostat.

Tabel II.1 Regionale werkgelegenheidsgraad

	Brussel	Vlaanderen	Wallonië	België
15-64 jaar				
Totaal	55,4	64,0	55,5	60,5
Mannen	61,3	71,7	62,8	67,9
Vrouwen	49,6	56,2	48,2	53,0
15-24 jaar				
Totaal	20,1	33,3	21,5	28,1
25-54 jaar				
Totaal	68,8	81,9	71,8	77,3
55-64 jaar				
Totaal	37,7	28,8	30,6	30,1

Bron: FOD Economie-E8, EAK 2004.

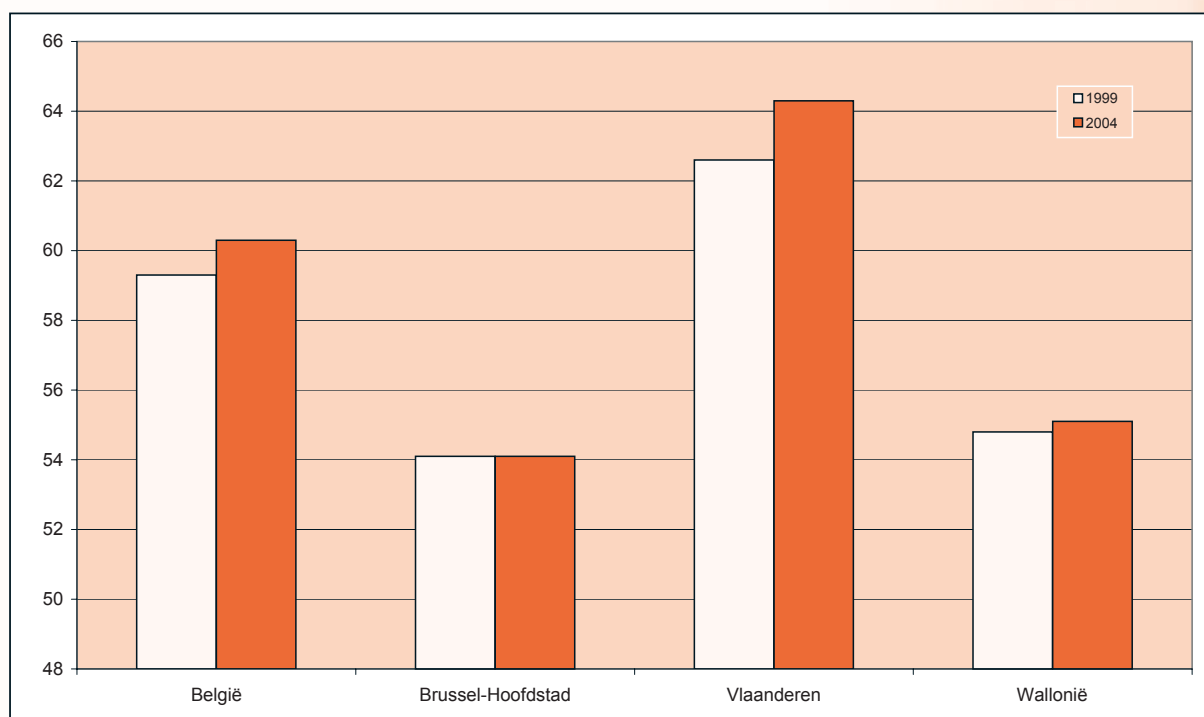
De werkgelegenheidsgraad van jongeren (15-24 jaar) is in België problematisch. Jongeren participeren verhoudingsgewijs minder aan de arbeidsmarkt dan in andere landen van de Europese Unie. Vaak wordt de duur van de studies ingeroepen als een van de factoren die de zwakke werkgelegenheidsgraad van deze bevolkingsgroep verklaart. Anderzijds is het verwerven van een hoog opleidingsniveau een investering op de middellange en lange termijn. Uit de werkloosheidscijfers blijkt namelijk overduidelijk dat het opleidingspeil van doorslaggevend belang is voor de inschakeling op de arbeidsmarkt.

De bevolking ouder dan 55 vertoont in België eveneens een zeer zwakke activiteitsgraad. De federale regering heeft beloofd voorstellen te doen om de werkgelegenheidsgraad van de hoogste leeftijdsgroepen te verhogen. Om de activiteit van de ouderen aan te moedigen dienen niet alleen gunstige voorwaarden geschapen te worden waardoor ze langer aan het werk blijven, maar dienen ook de verschillende stelsels van vervroegde uittreding uit de arbeidsmarkt financieel minder aantrekkelijk gemaakt te worden.

De Hoge Raad voor de Werkgelegenheid beveelt in zijn Jaarverslag van 2005 een globale aanpak aan, om zo een systeem van communicerende vaten te vermijden.

Grafiek II.6 Vlaanderen loopt voor op de twee andere gewesten in termen van werkgelegenheidsgraad van 15-64-jarigen

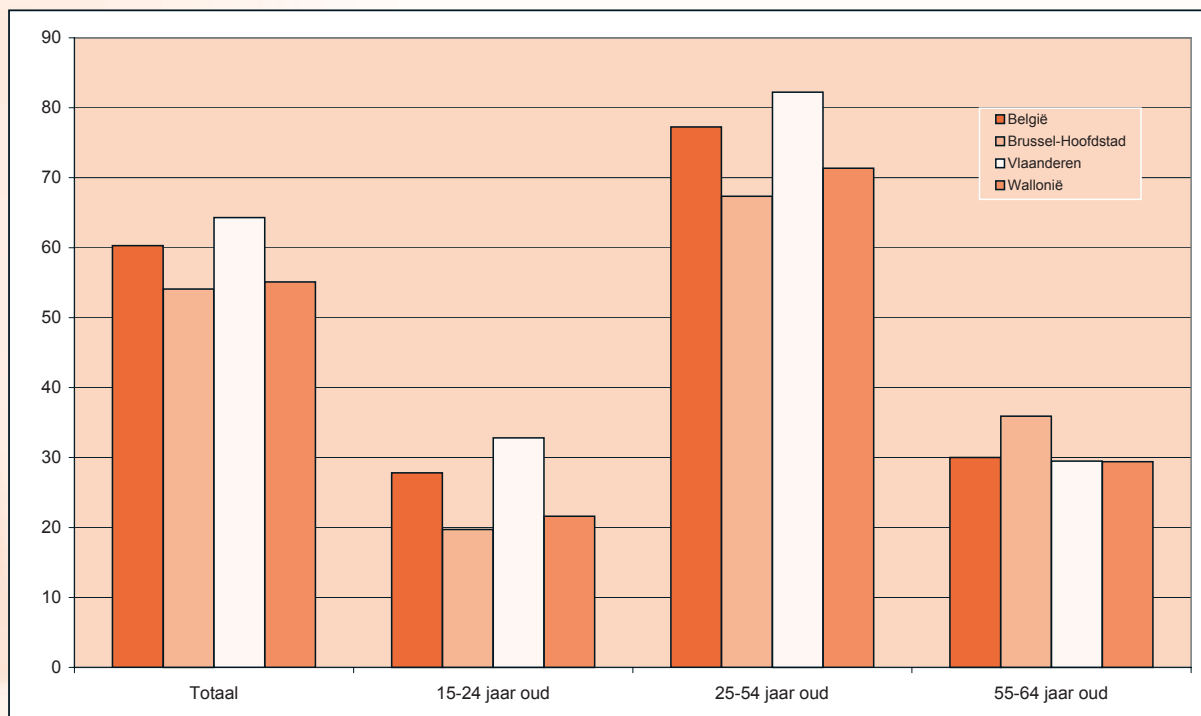

Bron: FOD Economie-E8.

De arbeidsmarkt in België vertoont beduidende verschillen tussen de gewesten. De verschillen in termen van werkgelegenheid zijn niet alleen opvallend, zoals in grafiek II.6 te zien is, maar namen de laatste jaren nog toe. Vlaanderen vertoont een werkgelegenheidsgraad van 64,3 % in 2004 (ten opzichte van 62,6 % in 1999). Wallonië en Brussel hebben een werkgelegenheidsgraad van respectievelijk 55,1 % en 54,1 % in 2004 tegenover 54,8 % en 54,1 % in 1999.

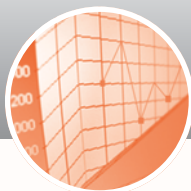

Grafiek II.7 Afwijkende werkgelegenheidsstructuur tussen de gewesten

Bron: FOD Economie-E8.

Men stelt vast dat de werkgelegenheidsgraad in Brussel en Wallonië heel wat lager ligt dan in Vlaanderen. Brussel vertoont bovendien een heel andere werkgelegenheidsstructuur dan de andere gewesten. Als hoofdstad trekt Brussel talrijke internationale organisaties aan die er hun zetel vestigen en het overwicht van de tertiaire sector is groot. De onderdanen van de EU-15 kennen een hogere werkgelegenheidsgraad dan de nationale onderdanen. Een ander kenmerk van de Brusselse arbeidsmarkt ligt in het fenomeen van de pendelaars. In 2004 zag de verdeling van de arbeidsplaatsen in Brussel er als volgt uit: 46 % zijn inwoners van Brussel, 34 % komen uit Vlaanderen en 20 % uit Wallonië.

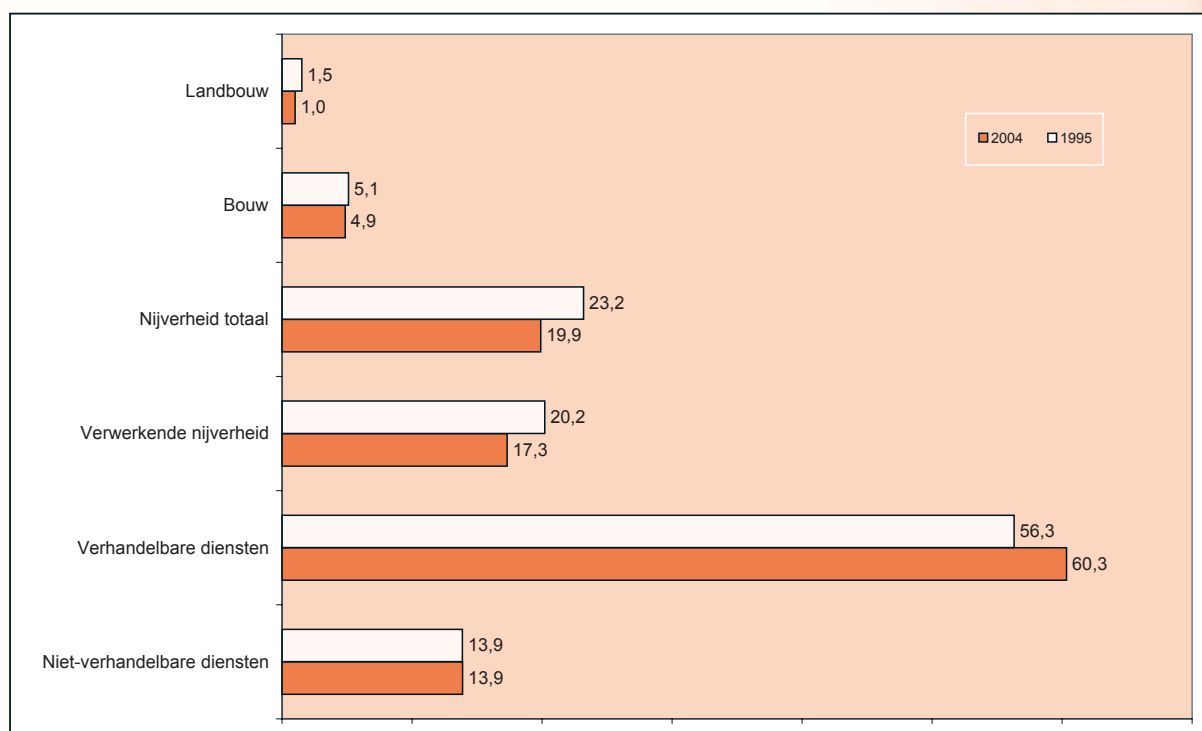

II.3 Productieactiviteit ⁶

II.3.1 Structuur van de productieactiviteit

II.3.1.1 De toegevoegde waarde

Grafiek II.8 Van 1995 tot 2004, relatief gewicht van de industrie neemt af, voornamelijk door een prijsverlaging, ten gunste van de verhandelbare diensten
Bruto toegevoegde waarde van de belangrijkste activiteiten in werkelijke prijzen (waarde) (% van het totaal)

Bron: INR en berekeningen FOD Economie.

In bijna tien jaar tijd is de Belgische economie veranderd op het vlak van relatief gewicht van de bedrijvigheid. Zoals verwacht groeide het aandeel van de diensten, gemeten naar bruto toegevoegde waarde, terwijl de industrie aan belang verloor.

Gemeten naar bruto toegevoegde waarde in werkelijke prijzen, daalde het aandeel van de industrie in het totaal van de activiteiten gevoelig van 23,2 % van de totale toegevoegde waarde van het land in 1995 naar 19,9 % in 2004. Het afgenomen gewicht van de industrie vloeit vooral voort uit de prijsdaling van de industriële producten. Het aandeel van de industrie in de toegevoegde waarde berekend tegen de prijzen van 2000 kent slechts een lichte daling (van 21,5 % naar 21 %).

⁶ In 2005 ondergingen de nationale rekeningen vrij grote methodologische wijzigingen. Deze kunnen nagekeken worden in de « gedetailleerde nationale rekeningen en tabellen 1995-2004 » van het INR, die door de NBB gepubliceerd worden.

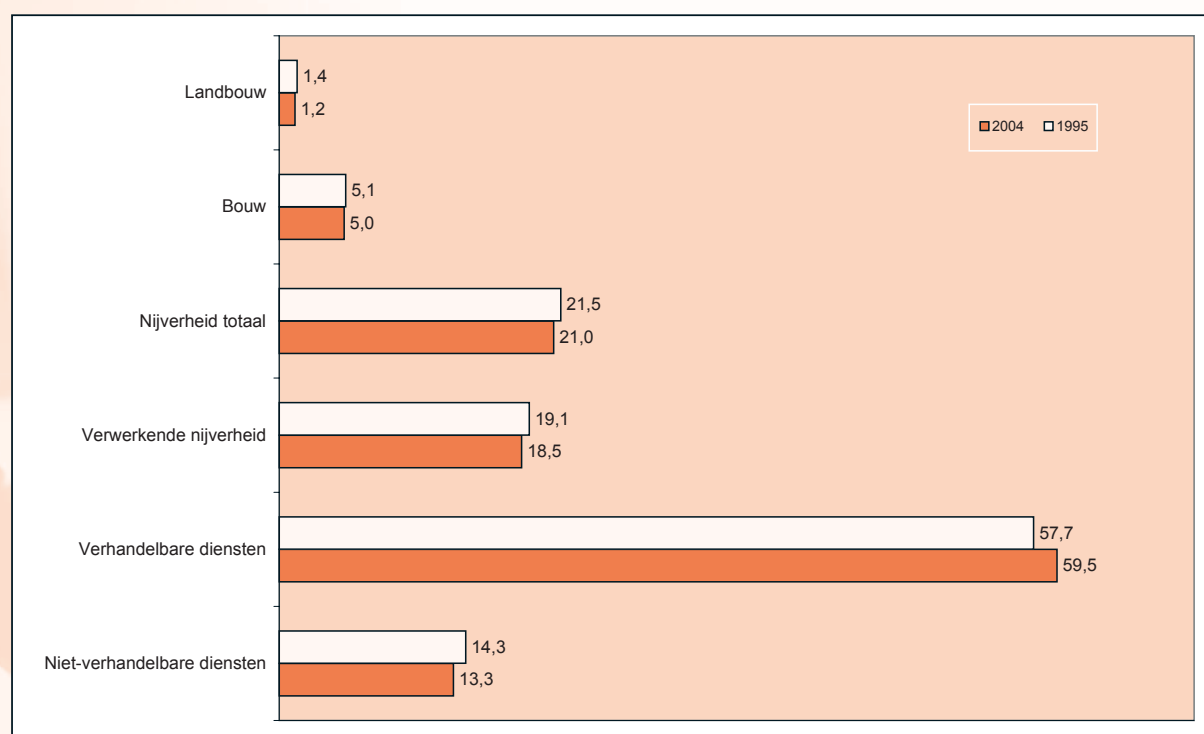

Het aandeel van de diensten in de totale bruto toegevoegde waarde steeg van 70,2 % in 1995 naar 74,2 % in 2004, louter door de stijging van de verhandelbare diensten (van 56,3 % in 1995 naar 60,3 % in 2004).

Deze evolutie kenmerkt vooral de verwerkende nijverheid, waarvan het aandeel in waarde tussen 1995 en 2004 met bijna 3 procentpunten daalde van 20,2 % naar 17,3 %, terwijl het aandeel in volume slechts met 0,6 procentpunten daalde van 19,1 % naar 18,5 %.

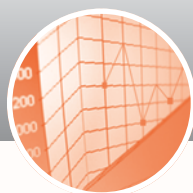
Grafiek II.9 *Geringe variatie op 10 jaar van het relatieve aandeel in volume van de belangrijkste bedrijfstakken*

(in % van het totaal)

Bron: INR en berekeningen FOD Economie.

Wij staan garant voor
een concurrentiële, duurzame en evenwichtige markt

Tabel II.2 Bruto toegevoegde waarde tegen lopende prijzen en tegen prijzen van 2000

	Tegen lopende prijzen miljoen euro			Tegen prijzen van 2000 miljoen euro		
	1995	2003	2004	1995	2003	2004
Landbouw, jacht, bosbouw en visserij	2.836	2.757	2.581	2.721	2.588	2.866
Nijverheid	43.389	48.934	50.962	42.786	48.725	49.859
Verwerkende nijverheid	37.798	42.692	44.329	37.976	43.045	44.055
Bouwnijverheid	9.570	11.883	12.460	10.109	11.170	11.787
Verhandelbare diensten	105.347	147.558	154.572	114.609	139.203	141.340
Handel ; reparatie van auto's motor- rijwielen en consumenten artikelen	22.795	31.804	33.597	25.891	29.556	29.412
Financiële instellingen	12.065	14.248	15.093	10.111	13.844	14.100
Onroerend goed, verhuur en zakelijke dienstverlening	35.776	53.898	56.030	40.036	52.118	53.250
Vervoer en communicatie	15.304	20.087	20.968	16.251	19.161	19.978
Gezondheidszorg en maatschappelijke dienstverlening	11.473	17.001	18.130	13.170	15.432	15.764
Hotels en restaurants	7.934	10.521	10.755	9.150	9.093	8.836
Niet-verhandelbare diensten	25.965	34.582	35.567	28.339	31.461	31.650
Totaal	187.107	245.714	256.142	198.564	233.146	237.501

Bron: INR.

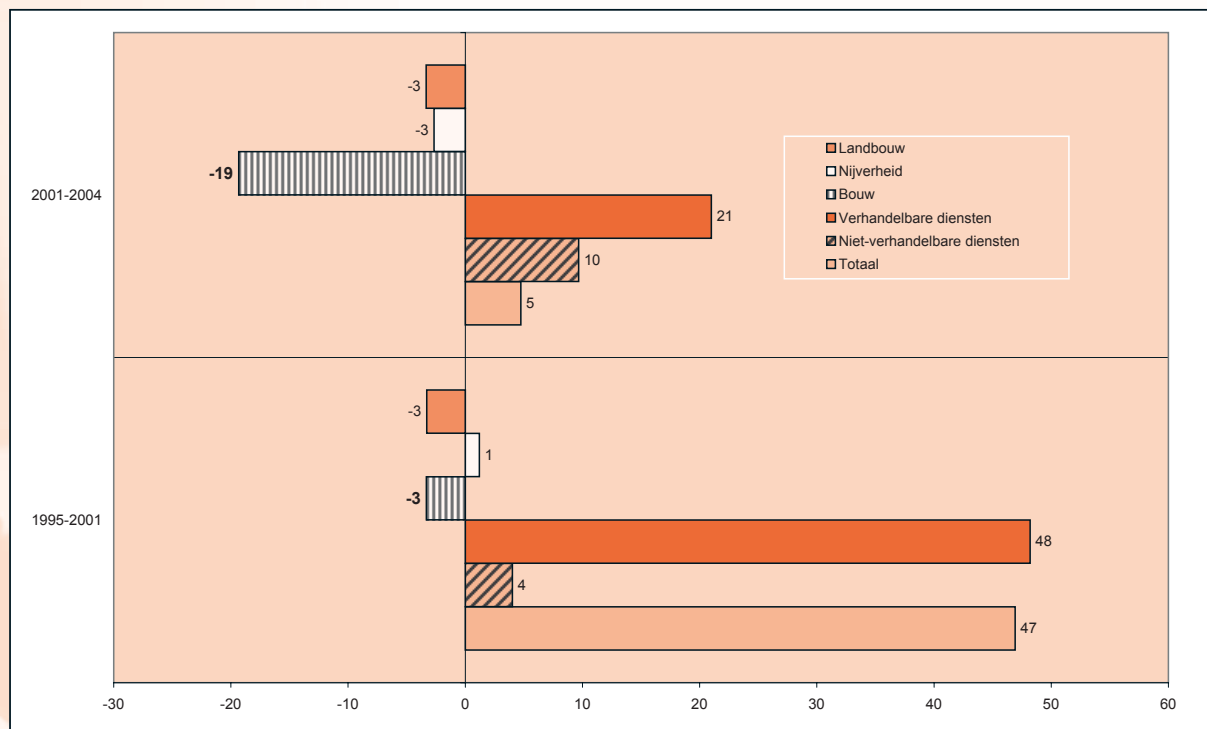

II.3.1.2 De tewerkstelling volgens de nationale rekeningen

Globaal lag de gemiddelde jaarlijkse toename van de werkgelegenheid beduidend lager dan tussen 1995 en 2001.

Grafiek II.10 De zwakke stijging van de werkgelegenheid tussen 2001-2004 contrasteert met de sterke stijging tussen 1995-2001

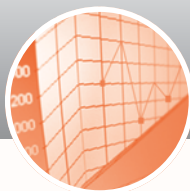
Jaargemiddelde verandering werkgelegenheid 1995-2001 en 2001-2004
(in duizendtallen)

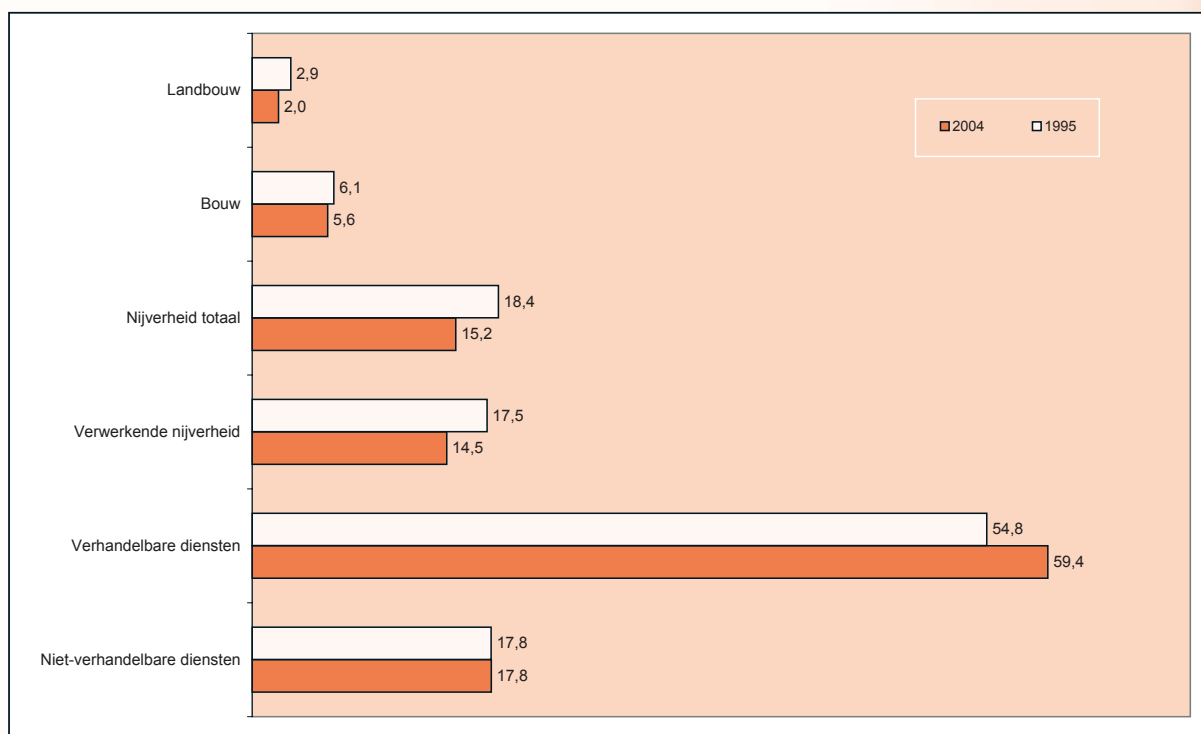
Bron: INR en berekeningen FOD Economie.

De werkgelegenheid nam tussen 1995 en 2001 inderdaad met gemiddeld 47.000 per jaar toe. De stijging vloeit vooral voort uit de verhandelbare diensten, terwijl de industrie de vermindering van het aantal banen kon beperken.

Dat is niet meer echt het geval tussen 2001 en 2004. Het verlies aan banen in de industrie loopt dan gemiddeld op tot 19.000 per jaar. Er was slechts een beperkte winst aan arbeidsplaatsen in de verhandelbare diensten, zodat de globale werkgelegenheid gemiddeld slechts met 5.000 per jaar toenam. In de loop van deze laatste periode steeg de werkgelegenheid in de non-profitsector gevoelig, sterker dan in de periode ervoor.

Grafiek II.11 *Toename van het gewicht van de diensten ten opzichte van de werkgelegenheid en minder dan proportionele afname van het gewicht van de industrie tussen 1995 en 2004*
Uitsplitsing werkgelegenheid volgens belangrijkste activiteiten (in % van het totaal)

Bron: INR en berekeningen FOD Economie.

Tussen 1995 en 2001 vloeide er uit deze bewegingen een beduidend groter aandeel van de werkgelegenheid in de verhandelbare diensten voort (59,4 % van het totale aantal arbeidsplaatsen in 2001 tegenover 54,8 % in 1995) en een gevoelige daling van de industriële werkgelegenheid (18,4 % in 1995 en 15,2 % in 2004).

Uit deze verschillende ratio's zou men kunnen besluiten dat er een proces van « desindustrialisatie » van de Belgische economie plaatsvindt. Dit dient evenwel genuanceerd te worden.

Abstractie makend van de prijsevolutie, dus in volume, nam het aandeel van de verwerkende nijverheid in het totaal van de toegevoegde waarde in vaste prijzen slechts matig af, van 19,1 % in 1995 naar 18,5 % in 2004. In waarde is de daling opvallender, van 20,2 % in 1995 naar 17,3 % in 2004, doordat de prijzen in de industrie minder sterk stegen dan die van alle activiteiten samen. Hoewel het niet als dusdanig uit de nationale rekeningen blijkt, dient er rekening mee gehouden te worden dat activiteiten die voorheen in de industriële ondernemingen ondergebracht waren, steeds meer geëxternaliseerd worden naar andere ondernemingen die statistisch onder de diensten opgenomen zijn.

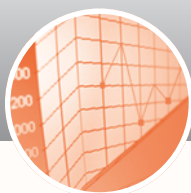
De schijnbare « desindustrialisatie » van de Belgische economie is dus veeleer een « relatief » gegeven dan een evident proces.

Tabel II.3 *Binnenlandse werkgelegenheid per bedrijfstak*
(in duizendtallen)

	Werknemers		Zelfstandigen		Totaal		
	2004	2001-2004	2004	2001-2004	2004	2001-2004	2003-2004
Landbouw, jacht en bosbouw	25,7	2,3	55,6	-12,2	81,3	-9,9	-2,4
Visserij	0,5	-0,2	0,1	-0,1	0,6	-0,3	-0,1
Winning van niet-energie-houdende delfstoffen	3,1	-0,2	0,0	-0,1	3,1	-0,3	-0,1
Vervaardiging van voedings- en genotsmiddelen	87,6	-1,6	7,9	0,0	95,5	-1,6	0
Vervaardiging van textiel en textielproducten	41,2	-8,8	1,8	-0,2	43,0	-9,0	-2,7
Vervaardiging van leer en producten van leer	1,7	-0,5	0,2	0,1	1,9	-0,4	-0,1
Houtindustrie en vervaardiging van artikelen van hout	12,7	-1,1	1,1	0,2	13,8	-0,9	-0,1
Vervaardiging van pulp, papierwaren; uitgeverijen en drukkerijen	44	-5,6	2,8	0,0	46,8	-5,6	-1,1
Cokes, geraffineerde aardolieproducten en splijt- en kweekstoffen	5,9	0,5	0,0	0,0	5,9	0,5	0,1
Vervaardiging van chemische producten en van synthetische of kunstmatige vezels	69,6	-3,3	0,1	0,0	69,7	-3,3	-1,5
Vervaardiging van producten van rubber en kunststof	25,2	-1,9	0,1	-0,4	25,3	-2,3	-0,3
Vervaardiging van overige niet-metaalhoudende minerale producten	31,1	-3,0	0,6	-0,1	31,7	-3,1	-0,9
Vervaardiging van metalen in primaire vorm en van producten van metaal	97	-2,5	3,8	0,0	100,8	-2,5	-1,4
Vervaardiging van machines, apparaten en werktuigen n.e.g.	39,4	-4,0	0,7	0,1	40,1	-3,9	-0,7
Vervaardiging van elektrische en elektronische apparaten	43,9	-11,9	1,4	0,0	45,3	-11,9	-2,6
Vervaardiging van transportmiddelen	55,9	-8,6	0,3	0,0	56,2	-8,6	-2,1
Overige industrie	25,2	-3,6	3,5	-0,1	28,7	-3,7	-0,8
Productie en distributie van elektriciteit, gas en water	24,7	-2,1	0	0	24,7	-2,1	-1
Bouwnijverheid	188,4	-6,5	46,3	-1,5	234,7	-8,0	-0,8
Groothandel en kleinhandel; reparatie van auto's, motorrijwielen en consumentenartikelen	468,4	22,6	109,1	-8,3	577,5	14,3	5,3
Hotels en restaurants	100,3	1,4	38,3	-0,4	138,6	1,0	1,9
Vervoer, opslag en communicatie	274,6	-14,2	12,9	0,2	287,5	-14,0	-7,6
Financiële instellingen	127,6	-5,5	11,2	-3,1	138,8	-8,6	-3,4
Exploitatie van en handel in onroerend goed, verhuur en zakelijke dienstverlening	390,3	14,9	260,7	17,6	651,0	32,5	22,6
Openbaar bestuur	410,7	16,1	0,0	0,0	410,7	16,1	2,3
Onderwijs	331,2	12,3	1,0	0,1	332,2	12,4	5,6
Gezondheidszorg en maatschappelijke dienstverlening	387,7	39,7	74,6	-6,8	462,3	32,9	12,6
Overige gemeenschapsvoorzieningen en sociaal-culturele en persoonlijke diensten	107,4	4,8	41,3	-0,2	148,7	4,6	3,3
Particuliere huishoudens met werknemersdiensten	68,4	-0,1		0	68,4	-0,1	0,1
Totaal	3.489,4	29,4	675,4	-15,2	4.164,8	14,2	24,1
Nijverheid	608,2	-58,2	24,3	-0,5	632,5	-58,7	-15,3
Bouwnijverheid	188,4	-6,5	46,3	-1,5	234,7	-8,0	-0,8
Verhandelbare diensten	1.924,7	63,6	548,1	-1,0	2.472,8	62,6	34,8
Niet-verhandelbare diensten	741,9	28,4	1,0	0,1	742,9	28,5	7,9

Bron: INR en berekeningen FOD Economie.

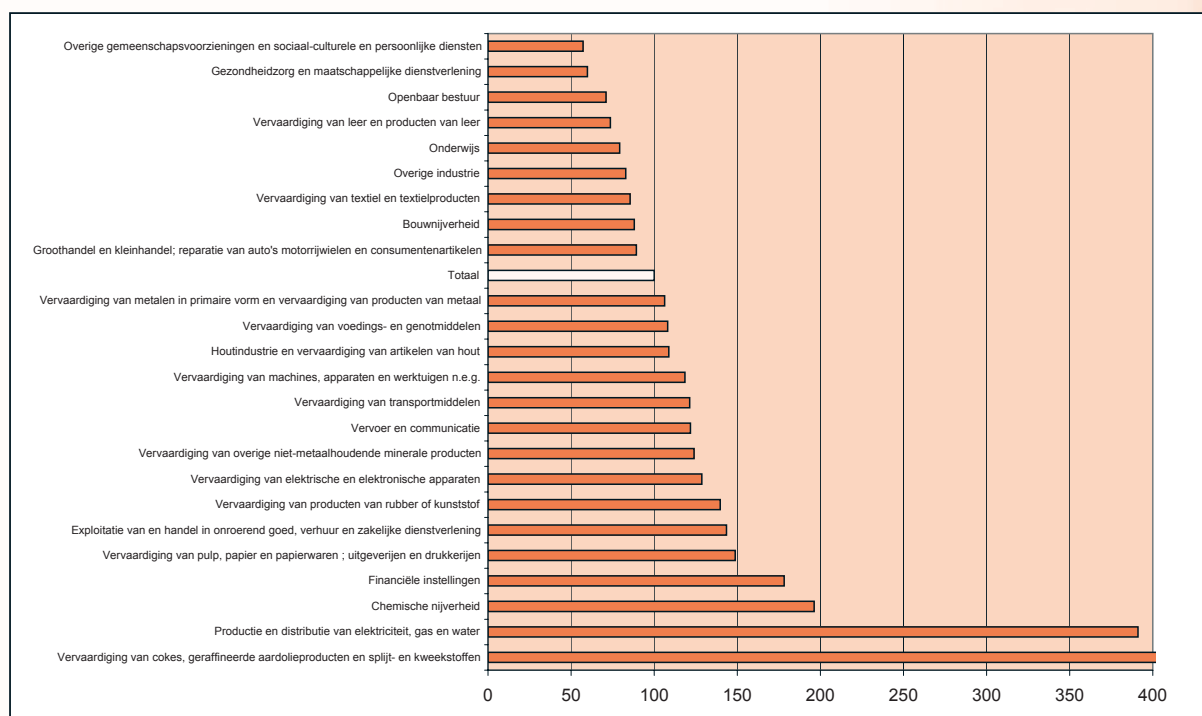

II.3.2 Productiviteit en investeringen volgens bedrijfstak ⁷

II.3.2.1 Productiviteit van de bedrijfstakken in België

Grafiek II.12 Grote productiviteitsverschillen per bedrijfstak

Toegevoegde waarde tegen prijzen van 2000
per arbeidsplaats in de bedrijfstakken in 2004 (a)
(alle activiteiten = 100)

(a) De indexen zijn opgenomen in tabel II.4.

Bron: INR en berekeningen FOD Economie.

Zoals grafiek II.12 en tabel II.4. laten zien, loopt het productiviteitspeil in de verschillende bedrijfstakken relatief ver uiteen.

Ten opzichte van een gemiddelde index over alle bedrijfstakken vertoont de industrie een aanmerkelijk hoger productiviteitspeil (138) dan het gemiddelde van de activiteiten, terwijl de verhandelbare diensten (100) zich precies op het peil van de gemiddelde index bevinden. De bouw (88) en de niet-verhandelbare diensten (75) bevinden zich duidelijk beneden dit peil.

⁷ Anders dan onder II.1.2., waar het BBP in de teller wordt geplaatst, wordt de productiviteit in dit hoofdstuk telkens berekend door de bruto toegevoegde waarde in vaste prijzen van de bedrijfstak (en van het totaal ervan) te relateren aan de corresponderende werkgelegenheid (loontrekkenden en zelfstandigen) uitgedrukt in manneenheden.

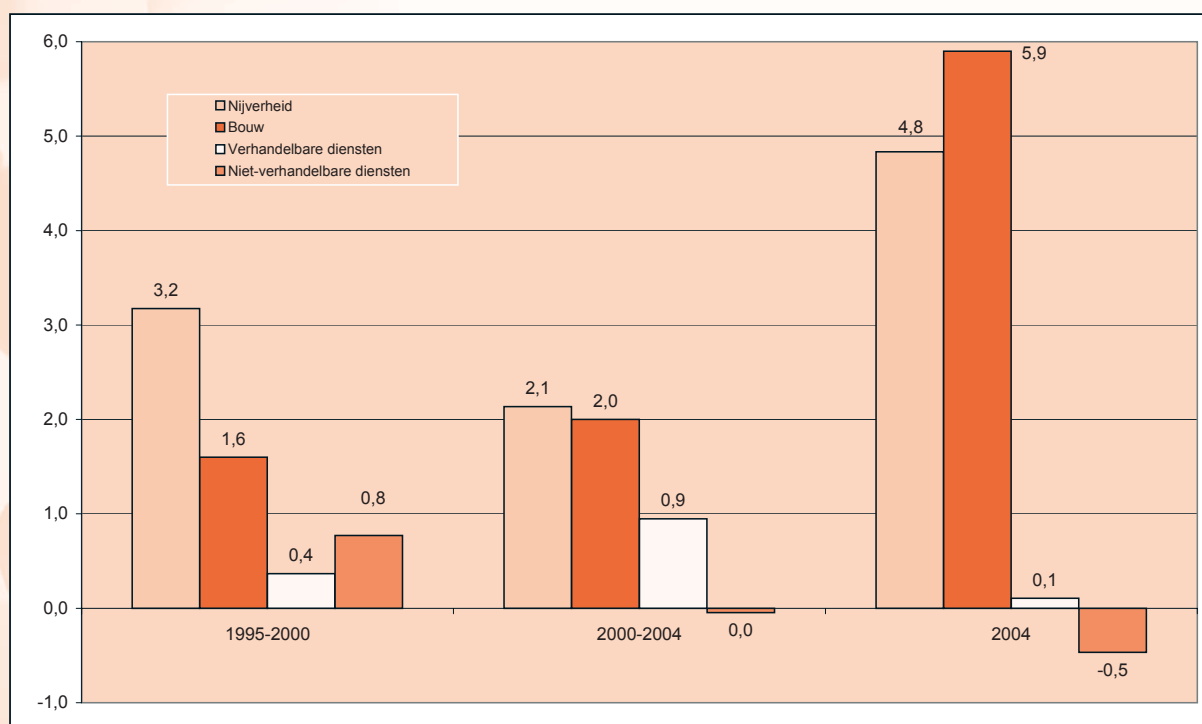

Binnen de verwerkende nijverheid (128) vertonen de meeste activiteiten een hoger productiviteitspeil dan het algemene gemiddelde: dat geldt voor de metaalnijverheid en de metaalbewerking (106), de landbouw- en voedingsindustrie (108), de houtbewerking en de vervaardiging van artikelen van hout (109), de vervaardiging van machines en uitrusting (119), de vervaardiging van transportmiddelen (121), de vervaardiging van overige niet-metaalhoudende minerale producten (124), de vervaardiging van elektrische en elektronische apparaten (129), de rubber- en kunststofnijverheid (140), de papierindustrie en de drukkerijen (149), de chemische industrie (196) en de cokesproductie, raffinage en kernenergie (511). Ook opvallend is het bijzonder hoge peil van de voorzieningen (productie en distributie van elektriciteit, gas en water) (391). Omgekeerd liggen de leder- en schoenenindustrie (74) en de textiel- en kledingindustrie (86) gevoelig beneden het gemiddelde productiviteitsniveau van alle activiteiten.

De bouwsector (88) ligt onder het gemiddelde peil.

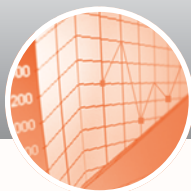
Bij de verhandelbare diensten (100) zien we een hoog cijfer voor de productiviteit in de financiële activiteiten (178), immobiliën en zakelijke dienstverlening (143) en vervoer en communicatie (122). De andere diensten (handel, horeca, gezondheidszorg en maatschappelijke dienstverlening alsook collectieve, sociale en persoonlijke diensten) liggen – vaak ver – beneden het gemiddelde van alle activiteiten. Hetzelfde geldt voor de niet-verhandelbare diensten (bestuur en onderwijs) (75).

Grafiek II.13 Opmerkelijke stijging van de productiviteit in de bouw en de industrie in 2004
Productiviteitsverloop voor de grote activiteitscategorieën
(jaargemiddelde verandering in procent)

Bron: INR en berekeningen FOD Economie.

“
Wij staan garant voor
een concurrentiële, duurzame en evenwichtige markt”

In 2004 nam de stijging van de productiviteit voor alle activiteiten⁸ toe met 1,3 % ten opzichte van het voorgaande jaar, waardoor het groeipeil gehaald werd van de tweede helft van de jaren negentig, die gekenmerkt werd door een aanhoudende groei van het BBP (2,7 % jaargemiddelde tussen 1995 en 2000).

Zoals grafiek II.13 aantoont, kenden de industrie (+4,8 %) en de bouw (+5,9 %) in 2004 een zeer sterke productiviteitsstijging, terwijl de verhandelbare diensten nauwelijks toenamen (+0,1 %) en de niet-verhandelbare diensten achteruit gingen (-0,5 %).

De stijging van de productiviteit in de industrie vertaalt zowel een groei van de bruto toegevoegde waarde (+2,3 % in vaste prijzen) als een daling van de werkgelegenheid (-2,4 %). Voor de bouw is het vooral de productiestijging (+5,5 %) die aan de bron ligt van de productiviteitsstijging. De werkgelegenheid vertoont daarbij een minieme afname van het volume (-0,3 %). De stagnering van de productiviteit in de handelssector vloeit voort uit een bescheiden stijging van zowel de toegevoegde waarde (+1,5 %) als de werkgelegenheid (+0,6 %).

Bovenstaande evolutie van de productiviteit in de sectoren in 2004 illustreert de tendens die sinds het midden van de jaren negentig en vooral sinds het begin van dit decennium werd vastgesteld, namelijk een transfer van werkgelegenheid van de industriële activiteiten naar de diensten, waar de productiviteitscijfers lager liggen, om verschillende redenen die onder meer met het soort verrichte prestaties samenhangen. Daardoor blijft de productiviteitswinst hoog in de industrie, maar slechts matig in de diensten. Gezien het toegenomen gewicht van de diensten in de economie vloeit daaruit een verzwakking van de productiviteit van de Belgische economie in haar geheel voort⁹.

⁸ Zie voetnoot nr. 4

⁹ Het Federaal Planbureau stelde hierover een zeer interessante benadering voor in zijn « Economische vooruitzichten 2005–2010 », april 2005, blz. 63–74 (beschikbaar op het adres www.plan.be).

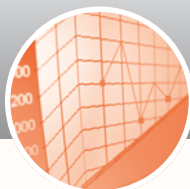

Tabel II.4 Productiviteit in de bedrijfstakken: verloop en peil (a)
(jaargemiddelde verandering in %, niveau en gewicht)

	Jaargemiddelde verandering in %			Index niveau alle ac- tiviteiten =100
	1995- 2000	2000-2004	2004	2004
Landbouw, jacht en bosbouw	5,8	1,9	14,5	60
Visserij	5,0	10,8	8,4	195
Winning van niet-energiehoudende delfstoffen	1,8	0,4	14,1	167
Vervaardiging van voedings- en genotsmiddelen	-0,3	2,5	-4,3	108
Vervaardiging van textiel en textielproducten	6,0	4,3	16,1	86
Vervaardiging van leer en producten van leer	2,4	1,9	0,6	74
Houtindustrie en vervaardiging van artikelen van hout	3,5	8,0	4,9	109
Vervaardiging van pulp, papier en papierwaren; uitgeverijen en drukkerijen	0,9	5,8	9,8	149
Cokes, geraffineerde aardolieproducten en splijt- en kweekstoffen	-8,5	5,5	50,6	511
Vervaardiging van chemische producten en van synthetische of kunstmatige vezels	4,9	0,0	-5,3	196
Vervaardiging van producten van rubber en kunststof	1,5	7,0	7,1	140
Vervaardiging van overige niet-metaalhoudende minerale producten	-0,3	2,1	8,8	124
Vervaardiging van metalen in primaire vorm en van producten van metaal	4,3	0,5	-1,9	106
Vervaardiging van machines, apparaten en werktuigen n.e.g.	6,3	0,5	14,6	119
Vervaardiging van elektrische en elektronische apparaten	8,8	1,9	11,9	129
Vervaardiging van transportmiddelen	4,1	3,6	8,4	121
Overige industrie	6,0	2,9	13,4	83
Productie en distributie van elektriciteit, gas en water	6,7	0,7	5,9	391
Bouwnijverheid	1,6	2,0	5,9	88
Groothandel en kleinhandel ; reparatie van auto's, motorrijwielen en consumentenartikelen	-0,1	2,4	-1,4	89
Hotels en restaurants	0,9	-3,9	-4,3	41
Vervoer, opslag en communicatie	0,6	3,4	7,0	122
Financiële instellingen	5,2	2,6	4,3	178
Exploitatie van en handel in onroerend goed, verhuur en zakelijke dienstverlening	-1,9	0,4	-1,4	143
Openbaar bestuur	0,7	0,0	0,1	71
Onderwijs	0,9	-0,1	-1,1	79
Gezondheidszorg en maatschappelijke dienstverlening	-0,8	-0,8	-0,6	60
Overige gemeenschapsvoorzieningen en sociaal-culturele en persoonlijke diensten	0,6	-2,8	-4,4	57
Totaal	1,3	1,0	1,3	100
Nijverheid	3,6	2,3	4,8	138
Bouwnijverheid	1,6	2,0	5,9	88
Verhandelbare diensten	0,4	0,9	0,1	100
Niet-verhandelbare diensten	0,8	0,0	-0,5	75

(a) bruto toegevoegde waarde in vaste prijzen gedeeld door totale binnenlandse werkgelegenheid van de basisbedrijfstak.

Bron: INR en berekeningen FOD Economie.

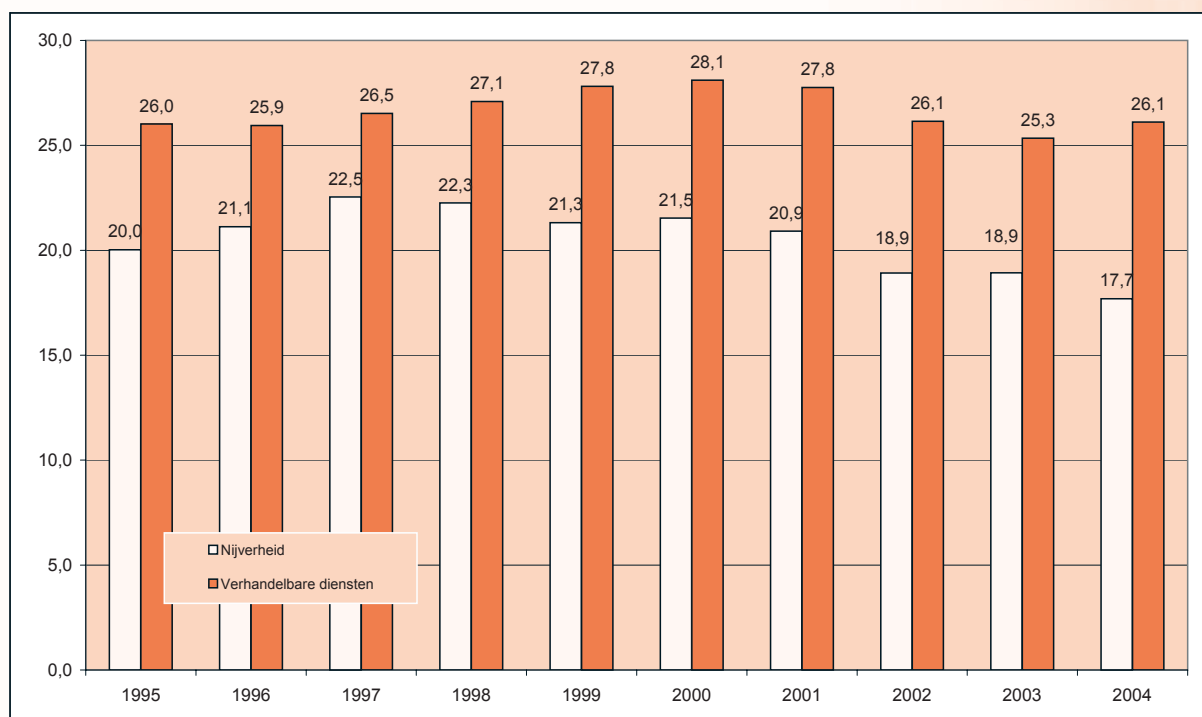
II.3.2.2 De investeringen van de bedrijfstakken

De productiviteit is het resultaat van een optimale combinatie tussen de menselijke middelen en de middelen die hen ter beschikking worden gesteld voor de productie van goederen en diensten. Een van de maatstaven voor de beschikbaarheid van instrumenten voor de verschillende activiteiten is de investeringsgraad, dat is de verhouding tussen de investeringen (bruto vaste kapitaalvorming) en de bruto toegevoegde waarde (« proxy » van de productie). Een in de tijd volgehouden hoge investeringsgraad staat garant voor een vernieuwing of zelfs uitbreiding van de installaties en zorgt er dus voor dat innovatie en technische vooruitgang in het productieproces geïntegreerd kunnen worden. Dit vormt uiteraard een bron van productiviteitsgroei.

Terwijl de industrie door de aard van de productie een hoge integratie van de technische vooruitgang kende, met investeringsgraad die tot de hoogste behoren die totnogtoe genoteerd werden, uit zich de ontwikkeling van een diensteneconomie samen met een toegenomen gebruik van de informatie- en communicatietechnologie (ICT) in groeiende investeringsgraad in de verhandelbare diensten, zoals blijkt uit grafiek II.14.

Sinds het einde van de jaren negentig vertoont de investeringsgraad in de industrie een afnemende tendens, terwijl die van de verhandelbare diensten meer het cyclische verloop van de bedrijvigheid volgt.

Grafiek II.14 In 2004 opnieuw groeiende investeringsgraad in de verhandelbare diensten, maar verdere geleidelijke afname in de industrie
(Investeringsgraad in de industrie en de verhandelbare diensten)
(bruto vaste kapitaalvorming in % van de bruto toegevoegde waarde)

Bron: INR en berekeningen FOD Economie.

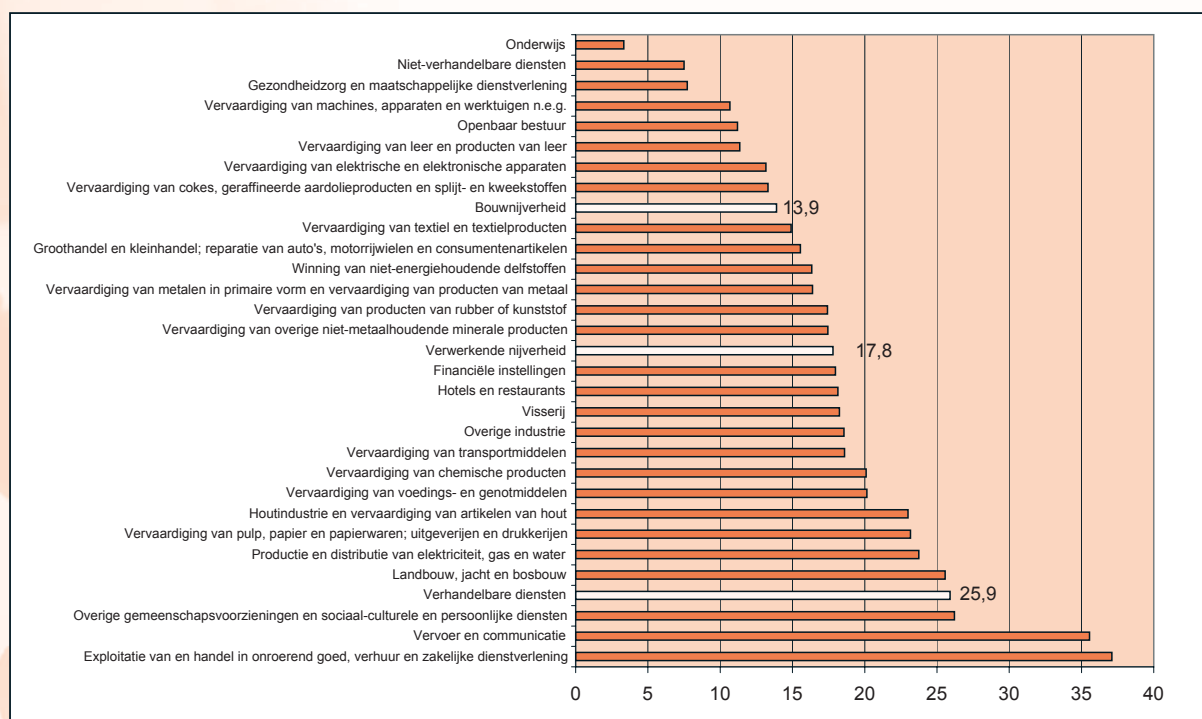
Terwijl de investeringsgraad in 2004 voor de economie in haar geheel praktisch ongewijzigd bleef ten opzichte van het jaar ervoor (21,2 % tegenover 21 % in 2003), ging deze toch verschillende richtingen uit naargelang het de industrie of de verhandelbare diensten betrof (grafiek II.14).

In de industrie volgt de investeringsgraad een dalende trend sinds de piek die in 1997 werd bereikt (22,5 %); in 2000 bedroeg ze nog 21,5 %, in 2004 nog slechts 17,7 % (grafiek II.14). Met name de verwerkende nijverheid, met een investeringsgraad van 21,9 % in 1997, haalde in 2004 nog slechts 16,8 % in 2004 (tabel II.5). Weliswaar vertonen niet alle bedrijfstakken die ze omvat een even zwak cijfer. Zoals blijkt uit grafiek II.15. en uit tabel II.5. hebben de chemische industrie (20,6 %), de sector papier, papierwaren, uitgeverijen en drukkerijen (19,9 %) en de landbouw- en voedingindustrie (19,7 %) een goede investeringsgraad. Daarnaast bleef de investeringsgraad van deze bedrijfstakken relatief stabiel in de loop van de vijf laatste jaren, terwijl hij in de meeste andere bedrijfstakken – soms sterk – daalde.

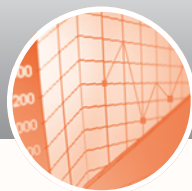
De verhandelbare diensten werden gestuurd door de bedrijfstak «onroerend goed, verhuur en zakelijke dienstverlening» (38 %) en de sector «vervoer en verkeer» (38,1 %). Bij de eerstgenoemde sector mag men evenwel niet uit het oog verliezen dat de bruto vaste kapitaalvorming die er statistisch aan toegekend wordt, ook een component woningen omvat waarvan de meeste eigendom van particulieren zijn.

Grafiek II.15 Investeringsgraad volgens bedrijvigheid en economisch gewicht
(bruto vaste kapitaalvorming in % van de bruto toegevoegde waarde, gemiddelde 2002-2004)

Bron: INR en berekeningen FOD Economie.

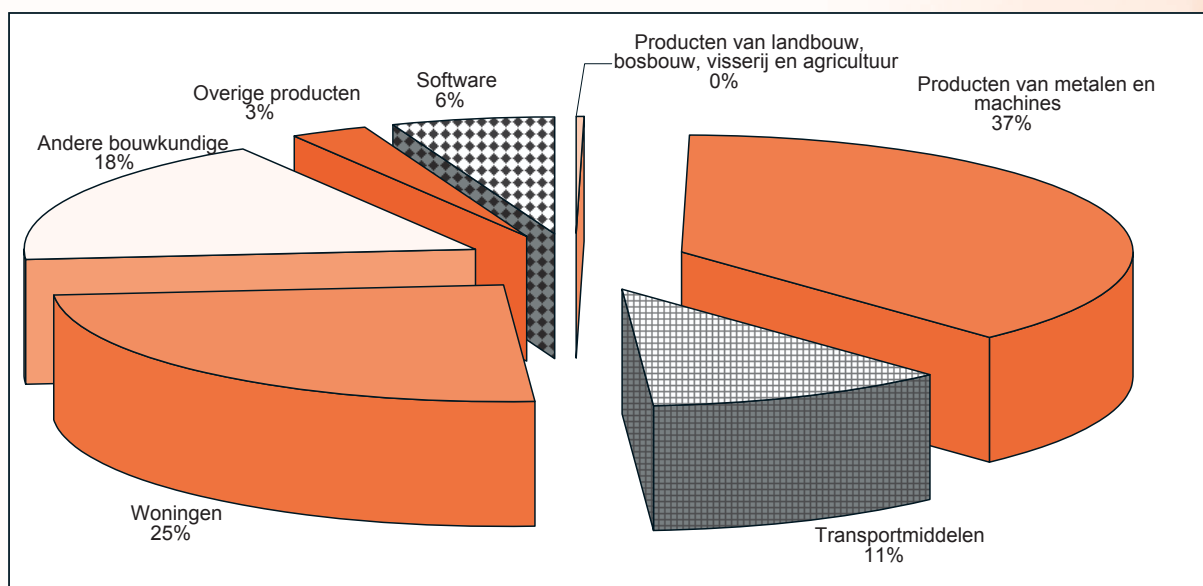
Wij staan garant voor
een concurrentiële, duurzame en evenwichtige markt

De ontleding van de bruto vaste kapitaalsvorming (investering) in producten wijst op een belangrijk aandeel van de investeringen in de bouw (25 % woningen en 18 % andere gebouwen) en van productie-installaties (37 % voor metaalproducten en machines). De transportmiddelen vertegenwoordigen 11 % van de totale investeringen, software 6 %.

Grafiek II.16 Investerings volgens producten

(in % van het totaal)

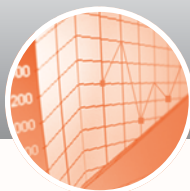
Bron: INR en berekeningen FOD Economie.

Tabel II.5 *Investering en investeringsgraad volgens bedrijvigheid*
(in miljoen euro en investering in procent van de bruto toegevoegde waarde)

	in miljoen euro	in % van de bruto toegevoegde waarde	
	2004	2004	Gemiddelde 2002-2004
Landbouw, jacht en bosbouw	670,2	26,6	25,6
Visserij	11,0	17,5	18,3
Winning van niet-energiehoudende delfstoffen	50,4	16,9	16,3
Vervaardiging van voedings- en genotmiddelen	1.181,3	19,7	20,2
Vervaardiging van textiel en textielproducten	261,8	14,0	14,9
Vervaardiging van leer en producten van leer	8,2	10,4	11,4
Houtindustrie en vervaardiging van artikelen van hout	150,4	18,6	23,0
Vervaardiging van pulp, papier en papierwaren; uitgeverijen en drukkerijen	691,1	19,9	23,2
Cokes, geraffineerde aardolieproducten en splijt- en kweekstoffen	227,4	12,2	13,3
Vervaardiging van chemische producten en van synthetische of kunstmatige vezels	1.705,3	20,6	20,1
Vervaardiging van producten van rubber en kunststof	286,7	16,1	17,4
Vervaardiging van overige niet-metaalhoudende minerale producten	414,2	17,7	17,5
Vervaardiging van metalen in primaire vorm en vervaardiging van producten van metaal	973,7	14,3	16,4
Vervaardiging van machines, apparaten en werktuigen n.e.g.	274,1	9,4	10,7
Vervaardiging van elektrische en elektronische apparaten	408,3	12,8	13,2
Vervaardiging van transportmiddelen	612,8	17,0	18,6
Overige industrie	263,7	19,5	18,6
Productie en distributie van elektriciteit, gas en water	1.506,5	23,8	23,7
Bouwnijverheid	1.679,5	13,5	13,9
Groothandel en kleinhandel ; reparatie van auto's, motorrijwielen en consumentenartikelen	4.982,7	14,8	15,5
Hotels en restaurants	673,6	16,8	18,2
Vervoer, opslag en communicatie	7.991,9	38,1	35,6
Financiële instellingen	2.596,2	17,2	18,0
Exploitatie van en handel in onroerend goed, verhuur en zakelijke dienstverlening	21.297,9	38,0	37,1
Openbaar bestuur	1.946,2	10,4	11,2
Onderwijs	570,8	3,4	3,3
Gezondheidszorg en maatschappelijke dienstverlening	1.344,2	7,4	7,7
Overige gemeenschapsvoorzieningen en sociaal-culturele en persoonlijke diensten	1.476,4	25,1	26,2
Totaal	54.256,5	21,2	21,2
Nijverheid	9.015,9	17,7	18,5
waarvan verwerkende nijverheid	7.256,7	16,8	17,8
Verhandelbare diensten	10.018,9	26,1	25,9

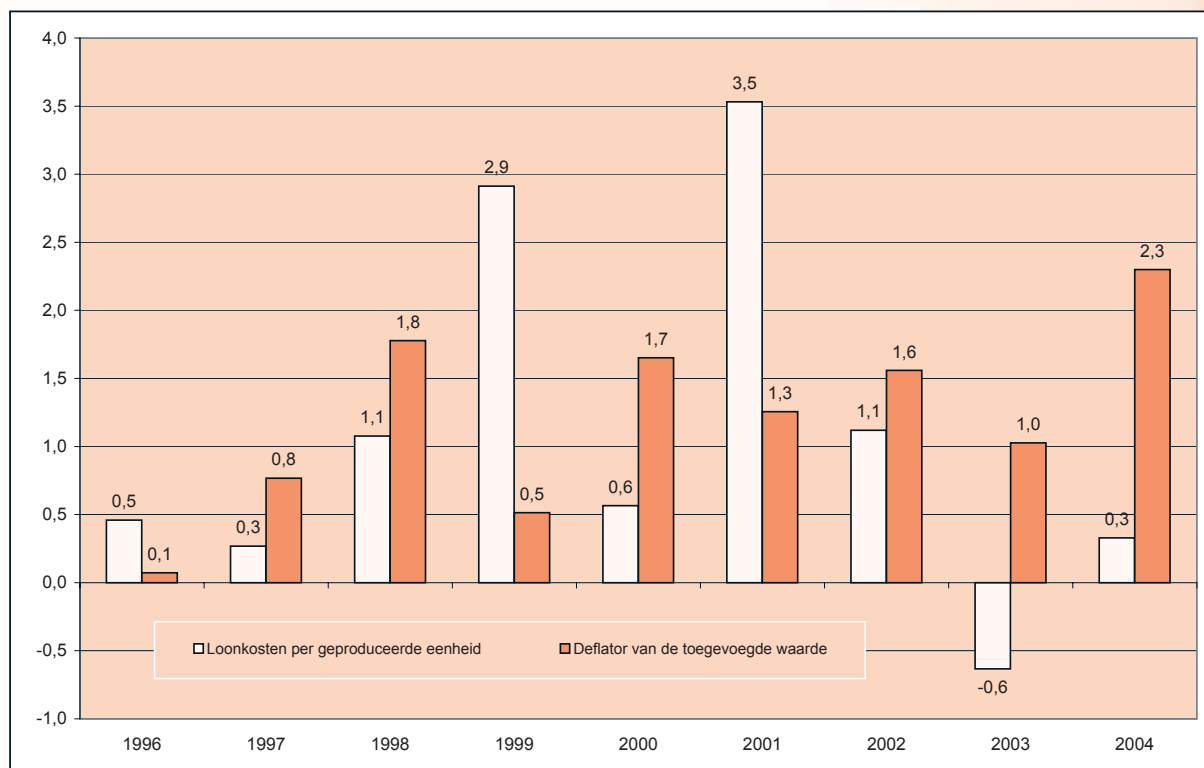
Bron: INR en berekeningen FOD Economie.

II.3.3 Competitiviteit kosten

II.3.3.1 Loonkosten per geproduceerde eenheid in de bedrijfstakken

Grafiek II.17 Daling van de loonkosten per geproduceerde eenheid in 2003 en lichte stijging in 2004
Loonkosten per geproduceerde eenheid (a) en deflator van de toegevoegde waarde
van de ondernemingen (wijziging in %, t/t-1)

(a) Bezoldiging per tewerkgestelde gedeeld door de bruto toegevoegde waarde tegen prijzen van 2000 per tewerkgestelde

Bron: INR en berekeningen FOD Economie.

In 2003–2004 stegen de loonkosten per geproduceerde eenheid in de ondernemingen nauwelijks, wat in schril contrast stond met 2001–2002, periode die samenviel met de vorige tweejaarlijkse collectieve onderhandelingscyclus over de lonen. Hierbij moet worden opgemerkt dat de onderhandelingen van deze laatste cyclus plaatsvonden toen de conjunctuur een hoogtepunt bereikte. Dit was niet meer het geval tijdens de onderhandelingen die resulteerden in het akkoord voor 2003–2004. Zoals eerder gezegd, steeg de productiviteit bovendien opnieuw in die twee jaar en dan vooral in 2004.

Vergeleken met het verloop van de deflator van de bruto toegevoegde waarde van de ondernemingen, is de evolutie van de eenheidskosten voor arbeid een aanwijzing voor de beschikbare winstmarge per geproduceerde eenheid van de ondernemingen. In dit geval leidden de daling van de loonkosten per eenheid in 2003 en de lichte stijging ervan in 2004 tot een grotere winstmarge van de ondernemingen, wat tot uiting kwam in een stijging van hun bruto exploitatieoverschot, zoals blijkt uit grafiek II.22 onder II.5.1.

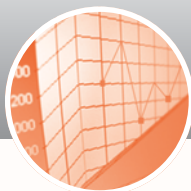
Tabel II.6 *Loonkosten per geproduceerde eenheid, deflator van de toegevoegde waarde en winstmarge volgens de bedrijfstakken*
(jaargemiddelde wijziging in %)

Bedrijfstakken	Loonkosten per geproduceerde eenheid (a)		Deflator van de toegevoegde waarde	Wijziging van de winstmarge (b)
	2001-2002	2003-2004	2003-2004	2003-2004
Vervaardiging van voedings- en genotmiddelen	-0,2	0,5	0,9	0,5
Vervaardiging van textiel en textielproducten	-1,3	-1,0	-5,5	-4,5
Vervaardiging van leer en producten van leer	1,4	2,9	-2,8	-5,7
Houtindustrie en vervaardiging van artikelen van hout	2,5	-10,8	-5,5	4,7
Vervaardiging van pulp, papier en papierwaren; uitgeverijen en drukkerijen	2,3	-9,4	-6,7	2,3
Vervaardiging van chemische producten en van synthetische of kunstmatige vezels	0,2	6,4	2,5	-4,1
Vervaardiging van producten van rubber en kunststof	2,1	-6,6	-6,2	0,2
Vervaardiging van overige niet-metaalhoudende minerale producten	3,2	-2,0	-1,5	0,5
Vervaardiging van metalen in primaire vorm en van producten van metaal	1,2	3,2	8,5	5,3
Vervaardiging van machines, apparaten en werktuigen n.e.g	8,8	-3,5	-2,1	1,4
Vervaardiging van elektrische en elektronische apparaten	6,3	-5,4	-1,5	3,7
Vervaardiging van transportmiddelen	-3,9	4,2	0,7	-3,6
Overige industrie	4,0	-4,6	-2,4	2,1
Productie en distributie van elektriciteit, gas en water	7,4	-2,7	5,0	7,7
Bouwnijverheid	2,4	-0,9	1,3	2,1
Groothandel en kleinhandel ; reparatie van auto's, motorrijwielen en consumentenartikelen	3,4	0,4	3,7	3,4
Hotels en restaurants	8,7	7,7	4,9	-3,1
Vervoer, opslag en communicatie	1,6	-1,6	0,9	2,5
Financiële instellingen	-1,7	1,7	4,5	2,8
Exploitatie van en handel in onroerend goed, verhuur en zakelijke dienstverlening	3,4	0,8	0,7	-0,1
Totaal economie	3,1	0,8	2,0	1,2
Ondernemingen (zonder landbouw)	2,3	-0,2	1,7	1,8
Verwerkende nijverheid	1,9	-0,8	0,2	1,1
Ondernemingen (niet verwerkende en zonder landbouw)	2,7	0,3	2,1	1,9

(a) Bezoldiging per tewerkgestelde gedeeld door de bruto toegevoegde waarde tegen prijzen van 2000 per tewerkgestelde.

(b) Deflator van de toegevoegde waarde min eenheidsloonkosten.

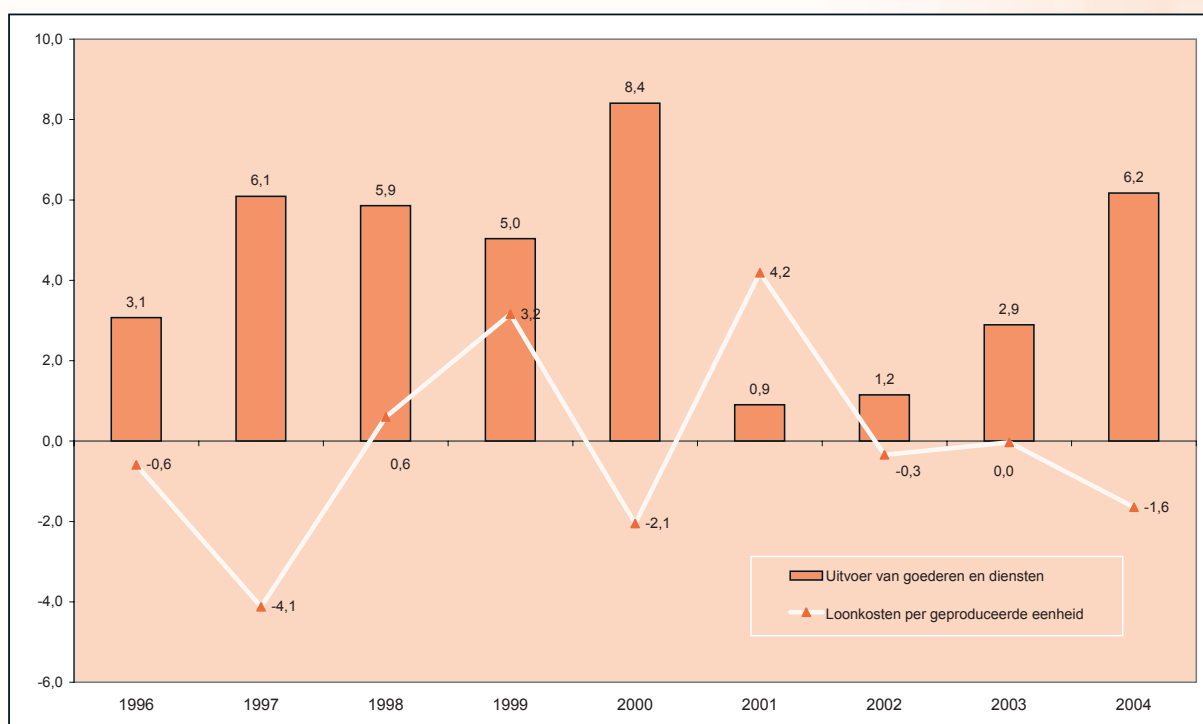
Bron: INR en berekeningen FOD Economie.

Hoewel, zoals blijkt uit tabel II.6, de gemiddelde jaarlijkse stijging van de loonkosten per geproduceerde eenheid voor de hele economie een van de matigste was tijdens de periode 2003–2004, werden er voor sommige bedrijfstakken toch belangrijke stijgingen genoteerd. Doordat de sterke internationale vraag opmerkelijke verkoopprijsstijgingen mogelijk maakte, werd het margepercentage van bepaalde bedrijfstakken hierdoor slechts weinig beïnvloed (zoals de metaalnijverheid en de metaalbewerking); voor andere bedrijfstakken daarentegen leidde de sterke stijging van de loonkosten per geproduceerde eenheid samen met een geringe verhoging van de verkoopprijzen tot een lagere winstmarge (voor de chemische sector en de vervaardiging van transportmiddelen). Nog andere bedrijfstakken konden, ondanks een geringe toename van de loonkosten per eenheid (en zelfs een afname), een afname van hun winstmarge niet tegenhouden, want hun verkoopprijs daalde vanwege een verhoogde concurrentie voor de producten van de sector (textiel- en kledingnijverheid en rubber- en kunststoffenindustrie).

Grafiek II.18 Loonkosten per geproduceerde eenheid in de verwerkende nijverheid en uitvoer van goederen en diensten

(wijziging in %, t/t-1)

Bron: INR en berekeningen FOD Economie.

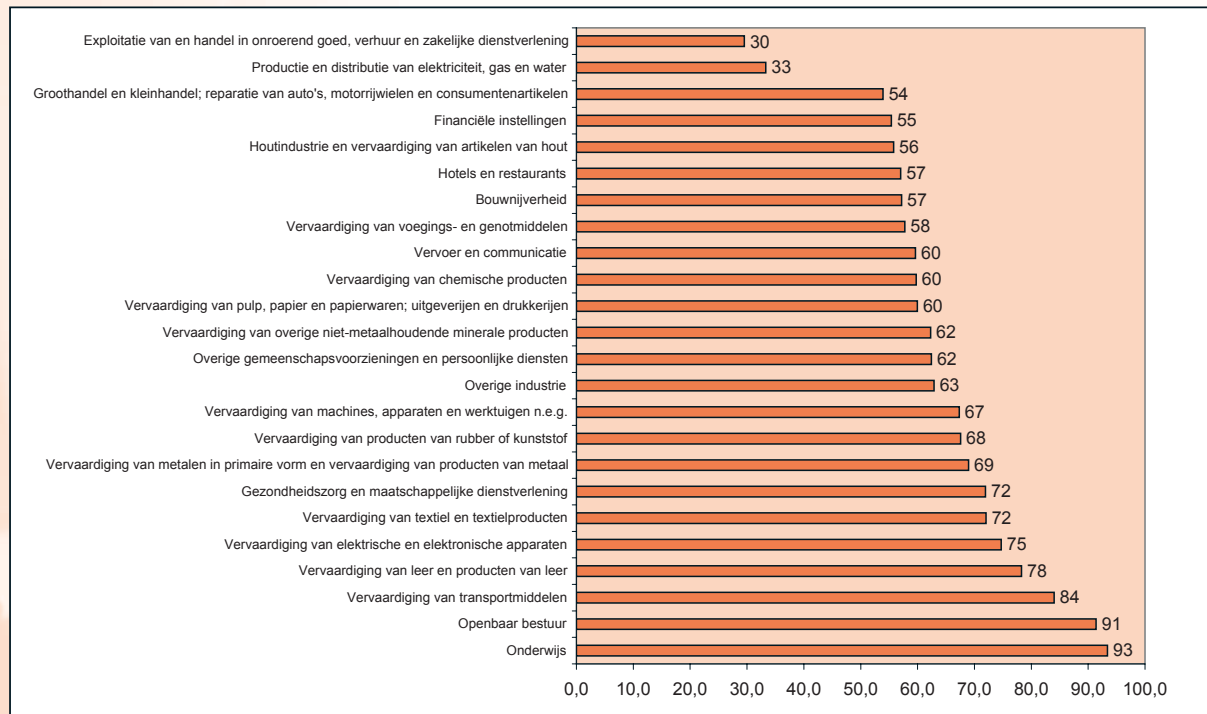
De geografische bestemming van de Belgische uitvoer (68 % van de leveringen van goederen vinden plaats in de eurozone) is uiterst belangrijk voor de loonkosten per eenheid op het vlak van competitiviteit van onze uitgevoerde producten. Zoals blijkt uit grafiek II.18, gaat een daling van de loonkosten per geproduceerde eenheid gepaard met een verhoogde uitvoer. Omgekeerd leidt een toename van deze indicator tot een uitvoerdaling.

II.3.3.2 Verdeling van de toegevoegde waarde in de bedrijfstakken

Grafiek II.19 Terwijl het aandeel van de lonen in de toegevoegde waarde globaal afneemt, zijn er grote verschillen volgens bedrijfstak

*Lonen en toegevoegde waarde in 2004
(lonen in % van de bruto toegevoegde waarde)*

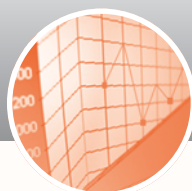
Bron: INR en berekeningen FOD Economie.

Sinds 2001 bleef het aandeel van de lonen in de toegevoegde waarde dalen: van 58,3 % in 2001 voor alle activiteiten samen zakte het geleidelijk tot 57,3 % in 2004 (grafiek II.19 en tabel II.7). Tegenover deze daling stond natuurlijk de toename van het bruto exploitatieoverschot, oftewel van de winst van de ondernemingen, zoals blijkt uit de sectorrekening van de ondernemingen (zie II.5.1).

Deze slinking van het aandeel van de lonen in de toegevoegde waarde was meer uitgesproken in de verwerkende nijverheid (van 66,5 % in 2001 naar 64,3 % in 2004) dan in de niet-verwerkende ondernemingen (van 46,8 % naar 45,2 %).

De daling was het grootst in de metaalnijverheid en de metaalbewerking (-9 procentpunten tussen 2001 en 2004), voor de financiële activiteiten (-7,6 procentpunten) en de vervaardiging van elektrische en elektronische uitrusting (-6 procentpunten).

Omgekeerd dient te worden gewezen op het grotere aandeel van de lonen in de vervaardiging van transportmiddelen (+5,3 procentpunten), de chemische nijverheid (+3,1 procentpunten), de textiel- en kledingnijverheid (4,4 procentpunten) en de leder- en schoenenindustrie (+8,8 procentpunten).

Tabel II.7 Aandeel van de lonen in de toegevoegde waarde
(lonen in % van de bruto toegevoegde waarde)

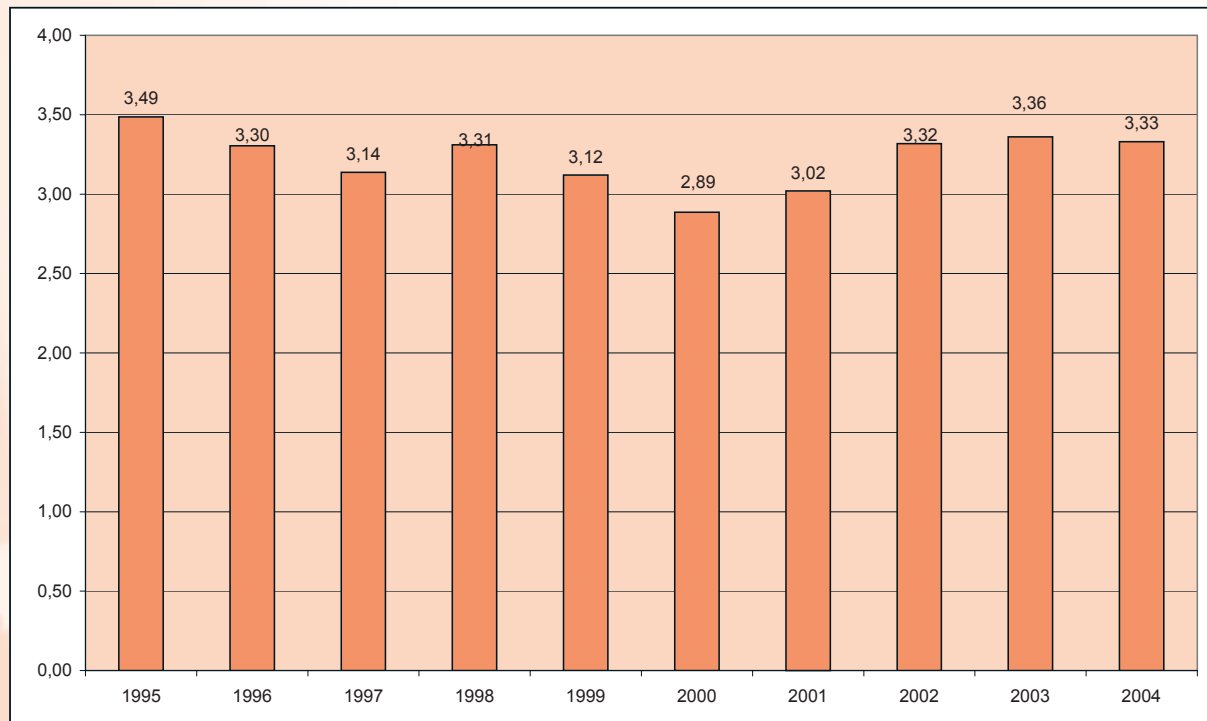
	2001	2004	2004-2001
Landbouw, jacht en bosbouw	13,1	19,4	6,3
Visserij	52,3	56,6	4,3
Winning van niet-energiehoudende delfstoffen	45,6	47,7	2,1
Vervaardiging van voedings- en genotmiddelen	59,6	57,7	-1,9
Vervaardiging van textiel en textielproducten	67,6	72,0	4,4
Vervaardiging van leer en producten van leer	69,5	78,3	8,8
Houtindustrie en vervaardiging van artikelen van hout	60,5	55,8	-4,7
Vervaardiging van pulp, papier en papierwaren; uitgeverijen en drukkerijen	63,7	60,0	-3,7
Cokes, geraffineerde aardolieproducten en splijt- en kweekstoffen	39,1	34,7	-4,4
Vervaardiging van chemische producten en van synthetische of kunstmatige vezels	56,7	59,7	3,1
Vervaardiging van producten van rubber en kunststof	70,5	67,6	-3,0
Vervaardiging van overige niet-metaalhoudende minerale producten	65,7	62,3	-3,5
Vervaardiging van metalen in primaire vorm en vervaardiging van producten van metaal	77,9	69,0	-9,0
Vervaardiging van machines, apparaten en werktuigen n.e.g.	69,1	67,3	-1,8
Vervaardiging van elektrische en elektronische apparaten	80,7	74,7	-6,0
Vervaardiging van transportmiddelen	78,7	84,0	5,3
Overige industrie	62,1	62,9	0,8
Productie en distributie van elektriciteit, gas en water	35,6	33,3	-2,3
Bouwnijverheid	59,3	57,2	-2,1
Groothandel en kleinhandel; reparatie van auto's, motorrijwielen en consumentenartikelen	57,4	53,9	-3,4
Hotels en restaurants	52,3	57,0	4,7
Vervoer, opslag en communicatie	63,1	59,6	-3,4
Financiële instellingen	62,9	55,4	-7,6
Exploitatie van en handel in onroerend goed, verhuur en zakelijke dienstverlening	29,5	29,5	0,0
Openbaar bestuur	91,1	91,4	0,3
Onderwijs	93,2	93,4	0,2
Gezondheidszorg en maatschappelijke dienstverlening	71,3	71,9	0,6
Overige gemeenschapsvoorzieningen en sociaal-culturele en persoonlijke diensten	60,4	62,4	2,0
Totaal	58,3	57,3	-1,0
Ondernemingen (zonder landbouw)	51,6	49,6	-2,1
Verwerkende nijverheid	66,5	64,3	-2,2
Ondernemingen (niet verwerkende en zonder landbouw)	46,8	45,2	-1,7

Bron: INR en berekeningen FOD Economie.

II.4 Belgische buitenlandse handel

Grafiek II.20 *België behoudt zijn aandeel in de wereldhandel*
Uitvoer van Belgische goederen in % van de totale wereldinvoer
(op basis van gegevens in USD)

Bron: WTO en berekeningen FOD Economie.

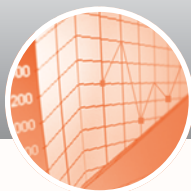
Ondanks de toenemende mondialisering van de handel en dus het stijgend aantal nieuwe handelsconcurrenten wist België zijn (10de) plaats te handhaven tussen de voornaamste uitvoerders in de wereld. In 2004 bedroeg het aandeel van de Belgische uitvoer van goederen in de totale wereldinvoer 3,3 % tegen 3,4 % in 2003. Deze cijfers wijzen op de stabiele Belgische uitvoer en het vermogen zich te handhaven ondanks de schommelingen die de internationale handel kenmerken.

II.4.1 Exportgerichtheid

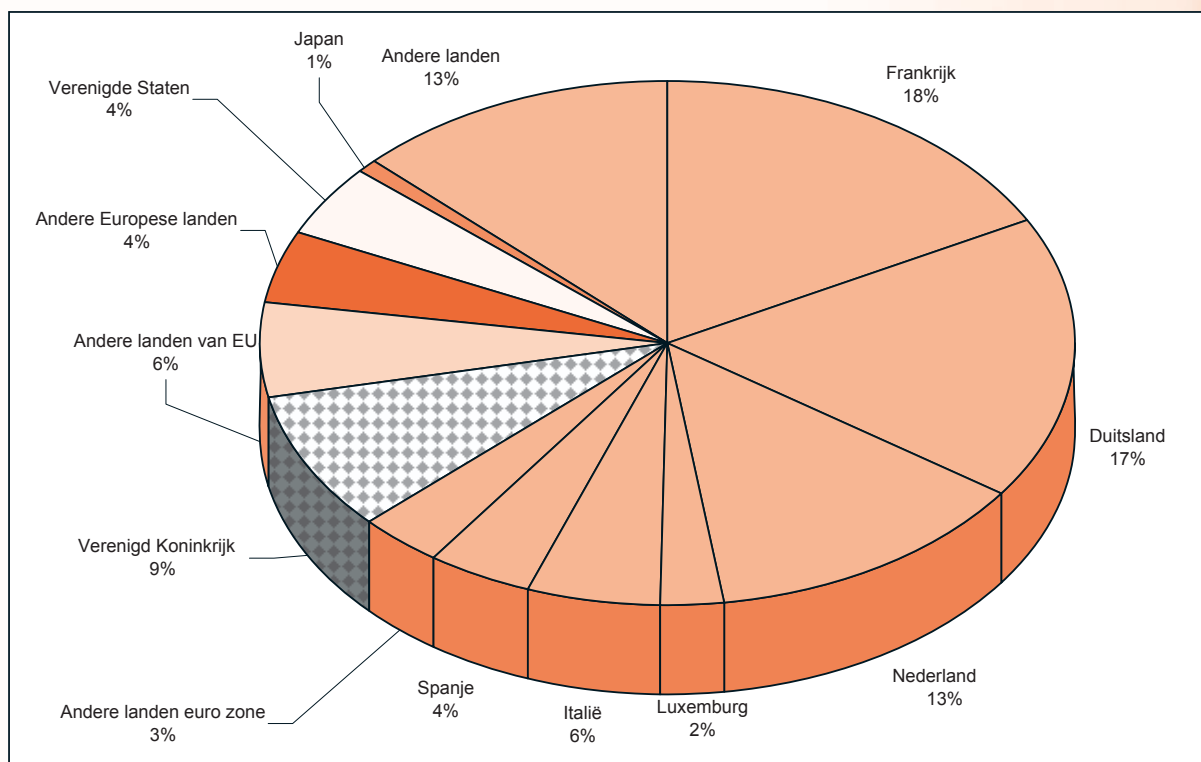
Net zoals het merendeel van de lidstaten van de Europese Unie van de vijftien is de Belgische uitvoer voornamelijk gericht op de Europese markten.

Zo bedroeg onze uitvoer naar de 15 EU-landen in 2004 ongeveer 78 % van onze totale uitvoer. Terwijl de leveringen aan de partnerlanden van de eurozone neerkwam op 68 %, was de helft van de Belgische uitvoer nog steeds bestemd voor de buurlanden: Frankrijk (18 %), Duitsland (17 %), Nederland (13 %) en Luxemburg (2 %).

Buiten de eurozone was het Verenigd Koninkrijk de voornaamste Europese afnemer van onze uitvoer (9 %), terwijl de Verenigde Staten onze grootste markt bleek buiten het Europese continent (4,4 %).

Grafiek II.21 De voornaamste bestemmingen voor onze uitvoer blijven onze naaste buurlanden
Voornaamste bestemmingen voor de uitvoer van goederen 2004
(in % van het totaal)

Bron: INR en berekeningen FOD Economie.

Hoewel de uitvoer naar de groep landen waartoe de laatste tien bij de Europese Unie aangesloten landen behoren (op 1 mei 2004) op dezelfde manier evolueerde als de uitvoer naar alle landen van de Unie samen (+9 %), dient te worden gewezen op de belangrijke ontwikkelingen naar Polen (+22,8 %) en Slowakije (+25,1 %). In 2004 nam de uitvoer naar de « andere Europese landen » sterk toe (+15,3 % ten opzichte van 2003), in het bijzonder naar Turkije (+28,5 %), Rusland (+24,4 %) en Noorwegen (+24,2 %).

Buiten het Europese continent werd er in 2004 bijzonder veel uitgevoerd naar sommige Afrikaanse landen (Algerije, Liberia en Zuid-Afrika), Latijns-Amerika (Venezuela, Argentinië, Brazilië) en Azië (Zuid-Korea, Taiwan, Verenigde Arabische Emiraten en Israël).

II.4.2 Uitgevoerde producten

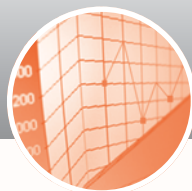
Driekwart van de Belgische uitgevoerde producten behoorde tot drie grote groepen van de typeclassificatie voor de internationale handel (TCIH). De « machines en transportmiddelen» (28,6 %) maakten het grootste deel van onze uitvoer uit. Dan volgden de « chemische en aanverwante producten » (21,6 % van de totale uitvoer) en de « voornamelijk volgens grondstof ingedeelde verwerkte producten » (22,7 %) (tabel II.8).

Belangrijkste categorie van onze totale uitvoer, de wegvoertuigen: 14,3 % van de totale uitvoer en 50,9 % van de sectie machines en transportmiddelen.

Binnen de groep chemische producten (21,6 % van de totale uitvoer) tekenden zich drie categorieën van producten af volgens belangrijkheid: de kunststoffen (afdelingen 57 & 58: 6,4 % van de totale uitvoer en 29,7 % van de hele sectie), de medicinale en farmaceutische producten (4,5 % van de totale uitvoer en 20,8 % van de totale sectie) en de organische chemische producten (4,4 % van de totale uitvoer en 20,3 % van de totale sectie).

De verwerkte niet-metaalhoudende minerale producten vertegenwoordigden 7,4 % van de totale uitvoer en de voedingsmiddelen en dranken waren goed voor 9,1 %.

De metaalproducten (ijzer en staal, non-ferrometalen, verwerkte metaalproducten) maakten 5,0 % van de totale uitvoer uit en 22,1 % van de sectie « voornamelijk volgens grondstof ingedeelde verwerkte producten ».

Tabel II.8 Uitvoer volgens de typeclassificatie voor de internationale handel (TCIH) (a)

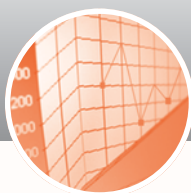
TCIH 2004		Waarde in miljoen euro		In % van het totaal		In % van elke categorie
		Categorie	Specificatie	Categorie	Specificatie	Specificatie
0	Voedingswaren en levende dieren (totaal)	16.221,4		8,2		100
00	Levende dieren andere dan van afdeling 03		295,4		0,1	1,8
01	Vlees en vleesbereidingen		2.776,6		1,4	17,1
02	Zuivelproducten en vogeleieren		2.216,3		1,1	13,7
03	Vis, schaal- en schelpdieren, ongewervelde waterdieren en bereidingen daarvan		422,9		0,2	2,6
04	Granen en graanbereidingen		2.053,4		1,0	12,7
05	Groenten en fruit		3.693,9		1,9	22,8
06	Suiker, bereidingen met suiker, honing		728,8		0,4	4,5
07	Koffie, thee, cacao, specerijen en derivaten daarvan		1.629		0,8	10,0
08	Dierenvoedsel (m.u.v. niet-gemalen granen)		804,2		0,4	5,0
09	Diverse voedingsproducten en bereidingen		1.600,9		0,8	9,9
1	Dranken en tabak (totaal)	1.772,9		0,9		100
11	Dranken		1.163,8		0,6	65,6
12	Ruwe en verbruiksklare tabak		609,1		0,3	34,4
2	Grondstoffen, m.u.v. minerale brandstoffen (totaal)	4.411,3		2,2		100
20	Goederen vervoerd per post van de sectie 2		0		0,0	0,0
21	Leder, huiden en vellen, pelterijen, ongeloid		72,8		0,0	1,7
22	Oliehoudende zaden en vruchten		93,2		0,0	2,1
23	Ruwe rubber (m.i.v. synthetische en geregenereerde rubber)		397		0,2	9,0
24	Kurk en hout		463,8		0,2	10,5
25	Papierstof en afval van papier		326,1		0,2	7,4
26	Textielvezels (m.u.v. wol) en afval daarvan		564,5		0,3	12,8
27	Natuurlijke meststoffen, andere dan van afdeling 56 en ruwe mineralen (m.u.v. steenkool, aardolie en edelsteen)		684,9		0,3	15,5
28	Metaalertsen en afval van metalen		1.136,7		0,6	25,8
29	Ruwe producten van dierlijke of plantaardige oorsprong, n.e.g.		672,3		0,3	15,2
3	Minerale brandstoffen, smeermiddelen en soortgelijke producten (totaal)	13.639,7		6,9		100
32	Steenkool, cokes en briketten		277,7		0,1	2,0
33	Aardolie, derivaten van aardolie en soortgelijke producten		9.450,7		4,8	69,3
34	Aardgas en fabriekgas		3.650,1		1,9	26,8
35	Elektrische energie		261,2		0,1	1,9
4	Oliën, vetten en was van dierlijke of plantaardige oorsprong (totaal)	770,6		0,4		100

Panorama van de Belgische economie 2004-2005

FOD Economie, K.M.O., Middenstand en Energie

TCIH 2004		Waarde in miljoen euro		In % van het totaal		In % van elke categorie
		Categorie	Specificatie	Categorie	Specificatie	Specificatie
41	Oliën en vetten van dierlijke oorsprong		85,4		0,0	11,1
42	Plantaardige vette oliën en vetten, vast, ruw, geraffineerd en gefractioneerd		453,1		0,2	58,8
43	Bereide dierlijke of plantaardige oliën en vetten, was van dierlijke of plantaardige oorsprong; bereidingen van oliën en vetten niet voor menselijke consumptie, n.e.g.		232,1		0,1	30,1
5	Chemische producten en aanverwante producten, n.e.g. (totaal)	42.488,7		21,6		100
50	Goederen vervoerd per post van de sectie 5		0		0,0	0,0
51	Organische chemische producten		8.642,9		4,4	20,3
52	Anorganische chemische producten		1.130,4		0,6	2,7
53	Verf- en looiprodukten, kleur- en verfstoffen		2.213,4		1,1	5,2
54	Geneeskundige en farmaceutische producten		8.818,5		4,5	20,8
55	Etherische oliën, harsaroma's en parfumerieën, toiletartikelen, poets- en onderhoudsmiddelen		2.121,8		1,1	5,0
56	Meststoffen (andere dan de groep 272)		826,4		0,4	1,9
57	Kunststof in primaire vormen		10.100,1		5,1	23,8
58	Kunststof in andere vormen dan primaire		2.497,2		1,3	5,9
59	Chemische stoffen en producten n.e.g.		6.137,8		3,1	14,4
60	Uitgevoerde componenten van complete fabrieksinstallaties van de sectie 6		0,2		0,0	0,0
6	Fabrikaten hoofdzakelijk gerangschikt volgens de grondstof (totaal)	44.690,2		22,7		100
61	Voorgelooide huiden en velen, leder, lederwaren, n.e.g. en bereide pelterijen		96,8		0,0	0,2
62	Bewerkt rubber, n.e.g.		1.505,9		0,8	3,4
63	Kurk- en houtwaren (m.u.v. meubelen)		1.378,7		0,7	3,1
64	Papier, karton en cellulose-, papier- en kartonwaren		3.618,2		1,8	8,1
65	Garens, weefsels, afgewerkte textielwaren, n.e.g. en aanverwante producten		5.556,2		2,8	12,4
66	Niet-metaalhoudende minerale producten, n.e.g.		14.662,1		7,4	32,8
67	Ijzer en staal		9.871,5		5,0	22,1
68	Non-ferrometalen		3.309,1		1,7	7,4
69	Werken van metaal, n.e.g.		4.691,7		2,4	10,5
7	Machines en vervoermaterieel (totaal)	56.312,3		28,6		100
70	Speciale transacties en speciale artikelen van de sectie 7		1		0,0	0,0
71	Generatoren, motoren en toebehoren		2.165,3		1,1	3,8
72	Gespecialiseerde machines en toestellen voor bijzondere industrieën		3.812		1,9	6,8

TCIH 2004		Waarde in miljoen euro		In % van het totaal		in % van elke categorie
		Categorie	Specificatie	Categorie	Specificatie	Specificatie
73	Machines en toestellen voor de metaalbewerking		688,9		0,3	1,2
74	Industriële machines en toestellen voor algemeen gebruik, n.e.g. en delen en onderdelen n.e.g.		6.185,9		3,1	11,0
75	Kantoomachines en -toestellen en automatische gegevensverwerkende machines		4.224,3		2,1	7,5
76	Toestellen en uitrustingsstukken voor de telecommunicatie en voor het opnemen en weergeven van geluid		3.521,6		1,8	6,3
77	Elektrische machines en toestellen, n.e.g., hun elektrische delen en onderdelen		6.188,6		3,1	11,0
78	Voertuigen voor het vervoer over land (m.i.v; voertuigen met luchtkussens)		28.223,5		14,3	50,1
79	Ander vervoermaterieel		1.301,2		0,7	2,3
8	Diverse fabrikaten (totaal)	16.247,1		8,2		100
80	Speciale transacties en speciale artikelen van de sectie 8		0		0,0	0,0
81	Geprefabriceerde bouwwerken, artikelen voor sanitair gebruik, voor de loodgieterij, verwarming, verlichting, n.e.g.		957,3		0,5	5,9
82	Meubelen en delen, artikelen voor bedden, matrassen, springbakken, kussens, e.d. opgevuld of met binnenvering		1.584,1		0,8	9,8
83	Reisartikelen, handtassen en dergelijke bergingsmiddelen		447,8		0,2	2,8
84	Kleding en kledingtoebehoren		2.649,4		1,3	16,3
85	Schoeisel		349,4		0,2	2,2
87	Professionele, wetenschappelijke en controle- instrumenten en toestellen, n.e.g.		2.485,6		1,3	15,3
88	Fotografische en optische instrumenten, apparaten en toestellen, n.e.g.; horloges en uurwerken		1.818,9		0,9	11,2
89	Diverse fabrikaten, n.e..		5.954,6		3,0	36,7
9	Goederen en transacties niet elders gerangschikt in de TCIH (totaal)	508,6		0,3		100
91	Postpakketten niet gerangschikt volgens categorie		0		0,0	0,0
93	Speciale transacties en speciale artikelen volgens categorie		99,1		0,1	19,5
94	Uitgevoerde componenten van complete fabrieksinstallaties niet gerangschikt volgens categorie		1,1		0,0	0,2
96	Munten (andere dan gouden munten) andere dan wettig betaalmiddel		2,1		0,0	0,4
97	Niet-monetair goud (m.u.v. goudertsen en goudconcentraten)		83,4		0,0	16,4
98	Edelstenen, edele metalen en werken daarvan, fancybijouterieën, munten, vervoerd per post		0		0,0	0,0
99	Vertrouwelijke handel niet gerangschikt volgens categorie		322,9		0,2	63,5
	Algemeen totaal	19.7062,8		100,0		

(a) Nationaal concept.

Bron: INR en berekeningen FOD Economie.

II.5 Rekeningen van de institutionele sectoren

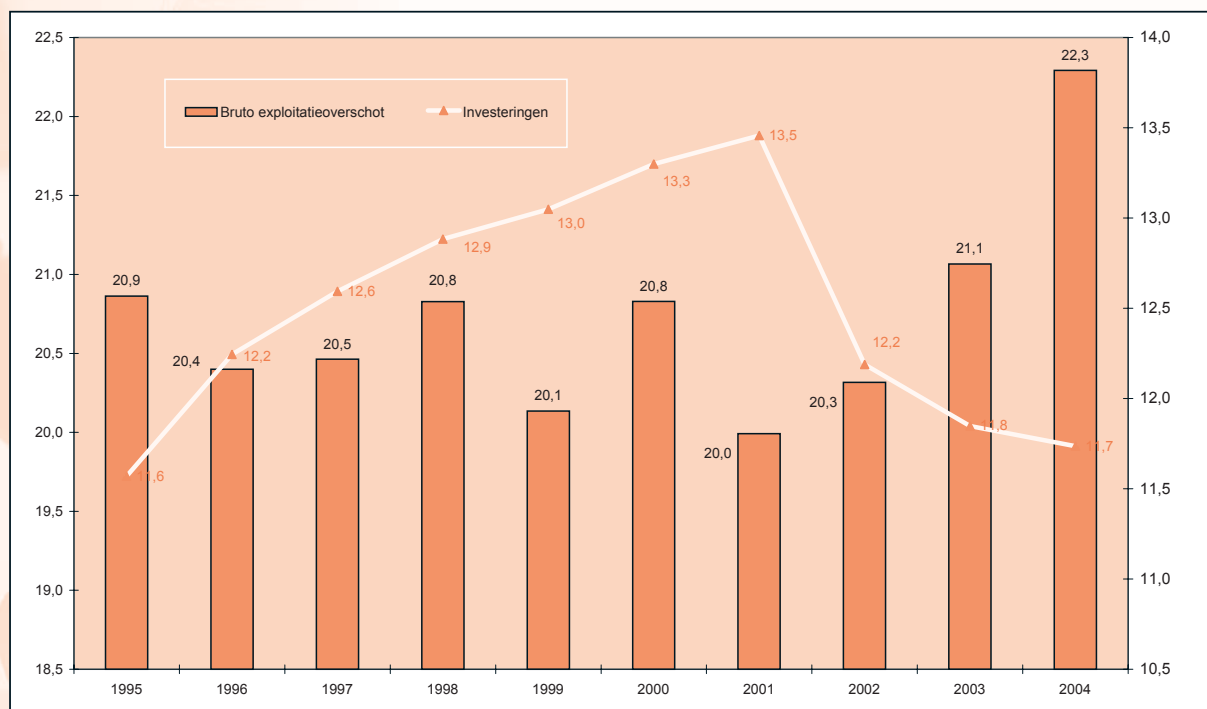
De Europese economische rekeningen (ESR95) delen de economische subjecten in in institutionele eenheden. De vier voornaamste institutionele sectoren zijn: de ondernemingen (financiële en niet-financiële), de overheidsbesturen, de gezinnen en de instellingen zonder winstoogmerk ten dienste van de gezinnen (IZW), en de rest van de wereld.

Ieder van deze sectoren beschikt over een rekening die de economische verrichtingen weergeeft die hem aangaan. De volgende tabellen geven de inkomstenstromen van de economische subjecten weer en de aanwending ervan voor goederen en diensten.

II.5.1 Rekeningen van de vennootschappen

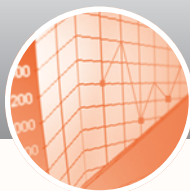
Grafiek II.22 *Het peil van het bruto exploitatieoverschot historisch één van de hoogste en dat van de bedrijfsinvesteringen één van de laagste in % van het BBP*

Bruto exploitatieoverschot en bruto vaste kapitaalvorming van de bedrijven (in % van het BBP)

Bron: INR en berekeningen FOD Economie.

Het bruto exploitatieoverschot meet de macro-economische winstpositie van de ondernemingen. In 2004 bereikte het een historisch hoog peil met 22,3 % van het BBP. Ondanks die spectaculaire verhoging stegen de bedrijfsinvesteringen nauwelijks en, zoals blijkt uit grafiek II.22, was hun peil één van de laagste in % van het BBP.

Zo was het contrast bijzonder uitgesproken tussen het stijgende verloop van het percentage van de bedrijfsinvesteringen in de periode 1995–2000 en de dalende trend in de periode 2002–2004. Ook al kan het in 2001 bereikte peil als uitzonderlijk worden bestempeld, toch bleef de waargenomen daling tijdens de daaropvolgende jaren zorgwekkend. Het bijzonder hoge bruto exploitatieoverschot maakt normaal gezien een vlotte zelffinanciering van de productieve investeringen mogelijk.

Tabel II.9 Rekening van de vennootschappen

	Miljoen euro			
	2001	2002	2003	2004
Bruto primaire inkomen	37.992	40.721	46.325	50.752
1. Bruto exploitatieoverschot (in % van het BBP)	51.756 (20,0)	54.362 (20,3)	57.845 (21,1)	64.222 (22,3)
2. Inkomens uit vermogen (netto)	-13.765	-13.642	-11.520	-13.470
Rente ontvangen	55.011	46.444	39.454	41.466
Rente betaald (-)	49.295	40.071	33.087	35.591
Dividenden (netto) betaald	-13.513	-14.704	-15.441	-15.586
Overige	-5.968	-5.311	-2.446	-3.759
Secundaire verdeling van de inkomens	-6.480	-6.548	-6.377	-7.634
1. Sociale premies	8.829	9.352	9.820	9.867
Ten laste van de werkgevers (werkelijke en toegerekende premies)	6.878	7.452	7.754	7.762
Ten laste van de werknemers	1.685	1.626	1.765	1.818
Ten laste van de zelfstandigen	266	274	301	287
2. Lopende overdrachten (netto)	804	878	637	647
3. Belasting op inkomen en vermogen (-)	8.371	8.449	8.265	9.622
4. Sociale uitkeringen (exclusief sociale overdrachten in natura) (-)	7.742	8.329	8.569	8.526
Wettelijke uitkeringen en particuliere sociale verzekering	4.532	4.936	5.182	5.202
Uitkeringen sociale verzekering rechtstreeks door werkgevers	3.210	3.392	3.387	3.324
Bruto beschikbaar inkomen	31.512	34.172	39.948	43.119
1. Wijzigingen in de rechten van de particulieren op de pensioenfondsen (-)	-1.606	-1.540	-1.771	-1.815
2. Brutobesparingen	29.906	32.632	38.177	41.304
3. Kapitaaloverdrachten in aankopen van niet financiële activa (netto)	645	986	-1.943	746
4. Brutovorming van vast kapitaal (in % van het BBP)	35.205 (13,6)	32.748 (12,2)	33.419 (12,2)	37.295 (12,9)
Vorderingsoverschot (= 2+3-4) (in % van het BBP)	-4.654 (-1,8)	870 (0,3)	2.816 (1,0)	4.755 (1,7)

Bron: INR.

II.5.2 Overheidsrekening

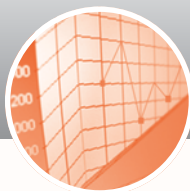
Tabel II.10 Overheidsrekening – miljoen euro

	Miljoenen euro's			
	2001	2002	2003	2004
Ontvangsten (in % van het BBP)	128.538 (49,7)	133.186 (49,8)	140.506 (51,2)	142.330 (49,4)
waarvan				
Directe belastingen	44.762	45.818	45.814	48.324
Indirecte belastingen	32.405	33.877	34.851	37.463
Sociale premies	36.769	38.528	39.497	40.619
Primaire uitgaven (in % van het BBP)	110.182 (42,6)	117.820 (44)	125.670 (45,8)	128.579 (44,6)
waarvan				
Lonen	30.326	32.518	33.734	34.684
Lopende aankopen van goederen en diensten	8.587	9.970	10.203	10.541
Sociale uitkeringen	56.524	59.727	63.236	66.702
Pensioenen	21.416	22.381	23.250	24.233
Gezondheidszorg	15.027	15.372	16.743	18.192
Ziekte- en invaliditeitsuitkeringen	3.023	3.206	3.364	3.536
Werkloosheidsuitkeringen	4.637	5.356	5.745	6.060
Brugpensioen en loopbaanonderbreking	1.427	1.496	1.616	1.731
Kinderbijslag	4.433	4.564	4.673	4.766
Overige	6.561	7.352	7.846	8.184
Bruto vorming van vaste kapitaal	4.399	4.447	4.511	4.590
Primair saldo (in % van het BBP)	18.356 (7,1)	15.366 (5,7)	14.837 (5,4)	13.751 (4,8)
Rentelasten (in % van het BBP)	16.847 (6,5)	15.531 (5,8)	14.747 (5,4)	13.999 (4,9)
Financieringsbehoeften (-) of -vermogen (in % van het BBP)	1.509 (0,6)	-165 (-0,1)	89 (0)	-248 (-0,1)

Bron: INR.

Sinds 1998 weken de financiën van de overheidsbesturen in hun geheel nauwelijks af van een evenwicht tussen inkomsten en uitgaven (-248 miljoen euro oftewel -0,1 % van het BBP). In 2004 vertoonden zij een licht negatief saldo.

De totale inkomsten bedroegen 142,3 miljard euro, zijnde 49,4 % van het BBP. Dit is 1,8 procentpunt lager dan het voorgaande jaar, wat uitsluitend te wijten was aan de sterke afname van de niet-fiscale en niet-parafiscale inkomsten. Terwijl de gezinsbelastingen matig stegen (+0,5 % ten opzichte van 2003) en de bedrijfsbelastingen licht afnamen (-1,6 %), gingen de indirecte belastingen meer uitgesproken de hoogte in (+2,5 %), wat overeenkwam met de op basis van de deflator van het gezinsverbruik gemeten inflatie.

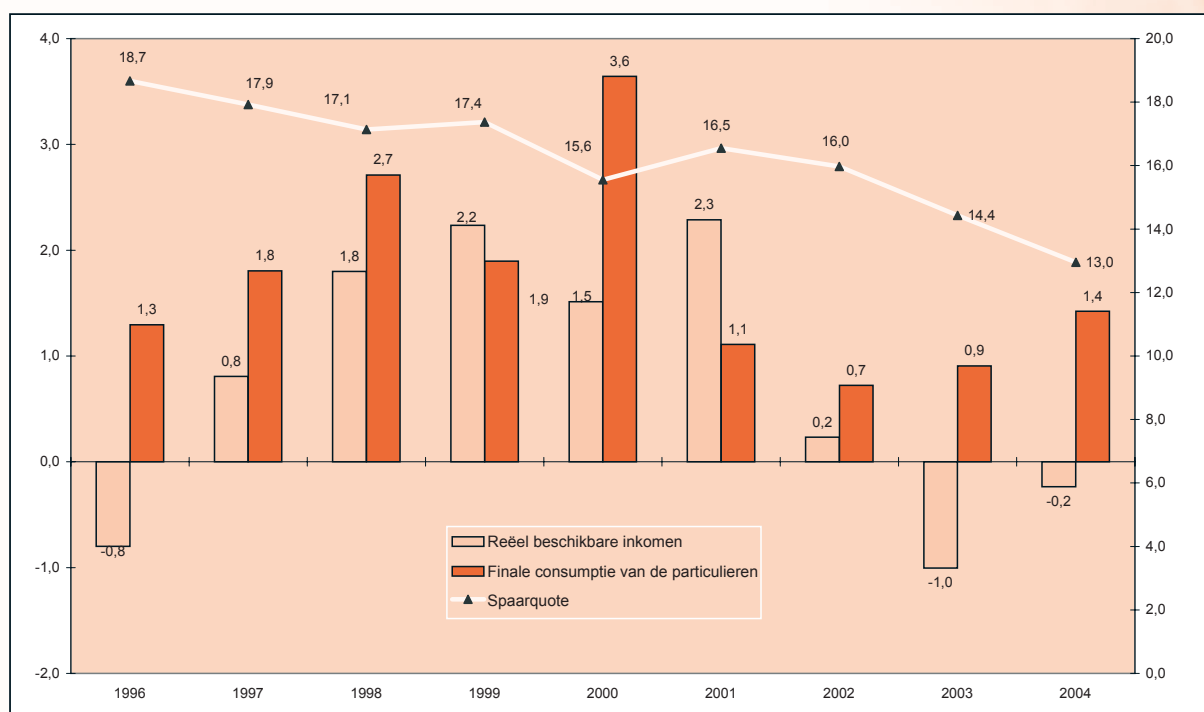

Het aandeel van de directe belastingen in % van het BBP beliep 44,6 %, waarvan 16,8 % voor de gezinsbelastingen en 13,3 % voor de bedrijfsbelastingen.

De primaire uitgaven – d.w.z. de uitgaven zonder de rentelasten – bedroegen 128,6 miljard en lagen 2,3 % hoger dan het jaar voordien. Het primair saldo liep terug tot 4,8 % tegen 5,4 % van het BBP in 2003. Op zijn hoogste peil in 2001 kwam het neer op 7,1 % van het BBP.

II.5.3 Gezinsrekeningen

Grafiek II.23 Ondanks een daling van het reëel beschikbare gezinsinkomen, toename van de gezinsconsumptie in 2004 door een daling van de spaarquote
Reëel beschikbare inkomen, spaarquote en gezinsconsumptie
(wijziging t/t-1 in % en spaargeld in % van het beschikbare inkomen)

Bron: INR en berekeningen FOD Economie.

Zoals blijkt uit grafiek II.23, hangt de wijziging van de reële gezinsconsumptie rechtstreeks af van het verloop van hun reëel beschikbaar inkomen en hun spaarquote. Een stijging (daling) van het reëel beschikbaar inkomen (het beschikbaar inkomen gedeflateerd door de deflator van de prijzen van de gezinsconsumptie) en een gevoelige daling (stijging) van de spaarquote (nominaal spaargeld in % van het nominaal beschikbaar inkomen) hebben een stijging (daling) van de gezinsconsumptie tot gevolg, zoals in 1998 en 2000. In 2003 en 2004 compenseerde de daling van de spaarquote de afname van het reëel beschikbaar inkomen van de gezinnen, zodat de gezinsconsumptie ondanks alles toenam.

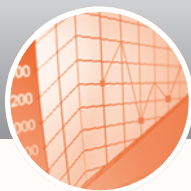

Tabel II.11 Rekening van de gezinnen

	Miljoen euro			
	2001	2002	2003	2004
Bruto primaire inkomen	205.259	208.110	208.683	213.462
1. Bruto exploitatieoverschot	16.584	16.445	17.013	17.215
2. Bruto gemengd inkomen	20.847	20.460	20.280	20.162
3. Beloning van werknemers	138.107	143.410	146.031	150.252
Brutolonen en salarissen	103.021	106.292	107.861	111.425
Sociale premies ten laste van de werkgevers (werkelijke en toegerekende)	35.085	37.119	38.171	38.827
4. Inkomen uit vermogen (netto)	29.721	27.795	25.359	25.832
Rente ontvangen	19.267	16.234	13.150	12.019
Rente betaald (-)	4.225	3.015	2.556	1.924
Winstuitkeringen	10.351	9.958	9.953	10.473
Overige	4.328	4.616	4.811	5.264
Secundaire inkomensverdeling	-39.068	-39.482	-39.043	-39.959
1. Sociale uitkeringen (netto, exclusief sociale overdrachten in natura) (in % van BBI) (*)	47.601 (28,6)	50.450 (29,9)	52.656 (31)	54.506 (31,4)
2. Lopende overdrachten (netto)	1.486	1.727	1.669	1.557
3. Lopende belastingen op inkomen en vermogen (-)	36.196	37.128	37.240	38.467
4. Sociale premies (netto) (-)	-51.960	-54.530	-56.127	-57.555
Ten laste van de werkgevers (werkelijke en toegerekende)	-34.957	-36.982	-38.033	-38.679
Ten laste van de werknemers	-13.598	-13.974	-14.385	-15.040
Ten laste van zelfstandigen en niet-werkende	-3.406	-3.574	-3.709	-3.836
Bruto beschikbare inkomen	166.190	168.628	169.641	173.503
1. Wijzigingen in de rechten van de particulieren op de pensioenfondsen	1.607	1.541	1.766	1.810
2. Consumptieve bestedingen	140.300	143.235	146.924	152.837
3. Bruto besparingen (in % van het BBI) (*)	27.498 (16,5)	26.935 (16)	24.483 (14,4)	22.476 (13)
4. Kapitaaloverdrachten en aankoop van niet financiële activa (netto)	-569	-543	-825	-1.327
5. Bruto vorming van vaste kapitaal	13.543	14.228	14.481	15.761
Vorderingsoverschot (= 3+4-5) (in % van BBP)	13.385 (5,2)	12.164 (4,5)	9.177 (3,3)	5.387 (1,9)

(*) bruto beschikbare inkomen.

Bron: INR.

II.5.4 Rekening van de rest van de wereld

Tabel II.12 Rekening van de rest van de wereld

	Miljoen euro			
	2001	2002	2003	2004
Rekening van de primaire inkomens van het buitenland	-3.922	-3.384	-3.791	-2.614
Beloning van de werknemers (netto) (= 2-1)	-3.118	-3.270	-3.408	-3.552
1. Lonen ontvangen	1.089	1.207	1.314	1.351
2. Lonen betaald	4.207	4.477	4.722	4.903
Netto belastingen op productie en invoer (= 1-2)	1.280	1.028	995	1.545
1. Belastingen op productie en invoer	2.014	1.739	1.861	1.774
2. Subsidies (-)	734	711	866	812
Netto inkomen uit vermogen (= 1-2)	-2.084	-1.142	-1.378	-25
1. Inkomen ontvangen	34.413	31.291	27.771	32.445
2. Inkomen betaald (-)	36.498	32.433	29.150	32.469
Lopende overdracht van het buitenland (= 1+2+3-4)	2.490	2.789	3.644	4.194
1. Sociale premies	796	728	764	818
2. Sociale uitkeringen exclusief sociale overdrachten (netto)	-98	197	216	124
3. Andere lopende overdrachten (netto)	1.934	2.054	2.869	3.459
4. Lopende belastingen op inkomen en vermogen (-)	142	190	204	207
Rekening voor goederen- en dienstentransacties van het buitenland (= 1-2)	-9.149	-12.704	-12.135	-11.587
1. Invoer	210.394	208.228	210.342	229.932
2. Uitvoer (-)	219.543	220.933	222.477	241.519
Saldo van de lopende transacties (in % van het BBP België)	-10.582 (-4,1)	-13.299 (-5,0)	-12.282 (-4,5)	-10.007 (-3,5)
Kapitaalrekening (*) (= 1-2-3)	342	430	200	113
1. Kapitaaloverdrachten ontvangen	686	698	445	406
2. Kapitaaloverdrachten betaald (-)	318	352	382	440
3. Saldo aan- en verkopen van niet-geproduceerde niet-financiële activa	26,2	-84,3	-137	-147,1
Vorderingstekort (in % van BBP)	-10.240 (-4)	-12.869 (-4,8)	-12.082 (-4,4)	-9.894 (-3,4)

(*) met inbegrip van aankopen min overdracht van niet-geproduceerde niet-financiële activa

Bron: INR, volgens voorstelling NBB.

De rekening van de rest van de wereld is opgesteld vanuit het standpunt van laatstgenoemde ten opzichte van ons land. Vandaar dat de traditionele crediteurpositie van België ten opzichte van de rest van de wereld in die rekening negatief is.

De resultaten van de verrichtingen op goederen- en diensten en het saldo van de primaire inkomsten vielen uit in het voordeel van België. Zo vertoonden zij in 2004 overschotten van respectievelijk 11,6 en 2,6 miljard euro. Van het saldo van de primaire inkomsten was 3,6 miljard alleen al afkomstig van de inkomens van de loontrekkenden en 0,03 miljard van de inkomsten uit eigendom. Het saldo van de inkomsten uit eigendom ging beduidend achteruit ten opzichte van 2003 toen het nog 1,4 miljard bedroeg.

Hoewel België een positief saldo van de lopende verrichtingen met het buitenland vertoonde (10 miljard euro), lag het toch aanzienlijk lager ten opzichte van 2003 (12,1 miljard euro). Het in % van het BBP uitgedrukte globale saldo met het buitenland was lager in 2004 (3,4 % van het BBP) dan in 2003 (4,4 %).

II.6 Energiebalans

II.6.1 Algemeen energiekader

In 2005 kende de energiemarkt een snellere stijging van de olieprijsen, zoals hieronder wordt aange-
toond.

A. De feiten

De prijs van een vat ruwe olie bleef de laatste drie jaar de hoogte ingaan en steeg van 20,09 USD in januari 2002¹⁰ naar 45,36 USD in januari 2005. De tabel hieronder toont het verloop van het jaargemiddelde van de Brent¹¹.

Tabel II.13 Brent-vat in USD

	Jaargemiddelde
2002	25,19
2003	28,84
2004	38,04
2005	55,09

Bron: IPE.

Men stelt vast dat de gemiddelde prijs op drie jaar tijd meer dan verdubbelde. Nog frappanter is het verloop sinds begin 2005, zoals de volgende tabel laat zien: de gemiddelde maandprijs steeg sinds januari 2005 met 40,5 %, namelijk van 45,36 USD voor een vat naar 64,07 USD in augustus 2005, en scheerde ongewoon hoge toppen in nominale¹² termen (meer dan 66 USD voor dit soort ruwe aardolie, andere soorten¹³ overschreden de symbolische grens van 70 USD).

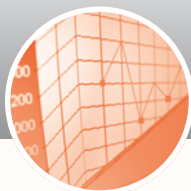
Nadien kwamen de prijzen ondanks de orkaan Katrina tot rust, ten dele dankzij een beperking van de voorraden op initiatief van het Internationaal Energieagentschap. Een andere factor die de olieprijsen in het laatste kwartaal van 2005 matigde, was het terugvallen van de vraag niet alleen ten gevolge van de stormen (en overstromingen), maar ook door de hoge prijzen, de zachte temperaturen in het noordelijk halfrond, de vermindering van de subsidies op de olieprijsen in bepaalde landen, ...

¹⁰ Deze prijs is het resultaat van een algemene verzwakking na de aanslagen van 11 september 2001. Om een idee te geven, in 2000 lag het gemiddelde van de Brent rond 25 USD (richtprijs van de OPEC)

¹¹ De Brent is een type aardolie dat in de Noordzee wordt gewonnen en dat als referentie dient voor het Atlantisch winningsgebied.

¹² Indien men rekening zou houden met de inflatie, zo stelden economen, dan haalde een vat reeds de 80 USD bij de tweede oliecrisis in 1979.

¹³ Er bestaan verschillende soorten ruwe aardolie van uiteenlopende kwaliteit: het meest gevraagd zijn de lichte aardoliesoorten (API > 30) die weinig zwavel bevatten (zwavelgehalte tussen 0,1 en 0,5 %) en die dan ook duurder zijn (14-16 USD voor een vat).

Tabel II.14 Verloop van de gemiddelde maandkoers van de Brent

jan-05	45,36
febr-05	45,85
maart-05	53,38
april-05	52,89
mei-05	49,94
juni-05	55,24
juli-05	57,81
aug-05	64,07
sept-05	63,77
okt-05	59,16
nov-05	56,17
dec-05	57,42

Bron: IPE.

B. Factoren die deze stijging verklaren

De factoren die deze stijging verklaren, kunnen in twee categorieën ondergebracht worden: structurele (verandering in de structuur van de aardolie markten) en conjuncturele (specifieke situatie van de olie markten op een bepaald moment).

Structurele factoren zijn onder meer:

1. *De opkomst van nieuwe verbruikerslanden*, die tot een uitzonderlijke stijging van de wereldwijde vraag naar olie leidt. De laatste jaren vertoonde de Chinese, en in mindere mate ook de Indische economie een sterke groei. Deze « energievretende » landen zijn een van de belangrijkste oorzaken van de wereldwijd gestegen vraag naar aardolie. Die steeg namelijk van 76,9 miljoen vaten per dag in 2002 naar 83,30 miljoen vaten/dag in 2005 (raming van het Internationaal Energieagentschap¹⁴, IEA).
2. *Te weinig investeringen in de aardolie sector*, zowel upstream (exploratie en productie) als downstream (raffinage):
 - Wat de upstream sector betreft, is het gebrek aan investeringen pijnlijk voelbaar in de OPEC-landen, waar de productiecapaciteit momenteel verzadigd is (afgezien van Saoedi-Arabië). Gelukkig voor de markten konden nieuwe producerende landen zoals Rusland en Angola hun productiecapaciteit moderniseren en uitbreiden, zodat het wereldwijde aanbod aan ruwe aardolie kon stijgen van een jaargemiddelde¹⁵ van 76,52 miljoen vaten dag in 2002 naar 85 miljoen vaten/dag in december 2005 (raming IEA¹⁶).
 - In de *raffinage sector* is het probleem niet alleen kwantitatief voelbaar (bestaande capaciteit is onvoldoende om de toevloed van ruwe aardolie te verwerken), maar ook kwalitatief (probleem met de verwerking van bepaalde soorten ruwe aardolie, met name het ontzwavelen van ruwe aardolie die rijk is aan zwavel).

¹⁴ Bron: Oil Market Report van het Internationaal Energieagentschap, 17 januari 2006.

¹⁵ Het betreft hier een jaargemiddelde dat schommelt naargelang de lopende maand.

¹⁶ Bron: Oil Market Report van het Internationaal Energieagentschap, 17 januari 2006.

Tot de conjuncturele factoren behoren:

1. *klimaatrisico's*, zoals de storm in de Golf van Mexico ...
2. *geopolitieke spanningen*, zoals bijvoorbeeld de betrekkingen tussen Venezuela (en meer bepaald de president van het land, Hugo Chavez) en de USA, het Iraanse kernprogramma, enz.
3. bepaalde *seizoensfactoren* zoals de naderende winter, het onderhoud van bepaalde raffinaderijen, ...
4. het *voorradenpeil van de industrie*, dat onder het gemiddelde van de voorbije vijf jaar ligt.

Deze factoren beïnvloeden vraag en aanbod op de oliemarkten. Een belangrijk element dat *de stijgende tendens komt versterken is speculatie*. Sommigen gebruiken olie als een manier om geld te investeren met de bedoeling onmiddellijk winsten op te strijken.

Hun *visie* hangt louter af van hun perceptie van de oliemarkt, die dan weer afhangt van de hierboven genoemde structurele en vooral conjuncturele factoren.

Twee zaken dient men op te merken met betrekking tot speculatie:

- De speculatie kan niet verantwoordelijk gesteld worden voor de stijging van de olieprijs, maar accentueerde wel de bereikte prijsniveaus (eerste aspect van de volatiliteit van de olieprijs).
- De perceptie kan snel veranderen en op die manier leiden tot een ombuiging van de stijgende trend (tweede aspect van de volatiliteit).

C. Voorlopige conclusie

De prijsstijging werd in aardoliekringen eerst als een *tijdelijk verschijnsel* gezien, om vervolgens *als duurzaam erkend te worden*. De meerderheid van de specialisten verwacht in 2006 een gemiddelde prijs van ongeveer 55 USD voor de Brent (58 USD voor de WTI), met een variatie van minimum 47,5 USD en maximum 73 USD.

- Om verschillende redenen kan men toch *optimistisch blijven*:
 1. De uitzonderlijke gebeurtenissen van 2005 zullen zich niet elk jaar voordoen!
 2. Er bestaat een indrukwekkende lijst van nieuwe velden en uitbreidingsplannen.
 3. De uitgaven voor upstream investeringen namen in 2005 toe (13 tot 15 %, tegenover 5 tot 7 % in 2004).
- Echter zal men de *geopolitieke factoren* op de voet moeten volgen: Iran (kernprogramma), Rusland (Gazprom en Yukos) en Nigeria.

De prijsstijging was minder opvallend voor de twee andere brandstoffen (gas, steenkool). De recente gebeurtenissen in de gassector (Oekraïne-crisis en koudegolf in Siberië) zorgden echter niet enkel voor spanning op de prijzen, maar wakkerden ook weer het debat aan over de veiligheid van de bevoorrading. Men moet weten dat steenkool de enige brandstof is die het voordeel heeft geografisch goed verspreid voor te komen.

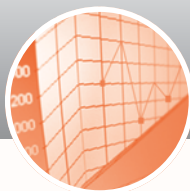
II.6.2 Primair energieverbruik

II.6.2.1 Algemeen

Het in 2004 gevoelig afgenomen verbruik van primaire energie (-2,0 %) lag ver van de in 2003 gemaakte stijging. Het gemiddelde klimaat van 2004 was milder dan in 2003, waardoor het verbruik van primaire energie minder hoog was dan in 2003.

De voornaamste trends voor de producten als gevolg van dit verloop waren:

- een gevoelige stijging van het verbruik van niet-vloeibare brandstof (+3,5 %), die meer bepaald toe te schrijven was aan een toename van de vraag in sommige gebruikssectoren (cokesfabrieken en industrie - buiten staalindustrie);

- een nogal uitgesproken daling van het aardolieverbruik met 7,1 %, die voortvloeide uit de algemene afname van het binnenlands verbruik in alle gebruikssectoren wegens een verlies aan competitiviteit van dit product door de prijsstijging voor ruwe aardolie en een statistische aanpassing van een operator met als gevolg een aanzienlijke stijging van de internationale vloeibare brandstof (+12,3 %);
- een quasi onveranderd aandeel van kernenergie (-0,1 %);
- een matige toename van het primaire verbruik van aardgas (+1,2 %) door de stijging van de vraag voor niet-energetische toepassingen (+1,0 %), in de industrie (+0,9 %) en bij de particuliere en aanverwante afnemers (+5,1 %). De vraag van de elektriciteitscentrales nam daarentegen af met 1,2 %;
- een aanzienlijker aandeel van windenergie en hernieuwbare brandstoffen en recuperatiebrandstoffen.

Het aantal graden-dagen (15/15), dat de strengheid van het klimaat van het jaar weergeeft, verminderde met 1,3 % in 2004 ten opzichte van 2003.

Ondanks de milde temperaturen slonk de verkoop van aardgas bij de gezinnen niet, maar steeg hij in 2004 verder tot 4,6 % vanwege de toename van het aantal aardgasverbruikers.

De leveringen van aardolieproducten aan particulieren daalden in 2004 daarentegen met 1,1 % gezien hun competitiviteitsverlies wat de prijs betreft en hun temperatuurgevoeligheid.

Op het vlak van primaire energie steeg het marktaandeel van aardgas van 24,7 % in 2002 naar 25,6 % in 2004.

Het aandeel van niet-vloeibare brandstof nam toe van 10,6 % in 2003 naar 11,2 % in 2004, dat van aardolie schommelde van 41,4 % in 2003 naar 39,32 % in 2004, terwijl dat van kernenergie ging van 21,2 % in 2003 naar 21,6 % in 2004. Het aandeel van hernieuwbare brandstoffen en recuperatiebrandstoffen steeg licht van 1,1 % in 2003 naar 1,2 % in 2004 en dat van primaire elektriciteit van 1,0 % naar 1,2 % in 2004.

Tabel II.15 Zichtbare bruto verbruik van primaire energie

	2003 in 1.000 toe	2004 in 1.000 toe	Wijziging in % 04/03
Vaste brandstoffen	6.210	6.427	+3,5
Aardolie	24.153	22.448	-7,1
Aardgas ⁽¹⁾	14.441	14.610	+1,2
Kernenergie ⁽¹⁾	12.345	12.328	-0,1
Andere (Elektriciteit) ⁽²⁾	+580	+707	-
Hernieuwbare- en uit recuperatie gewonnen brandstoffen ⁽³⁾	631	687	+8,9
Totaal	58.361	57.207	-2,0

Bron: FOD Economie.

⁽¹⁾ BVW voor aardgas en 33 % voor het primair rendement van de kerncentrales.

⁽²⁾ Het teken (-) wijst op een exportsaldo, het teken (+) op een importsaldo.

⁽³⁾ Hernieuwbare brandstoffen en brandstoffen uit recuperatie gebruikt voor de productie van elektriciteit.

Tabel II.16 Marktaandelen van de energiebronnen

(in %)

	2003	2004
Vaste brandstoffen	10,6	11,2
Aardolie	41,4	39,2
Aardgas	24,7	25,6
Kernenergie	21,2	21,6
Overige	1,0	1,2
Hernieuwbare en uit recuperatie gewonnen brandstoffen	1,1	1,2

Bron: FOD Economie.

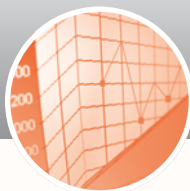
Tabel II.17 geeft per energievorm het verbruik van primaire energie van het land weer voor de periode 1998-2004.

Tabel II.17 Verloop van het verbruik van primaire energie

Ktoe (PCI)	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
Vaste brandstoffen	8.552	7.479	8.382	7.718	6.539	6.210	6.427
Aardolie	23.951	23.610	23.690	24.033	22.338	24.153	22.448
Aardgas	12.508	13.371	13.405	13.216	13.414	14.441	14.610
Kernenergie	12.029	12.772	12.548	12.077	12.340	12.345	12.328
Overige (Primaire elektriciteit)	154	104	413	824	688	580	707
Brandstoffen uit hernieuwbare energiën en uit recuperatie	374	453	516	535	517	631	687
Totaal	57.568	57.789	58.954	58.403	55.836	58.361	57.207

Bron: FOD Economie.

Uit analyse van tabel II.17 blijkt de sterke dalende trend voor de niet-vloeibare brandstof (-4,0 %/jaar) over de in aanmerking genomen periode (1998-2004), hoewel er een lichte opleving van de vraag tussen 2003 en 2004 wordt waargenomen, alsook een regelmatige groei voor aardgas (+2,2 %/jaar), een stabiele toestand voor kernenergie, een dalende trend voor aardolie (-0,9 %/jaar), het aandeel van primaire elektriciteit en hernieuwbare brandstoffen en recuperatiebrandstoffen.

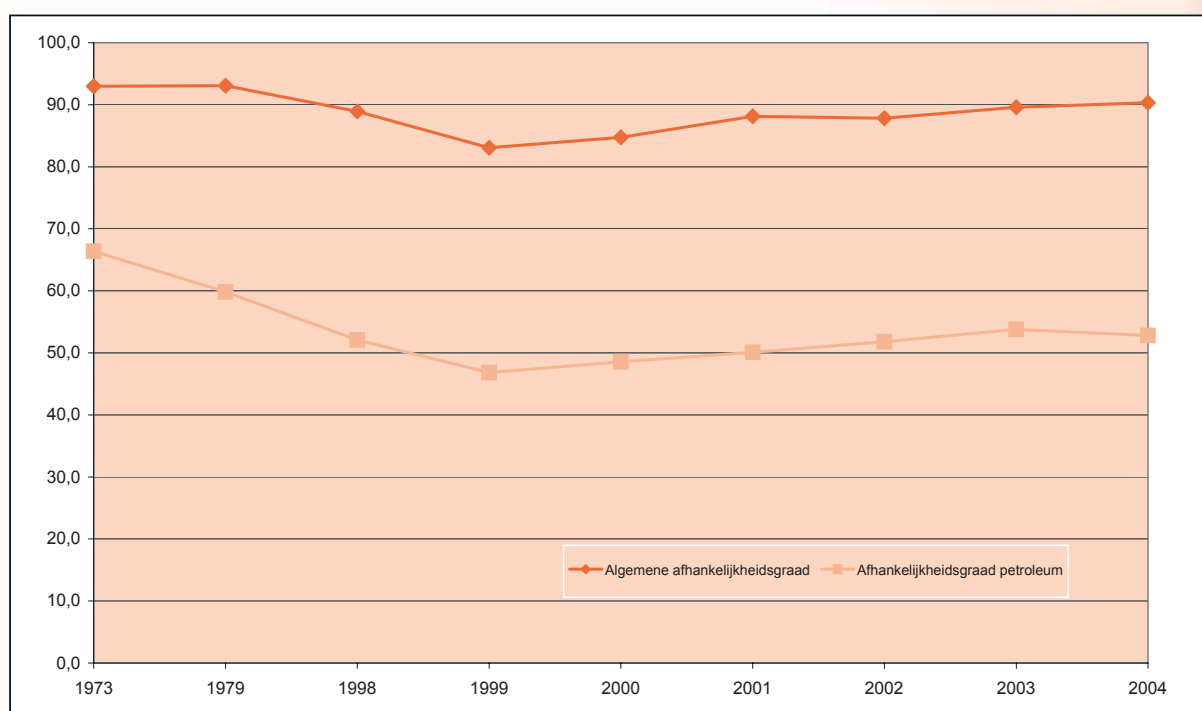
II.6.2.2 Energieafhankelijkheid

De relatieve globale afhankelijkheidsgraad, die gedefinieerd wordt als het verband tussen de netto invoer en het bruto binnenlands verbruik van primaire energie van een land (exclusief vloeibare brandstof), daalde van 93,0 % in 1973 naar 90,3 % in 2004.

De relatieve afhankelijkheidsgraad van aardolie en aardolieproducten, die in 1973 66,4 % bedroeg en onder 50 % was gezakt in 1999 en 2000, overschreed in 2004 deze grens opnieuw met 52,8 %.

Grafiek II.24 Relatieve afhankelijkheidsgraad

(in %)

Bron: FOD Economie.

II.6.2.3 Primaire energie-intensiteit

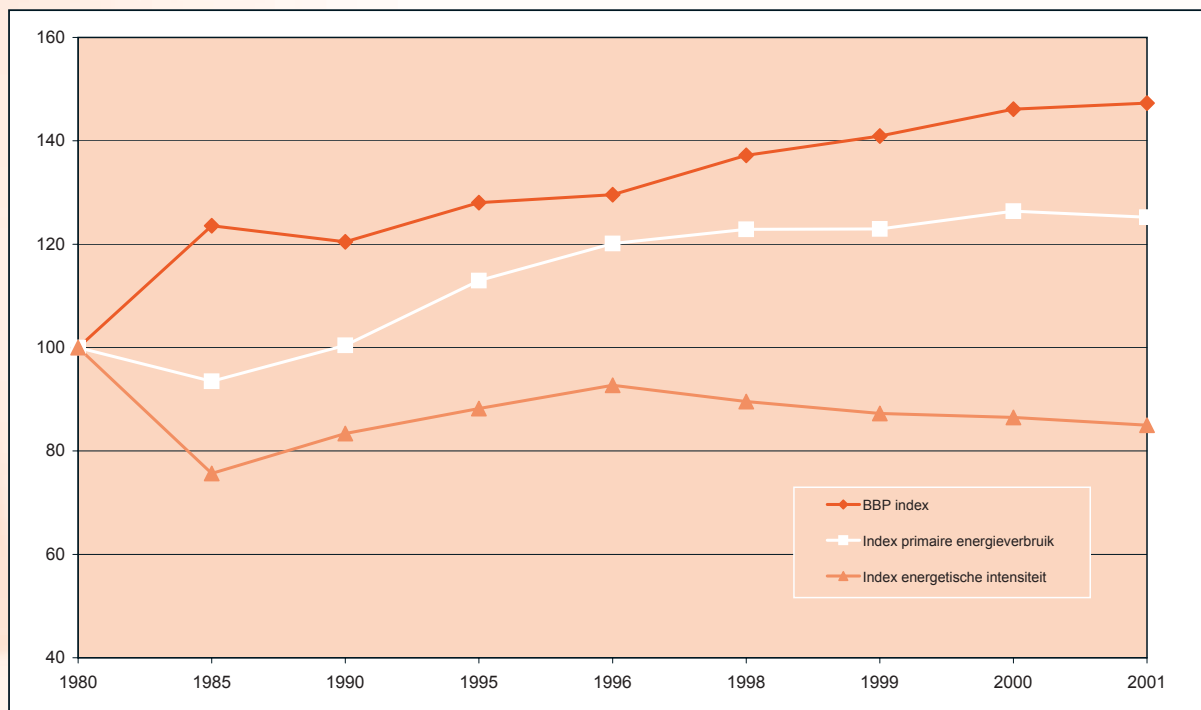
Zoals grafiek II.26 aangeeft, groeit de economie sneller dan het verbruik van primaire energie, dat met 2,0 % achteruitging ten opzichte van 2003.

De intensiteit van primaire energie, die de verhouding is tussen het verbruik van primaire energie en het BBP in volume (prijzen 1990), wordt sinds 1996 gekenmerkt door een trendbreuk.

Grafiek II.25 Intensiteit van primaire energie

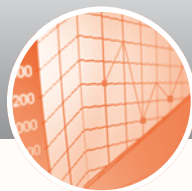
(1980 = 100)

Bron: FOD Economie.

Na een sterke daling tussen 1980 en 1985 nam de energie-intensiteit toe tot in 1996 en weer regelmatig af tot in 2002. In 2003 ging ze opnieuw de hoogte in en in 2004 zakte ze weer tot op het peil van 2002.

In de beschouwde periode (1980-2004) werd het verband tussen economische groei en verbruik van primaire energie minder nauw.

II.7 Europese structurele indicatoren

Tijdens de Europese Raad van Lissabon van 23 en 24 maart 2000 heeft de Europese Unie zich voor het volgende decennium het ambitieuze doel gesteld de meest competitieve kenniseconomie ter wereld te worden, die ertoe in staat is een duurzame economische groei te ontwikkelen, die gepaard gaat met een kwantitatieve en kwalitatieve verbetering van de werkgelegenheid en met een grotere sociale cohesie.

Daartoe moet werk worden gemaakt van een ambitieus, volledig en synergistisch tienjarenprogramma inzake hervormingen van de arbeidsmarkt, de kapitaalmarkt en de productenmarkt en moet de op gang gebrachte vooruitgang worden gemeten. **Dat is de strategie van Lissabon.**

Deze strategie werd geacht gemeenschappelijke oplossingen aan te reiken voor gemeenschappelijke problemen en bovendien een essentieel instrument te vormen ter ondersteuning van het uitbreidingsproces en de beste praktijken en ervaringen in heel de Unie te delen.

Het jaarlijks onderzoek van de vooruitgang die geboekt werd bij de implementatie van deze strategie gebeurt sedert 2004 op basis van de beperkte lijst van 14 structurele indicatoren in de volgende gebieden:

1. Algemene economische situatie
2. Werkgelegenheid
3. Innovatie en onderzoek
4. Economische hervorming
5. Sociale cohesie
6. Leefmilieu¹⁷.

Deze *beperkte lijst* werd uitgewerkt in overleg met de Raad. Dankzij deze lijst komt men tot een meer beknopte presentatie en een betere evaluatie van de bereikte resultaten ten opzichte van de doelstellingen van Lissabon. In de lijn van de recente rationalisatie van de procedures bepaald in het ruimere kader van de strategie van Lissabon, is voorzien deze lijst gedurende drie jaar te bevroeren.

De Lentetop van 2005 bracht de Europese Unie in het zesde jaar van de toepassing van de strategie van Lissabon, maar was vooral de top van de tussentijdse evaluatie, naar aanleiding van de reflectie die gevraagd werd aan een groep van deskundigen voorgezeten door de gewezen Nederlandse Eerste Minister Wim KOK en van het verslag van de Europese Commissie.

Europese Lentetop van 22 en 23 maart 2005

Het weer op gang brengen van de strategie van Lissabon

De Europese Lentetop, die bijeenkwam te Brussel op 22 en 23 maart 2005, heeft gezorgd voor een tussentijds onderzoek van de strategie van Lissabon, akte genomen van de matige resultaten die tot nu toe werden bekomen en vastgesteld dat voortaan dringend moet worden gehandeld.

Daartoe stelt hij voor de strategie van Lissabon weer op gang brengen en de prioriteiten te verleggen naar **groei en werkgelegenheid**.

Europa moet de basis van zijn competitiviteit vernieuwen, zijn groeipotentieel en zijn productiviteit verhogen, en zijn sociale cohesie versterken, door voornamelijk te mikken op de kennis, de innovatie en de valorisatie van het menselijk kapitaal.

Om deze doelstellingen te halen, moet de Unie nog meer alle geschikte nationale en communautaire middelen inzetten – met inbegrip van het cohesiebeleid – in de drie dimensies van de strategie, namelijk de economische, de sociale en de leefmilieudimensie, om meer munt te slaan uit de synergieën ervan in een algemene context van duurzame ontwikkeling.

¹⁷ Dit domein werd toegevoegd naar aanleiding van de Europese Raden van Stockholm en Göteborg.

Naast de regeringen moeten alle andere betrokken actoren – parlementen, regionale en plaatselijke instanties, sociale partners, maatschappelijk middenveld – zich de strategie eigen maken en actief deelnemen aan het verwezenlijken van zijn doelstellingen.

In deze gedachtengang heeft de Europese Raad aan het Europees Economisch en Sociaal Comité (CES) gevraagd om, in samenwerking met andere partners, een interactief netwerk op te richten voor initiatieven van het maatschappelijk middenveld, bedoeld om de implementatie van de strategie van Lissabon te bevorderen.

DE ESSENTIËLE ASSEN VAN DE HERLANCERING

• Kennis en innovatie – motoren van een duurzame groei

De Europese Raad rekent, naast de beleidsinstrumenten die bestaan en die opnieuw werden bevestigd in zijn conclusies, op het *7e kaderprogramma voor onderzoek en ontwikkeling* om een nieuw impuls te geven aan de Europese Onderzoeksruimte (EOR) en om de doelstelling van 3 % van het BBP voor O&O tegen 2010 te verwezenlijken en vooral om de technologische kloof tussen Europa en de Verenigde Staten te dichten.

Bovendien zal het *nieuwe communautaire programma voor de competitiviteit en de innovatie* een sterke impuls moeten geven aan de innovatie, door het netwerk voor technische ondersteuning van de innovatie in de ondernemingen te rationaliseren en te versterken, en door de ontwikkeling van *regionale polen in Europese netwerken* voor de innovatie te ondersteunen.

De Europese Investeringsbank (EIB) zal zijn *mechanisme voor gestructureerde financiering* moeten uitbreiden tot de O&O-projecten en met de Commissie *nieuwe middelen* bestuderen om de communautaire fondsen te gebruiken als hefboomen voor EIB-leningen .

Het Initiatief i2010 zal de klemtoon leggen op onderzoek en innovatie op het vlak van de ICT, de ontwikkeling van inhoudsindustrie, netwerk- en informatiebeveiliging, en convergentie en inter-operabiliteit met het oog op het scheppen van een informatieruimte zonder grenzen.

Ten slotte beklemtoont de Europese Raad het belang van de *eco-innovaties* en de *eco-technologieën, alsmede van het duurzame beheer van de natuurlijke hulpbronnen*, die leiden tot het creëren van nieuwe afzetmarkten en nieuwe werkgelegenheid. Hij onderstreept het belang van het efficiënt gebruik van energie als factor voor competitiviteit en duurzame ontwikkeling en is blij met de intentie van de Commissie om een Europees initiatief te ontwikkelen in verband met energie-efficiëntie alsmede een Groenboek in 2005.

• Een aantrekkelijke ruimte om te investeren en te werken

De voltooiing van de interne markt , de verbetering van de regelgeving en de vermindering van de administratieve lasten zijn prioriteiten die hier opnieuw worden bevestigd.

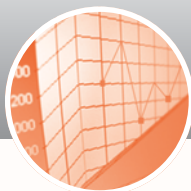
De Europese Raad noteert dat *efficiënte diensten van algemeen economisch belang* een belangrijke rol te spelen hebben in een performante en dynamische economie .

Bovendien wordt bijzondere aandacht geschonken aan de KMO's, hun toegang tot het krediet, micro-kredieten en andere manieren van financiering en begeleidende diensten. In deze gedachtengang moedigt de Europese Raad het Europees Investeringsfonds (EIF) aan zijn activiteiten te diversifiëren, inzonderheid ten gunste van de financiering van innoverende KMO's via netwerken van individuele investeerders (business angels) en overdrachten van technologie.

De toegang van de KMO's tot de communautaire programma's is ook erg belangrijk.

• De groei en de werkgelegenheid ten dienste van de sociale cohesie

Het Europees sociaal model steunt op het onderzoek naar de volledige werkgelegenheid en een grotere sociale cohesie; het beste middel om het huidige niveau inzake sociale bescherming te handhaven, is de tewerkstellingsgraad te verhogen en de arbeidsduur te verlengen, volgens de conclusies van de Europese Raad.

Het menselijk kapitaal is het belangrijkste actief voor Europa, het is dus primordiaal het werkprogramma « Onderwijs en opleiding 2010 » voort te zetten.

Ten slotte vergt de terugkeer naar een krachtige en duurzame groei een meer dynamische demografie, een betere socio-professionele integratie en een grotere valorisatie van het menselijk potentieel dat de Europese jeugd vertegenwoordigt. Daartoe heeft de Europese Raad *het Europees pact voor de jeugd aangenomen*, als een van de instrumenten ter verwezenlijking van de doelstellingen van Lissabon.

DE STURING VERBETEREN

Via het tot stand brengen van een vereenvoudigd mechanisme waarvan de doelstelling drievoudig is:

- de identificatie van de prioriteiten vergemakkelijken en hierbij het globaal evenwicht in acht nemen van de strategie en de synergie tussen de verschillende elementen ervan;
- de implementatie van deze prioriteiten op het terrein verbeteren en ervoor zorgen dat de lidstaten nog meer betrokken zijn ;
- de procedure inzake follow-up rationaliseren, om de toepassing van de strategie op nationaal vlak beter te begrijpen.

Deze nieuwe benadering, die gebaseerd is op een cyclus van drie jaar, die vanaf dit jaar begint en die in 2008 zal moeten worden verlengd, zal uit de volgende etappes bestaan:

1. Het vertrekpunt van de cyclus zal het synthesedocument van de Commissie zijn ("strategisch verslag"). Dit verslag zal worden onderzocht binnen de bevoegde formaties van de Raad en besproken op de Europese Lentetop, die de beleidslijnen voor de economische, de sociale en de milieudimensie van de strategie zal vastleggen.
2. De Raad zal een geheel aannemen van "geïntegreerde richtsnoeren" bestaande uit twee gedeelten: de globale richtsnoeren voor het economisch beleid - (GREB) en de werkgelegenheidsrichtsnoeren (LDE). Als algemeen instrument voor de coördinatie van het economisch beleid zouden de GREB de hele waaier van de macro-economische en micro-economische beleidslijnen moeten blijven omvatten, alsmede de beleidslijnen inzake werkgelegenheid, voor zover er interactie is met de eerste; de GREB zullen zorgen voor de algemene economische samenhang van de drie dimensies van de strategie.
3. Op basis van de "geïntegreerde richtsnoeren",
 - De lidstaten zullen onder hun verantwoordelijkheid "nationale hervormingsprogramma's" uitwerken die inspelen op hun noden en hun specifieke situatie en die rekening zullen houden met de cyclussen die de nationale beleidslijnen beïnvloeden en die zullen kunnen worden herzien ingeval van wijzigingen in de situatie. De lidstaten zullen hun interne coördinatie versterken, in voorkomend geval door het aanstellen van een "nationale coördinator Lissabon";
 - De Commissie zal, als tegenhanger voor de nationale programma's, een "communautair programma van Lissabon" voorstellen dat het geheel zal behelzen van de op communautair vlak te ondernemen acties ten dienste van de groei en de werkgelegenheid, en dat rekening zal houden met de nood aan convergentie van de beleidslijnen.
4. De verslagen over de follow-up van de strategie van Lissabon die elk jaar door de lidstaten aan de Commissie worden overgezonden - met inbegrip van wat van toepassing is voor de open coördinatie-methode - zullen voortaan gegroepeerd worden in een enig document dat een duidelijk onderscheid zal maken tussen de verschillende actiegebieden. Dit document zal gewag maken van de maatregelen die genomen werden tijdens de twaalf voorafgaande maanden om de nationale programma's te implementeren; het eerste document van die aard zal in de herfst van 2006 worden voorgesteld.
5. De Commissie zal jaarlijks verslag uitbrengen over de implementatie van de strategie volgens de drie dimensies. Op basis van de analyse van de Commissie zal de Europese Lentetop zich uitspreken over eventuele aanpassingen van de "geïntegreerde richtsnoeren".
6. Inzake de GREB zijn de bestaande mechanismen voor multilateraal toezicht van toepassing.

Aan het einde van het derde jaar van elke cyclus zullen de "geïntegreerde richtsnoeren", de "nationale hervormingsprogramma's" en het "communautaire programma van Lissabon" worden verlengd overeenkomstig de hierboven omschreven procedure. Hierbij zal worden uitgegaan van een strategisch verslag van de Commissie, dat gebaseerd is op een globale evaluatie van de vooruitgang geboekt tijdens de drie voorafgaande jaren.

In 2005 zal de hierboven omschreven cyclus beginnen in april beginnen met de presentatie door de Commissie van de geïntegreerde richtsnoeren opgesteld op basis van de huidige conclusies. *De lidstaten worden verzocht hun nationaal hervormingsprogramma in de herfst van 2005 op te maken.*

Het Nationaal Hervormingsplan van België dat eind oktober 2005 werd voorgesteld, past volledig in de geest van de herlancering van de strategie van Lissabon en houdt rekening met de aanbevelingen van de Europese Commissie bij het nastreven van de dubbele doelstelling, namelijk : het stimuleren van de groei en het scheppen van werkgelegenheid.

Ons land wil dit dubbel doel via zes sporen bereiken:

Spoor 1 – Begroting in evenwicht

Tussentijdse doelstellingen:

1. De schuldratio in 2014 onder 60 % van het BBP doen dalen
2. Zorgen voor een begrotingsoverschot van ten minste 1 % van het BBP in 2010.

Spoor 2 – Lastenverlaging, vooral op arbeid

Tussentijdse doelstellingen:

1. De fiscale druk op arbeid tussen 2005 en 2010 verlagen met 2,2 % van het BBP (4,2 % van de loonkost)
2. Nieuwe formules ter financiering van de sociale zekerheid.

Spoor 3 – De arbeidsmarkt hervormen en dynamiseren

Tussentijdse doelstellingen:

1. Ervoor zorgen dat het aantal oudere werknemers tegen 2010 1,5 maal sneller stijgt dan het gemiddelde EU15 ten opzichte van 2005
2. De tewerkstellingsgraad nadert de doelstelling van 70 %.

Spoor 4 – Investeren om de economie te stimuleren

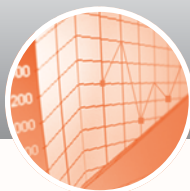
Tussentijdse doelstellingen:

1. De doelstelling van 3 % in O&O tegen 2010 verwezenlijken
2. Het voortzetten van de hervorming van netwerkindustrieën en het versterken van de competitiviteit van de overheidsbedrijven.

Spoor 5 – De sociale cohesie versterken

Tussentijdse doelstellingen:

1. 0,057 % van het BBP per jaar gaat naar welvaartsaanpassingen van pensioenen en andere uitkeringen
2. Het evenwicht in de sociale zekerheid behouden en de multidimensionele strijd tegen de armoede opvoeren.

Spoor 6 – De synergieën tussen de bescherming van het leefmilieu en de groei versterken

Tussentijdse doelstellingen:

1. De doelstelling van het Protocol van Kyoto verwezenlijken in verband met de uitstoot van broeikasgassen, namelijk een vermindering met 7,5 % tegen 2012 ten opzichte van 1990
2. De energie-efficiëntie met 1 % per jaar verhogen.

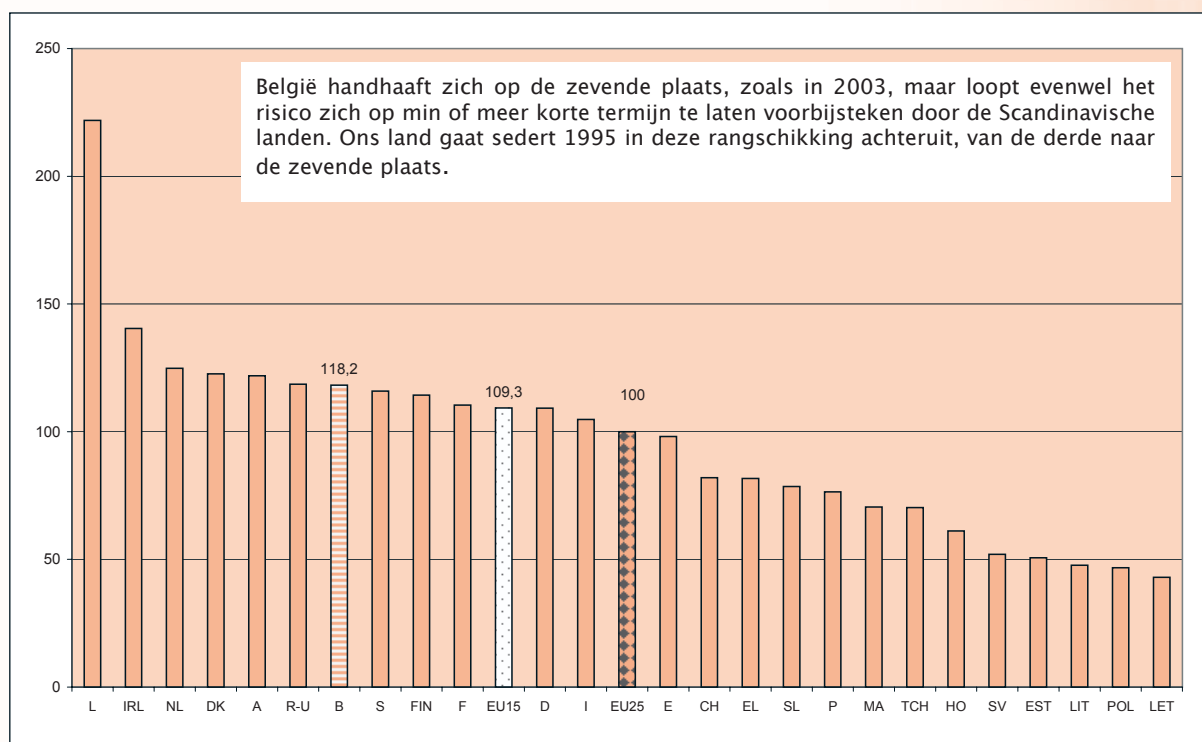
Het Belgische engagement bij de implementatie van de Lissabon-strategie is zeer groot en dit proces bepaalt dan ook in ruime mate de Belgische benadering van het economisch, het sociaal en het milieubeleid.

Het geheel van de in aanmerking genomen indicatoren heeft reeds zijn nut aangetoond om de vooruitgang te onderzoeken van de economische hervorming in Europa. Het verdient dan ook aanbeveling heel veel zorg te besteden aan het tot stand brengen ervan en het gebruik ervan te intensiveren met het oog op de evaluatie van het nationale, het regionale of een ander beleid in ons land.

Wij zullen hier een selectie voorstellen van deze indicatoren, om België te positioneren binnen de uitgebreide Europese Unie.

II.7.1 Indicatoren voor het algemene economische klimaat

Grafiek II.26 BBP per inwoner (KKS, EU25=100)¹ – 2004²

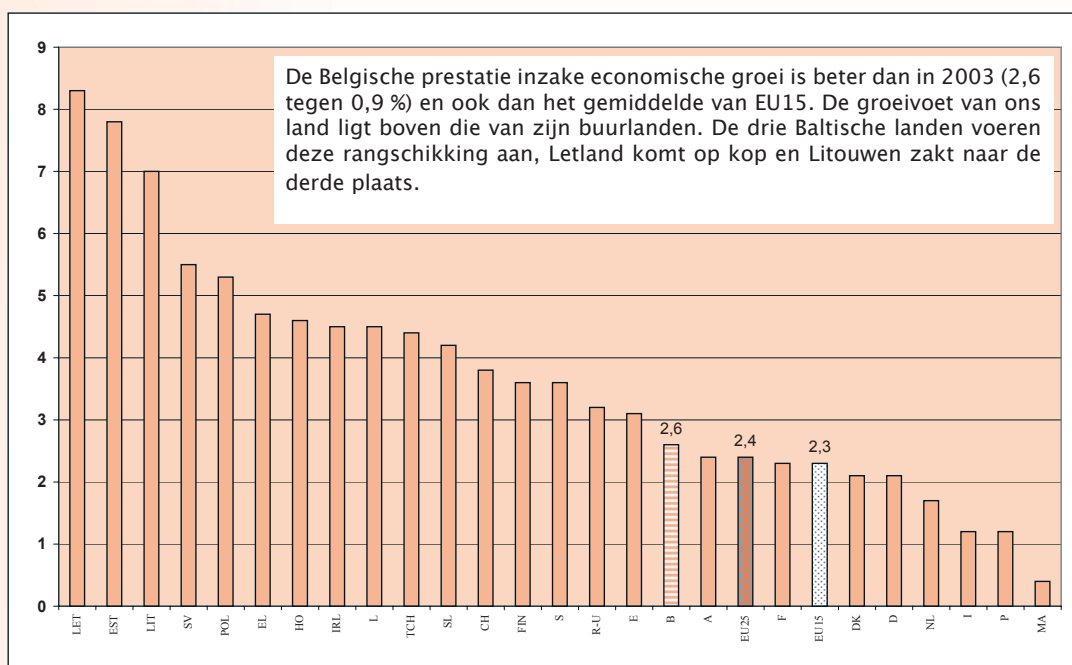
⁽¹⁾: Deze indicator werd op een andere basis omgezet, de uitgedrukte gegevens houden voortaan verband met EU25 = 100. Bijgevolg kunnen zij niet meer worden vergeleken met de versies gebaseerd op EU15 = 100.

⁽²⁾: vooruitzichten.

Bron: Eurostat.

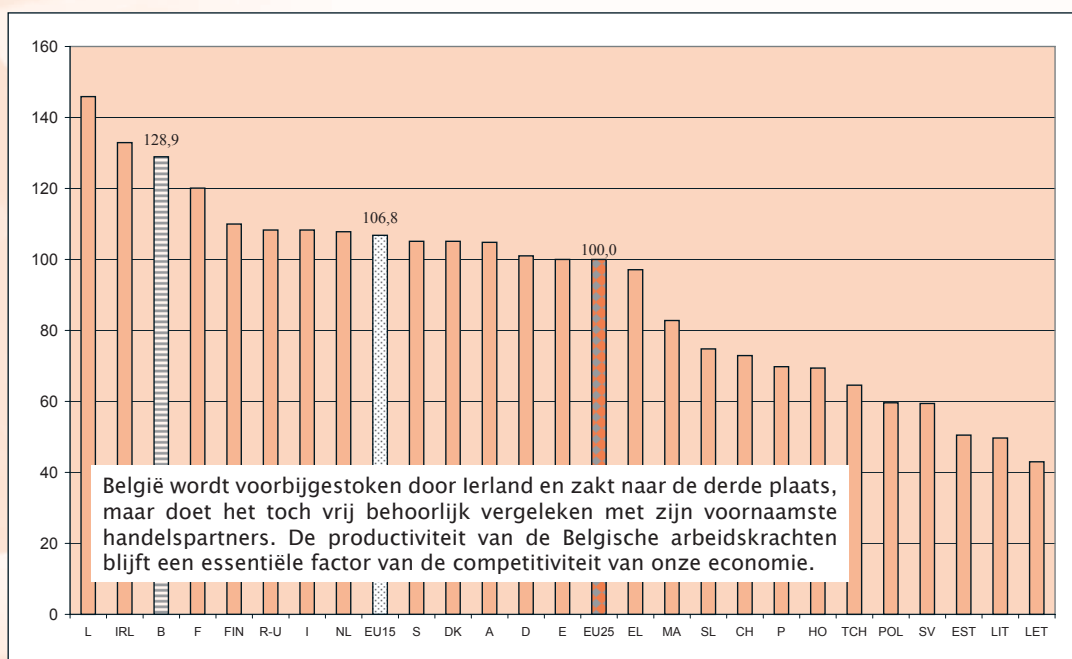

Grafiek II.27 BBP-groei tegen constante prijzen (1995=100) – 2004

Bron: Eurostat, behalve voor België (INR).

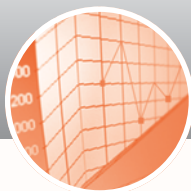
Grafiek II.28 Productiviteit van de arbeidskrachten¹ (EU25=100) – 2004^f

⁽¹⁾: Deze indicator werd op een andere basis omgezet, de uitgedrukte gegevens houden voortaan verband met EU25 = 100. Bijgevolg kunnen zij niet meer worden vergeleken met de versies gebaseerd op EU15 = 100.

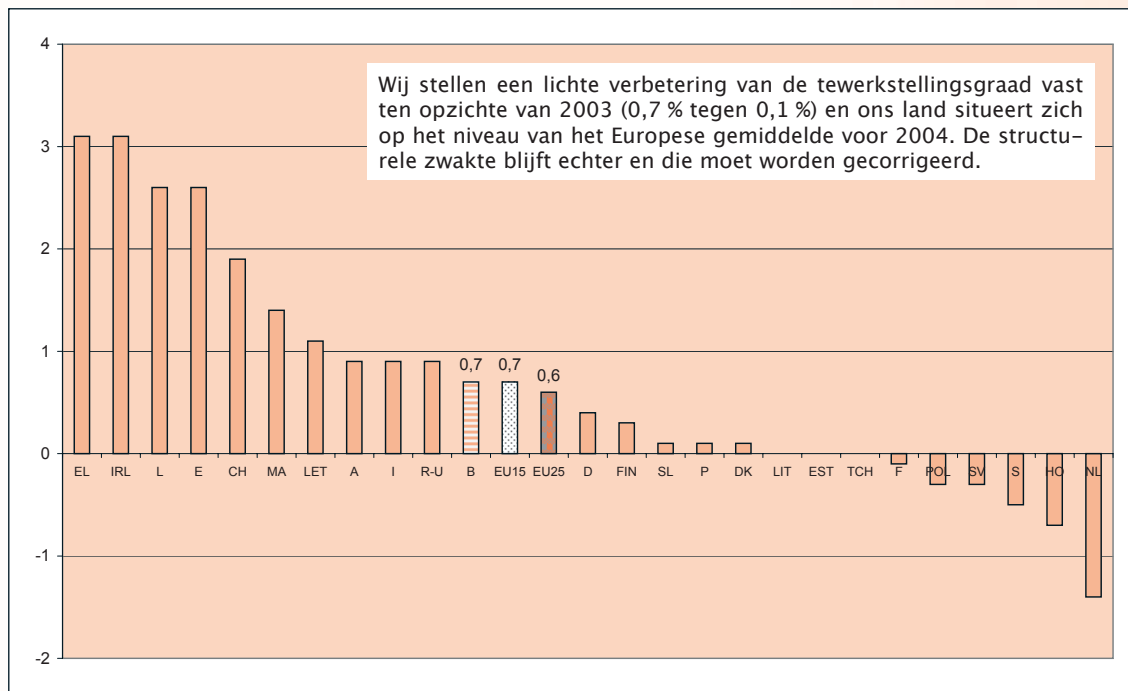
^(f): vooruitzichten.

Bron: Eurostat.

Grafiek II.29 Groei van de totale werkgelegenheid - 2004

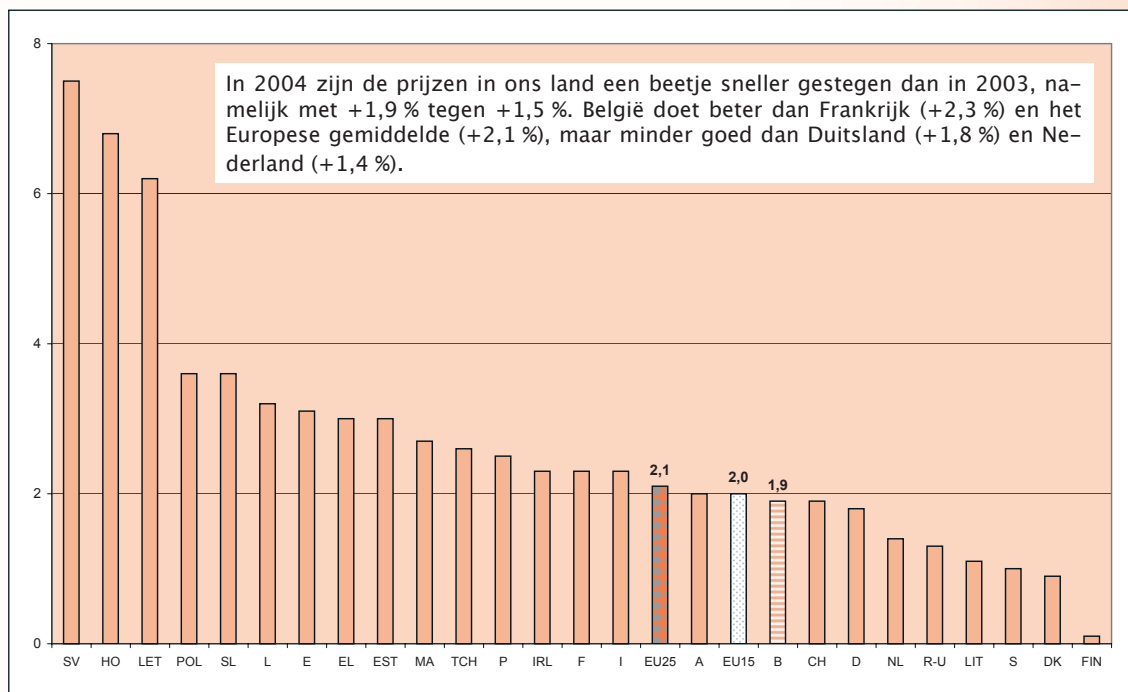
(jaarlijkse wijziging in %)

Bron: Eurostat.

Grafiek II.30 Inflatiepercentage - 2004

(jaarlijkse wijziging in %)

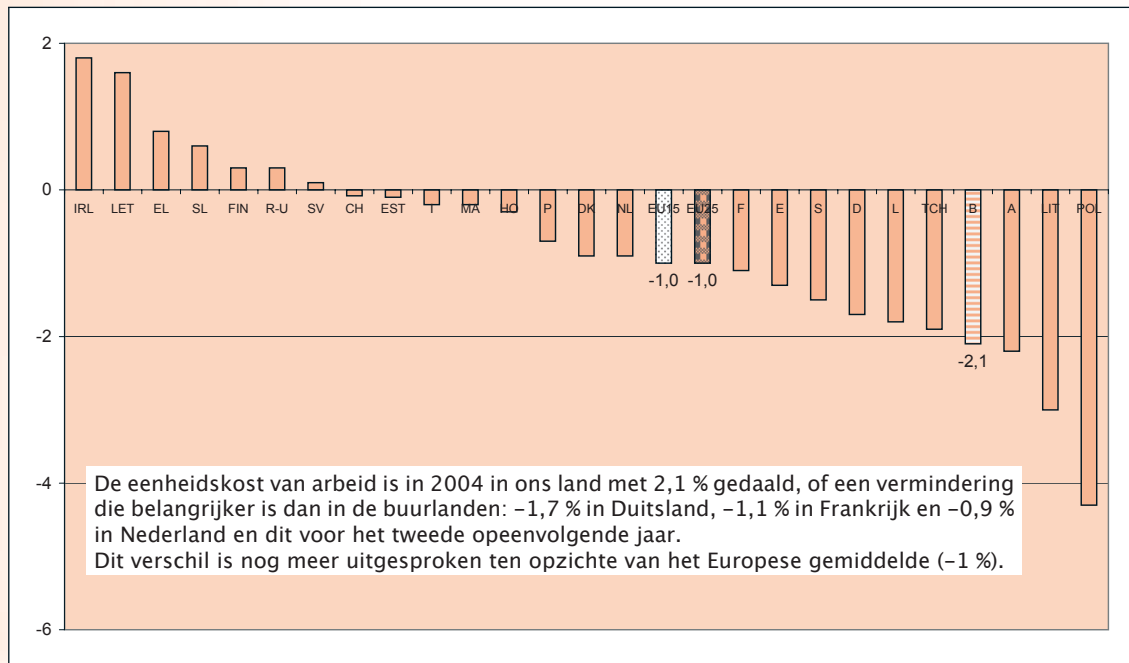

Bron: Eurostat.

Grafiek II.31 Groei van de eenheidskost van arbeid – 2004

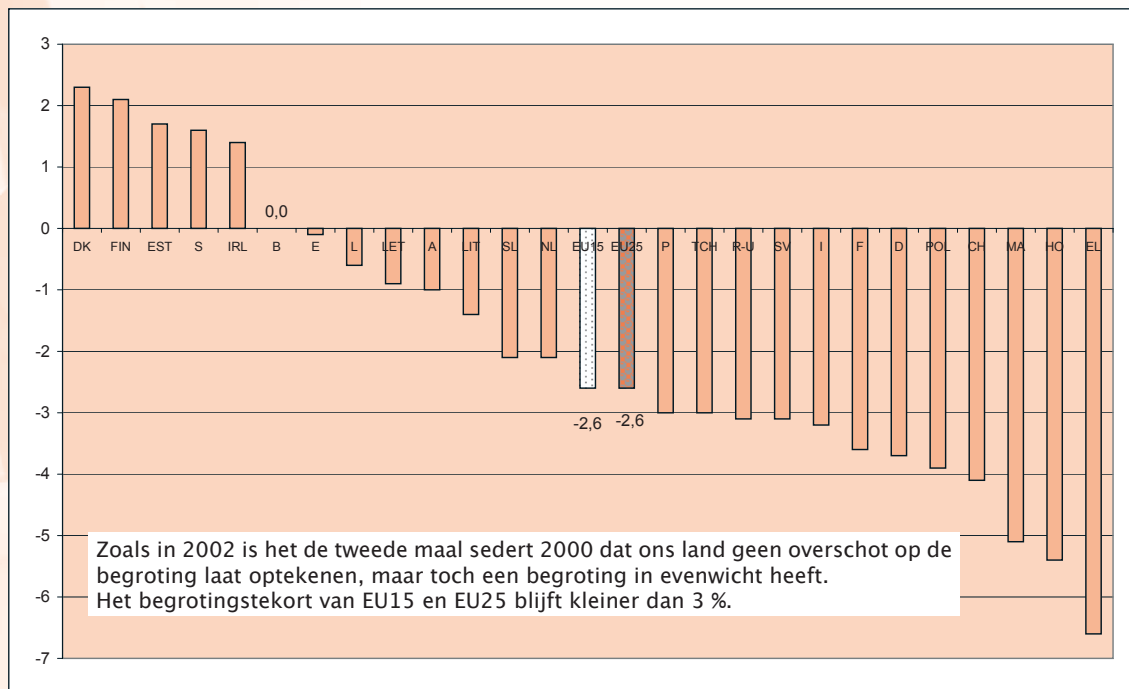
(in %)

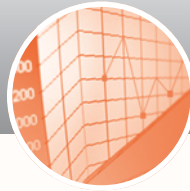
Bron: Eurostat.

Grafiek II.32 Overheidssaldo – Netto financieringstekort van de geconsolideerde sector van de openbare besturen – 2004

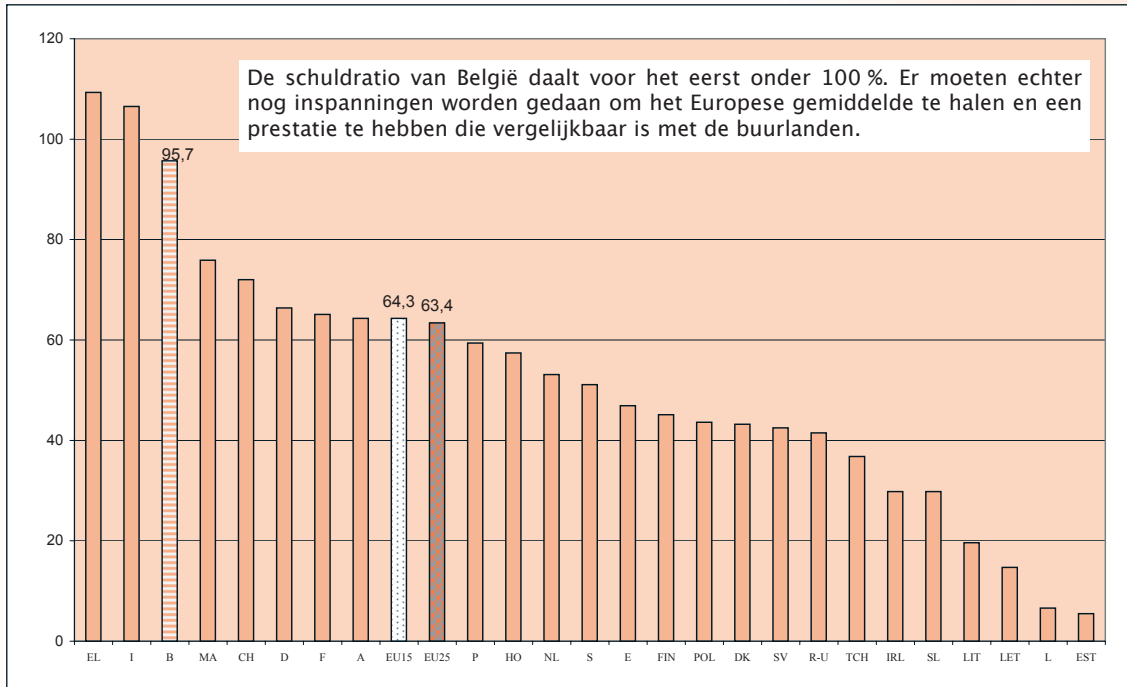
(in % van het BBP)

Bron: Eurostat.

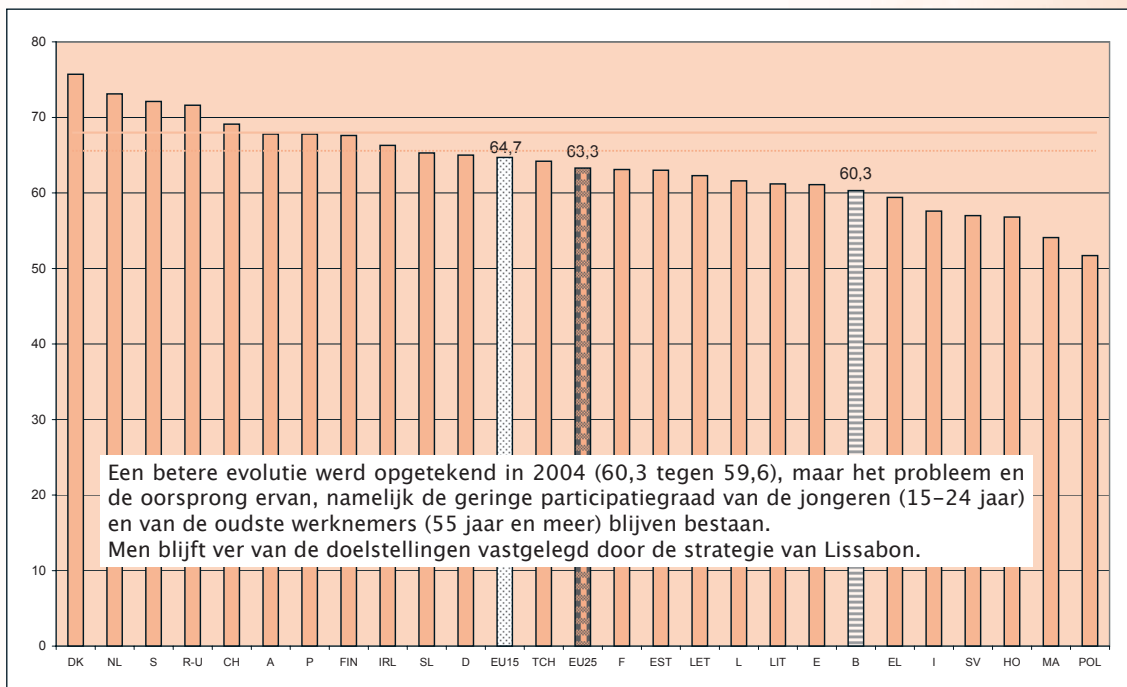
Grafiek II.33 Bruto geconsolideerde schuld van de openbare besturen - 2004
(in % van het BBP)

Bron: Eurostat.

II.7.2 Tewerkstelling

Grafiek II.34 Tewerkstellingsgraad (15-64 jaar in % van de bevolking van dezelfde leeftijd) - 2004

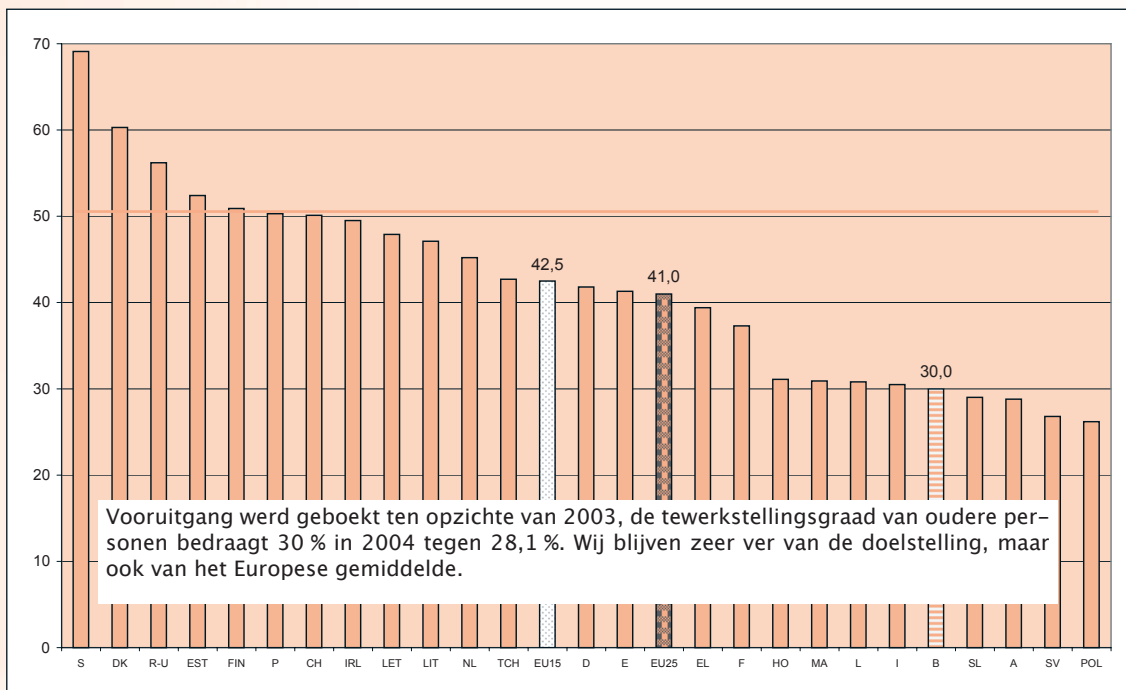

Noot: doelstelling 2005=67 %, doelstelling 2010=70 %.

Bron: Eurostat.

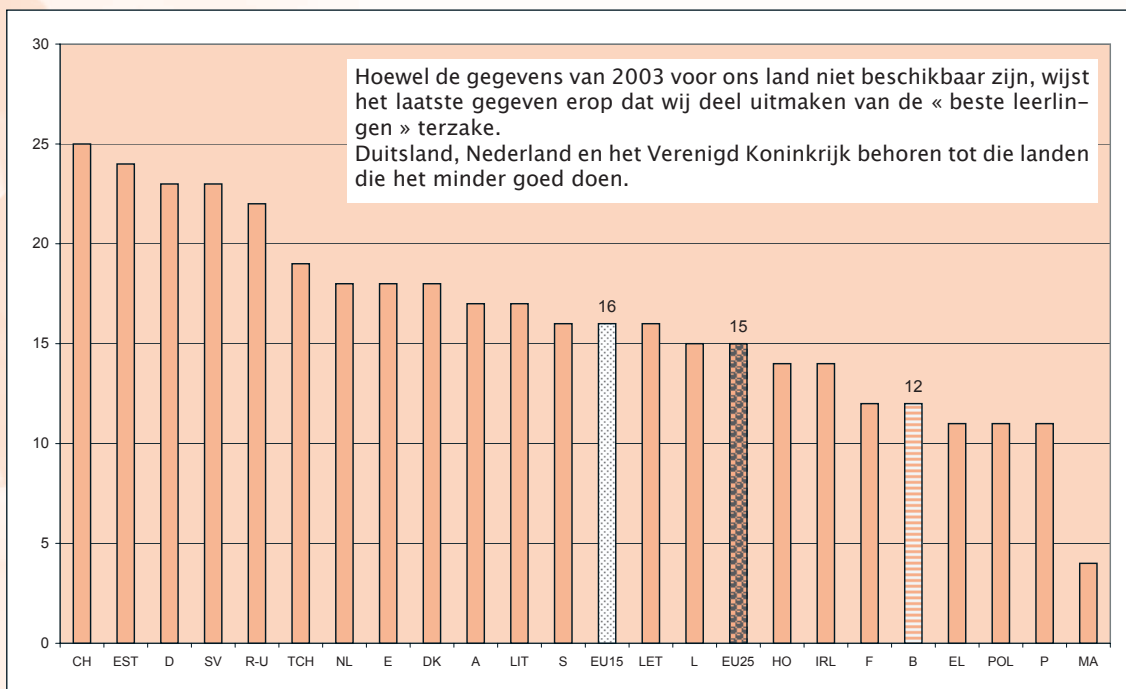
Grafiek II.35 Tewerkstellingsgraad van oudere personen (55-64 jaar in % van de bevolking van dezelfde leeftijd) – 2004

Noot: doelstelling 2010 = 50 %.

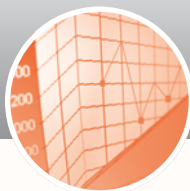
Bron: Eurostat.

Grafiek II.36 Verschil in beloning tussen mannen en vrouwen in 2003 (niet gecorrigeerd) (in % van die van de mannen)

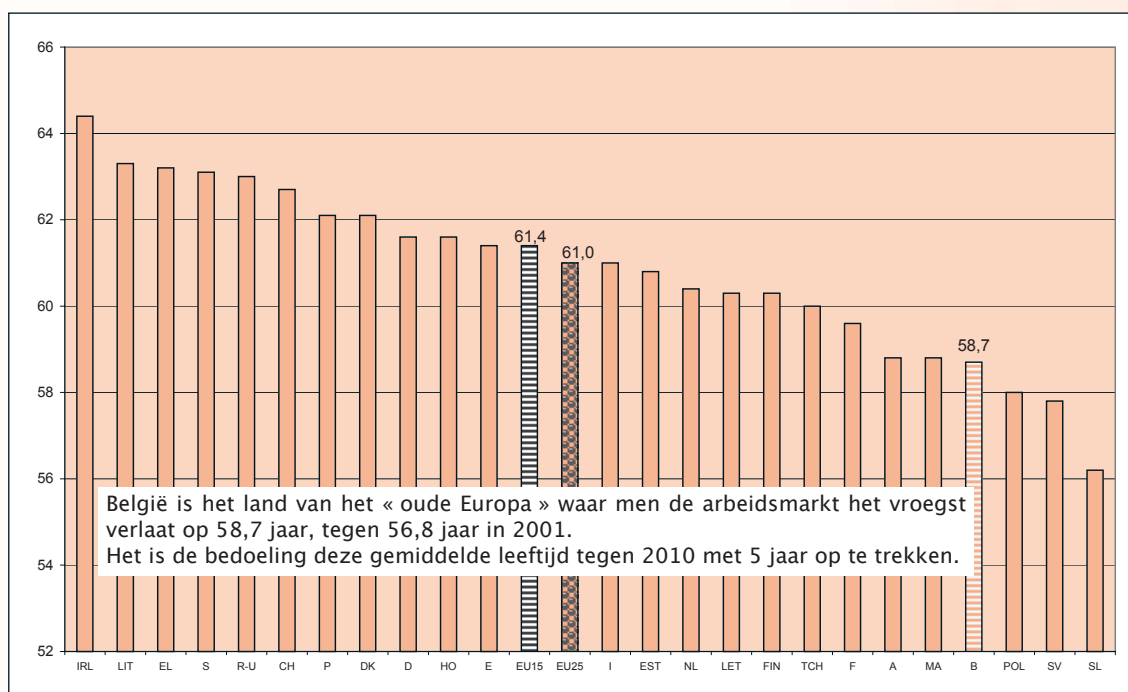

(1): De gegevens voor België slaan op het jaar 2001.

Bron: Eurostat.

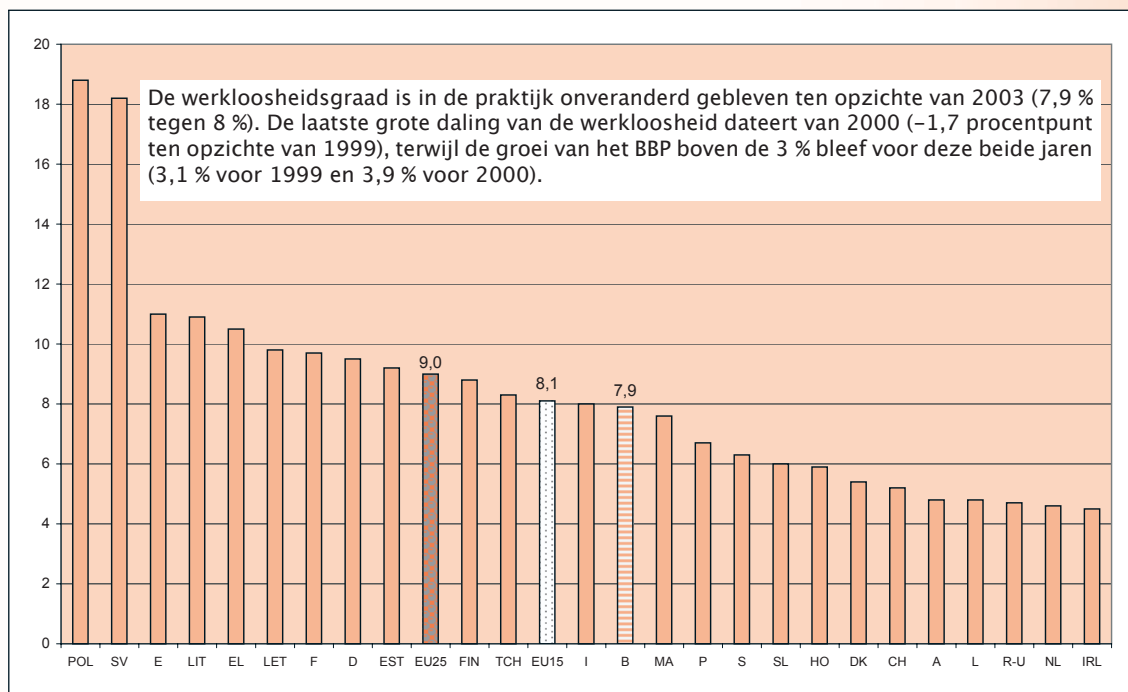
Grafiek II.37 Gemiddelde leeftijd van de uittreding uit de totale arbeidsmarkt - 2003

Bron: Eurostat.

Grafiek II.38 Totale werkloosheidsgraad - 2004

(in % van de actieve bevolking)

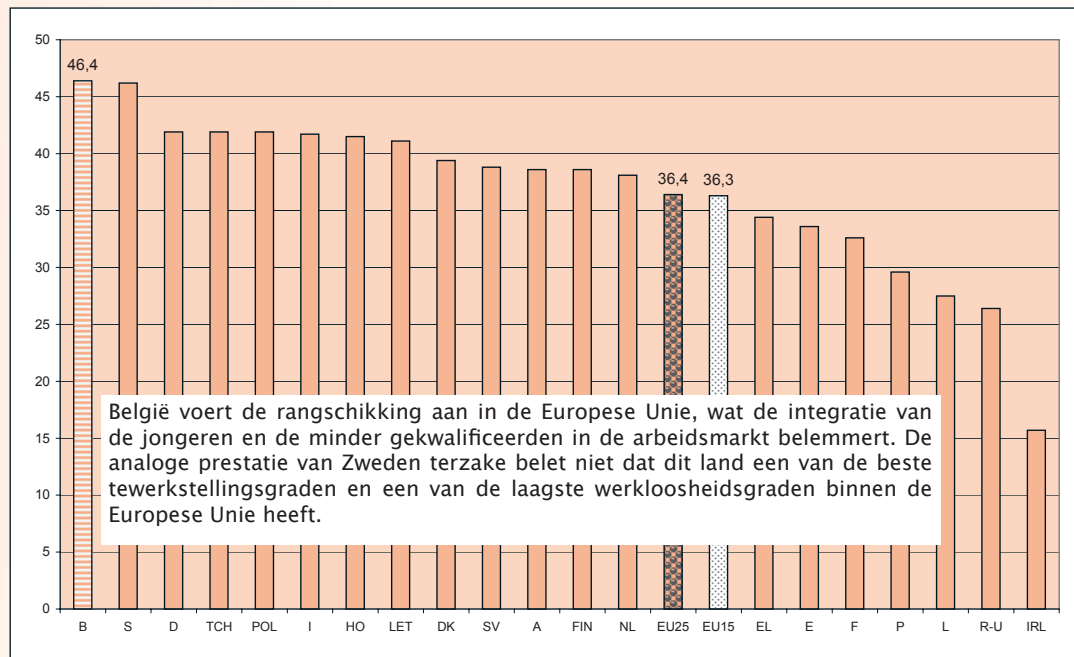

Bron: Eurostat.

Grafiek II.39 *Heffingsvoet op lage lonen - Gewicht van de fiscaliteit op de kostprijs van de arbeidskrachten 2004*

(in %)

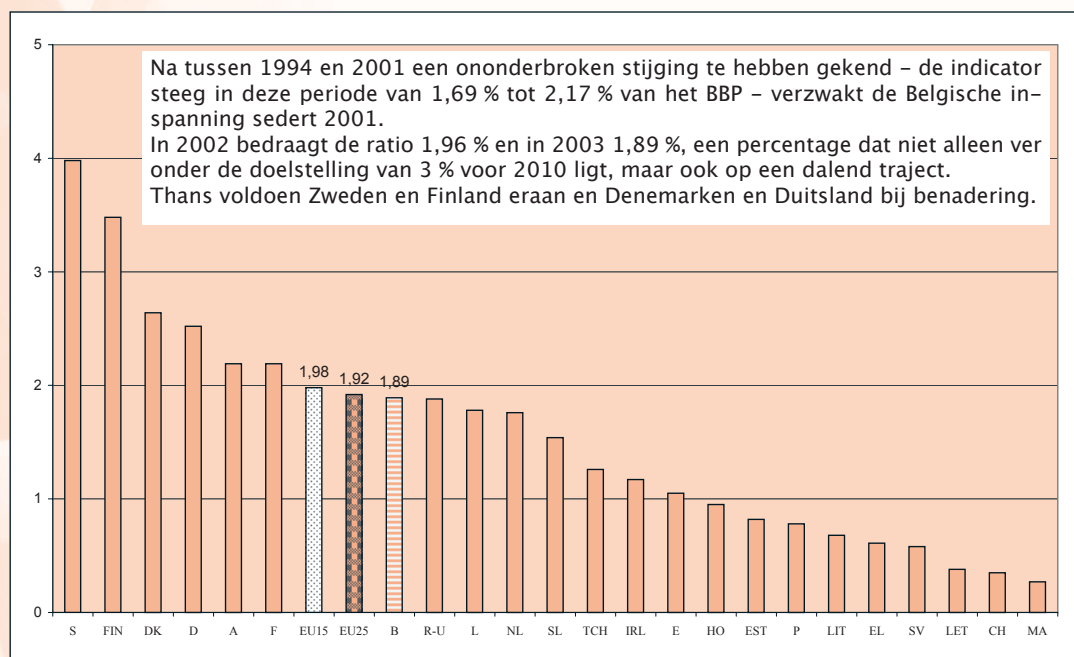

Bron: Eurostat.

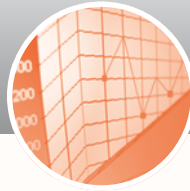
II.7.3 Innovatie en onderzoek

Grafiek II.40 *Bruto binnenlandse uitgaven voor O&O (BUOO) - 2003*

(in % van het BBP)

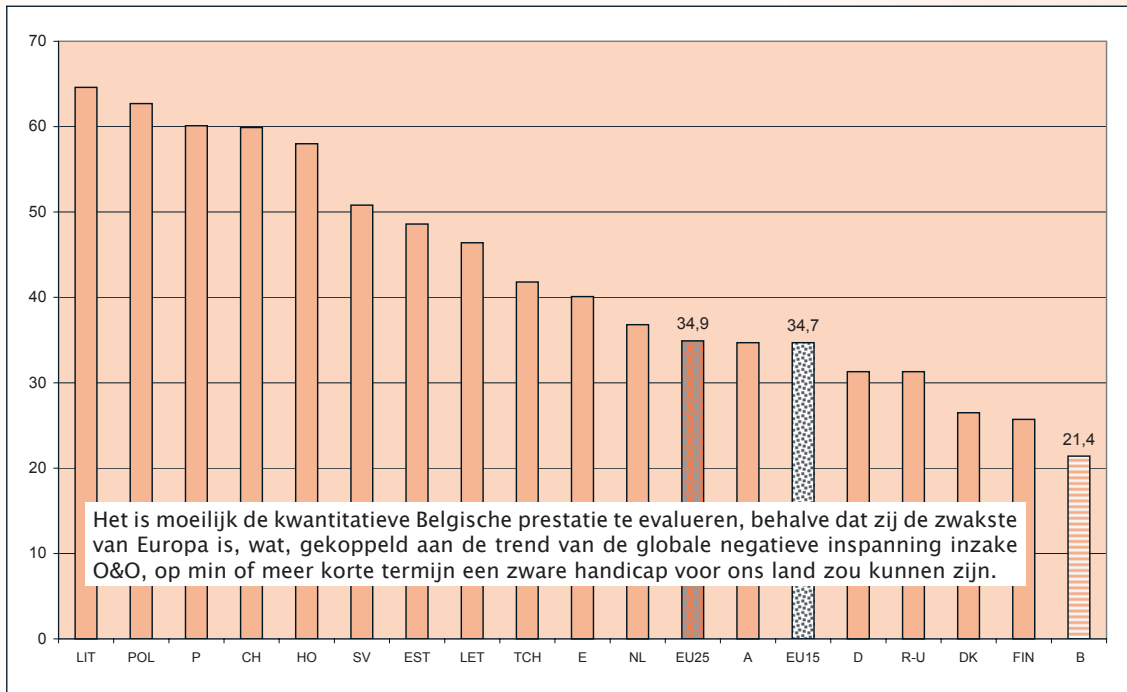

Bron: Eurostat.

Grafiek II.41 BUOO per financieringsbron – Overheid – 2003

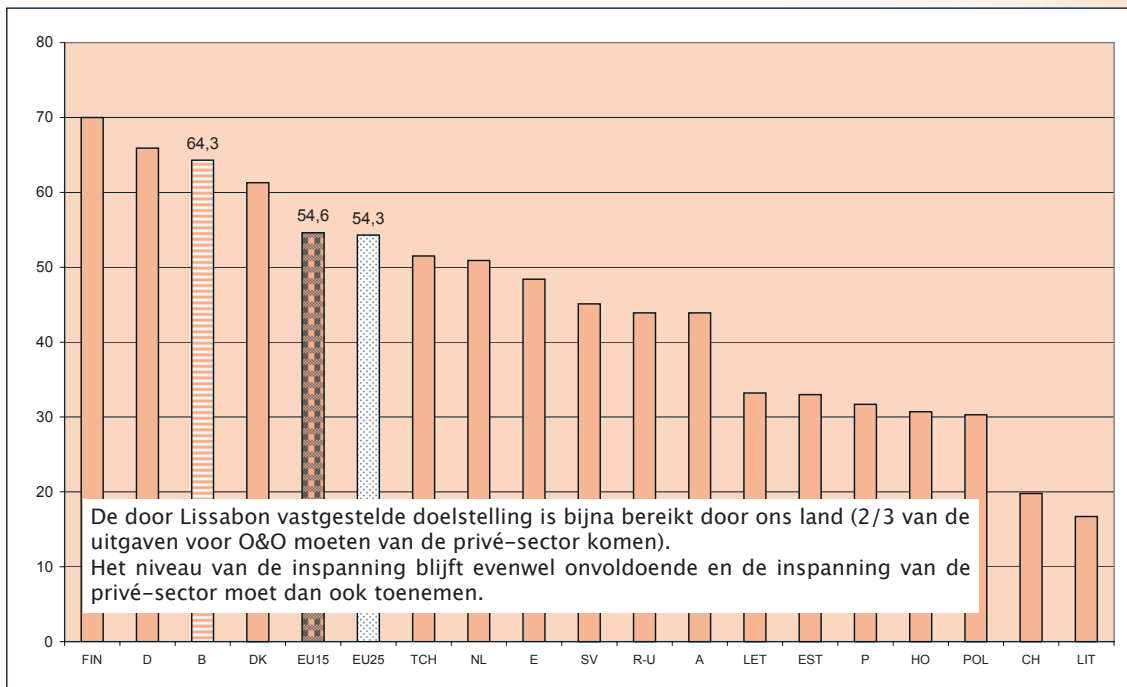
(in % van het totaal)

De gegevens voor België slaan op het jaar 2001.
Bron: Eurostat.

Grafiek II.42 BUOO per financieringsbron – Industrie – 2003

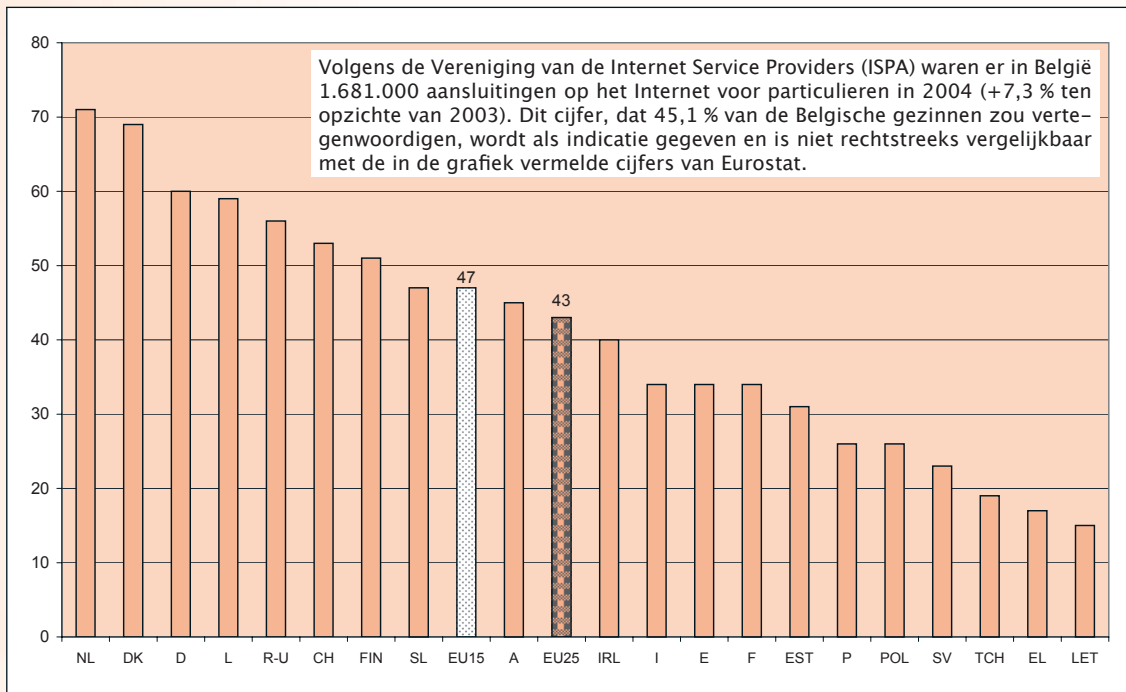
(in % van het totaal)

De gegevens voor België slaan op het jaar 2001.
Bron: Eurostat.

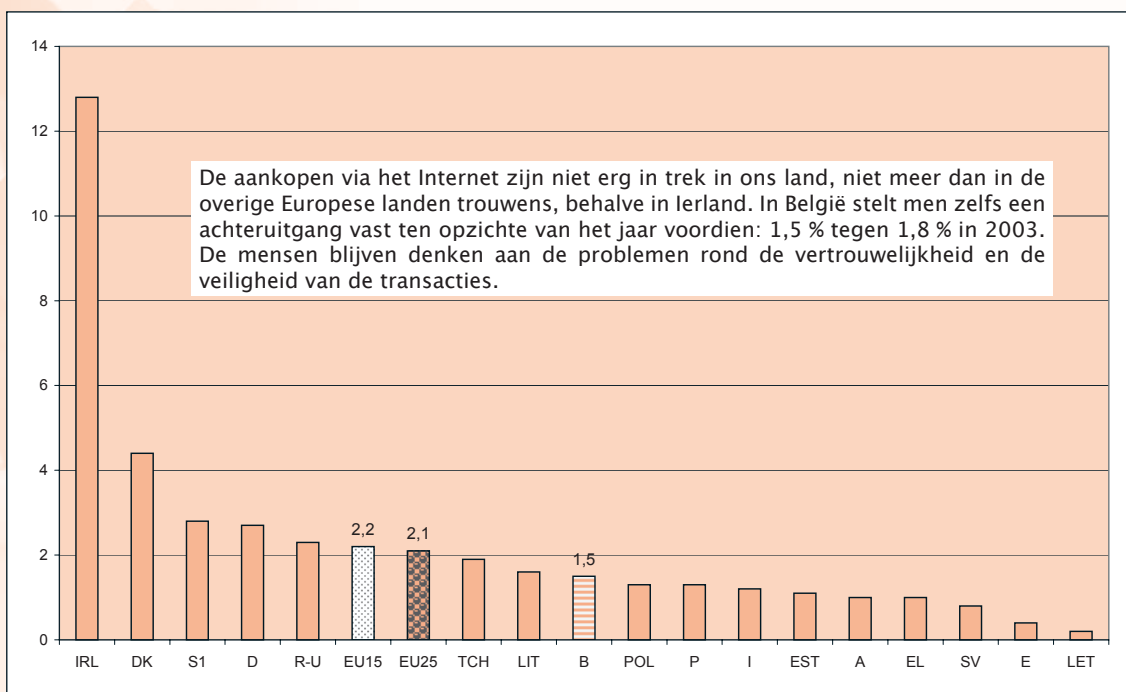

Grafiek II.43 Internet-toegangs niveau - gezinnen - 2004
(% van de gezinnen die thuis toegang hebben)

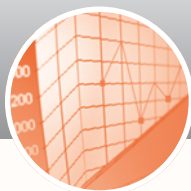

Bron: Eurostat.

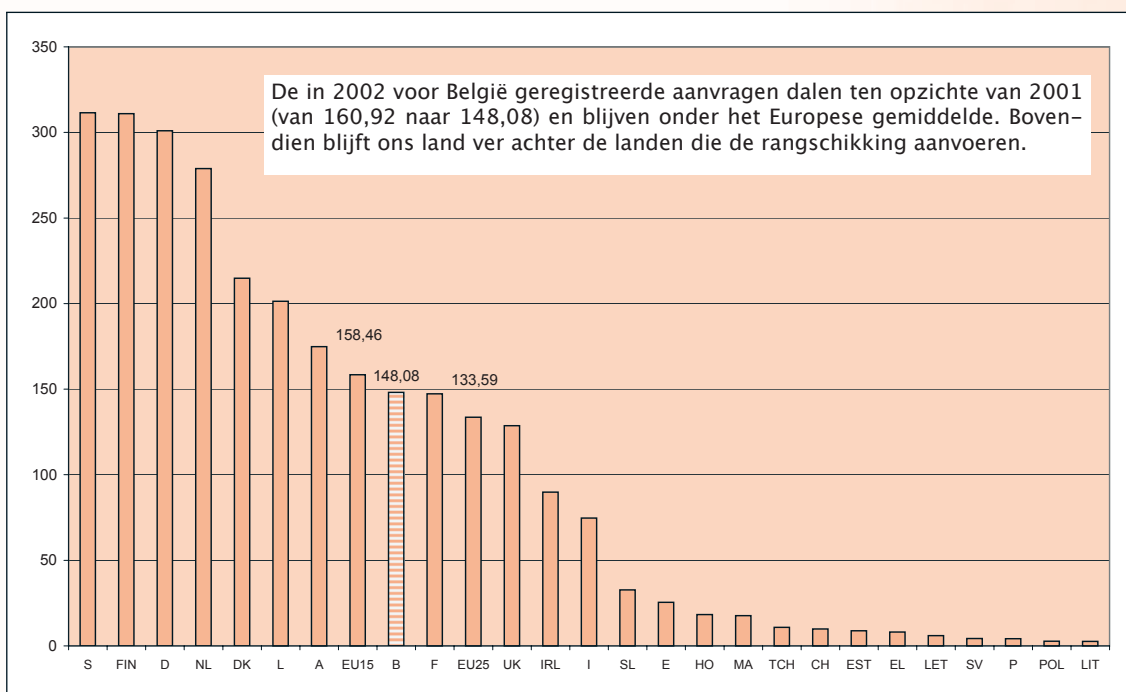
Grafiek II.44 Elektronische handel in % van de totale omzet - 2004
(ondernemingen met meer dan 10 personeelsleden)

Bron: Eurostat.

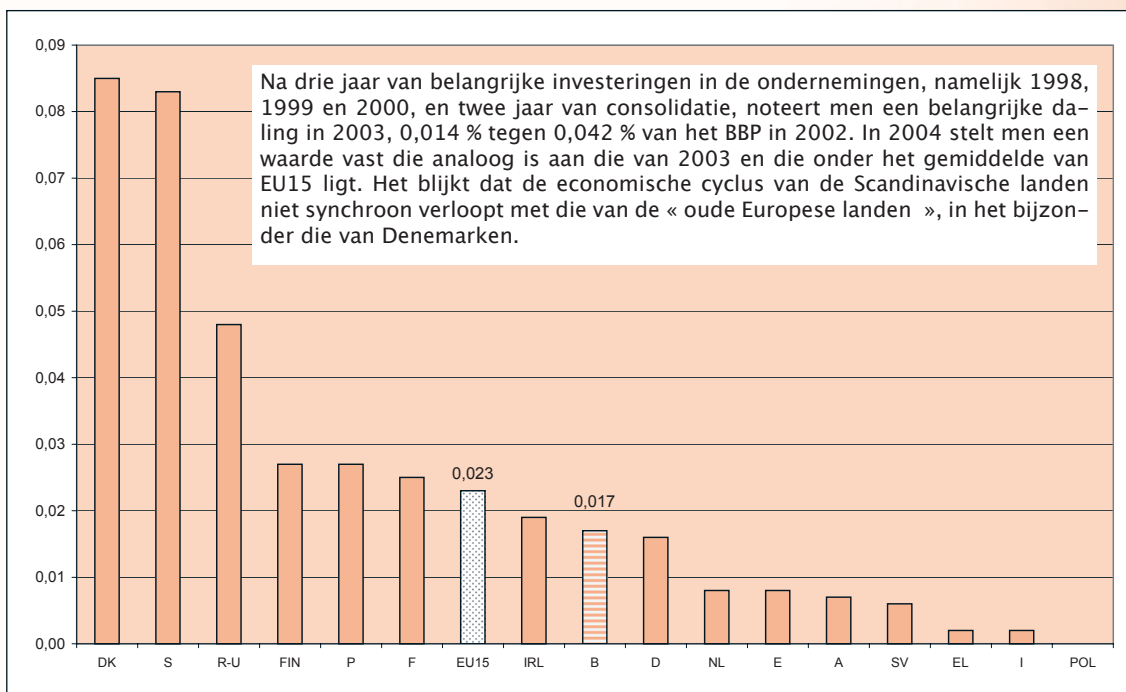

Grafiek II.45 Octrooien EOB (Europees Octrooibureau) – 2002
(aantal aanvragen per miljoen inwoners)

Bron: Eurostat.

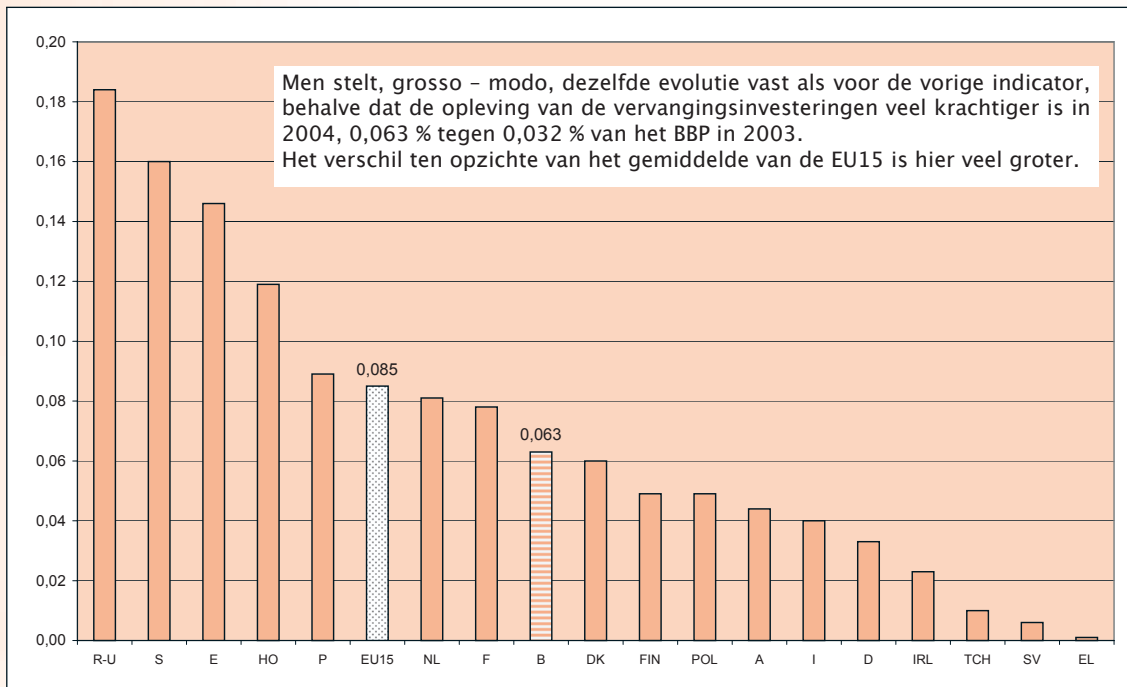
Grafiek II.46 Investing in risicodragend kapitaal: voorafgaande fase – 2004
(in % van het BBP)

Bron: Eurostat.

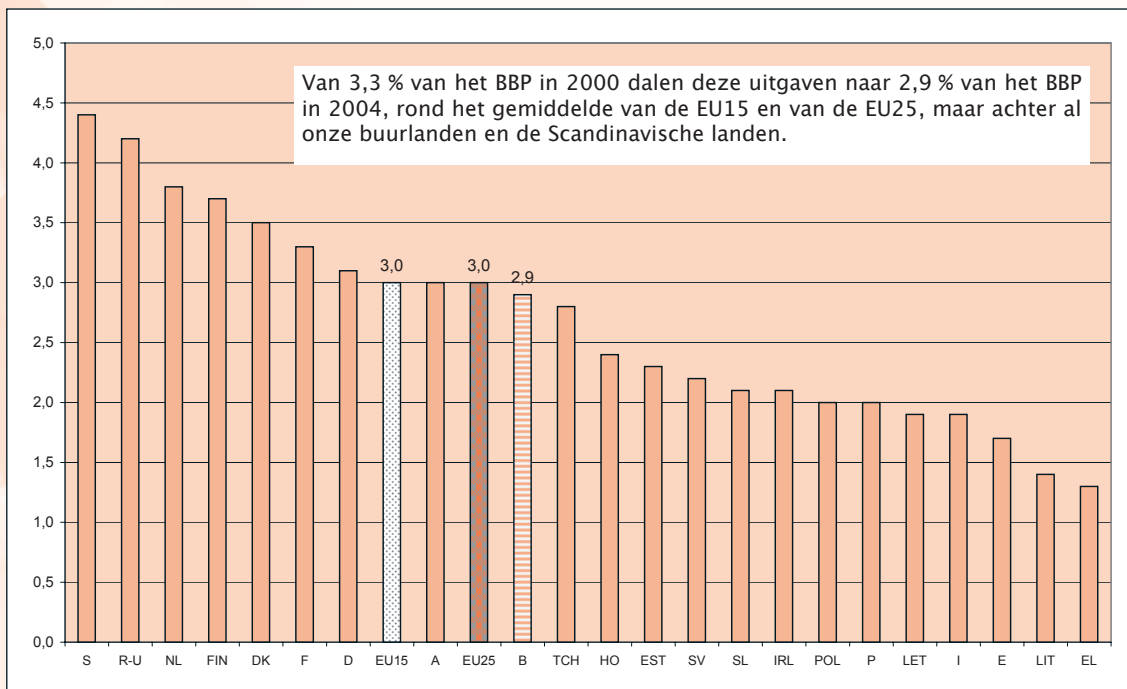

Grafiek II.47 *Investing in risicodragend kapitaal: expansie en vervanging - 2004*
(in % van het BBP)

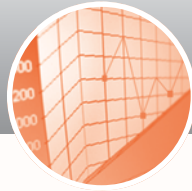

Bron: Eurostat.

Grafiek II.48 *Uitgaven voor informatietechnologie in 2004*
(in % van het BBP)

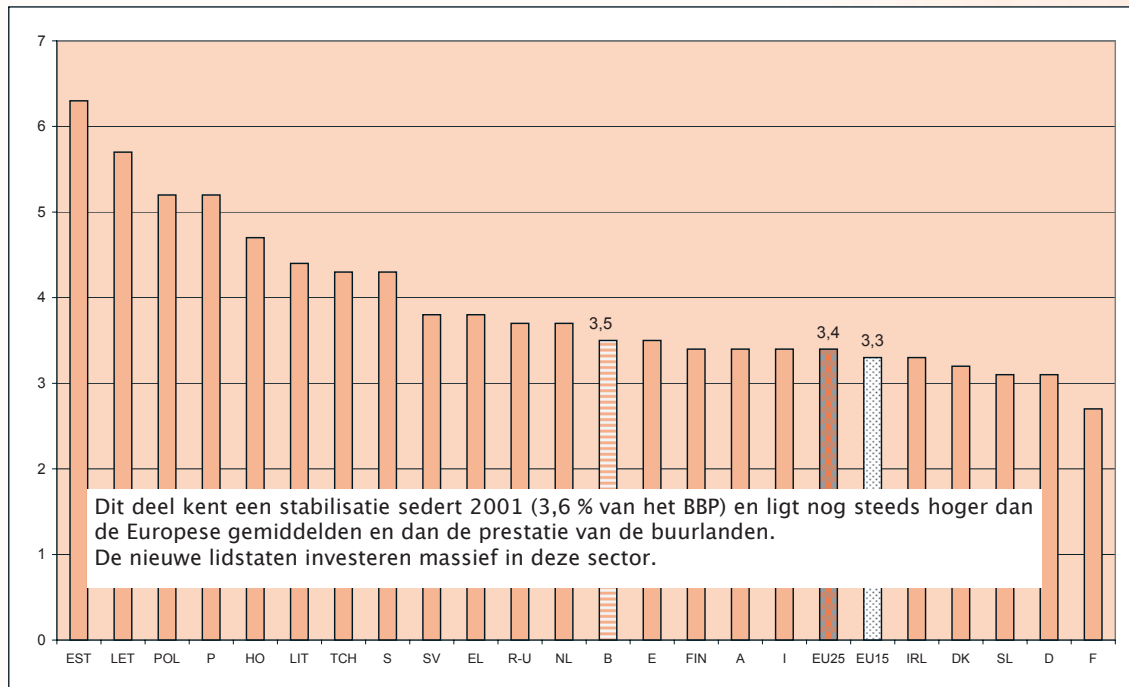

Bron: Eurostat.

Grafiek II.49 Uitgaven voor telecommunicatietechnologie in 2004

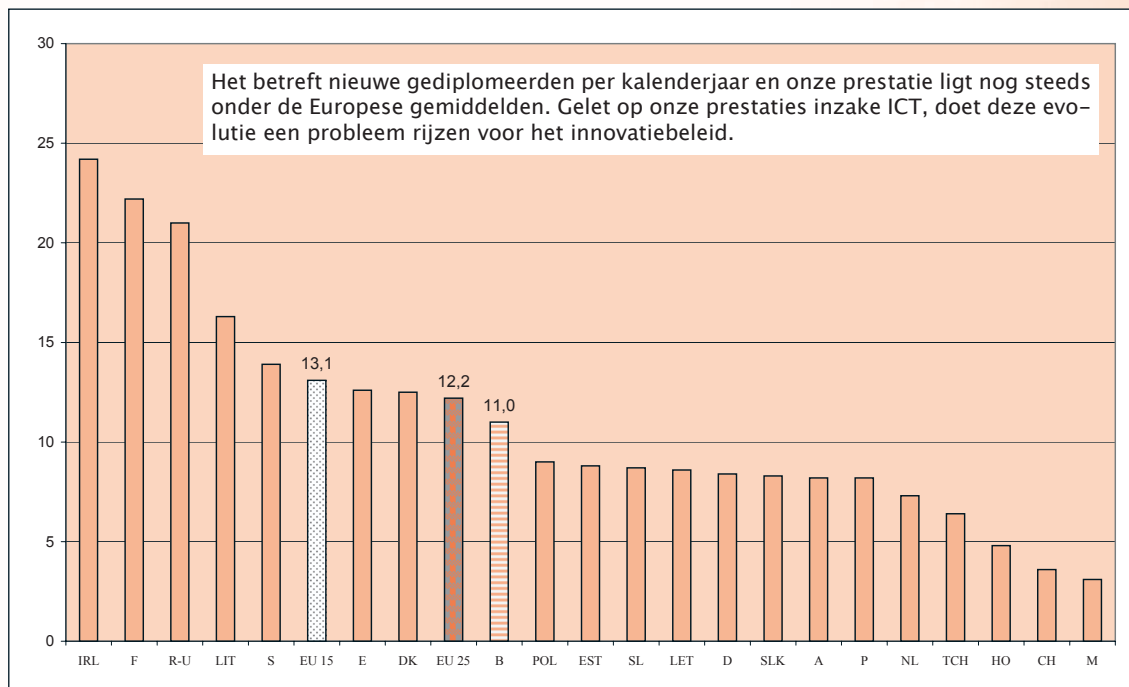
(in % van het BBP)

Bron: Eurostat.

Grafiek II.50 Gediplomeerden in wetenschap en technologie – totaal - 2003

(aandeel per 1.000 van de 20-29 jarigen)

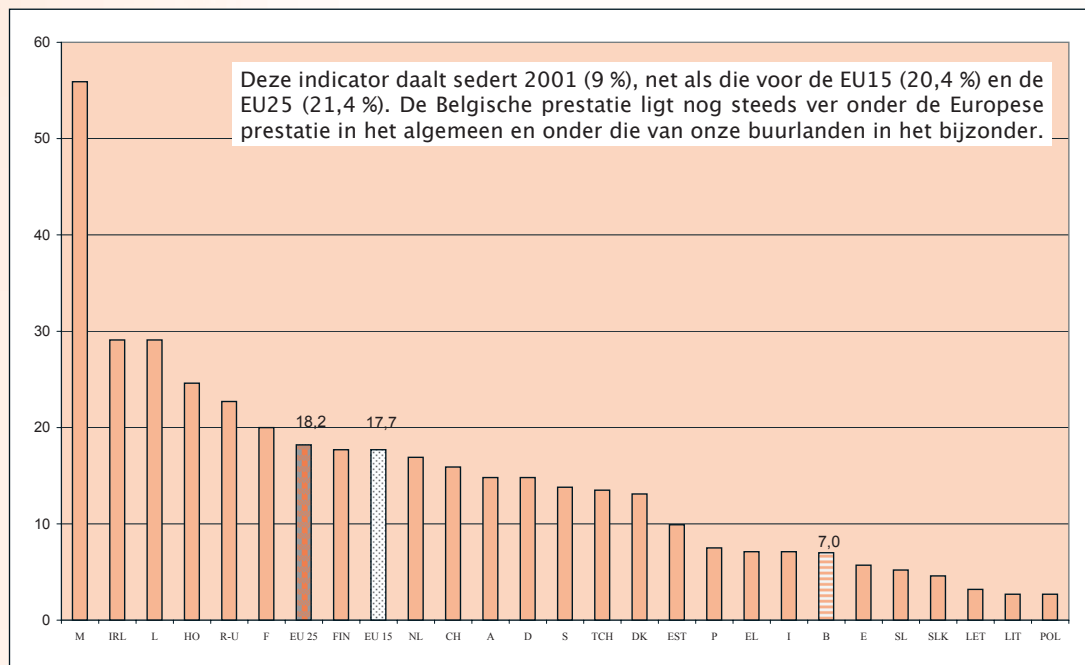

Bron: Eurostat.

Grafiek II.51 Uitvoer van spitstechnologie - 2004

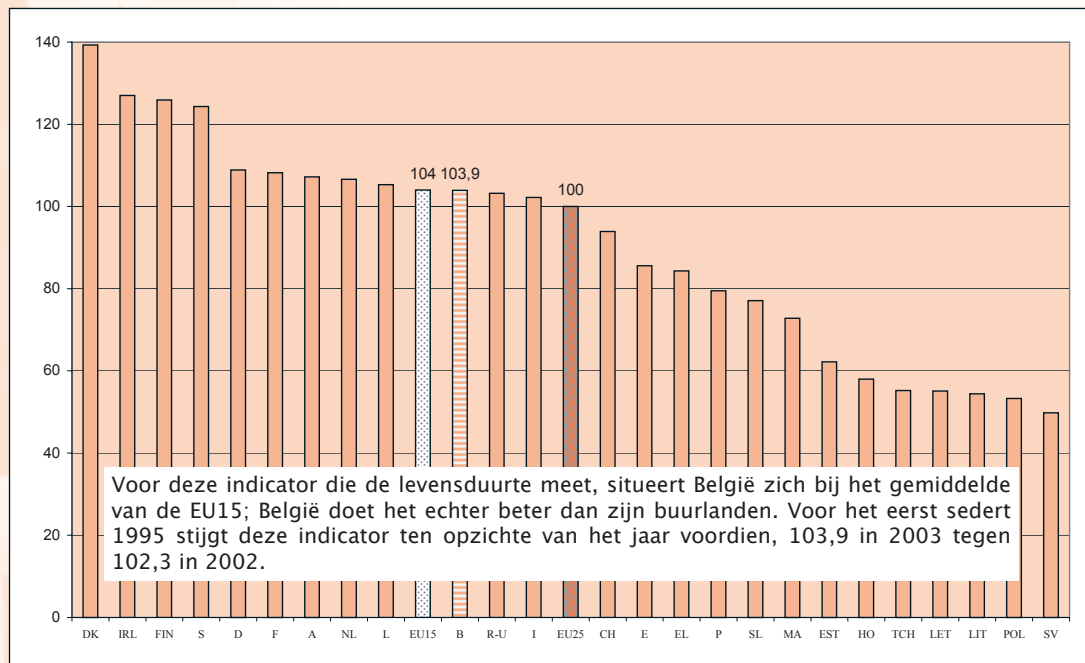
(in % van de totale uitvoer)

Bron: Eurostat.

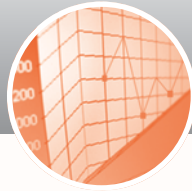
II.7.4 Economische hervorming

Grafiek II.52 Vergeleken prijzen van het eindverbruik van de gezinnen met inbegrip van indirecte belastingen (EU25=100)-2003

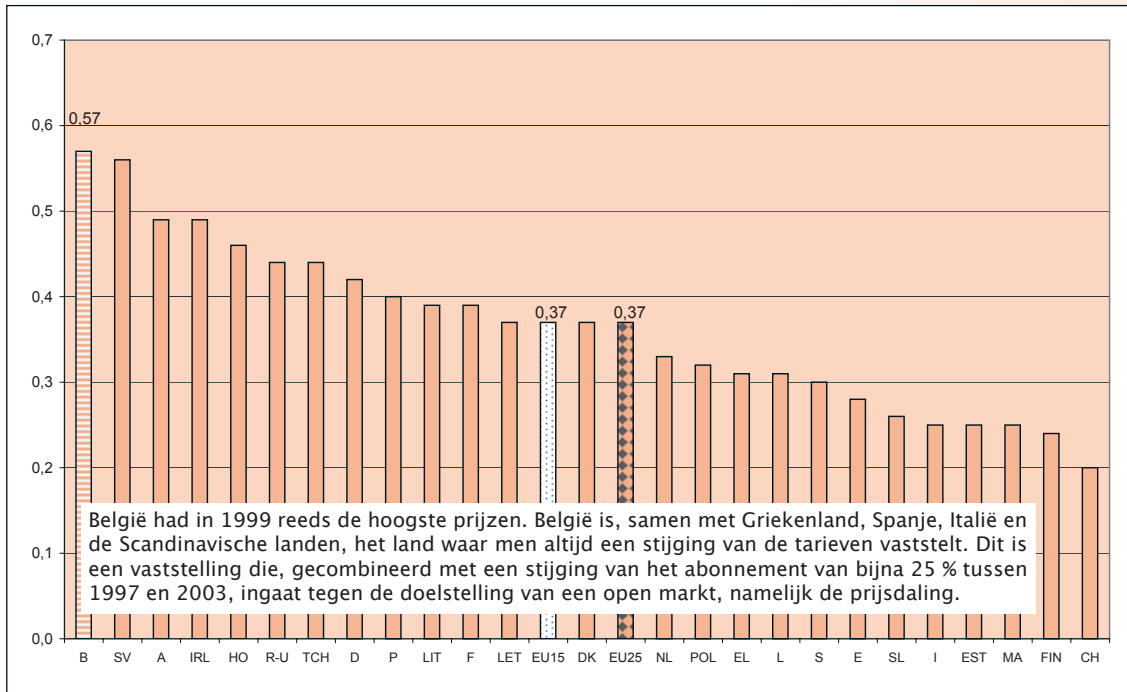

(1): op een andere basis omgezet: de versies gebaseerd op EU15 = 100 zijn voortaan niet meer vergelijkbaar.

Bron: Eurostat.

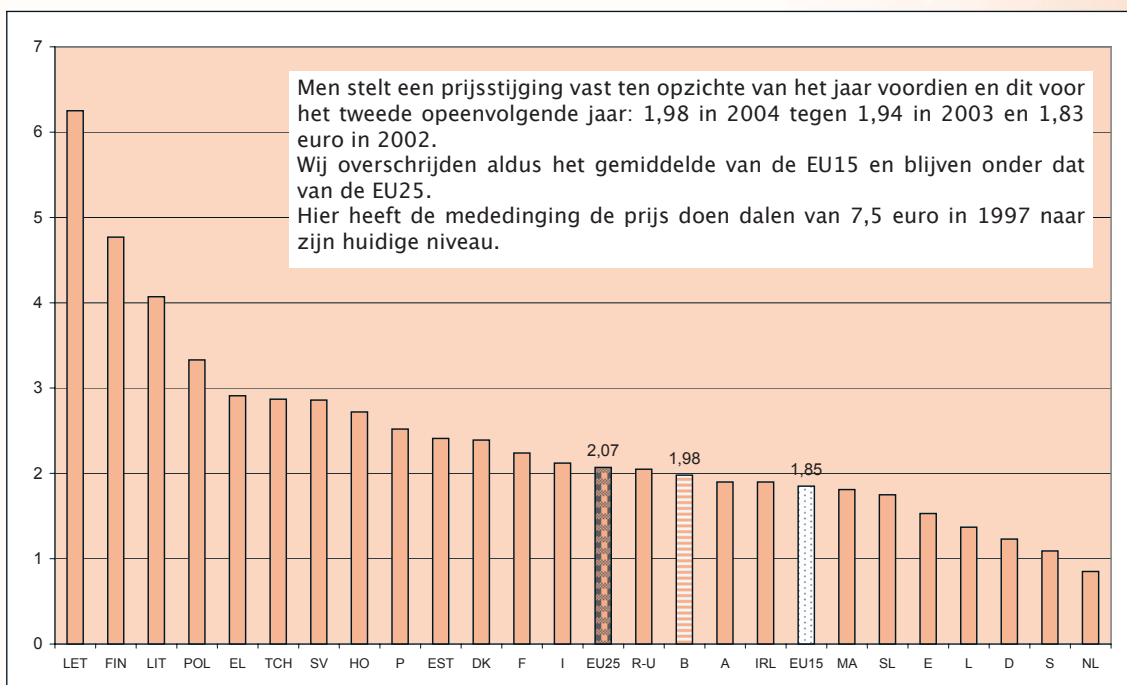

Grafiek II.53 Prijzen van telecommunicatie – plaatselijke oproepen -2004
(voor B, DK en L, nationale oproep= plaatselijke oproep)
(in euro per oproep van 10 minuten)

Bron: Eurostat.

Grafiek II.54 Netwerkindustrie: prijzen van telecommunicatie oproep naar de VSA-2004
(in euro per oproep van 10 minuten)

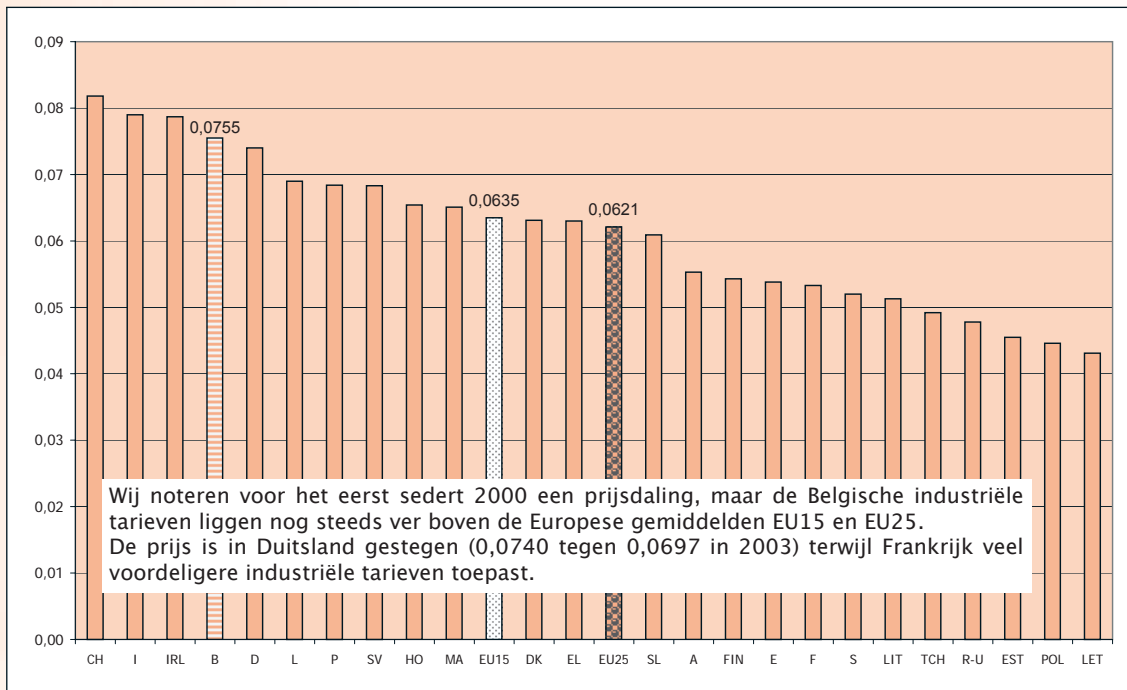
Bron: Eurostat.

Grafiek II.55

Prijzen van elektriciteit - industriële gebruikers - 2004

(prijzen in euro per kWh)

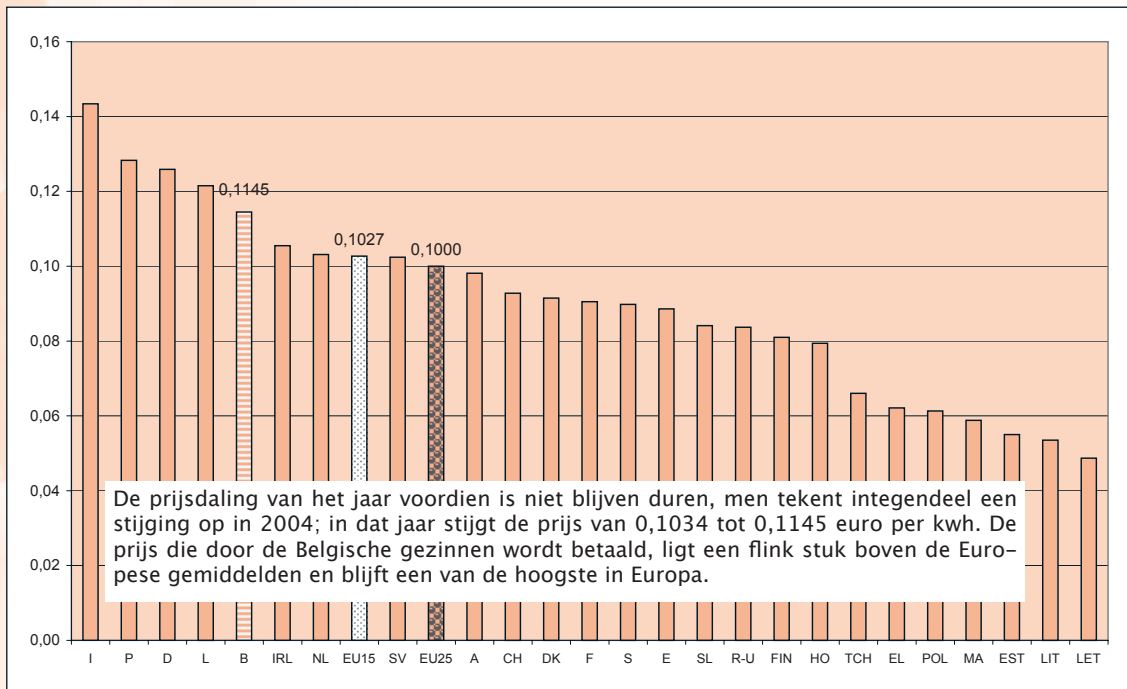

Bron: Eurostat.

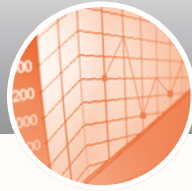
Grafiek II.56

Prijzen van elektriciteit - gezinnen - 2004

(prijzen in euro per kWh)

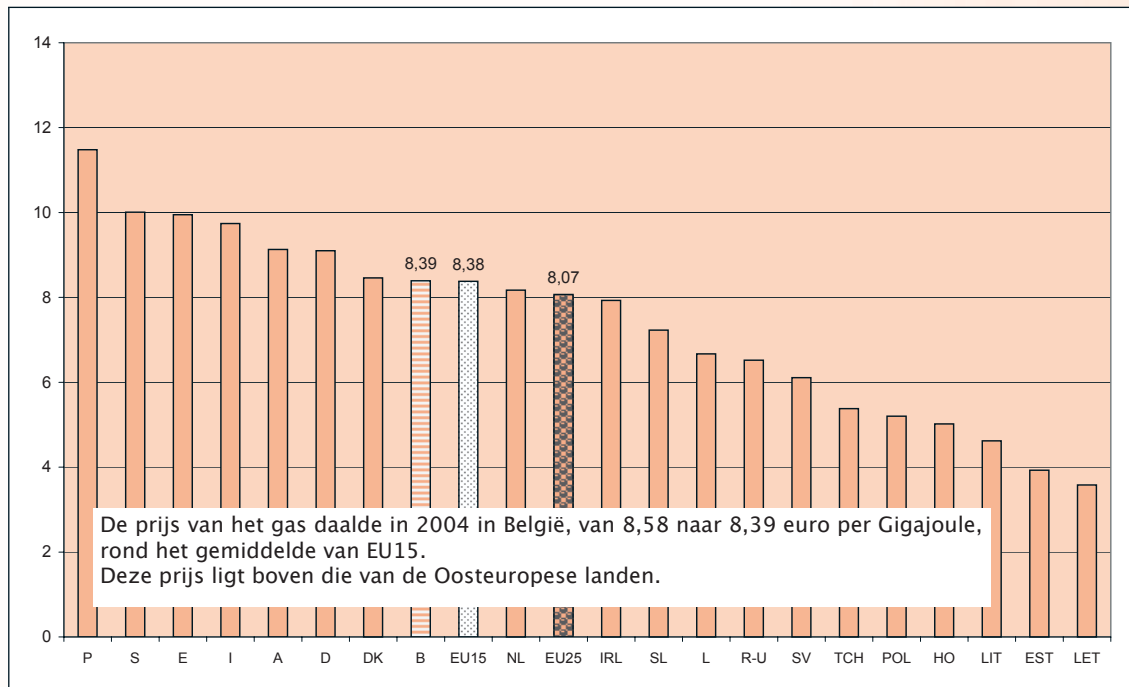

Bron: Eurostat.

Grafiek II.57 Prijzen van gas – gezinnen - 2004

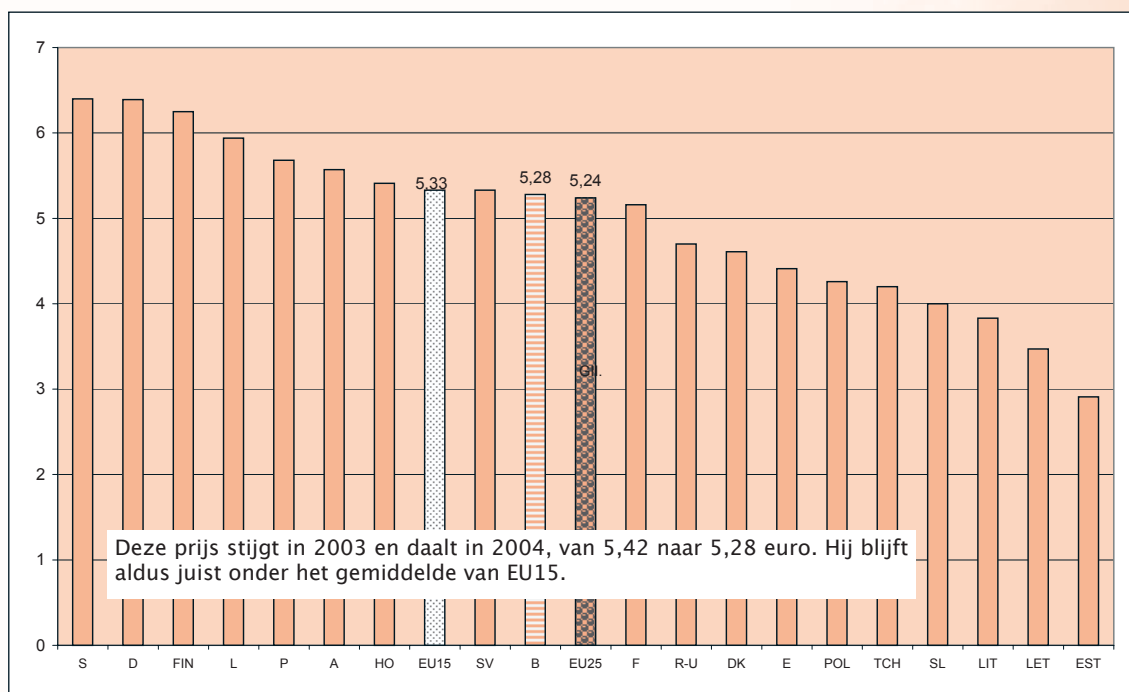
(in euro per Gigajoule)

Bron: Eurostat.

Grafiek II.58 Prijzen van gas – industriële gebruikers - 2004

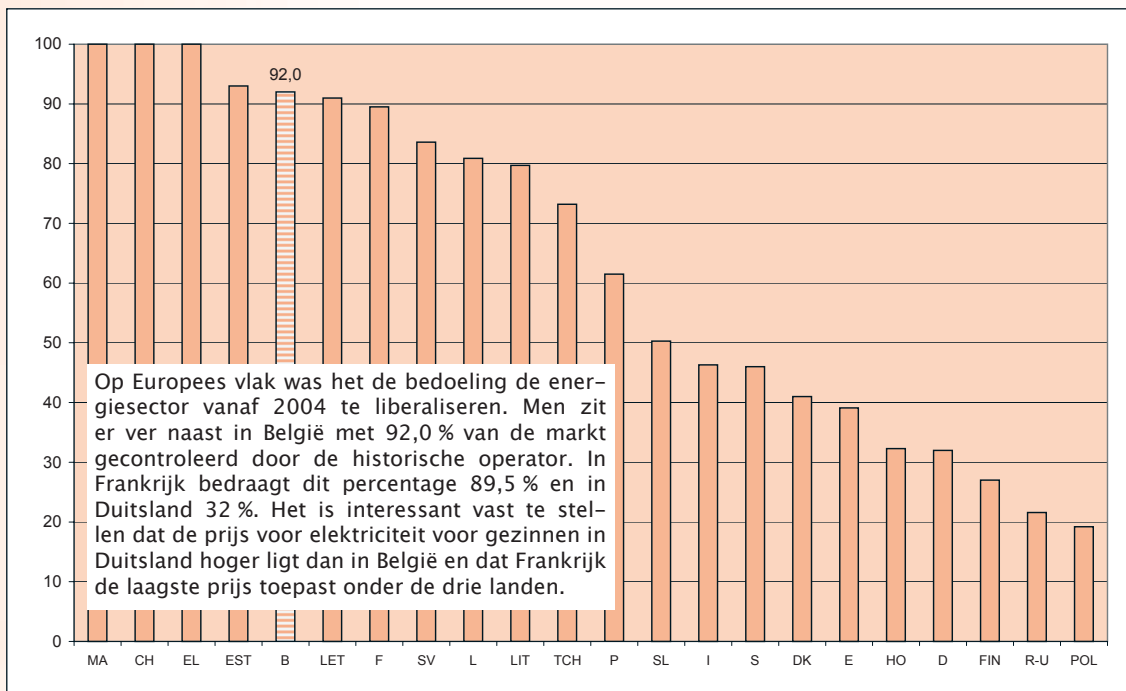
(in euro per Gigajoule)

Bron: Eurostat.

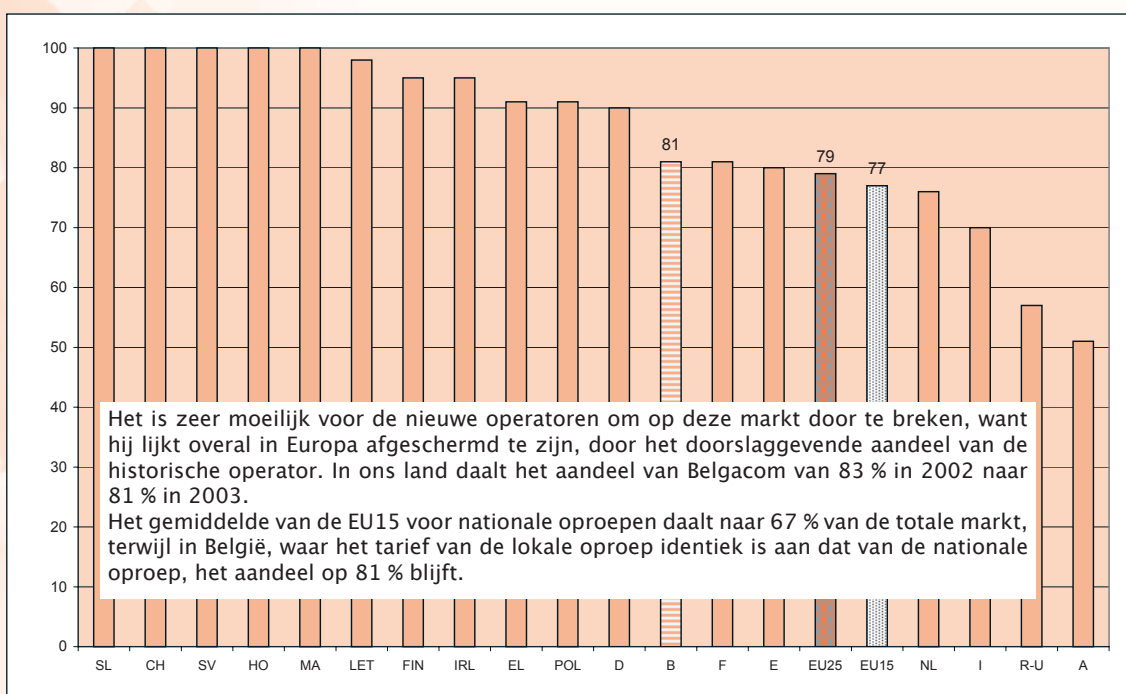

Grafiek II.59 Marktaandeel van de grootste elektriciteitsproducent - 2003
(in % van de totale markt)

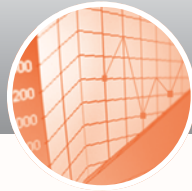

Bron: Eurostat.

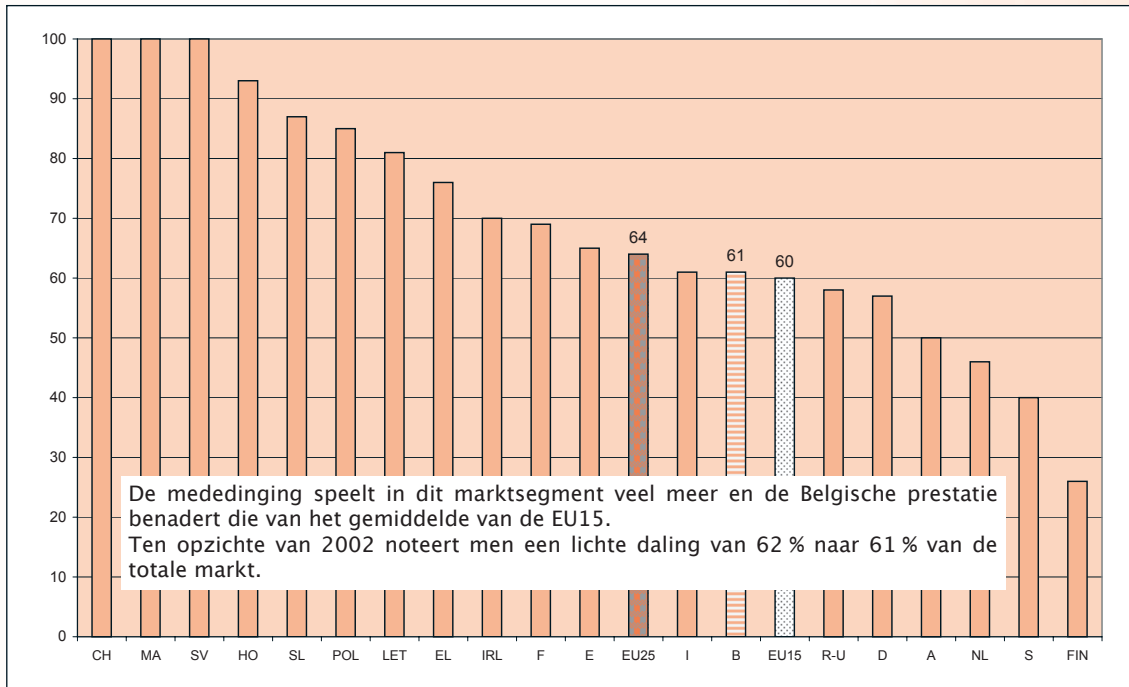
Grafiek II.60 Marktaandeel van de historische operator in de vaste telecommunicatie - lokale oproepen - 2003
(in % van de totale markt)

Bron: Eurostat.

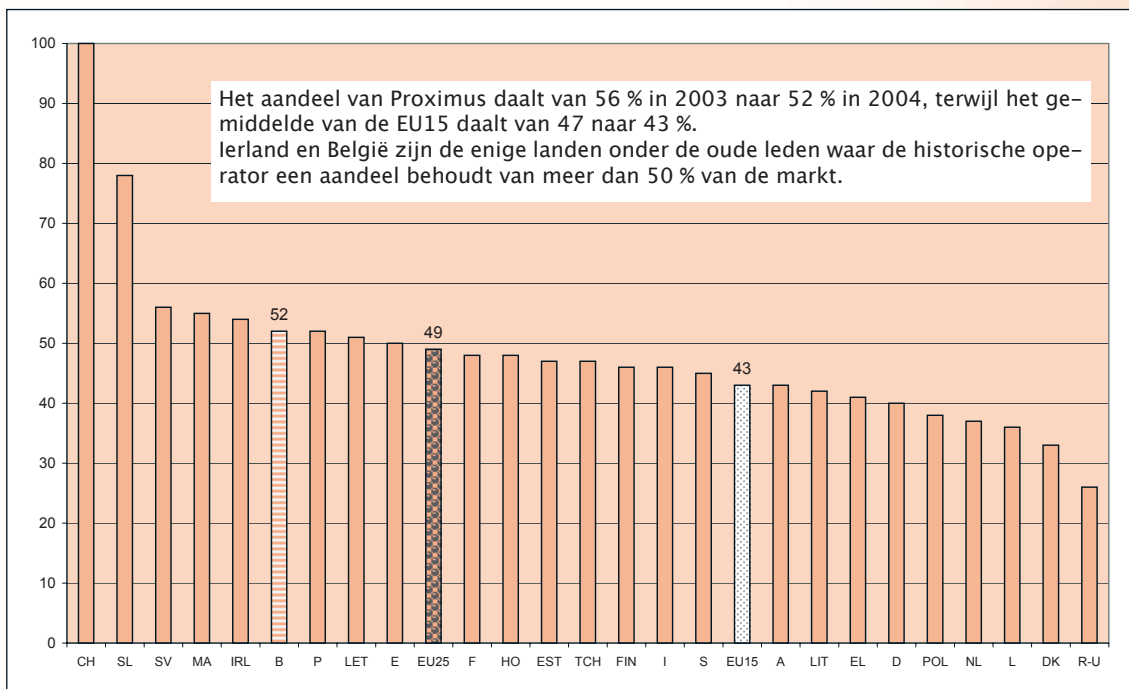

Grafiek II.61 Marktaandeel van de historische operator in de vaste telecommunicatie - internationale oproepen - 2003
(in % van de totale markt)

Bron: Eurostat.

Grafiek II.62 Marktaandeel van de voornaamste operator in de mobiele telecommunicatie - 2004
(in % van de totale markt)

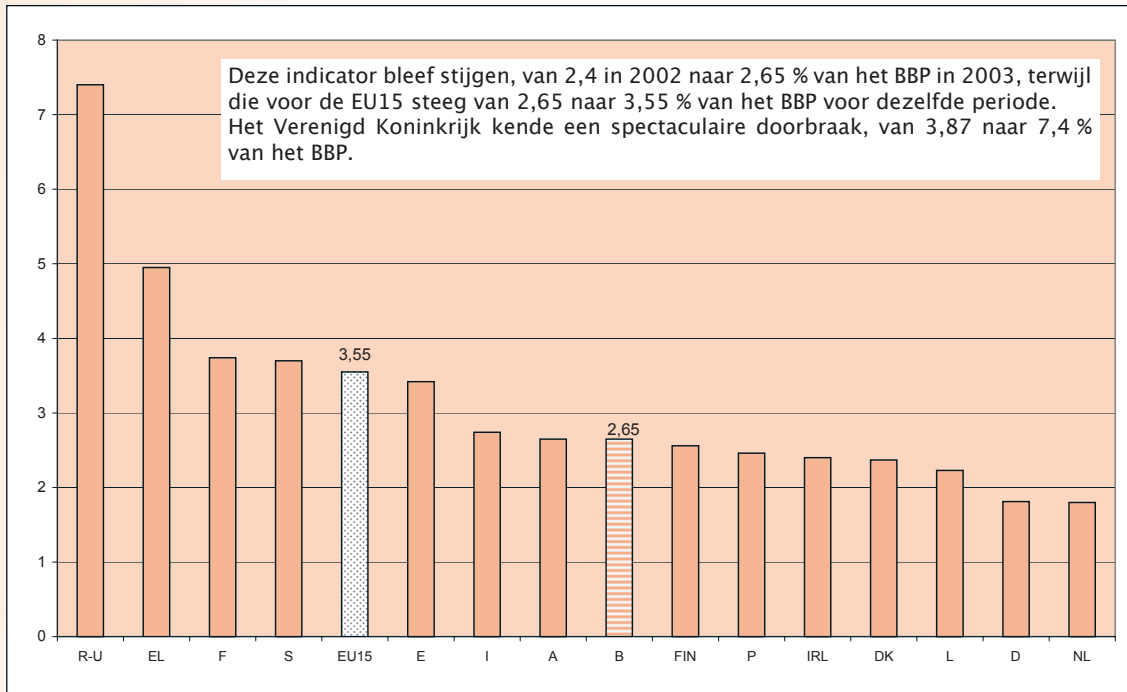
Bron: Eurostat.

Grafiek II.63

Overheidsopdrachten – Waarde van de opdrachten die volgens de open procedure werden gegund - 2003

(in % van het BBP)

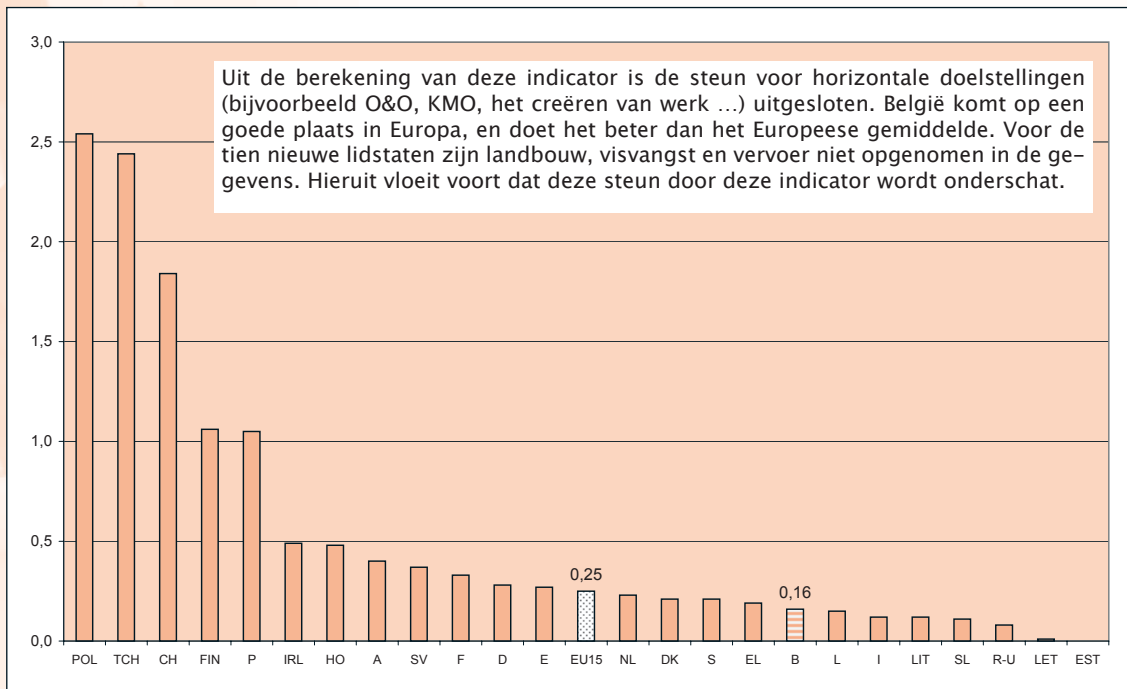

Bron: Eurostat.

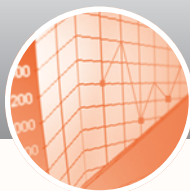
Grafiek II.64

Sectorale en ad hoc staatshulp – 2003

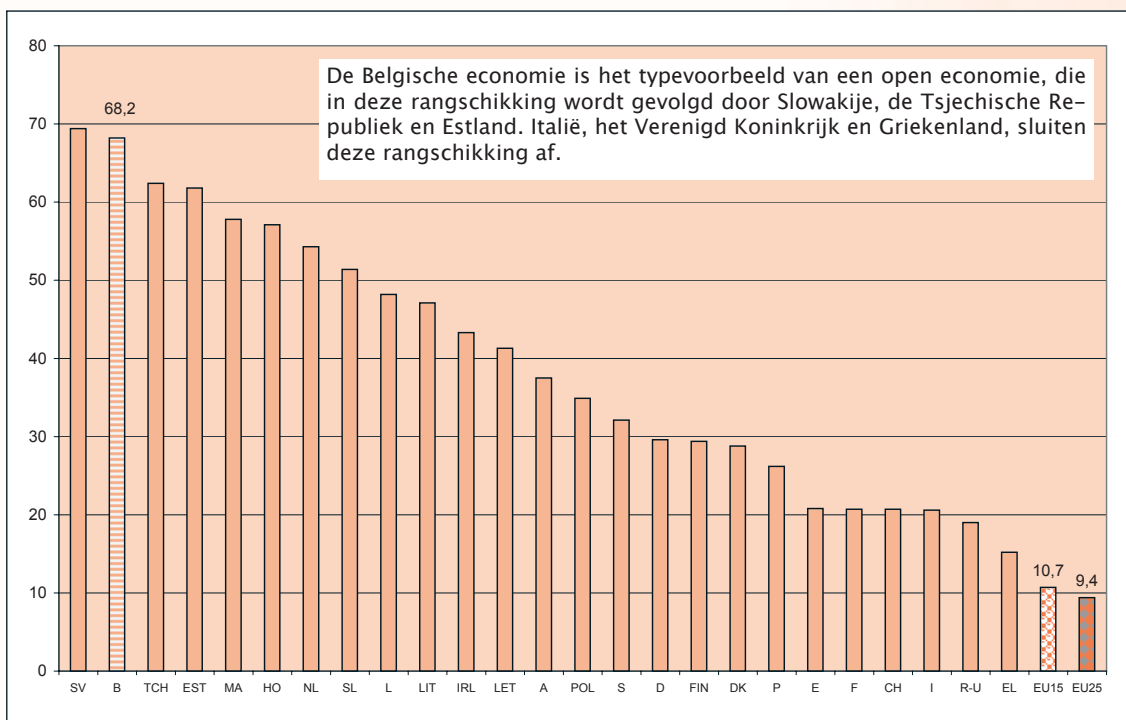
(in % van het BBP)

Bron: Eurostat.

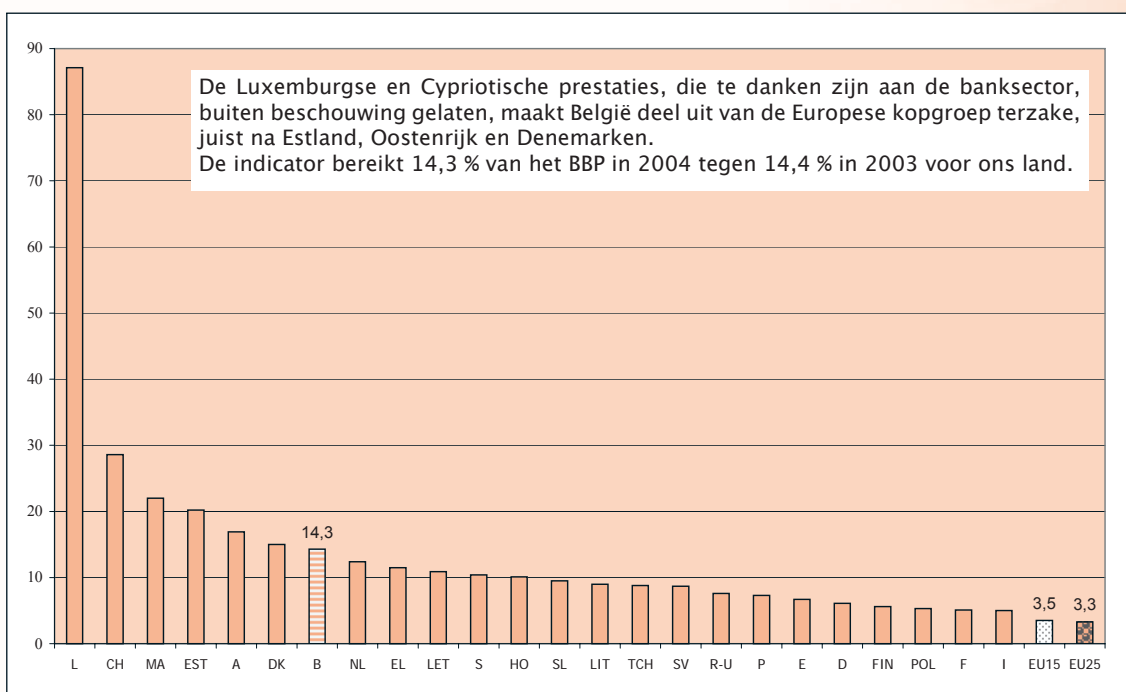

Grafiek II.65 Integratie van de goederenhandel - gemiddelde waarde van export en import van de goederen - 2004
(in % van het BBP)

Bron: Eurostat.

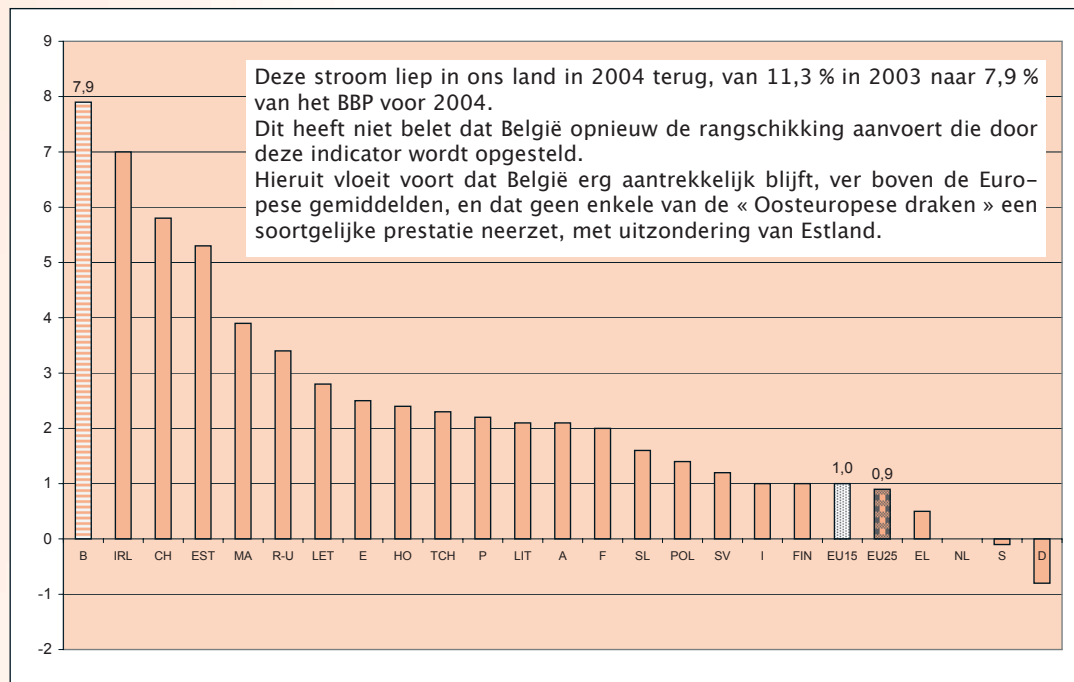
Grafiek II.66 Integratie van de dienstenhandel - gemiddelde waarde van export en import van de diensten - 2004
(in % van het BBP)

Bron: Eurostat.

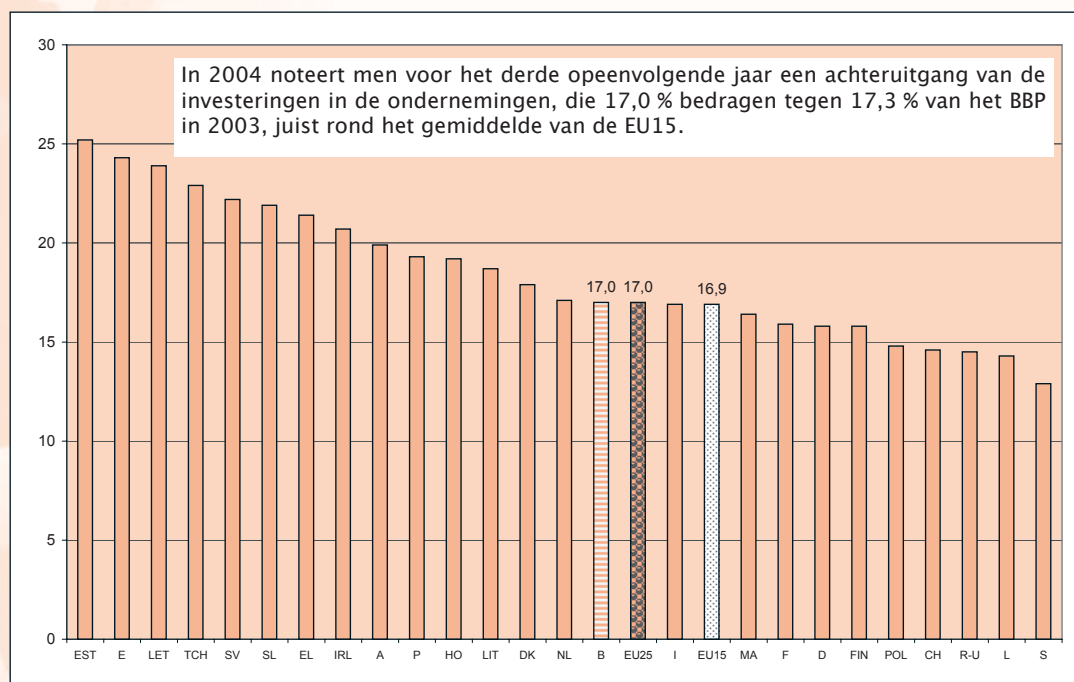

Grafiek II.67 Intensiteit van de directe buitenlandse investeringen (DBI) - gemiddelde waarde van de uitgaande en binnenkomende DBI - 2004
(in % van het BBP)

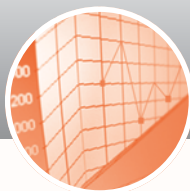

Bron: Eurostat.

Grafiek II.68 Investerings in de ondernemingen- bruto vaste kapitaalvorming door de privésector - 2004
(in % van het BBP)

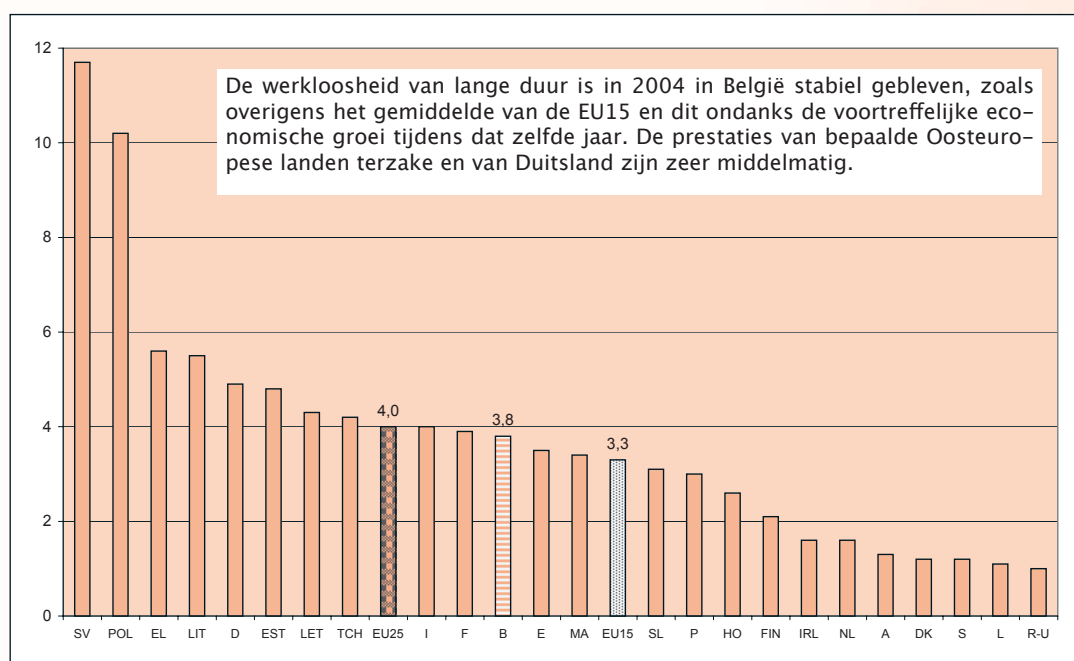

Bron: Eurostat.

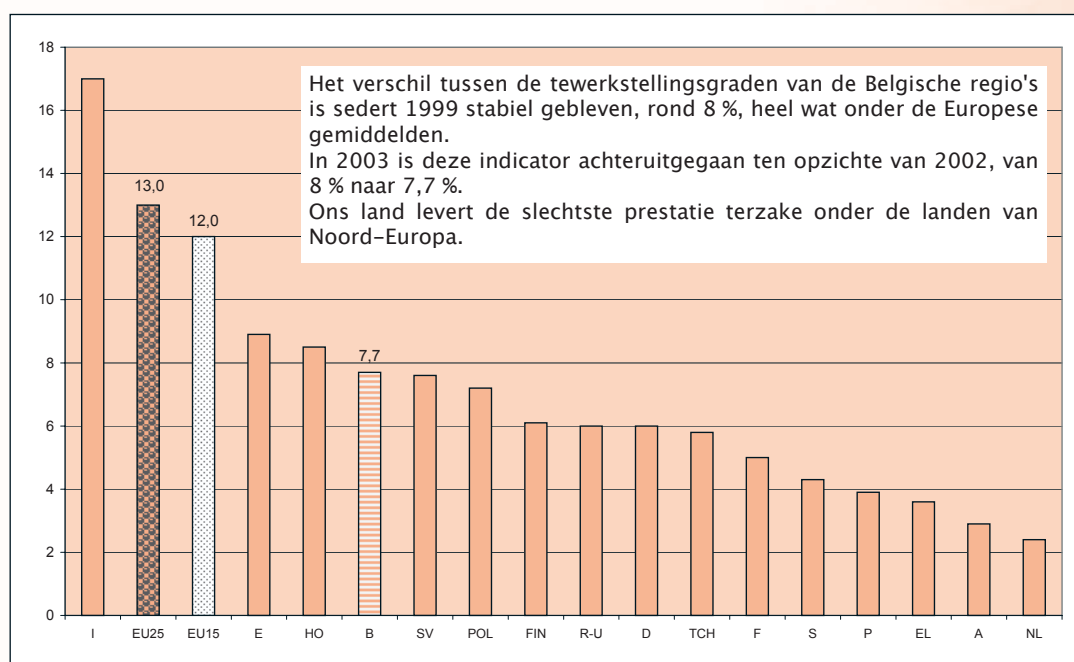
II.7.5 Sociale cohesie

Grafiek II.69 Werkloosheid van lange duur (langer dan 12 maanden in % van de actieve bevolking) - 2004

Bron: Eurostat.

Grafiek II.70 Verspreiding van de regionale tewerkstellingsgraden -totaal-2003
(variatiecoëfficiënt van de tewerkstellingsgraad per regio NUTS2)

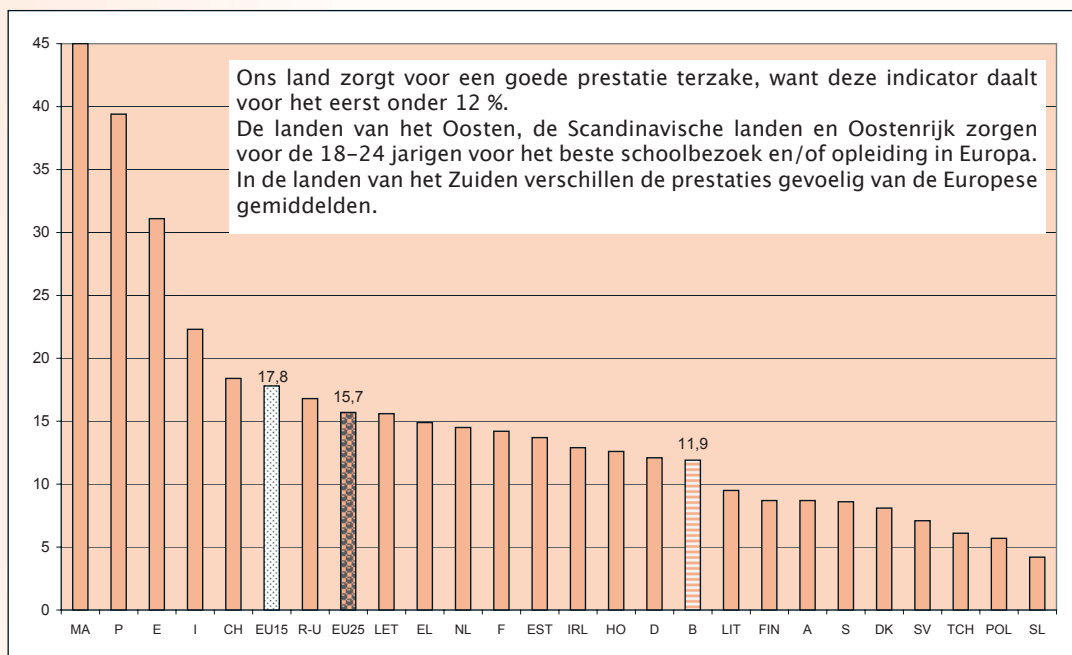

Bron: Eurostat.

Grafiek II.71 Jongeren die vroegtijdig de school verlaten - 2004

(verhouding van de personen van 18-24 jaar van wie het studieniveau niet hoger ligt dan het lager middelbaar onderwijs en die geen enkele opleiding of studie volgen)

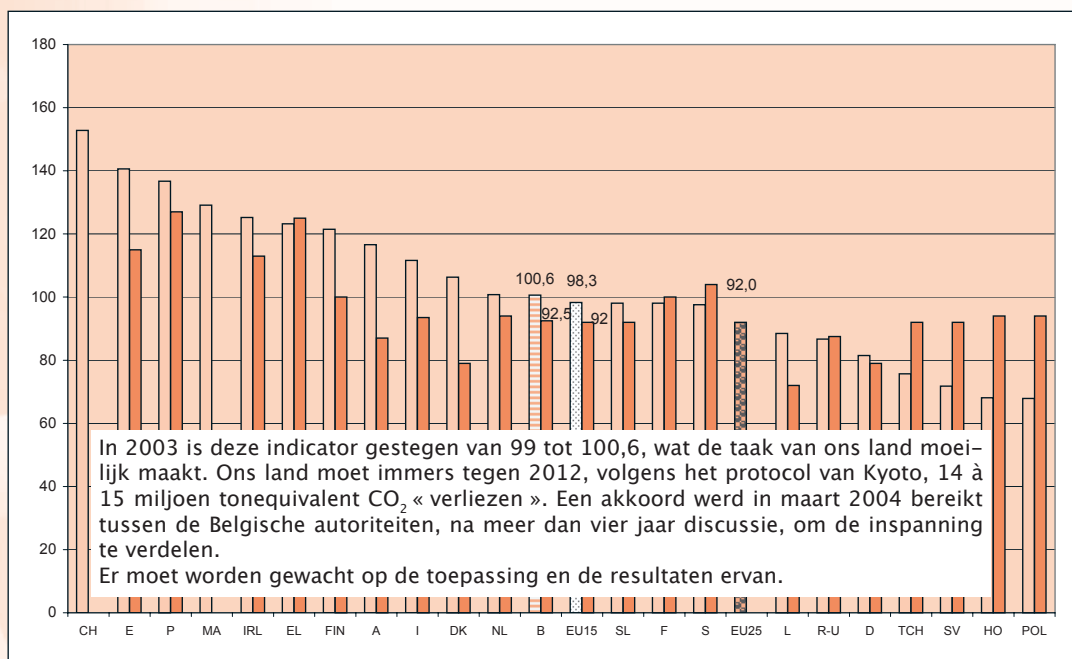

Bron: Eurostat.

II.7.6 Leefmilieu

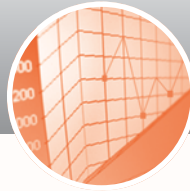
Grafiek II.72 Totale uitstoot van broeikasgassen -2003

(in het donkeroranje de doelstellingen voor 2008-2012, CO₂-equivalenten 1990=100)

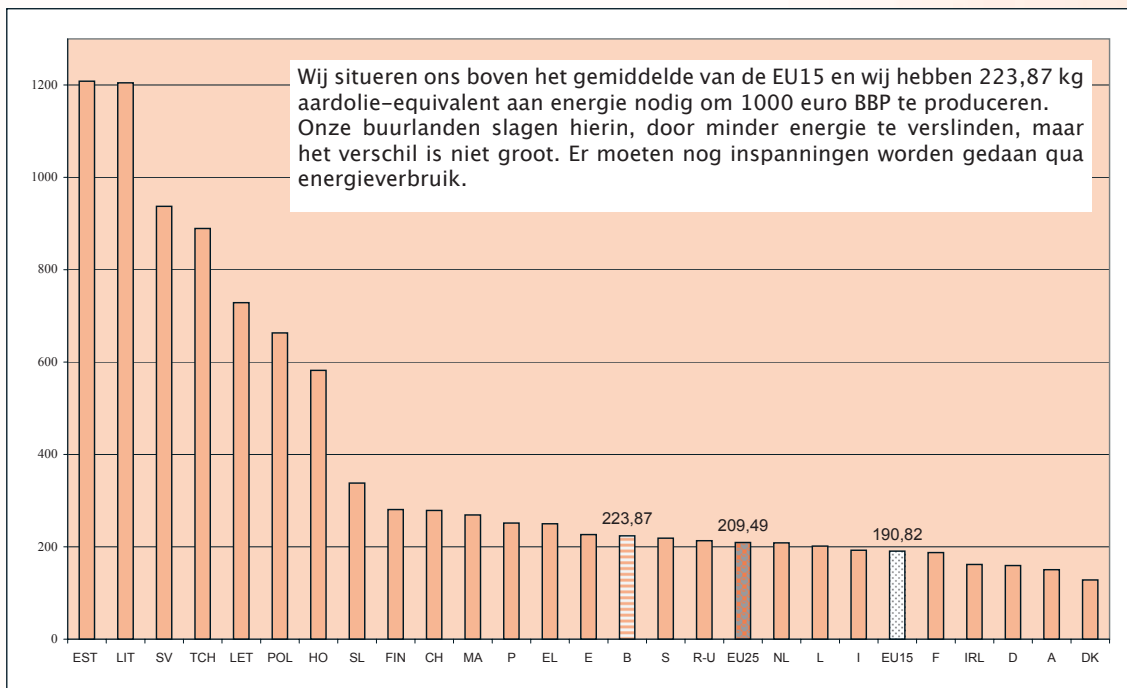
Bron: Eurostat.

Wij staan garant voor
een concurrentiële, duurzame en evenwichtige markt

Grafiek II.73 Energie-intensiteit van de economie: bruto binnenlands energieverbruik gedeeld door het BBP -2003

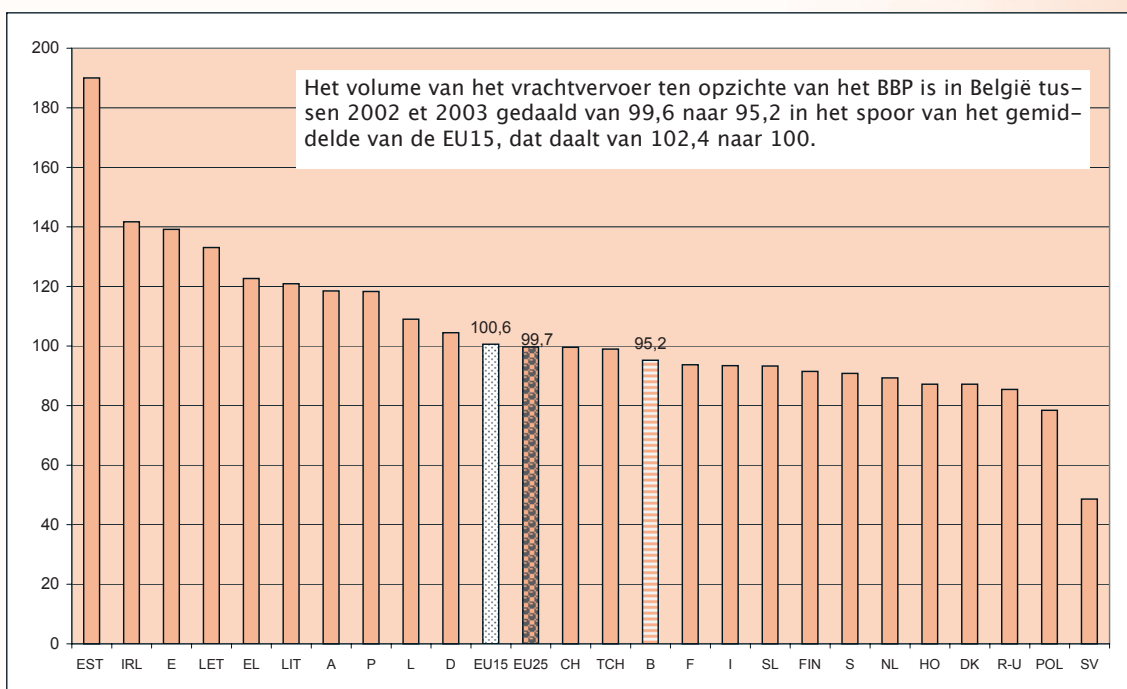
(in kgep per 1000 Euro, 1995=100)

Bron: Eurostat.

Grafiek II.74 Volume van het binnenlandse vrachtvervoer ten opzichte van het BBP -2003

(gemeten in ton-km, 1995 =100)

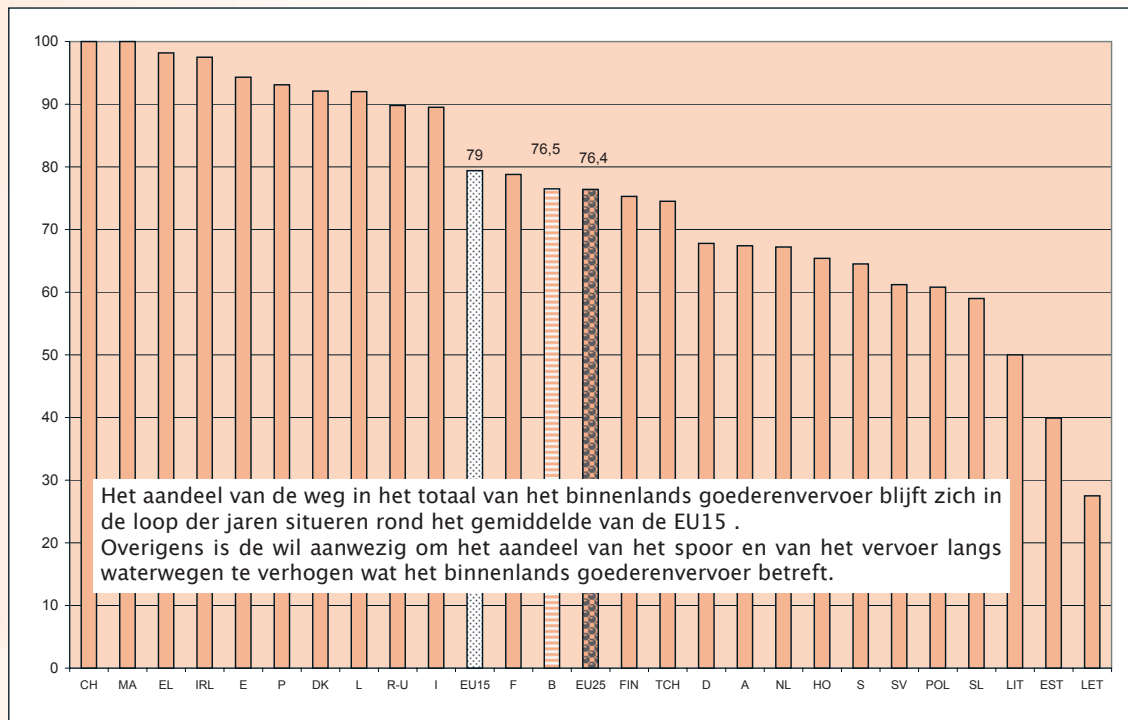

Bron: Eurostat.

Grafiek II.75 Aandeel van het vrachtvervoer over de weg in het totale binnenlandse vrachtvervoer (weg, spoor en waterwegen)-2003

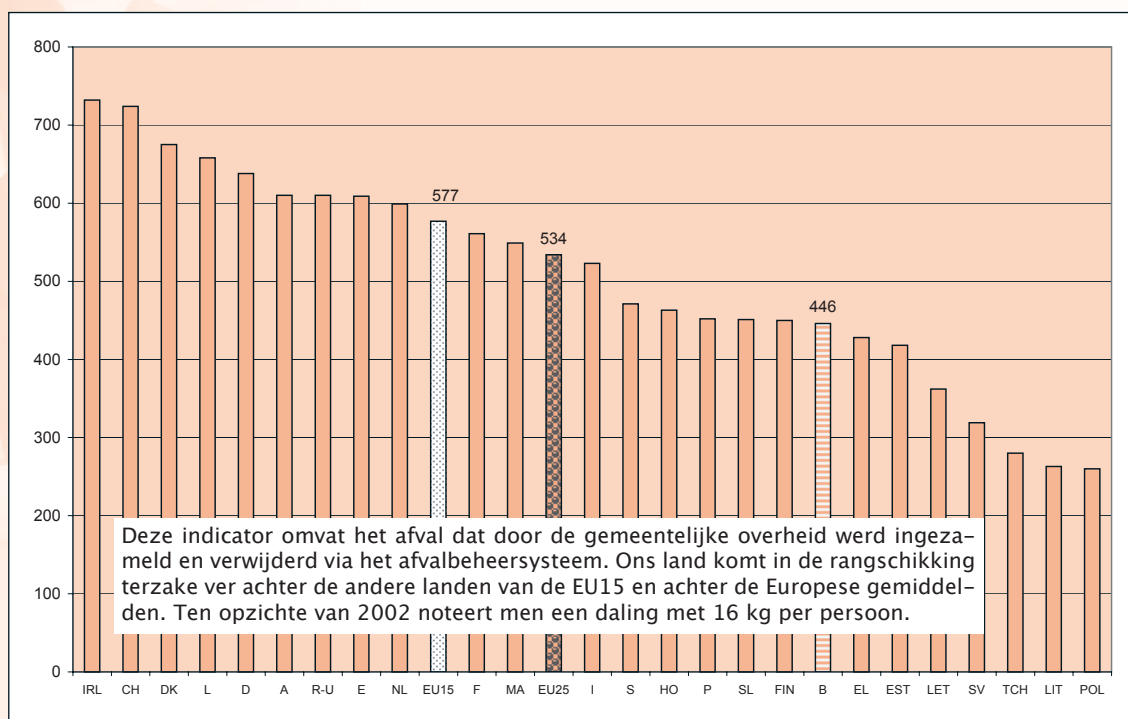
(in ton-km en in %)

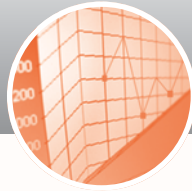
Bron: Eurostat.

Grafiek II.76 Voortgebracht gemeentelijk afval – 2003

(in kg/persoon/jaar)

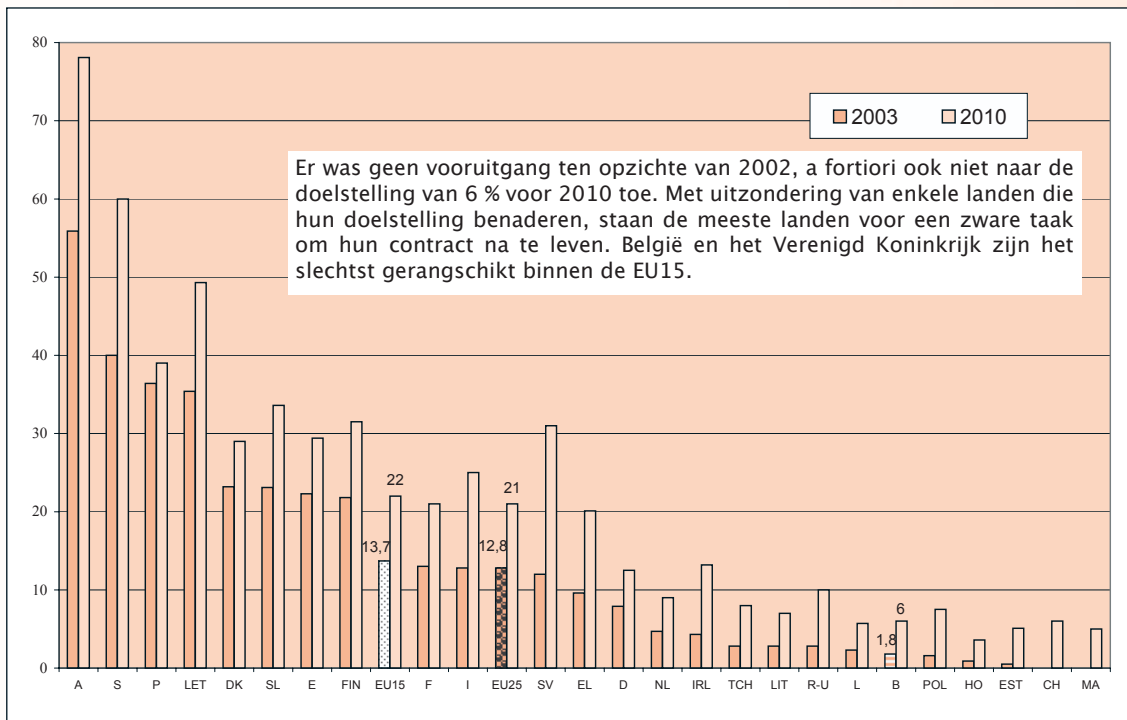

Bron: Eurostat.

Grafiek II.77 Aandeel van de duurzame energie - elektriciteit geproduceerd uitgaande van duurzame energie ten opzichte van het totale elektriciteitsverbruik – 2003 en doelstelling 2010

(in %)

Bron: Eurostat.

Proces van Lissabon

Voornaamste berekende doelstellingen

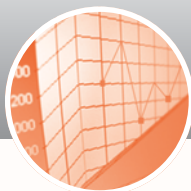
De implementatie van de strategie van Lissabon vergde het omschrijven van tussentijdse doelstellingen, wat betreft de structurele indicatoren die het mogelijk zullen maken de vooruitgang te evalueren, om het voor 2010 vastgelegde doel te bereiken.

Zij zijn niet alle gekwantificeerd en omvatten, met uitzondering van het jaar 2010, geen begrenzing in de tijd.

Bepaalde doelstellingen zijn berekend en soms heeft men een limiet vastgesteld voor het verwezenlijken in de tijd:

1. De werkgelegenheid:
 - Een tewerkstellingsgraad van 67 % voor 2005 (**Stockholm 2001**) en 70 % voor 2010 (**Lissabon 2000**)
 - Een vrouwelijke tewerkstellingsgraad van 57 % voor 2005 (**Stockholm**) en 60 % voor 2010 (**Lissabon**)
 - Een tewerkstellingsgraad voor oudere werknemers (55-64 jaar) van 50 % voor 2010 (**Stockholm**)
 - Een toename van de pensioenleeftijd met 5 jaar tegen 2010 (**Barcelona 2002**)
 - Onthaaldiensten voor 90 % van de kinderen ouder dan 3 jaar in voorschoolse leeftijd en 33 % van de kinderen jonger dan 3 jaar, tegen 2010 (**Barcelona**)
2. Onderzoek en Innovatie:
 - O&O = 3 % BBP, tegen 2010, waarvan 2/3 van de privé-sector zullen komen (**Barcelona**)
 - Alle scholen zullen vanaf 2002 op het Internet worden aangesloten (**Lissabon**)
3. De eengemaakte markt:
 - Volledige implementatie van het Actieplan voor risicokapitaal vanaf 2003 en van het Actieplan voor Financiële Diensten vanaf 2005 (**Lissabon**)
 - Omzettingpercentages van 98,5 % in de nationale wetgevingen van de richtlijnen betreffende de interne markt (**Stockholm**)
 - Maximum 2 jaar voor de omzetting van de richtlijnen betreffende de interne markt (**Barcelona**)
 - De energiemarkt vrijmaken voor 2004 (**Barcelona**)
 - Tegen 2005 moet de capaciteit van de grensoverschrijdende levering van energie ten minste 10 % van de geïnstalleerde productiecapaciteit bedragen (**Barcelona**)
 - Het eengemaakte Europese luchtruim tegen 2004 (**Barcelona**)
4. De sociale cohesie:
 - Het aantal leerlingen dat de school voortijdig verlaat tegen 2010 met de helft verminderen (**Lissabon**)
 - Het aantal personen dat blootgesteld is aan het risico op armoede tegen 2010 verminderen (**Barcelona**)
5. Leefmilieu - duurzame ontwikkeling
 - Zorgen voor zichtbare vooruitgang bij de vermindering van de uitstoot van gassen vanaf 2005 (**Göteborg 2001**)
 - Tegen 2010 een indicatieve doelstelling halen, voor de elektriciteitsproductie op basis van hernieuwbare bronnen, van 22 % van het bruto elektriciteitsverbruik (**Göteborg**)
 - Het verlies aan biodiversiteit vanaf 2010 stoppen
 - Het BBP loskoppelen van de groei van het vervoer

*Wij staan garant voor
een concurrentiële, duurzame en evenwichtige markt*

3de deel

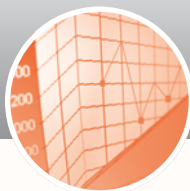
Het ondernemerschap en de positie van de KMO's en zelfstandigen

Panorama van de Belgische economie 2004-2005

FOD Economie, K.M.O., Middenstand en Energie

III Het ondernemerschap van 2000 tot 2004

Lange tijd werd het oprichten van een onderneming als iets vanzelfsprekends beschouwd. Tegenwoordig is de oprichting van een onderneming echter meer en meer afhankelijk van de economische, sociale en politieke toestand van de samenleving. De demografische tendensen, maar ook de ontwikkelingen in de Europese interne markt en, meer recentelijk, de toegenomen mondialisering van de handel vragen om een betere kennis van het ondernemerschap en van de KMO's.

Dit kan verschillend benaderd worden. Terwijl men geregeld via sociologische enquêtes naar de « ondernemingszin » binnen een gegeven bevolkingsgroep peilt, verkiest men in de voorliggende studie om een statistische analyse te maken van het werkelijke aantal nieuwe, verdwenen en bestaande ondernemingen.

Daarvoor kunnen verschillende statistische bronnen gebruikt worden, al naargelang men de **onderneming**, de ondernemer of de werkgever wil belichten. Uiteindelijk komt het erop aan na te gaan of de evoluties gelijklopend zijn. De verschillende bronnen definiëren een KMO echter niet altijd op dezelfde manier. De cijfers worden over de 18 secties van de NACE-nomenclatuur verdeeld. Binnen elke sectie kunnen de verschillende deelsectoren soms uiteenlopende ontwikkelingen kennen.

Deel 3 omvat drie hoofdstukken. In het eerste hoofdstuk worden de oprichtingen en stopzettingen van ondernemingen en ondernemers in beeld gebracht. In het tweede hoofdstuk komt de populatie van actieve ondernemingen en zelfstandigen aan bod en hoofdstuk 3 belicht deze populatie aan de hand van twee dynamische variabelen: de loontrekkende tewerkstelling en de toegevoegde waarde.

III.1 Oprichtingen en stopzettingen van ondernemingen

Een cijfermatig onderzoek van het aantal oprichtingen van ondernemingen is slechts zinvol wanneer ook het aantal schrappingen in het onderzoek wordt betrokken. Op die manier kan een soort vernieuwingsindicator voor het ondernemingsbestand worden ontwikkeld.

Voorafgaandelijk dient te worden vermeld dat ook de omzetting van een onderneming van een natuurlijke persoon naar een vennootschap in de statistieken wordt verwerkt als enerzijds de stopzetting van een onderneming als natuurlijke persoon en anderzijds de oprichting van een onderneming in een vennootschap met bestuurders.

III.1.1 Starters

III.1.1.1 Oprichtingen van BTW-plichtige ondernemingen

Over de periode 2000–2003 evolueerde het aantal startende bedrijven in ons land in dalende lijn. Jaarlijks zijn steeds minder personen een zaak begonnen. In 2000 werden er nog 51.326 nieuwe ondernemingen opgericht, in 2003 bedroeg dit aantal nog slechts 48.033. Dit komt neer op een vermindering met 6,4 % over een periode van 3 jaar.

In 2004 wordt met 58.427 nieuwe ondernemingen terug een heropleving van het aantal starters waargenomen. Het aantal starters steeg met een sterke 21,6 % ten opzichte van 2003. Van de totale beschouwde periode is 2004 het jaar met het hoogste aantal nieuw opgerichte ondernemingen.

Op te merken valt dat het aantal startende BTW-plichtige ondernemingen gelijklopend evolueert met de Belgische conjunctuur. De jaren 2000 en 2004 werden gekenmerkt door een hoge groei van de **economie**. Vanaf 2001 tot 2003 werden er echter zwakkere economische groeicijfers opgetekend.

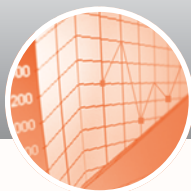
Tabel III.1 Oprichtingen van ondernemingen per sector

NACE-activiteitstakken		2000	2001	2002	2003	2004	Aandeel 2004 (%)
A.	Landbouw, jacht en bosbouw	2.489	2.568	2.514	2.361	3.065	5,2
B.	Visserij	13	4	9	11	15	0,03
C.	Winning van delfstoffen	15	9	13	17	9	0,02
D.	Industrie	2.568	2.408	2.270	2.289	3.255	5,6
E.	Productie en distributie van elektriciteit, gas en water	27	28	36	19	32	0,1
F.	Bouwnijverheid	5.853	5.481	5.474	5.503	7.030	12,0
G.	Groot- en kleinhandel; reparatie van auto's en huishoudelijke artikelen	12.392	11.758	11.487	11.774	14.017	24,0
H.	Hotels en restaurants	5.288	5.035	5.161	5.208	6.271	10,7
I.	Vervoer, opslag en communicatie	2.374	2.327	2.215	2.100	2.387	4,1
J.	Financiële instellingen	348	330	282	282	301	0,5
K.	Onroerende goederen, verhuur en diensten aan bedrijven	14.077	14.066	13.432	12.936	15.081	25,8
L.	Openbaar bestuur	28	36	48	26	26	0,04
M.	Onderwijs	360	366	371	342	467	0,8
N.	Gezondheidszorg en maatschappelijke dienstverlening	784	737	744	752	1.013	1,7
O.	Gemeenschapsvoorzieningen, sociaal-culturele en persoonlijke diensten	4.687	4.581	4.641	4.401	5.444	9,3
P. en Q.	Particuliere huishoudens met werknemers; Extraterritoriale organisaties en lichamen	23	16	11	12	14	0,02
Totaal		51.326	49.750	48.708	48.033	58.427	100,0

Bron: FOD Economie-E8-DBRIS.

Vergeleken met 2000 wordt er in 2004 in de meest representatieve sectoren (K,G,F,H,O) overal een sterke groei van het aantal oprichtingen vastgesteld. De sector "vervoer, opslag en communicatie" stagneert. Over de beschouwde periode wordt, zowel bij het totaal als in de meeste sectoren, in 2004 het hoogste cijfer waargenomen.

Van 2000 tot 2004 blijft de rangorde van de sectoren met de grootste bijdrage aan nieuwe ondernemingen gelijk. De sectoren groot- en kleinhandel (G) en diensten aan bedrijven (K) zijn in 2004 nog altijd goed voor ongeveer 50 % van alle oprichtingen. Ze worden gevolgd door de bouw (12 %) en de horeca (10,7 %).

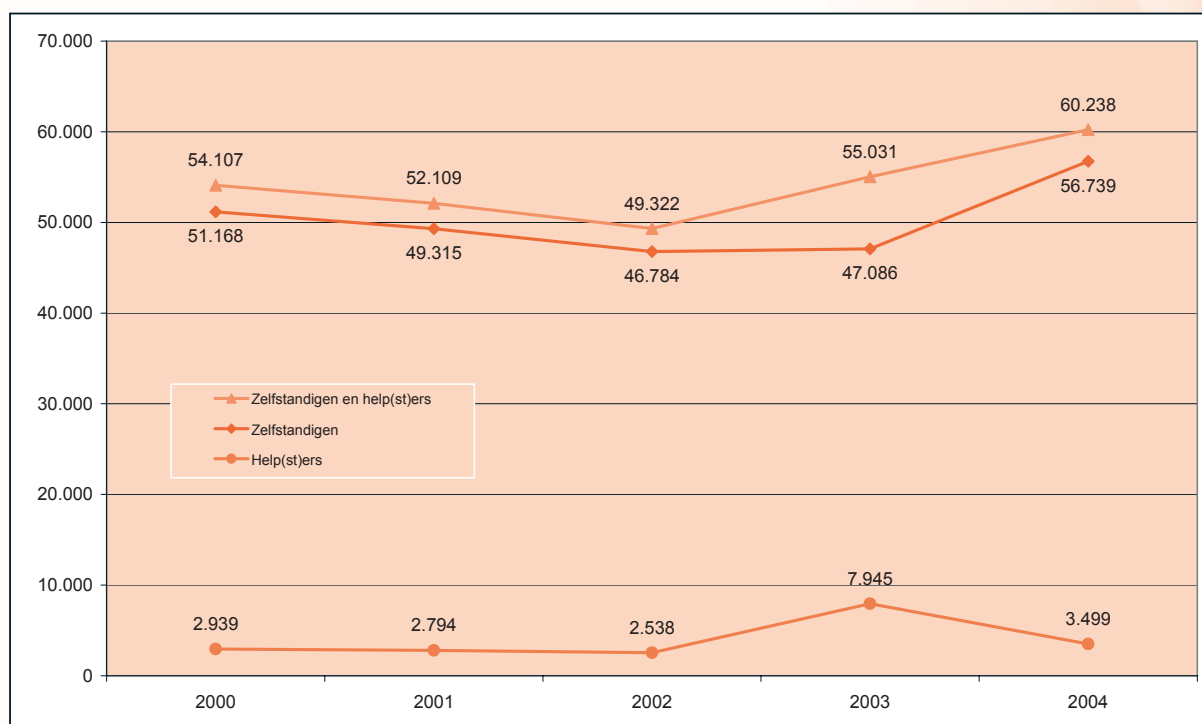
III.1.1.2 Startende zelfstandigen

De statistieken van het RSVZ (Rijksinstituut voor de Sociale Verzekeringen der Zelfstandigen) maken een benadering van het ondernemerschap mogelijk die meer gericht is op de persoon van de ondernemer en meer bepaald op de aard en de omvang van zijn verplichtingen (hoofd- of bijberoep, bestuurder van een vennootschap,...), de graad van onafhankelijkheid (zelfstandige of helper), zijn burgerlijke stand (geslacht, leeftijd), enz.

Vanaf 1 januari 2003 zijn de meewerkende echtgenoten verplicht om zich als helper bij een sociaal verzekeringsfonds aan te sluiten voor het "ministatuut" (arbeidsongeschiktheid, invaliditeit en moederschap). Voor 2003 hadden de meewerkende echtgenoten een vrije keuze tot aansluiting. Deze wijziging heeft in de statistieken van het RSVZ vanaf 2003 een stijging van het aantal startende helpers in hoofd- en bijberoep en na pensioen(leeftijd) met zich meegebracht.

De wijziging van statuut verstoort de statistische reeksen omdat alle startende meewerkende echtgenoten om administratieve redenen vanaf 2003 worden geteld. Sommige startende helpende echtgenoten bestonden namelijk al voor dit statuut maar verschenen niet in de cijfers. Daarnaast kan men vanuit een strikt ondernemersstandpunt een helper niet gelijkstellen met de oprichter van een bedrijf. Daarom zullen de helpers enkel in de grafiek hieronder opgenomen worden.

Grafiek III.1 Startende zelfstandigen en helpers

Bron: RSVZ.

In 2004 gingen 56.739 (94,2 %) personen aan de slag als zelfstandige en begonnen 3.499 (5,8 %) personen als helper. Helpers staan de zelfstandigen bij in de uitoefening van hun beroep, of springen voor hen in.

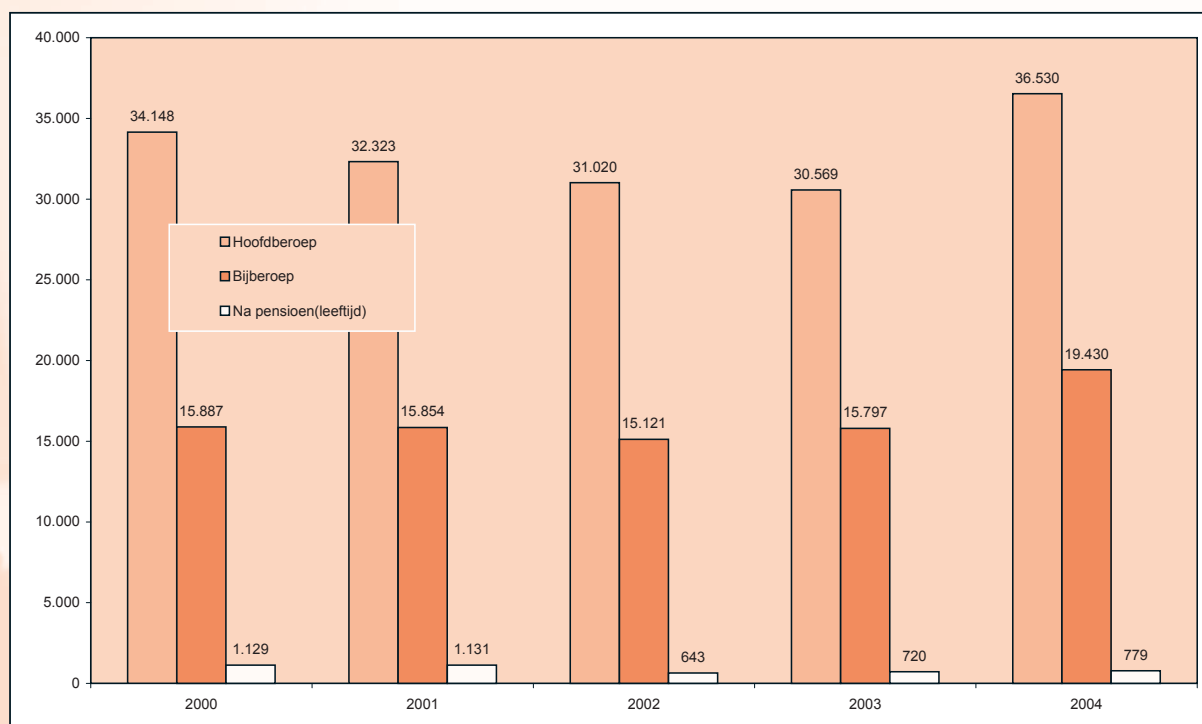
Vanaf 2003 wordt de dalende tendens van het aantal startende zelfstandigen doorbroken en evolueert het totaal aantal beginnende zelfstandigen opnieuw in stijgende lijn. Het is echter vooral in 2004 dat er opmerkelijk meer personen zelfstandige zijn geworden.

Men stelt vast dat globaal de nieuwe zelfstandigen gelijklopend evolueren met de nieuwe BTW-plichtigen in tabel III.1. Daarnaast liggen ook de jaarlijkse absolute waarden van de twee reeksen dicht bij elkaar.

Men kan stellen dat het jaarlijkse aantal starters op de Belgische ondernemersmarkt in 2000 ongeveer 51.000 bedroeg. In 2004 waren er dat 57.000. In 2004 ligt het verschil ten opzichte van 2000 bij +10,9 % RSVZ-inschrijvingen en +13,8 % BTW-inschrijvingen.

Grafiek III.2 Startende zelfstandigen, naar aard van de activiteit

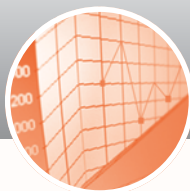

Bron: RSVZ.

Het sociaal statuut van de zelfstandigen biedt de mogelijkheid om ondernemer in hoofdberoep of in bijberoep (naast een activiteit in loondienst, bijvoorbeeld) te zijn, en zelfs om actief te blijven na pensioen(leeftijd). Dankzij deze regeling kan een ondernemer bijvoorbeeld een ondernemingsactiviteit starten terwijl hij ondertussen over een andere, stabiele bron van inkomsten blijft beschikken.

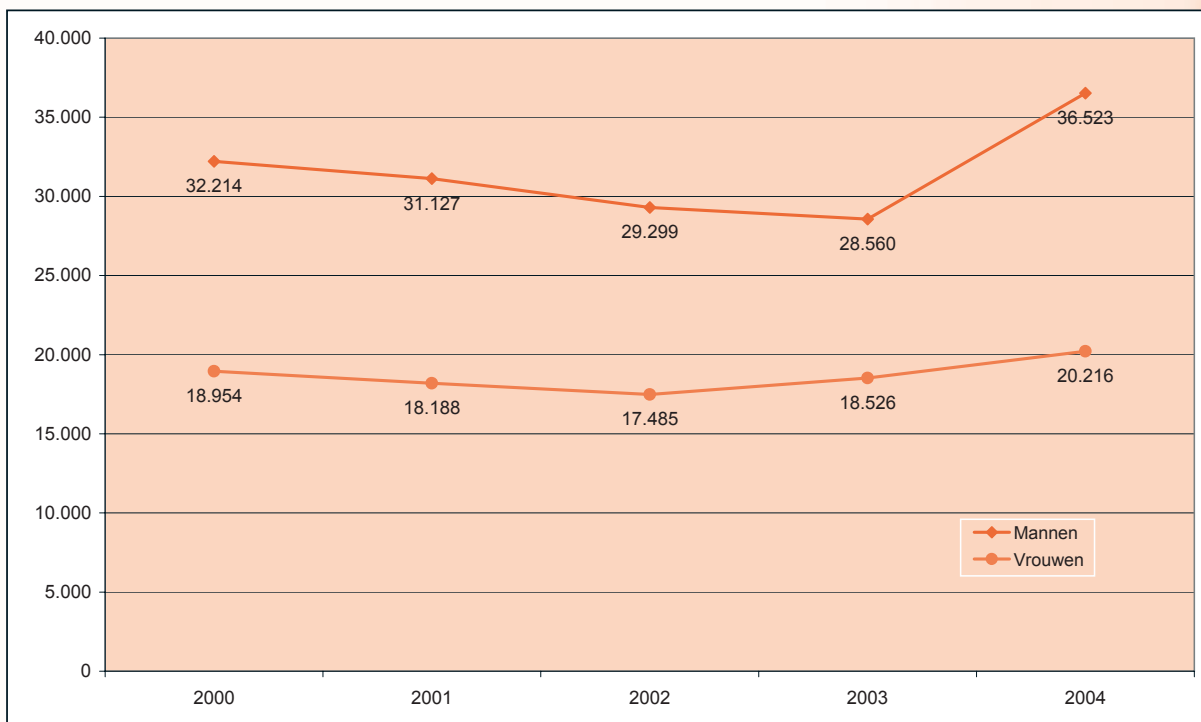
In 2000 bedraagt het aandeel van starters in hoofdberoep 66,7 %, in bijberoep 31,0 % en na pensioen(leeftijd) 2,2 %. Voor 2004 zijn de cijfers de volgende: 64,4 %, 34,2 % en 1,4 %. De aanzienlijke toename van het aandeel nieuwe zelfstandigen in bijberoep ten opzichte van deze in hoofdberoep wijst in zekere zin op een kwalitatieve zwakte van het zelfstandige ondernemerschap.

Men stelt vast dat in het algemeen de bewegingen van de bijberoepen in dalperioden minder opvallend zijn dan die van de hoofdberoepen, maar des te groter bij hoogconjunctuur! Ondernemers die in bijberoep starten lijken zwakker te reageren op een slechte conjunctuur en sterker bij een herstel. In 2002, het jaar waarin de ondernemers sterk in aantal terugvielen, noteert men ten opzichte van 2000 nog 95,3 % voor de bijberoepen, tegenover 90,5 % voor de hoofdberoepen. In 2004 daarentegen stelt men ten opzichte van 2003 een toename vast van +23,0 % voor de bijberoepen en +19,5 % voor de hoofdberoepen.

Ten opzichte van 4 jaar geleden wagen opmerkelijk minder zelfstandigen na pensioen(leeftijd) de sprong naar het ondernemerschap. Zo startten in 2000 nog 1.129 een zaak na pensioen(leeftijd), in 2004 waren dit nog slechts 779 personen.

Grafiek III.3 Startende zelfstandigen, volgens geslacht

Bron: RSVZ.

Van de 10 zelfstandigen die een zaak beginnen zijn er 3 een vrouw. 56.739 personen (grafiek III.1) hebben in de loop van 2004 een activiteit als zelfstandige opgestart, waarvan 64,4 % mannen en 35,6 % vrouwen. In 2000 bedroeg het relatieve aandeel respectievelijk 63 % en 37 %, wat op een licht afnemende vervrouwelijking wijst in 2004.

In 2004 wordt met respectievelijk +27,9 % en +9,1 % een sterke aangroei waargenomen van de mannen en van de vrouwen. Zowel bij de mannen als bij de vrouwen wordt in 2004 een absoluut recordaantal starters genoteerd.

III.1.1.3 Inschrijvingen in de Kruispuntbank Ondernemingen

Vanaf 1 juli 2003 zijn alle handels- en ambachtsondernemingen verplicht om zich voor de aanvang van hun activiteiten bij een ondernemingsloket naar keuze in deze hoedanigheid te laten inschrijven in de Kruispuntbank Ondernemingen (KBO). Het universum van de op die manier geregistreerde ondernemers is kleiner dan dat van de eerder besproken BTW en het RSVZ.

In 2004 werden er 45.301 nieuwe creaties van commerciële en ambachtsondernemingen door de ondernemingsloketten ingeschreven, waarvan meer dan de helft of 57,9 % natuurlijke personen en 42,1 % rechtspersonen.

Tabel III.2 Nieuw gecreëerde handels- en ambachtsondernemingen in de KBO

	2004			2005		
	Totaal	Natuurlijke personen	Rechtspersonen	Totaal	Natuurlijke personen	Rechtspersonen
Trimester 1	12.175	7.029	5.146	12.439	7.149	5.290
Trimester 2	11.480	6.443	5.037	11.707	6.531	5.176
Trimester 3	10.320	6.016	4.304	10.657	6.360	4.297
Subtotaal	33.975	19.488	14.487	34.803	20.040	14.763
Trimester 4	11.326	6.740	4.586			
Totaal	45.301	26.228	19.073			

Bron: Tarificatielijsten Ondernemingsloketten.

De stijgende trend van het aantal starters in 2004 lijkt zich in 2005 nog verder door te zetten. In elke trimester van 2005, vergeleken met dezelfde periode in 2004, werden er telkenmale meer handels- en ambachtsondernemingen opgericht.

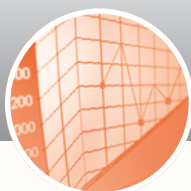
De laatste bron van administratieve gegevens, die gebruikt wordt om de nieuwe ondernemers op te tekenen bevestigt eveneens, ondanks de kortere waarnemingsperiode, de globale en positieve trends van het ondernemerschap die reeds elders werden vastgesteld.

III.1.2 Stopzettingen

III.1.2.1 Schrappingen van BTW-plichtige ondernemingen

In 2000 werden 53.394 BTW-plichtige ondernemingen geschrapt. In 2004 waren dit er nog 48.137. In 2004 zijn m.a.w 9,8 % minder ondernemingen gestopt dan 4 jaar voordien. Het totale oprichtingspercentage zoals berekend in tabel III.1 bedraagt voor dezelfde periode +13,8 %.

Voor de hele beschouwde periode vormt 2004 voor tal van sectoren een trendbreuk, zoals dat ook het geval was voor de oprichtingen van ondernemingen.

Tabel III.3 Geschrapte ondernemingen per sector

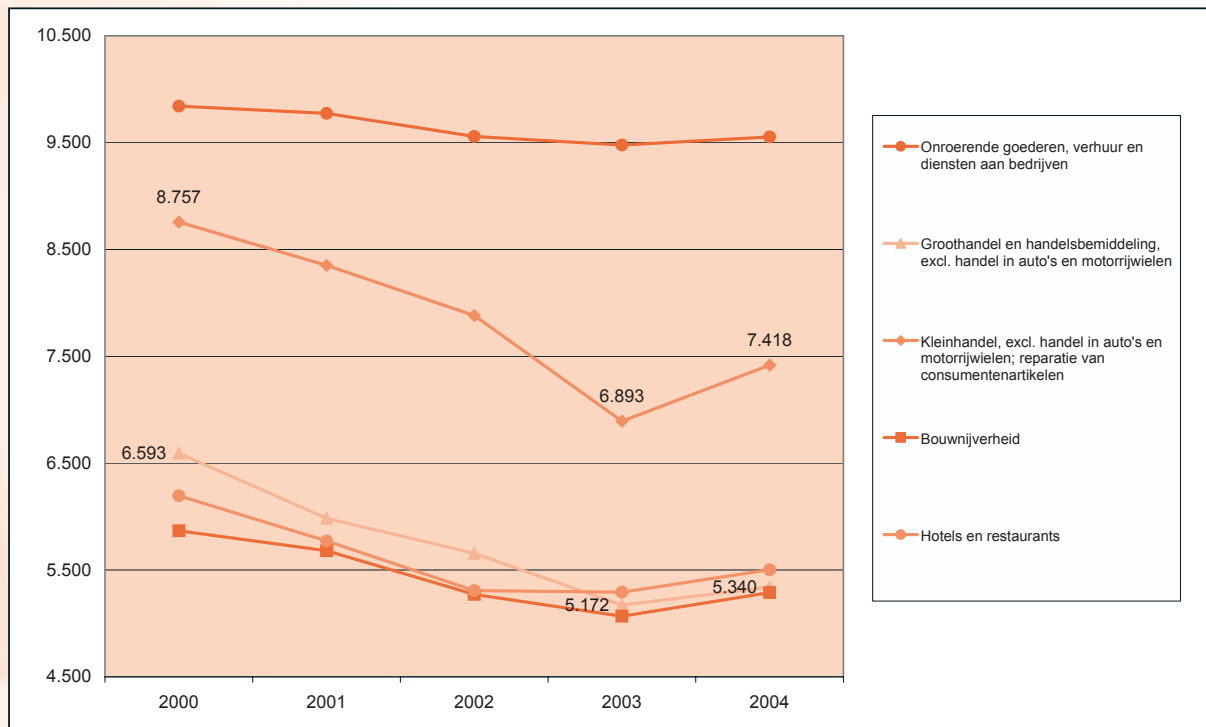
NACE-activiteitstakken		2000	2001	2002	2003	2004	Aandeel 2004 (%)
A.	Landbouw, jacht en bosbouw	3.942	3.730	3.504	3.857	3.565	7,4
B.	Visserij	18	20	12	18	17	0,04
C.	Winning van delfstoffen	9	18	19	12	16	0,03
D.	Industrie	3.218	3.084	2.863	2.788	2.738	5,7
E.	Productie en distributie van elektriciteit, gas en water	16	13	21	12	18	0,04
F.	Bouwnijverheid	5.867	5.680	5.271	5.067	5.289	11,0
G.	Groot- en kleinhandel; reparatie van auto's en huishoudelijke artikelen	17.218	16.106	15.212	13.608	14.420	30,0
H.	Hotels en restaurants	6.195	5.772	5.307	5.292	5.502	11,4
I.	Vervoer, opslag en communicatie	2.106	2.182	2.123	1.987	2.080	4,3
J.	Financiële instellingen	262	239	239	218	218	0,5
K.	Onroerende goederen, verhuur en diensten aan bedrijven	9.842	9.774	9.558	9.478	9.554	19,8
L.	Openbaar bestuur	22	20	18	18	16	0,03
M.	Onderwijs	212	206	212	218	259	0,5
N.	Gezondheidszorg en maatschappelijke dienstverlening	442	450	435	429	509	1,1
O.	Gemeenschapsvoorzieningen, sociaal-culturele en persoonlijke diensten	3.994	3.980	3.805	3.652	3.919	8,1
P. en Q.	Particuliere huishoudens met werknemers; Extraterritoriale organisaties en lichamen	31	22	26	22	17	0,04
	Totaal	53.394	51.296	48.625	46.676	48.137	100,0

Bron: FOD Economie-E8-DBRIS.

De sectoren met het grootste aantal stopzettingen van ondernemingen zijn dezelfde als die met het grootste aantal oprichtingen: categorie G en K zijn goed voor zowat de helft van alle stopzettingen, gevolgd door categorie H en F. Het relatieve aandeel van elke categorie kan soms wel gevoelig variëren. Zo vertegenwoordigt de sector groot- en kleinhandel (G) in 2004 een aandeel van 30 % in de stopzettingen tegen 24 % in de oprichtingen. Daarnaast is de sector van onroerende goederen, verhuur en diensten aan bedrijven (K) goed voor 19,8 % van de stopzettingen tegen 25,8 % van de oprichtingen (zie tabel III.1).

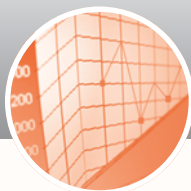
Grafiek III.4 Sectoren met het hoogste aantal stopzettingen

Bron: FOD Economie-E8-DBRIS.

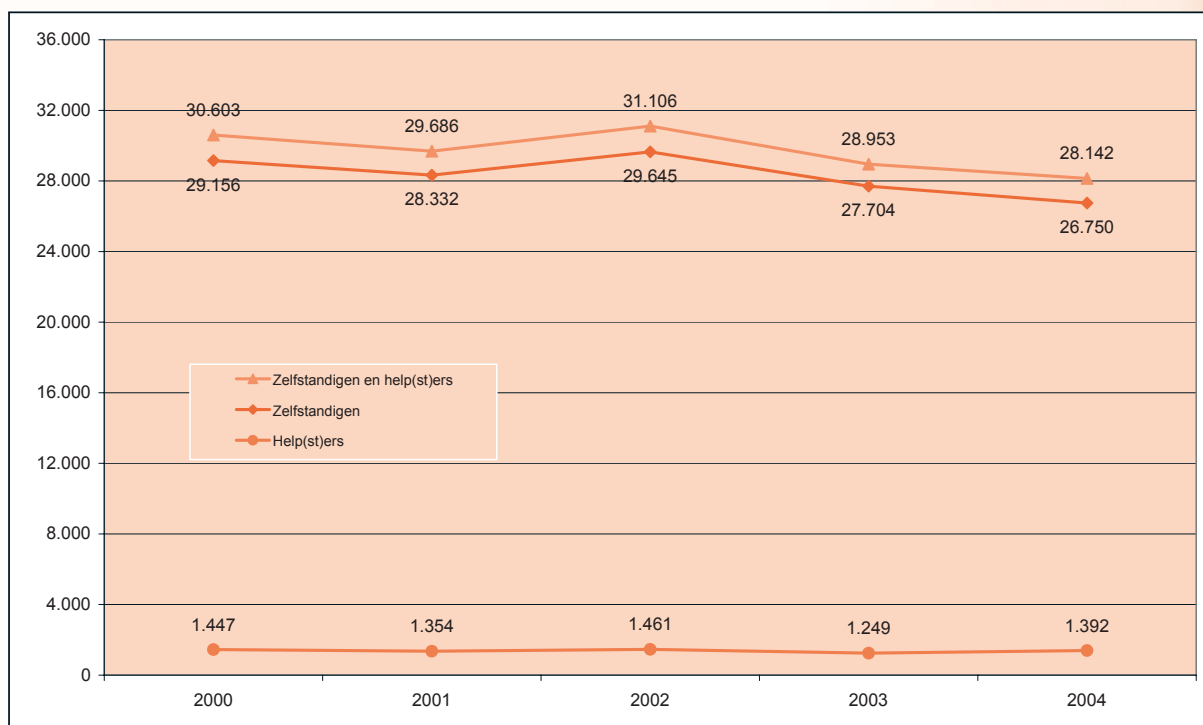
In alle bedrijfstakken met een hoog percentage aan schrappingen werden er in 2004 telkens aanzienlijk minder ondernemingen geschrapt dan in 2000, behalve in de sector "onroerende goederen, verhuur en diensten aan bedrijven" (K) waar het aantal schrappingen slechts met een kleine 2,9 % is afgenomen.

Tot 2003 wordt telkenmale een continue jaarlijkse daling vastgesteld van het aantal schrappingen. Terwijl in 2004, ten opzichte van 2003, terug voor de eerste maal, een stijging van het aantal stopzettingen wordt waargenomen.

III.1.2.2 Stopzettingen van zelfstandigen

Grafiek III.5 Stopzettingen van zelfstandigen en helpers

Bron: RSVZ.

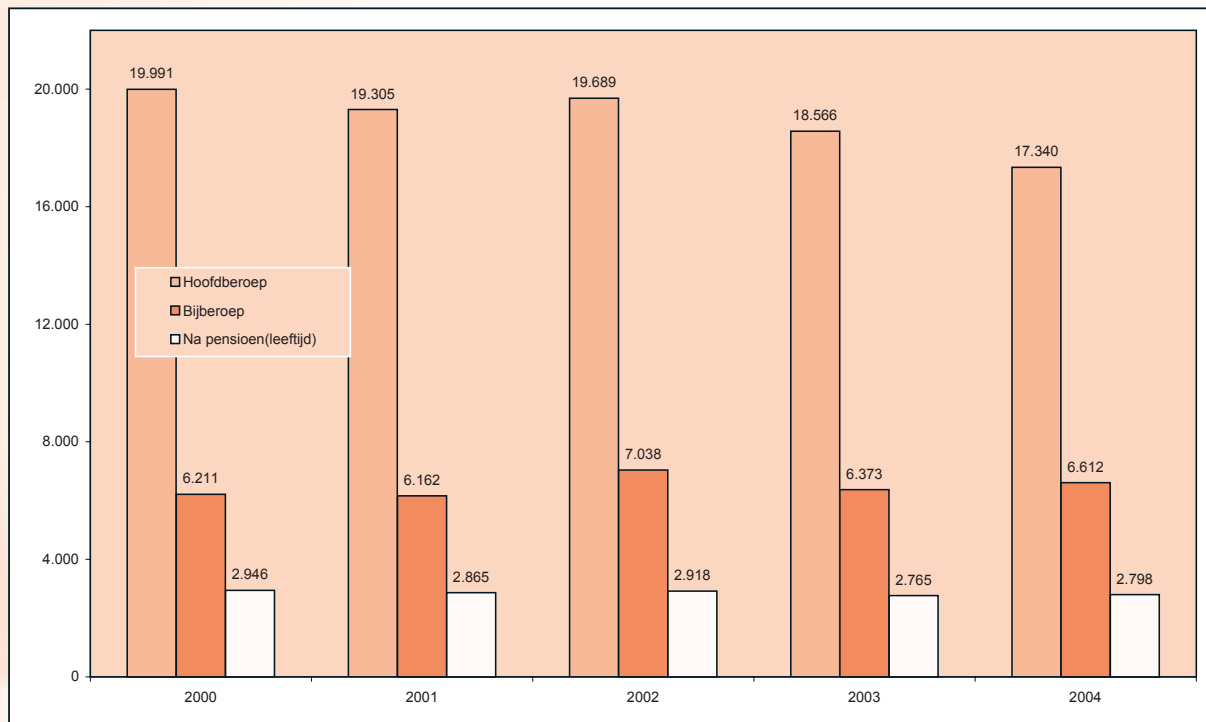
Het aantal zelfstandigen die in de loop van 2004 hun beroepsactiviteit in België hebben stopgezet bedroeg 26.750, waarvan 17.271 mannen (64,6 %) en 9.479 vrouwen (35,4 %). De cijfers voor het relatieve aandeel van de stopzettingen volgens geslacht komen min of meer overeen met de cijfers van de oprichtingen.

Uitgezonderd in het jaar 2002, neemt het aantal zelfstandigen dat zijn activiteit stopzet jaarlijks af. In 2000 zetten nog 29.156 zelfstandigen hun zaak stop. In 2004 waren dit er nog 26.750. Dit komt neer op een daling met 8,2 %.

Bij de zelfstandigen valt ten slotte nog het lage cijfer van de stopzettingen op ten opzichte van het aantal oprichtingen, evenals de duidelijke dalende trend, meer bepaald van 57 % in 2000 naar 47 % in 2004. Het zelfstandig ondernemerschap lijkt er bestendiger te zijn dan bij de BTW-plichtige ondernemingen, waar hetzelfde cijfer 104 % bedraagt in 2000 en 82,4 % in 2004!

Grafiek III.6 Stopzettingen van zelfstandigen, naar aard van de activiteit

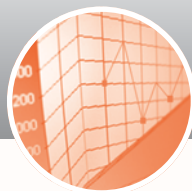

Bron: RSVZ.

In grafiek III.6 wordt de evolutie van het aantal stopzettingen van zelfstandigen in hoofd-, bijberoep en na pensioen(leeftijd) apart in beeld gebracht. In 2000 bedroeg de stopzettingsquote in hoofdberoep 68,6 %, in bijberoep 21,3 % en na pensioen(leeftijd) 10,1 %. In 2004 waren deze cijfers als volgt: 64,8 %, 24,7 % en 10,5 %.

Uitgezonderd een kleine stijging in 2002, nam het aantal zelfstandigen dat zijn activiteit in *hoofdberoep* stopzette jaarlijks af. Over de totale beschouwde periode komt dit neer op een daling met 13,3 %.

Het aantal stopzettingen van zelfstandigen in *bijberoep* ligt daarentegen de laatste twee jaar hoger dan in 2000 en 2001. De laatste 2 jaar zetten 12.985 zelfstandigen hun activiteit in bijkomende bezigheid stop, tegenover 12.373 in de periode 2000-2001. Dit betekent een stijging met 4,9 %. In het jaar 2002 wordt met 7.038 een aanzienlijk aantal stopzettingen van zelfstandigen in bijberoep waargenomen.

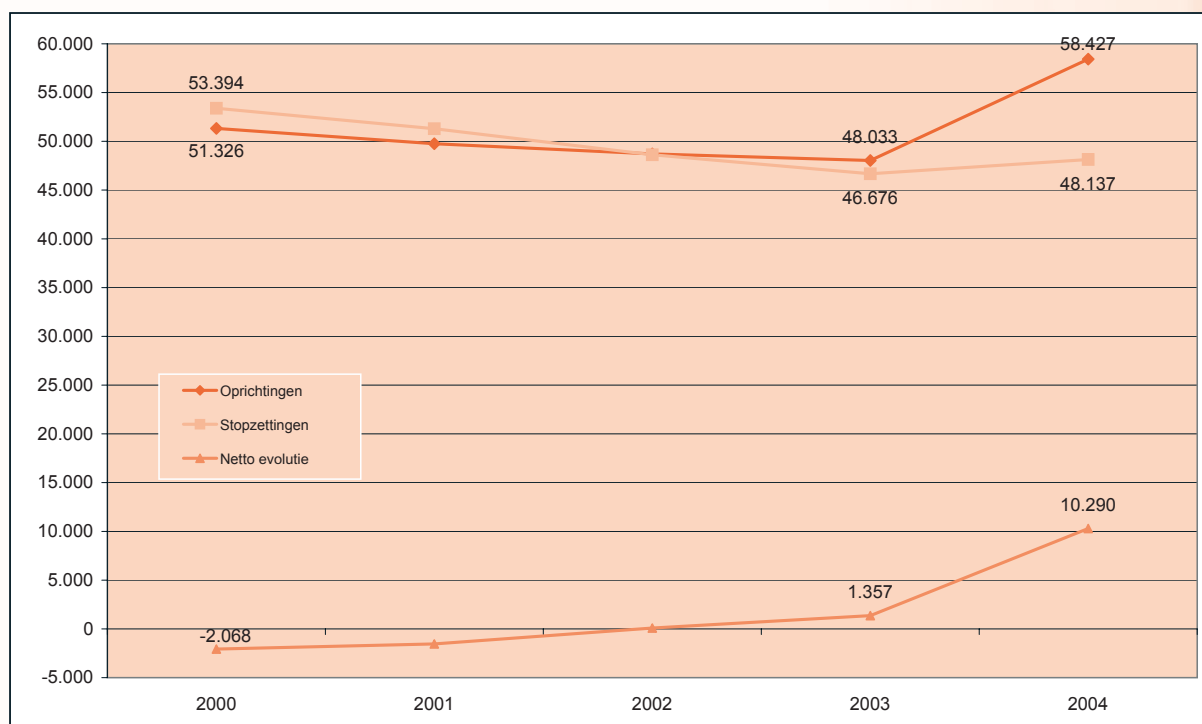

III.1.3 Nettodynamiek van het ondernemerschap

Via het saldo van de oprichtingen en stopzettingen van economische activiteiten kan men de dynamiek van het ondernemerschap bepalen. De analyse gebeurt op basis van de twee belangrijkste gegevensbronnen die hierboven gebruikt werden, namelijk de BTW-plichtige ondernemingen en de bij de RSVZ ingeschreven zelfstandige ondernemers.

III.1.3.1 Netto evolutie van BTW-plichtige ondernemingen

Grafiek III.7 Oprichtingen, stopzettingen en netto evolutie van BTW-plichtige ondernemingen

Bron: FOD Economie-E8-DBRIS en berekeningen FOD Economie-E5.

Wanneer men in grafiek III.7 de evolutie van het totale aantal oprichtingen en stopzettingen van BTW-plichtige ondernemingen bekijkt, kan men globaal twee bewegingen onderscheiden. De eerste, *van 2000 tot 2003*, wordt gekenmerkt door een daling van zowel het aantal oprichtingen als van het aantal stopzettingen. Het verloop van beide componenten is evenwel verschillend. Zo ligt in 2000 en 2001 het aantal stopzettingen hoger dan het aantal oprichtingen, wat een daling van het aantal ondernemingen veroorzaakt. Vanaf 2002 is de situatie omgekeerd en stijgt het aantal oprichtingen boven het aantal stopzettingen uit, om in 2003 in een licht positief saldo (1.357) uit te monden.

De tweede beweging, *tussen 2003 en 2004*, vloeit voort uit een sterke toename van het aantal oprichtingen, terwijl het aantal stopzettingen slechts matig toeneemt. Dit mondt uit in een ruimschoots positief saldo, met een netto toename van 10.000 ondernemingen in 2004.

Tabel III.4 *Netto evolutie per bedrijfstak*

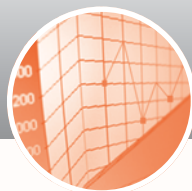
NACE-activiteitstakken		2000	2001	2002	2003	2004
A.	Landbouw, jacht en bosbouw	-1.453	-1.162	-990	-1.496	-500
B.	Visserij	-5	-16	-3	-7	-2
C.	Winning van delfstoffen	6	-9	-6	5	-7
D.	Industrie	-650	-676	-593	-499	517
E.	Productie en distributie van elektriciteit, gas en water	11	15	15	7	14
F.	Bouwnijverheid	-14	-199	203	436	1.741
G.	Groot- en kleinhandel; reparatie van auto's en huishoudelijke artikelen	-4.826	-4.348	-3.725	-1.834	-403
H.	Hotels en restaurants	-907	-737	-146	-84	769
I.	Vervoer, opslag en communicatie	268	145	92	113	307
J.	Financiële instellingen	86	91	43	64	83
K.	Onroerende goederen, verhuur en diensten aan bedrijven	4.235	4.292	3.874	3.458	5.527
L.	Openbaar bestuur	6	16	30	8	10
M.	Onderwijs	148	160	159	124	208
N.	Gezondheidszorg en maatschappelijke dienstverlening	342	287	309	323	504
O.	Gemeenschapsvoorzieningen, sociaal-culturele en persoonlijke diensten	693	601	836	749	1.525
P. en Q.	Particuliere huishoudens met werknemers; Extraterritoriale organisaties en lichamen	-8	-6	-15	-10	-3
Totaal		-2.068	-1.546	83	1.357	10.290

Bron: FOD Economie-E8-DBRIS en berekeningen FOD Economie-E5.

Afdalend naar het sectorniveau (zie tabel III.4) stelt men vast dat 7 van de 16 sectoren voor een wezenlijk deel de algemene trend volgen die zopas werd toegelicht.

Het negatieve saldo voor 2000 en 2001 is voornamelijk te wijten aan de negatieve bijdragen van de sectoren landbouw (A), industrie (D) en horeca (H), maar vooral ook van de groot- en kleinhandel (G). De daling van het aantal ondernemingen in deze laatste sector wordt echter gecompenseerd door de stijging van het aantal ondernemingen in de sector onroerend goed, verhuur en diensten aan bedrijven (K).

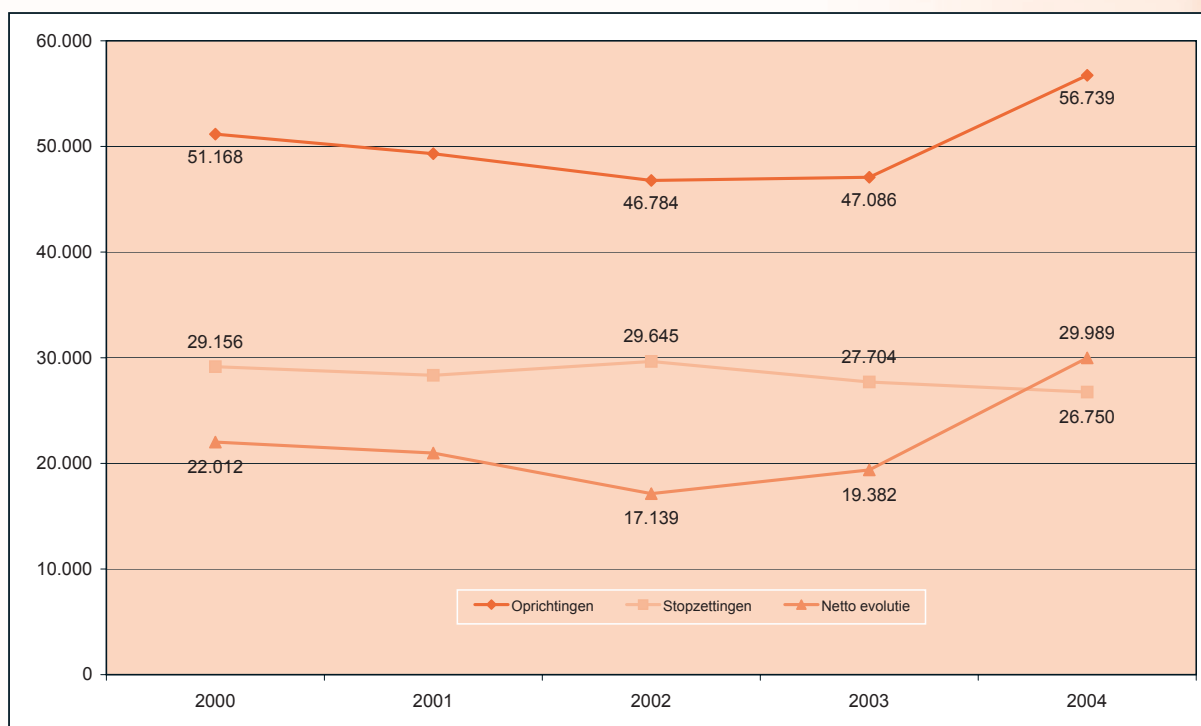
Het licht positieve saldo van 2003 is voornamelijk het resultaat van een merkelijke afname van de negatieve bijdrage van de handel (G). In deze sector neemt het aantal stopzettingen inderdaad sterker af dan dat het aantal oprichtingen toeneemt, ook al blijven de stopzettingen talrijker dan de oprichtingen. De handel slaagt erin om ten opzichte van 2002 het saldo oprichtingen-schrappingen te halveren en haalt in 2003 een cijfer van -1.834.

Tot slot vloeit de groei van het totaal aantal ondernemingen in 2004 voor het grootste deel voort uit een verdere toename van de reeds positieve bijdragen van de volgende sectoren: de bouw (F), onroerende goederen, verhuur en diensten aan bedrijven (K) en de gemeenschapsvoorzieningen, de sociaal-culturele en persoonlijke diensten (O). Deze drie bedrijfstakken vertegenwoordigen samen met een netto evolutie van 8.793 eenheden, 85 % van de 10.290 eenheden die in 2004 werden geteld.

III.1.3.2 Netto evolutie van zelfstandigen

Grafiek III.8 Oprichtingen, stopzettingen en netto evolutie van zelfstandigen

Bron: RSVZ en berekeningen FOD Economie-E5.

Vergeleken met grafiek III.7 die de dynamiek van BTW-plichtige ondernemingen toont, ziet men in grafiek III.8 een heel andere situatie voor de zelfstandigen in termen van netto evolutie. Voor 2000, 2001 en 2004 ligt het netto saldo bij de zelfstandigen meer dan 20.000 eenheden boven het netto saldo van de ondernemingen.

Dit verschil is niet te verklaren door de oprichtingen, aangezien zowel het aantal als het verloop van deze bij de ondernemingen, over de hele periode bekeken, zo goed als identiek is als bij de zelfstandigen. Daarentegen worden grote verschillen vastgesteld tussen beide cijfers voor het aantal stopzettingen. Terwijl in 2000 meer dan 53.000 ondernemingen een einde stelden aan hun activiteit, deden minder dan 30.000 zelfstandigen hetzelfde. Voor de stopzettingen kan men globaal genomen in beide groepen een dalende trend vaststellen. Het waargenomen verschil houdt dus tijdens de hele periode aan, met 48.137 ondernemingen tegenover 26.750 zelfstandigen die in 2004 hun activiteit beëindigden.

Men kan beide groepen ook vergelijken op basis van oprichtings- en stopzettingspercentages, berekend als de verhouding van het aantal oprichtingen of stopzettingen van een jaar tot het aantal ondernemingen van het jaar ervoor. In 2004 bedraagt het oprichtingspercentage 8,5 % voor de ondernemingen en 7,5 % voor de zelfstandigen, tegenover een stopzettingspercentage van respectievelijk 7 % en 3,5 %.

Tot besluit lijkt het er dus turbulenter aan toe te gaan bij de ondernemingen - veel oprichtingen, maar ook veel stopzettingen - terwijl de zelfstandigen beter in staat lijken hun nieuw gestarte bedrijvigheid te behouden.

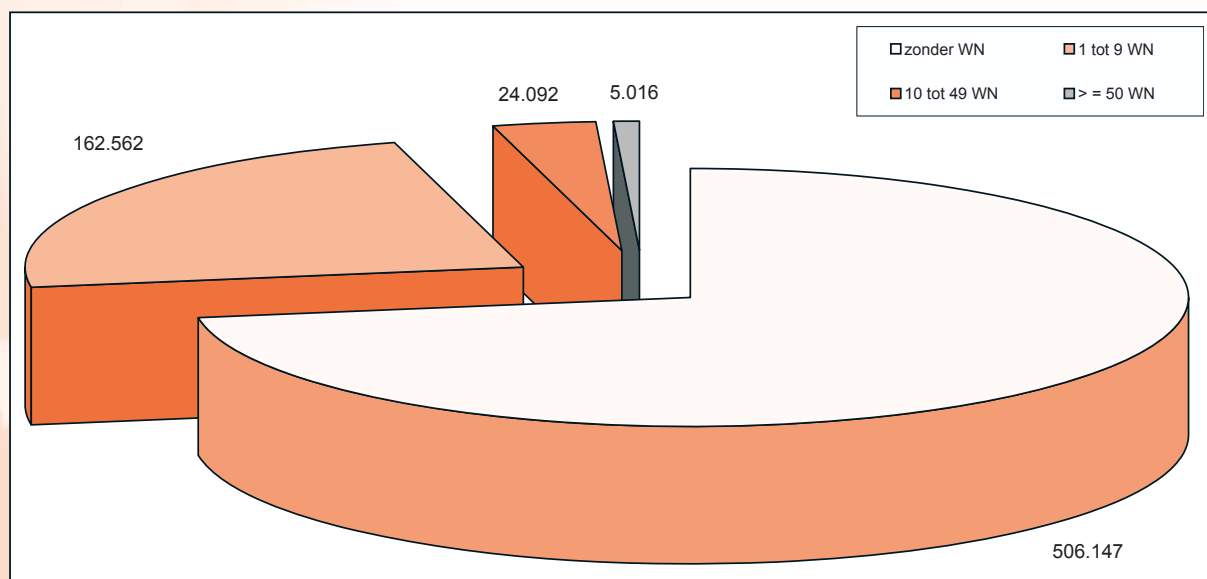

III.2 Ondernemingen, zelfstandigen en werkgevers

Na de *stromen* van nieuwkomers en verdwijningen op de markt van het ondernemerschap bestudeerd te hebben, krijgt u in dit hoofdstuk voor de periode van 2000 tot 2004 een beeld van het *gehele bestand* van ondernemingen en werkgevers, in het bijzonder van de KMO's en van de zelfstandige ondernemers.

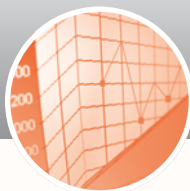
III.2.1 BTW-plichtige ondernemingen

Grafiek III.9 Verdeling van de ondernemingen per groottecategorie van tewerkstelling, jaar 2004

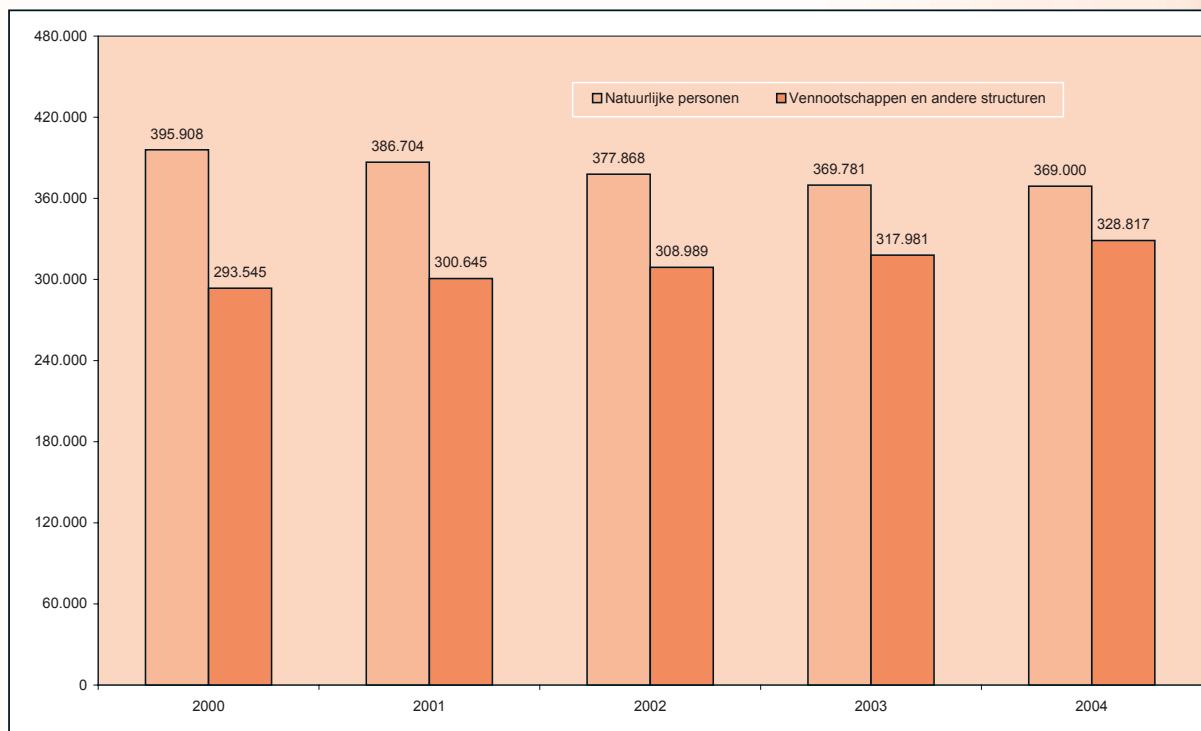

Bron: FOD Economie-E8-DBRIS.

Eind 2004 waren er 697.817 BTW-plichtige ondernemingen actief in België. 99,3 % of 692.801 ondernemingen waren KMO's (ondernemingen met minder dan 50 werknemers) en 72,5 % of 506.147 ondernemingen hadden geen werknemers.

Grafiek III.10 De ondernemingen per juridische vorm

Bron: FOD Economie-E8.

Van de 697.817 actieve BTW-plichtige ondernemingen in 2004 waren er 369.000 of 52,9 % actief als natuurlijk persoon en 328.817 of 47,1 % actief als vennootschap of in een andere structuur (vzw, tijdelijke vereniging,...).

Het blijkt dat meer en meer ondernemers kiezen voor de voordelen van een vennootschap of andere structuur. Het aantal vennootschappen en andere structuren is van 2000-2004 jaarlijks gestegen, in het totaal met +12,0 % (+ 35.272 ondernemingen). Terwijl het aantal natuurlijke personen over de beschouwde periode jaarlijks afneemt, in het totaal met -6,8 % (-26.908).

Tabel III.5 Ondernemingen per groottecategorie van tewerkstelling en per sector

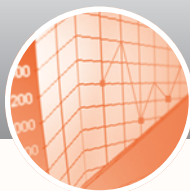
NACE code	2004					2000-2004				
	0	1-9	10-49	50+	Totaal	0	1-9	10-49	50+	Totaal
A	60.775	7.897	352	14	69.038	-4.434	11	34	6	-4.383
B	169	125	6	1	301	-19	-4	-2	-1	-26
C	166	91	47	13	317	-15	2	-10	2	-21
D	27.502	14.778	5.149	1.759	49.188	-10	-1.617	-236	-52	-1.915
E	267	17	5	9	298	44	9	2	3	58
F	57.624	22.623	3.200	487	83.934	2.653	-349	85	30	2.419
G	127.186	52.337	7.006	798	187.327	-10.638	-1.673	340	57	-11.914
H	30.849	22.926	1.849	128	55.752	-2.439	2.435	-123	5	-122
I	15.626	6.836	2.182	445	25.089	472	283	79	83	917
J	2.064	1.533	158	147	3.902	164	56	1	7	228
K	123.203	20.967	2.719	742	147.631	15.042	2.051	306	81	17.480
L	422	16	8	20	466	52	8	1	2	63
M	2.404	417	125	40	2.986	609	10	18	3	640
N	7.353	773	245	275	8.646	1.273	95	13	45	1.426
O	50.445	11.160	1.041	138	62.784	2.904	572	73	-6	3.543
P	86	65	0	0	151	-39	12	0	0	-27
Q	6	1	0	0	7	-2	0	0	0	-2
Totaal	506.147	162.562	24.092	5.016	697.817	5.617	1.901	581	265	8.364

Bron: FOD Economie-E8.

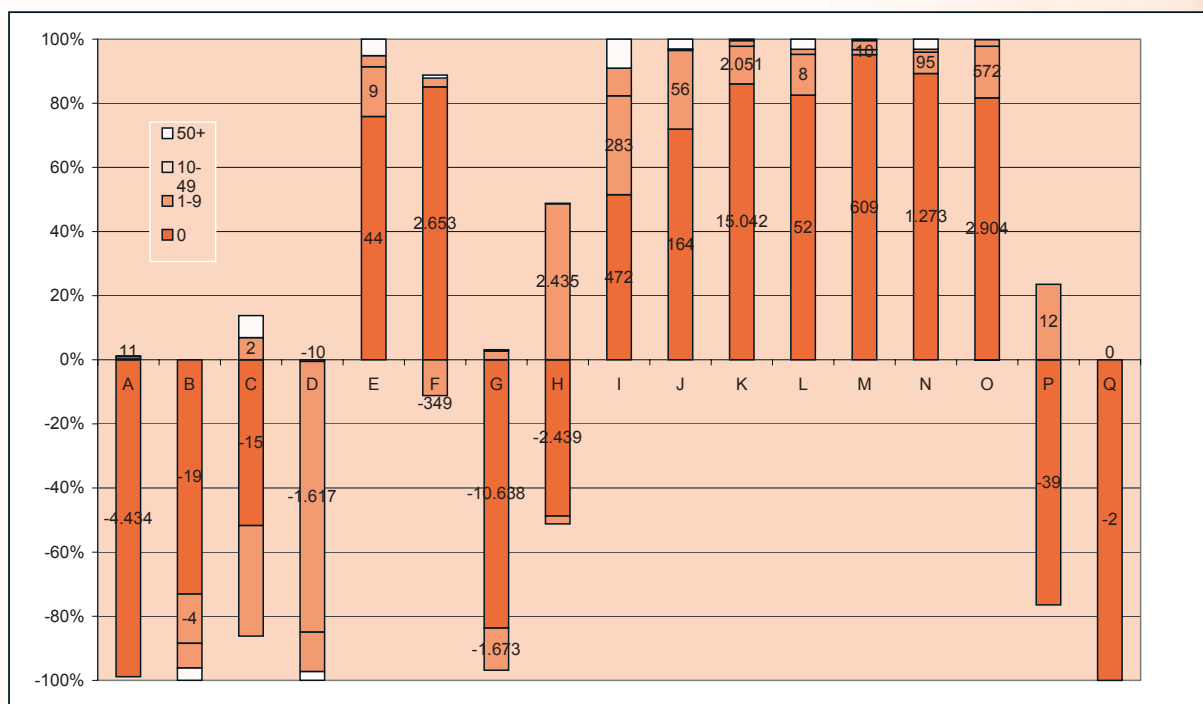
Ten opzichte van 2000 is het aantal ondernemingen in 2004 aangegroeid met netto 8.364 of 1,2 % tot 697.817 eenheden. De sectorale verdeling maakt zichtbaar dat deze netto-toename volgt uit een bruto-aangroei van de populatie met 26.774 bedrijven in welbepaalde sectoren die gepaard gaat met een verlies van 18.410 bedrijven in andere sectoren. Ongeveer 97 % van de netto-aangroei zijn ondernemingen met minder dan 50 werknemers. Het aantal ondernemingen met meer dan 50 werknemers groeide met 265 eenheden.

Van de talrijke, bijzondere ontwikkelingen die in tabel III.5 te zien zijn, vallen vooral de volgende op:

- een sterke vermindering van het aantal bedrijven zonder tewerkstelling (-4.434) in de landbouw (A);
- een duidelijke afname van het aantal (-1.617) micro-ondernemingen met 1 tot 9 werknemers in de industrie (D);
- de teloorgang van bedrijven zonder tewerkstelling en van ondernemingen met 1 tot 9 werknemers met respectievelijk -10.638 en -1.673 in de klein- en groothandel (G);
- een aanzienlijke vermindering van bedrijven zonder tewerkstelling in de horeca (H), bijna volledig gecompenseerd door een toename van het aantal bedrijven van de hogere groottecategorie (+2.435);
- een sterke toename van het aantal bedrijven zonder tewerkstelling (+15.042) en van de micro-ondernemingen met 1 tot 9 werknemers (+2.051) in de sector onroerende goederen, verhuur en diensten aan bedrijven (K).

Grafiek III.11 Variatie van het aantal ondernemingen per groottecategorie en per sector (=100%)

Bron: FOD Economie-E8 en berekeningen FOD Economie-E5.

In deze voorstelling is de absolute waarde verbonden aan één procent van een sector niet gelijk aan deze verbonden aan één procent van een andere sector.

Zowel de primaire als secundaire sectoren verliezen in 2004 ten opzichte van 2000 ondernemingen. De landbouwsector (A) verliest hoofdzakelijk bedrijven zonder tewerkstelling terwijl de industriële sector (D) voornamelijk kleine ondernemingen met 1 tot 9 werknemers verliest. Opvallend is dat ook de sectoren handel (G) en horeca (H) voornamelijk bedrijven zonder tewerkstelling verliezen.

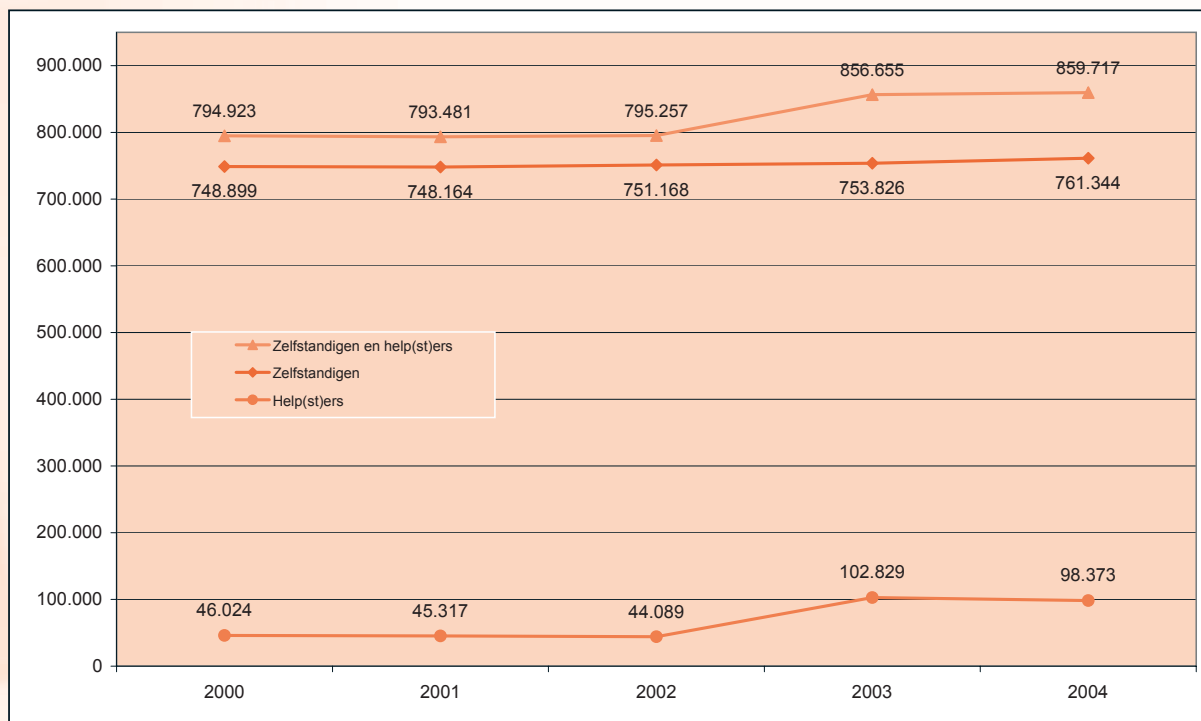
De bouwsector (F), de sectoren op het vlak van logistieke (I), financiële (J), op het vlak van de dienstverlening aan bedrijven (K), en medische dienstverlening (N), en de sector gemeenschapsvoorzieningen, sociaal-culturele en persoonlijke diensten (O) hebben in 2004 ten opzichte van 2000 een positieve instroom gekregen van nieuwe kleine ondernemingen zonder en met personeel.

III.2.2 Zelfstandigen en helpers

Vanaf 1 januari 2003 zijn de meewerkende echtgenoten verplicht zich als helper bij een sociaal verzekeringsfonds aan te sluiten voor het ministatuut. Begin 2003 werden daarom meer dan 130.000 partners (vooral vrouwen) ambtshalve als helper aangesloten. Op 31 december 2003 bleven daarvan nog ongeveer een 60.000 actieven over. In de praktijk waren deze "nieuwe" meewerkende echtgenoten echter ook reeds voor 2003 actief. De statutwijziging heeft dus met andere woorden slechts in de statistieken van het RSVZ een pure legalisatie van het totaal aantal meewerkende echtgenoten actief in België teweeggebracht.

Grafiek III.12 Zelfstandigen en helpers

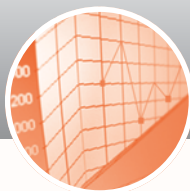

Bron: RSVZ.

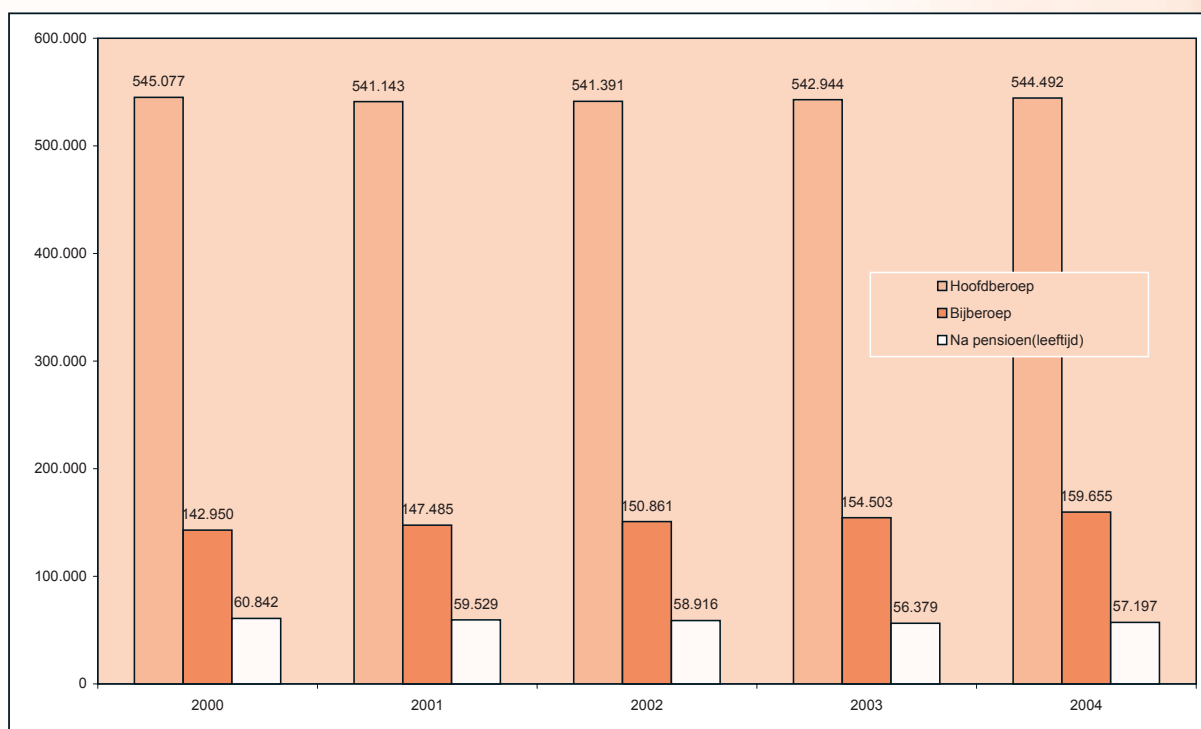
Eind 2004 waren er 859.717 zelfstandigen en helpers actief waarvan 11 % helpers. Ten opzichte van de werkende bevolking van het land, volgens de FOD Economie-E8 4.139.173 personen, vertegenwoordigen de zelfstandigen en helpers 20,8 % van het totaal. Dit cijfer is één van de hoogste onder de Noord-Europese landen.

De evolutie van het aantal zelfstandigen varieert, naargelang het jaar, van -0,1 % tot +1 %. Men kan dan ook stellen dat er een plafond bereikt is. Voor de periode 2000-2004 bevestigt de toename van het aantal zelfstandige ondernemers met +1,7 % de trend van +1,2 % die reeds bij de BTW-plichtige ondernemingen (zie tabel III.5) opviel.

Ook de bestuurders van vennootschappen zijn inbegrepen in de statistieken m.b.t. het aantal zelfstandigen. Over de periode 2000-2004 kenden ze een sterke stijging met +21,3 % (172.826 bestuurders in 2000 t.o.v. 209.661 in 2004). Het aantal zelfstandigen zonder vennootschapsvorm nam daarentegen jaarlijks af, op 4 jaar tijd met 4,2 %, van 576.073 naar 551.683. In 2000 waren 23,1 % van het totaal aantal zelfstandigen actief in het kader van een vennootschap. In 2004 bedroeg hun aandeel 27,5 %.

Grafiek III.13 Zelfstandigen naar aard van de activiteit

Bron: RSVZ.

Het merendeel, 71,5 % van de zelfstandigen oefent een activiteit uit in hoofdbezigheid. 21 % oefent een activiteit uit in bijberoep en 7,5 % personen werkten in 2004 nog door als zelfstandige na pensioen(leeftijd).

De in grafiek III.12 vastgestelde relatieve stagnering van het totaal aantal zelfstandigen vindt zijn oorsprong voornamelijk in het verloop van het aantal zelfstandigen *in hoofdberoep*. Het aantal zelfstandigen in hoofdbezigheid evolueert, na een daling in 2001 met 0,7 %, vanaf 2002 opnieuw jaarlijks in zeer lichte stijgende lijn. In 2000 werden 545.077 zelfstandigen in hoofdbezigheid genoteerd, in 2004, 544.492.

De groep zelfstandigen *in bijberoep* nam over de beschouwde periode jaarlijks toe en steeg van 142.950 personen in 2000 naar 159.655 in 2004, wat neerkomt op een stijging van ongeveer 11,7 %.

Het aantal zelfstandigen *na pensioen(leeftijd)* nam tot 2003 jaarlijks af, van 60.842 in 2000 tot 56.379 in 2003. In 2004 nam het aantal zelfstandigen na pensioen(leeftijd) voor het eerst opnieuw toe ten opzichte van het voorgaande jaar, met 1,5 %.

Tabel III.6 *Zelfstandigen per bedrijfstak*

Bedrijfstak	2000	2001	2002	2003	2004	Aandeel 2000 (%)	Aandeel 2004 (%)
Landbouw	69.156	67.748	66.574	64.440	63.865	9,2	8,4
Visserij	966	968	959	1.466	1.357	0,1	0,2
Nijverheid en ambachten (productie)	151.200	149.198	150.539	148.960	149.521	20,2	19,6
Handel	308.286	307.660	307.389	309.137	309.680	41,2	40,7
Vrije en intellectuele beroepen	151.740	155.151	158.314	161.788	167.819	20,3	22,0
Diensten	65.076	64.955	65.166	65.877	66.639	8,7	8,8
Diversen	2.475	2.484	2.227	2.158	2.463	0,3	0,3
Totaal	748.899	748.164	751.168	753.826	761.344	100,0	100,0

Bron: RSVZ, situatie op 31 december.

40,7 % van alle zelfstandigen oefent een handelsactiviteit uit. De vrije en intellectuele beroepen en de industrie nemen respectievelijk met 22 % en met 19,6 % de tweede en derde plaats in in de rangschikking.

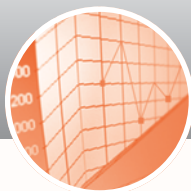
Algemeen wordt in alle bedrijfstakken, over de periode 2000-2004, een sterke stijging van het aantal zelfstandigen-bestuurders van vennootschappen waargenomen. In de sectoren handel en industrie schommelt het percentage bestuurders van vennootschappen rond de 40 %.

Per sector kent het aantal zelfstandigen in vrije en intellectuele beroepen een uitgesproken jaarlijkse expansie. Van 2000-2004 steeg het aantal zelfstandigen in deze beroepscategorie met 10,6 %.

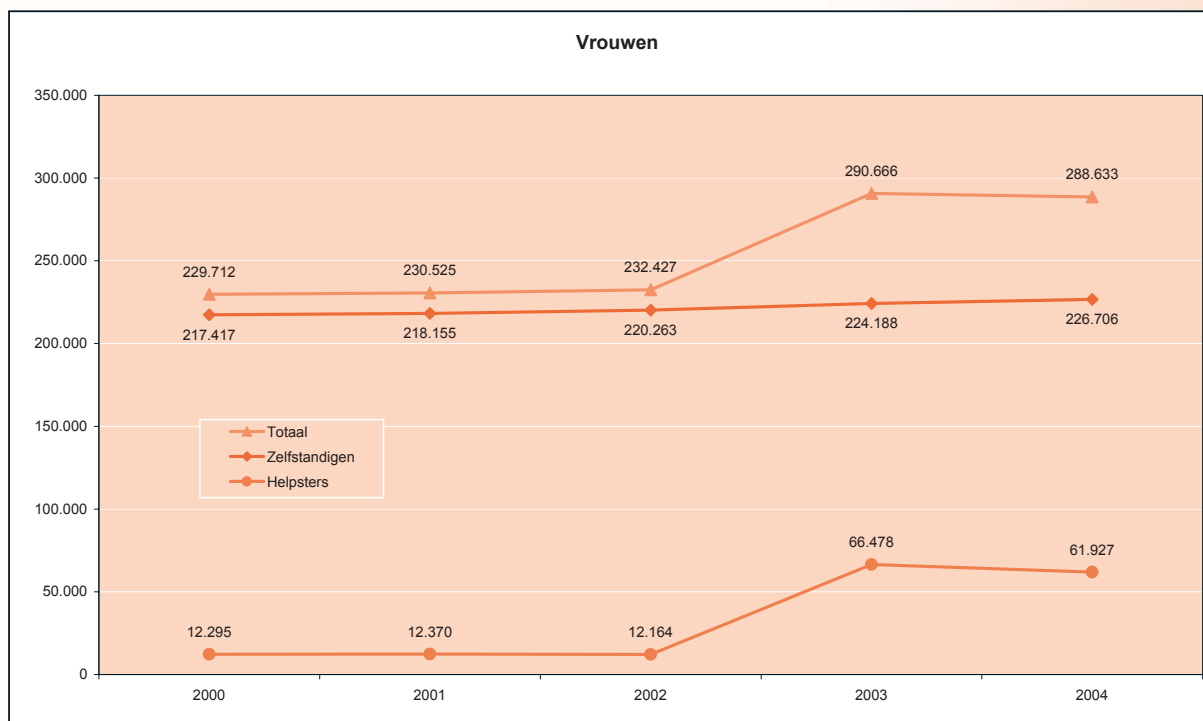
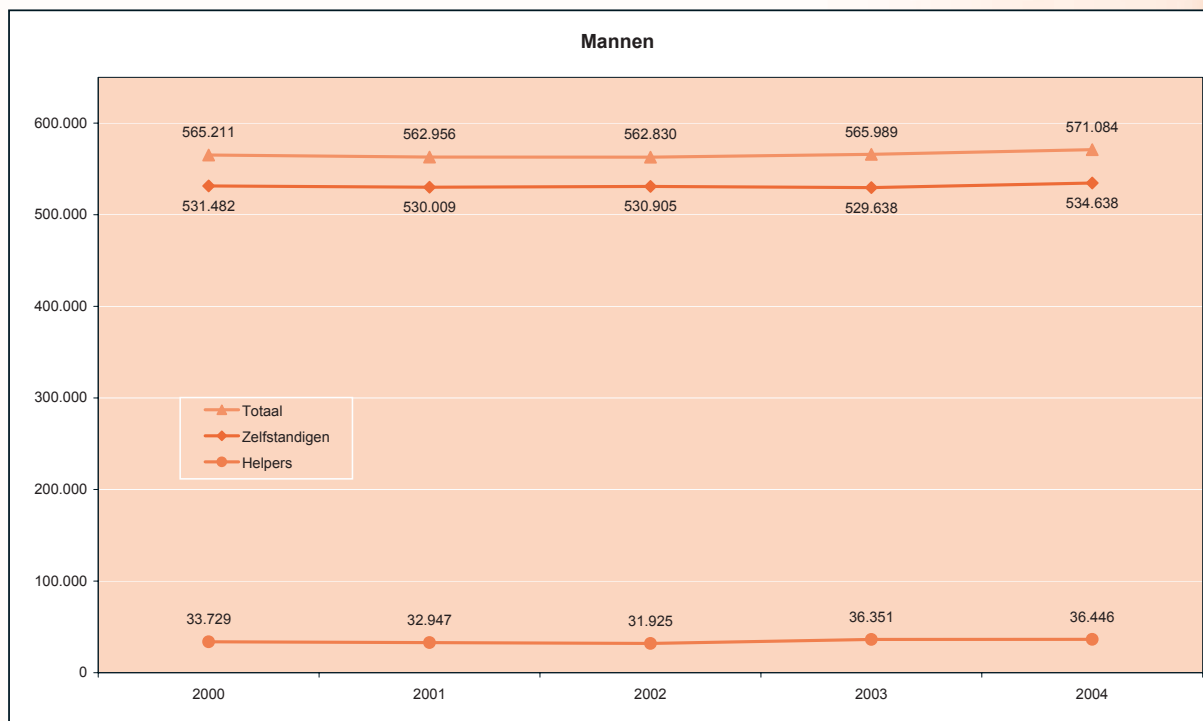
Ook de dienstensector kent, na een kleine daling in 2001, een jaarlijkse aangroei van het aantal zelfstandigen. De toename is echter veel geringer dan bij de vrije en intellectuele beroepen. Over de periode 2000-2004 steeg het totaal aantal zelfstandigen in deze sector met 2,4 %.

De toename van het aantal zelfstandigen in de handel, vanaf 2003, wordt vooral gevormd door de jaarlijkse stijging van het aantal bestuurders van vennootschappen en, in geringe mate, door het aantal zelfstandigen, zonder vennootschapsvorm, werkzaam in groot- en kleinhandel en als tussenpersoon.

Het aantal zelfstandigen in de industriële sector tot slot, vertoont, over de beschouwde periode lichte jaarlijkse schommelingen, in neerwaartse en in opwaartse zin. Over de totale periode is het aantal zelfstandigen zonder vennootschapsvorm in deze sector gedaald met 8,3 %.

Grafieken III.14 Zelfstandigen en helpers, volgens geslacht

Bron: RSVZ.

In 2004 waren 70,2 % of 534.638 van de zelfstandigen mannen en 29,8 % of 226.706 vrouwen.

Over de beschouwde periode evolueerde het aantal zelfstandige mannen afwisselend in lichte neerwaartse (-0,2 %) en opwaartse zin (+0,2 %). In 2004 steeg het aantal zelfstandige mannen met 0,9 % ten opzichte van 2003.

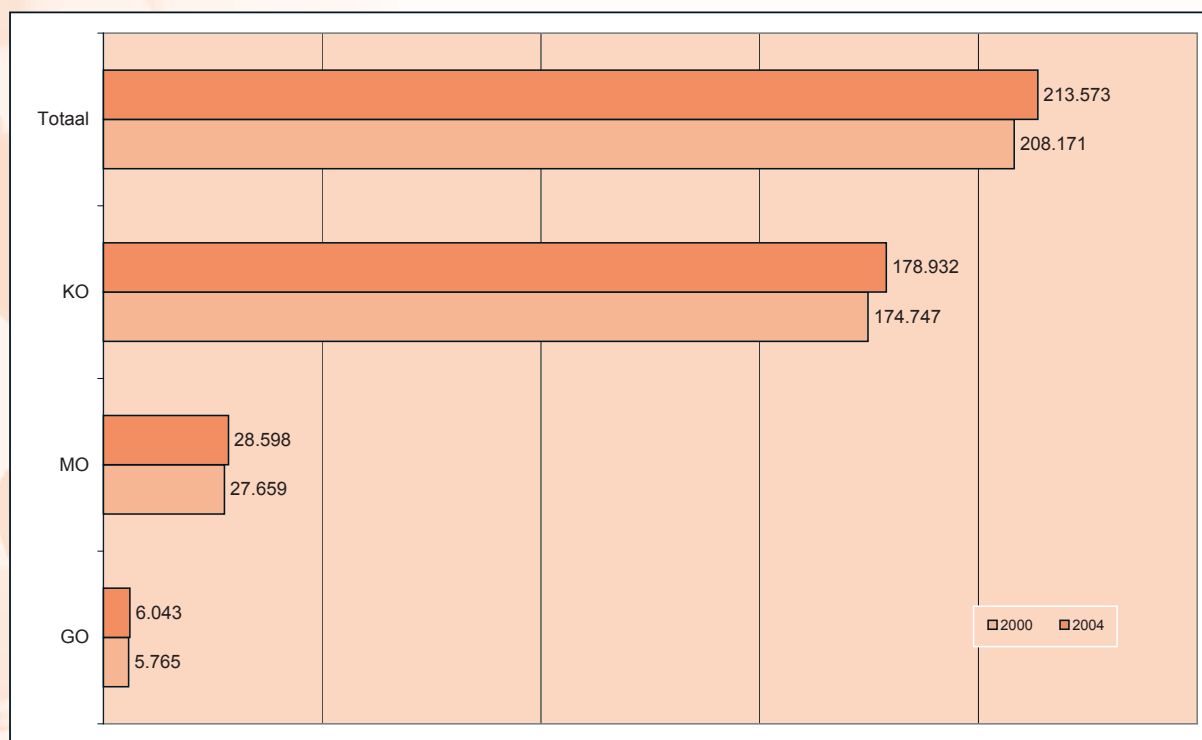
Daarentegen oefenen meer en meer vrouwen een activiteit als zelfstandige uit. Het aantal zelfstandige vrouwen kende over de beschouwde periode een jaarlijkse stijging met 0,3 % tot 1,8 %. Van 2000 tot 2004 is het aantal actieve zelfstandige vrouwen toegenomen met 4,3 %.

III.2.3 Werkgevers in de KMO's

Het aantal werkgevers en de werkgelegenheid in de privé - sector wordt onderzocht voor de periode van 2000 tot en met 2004 op basis van de gecentraliseerde statistieken van de Rijksdienst voor Sociale Zekerheid (RSZ) die verdeeld zijn in 18 secties op basis van de NACE - nomenclatuur.

Om het KMO-aspect beter te belichten wordt een dimensie bedrijfsgrootte toegevoegd. Een kleine onderneming (KO) stelt minder dan 10 werknemers tewerk. Een middelgrote onderneming (MO) stelt tussen 10 en 49 werknemers tewerk. De KO's en MO's vormen samen de categorie van de KMO's. De grote ondernemingen (GO's) hebben 50 of meer werknemers in dienst.

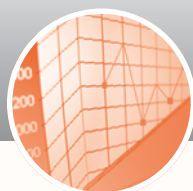
Grafiek III.15 Verdeling naar bedrijfsgrootte van het aantal werkgevers in 2000 en 2004

Bron: RSZ en berekeningen FOD Economie-E5.

In 2004 telde de privé-sector 213.573 werkgevers, dit is een toename van 2,6 % tegenover 2000. 84 % van de werkgevers stonden aan het hoofd van een KO, 13 % runde een MO en 3 % verschaften werk in een GO. 97 % van de werkgevers zijn dus KMO-werkgevers.

Van de 5.402 nieuwe werkgevers in 2004 stonden 78 % aan het hoofd van een KO, 17 % van een MO en 5 % van een GO.

Grafiek III.15 toont een onevenwicht tussen enerzijds het enorme aantal KO's en in mindere mate de MO's en anderzijds een duidelijker kleiner aantal GO's. De grote hoeveelheid KO's, 84 % van het aantal ondernemingen, kan op zich een sterkte zijn maar in een concurrentiële Europese markt kan een ruime kleinschaligheid een nadeel of zwakte betekenen.

Tabel III.7 Verdeling (%) van het aantal werkgevers volgens grootte per sector in 2004

NACE-Activiteitstakken		KO	MO	GO
A	Landbouw, jacht en bosbouw	90,8	8,8	0,5
B	Visserij	95,4	4,6	0,0
C	Winning van delfstoffen	60,0	33,3	6,7
D	Industrie	66,7	24,9	8,4
E	Productie en distributie van elektriciteit, gas en water	50,0	17,9	32,1
F	Bouwnijverheid	84,3	13,6	2,1
G	Groot- en kleinhandel; reparatie van auto's en huishoudelijke artikelen	86,3	12,3	1,4
H	Hotels en restaurants	89,4	9,9	0,7
I	Vervoer, opslag en communicatie	70,5	24,4	5,1
J	Financiële instellingen	90,3	7,0	2,7
K	Onroerende goederen, verhuur en diensten aan bedrijven	88,1	9,5	2,4
L	Openbaar bestuur	39,1	24,7	36,3
M	Onderwijs	84,6	15,4	0,0
N	Gezondheidszorg en maatschappelijke dienstverlening	69,9	21,1	9,0
O	Gemeenschapsvoorzieningen, sociaal-culturele en persoonlijke diensten	89,5	9,3	1,2
P	Particuliere huishoudens met werknemers	99,8	0,2	0,0
Q	Extraterritoriale organisaties en lichamen	95,5	4,5	0,0
	Totaal	83,8	13,4	2,8

Bron: RSZ en berekeningen FOD Economie-E5.

Slechts twee sectoren tellen een aanzienlijk aantal GO-werkgevers: de energiesector (E) en het openbaar bestuur (L), met respectievelijk 32,1 % en 36,3 %.

In niet minder dan 9 sectoren (C, D, E, F, G, I, L, M en N) hebben de MO-werkgevers een aandeel dat schommelt tussen 12,3 % en 33,3 %.

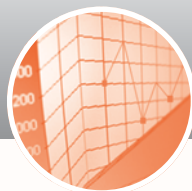
Afgezien van de primaire sectoren A en B vertonen vooral de dienstensectoren een overwegend uit KO's samengestelde structuur met een cijfer rond 90 %: financiële diensten (J), diensten aan bedrijven (K) en persoonlijke diensten (O), ...enz.

Tabel III.8 De werkgevers per sector en naar bedrijfsgrootte

NACE-Activiteits-takken	KO		MO		GO		Totaal	
	2000	2004	2000	2004	2000	2004	2000	2004
A Landbouw, jacht en bosbouw	5.697	5.934	702	574	37	30	6.418	6.538
B Visserij	131	124	7	6	1	0	139	130
C Winning van delfstoffen	85	90	53	50	14	10	152	150
D Industrie	15.410	13.893	5.412	5.212	1.866	1.757	22.688	20.952
E Productie en distributie van elektriciteit, gas en water	6	14	2	5	3	9	11	28
F Bouwnijverheid	20.646	20.433	3.281	3.300	479	504	24.406	24.237
G Groot- en kleinhandel; reparatie van auto's en huishoudelijke artikelen	52.188	50.778	6.887	7.215	797	830	59.872	58.823
H Hotels en restaurants	17.983	19.715	1.959	2.184	138	152	20.080	22.051
I Vervoer, opslag en communicatie	6.144	6.435	2.227	2.228	383	461	8.754	9.124
J Financiële instellingen	5.512	5.589	414	433	166	164	6.092	6.186
K Onroerende goederen, verhuur en diensten aan bedrijven	26.514	28.325	2.823	3.069	733	770	30.070	32.164
L Openbaar bestuur	66	84	53	53	89	78	208	215
M Onderwijs	0	208	0	38	0	0	0	246
N Gezondheidszorg en maatschappelijke dienstverlening	8.152	8.116	2.311	2.448	835	1.046	11.298	11.610
O Gemeenschapsvoorzieningen, sociaal-culturele en persoonlijke diensten	16.231	17.090	1.528	1.778	224	232	17.983	19.100
P Particuliere huishoudens met werknemers	0	1.993	0	4	0	0	0	1.997
Q Extraterritoriale organisaties en lichamen	0	21	0	1	0	0	0	22
Totaal	174.747	178.932	27.659	28.598	5.765	6.043	208.171	213.573

Bron: RSZ en berekeningen FOD Economie-E5.

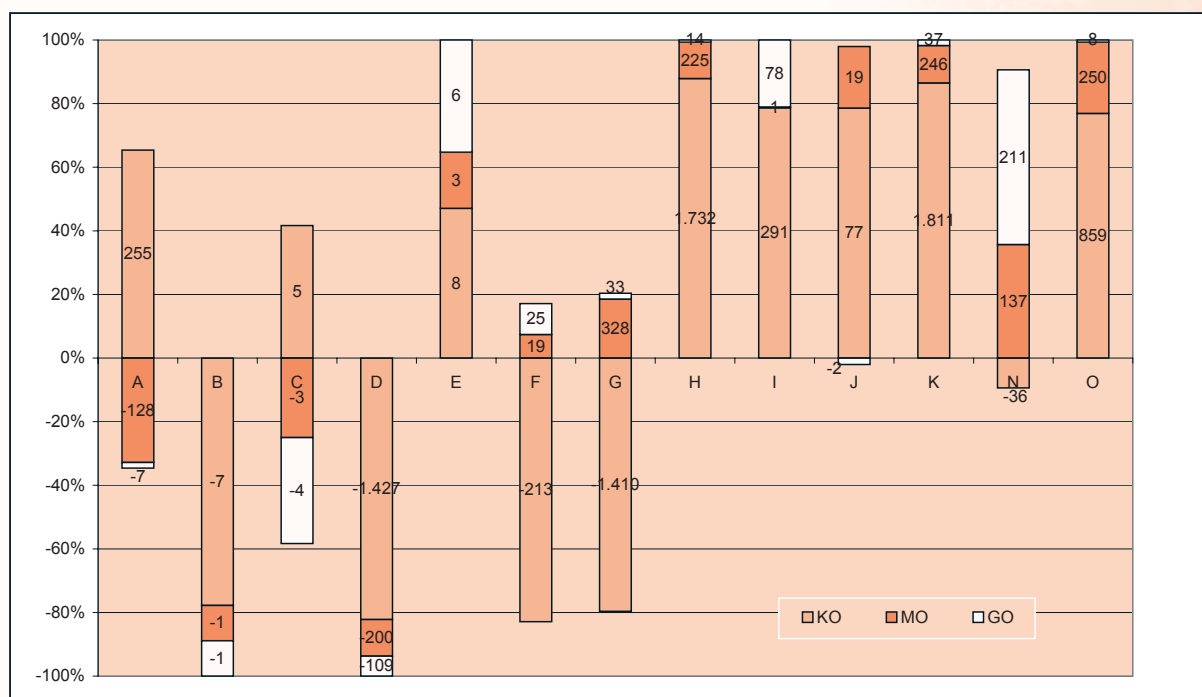
In 2004 telt men bij de RSZ 213.573 werkgevers op een totaal van 697.817 actieve BTW-plichtigen. Iets minder dan een derde (30,6 %) van de ondernemers zijn dus ook werkgevers. In 2000 lag deze verhouding bij 30,2 %.

In absolute cijfers is de handel (G) de sector met het grootste aantal werkgevers. Op grote afstand volgen de sector van de diensten aan bedrijven (K), de bouw (F), de industrie (D), de horeca (H) en de persoonlijke diensten (O).

Een analyse maken van de structurele ontwikkelingen van de grootte van ondernemingen is steeds een moeilijke opgave: permanente bewegingen van nieuwkomers en verdwijningen van ondernemingen, groei en/of inkrimping van ondernemingen lopen door elkaar heen. In tabel III.8 beschikken we enkel over het resultaat van deze veelvuldige verschuivingen.

Ten opzichte van 2000 is het aantal werkgevers van KO's in 2004 gegroeid met 2,4 %, de MO's met 3,4 % en de GO's met 4,8 %.

Grafiek III.16 Variatie van de werkgevers per sector en naar bedrijfsgrootte-2004 t.o.v 2000

Bron: RSZ en berekeningen FOD Economie-E5.

Uitgaande van de absolute cijfers in tabel III.8 kan men rond een neutrale horizontale as (0 %) de winsten en verliezen tegen elkaar afzetten die voor de verschillende grootten van werkgevers werden vastgesteld. Men dient bij deze voorstelling voor ogen te houden dat de absolute waarde verbonden aan één procent van een sector niet gelijk is aan deze verbonden aan één procent van een andere sector.

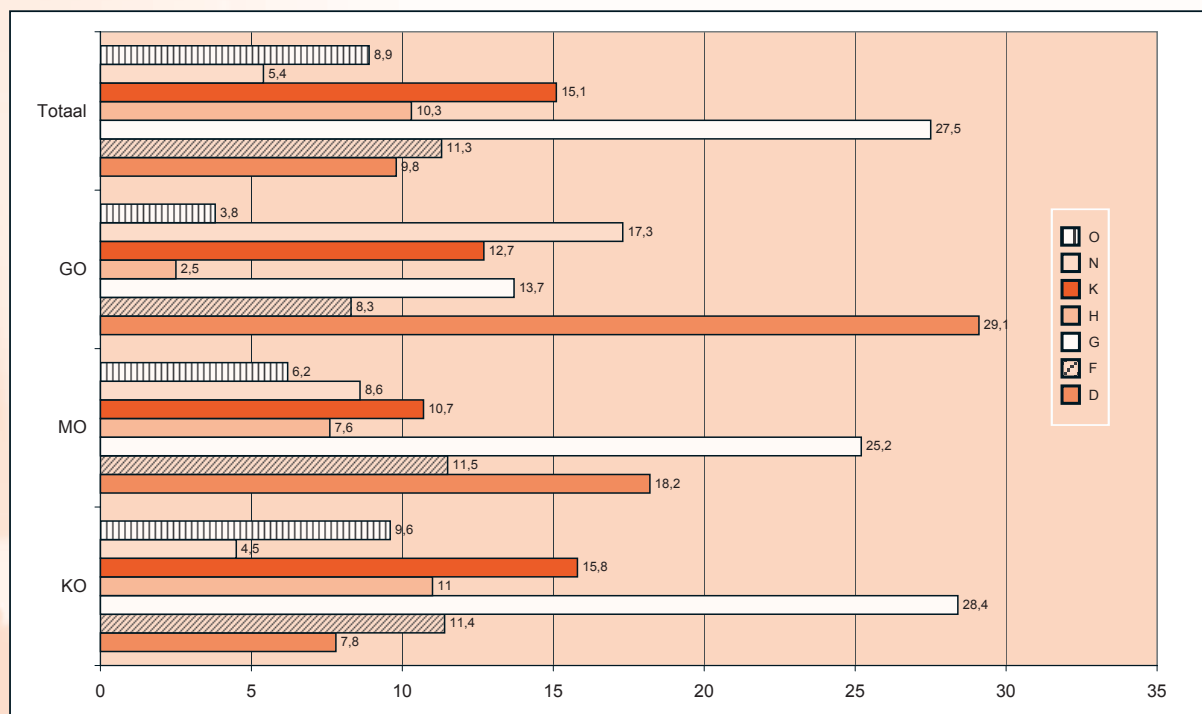
Er is veel beweging –in opwaartse en in neerwaartse zin– in de categorie van de KO-werkgevers in quasi alle sectoren. Een tweetal sectoren, visserij (B) en industrie (D), zijn in alle categorieën van werkgevers netto – verliezer. In het bijzonder verliest de sector industrie (D) 1.427 KO-werkgevers.

Daarnaast zijn er een aantal sectoren (A, C, F, G, J en N) waar bepaalde categorieën van werkgevers ter- rein verliezen en andere winnen. In die context is de toename van het aantal KO-werkgevers in de land- bouw (A) en winning van delfstoffen (C) opmerkelijk en, in negatieve zin, het verlies van KO-werkgevers in de sectoren van de bouw (F) en voornamelijk in de handel (G).

Er zijn ook een aantal sectoren (E, H, I, J, K en O) met een netto - toename van het aantal werkgevers in alle grootteklassen van werkgevers. In enkele sectoren is de toename van het aantal KO-werkgevers zeer belangrijk, namelijk in de horeca (H) en diensten aan de bedrijven (K). Blijkbaar geeft het dienstgerichte karakter van deze sectoren, behalve de sector (E), aanleiding tot meer ondernemerschap.

Grafiek III.17 Relatief aandeel (%) van belangrijke sectoren naar bedrijfsgrootte in 2004

Bron: RSZ en berekeningen FOD Economie-E5.

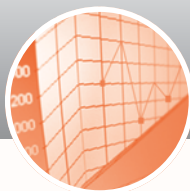
Grafiek III.17 toont het aandeel van de belangrijkste sectoren voor het totaal aantal werkgevers en per grootteklasse van werkgevers. Men stelt een groot aantal werkgevers vast in de groot- en kleinhandel (G), in de categorie van de KO's en de MO's alsook een groot aantal in de industrie (D) maar dan in de categorie GO's.

De bouwnijverheid (F) heeft in de verschillende grootteklassen van werkgevers een vrij belangrijk aandeel werkgevers. In de groep van de KO-werkgevers zijn de handel (G), de diensten aan bedrijven (K), de bouw (F) en de horeca (H) het sterkst vertegenwoordigd.

Binnen de categorieën van de KO's en MO's zijn veel werkgevers actief in de dienstensector (vooral sector K). In de gezondheidssector (N) neemt het aantal werkgevers evenredig toe met de grootte van de onderneming, wat mogelijk een aanwijzing zou kunnen zijn van ons goede systeem van ziekenverzorging.

III.3 Arbeidsplaatsen en toegevoegde waarde in de KMO's

Terwijl de eerste twee hoofdstukken vooral de structurele facetten van het ondernemerschap in beeld hebben gebracht, wordt hierna bijzondere aandacht besteed aan de evolutie van de twee volgende variabelen, namelijk de arbeid in loondienst en de toegevoegde waarde.

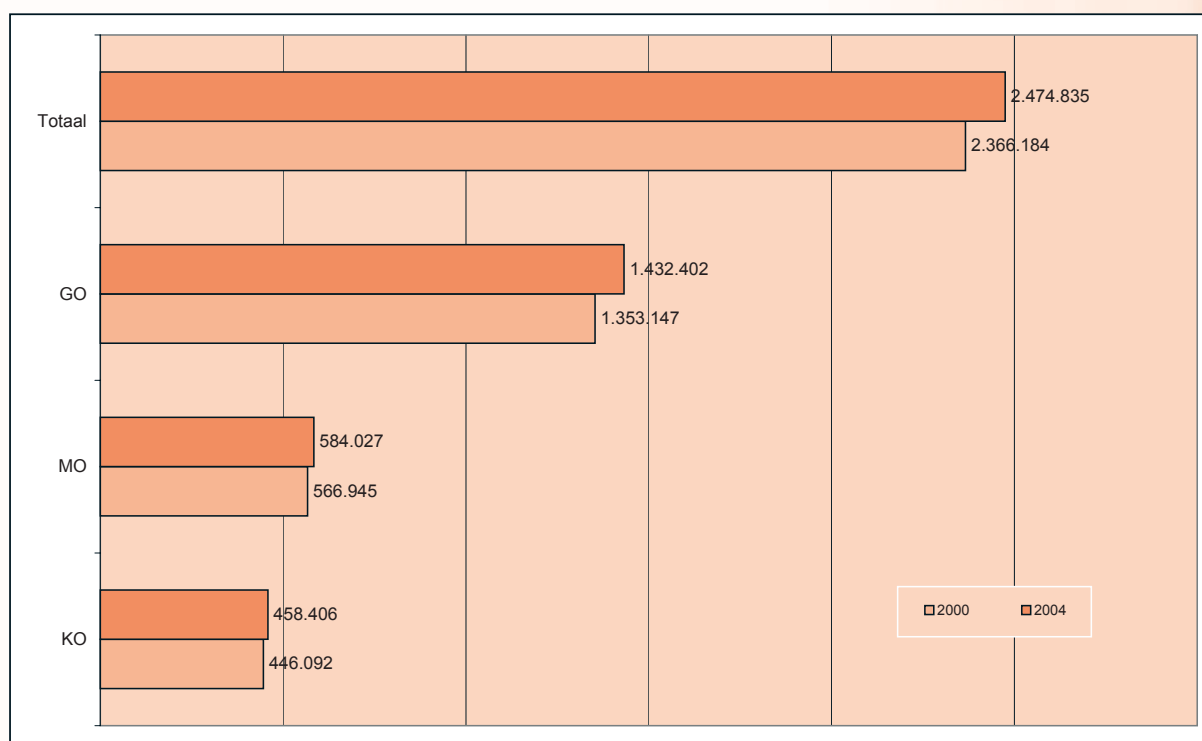

III.3.1 Arbeidsplaatsen in de KMO's

De effectieve vraag naar arbeid door de ondernemingen wordt gemeten door het begrip arbeidsplaats te gebruiken. Belangrijk is dat één arbeidsplaats kan ingevuld worden door meerdere werknemers of dat één werknemer meerdere arbeidsplaatsen kan betrekken.

In 2004 telt de privé – sector 2.474.835 arbeidsplaatsen, dit zijn er 108.651 meer dan in 2000 of dit is een toename met 4,6 %. Naar bedrijfsgrootte zijn 18 % van de arbeidsplaatsen terug te vinden bij de KO's, 24 % bij de MO's en 58 % bij de GO's. De KMO's nemen dus 42 % van de arbeidsplaatsen voor hun rekening.

Grafiek III.18 Verdeling van het aantal arbeidsplaatsen naar bedrijfsgrootte in 2000 en 2004

Bron: RSZ en berekeningen FOD Economie-E5.

Van de 108.651 nieuwe arbeidsplaatsen in 2004 vinden we 11 % terug bij de KO's, 16 % bij de MO's en 73 % bij de GO's. De GO's hebben het grootste aantal arbeidsplaatsen.

Tabel III.9 Sectorale verdeling (%) van de arbeidsplaatsen volgens ondernemingsgrootte in 2004

NACE-Activiteitstakken		KO	MO	GO
A	Landbouw, jacht en bosbouw	51,0	38,0	11,0
B	Visserij	78,5	21,5	0,0
C	Winning van delfstoffen	11,5	30,5	58,0
D	Industrie	7,9	19,6	72,5
E	Productie en distributie van elektriciteit, gas en water	0,2	0,8	98,9
F	Bouwnijverheid	30,2	35,3	34,5
G	Groot- en kleinhandel; reparatie van auto's en huishoudelijke artikelen	28,5	30,7	40,9
H	Hotels en restaurants	43,2	33,3	23,5
I	Vervoer, opslag en communicatie	14,3	35,1	50,6
J	Financiële instellingen	10,0	6,9	83,1
K	Onroerende goederen, verhuur en diensten aan bedrijven	17,0	16,6	66,4
L	Openbaar bestuur	1,6	7,8	90,5
M	Onderwijs	38,4	42,3	19,3
N	Gezondheidszorg en maatschappelijke dienstverlening	6,2	17,8	76,0
O	Gemeenschapsvoorzieningen, sociaal-culturele en persoonlijke diensten	39,3	32,6	28,1
P	Particuliere huishoudens met werknemers	96,6	2,1	1,4
Q	Extraterritoriale organisaties en lichamen	65,9	34,1	0,0
	Totaal	18,5	23,6	57,9

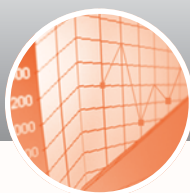
Bron: RSZ en berekeningen FOD Economie-E5.

Tabel III.9 toont aan dat de KO's bijna evenveel arbeidsplaatsen tellen als de MO's. In vier sectoren is het aantal arbeidsplaatsen min of meer evenwichtig verdeeld over de drie groottecategorieën: de bouw (F), de horeca (H), de persoonlijke diensten (O) en de handel (G).

Een andere groep sectoren onderscheidt zich door een duidelijk onevenwicht bij de verdeling van de arbeidsplaatsen, voornamelijk ten voordele van de GO's: de industrie (D), de energiesector (E), de financiële instellingen (J), de gezondheidszorg en maatschappelijke dienstverlening (N) en het openbaar bestuur (L).

In de primaire sectoren (A en B) en in de handelssector horeca (H) en bij de persoonlijke diensten (O) is het grootste deel van de tewerkstelling terug te vinden bij KO's. In de bouw (F) en in de handel (G) wordt 70 % van de tewerkstelling teruggevonden bij de MO's en GO's.

Om deze vaststellingen naar waarde te kunnen beoordelen, moet men het belang van elke sector op het gebied van arbeid in loondienst voor ogen houden, zoals te zien is in tabel III.10. De top drie van de sectoren met het grootste aantal arbeidsplaatsen bestaat in 2004, in de juiste volgorde, uit: de industrie (D), de handel (G) en de diensten aan ondernemingen (K). Met hun drieën zijn ze goed voor bijna 60 % van de tewerkstelling.

Tabel III.10 Sectorale evolutie van arbeidsplaatsen naar bedrijfsgrootte in 2000 en 2004

NACE-Activiteitstakken	KO		MO		GO		Totaal	
	2000	2004	2000	2004	2000	2004	2000	2004
A Landbouw, jacht en bosbouw	14.168	13.530	12.287	10.075	3.668	2.920	30.123	26.525
B Visserij	360	390	128	107	67	0	555	497
C Winning van delfstoffen	369	378	1.017	999	2.770	1.901	4.156	3.278
D Industrie	49.972	46.196	120.990	114.996	454.291	424.707	625.253	585.899
E Productie en distributie van elektriciteit, gas en water	14	32	48	118	16.130	13.870	16.192	14.020
F Bouwnijverheid	57.183	56.877	66.645	66.523	60.103	65.006	183.931	188.406
G Groot- en kleinhandel; reparatie van auto's en huishoudelijke artikelen	131.125	130.928	133.450	141.148	167.548	187.903	432.123	459.979
H Hotels en restaurants	45.861	49.620	35.457	38.241	25.285	27.065	106.603	114.926
I Vervoer, opslag en communicatie	19.314	19.982	48.316	48.953	65.737	70.498	133.367	139.433
J Financiële instellingen	11.949	12.617	8.337	8.645	104.756	104.456	125.042	125.718
K Onroerende goederen, verhuur en diensten aan bedrijven	58.155	64.421	57.905	63.043	228.106	251.780	344.166	379.244
L Openbaar bestuur	199	281	1.540	1.361	14.491	15.706	16.230	17.348
M Onderwijs	0	528	0	582	0	265	0	1.375
N Gezondheidszorg en maatschappelijke dienstverlening	19.356	19.458	51.110	55.539	184.783	237.357	255.249	312.354
O Gemeenschapsvoorzieningen, sociaal-culturele en persoonlijke diensten	38.067	40.563	29.715	33.627	25.412	28.931	93.194	103.121
P Particuliere huishoudens met werknemers	0	2.576	0	55	0	37	0	2.668
Q Extraterritoriale organisaties en lichamen	0	29	0	15	0	0	0	44
Totaal	446.092	458.406	566.945	584.027	1.353.147	1.432.402	2.366.184	2.474.835

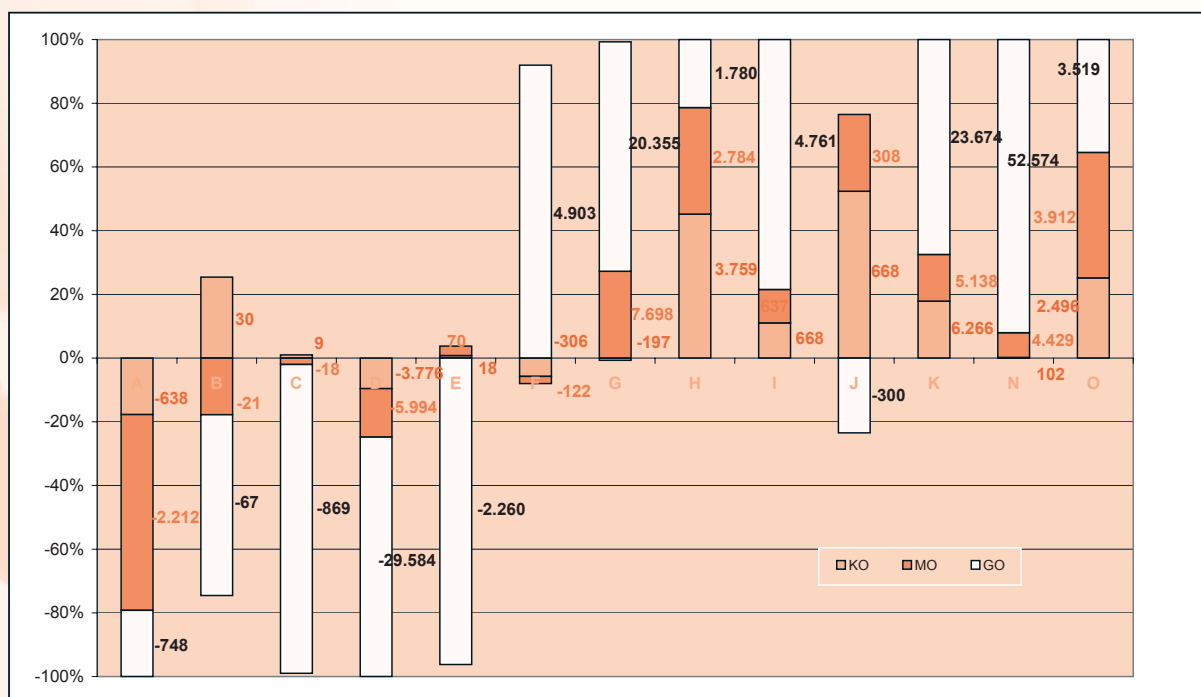
Bron: RSZ en berekeningen FOD Economie-E5.

Ten opzichte van 2000 stelt men in 2004, op basis van de totale resultaten volgens werkgeversgrootte, een groei van de werkgelegenheid vast met 2,8 % bij de KO's, 3,2 % bij de MO's en 5,9 % bij de GO's. De totale werkgelegenheid groeit met 4,6 %. In het algemeen genomen stelt men vast dat de primaire en de secundaire sectoren (A tot E) aan arbeidsplaatsen verliezen en vaak ook in alle groottecategorieën van werkgevers. Alle andere sectoren kennen een groei. De bouw (F) groeit enkel dankzij de GO's.

In de categorie van de KO's is de sector handel (G) de grootste tewerksteller. Hij wordt, op vrij grote afstand, gevolgd door de diensten aan ondernemingen (K) en de bouw (F). Ten opzichte van 2000 worden in deze groottecategorie de meeste arbeidsplaatsen gecreëerd in de diensten aan bedrijven (K), de horeca (H) en de persoonlijke diensten (O). In dit verband kan men zich vragen stellen bij de effectiviteit van het overheidsbeleid ter bevordering van de werkgelegenheid. Bij de KO's is hun invloed nauwelijks merkbaar.

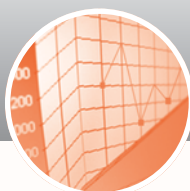
Grafiek III.19 Sectorale variatie van de arbeidsplaatsen naar bedrijfsgrootte- 2004 t.o.v 2000

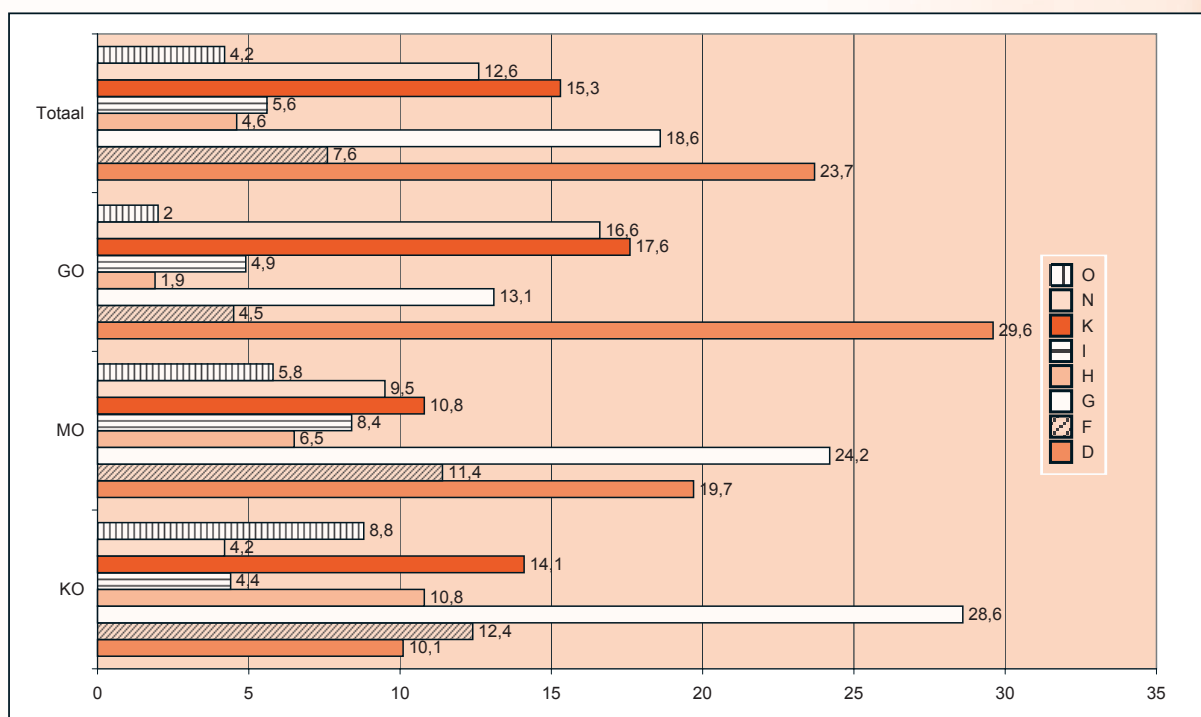
Bron: RSZ en berekeningen FOD Economie-E5.

De variatie van de absolute cijfers in 2004 ten opzichte van 2000 (tabel III.10) wordt hier in grafiek III.19 rond een nul (0 %) in beeld gebracht. De grafiek laat zien dat de landbouw (A) en de industrie (D) arbeidsplaatsen verliezen in elke groottecategorie. Omgekeerd scheppen de sectoren (H), (I), (K), (N) en (O) arbeidsplaatsen in alle groottecategorieën.

Er wordt in de primaire en secundaire sectoren (B, C, D en E) een verlies aan arbeidsplaatsen geconstateerd. Dit verlies doet zich vooral voor bij de grote ondernemingen. Uitzondering hierop is de bouwsector (F) waar bij de KMO's arbeidsplaatsen verloren gaan terwijl er bij de grote ondernemingen worden gecreëerd.

Grafiek III.20 Relatief aandeel (%) van de belangrijke sectoren naar bedrijfs grootte in 2004

Bron: RSZ en berekeningen FOD Economie-E5.

Uit grafiek III.20 kan men afleiden dat de werkgelegenheid geconcentreerd is in een beperkt aantal sectoren. In de totaliteit staan vier sectoren in voor zo'n 70 % van de werkgelegenheid. In volgorde van grootte zijn dit de industrie (D), de handel (G), de onroerende goederen, verhuur en diensten aan bedrijven (K) en de gezondheidszorg en maatschappelijke dienstverlening (N). Bij de KO's en de MO's staan een zestal sectoren in voor ongeveer 85 % van het aantal arbeidsplaatsen. Bij de GO's zijn vier grote sectoren goed voor ongeveer 77 % van de werkgelegenheid.

Bij de KO's zorgt de handel voor de meeste tewerkstelling. Het belang van de handel in de tewerkstelling neemt af naar grootte van de ondernemingscategorie. Een evolutie die ook in de bouw wordt vastgesteld. Een omgekeerde situatie doet zich voor bij de industrie (D).

Het belang van de diensten in alle categorieën van ondernemingen wordt aangetoond door de sector diensten aan bedrijven (K). Deze sector is belangrijk in de KO's, iets minder in de MO's en herwint aan belang bij de GO's.

III.3.2 Toegevoegde waarde in de KMO's

De toegevoegde waarde (TW) is de maatstaf voor de omvang van de productie van de ondernemingen, de financiële ondernemingen, de overheid, de huishoudens en de instellingen zonder winstoogmerk. Het is de waarde die deze actoren via hun bedrijvigheid toevoegen aan de intermediaire leveringen of aan de input van grondstoffen, hulpstoffen en diensten.

Voor de berekening van de toegevoegde waarde van de KMO's en hun aandeel in de economie werden enkele hypothesen aangehouden. Als basishypothese geldt dat de ondernemingen met een volledig jaarrekeningschema worden beschouwd als grote ondernemingen (GO) terwijl de ondernemingen met een verkort jaarrekeningschema, zonder jaarrekening en de natuurlijke personen/zelfstandigen worden verondersteld KMO's te zijn. In de sector van de huishoudens worden alle eenheden als KMO beschouwd.

Tabel III.11 TW naar bedrijfsgrootte en per sector in 2003

(in miljoen euro)

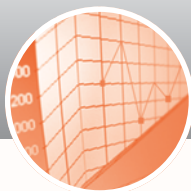
NACE-Activiteitstakken	2003			t/t-3 (%)		
	GO	KMO	Totaal	GO	KMO	Totaal
A Landbouw, jacht en bosbouw	120	2.569	2.689	-7,8	-11,7	-11,5
B Visserij	0	68	68	-	15	15
C Winning van delfstoffen	262	52	314	-11	-0,8	-9,5
D Industrie	36.667	6.025	42.692	0,1	-7	-1
E Productie en distributie van elektriciteit, gas en water	5.701	228	5.929	-0,1	38,4	0,9
F Bouwnijverheid	4.304	7.580	11.883	8,5	6	6,9
G Groot- en kleinhandel; reparatie van auto's en huishoudelijke artikelen	18.714	13.089	31.804	31,9	13,1	23,4
H Hotels en restaurants	892	3.127	4.019	-9,3	13,5	7,5
I Vervoer, opslag en communicatie	16.860	3.228	20.087	13,7	8,5	12,8
J Financiële instellingen	13.066	1.181	14.247	3,5	30,3	5,3
K Onroerende goederen, verhuur en diensten aan bedrijven	14.848	19.309	34.157	9,6	17,4	13,8
L Openbaar bestuur	18.156	0	18.156	14,9	-	14,9
M Onderwijs	16.036	390	16.426	14,3	28,6	14,6
N Gezondheidszorg en maatschappelijke dienstverlening	13.507	3.495	17.002	21,4	1	16,6
O Gemeenschapsvoorzieningen, sociaal-culturele en persoonlijke diensten	1.923	3.669	5.592	1,5	10,7	7,3
P Particuliere huishoudens met werknemers	0	909	909	-	21,4	21,4
Totaal	161.055	64.919	225.974	10,5	9,5	10,2

Bron: NBB en berekeningen FOD Economie-E5.

In de totale economie is het aandeel van de KMO in de toegevoegde waarde geëvolueerd van 28,9 % in 2000 naar 28,7 % in 2003.

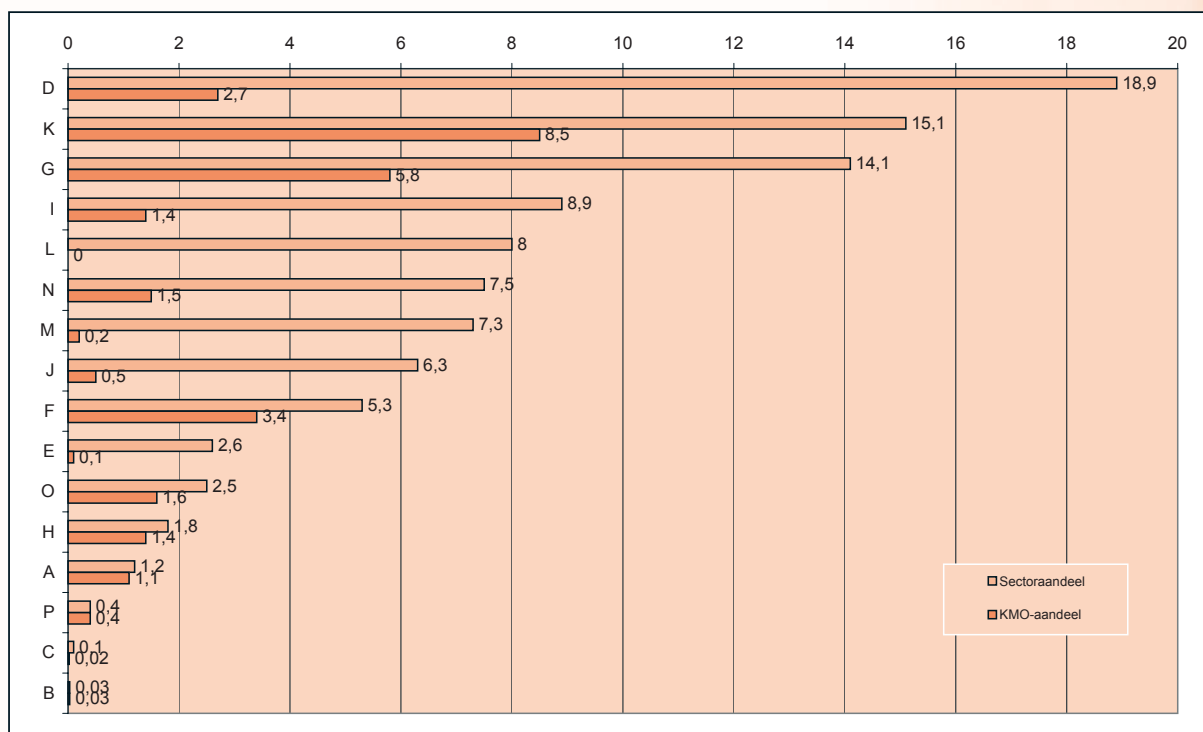
Ten opzichte van 2000 groeide de TW van de Belgische economie in 2003 met 10,2 %. De groot- en kleinhandel en reparatie van auto's, motorrijwielen en consumentenartikelen (G) met 23,4 % en de overheid (L) en de grotendeels niet-commerciële sectoren M en N met minstens 14 %, groeien veel sterker dan het nationaal gemiddelde.

De toename van de toegevoegde waarde van de KMO vooral in de groot- en kleinhandel (G), de horeca (H), de overige zakelijke dienstverlening (K) en in de financiële instellingen (J) is opmerkelijk. In de landbouw (A) en de industrie (D) komt het verlies van toegevoegde waarde hoofdzakelijk voor rekening van de KMO.

Grafiek III.21 Sector- en KMO-aandelen in de TW van 2003

(% t.o.v. totale economie)

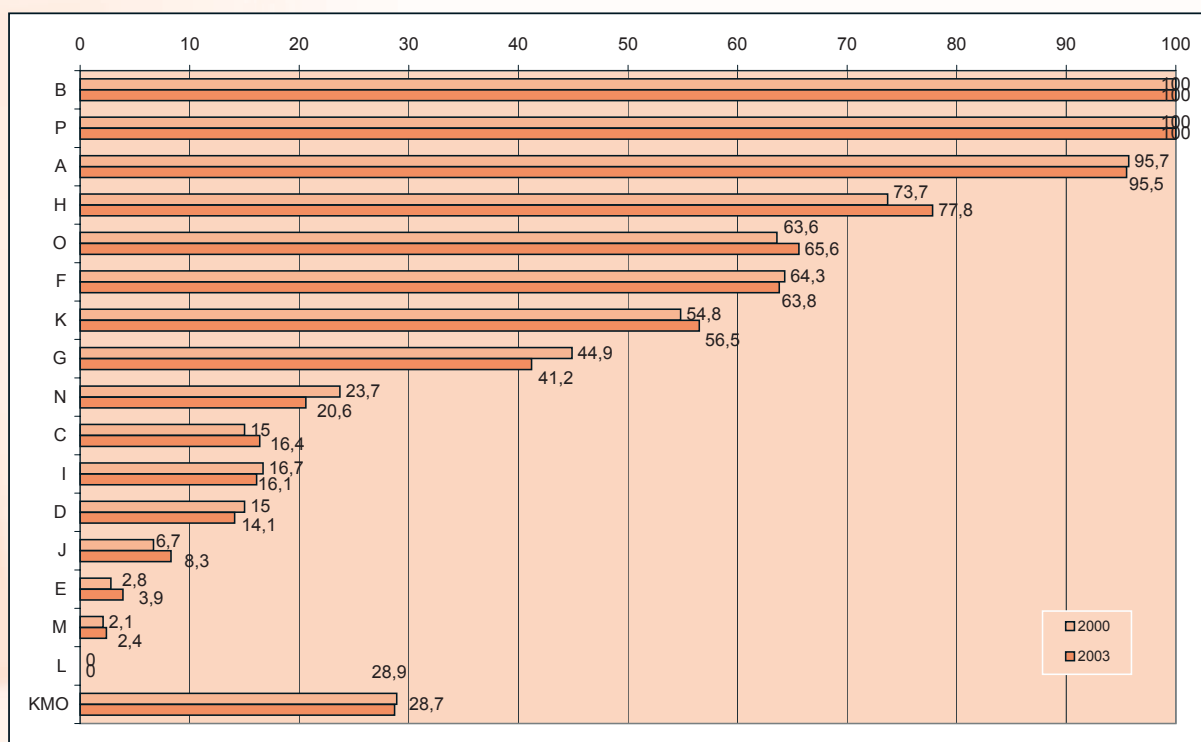
Bron: NBB en berekeningen FOD Economie-E5.

De vier grootste sectoren, meer bepaald de industrie (D), onroerende goederen, verhuur en diensten aan bedrijven (K), groot- en kleinhandel en reparatie van auto's, motorrijwielen en consumentenartikelen (G) en vervoer, opslag en communicatie (I) leveren in 2003 samen 57 % van de totale toegevoegde waarde in de binnenlandse economie aan. De KMO's in deze sectoren nemen 18,4 % en de grote ondernemingen 38,6 % van de totale toegevoegde waarde in de binnenlandse economie voor hun rekening.

In de industrie (D) wordt de grootste toegevoegde waarde geleverd door de chemische nijverheid (nace-code 24) en in de onroerende goederen, verhuur, en diensten aan bedrijven (K) door de overige zakelijke dienstverlening (nace-code 74). Belangrijk te weten is dat de vergoedingen die de vennootschappen uit alle sectoren uitkeren aan zaakvoerders en bestuurders, via de huishoudens terechtkomen in de deelsector van de overige zakelijke dienstverlening.

Grafiek III.22 KMO-aandeel in de TW per sector in 2000 en 2003

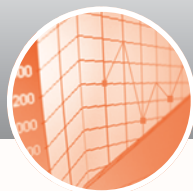
Bron: NBB en berekeningen FOD Economie-E5.

Na de visserij (B), de particuliere huishoudens met tewerkstelling (P) en de landbouw (A) waar meer dan 95 % van de toegevoegde waarde aangeleverd wordt door de KMO's, volgt de horecasector (H) met een KMO-aandeel van 77,8 % in de toegevoegde waarde. In de sector van de overige gemeenschapsvoorzieningen, sociaal-culturele en persoonlijke diensten (O) met 65,6 %, in de bouwsector (F) met 63,8 % en in de sector van onroerende goederen, verhuur en diensten aan bedrijven (K) met 56,5 % wordt meer dan de helft van de toegevoegde waarde gecreëerd door KMO's.

In 2003 is het aandeel van de KMO in de toegevoegde waarde hoofdzakelijk gedaald in de groot- en kleinhandel en reparatie van auto's, motorrijwielen en consumentenartikelen (G), in de gezondheidszorg en maatschappelijke dienstverlening (N) en in de industrie (D).

De KMO versterkte echter hoofdzakelijk zijn aandeel in de horeca (H), in de overige gemeenschapsvoorzieningen, sociaal-culturele en persoonlijke diensten (O) en in de onroerende goederen, verhuur en diensten aan bedrijven (K).

*Wij staan garant voor
een concurrentiële, duurzame en evenwichtige markt*

4de deel

Sectorale analyses

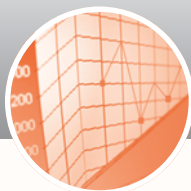

Panorama van de Belgische economie 2004-2005

FOD Economie, K.M.O., Middenstand en Energie

“ Wij staan garant voor
een concurrentiële, duurzame en evenwichtige markt ”

IV Meso-economische benadering

IV.1 Agrovoeding (voedings- en landbouwindustrie)

De landbouw- (NACE 01) en de voedingsindustrie (NACE 15) bekleden elk op hun manier een belangrijke plaats in het Belgische economische landschap.

Volgens de landbouwtelling van 2005 (voorlopige gegevens) bedraagt de totale door de landbouw ingenomen oppervlakte 1.384.000 hectare oftewel 45,5 % van de totale oppervlakte van België. De voor de landbouw bestemde gronden worden voornamelijk gebruikt als weiden, voor de teelt van voedergewassen en granen (tarwe, maïs, gerst, ...), suikerbieten, aardappelen, linnen, fruit, groenten en sierplanten. De gemiddelde verbouwbare oppervlakte bedraagt bijna 27 hectare. De rundveeteelt (2,7 miljoen stuks), de varkensteelt (6,3 miljoen stuks) en de pluimveeteelt (35,4 miljoen stuks) bekleden nog steeds een belangrijke plaats in de Belgische landbouw. Het aantal landbouwbedrijven (51.477 bedrijven) en landbouwarbeidskrachten (95.296 personen) blijft verder dalen ten opzichte van de voorgaande jaren.

De landbouwproductie is voornamelijk bestemd voor de menselijke voeding: ofwel rechtstreeks, ofwel verwerkt in de voedingsindustrie.

Binnen de verwerkende industrie neemt de voedingssector de derde plaats in wat omzet betreft (31 miljard euro), de derde plaats op het vlak van bruto toegevoegde waarde (6 miljard euro) en de tweede plaats wat tewerkstelling betreft (87.500 werknemers). Qua omzet zijn de voornaamste subsectoren van de voedingssector in dalende volgorde: vlees, dranken, zuivel, chocolade en suikerwaren en brood/gebak en koekjes.

De Belgische landbouw- en voedingsindustrie tellen een groot aantal kleine bedrijven: gemiddeld stellen de landbouwbedrijven minder dan 2 personen tewerk en meer dan 75 % van de ondernemingen uit de voedingsindustrie hebben minder dan 10 werknemers in dienst. Die bedrijven vervaardigen tevens zeer uiteenlopende producten en gebruiken steeds meer uiterst geavanceerde technieken.

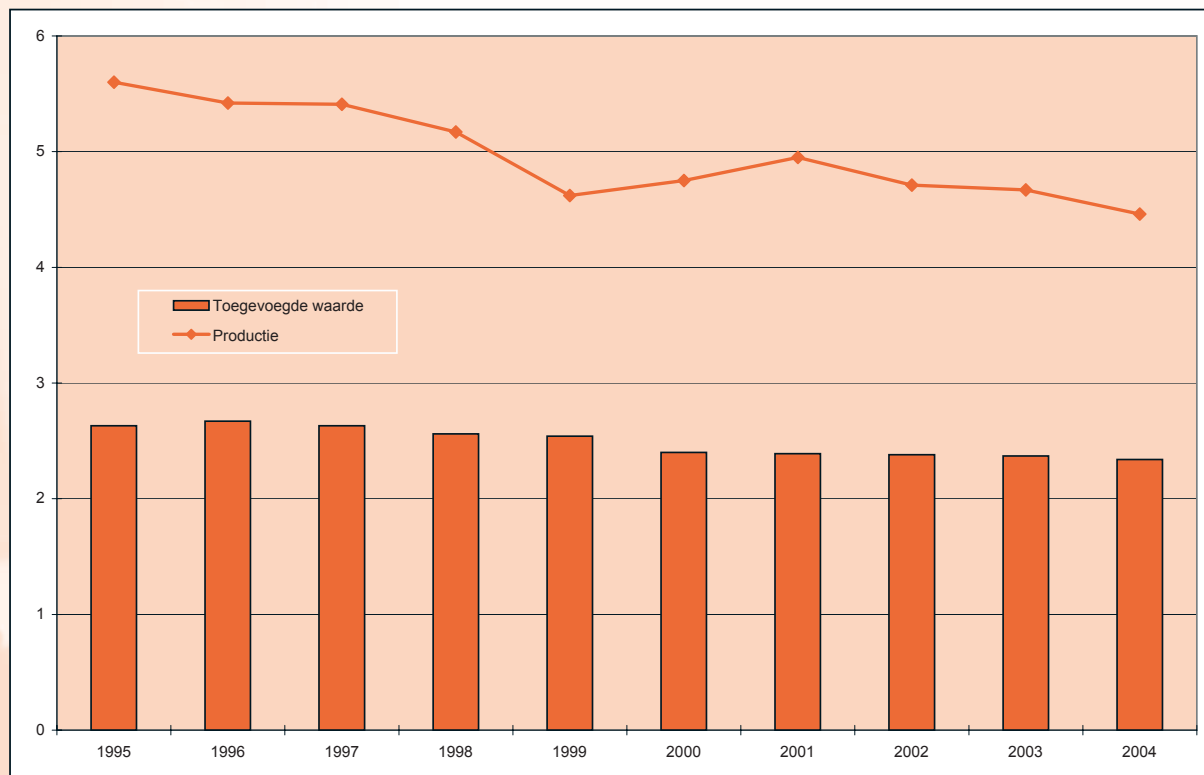
België verhandelt landbouw- en voedingsproducten vooral met de 15 EU-lidstaten (voor 85 %) en onze voornaamste afnemers en leveranciers zijn Frankrijk, Nederland en Duitsland.

IV.1.1 Aandeel in de Belgische economie

Grafiek IV.1 Toegevoegde waarde en productie van de voedingsindustrie

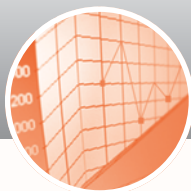
(in % van de totale toegevoegde waarde en van de totale productie van de Belgische economie)

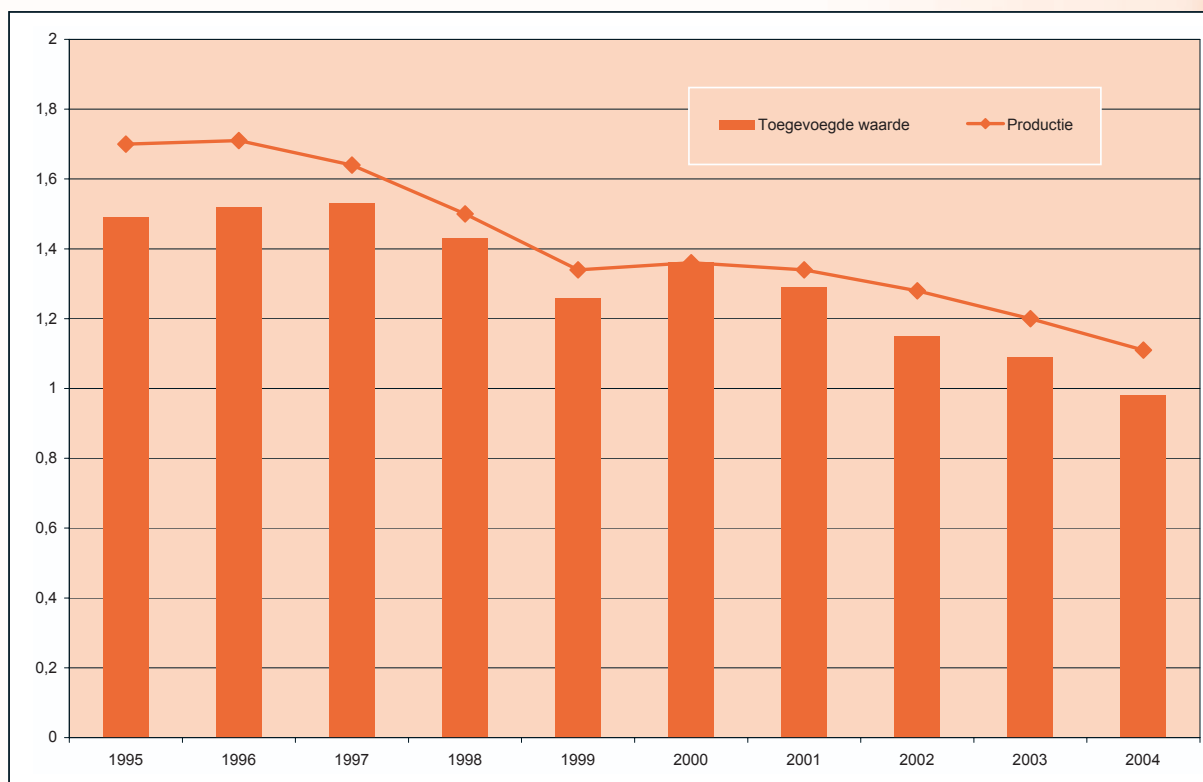
Bron: INR, berekeningen FOD Economie-E4.

In 2004 vertegenwoordigde de productie van de voedingsindustrie 4,5 % van de totale productie van de Belgische economie, of 26,7 miljard euro. Sinds 1995 neemt dit aandeel af, ondanks een lichte stijging in 2000 en 2001.

Het aandeel van de bruto toegevoegde waarde (BTW) van de voedingssector in de totale BTW is sinds 2000 relatief stabiel. In 2004 bedroeg het 6 miljard euro en 2,3 % van de totale bruto toegevoegde waarde van de Belgische economie.

Grafiek IV.2 Toegevoegde waarde en productie van de landbouwindustrie
(in % van de totale toegevoegde waarde en van de totale productie van de Belgische economie)

Bron: INR, berekeningen FOD Economie-E4.

Het aandeel van de landbouwproductie in de totale productie van de Belgische economie neemt sinds 1995 stapsgewijs af. In dat jaar vertegenwoordigde deze sector nog 1,7 % van de totale productie. In 2004 bedroeg de landbouwproductie nog slechts 1,1 % van de totale productie van de Belgische economie, of 6,6 miljard euro.

Het aandeel van de bruto toegevoegde waarde (BTW) van de landbouwsector in de totale BTW van de Belgische economie wordt eveneens kleiner. In 2004 vertegenwoordigde het nog slechts 1 % van de totale bruto toegevoegde waarde, of 2,5 miljard euro, terwijl dit in 1995 nog 1,5 % was.

IV.1.2 Belangrijkste activiteiten

Tabel IV.1 Verloop van de productie in de voedingssector en zijn subsectoren¹⁸
(in miljoen euro)

NACE	Omschrijving	2003	2004	(%)	Eerste 6 maanden 2004	Eerste 6 maanden 2005	(%)	Gewicht van de sector in 2004 (%)
15	Voedingindustrie	18.644	19.429	4,2	9.518	9.453	-0,7	100,0
151	Vleesindustrie	3.204	3.401	6,1	1.655	1.698	2,6	17,5
152	Verwerking & bewaring van vis	358	351	-2,0	166	177	6,6	1,8
153	Verwerking & bewaring groenten en fruit	1.917	2.085	8,8	1.043	1.056	1,2	10,7
154	Industrie van de vetstoffen	1.379	1.292	-6,3	654	621	-5,0	6,6
155	Consumptie-ijs	234	236	0,9	136	130	-4,4	1,2
156	Granen en fabricatie van zetmeelproducten	1.453	1.532	5,4	779	715	-8,2	7,9
157	Dierenvoeder	1.624	1.744	7,4	899	764	-15,0	9,0
158	Andere voedingsindustrieën	5.710	5.815	1,8	2.731	2.802	2,6	29,9
159	Drankenindustrie	2.764	2.972	7,5	1.455	1.490	2,4	15,3

Bron: FOD Economie-E8-Prodcom.

De productie van de voedingsindustrie steeg in 2004 met 4,2 % ten opzichte van 2003. De voornaamste subsectoren waarvoor in 2004 een productiestijging werd opgetekend, waren de verwerking en de bewaring van groenten en fruit, de dierenvoeding, de vleesindustrie en de drankenindustrie.

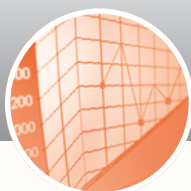
Uit de vergelijking van het verloop van de eerste 6 maanden van 2005 met dat van de eerste 6 maanden van 2004 bleek eerst en vooral een zekere stabiliteit in de hele sector.

Wat de subsectoren betreft, werd er een vertraging vastgesteld in de productie van dierenvoeding (-15 %) en van granen en zetmeelhoudende producten (-8,2 %). Voor de verwerking van vis werd daarentegen een stijging genoteerd (+6,6 %).

De productie van vetten daalde zowel in 2004 als in de eerste 6 maanden van 2005.

De andere subsectoren vertegenwoordigden bijna een derde van de hele voedingssector. Het betreft meer bepaald de vervaardiging van chocolade, suikerwaren, brood/gebak, beschuitwaren en koekjes, van suiker en van deegwaren. Ook de vleesindustrie (17,5 % van het totaal) is een belangrijke subsector.

¹⁸ Tabel IV.1 bevat geen gegevens over de slachthuizen (subsector 151), noch over de zuivelbedrijven (subsector 155).

Tabel IV.2 Evolutie van de productie van de landbouwindustrie en zijn subsectoren

Omschrijving	Eenheden	2004	2005	(%)	Gewicht van de sector in (%)
Oppervlakte cultuurgrond	ha	1.393.602	1.384.296	-0,7	100
Plant aardige producten					
Granen voor de korrel	ha	319.625	322.436	1,0	23,3
Nijverheidsgewassen	ha	134.873	129.804	-3,2	9,4
Aardappelen	ha	66.348	64.325	-3,6	4,6
Droog geoogste peulvruchten	ha	2.591	2.438	-3,8	0,2
Voedergewassen	ha	248.409	249.750	-1,2	18,0
Groenten in openlucht	ha	39.232	38.916	-2,4	2,8
Sierteelt in openlucht	ha	1.065	1.079	0,5	0,1
Braakland	ha	23.506	27.853	18,0	2,0
Boomgaarden	ha	16.538	16.317	-1,8	1,2
Oppervlakte steeds bedekt met blijvend grasland	ha	534.132	523.853	-1,2	37,8
Teelten in serres	ha	2.187	n.b.		n.b.
Dierlijke producten					
Runderen	dieren	2.746.030	2.694.662	-1,6	
Varkens	dieren	6.370.767	6.332.433	-0,4	
Schapen	dieren	144.431	155.333	3,1	
Geiten	dieren	25.977	26.455	3,8	
Pluimvee	dieren	38.956.353	35.427.422	-3,0	

Bron: FOD Economie-E8, landbouwtellingen 2004 en 2005 (voorlopige cijfers).

In 2005 waren er 18 % meer braakliggende gronden dan in 2004. De oppervlakte van sommige gewassen nam af met 3 %: groenten, aardappelen en industriële gewassen.

Wat de dierlijke productie betreft, steeg het aantal schapen (+3,1 %) en geiten (+3,8 %).

De totale landbouwproductie (gewassen en dieren) vertegenwoordigde 6,6 miljard euro in 2004 en kan als volgt worden uitgesplitst: 3,6 miljard voor de dierlijke productie (54 %), 1,5 miljard voor de gewassen (23 %) en 1,4 miljard (21 %) voor de tuinbouwproducten.

IV.1.3 Tewerkstelling

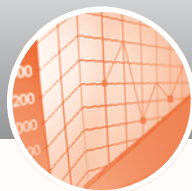
Tabel IV.3 Evolutie van de tewerkstelling in de voedingsindustrie en haar subsectoren^{19 20}

Nace	Omschrijving	2003	2004	(%)	Eerste 6 maanden 2004	Eerste 6 maanden 2005	(%)	Gewicht van de sector in 2004 (%)
15	Voedingsindustrie							
	Aantal arbeiders	52.687	52.214	-0,9	51.562	51.245	-0,6	71,4
	Aantal bedienden	21.197	20.926	-1,3	20.857	21.188	1,6	28,6
	Totaal	73.884	73.140	-1,0	72.419	72.433	0,0	100,0
151	Vleesindustrie							
	Aantal arbeiders	12.233	12.177	-0,5	11.868	11.922		
	Aantal bedienden	2.139	2.124	-0,7	2.121	2.136		
	Totaal	14.372	14.301	-0,5	13.989	14.058	0,5	19,6
152	Transformatie en bewaring van vis							
	Aantal arbeiders	1.067	994	-6,8	1.001	954		
	Aantal bedienden	442	414	-6,3	416	409		
	Totaal	1.509	1.408	-6,7	1.417	1.363	-3,8	1,9
153	Transformatie en bewaring van groenten en fruit							
	Aantal arbeiders	5.317	5.333	0,3	5.318	5.202		
	Aantal bedienden	1.336	1.427	6,8	1.407	1.455		
	Totaal	6.653	6.760	1,6	6.725	6.657	-1,0	9,2
154	Vetstofindustrie							
	Aantal arbeiders	703	675	-4,0	677	669		
	Aantal bedienden	584	586	0,3	584	592		
	Totaal	1.287	1.261	-2,0	1.261	1.261	0,0	1,7
155	Melkindustrie							
	Aantal arbeiders	4.799	4.840	0,9	4.865	4.766		
	Aantal bedienden	2.183	2.199	0,7	2.195	2.187		
	Totaal	6.982	7.039	0,8	7.060	6.953	-1,5	9,6
156	Granen en fabricatie van zetmeelproducten							
	Aantal arbeiders	1.956	1.965	0,5	1.946	1.966		
	Aantal bedienden	1.551	1.569	1,2	1.566	1.549		
	Totaal	3.507	3.534	0,8	3.512	3.515	0,1	4,8
157	Diervoeder							
	Aantal arbeiders	1.543	1.497	-3,0	1.501	1.473		
	Aantal bedienden	1.403	1.359	-3,1	1.363	1.344		
	Totaal	2.946	2.856	-3,1	2.864	2.817	-1,6	3,9
158	Andere voedingsindustrieën							
	Aantal arbeiders	19.808	19.400	-2,1	19.061	19.051		
	Aantal bedienden	7.978	7.676	-3,8	7.655	8.019		
	Totaal	27.786	27.076	-2,6	26.716	27.070	1,3	37,0
159	Drankenindustrie							
	Aantal arbeiders	5.261	5.333	1,4	5.325	5.242		
	Aantal bedienden	3.581	3.572	-0,3	3.550	3.497		
	Totaal	8.842	8.905	0,7	8.875	8.739	-1,5	12,2

Bron: FOD Economie-E8-Prodcom.

¹⁹ De gegevens over de tewerkstelling in de slachthuizen (subsector 151) en de zuivelbedrijven (subsector 155) zijn ditmaal opgenomen in de tabel.

²⁰ De Prodcom-gegevens hebben slechts betrekking op de ondernemingen met ten minste 10 tewerkgestelden of waarvan de omzet 2.478.935 EUR bedraagt.

In de voedingsindustrie waren er 73.140 mensen tewerkgesteld in 2004. Dit aantal bleef relatief stabiel in de twee beschouwde jaren evenals in het eerste halfjaar van 2005 vergeleken met dezelfde periode in 2004.

In 2004 daalde het aantal banen in de sector verwerking en de bewaring van vis fors (-6,7 %), deze trend leek zich voort te zetten in het eerste semester van 2005.

De subsector die de meeste mensen tewerkstelde (ongeveer 27.000 banen, 37 % van het totaal), was de sector van de andere voedingsindustrieën. Daarna kwam de vleesindustrie, met 19,6 % van de totale tewerkstelling (14.000 banen).

Tabel IV.4 Verloop van de tewerkstelling in de landbouwsector

Jaar	Familiale arbeidskrachten	Niet-familiale arbeidskrachten	TOTAAL
2000	97.437	9.962	107.399
2001	90.170	12.863	103.033
2002	89.059	13.863	102.922
2003	86.053	14.098	100.151
2004	83.860	14.611	98.471

Bron: FOD Economie-E8, landbouwtelling 2004.

In 2004 waren er in de landbouw 98.471 mensen tewerkgesteld. Dit cijfer neemt gestaag af sinds 2000.

De Belgische landbouw bestaat vooral uit familiebedrijven, hoewel de laatste jaren de tendens bestaat om steeds meer arbeidskrachten van buiten het familiebedrijf in dienst te nemen.

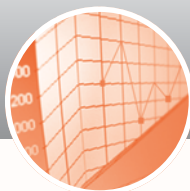
IV.1.4 Buitenlandse handel

Tabel IV.5 *Evolutie en aandeel van de verschillende productencategorieën van de buitenlandse handel in de landbouw- en de voedingsindustrie in 2004*

	Uitvoer		Invoer		Handelsbalans	
	mio EUR	(%)	mio EUR	(%)	mio EUR	mio EUR
(1) Levende dieren en producten van het dierenrijk	4.896,5	7,7	4.214,1	4,7	682,4	162,3
Levende dieren en producten van het dierenrijk	295,4	0,5	325,4	14,5	-30,0	-39,5
Vlees en vleesafval	2.269,2	11,9	900,3	7,1	1.368,9	182,7
Vis, schaaldieren en weekdieren	302,4	0,1	726,0	1,2	-423,6	-7,9
Melk en melkerijproducten; vogeleieren, natuurlijke honing	1.967,3	6,1	2.191,2	3,7	-223,9	34,4
Andere producten van dierlijke oorsprong	62,1	-8,7	71,2	2,3	-9,1	-7,5
(2) Producten van het plantenrijk	4.153,1	2,6	4.743,1	2,5	-590,0	-11,7
Levende planten en producten van de bloemkweek	464,7	2,3	335,2	5,3	129,5	-6,5
Eetbare groenten, planten, wortels en knollen	1.307,4	-7,7	851,9	0,4	455,5	-112,8
Eetbare vruchten, schillen van citrusvruchten en meloenen	993,6	8,0	1.333,0	8,1	-339,4	-26,0
Koffie, thee, maté en specerijen	243,5	12,7	315,9	2,1	-72,4	20,9
Granen	307,0	17,9	873,7	1,0	-566,7	37,7
Maalderijproducten; mout, zetmeel en zetmeelvlokken; inuline en tarwegluten	591,1	5,8	302,4	15,0	288,7	-7,1
Oliehoudende zaden en vruchten; industriële en medicinale planten; stro en hooi	207,4	11,6	665,2	-9,2	-457,8	89,2
Gom, hars en andere plantaardige sappen en harsen	31,3	0,6	58,0	15,5	-26,7	-7,6
Grondstoffen voor vlechtwerk en andere producten van plantaardige oorsprong, elders niet genoemd noch inbegrepen	7,1	42,0	8,1	26,6	-1,0	0,4
(3) Vet, olie, was (dierlijk of plantaardig); producten daarvan afgeleid	897,2	1,1	928,4	10,1	-31,2	-75,5
(4) Voedingsproducten, dranken, alcoholische vloeistoffen, azijn, tabak, afgeleide tabakproducten	9.562,5	4,5	7.467,0	1,9	2.095,5	273,7
Bereidingen van vlees, vis, weekdieren of andere watermollusken	644,0	0,5	571,0	1,7	73,0	-6,4
Suiker en suikerhoudende producten	846,8	-4,3	629,8	-4,7	217,0	-7,3
Cacao en zijn bereidingen	1.325,4	7,2	639,8	-8,0	685,6	143,9
Bereidingen op basis van granen, bloem, zetmeel en zetmeelvlokken of melk, gebak	1.647,7	4,9	885,4	4,2	762,3	41,0
Bereidingen van groenten, fruit of andere plantendelen	1.373,8	5,0	785,5	-0,4	588,3	68,0
Diverse voedingsbereidingen	917,2	14,1	592,4	3,1	324,8	96,0
Dranken, alcoholische vloeistoffen en azijn	1.196,3	8,3	1.651,2	4,2	-454,9	25,6
Residuen en afval van de voedingsindustrieën; diervoeder	1.002,5	-1,0	962,5	4,5	40,0	-52,3
Tabak en afgeleide tabakproducten	609,1	3,9	749,4	8,2	-140,3	-34,4
Totaal landbouw- en voedingsproducten	19.509,0		17.352,0		2.157,0	
Totaal buitenlandse handel van België	197.063,0	8,9	188.875,0	10,5	8.188,0	-1.772

Bron: INR.

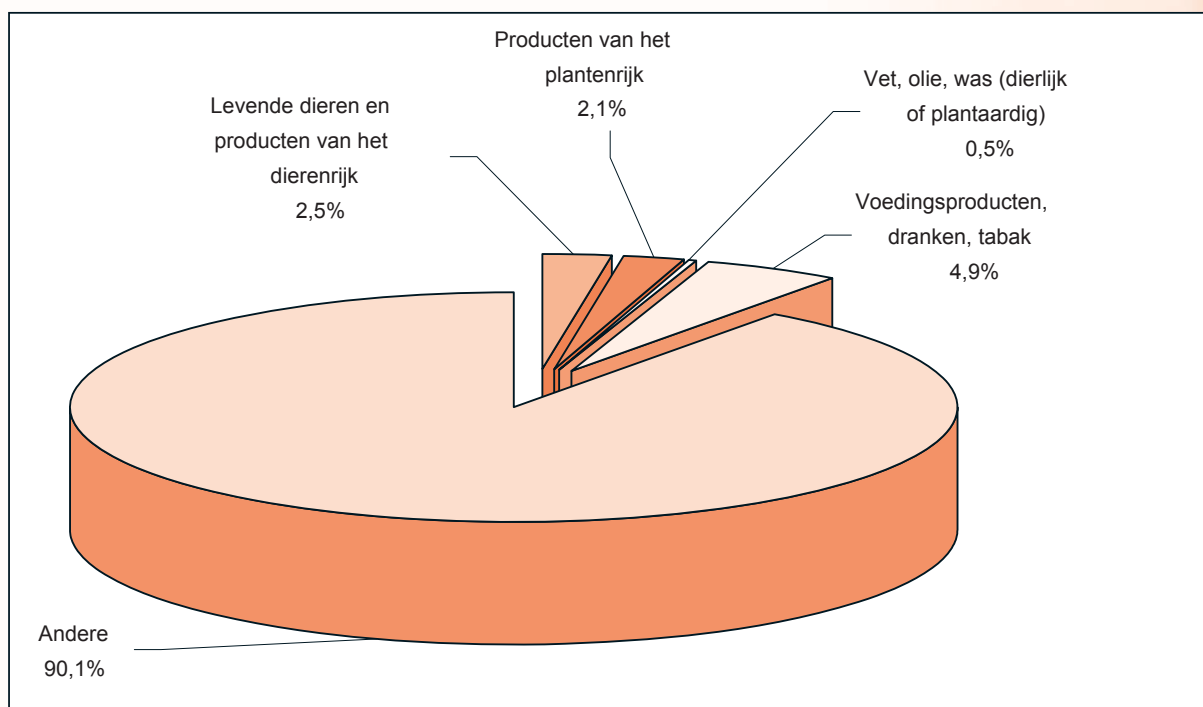
Wij staan garant voor
een concurrentiële, duurzame en evenwichtige markt

In 2004 was de handelsbalans positief voor twee grote productgroepen: levende dieren en producten van het dierenrijk (682 miljoen euro), alsook voor voedingsmiddelen, dranken en tabaksproducten (2.095 miljoen euro).

De handelsbalans was daarentegen negatief voor producten van het plantenrijk (-590 miljoen euro) en voor vetten, oliën en was (-31 miljoen euro).

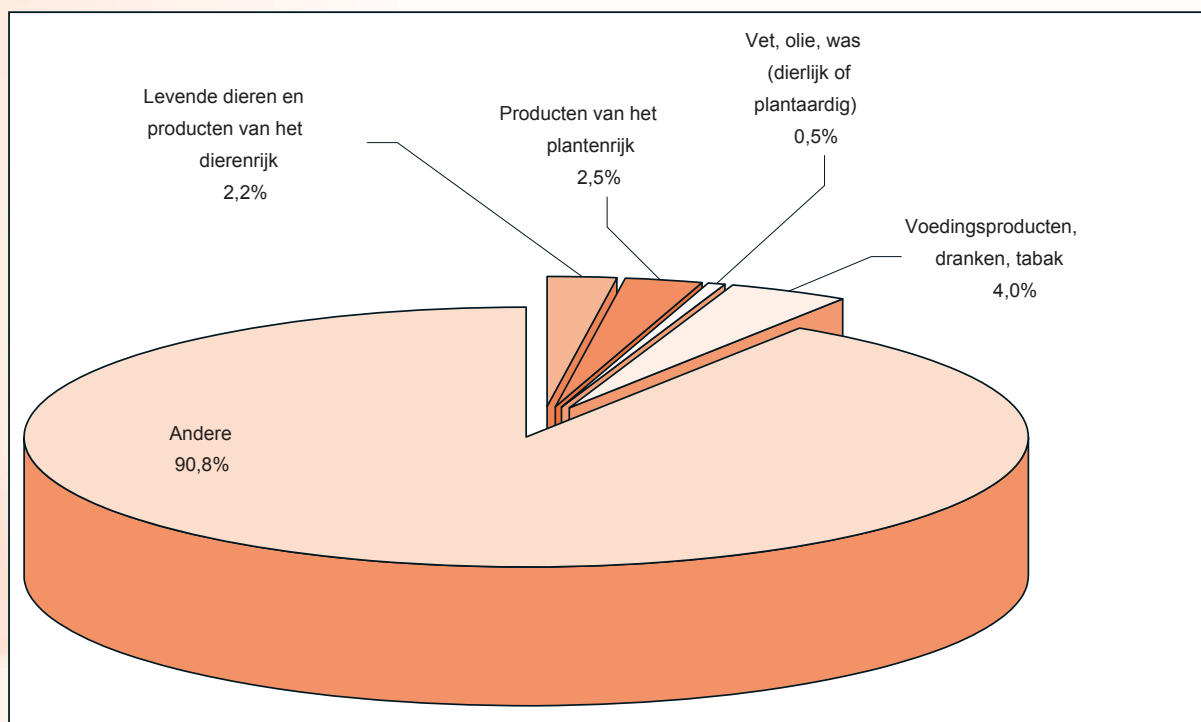
Grafiek IV.3 Aandeel van de landbouw- en de voedingsindustrie in % van de totale Belgische uitvoer in 2004

Bron: INR.

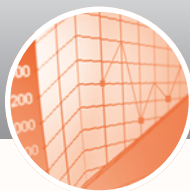
Grafiek IV.4 Aandeel van de landbouw- en de voedingsindustrie in % van de totale Belgische invoer in 2004

Bron: INR.

In 2004 vertegenwoordigde de uitvoer van landbouw- en voedingsproducten 9,9 % van de totale Belgische uitvoer in waarde. De uitvoer van voedingsmiddelen, dranken en tabaksproducten maakte meer dan de helft van deze uitvoer uit.

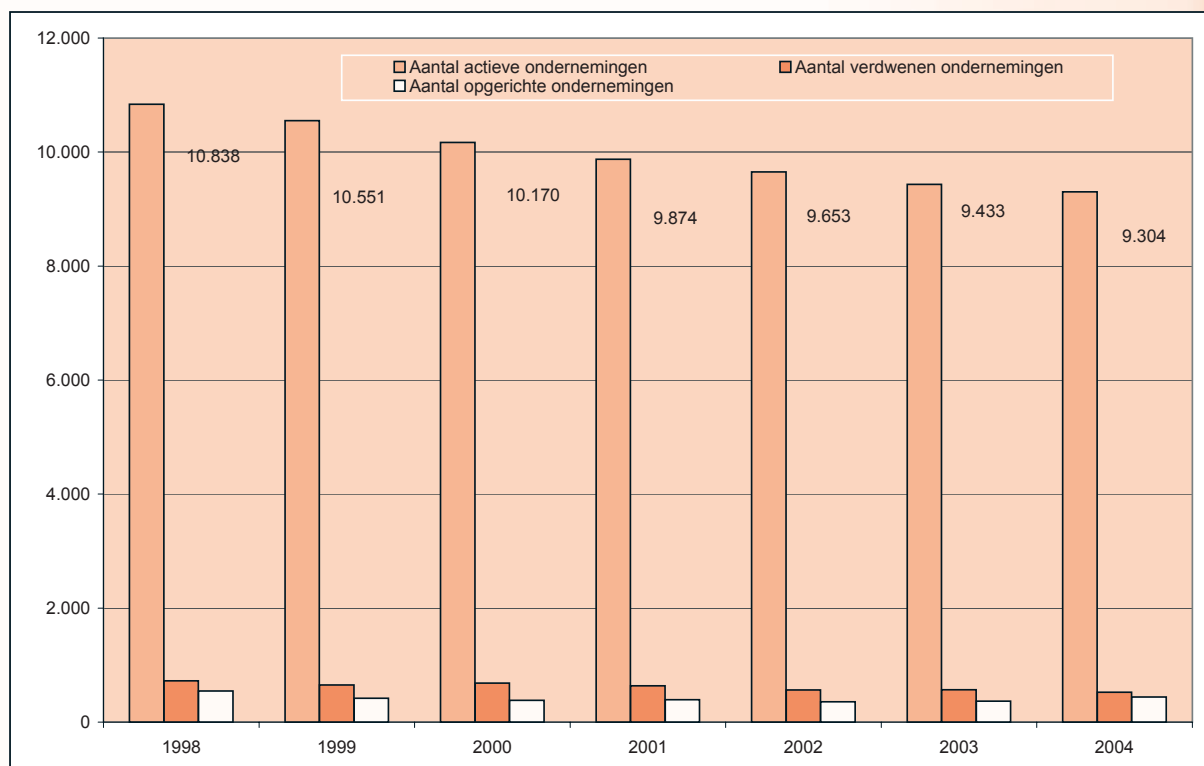
De invoer van landbouw- en voedingsproducten kwam neer op 9,2 % van de totale Belgische invoer, waarvan 4 % voor de groep voedingsmiddelen, dranken en tabaksproducten.

IV.1.5 Demografie van de ondernemingen

IV.1.5.1 Aantal ondernemingen

Grafiek IV.5 Evolutie van het aantal ondernemingen in de voedingsindustrie

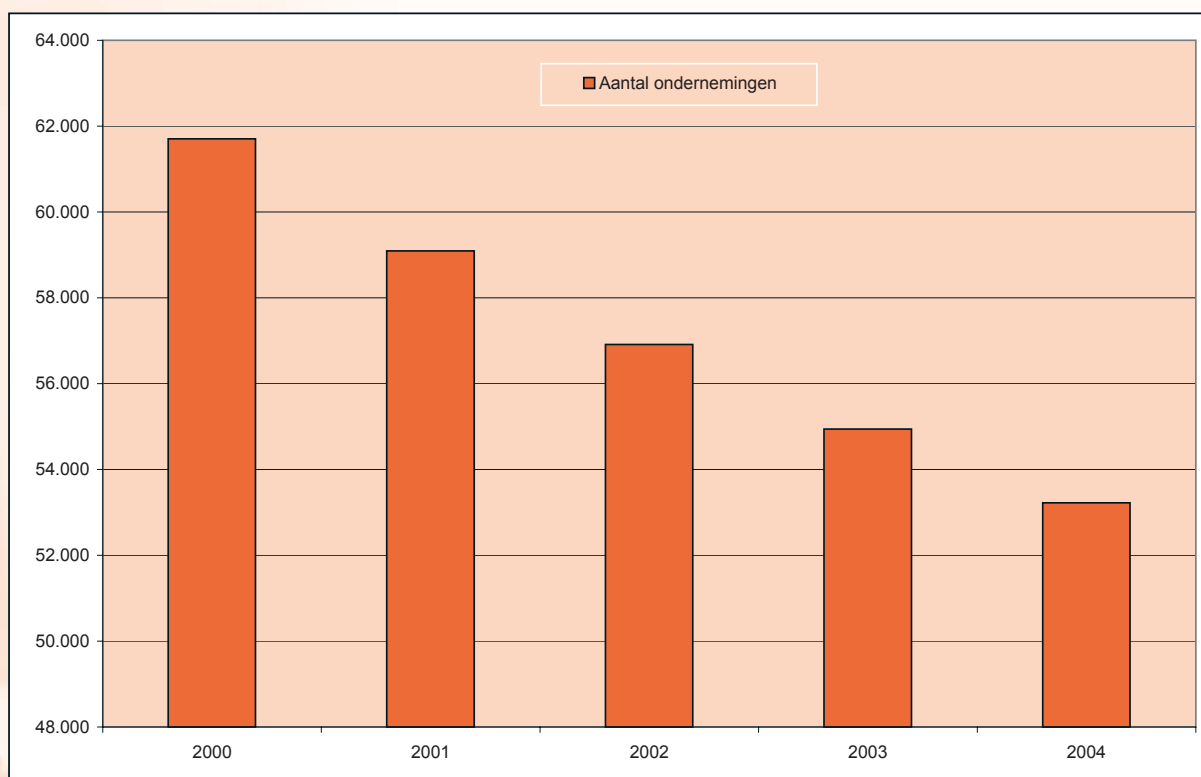

Bron: INR.

Van 1998 tot 2004 daalde het aantal ondernemingen van 10.838 naar 9.304, dit is een vermindering met 14 % in 7 jaar.

Grafiek IV.6 Evolutie van het aantal ondernemingen in de landbouwsector

Bron: FOD Economie-E8, landbouwtelling 2004.

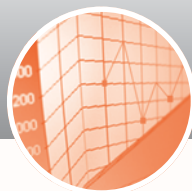
Sinds 2000 neemt het aantal landbouwbedrijven in België af. In 2004 waren er nog 53.221 bedrijven actief, dit is een daling met 3,1 % ten opzichte van 2003.

IV.1.5.2 Grootte van de ondernemingen

Tabel IV.6 Aantal werkgevers per personeelsklasse in de voedingssector in 2004
(tweede kwartaal)

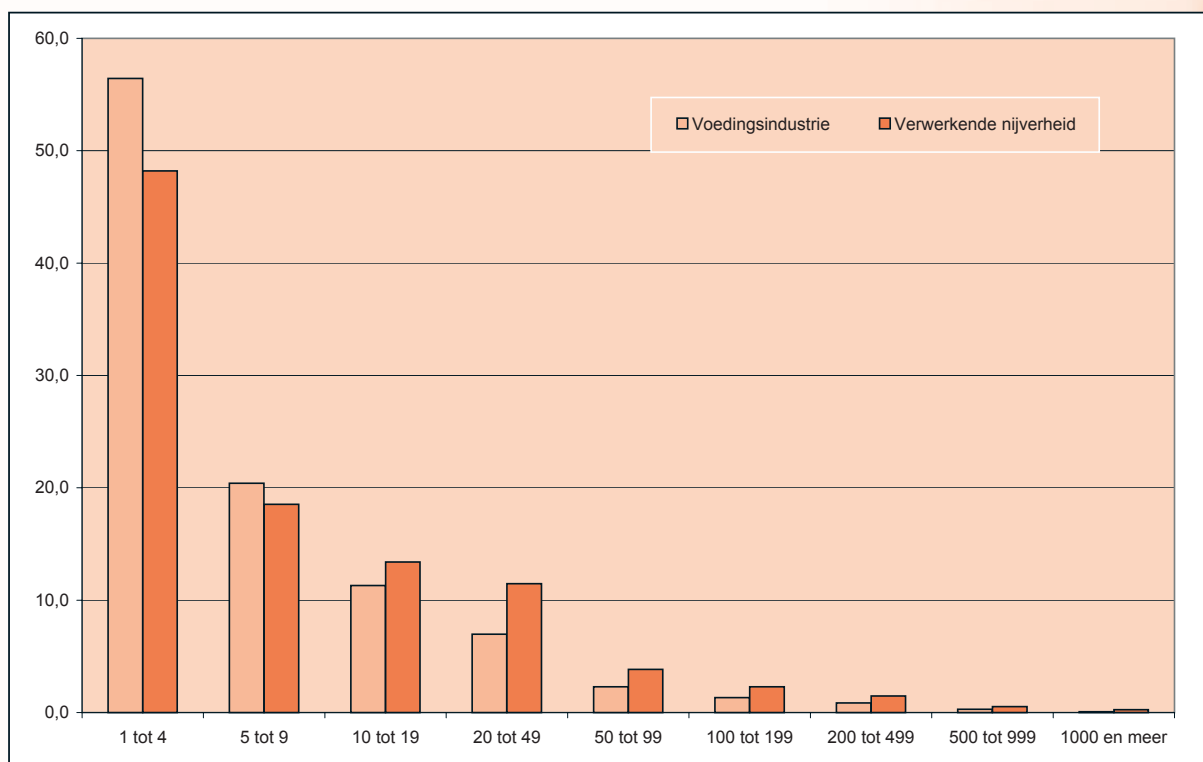
Personeelsklasse	1-4	5-9	10-19	20-49	50-99	100-199	200-499	500-999	> 1000
Aantal werkgevers	3.213	1.162	644	397	131	76	49	17	4

Bron: RSZ.

Grafiek IV.7 Verdeling van het aantal werkgevers per personeelsklasse in de voedingsindustrie, vergeleken met de verdeling van het aantal werkgevers per personeelsklasse in de verwerkende nijverheid

(tweede kwartaal 2004)
(in %)

Bron: RSZ.

Uit tabel IV.6 en grafiek IV.7 blijkt dat de voedingsindustrie gekenmerkt wordt door een sterke vertegenwoordiging van KMO's.

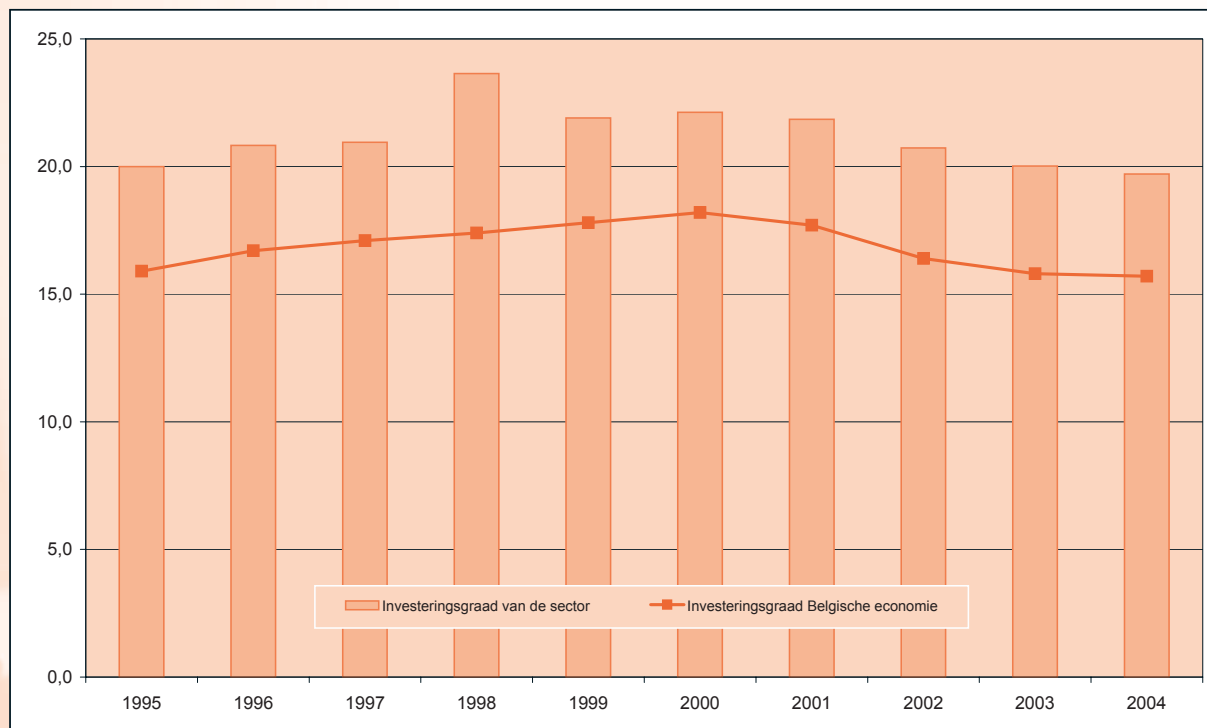
Het aandeel ondernemingen met minder dan 10 werknemers is groter in de voedingssector (76,8 %) dan in de verwerkende nijverheid (66,7 %). Dit verschil is nog meer uitgesproken als enkel de ondernemingen met minder dan 5 werknemers in aanmerking worden genomen.

IV.1.6 Investerings en financiële gezondheid

Grafiek IV.8 Investeringsgraad in de voedingsindustrie en in de Belgische economie²¹

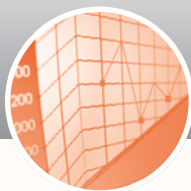
(in %)

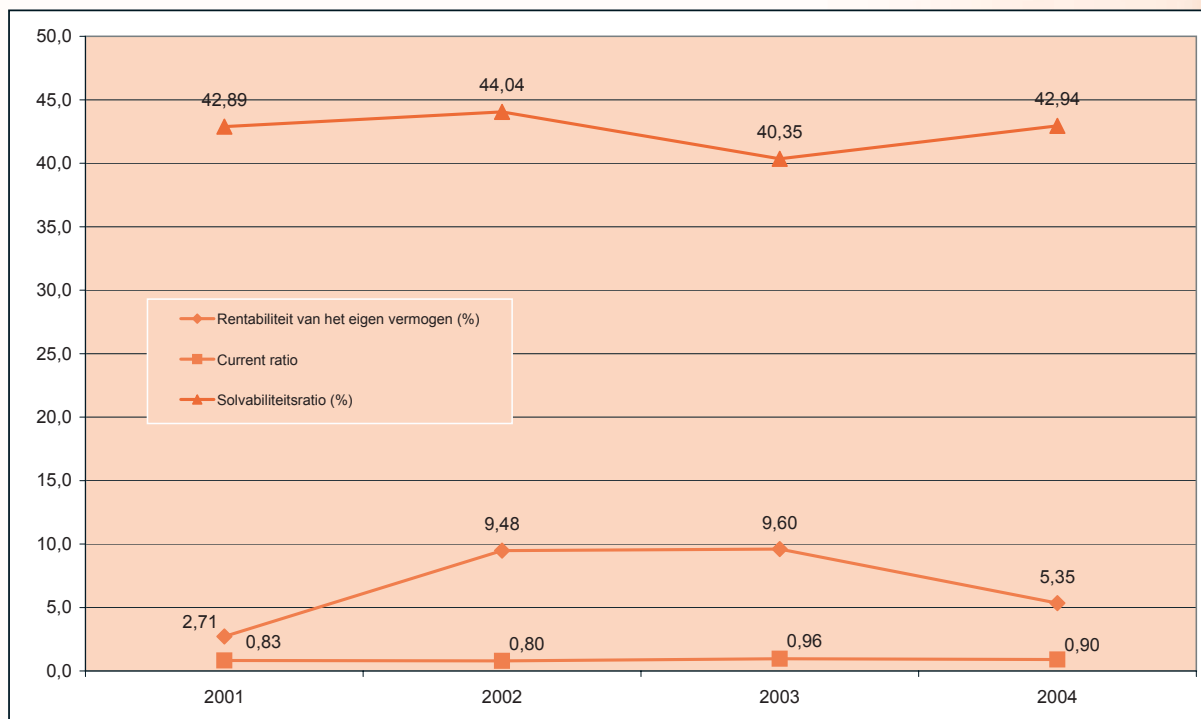
Bron: INR.

Grafiek IV.8 toont aan dat de investeringsgraad in de voedingsindustrie in de periode 1995–2004 hoger lag dan die van de Belgische economie. Voor 2004 bedroeg de investeringsgraad in de voedingsindustrie 19,7 %, terwijl die van de Belgische economie 15,7 % beliep. Dit verschil van 4 % bleef onveranderd in de bestudeerde periode, behalve in 1998 toen de investeringen in deze sector hoger lagen.

²¹ De investeringsgraad is gelijk aan de bruto vaste kapitaalvorming ten opzichte van de bruto toegevoegde waarde. Voor de investeringsgraad van de Belgische economie werd de post woningen niet in aanmerking genomen.

Grafiek IV.9 Evolutie van de financiële gezondheid van de voedingsindustrie²²

Bron: Belfirst – Bureau Van Dijk.

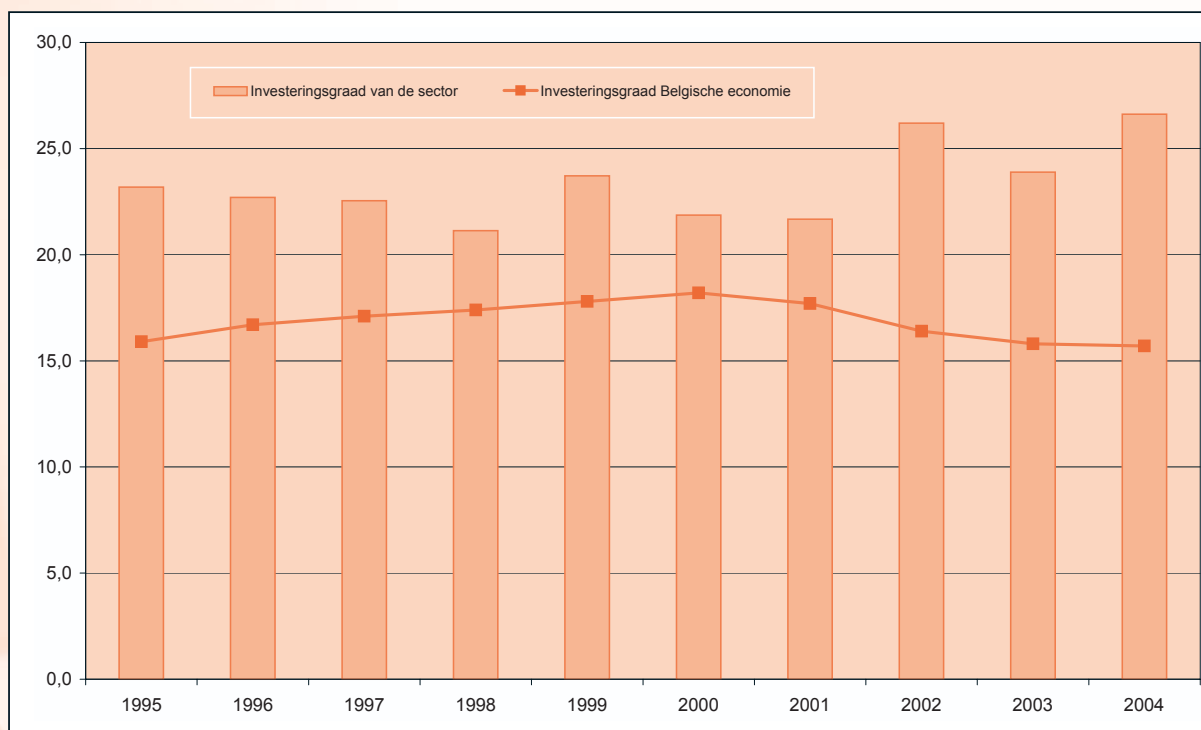
Grafiek IV.9 geeft de relatieve stabiliteit van de twee ratio's weer voor de laatste vier jaar: de solvabiliteitsratio stabiliseert zich rond 42 % en de current ratio ruim onder 1. De netto rentabiliteit van het eigen vermogen steeg aanzienlijk en handhaafde zich in 2002 en 2003 om in 2004 tot de helft terug te vallen.

²² De cijfers werden verkregen door globalisering van sector 15 in Belfirst. Voor 2004 waren de jaarrekeningen van 4.309 ondernemingen beschikbaar (voor gemiddeld 4.500 ondernemingen de voorgaande jaren).
 Volgende cijfers werden gehanteerd :
 Rentabiliteit van het eigen vermogen: $((70/67)/(10/15))*100$
 Solvabiliteitsratio: $((10/15)/(20/58))*100$
 Current ratio: $29/58 / (42/48)+492/3$

Grafiek IV.10 Investeringsgraad in de landbouwsector en in de Belgische economie²³

(in %)

Bron: INR.

De investeringsgraad in de Belgische landbouw lag in de periode 1995-2004 beduidend hoger dan die van de Belgische economie. In de laatste drie jaar werd het verschil nog groter. In 2004 lag de investeringsgraad in de landbouwactiviteiten 10,9 procentpunt hoger dan die van de Belgische economie (15,7 %).

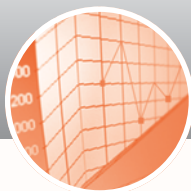
IV.2 Textiel

De textiel- en kledingsector wordt zowel in de EU als in België gekenmerkt door een sterke concentratie in bepaalde regio's en door het doorslaggevende aandeel van de sector in de industriële structuur van deze regio's. In België schat de Centrale Raad voor het Bedrijfsleven (CRB) dat de textielsector zorgt voor een derde van de industriële tewerkstelling in de regio Moeskroen - Kortrijk - Tielt - Oudenaarde.

In de statistieken wordt deze sector geanalyseerd onder de sectie DB, die de gegevens groepeerd voor de codes NACE 17 (textielnijverheid) en NACE 18 (vervaardiging van kleding en bontnijverheid).

Binnen de Europese Unie is België koploper met 50 % van de productie van vloerbekleding van textiel (tapijten onder alle vormen) en 50 % van de productie van matrastijk. België bekleedt de tweede plaats voor meubelstoffen en decoratie (na Italië) en voor artikelen van spons (na Portugal). In de kledingtextiel (kledingweefsels) heeft België een aantal eersterangsactoren, inzonderheid in de takken jeans, linnen weefsels, weefsels voor lingerie en katoenen en synthetische flats voor sport- en vrijetijdskleding.

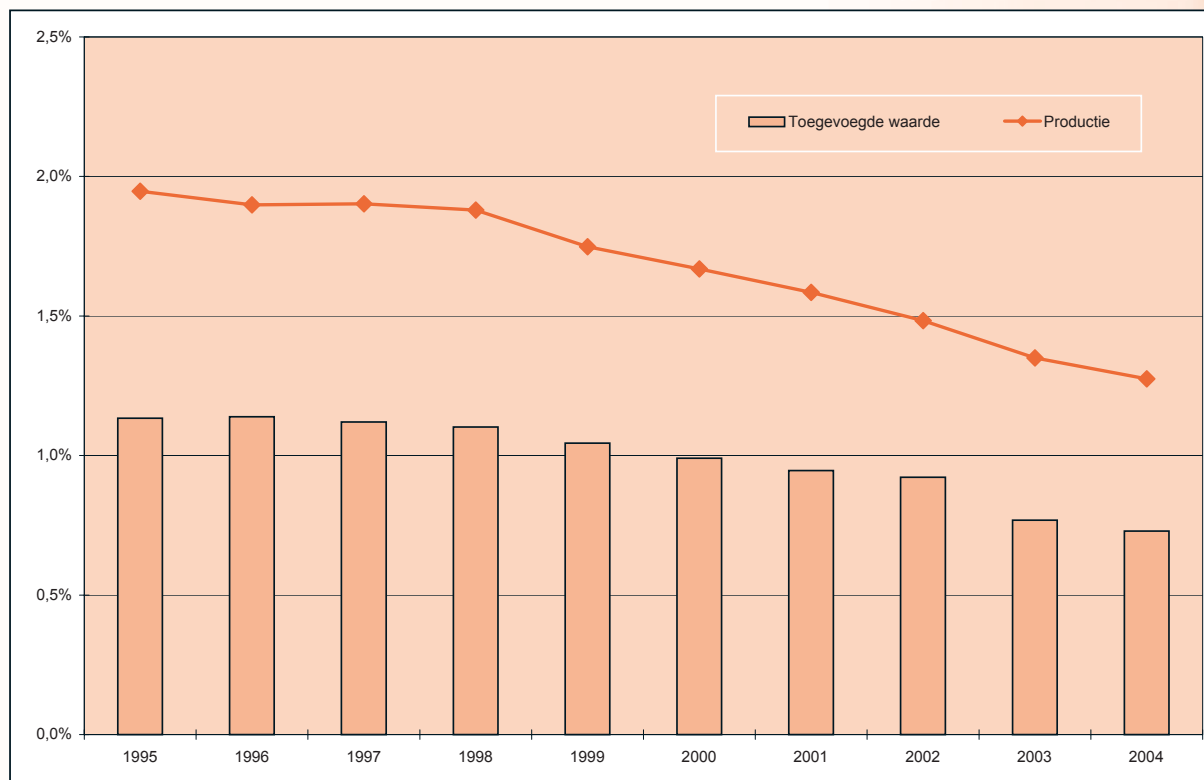
²³ De investeringsgraad is gelijk aan de bruto vaste kapitaalvorming ten opzichte van de bruto toegevoegde waarde. Voor de investeringsgraad van de Belgische economie werd de post woningen niet in aanmerking genomen.

IV.2.1 Aandeel in de Belgische economie

Grafiek IV.11 Toegevoegde waarde en productie van de sector van de textiel- en kledingnijverheid

(in % van de totale toegevoegde waarde en van de totale productie van de Belgische economie)

Bron: INR, berekeningen van de FOD Economie – E4.

In 2004 bedraagt de bruto toegevoegde waarde van de textiel- en kledingsector 1.867,6 miljoen euro.

Hoewel het volume van de productie in 2004 vergelijkbaar is met dat van 2003 ondergaan de prijzen een neerwaartse druk, ondanks de stijging van de productiekosten. De waarde van de textielproductie verminderde met 1,1 % in 2004. In het eerste kwartaal van 2005 bevindt het niveau van de productie van de sectoren textiel en kleding zich op het laagste peil sedert 2000.

IV.2.2 Belangrijkste activiteiten

Tabel IV.7 Ontwikkeling en gewicht van de productie van de textiel- en kledingsector en zijn subsectoren (in miljoenen euro)

NACE	Omschrijving	2003	2004	(%)	Eerste 6 maanden 2004	Eerste 6 maanden 2005	(%)	Gewicht van de sector in 2004 (%)
17	Textiel	4.831,8	4.786,8	-0,9	2.472,6	2.292,7	-7,3	91,8
171	Spinnen	313,6	319,3	1,8	172,0	151,6	-11,9	6,7
172	Weven	1.278,7	1.226,4	-4,1	655,0	576,0	-12,1	25,6
173	Textielveredeling	280,2	266,7	-4,8	140,3	125,5	-10,5	5,6
174	Vervaardiging van geconfectioneerde artikelen van textiel, exclusief kleding	422,0	441,1	4,5	230,7	221,0	-4,2	9,2
175	Vervaardiging van overige textielproducten	2.395,9	2.417,8	0,9	1.219,8	1.169,3	-4,1	50,5
176	Vervaardiging van gebreide en gehaakte stoffen	80,7	70,8	-12,2	33,0	32,3	-2,3	1,5
177	Vervaardiging van gebreide en gehaakte artikelen	60,5	44,7	-26,2	21,8	17,0	-22,1	0,9
18	Kleding- en bontnijverheid	444,3	429,7	-3,3	219,3	224,0	2,2	8,2

Bron: FOD Economie-E8- Prodcom, berekeningen FOD Economie - E4.

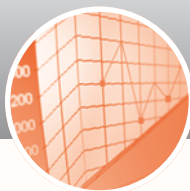
Volgens de conjunctuurenquêtes was de verbetering die vanaf midden 2003 optrad en die zich in 2004 voortzette vooral te danken aan de subsector van het technisch textiel²⁴ en aan de tapijtensector, beide van kapitaal belang voor de Belgische textielnijverheid.

Andere subsectoren zoals de spinnerijen, de weefateliers en het brei- of haakwerk kenden vanaf de eerste maanden van 2004 een verzwakking van het conjunctuurverloop. De achteruitgang van de eerste maanden de 2005 is zeer uitgesproken in de sector van het garen, de weefsels en de veredeling, en zelfs de belangrijke tapijtensector lijkt niet gespaard te zijn geweest.

Naast de productie in België zelf wordt er ook kleding vervaardigd in het buitenland, voor rekening van Belgische ondernemingen (maakloonwerk). De waarde van deze buitenlandse productie vermindert voortdurend, maar bedraagt voor 2004 toch nog 488,2 miljoen euro. Zowel de buitenlandse productie voor rekening van Belgische ondernemingen als de handelsleveringen overtreffen de binnenlandse productie in waarde. De productieprijs van confectiekleding bleven in 2004 in België nagenoeg onveranderd ten opzichte van 2003, maar liggen toch 2 % onder die van 2002.

In de sector van het technisch textiel, voortgestuwd door het onderzoek en de ontwikkeling, neemt de productie van jaar tot jaar toe. In tien jaar tijd is het aandeel van het technisch textiel in het geheel van de Belgische textielsector bijna verdubbeld, van 13 % in 1993 tot 25 % in 2004.

²⁴ In de statistieken betreffende de productie wordt technisch textiel niet vermeld als een afzonderlijke subsector. Men vindt die voornamelijk onder de codes NACE 1752 Vervaardiging van koord, bindgaren, touw en netten, NACE 1753 Vervaardiging van gebonden textielvlies en 1754 Vervaardiging van overige textielproducten niet elders genoemd. Voorbeeld: geotextiel, textiel voor de bouw, de landbouw, het tuinieren en de visvangst, de verdediging en de veiligheid, de auto, de medische toepassingen, het vervoer en de verpakkingen, de industriële toepassingen (filtreringsmiddelen, enz.).

IV.2.3 Tewerkstelling

Tabel IV.8 Evolutie en gewicht van de tewerkstelling in de textiel- en kledingsector

NACE	Omschrijving	2003	2004	(%)	Eerste 6 maanden 2004	Eerste 6 maanden 2005	(%)	Gewicht van de sector in 2004 (%)
17	Textiel							100,0
	Aantal arbeiders	27.505	26.283	-4,4	26.592	24.856	-6,5	83,1
	Aantal bedienden	5.542	5.354	-3,4	5.390	5.139	-4,7	16,9
	Totaal	33.048	31.636	-4,3	31.982	29.995	-6,2	
171	Spinnen							9,2
	Aantal arbeiders	2.823	2.644	-6,4	2.685	2.399	-10,7	
	Aantal bedienden	276	267	-3,3	269	252	-6,2	
	Totaal	3.100	2.911	-6,1	2.954	2.651	-10,3	
172	Weven							24,7
	Aantal arbeiders	6.809	6.406	-5,9	6.513	6.074	-6,7	
	Aantal bedienden	1.469	1.398	-4,8	1.427	1.341	-6,0	
	Totaal	8.279	7.804	-5,7	7.940	7.415	-6,6	
173	Textielveredeling							7,0
	Aantal arbeiders	1.983	1.809	-8,8	1.838	1.661	-9,6	
	Aantal bedienden	429	406	-5,3	407	401	-1,5	
	Totaal	2.412	2.216	-8,1	2.245	2.062	-8,1	
174	Vervaardiging van geconfectioneerde artikelen van textiel, exclusief kleding							13,0
	Aantal arbeiders	3.254	3.387	4,1	3.421	3.045	-11,0	
	Aantal bedienden	739	724	-2,0	727	660	-9,3	
	Totaal	3.993	4.111	3,0	4.148	3.705	-10,7	
175	Vervaardiging van overige textielproducten							41,2
	Aantal arbeiders	10.959	10.688	-2,5	10.722	10.465	-2,4	
	Aantal bedienden	2.377	2.349	-1,2	2.351	2.311	-1,7	
	Totaal	13.337	13.037	-2,3	13.073	12.775	-2,3	
176	Vervaardiging van gebreide en gehaakte stoffen							20,1
	Aantal arbeiders	529	478	-9,7	469	338	-27,9	
	Aantal bedienden	104	109	4,3	102	87	-15,0	
	Totaal	633	586	-7,4	571	425	-25,6	
177	Vervaardiging van gebreide en gehaakte artikelen							3,1
	Aantal arbeiders	1.145	871	-23,9	945	668	-29,4	
	Aantal bedienden	145	101	-30,3	107	83	-22,6	
	Totaal	1.291	972	-24,7	1.052	751	-28,7	
18	Kleding- en bontnijverheid	nb	nb		nb	nb		
	Aantal arbeiders	4.908	4.410	-10,1	4.533	4.053	-10,6	72,3
	Aantal bedienden	1.712	1.693	-1,1	1.697	1.775	4,6	27,7
	Totaal	6.621	6.103	-7,8	6.231	5.829	-6,5	100,0
181	Vervaardiging van kleding van leer							
182	Vervaardiging van overige kleding							
	Aantal arbeiders	4.642	4.160	-10,4	4.280	3.829	-10,5	
	Aantal bedienden	1.639	1.626	-0,8	1.630	1.738	6,6	
	Totaal	6.282	5.785	-7,9	5.910	5.567	-5,8	
	Totaal	4.642	4.160	-10,4	4.280	3.829	-10,5	
183	Bontnijverheid	nb	nb		nb	nb		

nb: niet beschikbaar.

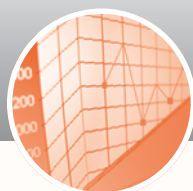
Bron: FOD Economie-E8 – Prodcom, berekeningen FOD Economie – E4.

In 2004 daalde de tewerkstelling in de textielsector met 4,3 %. In 2005 wordt deze daling sterker.

De resultaten van de statistieken van de kledingsector wijzen op een nieuw banenverlies van 6,5 % in 2004. In 2005 stelt men een lichte toename vast van het aantal bedienden, terwijl het aantal arbeiders daalt (-10 %).

De cijfers zijn te verklaren door de stijgingen van de productiviteit die enerzijds voortvloeien uit de automatisering en anderzijds uit het wegvallen (of de delocalisatie) van de segmenten van de producten die een groot personeelsbestand vergen.

IV.2.4 Buitenlandse handel

Tabel IV.9 Evolutie en aandeel van de verschillende productcategorieën van de buitenlandse handel in de textiel- en kledingsector in 2004

	Uitvoer		Invoer		Handelsbalans	
	mio EUR	(%)	mio EUR	(%)	mio EUR	Δ mio EUR
Textielstoffen en textielwaren	8.335,4	2,9	6.966,9	0,4	1.368,5	-207,9
Zijde	6,5	-33,8	12,4	-18,5	-5,9	-0,1
Wol, fijn haar en grof haar, garens en weefsels van paardenhaar	133,5	-5,2	165,2	-2,5	-31,7	2,9
Katoen	492,4	20,7	404,0	15,1	88,4	-40,7
Andere plantaardige textielvezels; papiergarens en weefsels daarvan	259,1	4,1	182,3	3,8	76,8	-3,6
Synthetische of kunstmatige filamenten	570,4	2,5	604,3	-3,8	-33,9	-37,3
Synthetische of kunstmatige stapelvezels	593,4	0,4	393,3	1,0	200,1	1,9
Watten, vilt, speciale garens, bindgarens, touw en kabel alsmede werken daarvan	365,6	-13,9	322,3	-8,7	43,3	22,8
Tapijten en andere vloerbekleding van textielstoffen	1.951,0	1,7	176,3	-0,2	1.774,7	-33,1
Speciale weefsels; kant, borduurwerk, tapisserieën; passementwerk	390,3	3,5	86,8	4,3	303,5	-9,8
Weefsels, geïmpregneerd, bekleed, bedekt of met inlagen; technische artikelen van textielstoffen	451,7	-4,9	143,0	-8,2	308,7	10,3
Brei- en haakwerk aan het stuk	113,4	1,1	115,5	3,6	-2,1	3,0
Kleding en kledingtoebehoren, van brei- of haakwerk	863,6	-3,1	1.715,0	-6,5	-851,4	-84,5
Kleding en kledingtoebehoren, andere dan brei- of haakwerk	1.623,3	10,3	2.162,8	7,3	-539,5	-9,6
Andere geconfectioneerde artikelen van textiel; assortimenten; oude kleren, vodden	521,5	0,6	484,2	-5,7	37,3	-30,4

Bron: INR - berekeningen FOD Economie - E4.

Meer dan 70 % van de Belgische textielproductie wordt uitgevoerd. De gezondheid van de sector hangt dus af van zijn slagkracht en van zijn verkoopresultaten op de buitenlandse markten. De achteruitgang waaronder de uitvoer van Belgisch textiel in 2004 te lijden had, valt bijzonder op voor een van de sterke punten van de sector, het technisch textiel.

De uitvoer van vezel en garen, die beide achteruitgingen in 2003, steeg een beetje in 2004.

Volgens de Centrale Raad voor het Bedrijfsleven zijn de leveringen op de EU-markt (85 % van de textiel-uitvoer) relatief stabiel gebleven. De uitvoer naar de landen van Centraal- en Oost-Europa, die voordien een sterke groei kende, nam maar een beetje toe, namelijk met 1,1 %. De achteruitgang is zeer uitgesproken buiten deze markten: Turkije (-8,6 %), VSA (-8,7 %), Japan (-38,6 %), Oceanië (-8,4 %), Afrika (-7,9 %), Midden-Oosten (-9,3 %), Latijns-Amerika (-5,1 %).

De uitvoer van kleding naar de EU (95,5 % van de uitvoer van kleding) daalde met 1,7 %, behalve voor bepaalde nieuwe lidstaten: Polen (+87,5 %), Tsjechië (+345,5 %), Slowakije (+52,5 %). Wat de markten buiten de EU betreft, moet de klemtoon worden gelegd op een verbetering van onze uitvoer naar Japan (+25 %) en naar de landen van de vroegere Sovjet-Unie (+19,5 %).

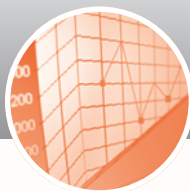
De invoer van textiel bleef nagenoeg op hetzelfde niveau als in 2003. In volume stelde men evenwel een spectaculaire stijging van de invoer voor een reeks textielproducten vast. Deze stijging ging gepaard met een even grote daling van de invoerprijzen. Het betreft voornamelijk de invoer uit China (+ 16,6 % in waarde).

De invoer van kleding uit de EU liep terug met 7,1 %. Onder de Europese landen die nog geen lid zijn van de EU slaagden Roemenië (+31 %) en Turkije (+8,6 %) erin hun afzet op de Belgische markt te verhogen.

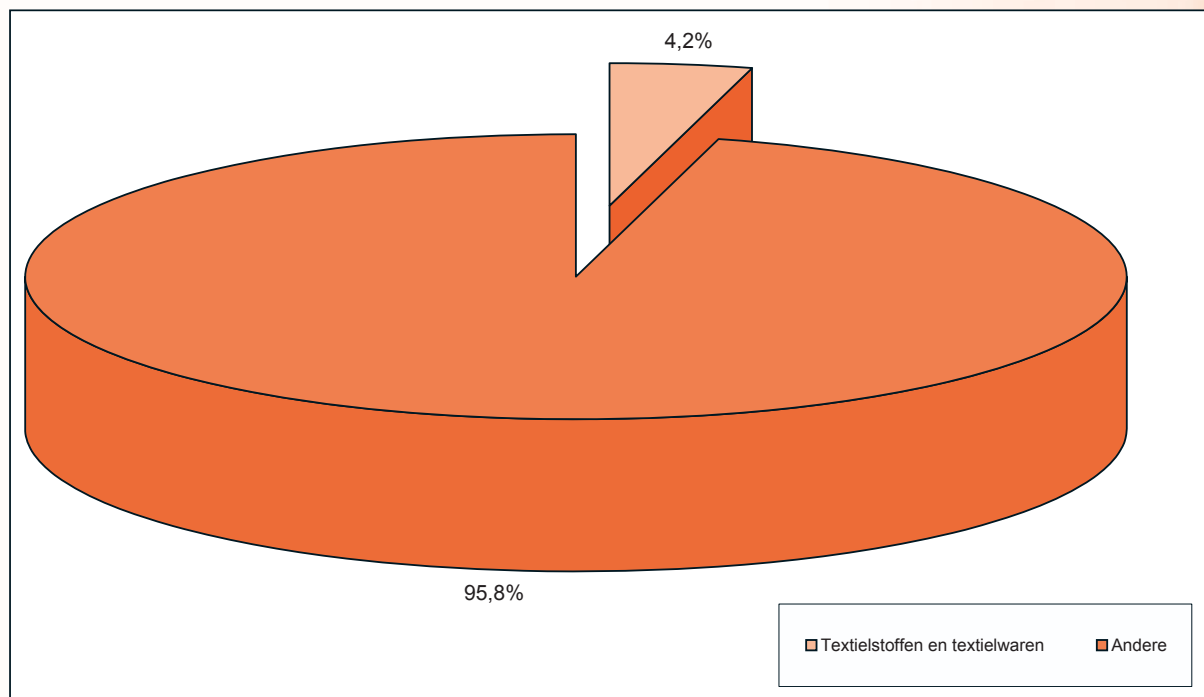
De invoer uit de Aziatische landen steeg met 8,4 %, en kwam uit op 989,7 miljoen euro, of 30,7 % van de totale invoer. In 2004 steeg de invoer van confectiekleding uit China met 21,1 % in waarde en met 38,6 % in volume, terwijl de gemiddelde invoerprijzen van Chinese kleding met ongeveer 18 % daalden.

De handelsbalans van België voor textielproducten (exclusief confectie) bleef positief in 2004. Dit positief resultaat is op de eerste plaats te danken aan de machtspositie van België op het vlak van de uitvoer van binnenhuistextiel, in het bijzonder van tapijten (kleine karpetten en kamerbreed tapijt). Inzake confectiekleding heeft België echter een handelstekort ten opzichte van de rest van de wereld. Dit tekort zal ongetwijfeld blijven toenemen ten gevolge van de afschaffing van de invoerquota, die op 1 januari 2005 in werking is getreden.

Wij staan garant voor
een concurrentiële, duurzame en evenwichtige markt

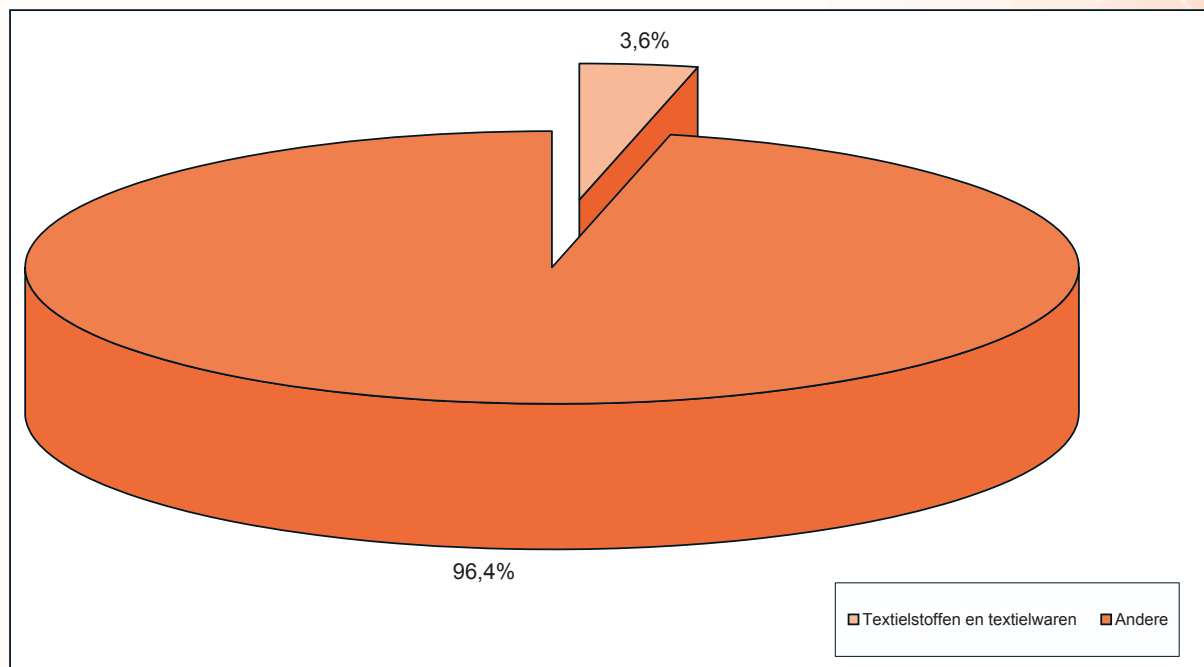

Grafiek IV.12 Aandeel van de textiel- en kledingsector in de totale Belgische uitvoer in 2004

Bron: INR.

Grafiek IV.13 Aandeel van de textiel- en kledingsector in de totale Belgische invoer in 2004

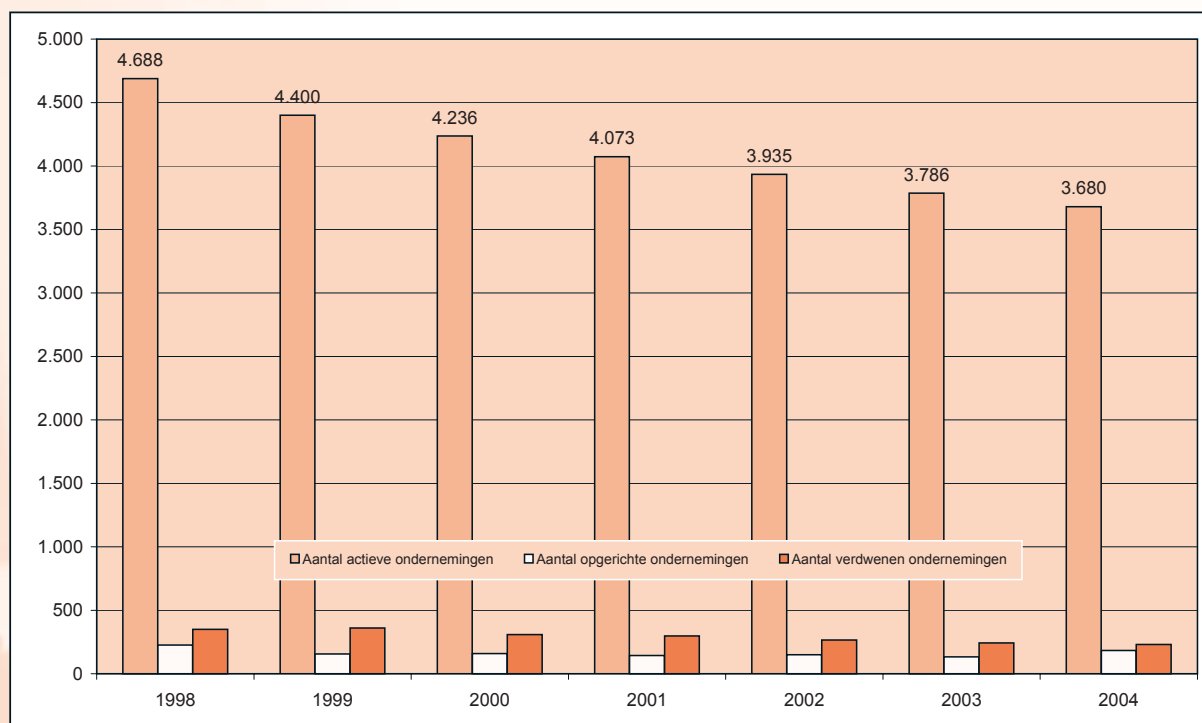
Bron: INR.

IV.2.5 Demografie van de ondernemingen

IV.2.5.1 Aantal ondernemingen

Grafiek IV.14 Evolutie van het aantal ondernemingen in de textiel- en kledingsector

Bron: FOD Economie-E8.

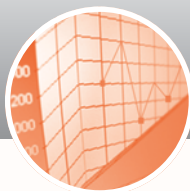
IV.2.5.2 Grootte van de ondernemingen

Tabel IV.10 Aantal werkgevers per personeelsklasse in de textiel- en kledingsector (tweede kwartaal 2004)

Aantal vestigingen met	Textiel		Kleding en bont	
1 tot 4 personen	355	36,2 %	236	47,9 %
5 tot 9 personen	168	17,1 %	87	17,6 %
10 tot 19 personen	146	14,9 %	76	15,4 %
20 tot 49 personen	176	18,0 %	70	14,2 %
50 tot 99 personen	72	7,3 %	14	2,8 %
100 tot 199 personen	29	3,0 %	7	1,4 %
200 tot 499 personen	26	2,7 %	3	0,6 %
500 tot 999 personen	6	0,6 %		
Meer dan 1000 personen	2	0,2 %		
Totaal	980		493	

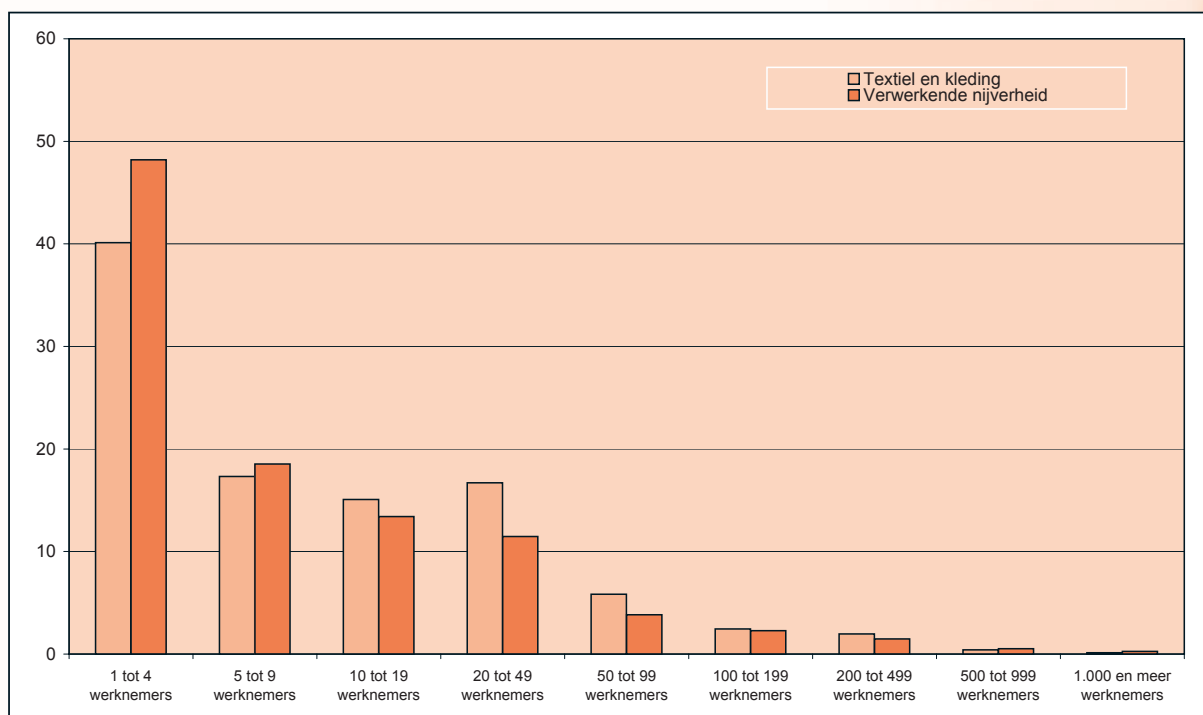
Bron: RSZ, berekeningen van de FOD Economie-E4.

Wij staan garant voor
een concurrentiële, duurzame en evenwichtige markt

Grafiek IV.15 Verdeling van het aantal werkgevers per personeelsklasse in de textiel- en kledingsector, in vergelijking met het aantal werkgevers per personeelsklasse in het geheel van de verwerkende nijverheid

(tweede kwartaal 2004)
(in %)

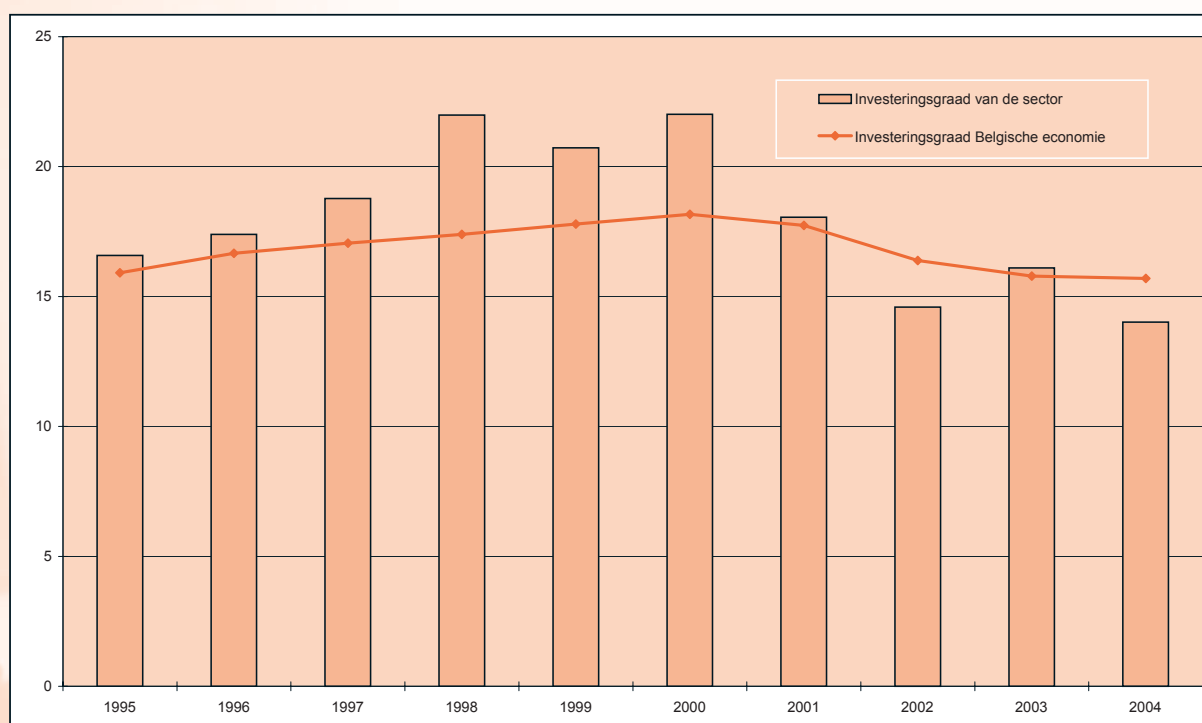
Bron : RSZ.

Het Belgische economisch leven in het algemeen en de textielsector in het bijzonder zijn gekenmerkt door het grote aantal KMO's. In België stellen 86 % van de ondernemingen minder dan 50 personen tewerk. In de kleding- en bontsector komt men zelfs op 95 %. Jaarlijks verdwijnen er ondernemingen in de sector en er blijven bijna geen grote productie-eenheden meer over op de nationale markt.

IV.2.6 Investering en financiële gezondheid

Grafiek IV.16 Investeringsgraad van de textiel- en kledingsector en van de Belgische economie²⁵ (in %)

Bron: INR, berekeningen FOD Economie-E4.

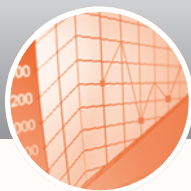
Met uitzondering van het jaar 2003 lopen de investeringen van de textielsector sedert 2001 gevoelig terug. In 2004 bedragen zij 200 miljoen euro, wat maar 49 % is van het in 2000 bereikte niveau. Volgens de enquête van de Nationale Bank zullen de investeringen van de ondernemingen van de sector in 2005 17,1 % onder die van 2004 liggen. De investeringen zijn als volgt verdeeld: 55 % voor de vervanging, 30 % voor de uitbreiding van de bedrijvigheden, 6 % voor de rationalisaties, 1 % voor de bescherming van het milieu en 8 % voor de andere investeringen.

Met een gemiddelde bezettingsgraad van 74,5 % in het eerste semester van 2005 lag de benutting van de productiecapaciteit onder het gemiddelde van 2004 (77 %), en duidelijk onder het recordniveau van 2000 (85 %).

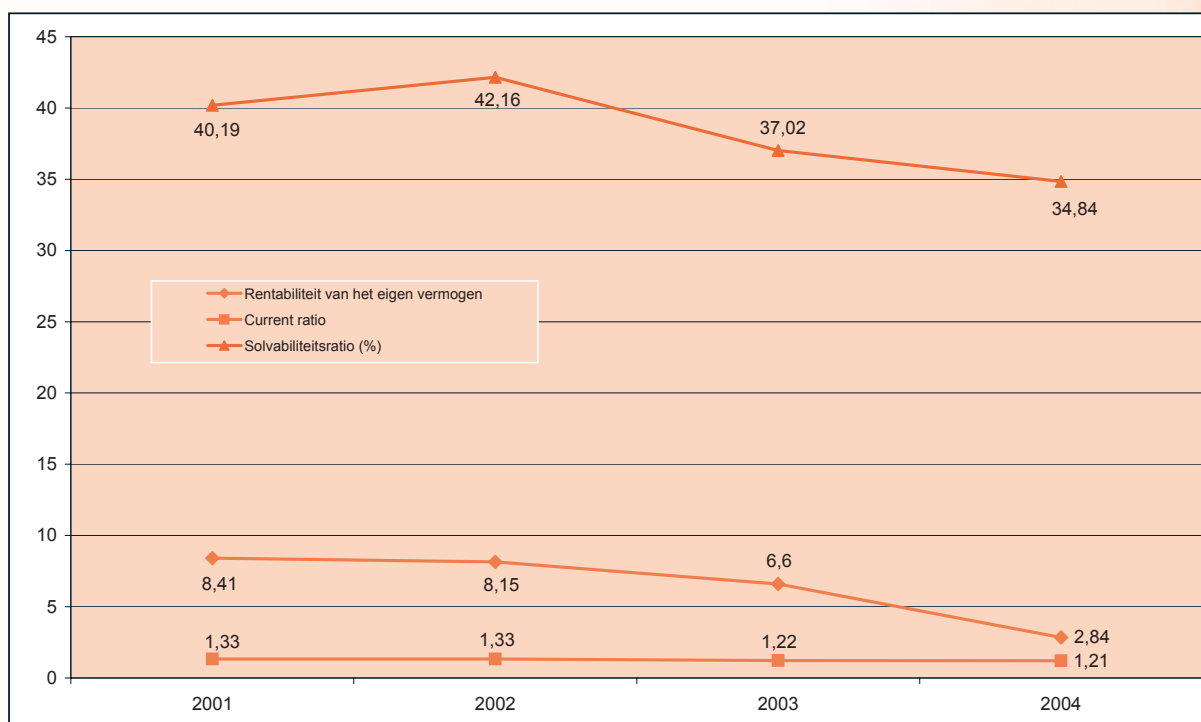
In het segment van het binnenhuistextiel, het belangrijkste segment van de Belgische textielsector, vormen de talrijke en blijvende inspanningen inzake ontwikkeling en productinnovatie een belangrijke troef voor de Belgische fabrikanten van meubelstoffen, tapijten, matrastijk en huishoudelijk textiel.

Volgens de Centrale Raad voor het Bedrijfsleven bedroegen de investeringen in de kledingsector 20,5 miljoen euro in 2004, of een vermindering met 10,9 % ten opzichte van het jaar voordien. Sedert 2001 bedraagt de daling 36 %. De investeringen zijn als volgt verdeeld: 67 % voor de vervanging en 31 % voor de uitbreiding van de bedrijvigheden. Het gedeelte van de investeringen in gebouwen en terreinen neemt toe van 6 % in 2004 tot 51 % in 2005, terwijl het aandeel van de uitrustingsinvesteringen vermindert van 94 % in 2004 tot 49 % in 2005.

²⁵ De investeringsgraad is gelijk aan de bruto kapitaalvorming op de toegevoegde waarde. Voor de Belgische economie wordt geen rekening gehouden met de post woningen.

Grafiek IV.17 Evolutie van de financiële gezondheid van de textiel- en kledingsector²⁶

Bron: Belfirst – Bureau Van Dijk.

De zwakke rentabiliteit blijft een van de meest zorgwekkende aspecten van de Belgische textielsector. Het lage niveau van de Amerikaanse dollar en de stijging van de meeste prijzen van grondstoffen voor textiel, vooral voor synthetische vezels, zetten de marges in de meeste textielondernemingen in 2004 onder druk en erodeerden de netto rentabiliteit van de eigen middelen (gemiddeld 2,8 %). Het aandeel van het eigen kapitaal vermindert ten opzichte van het totaal van het passief, wat de grotere afhankelijkheid van de sector ten opzichte van de kapitaalverstrekkers weerspiegelt. Het geheel van de indicatoren weerspiegelt de huidige sombere toestand van de sector.

IV.3 Metallurgie

De metaalsector komt overeen met NACE-code 27, die de staalsector (d.w.z. de staalindustrie, de verwerking van buizen en andere basisverwerkingen), de non-ferrometalen (productie en eerste verwerking), en de gieterijen (staal en non-ferrometalen) omvat. Aangezien bepaalde statistieken enkel beschikbaar zijn voor de sectie DJ – NACE, bevatten een aantal grafieken en tabellen de gegevens inzake metallurgie (NACE 27) en de verwerking van metalen (NACE 28) samen.

De metallurgie draagt aanzienlijk bij tot de nationale economie: zij levert essentiële grondstoffen voor een groot aantal industriële sectoren zoals de automobielsector, de bouw, de elektrische huishoudapparaten, de machinerij, enz.

²⁶ De ratio's worden bekomen door globalisatie in Belfirst van de ondernemingen behorend tot de sectoren NACE 17 en 18. Voor het jaar 2004 vermeldt de publicatie van de jaarrekeningen 2.799 ondernemingen waarvan de primaire bedrijvigheid onder de NACE code 17 en 18 valt.

De volgende financiële ratio's werden gebruikt:

Rentabiliteitsratio: netto rentabiliteit van het eigen kapitaal na belasting $((70/67)/(10/15))*100$

Current ratio: $29/58 / ((42/48) + (492/3))$

Solvabiliteitsratio: eigen kapitaal / geheel van de actiemiddelen $((10/15)/(20/58))*100$

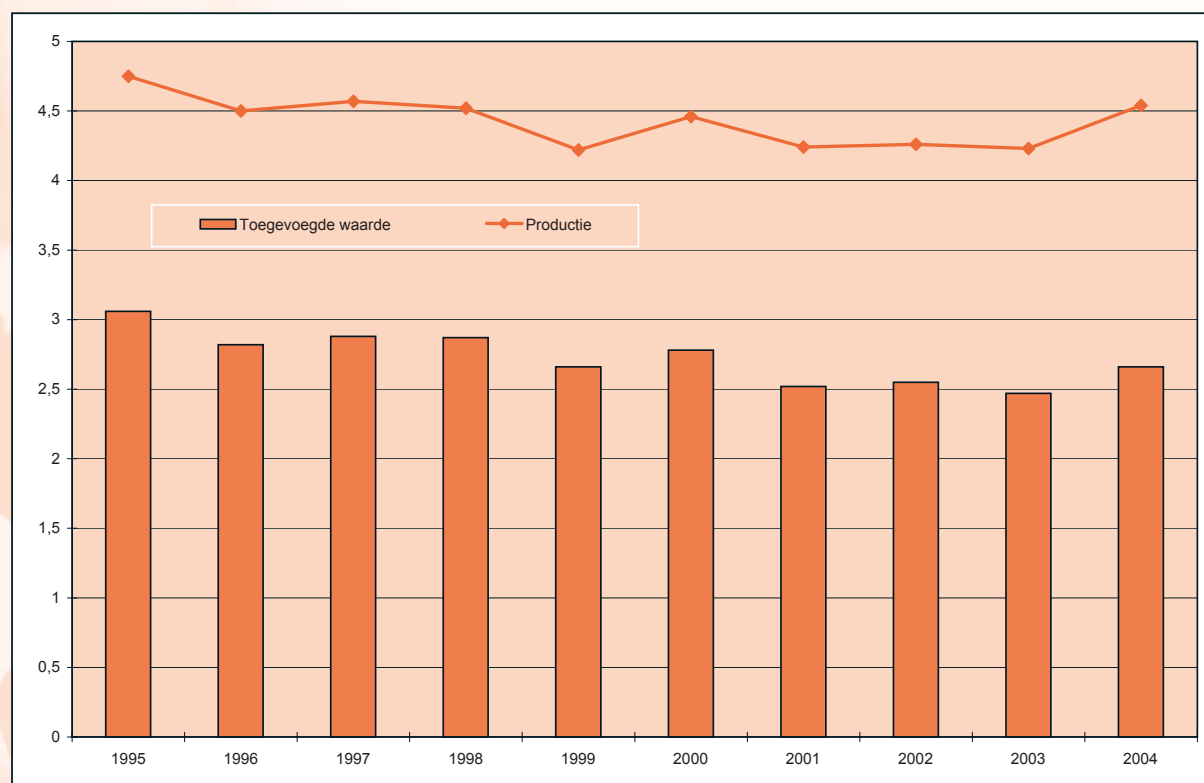

Tussen 1998 en 2001 werd de sector getroffen door een wereldwijde overproductie. Als gevolg hiervan moesten de ondernemingen het hoofd bieden aan aanzienlijke dalingen van de verkoopprijzen van hun producten. Pas in de loop van 2003 en vooral in 2004 kwam er een ommekeer in de conjunctuur, en dit vooral ten gevolge van de stijgende consumptie vanuit China. Deze stijging van de vraag naar metaalproducten had een belangrijke invloed op de bevoorrading van grondstoffen. De metaalondernemingen hebben van deze opleving geprofiteerd en de verkoopprijzen van hun producten verhoogd, waardoor zij betere financiële resultaten lieten optekenen.

IV. 3.1 Aandeel in de Belgische economie

Grafiek IV.18 Toegevoegde waarde en productie van de metaalsector en van de werking van metalen (Sectie DJ - NACE)²⁷

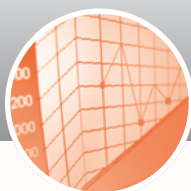
(in % van de totale toegevoegde waarde en van de totale productie van de Belgische economie)

Bron: INR, berekeningen FOD Economie-E4.

In 2004 bedroeg de productie van de sector 27.154 miljoen euro en de bruto toegevoegde waarde 6.815 miljoen euro. De metallurgie en de verwerking van deze metalen maken voor hetzelfde jaar 4,5 % van de productie en 2,7 % van de bruto toegevoegde waarde uit van de totale activiteiten. Deze tendens bleef relatief stabiel gedurende de onderzochte periode.

²⁷ Hetzij NACE 27 en 28.

IV.3.2 Belangrijkste activiteiten

Tabel IV.11 Evolutie en gewicht van de metallurgie en zijn subsectoren

(in miljoen euro)

NACE	Omschrijving	2003	2004	(%)	Eerste 6 maanden 2004	Eerste 6 maanden 2005	(%)	Gewicht van de sector in 2004 (%)
27	Metalen in primaire vorm	10.926.166	13.306.647	21,8	6.598.888	7.282.655	10,4	100
271	Ijzer en staal in primaire vormen en ferrolegeringen (EGKS)	6.496.343	7.994.331	23,1	3.855.863	4.500.675	16,7	60,1
272	Buizen	160.516	192.906	20,2	106.677	91.015	-14,7	1,4
273	Overig ijzer en staal en niet-EGKS-ferrolegeringen	919.605	1.142.875	24,3	570.123	612.664	7,5	8,6
274	Productie van non-ferrometalen	3.088.223	3.703.828	19,9	1.923.936	1.929.953	0,3	27,8
275	Gieten van metalen	261.479	272.707	4,3	142.289	148.347	4,3	2,0

Bron: FOD Economie-E8- Prodcom.

In relatieve termen zijn de staalsector (60 % van de productie) en de non-ferrometalen (28 %) de belangrijkste subsectoren, terwijl de drie andere sectoren 12 % van het globale volume van de leveringen uitmaken.

2003 en 2004 waren winstgevend voor de metallurgie. De prijzen gingen in stijgende lijn, voornamelijk wegens een grotere vraag van de verbruikende sectoren. Er werd een belangrijke groei van de productie opgetekend (22 %), de groei is evenwel niet in alle subsectoren gelijk. De grootste stijgingen in termen van percentages worden genoteerd in de eerste verwerking van ijzer en staal (+24 %) en vervolgens in de staalindustrie (+23 %). De vervaardiging van buizen en de productie van non-ferrometalen zijn in deze periode met 20 % toegenomen.

Tijdens de eerste zes maanden van 2005, en in vergelijking met de eerste zes maanden van 2004, situeert de groei van de productie zich meer in de staaltak. De productie kende een groei van 16,7 %; en de eerste verwerking van ijzer en staal steeg met 7,5 %. De subsector vervaardiging van buizen daarentegen zag zijn productie afnemen met 14,7 %.

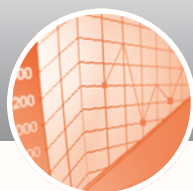

IV.3.3 Tewerkstelling

Tabel IV.12 Evolutie van de tewerkstelling en percentage in de metaalsectoren en zijn subsectoren

NACE	Omschrijving	2003	2004	(%)	Eerste 6 maanden 2004	Eerste 6 maanden 2005	(%)	Gewicht van de sector in 2004 (%)
27	Metallurgie							
	Aantal arbeiders	24.337	23.078	-5,2	23.096	23.243	0,6	71,2
	Aantal bedienden	9.796	9.349	-4,6	9.376	9.321	-0,6	28,8
	Totaal	34.133	32.427	-5,0	32.472	32.564	0,3	100
271	Vervaardiging van ijzer en staal en van ferro-legeringen (EGKS)							
	Aantal arbeiders	13.431	12.371	-7,9	12.363	12.668	2,5	
	Aantal bedienden	5.440	5.085	-6,5	5.111	5.087	-0,5	
	Totaal	18.871	17.456	-7,5	17.474	17.755	1,6	53,8
272	Vervaardiging van buizen							
	Aantal arbeiders	711	715	0,6	715	704	-1,4	
	Aantal bedienden	173	167	-3,5	166	169	2,0	
	Totaal	884	882	-0,2	881	874	-0,8	2,7
273	Eerste verwerking van staal en productie van niet-EGKS-ferrolegeringen							
	Aantal arbeiders	2.806	2.716	-3,2	2.741	2.651	-3,3	
	Aantal bedienden	1.159	1.099	-5,2	1.102	1.088	-1,3	
	Totaal	3.965	3.815	-3,8	3.842	3.739	-2,7	11,8
274	Productie van non-ferrometalen							
	Aantal arbeiders	5.798	5.757	-0,7	5.764	5.679	-1,5	
	Aantal bedienden	2.646	2.633	-0,5	2.633	2.612	-0,8	
	Totaal	8.444	8.390	-0,6	8.397	8.291	-1,3	25,9
275	Gieten van metalen							
	Aantal arbeiders	1.589	1.518	-4,5	1.514	1.541	1,8	
	Aantal bedienden	377	363	-3,7	364	365	0,2	
	Totaal	1.966	1.881	-4,3	1.878	1.906	1,5	5,8

Bron: FOD Economie-E8-Prodcom.

In 2004 waren 32.427 personen tewerkgesteld in de metallurgie; een meerderheid daarvan waren arbeiders (71 %). De belangrijkste subsectoren in termen van tewerkstelling zijn de staalsector en de productie van non-ferrometalen, met respectievelijk 54 % en 26 % van de totale tewerkstelling. Wat de structuur van de tewerkstelling betreft, geldt dat de staalsector respectievelijk 53,6 % van de arbeiders en 54,4 % van de bedienden tewerk stelt van het totaal van de subsectoren weergegeven in tabel IV.12 (voor de productie van de non-ferrometalen bedraagt dit respectievelijk 24,9 en 28,2 %).

Voor dezelfde referentieperiode is de globale tewerkstelling in de metaalsector gereduceerd tot 5 % in vergelijking met het jaar voordien, en dit ondanks de gunstige conjunctuur. De tewerkstelling in de verschillende subsectoren daalt, met cijfers van -0,2 % (vervaardiging van buizen) tot -7,5 % (staalindustrie). Het aantal arbeiders is gedaald met 5,2 % in de metallurgie, voor de bedienden kan een daling van 4,6 % worden opgetekend.

Voor de eerste zes maanden van 2005 wordt een globale stijging van de tewerkstelling met 0,3 % genoteerd in vergelijking met dezelfde periode van 2004. Deze stijging is ongelijk verdeeld, al naargelang van de subsector of van het type uitgeoefende functie. De tewerkstelling is gestegen in de staalsector en de gieterijen, in de andere sectoren was er een daling van 0,8 % tot 2,7 %. Wat de productie van non-ferrometalen betreft, loopt de tewerkstelling terug met 1,3 %, en dit ondanks de productiestijging, die 0,3 % bedroeg gedurende deze referentieperiode (zie tabel IV.11).

IV.3.4 Buitenlandse handel

Tabel IV.13 Evolutie en aandeel van de verschillende productcategorieën van de buitenlandse handel in de metallurgie en de verwerking van metalen in 2004

(Sectie DJ)

	Uitvoer		Invoer		Handelsbalans	
	mio EUR	(%)	mio EUR	(%)	mio EUR	mio EUR
Totaal metallurgie en vervaardiging van producten van metaal	17.092	24,9	13.333	24,5	3.759	781,6
(1) Gietijzer, ijzer en staal	10.330	26,6	6.300	32,8	4.030	613,3
(2) Werken van gietijzer, ijzer en staal	2.937	12,4	2.872	14,3	65	-34,3
(3) Koper en werken van koper	1.163	47,7	1.344	18,9	-181	162,3
(4) Nikkel en werken van nikkel	214	119,9	483	39,8	-269	-20,8
(5) Aluminium en werken van aluminium	2.022	19,8	1.914	18,4	108	37,4
(6) Lood en werken van lood	120	116,6	41	38,2	80	53,4
(7) Zink en werken van zink	239	-3,9	341	8,6	-102	-36,7
(8) Tin en werken van tin	67	70,6	39	116,2	29	7,0
Totale handel van België	197.063	8,9	188.875	10,5	8.188	-1.772

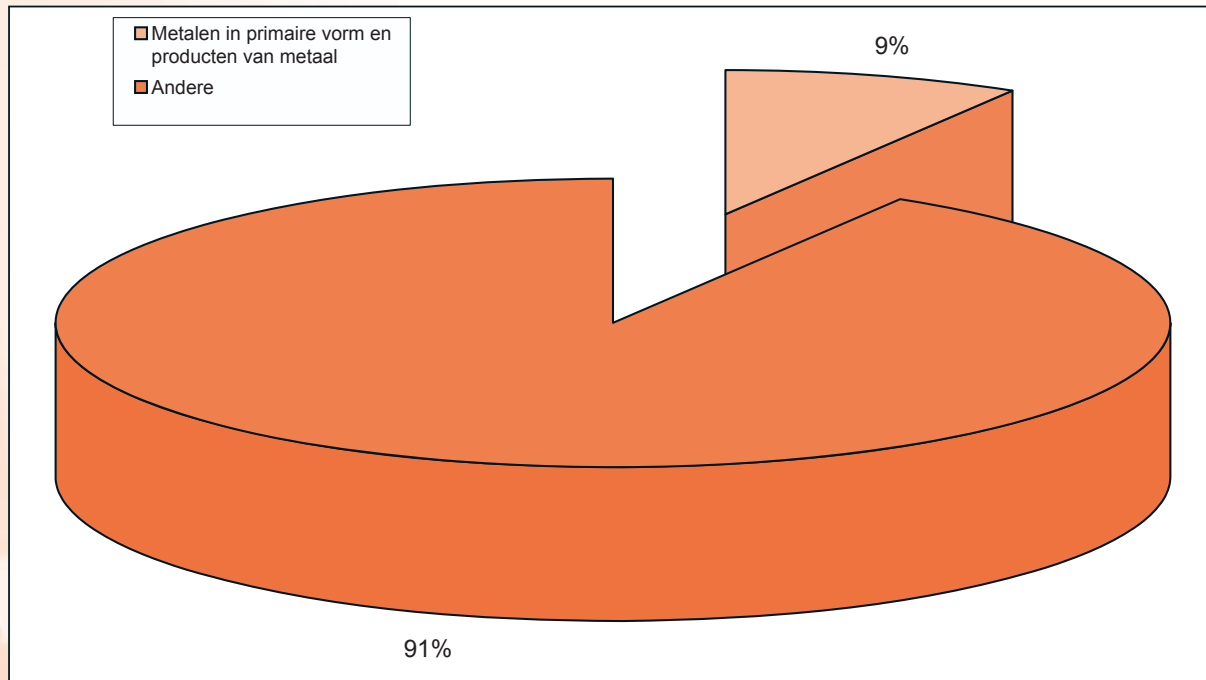
Bron: INR.

In 2004 vertegenwoordigen de staalsector en de werken van gietijzer, ijzer en staal 78 % van de uitvoer en 69 % van de Belgische invoer voor de sectie DJ. De handelsbalans is positief en bedraagt 4.095 miljoen euro.

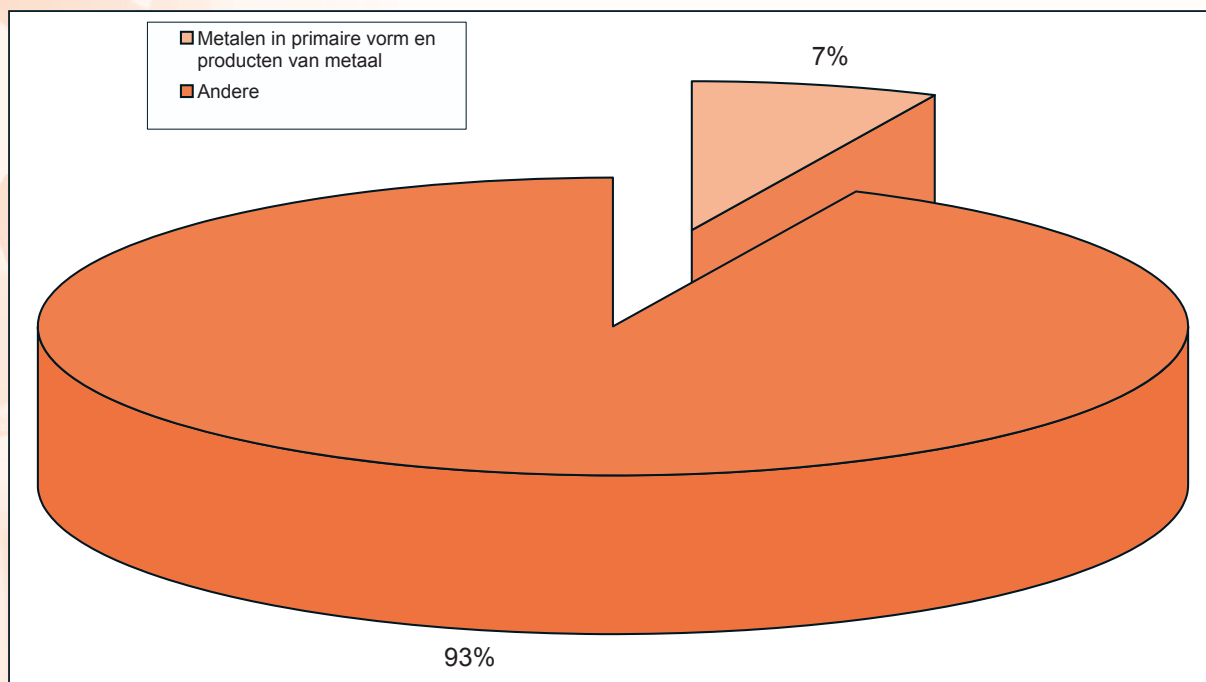
Voor de non-ferrometalen is de handelsbalans negatief (-355 miljoen euro). Aluminium (53 % van de uitvoer en 46 % van de invoer) en koper (respectievelijk 30 % en 32 %) nemen het grootste aandeel voor hun rekening. De handelsbalans is positief voor de sectoren aluminium, lood en tin.

Grafiek IV.19 Aandeel van de sectoren van de metallurgie en van de metaalverwerking in de totale Belgische uitvoer in 2004

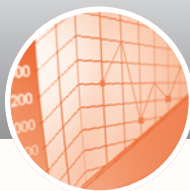

Bron: INR.

Grafiek IV.20 Aandeel van de metallurgie en van de metaalverwerking in de totale Belgische invoer in 2004

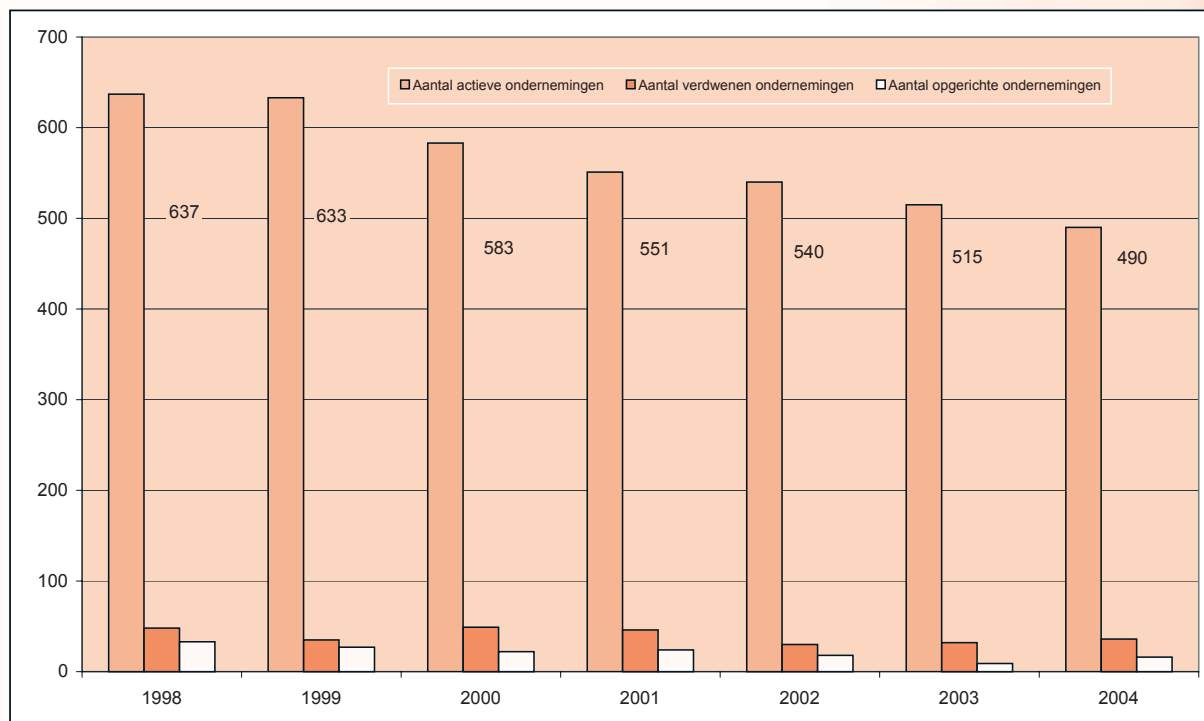
Bron: INR.

IV.3.5 Demografie van de ondernemingen

IV.3.5.1 Aantal ondernemingen

Grafiek IV.21 Evolutie van het aantal ondernemingen in de metallurgie

Bron: FOD Economie-E8.

Over de onderzochte periode laat grafiek IV.21 een daling van 23 % van het aantal ondernemingen optekenen. De belangrijkste daling situeert tussen 1999 en 2000 (50 eenheden op 147 in totaal).

IV.3.5.2 Grootte van de ondernemingen

Tabel IV.14 Grootte van de ondernemingen per personeelsklasse in de sector metallurgie in 2004
(tweede kwartaal 2004)

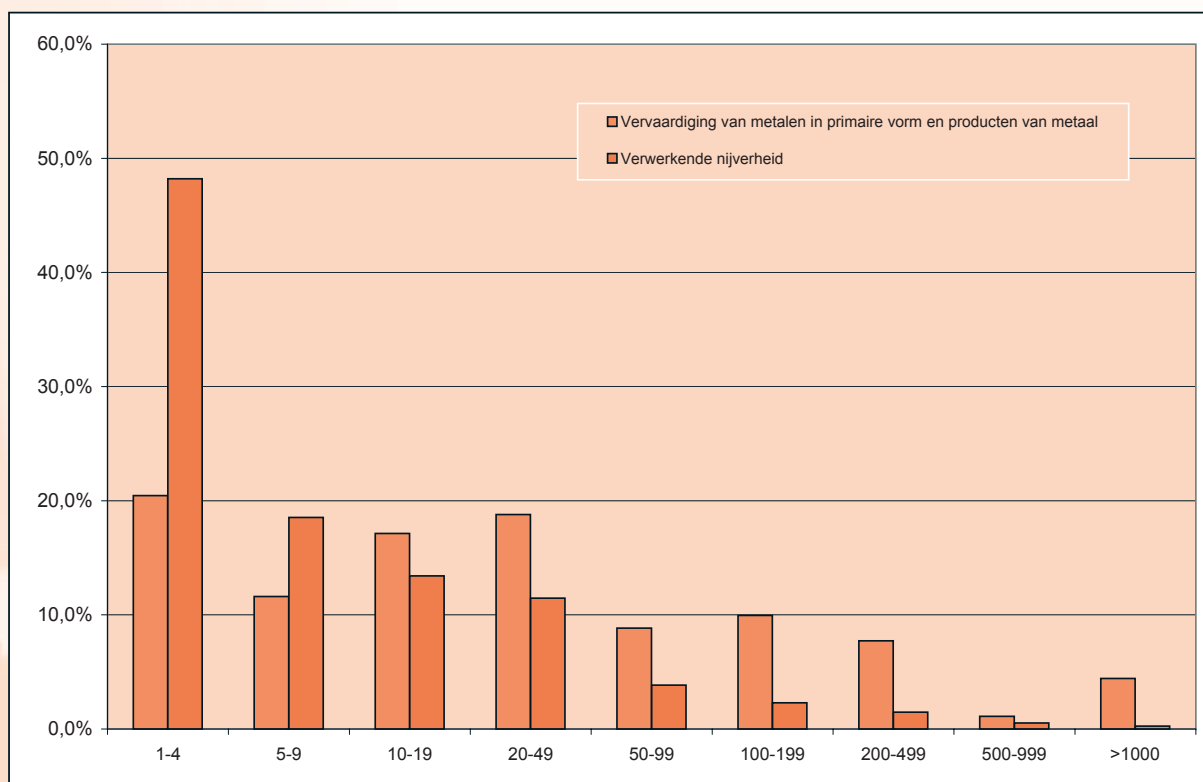
Personeels-klasse	1-4	5-9	10-19	20-49	50-99	100-199	200-499	500-999	>1000
Aantal werkgevers	37	21	31	34	16	18	14	2	8

Bron: RSZ.

Grafiek IV.22 *Verdeling van het aantal werkgevers per personeelsklasse van de metallurgiesector in vergelijking met de verdeling van het aantal werkgevers per personeelsklasse in de verwerkende nijverheid*

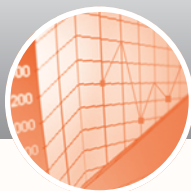
*(tweede kwartaal 2004)
(in %)*

Bron: RSZ

Uit tabel IV.14 en grafiek IV.22 blijkt dat de metallurgiesector voor een groot deel uit KMO's bestaat. In het tweede kwartaal van 2004 vertegenwoordigen de ondernemingen met minder dan 5 werknemers 20 % van het totaal en indien men de ondernemingen met minder dan 50 werknemers hierbij voegt, bedraagt dit cijfers 67 %.

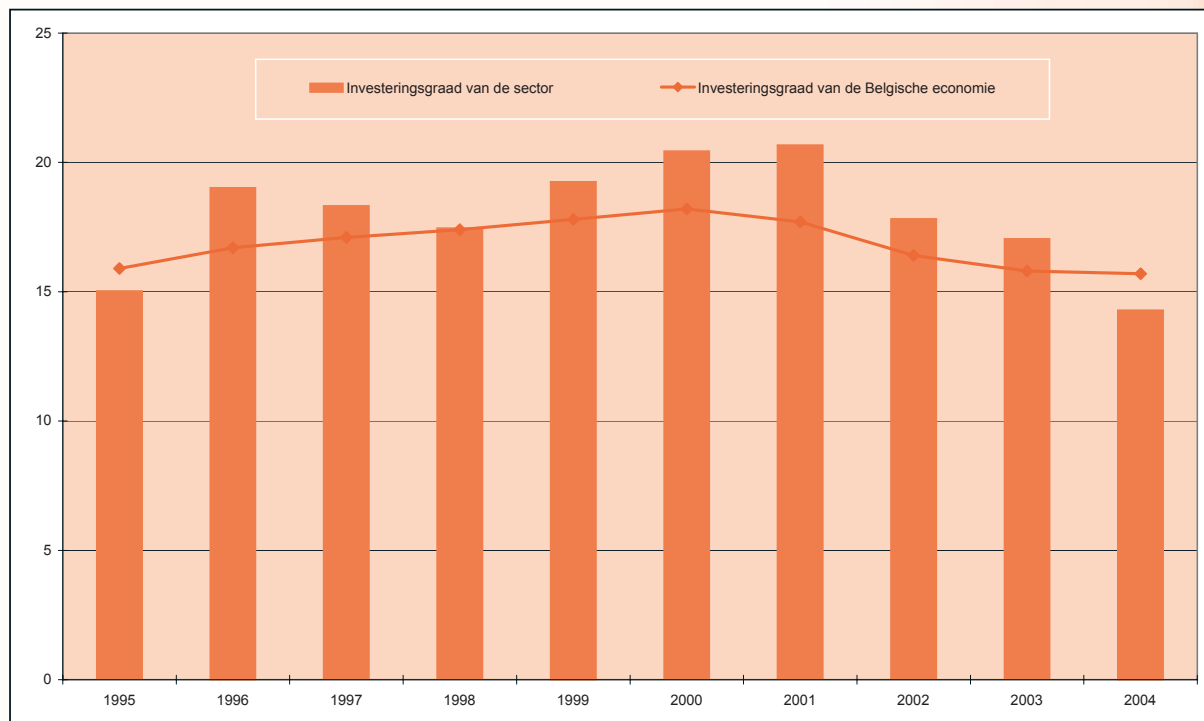
In vergelijking met de verwerkende nijverheid loopt de grootte van de ondernemingen sterk uiteen. Zo telt 48 % van de ondernemingen uit de industriële sector tussen 1 en 4 werknemers en 91 % tussen 1 en 50 werknemers. De metallurgie telt meer bedrijven met meer dan 50 werknemers dan de verwerkende nijverheid en de sector is ook beter vertegenwoordigd in bedrijven met meer dan 1.000 werknemers.

IV.3.6 Investerings en financiële gezondheid

Grafiek IV.23 Investeringsgraad van de sectoren vervaardiging van metalen in primaire vorm en van producten van metaal en van de Belgische economie²⁸

(in %)

Bron: INR.

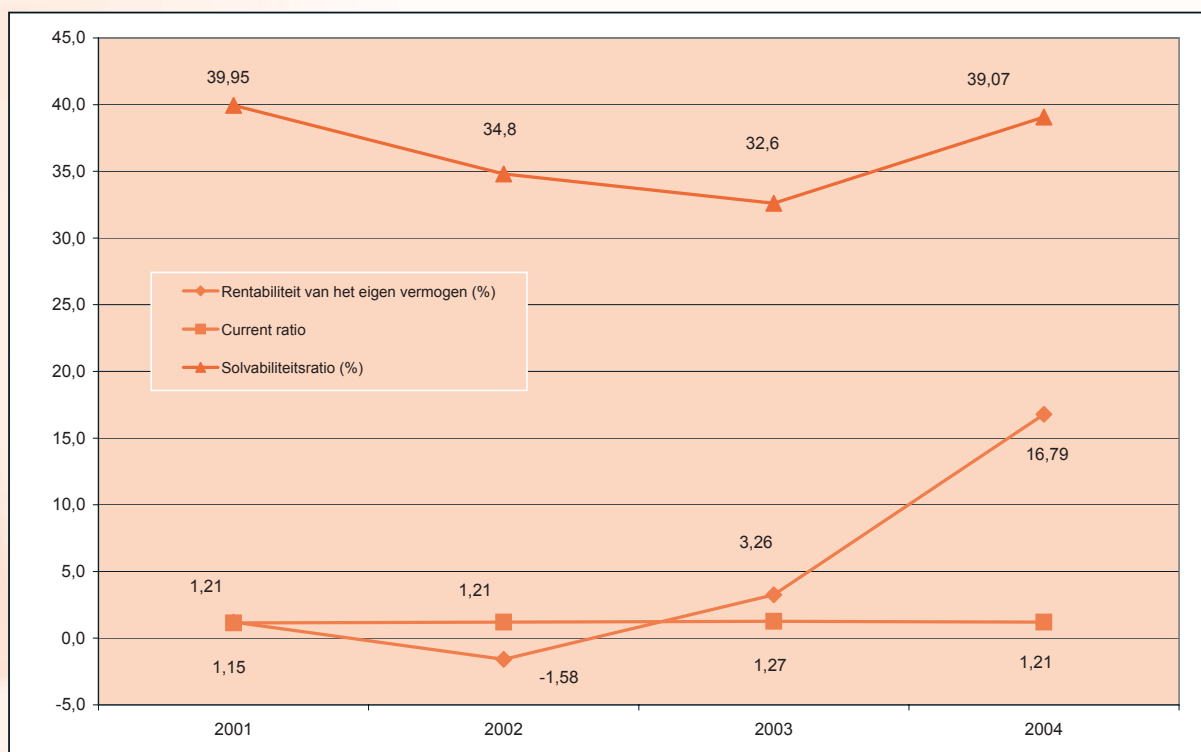
Bij de productieprocessen van de metallurgie en van de metaalverwerking staat innovatie centraal. Van 1996 tot 2003 was de investeringsgraad hoger of gelijk aan die van de Belgische economie.

Het is opmerkelijk dat 2000 en 2001 de hoogste investeringsgraad kenden. Deze investeringen gebeurden dus anticiperend op de jaren 2003 en 2004, die een belangrijke groei van de activiteit van de betrokken sectoren lieten optekenen.

²⁸ De investeringsgraad is gelijk aan de bruto vaste kapitaalvorming in verhouding tot de bruto toegevoegde waarde. Voor de Belgische economie wordt er geen rekening gehouden met de post woningen.

Grafiek IV.24 Evolutie van de financiële gezondheid van de metaalsector²⁹

Bron: Belfirst – Bureau van Dijk.

Grafiek IV.24 illustreert dat de rentabiliteit van het eigen vermogen een gevarieerder verloop kent dan de andere ratio's. Deze ratio heeft betrekking op de rentabiliteit van het eigen vermogen. Tussen 2001 en 2003 benadert deze ratio 0 % (zelfs negatief in 2002) maar in de loop van 2004 herstelt ze zich fors en bereikt een waarde van 17 % en illustreert zo een belangrijke winst op het einde van de onderzochte periode.

De current ratio schommelde rond ongeveer 1,2 in de onderzochte periode, zij wordt gedefinieerd als de capaciteit van de sector om op korte termijn zijn schulden af te lossen uitgaande van de beschikbare activa tijdens deze periode.

IV.4 Chemie

De chemische sector is een sleutelsector voor de economie. Hij levert grondstoffen voor andere sectoren, zorgt voor gewasbescherming in de landbouw en voorziet ons van geneesmiddelen, cosmetica, zepen, verven en nog een heleboel andere dagelijks gebruikte producten.

De chemie is ook een belangrijke bron van innovatie en van onderzoek en ontwikkeling. Jaarlijks worden grote budgetten uitgetrokken voor de verbetering van bestaande producten of de ontwikkeling van nieuwe producten en toepassingen.

²⁹ De ratio's worden verkregen door globalisering in Belfirst van de ondernemingen die behoren tot de sector NACE 27; Voor 2004 worden in de jaarrekeningen 609 ondernemingen opgenomen (652 voor het jaar 2003).

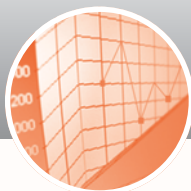
De volgende financiële ratio's werden gebruikt:

De rentabiliteit van het eigen vermogen: $((70/67)/10/15)*100$

De solvabiliteitsratio: $((10/15)/(20/58))*100$

De Current ratio : $29/58 / (42/48+492/3)$

// Wij staan garant voor
een concurrentiële, duurzame en evenwichtige markt //

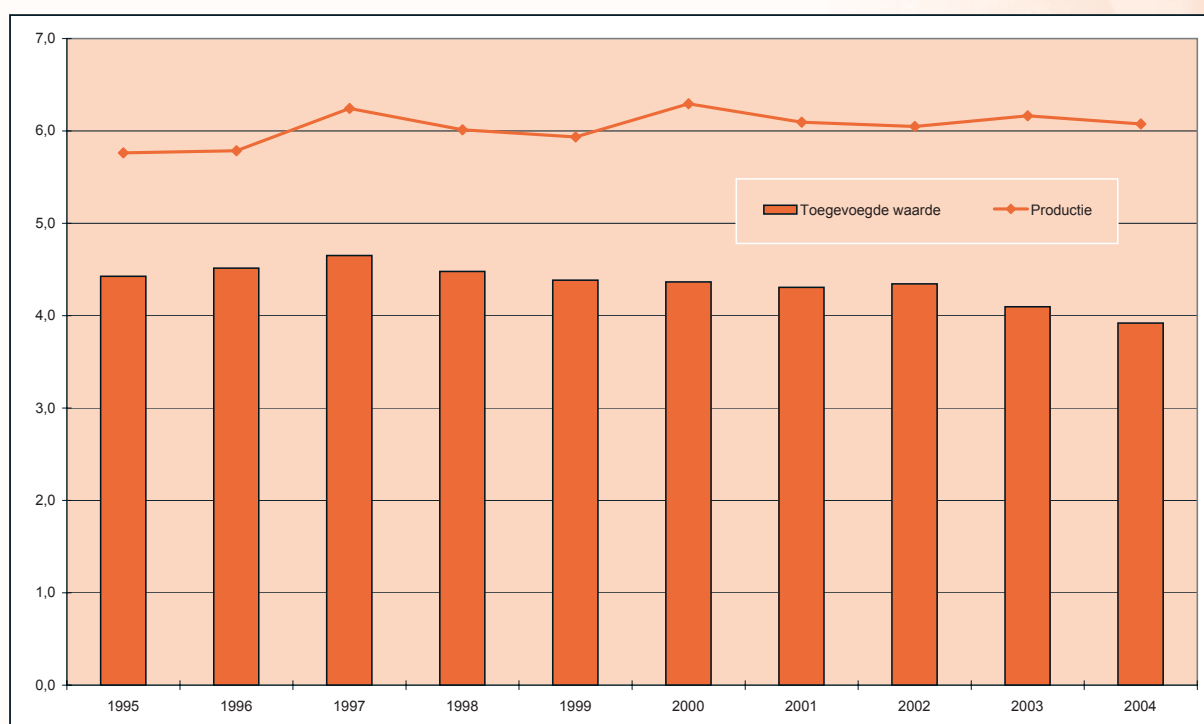
Europa huisvest de grootste chemische industrie ter wereld en een omvangrijk deel daarvan is in België gevestigd. Het belang van de sector voor ons land is dan ook niet gering: hij zorgt voor 4 % van de totale toegevoegde waarde in België en 6 % van de totale productie, verschaft werk aan 90.000 mensen, neemt bijna één vierde van de Belgische uitvoer voor zijn rekening en is een significante bron van investeringen en innovatie.

Het zwaartepunt van de Belgische chemische sector ligt in Vlaanderen. De Antwerpse haven huisvest de grootste chemische cluster van Europa. Maar ook in Wallonië en Brussel is de chemische sector goed vertegenwoordigd.

Naast de chemische nijverheid (NACE 24) wordt traditioneel ook de rubber- en kunststofnijverheid (NACE 25) bij de chemische sector gerekend.

IV.4.1 Aandeel in de Belgische economie

Grafiek IV.25 Toegevoegde waarde en productie van de chemische sector
(in % van de totale toegevoegde waarde en van de totale productie van de Belgische economie)

Bron: INR, berekeningen FOD Economie-E4.

Grafiek IV.25 illustreert dat in 2004 iets meer dan 6 % van de totale Belgische productie en bijna 4 % van de totale toegevoegde waarde werd voortgebracht door de chemische sector.

De chemische productie is de laatste 10 jaar voortdurend gestegen en bedroeg 36,4 miljard euro in 2004. Daarmee volgt de sector de groei van de totale Belgische productie. Het aandeel van de sector in de totale Belgische productie schommelt dan ook steeds rond 6 %.

Ook de toegevoegde waarde steeg voortdurend sinds 1995, om in 2002 een voorlopig hoogtepunt te bereiken van 10,4 miljard euro. De laatste twee jaar is de voortgebrachte toegevoegde waarde niettemin gedaald. Het aandeel van de chemische sector in de totale Belgische toegevoegde waarde daalt echter al sinds 1997, terwijl dit 10 jaar geleden nog meer dan 4,5 % was, bleek dit in 2004 minder dan 4 %.

IV.4.2 Belangrijkste activiteiten

De chemische nijverheid omvat naast de chemische basisproducten ook verdelgingsproducten, verven, farmaceutische producten, zepen, cosmetica en vele andere producten.

Tabel IV.15 Evolutie en gewicht van de productie van de chemische sector en zijn subsectoren (in miljoen euro)

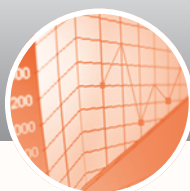
NACE	Omschrijving	2003	2004	(%)	Eerste 6 maanden 2004	Eerste 6 maanden 2005	(%)	Gewicht van de sector in 2004 (%)
24	Chemische nijverheid	26.169	29.700	13,5	14.244	15.753	10,6	85,8
241	Chemische basisproducten	15.999	18.928	18,3	8.850	10.432	17,9	54,7
242	Verdelgsmiddelen en chemische producten voor de landbouw	707	737	4,1	455	236	-48,2	2,1
243	Verf, vernis, drukinkt	902	903	0,1	466	485	4,1	2,6
244	Farmaceutische nijverheid	4.245	4.814	13,4	2.295	2.362	2,9	13,9
245	Zeep, was- en poetsmiddelen, parfums en cosmetische artikelen	1.175	1.259	7,2	628	640	2,0	3,6
246	Overige chemische producten	2.656	2.552	-3,9	1.292	1.328	2,7	7,4
247	Synthetische en kunstmatige vezels	485	507	4,6	258	271	5,3	1,5
25	Rubber- en kunststofnijverheid	4.696	4.922	4,8	2.516	2.589	2,9	14,2
251	Rubbernijverheid	463	466	0,6	236	243	3,0	1,3
252	Vervaardiging van producten van kunststof	4.232	4.456	5,3	2.280	2.346	2,9	12,9
	Totaal 24 + 25	30.865	34.622	12,2	16.760	18.342	9,4	100,0

Bron: FOD Economie-E8-Prodcom, berekeningen FOD Economie-E4.

De basischemie is de belangrijkste subsector. Met een productie van bijna 19 miljard euro in 2004 zorgde ze voor meer dan de helft van de totale productie in de chemische sector. Daarmee was het ook de sterkst groeiende productgroep: in 2004 steeg de productie met 18,3 % ten opzichte van het voorgaande jaar.

Een andere belangrijke subsector is de geneesmiddelenindustrie. Het is de tweede sector in termen van productie en groei. De kunststofindustrie is bijna even groot, maar kende een veel lagere groei.

2004 was een goed jaar voor de chemische sector. De waarde van de productie steeg met gemiddeld 12,2 %. Op één na (de 'overige chemische producten'), zagen alle subsectoren de waarde van hun productie toenemen in 2004. Voorlopig lijkt deze trend zich door te zetten in 2005, hoewel minder uitgesproken en met enkele significante verschillen voor sommige productgroepen.

IV.4.3 Tewerkstelling

Tabel IV.16 Evolutie en gewicht van de tewerkstelling in de chemische sector en zijn subsectoren

NACE	Omschrijving	2003	2004	(%)	Eerste 6 maanden 2004	Eerste 6 maanden 2005	(%)	Gewicht van de sector in 2004 (%)
24	Chemische nijverheid							
	Aantal arbeiders	28.923	28.663	-0,9	28.727	28.168	-1,9	
	Aantal bedienden	35.630	35.856	0,7	35.848	35.976	0,4	
	Totaal	64.553	64.519	-0,2	64.575	64.145	-0,7	71,6
241	Chemische basisproducten							
	Aantal arbeiders	13.309	12.848	-3,5	12.909	12.459	-3,5	
	Aantal bedienden	14.326	14.780	3,2	14.822	14.577	-1,7	
	Totaal	27.635	27.628	0,0	27.731	27.036	-2,5	30,7
242	Verdelingsmiddelen en chemische producten voor de landbouw							
	Aantal arbeiders	572	553	-3,3	563	NB	NB	
	Aantal bedienden	722	730	1,1	724	NB	NB	
	Totaal	1.294	1.283	-0,9	1.286	1.292	0,4	1,4
243	Verf, vernis, drukinkt							
	Aantal arbeiders	1.402	1.295	-7,6	1.292	1.267	-2,0	
	Aantal bedienden	2.024	1.937	-4,3	1.915	1.984	3,6	
	Totaal	3.426	3.233	-5,6	3.208	3.251	1,4	3,6
244	Farmaceutische nijverheid							
	Aantal arbeiders	4.910	5.422	10,4	5.367	5.609	4,5	
	Aantal bedienden	11.036	11.230	1,8	11.198	11.414	1,9	
	Totaal	15.947	16.653	4,4	16.565	17.023	2,8	18,5
245	Zeep, was- en poetsmiddelen, parfums en cosmetische artikelen							
	Aantal arbeiders	2.841	2.842	0,0	2.855	2.859	0,1	
	Aantal bedienden	1.558	1.590	2,1	1.588	1.604	1,0	
	Totaal	4.399	4.432	0,8	4.444	4.463	0,4	4,9
246	Overige chemische producten							
	Aantal arbeiders	3.998	3.920	-2,0	3.942	NB	NB	
	Aantal bedienden	5.468	5.118	-6,4	5.124	NB	NB	
	Totaal	9.467	9.039	-4,5	9.067	8.939	-1,4	10,0
247	Synthetische en kunstmatige vezels							
	Aantal arbeiders	1.888	1.780	-5,7	1.799	1.703	-5,3	
	Aantal bedienden	494	468	-5,3	478	438	-8,3	
	Totaal	2.382	2.249	-5,6	2.276	2.141	-5,9	2,5
25	Rubber- en kunststofnijverheid							
	Aantal arbeiders	18184	17.918	-1,5	17.970	17.693	-1,5	
	Aantal bedienden	7568	7.662	1,2	7.655	7.703	0,6	
	Totaal	25753	25.580	-0,7	25.624	25.396	-0,9	28,4
251	Rubbernijverheid							
	Aantal arbeiders	2034	1.902	-6,5	1.921	1.841	-4,2	
	Aantal bedienden	859	847	-1,4	843	896	6,3	
	Totaal	2893	2.749	-5,0	2.764	2.737	-1,0	3,1
252	Vervaardiging van producten van kunststof							
	Aantal arbeiders	16150	16.016	-0,8	16.049	15.852	-1,2	
	Aantal bedienden	6709	6.815	1,6	6.812	6.807	-0,1	
	Totaal	22860	22.831	-0,1	22.861	22.660	-0,9	25,3
24+ 25	Chemische nijverheid & rubber- en kunststofnijverheid							
	Aantal arbeiders	47.107	46.581	-1,1	46.697	45.861	-1,8	51,7
	Aantal bedienden	43.198	43.518	0,7	43.503	43.679	0,4	48,3
	Totaal	90.306	90.099	-0,2	90.200	89.541	-0,7	100,0

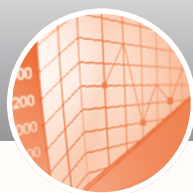
Bron: FOD Economie-E8-Prodcom, berekeningen FOD Economie-E4.

De totale tewerkstelling in de chemische sector schommelt rond de 90.000 mensen. Iets meer dan de helft daarvan zijn arbeiders. De grootste werkgever is de basischemie, die voor bijna één op de drie jobs in de chemische sector zorgt. De kunststofnijverheid en de farmaceutische industrie zijn ook grote werkgevers, met respectievelijk 25,3 % en 18,5 % van het totale aantal werknemers in de chemie. Het hoge aantal bedienden in verhouding tot het aantal arbeiders in de farmaceutische industrie illustreert het belang van onderzoek en ontwikkeling in de sector.

De tewerkstelling in de chemische sector daalde in 2004 met 0,2 % en in de eerste zes maanden van 2005 zelfs met 0,7 %. Dit is volledig te wijten aan een daling van het aantal arbeiders met bijna 1.250 eenheden. Het aantal bedienden nam daarentegen toe met 0,7 % in 2004 en met 0,4 % gedurende de eerste 6 maanden van 2005.

Het verlies aan tewerkstelling voor arbeiders is vooral te vinden in de basischemie, de grootste werkgever in de chemische sector. Procentueel daalde de tewerkstelling echter nog sterker in andere subsectoren, zoals bijvoorbeeld in de sector der kunstmatige vezels, een toeleverancier van de textielindustrie. De farmaceutische nijverheid zorgde daarentegen zowel in 2004 als in de eerste jaarhelft van 2005 voor meer tewerkstelling.

IV.4.4 Buitenlandse handel

Tabel IV.17 Evolutie en aandeel van verschillende productcategorieën van de buitenlandse handel in de chemische sector in 2004

	Uitvoer		Invoer		Handelsbalans	
	mio EUR	(%)	mio EUR	(%)	mio EUR	mio EUR
Chemische industrie	30.648	7,9	26.691	11,9	3.957	-613
Anorganische chemische producten	1.766	11,4	2.245	2,2	-478	131
Organische chemische producten	9.211	14,5	10.171	17,1	-960	-324
Farmaceutische producten	8.530	3,8	6.694	15,2	1.836	-573
Meststoffen	856	6,5	483	1,1	373	47
Verf, vernis, inkt	2.198	3,7	1.578	10,2	619	-67
Etherische oliën en harsaroma's; parfumerieën, cosmetische producten	935	0,6	995	8,5	-61	-73
Zeep, wasmiddelen, smeermiddelen, kunstwas, onderhoudsmiddelen	1.541	1,9	1.023	-1,0	518	39
Eiwitstoffen; gewijzigd zetmeel; lijm; enzymen	507	5,5	400	9,8	107	-9
Kruit- en springstoffen; lucifers; vonkende legeringen; ontvlambare stoffen	19	-12,7	24	-8,0	-5	-1
Producten voor fotografie en cinematografie	1.499	-5,1	658	-5,7	841	-41
Diverse producten van de chemische industrie	3.586	15,2	2.419	9,8	1.167	259
Rubber- en kunststofnijverheid	17.270	12,1	11.101	9,7	6.170	875
Kunststoffen	15.316	11,5	8.694	9,4	6.622	832
Rubber	1.954	16,9	2.406	11,0	-452	43
Totale handel van België	197.063	8,9	188.875	10,5	8.188	-17,8

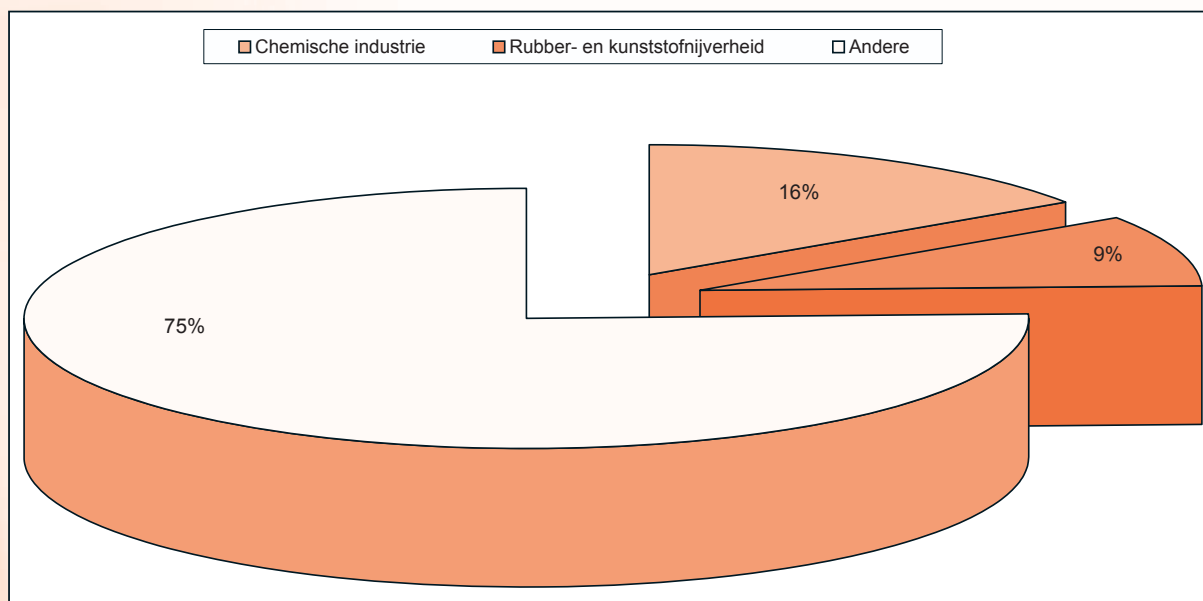
Bron: INR, berekeningen FOD Economie-E4.

Hoewel de chemische industrie en de rubber- en kunststofnijverheid 20 % van de totale Belgische invoer voor haar rekening neemt (37,8 miljard euro), boekt de sector niettemin een handelsoverschot van ruim 10 miljard euro. De uitvoer bedraagt immers 47,9 miljard euro, wat bijna een vierde van de totale Belgische uitvoer is. De waarde van de invoer steeg wel sterker dan die van de uitvoer in 2004.

Buitenlandse handel vindt binnen de sector vooral plaats in kunststoffen, organische chemische producten en farmaceutische producten.

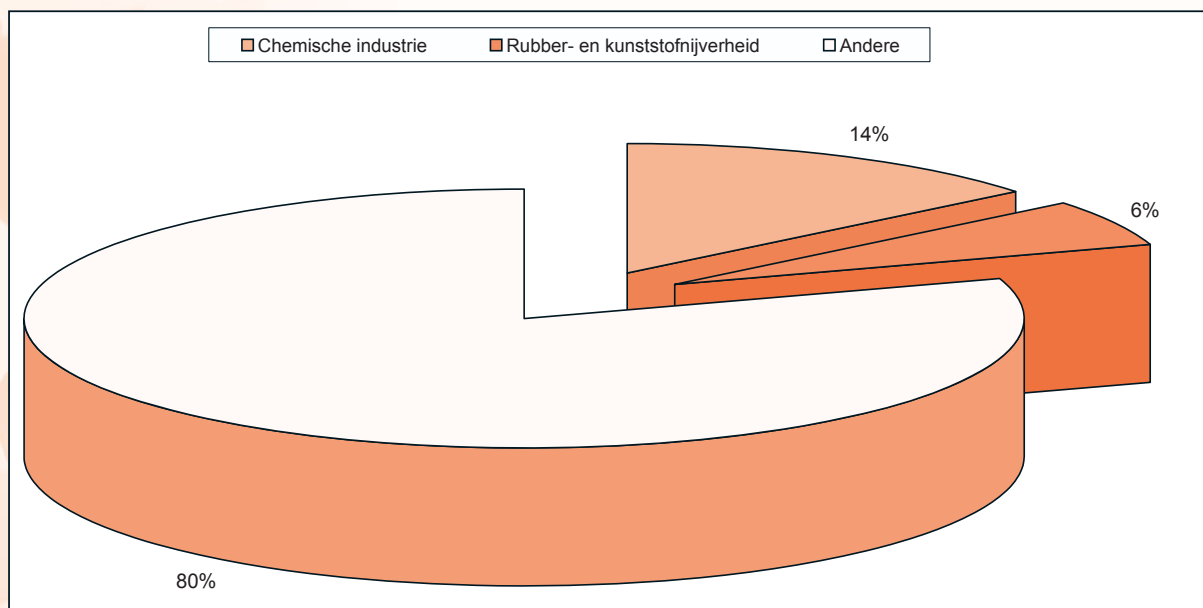

Grafiek IV.26 Aandeel van de chemische sector in de totale Belgische uitvoer in 2004

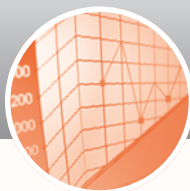

Bron: INR.

Grafiek IV.27 Aandeel van de chemische sector in de totale Belgische invoer in 2004

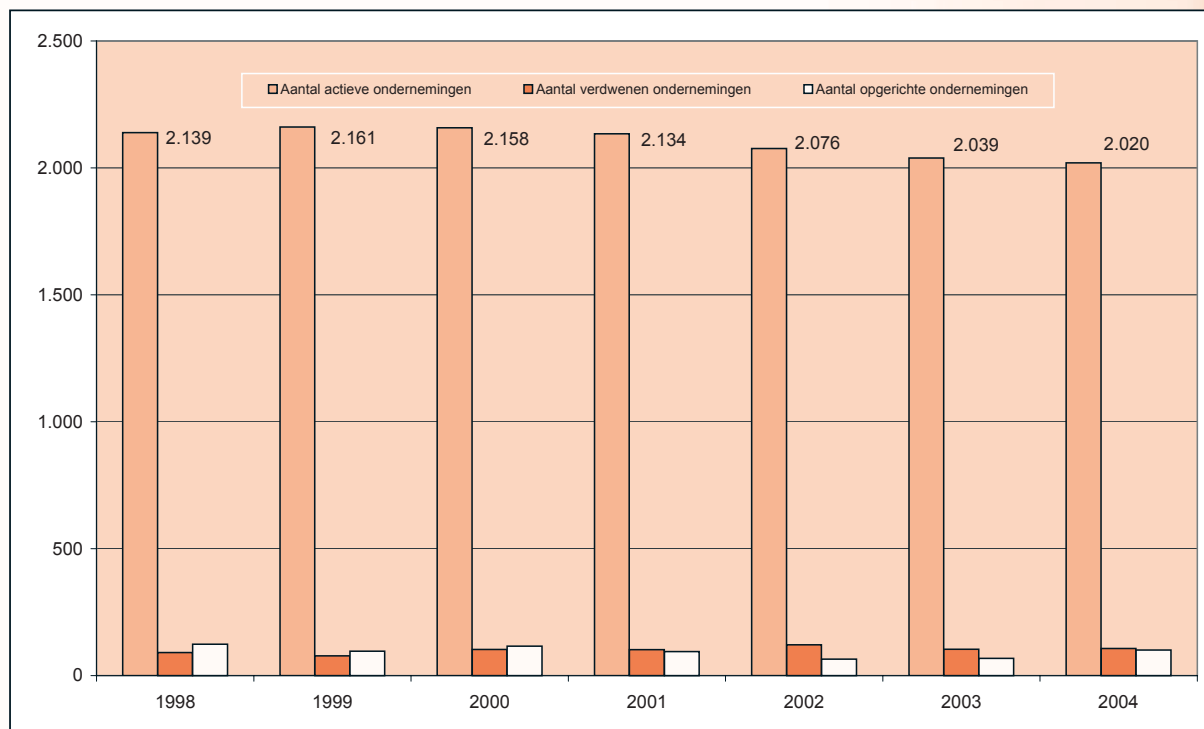
Bron: INR.

IV.4.5 Demografie van de ondernemingen

IV.4.5.1 Aantal ondernemingen

Grafiek IV.28 Evolutie van het aantal ondernemingen in de chemische sector

Bron: FOD Economie-E8.

Er zijn meer dan 2.000 ondernemingen actief in de chemische sector in België. 60 % daarvan is in Vlaanderen gesitueerd. In 2004 telde Vlaanderen 1.230 bedrijven, Wallonië 566 ondernemingen en Brussel 224.

Het aantal chemische bedrijven neemt echter voortdurend af sinds 1999. Deze trend doet zich zowel in de chemische nijverheid, als in de kunststof- en rubbernijverheid voor.

IV.4.5.2 Grootte van de ondernemingen

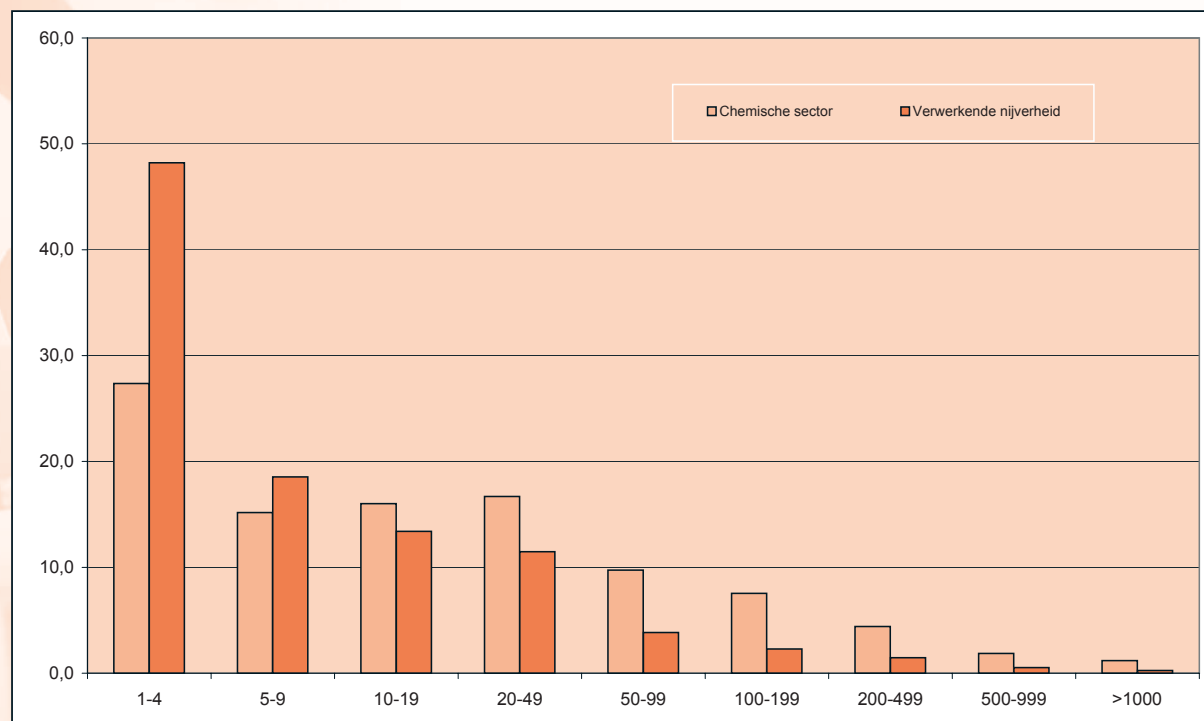
Tabel IV.18 Aantal werkgevers per personeelsklasse van de chemische sector in 2004
(tweede kwartaal 2004)

Personeelsklasse	1-4	5-9	10-19	20-49	50-99	100-199	200-499	500-999	>1000	Totaal
Aantal werkgevers - chemische nijverheid	146	85	71	92	60	55	39	17	13	578
Aantal werkgevers - rubber- en kunststofnijverheid	177	94	118	105	55	34	13	5	1	602
Aantal werkgevers - Totaal chemische sector	323	179	189	197	115	89	52	22	14	1.180
Aantal arbeidsplaatsen - chemische nijverheid	307	572	941	3.158	4.127	8.464	12.482	11.679	28.617	70.348
Aantal arbeidsplaatsen - rubber- en kunststofnijverheid	386	652	1.674	3.348	3.836	4.746	4.744	3.141	1.555	24.082
Aantal arbeidsplaatsen - Totaal chemische sector	693	1.224	2.615	6.506	7.963	13.210	17.226	14.820	30.172	94.430

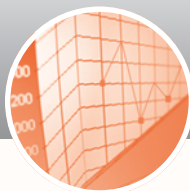
Bron: RSZ.

Grafiek IV.29 Verdeling van het aantal werkgevers per personeelsklasse van de chemische sector in vergelijking met de verdeling van het aantal werkgevers per personeelsklasse in de verwerkende nijverheid
(tweede kwartaal 2004)

(in %)

Bron: RSZ.

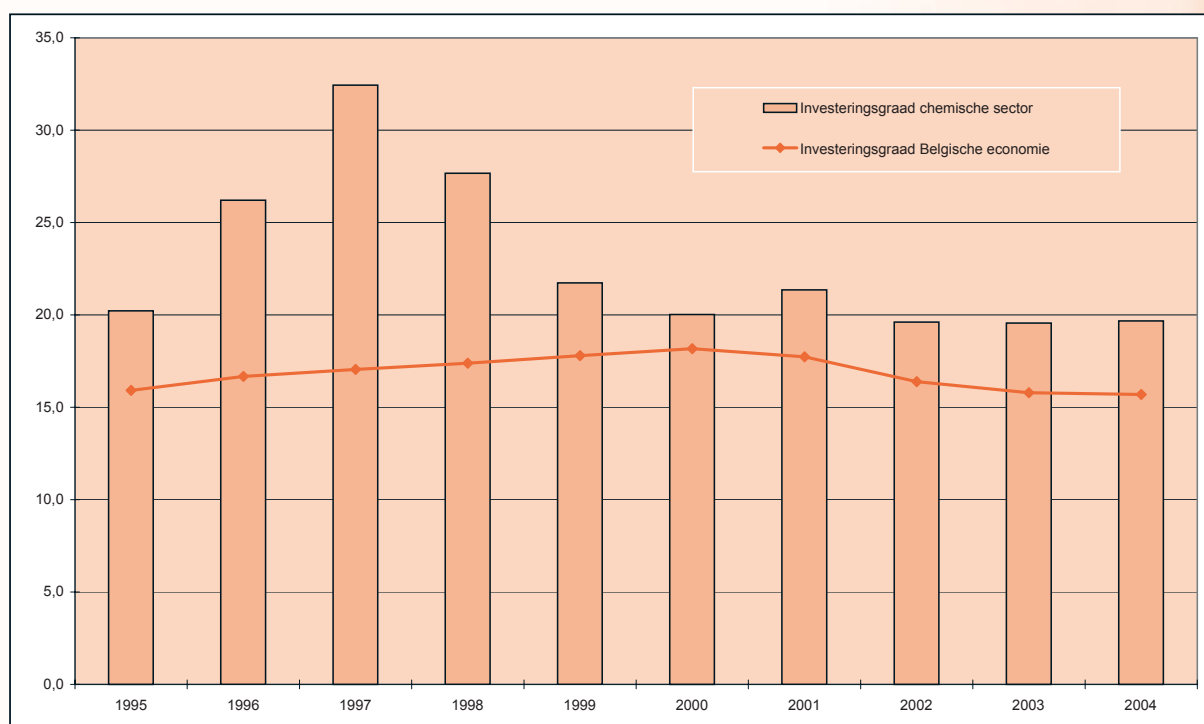
Uit tabel IV.18 en grafiek IV.29 blijkt het belang van de KMO's in de sector: 75 % van de chemische bedrijven tellen minder dan 50 werknemers. Bijna één derde van het aantal chemische bedrijven telt zelfs minder dan vijf werknemers.

Een vergelijking met de totale verwerkende nijverheid toont echter aan dat de chemische sector naar Belgische normen relatief veel grote bedrijven telt: de verwerkende nijverheid in haar geheel telt immers gemiddeld 92 % KMO's.

IV.4.6 Investeringen en financiële gezondheid

Grafiek IV.30 Investeringsgraad van de chemische sector en de Belgische economie³⁰

(in %)

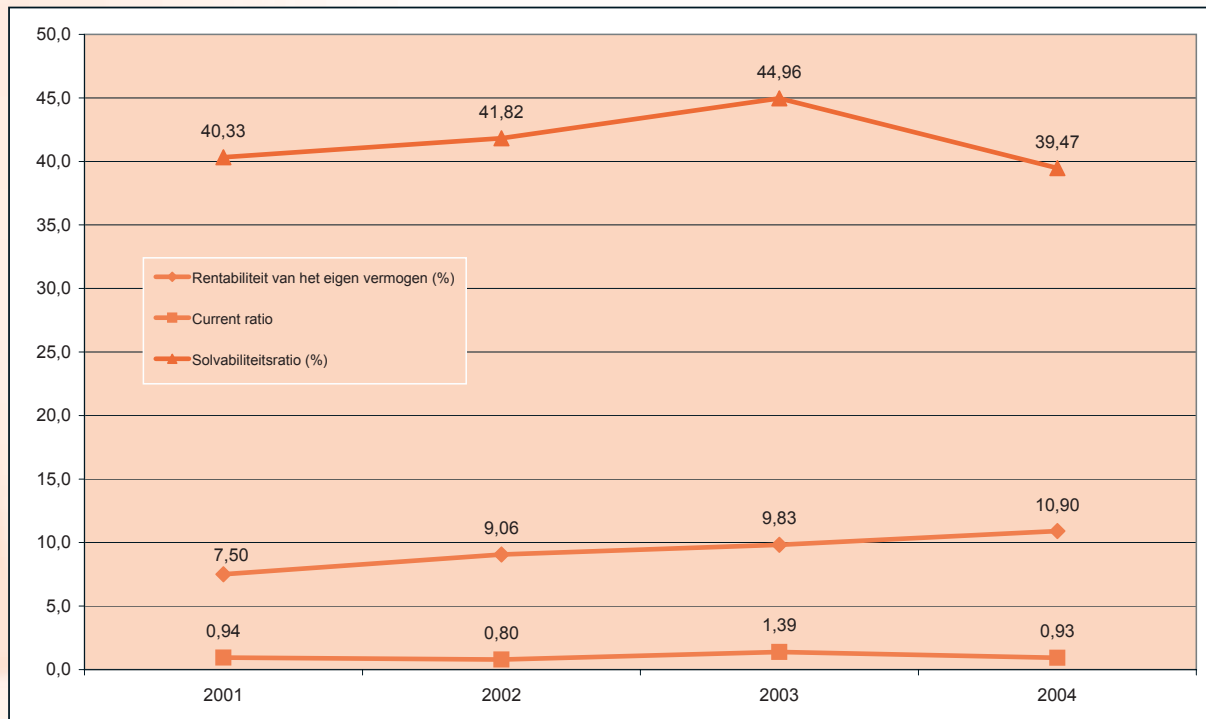
Bron: INR.

De investeringsgraad in de chemische sector ligt elk jaar hoger dan de gemiddelde investeringsgraad in de Belgische economie. Vooral in de periode 1996-1998 werd er veel geïnvesteerd. Vanaf 1999 daalde de investeringsgraad echter fors, waardoor het verschil met de gemiddelde Belgische investeringsgraad kleiner werd. Sindsdien schommelen de investeringen rond 20 % en volgen ze hetzelfde patroon als de Belgische economie.

³⁰ De investeringsgraad is gelijk aan de bruto vaste kapitaalvorming in verhouding met de toegevoegde waarde. Voor de Belgische economie werd geen rekening gehouden met de post woningen.

Grafiek IV.31 Evolutie van de financiële gezondheid van de chemische sector³¹

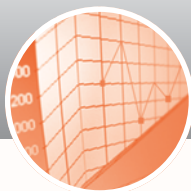

Bron: Belfirst - Bureau Van Dijk.

Met een solvabiliteitsratio die rond 40 % schommelt, kent de chemische sector een hoge solvabiliteit. De current ratio lijkt daarentegen relatief laag. In de periode 2001-2004 was de current ratio slechts éénmaal groter dan 1.

De nettorentabiliteit van het eigen vermogen is positief. De chemische sector slaagt er bovendien in elk jaar een stijging van de rentabiliteit te noteren in de periode 2001-2004.

³¹ Volgende ratio's werden gebruikt:
Rentabiliteit van het eigen vermogen: $((70/67)/(10/15))*100$
Solvabiliteitsratio: $((10/15)/(20/58))*100$
Current ratio: $29/58 / (42/48)+492/3$

Biotechnologie

De Belgische biotechnologiesector neemt een volwaardige plaats in binnen deze sector in Europa. Dit is te zien aan de hand van de gegevens in tabel IV.19.

Tabel IV.19 Vergelijking van enkele parameters betreffende biotechnologie in België, de EU en de VSA in 1997 en in 2003

	1997			2003		
	België	EU	VSA	België	EU	VSA
Aantal bedrijven	52	1.036	1.287	132	1.976	1.830
Tewerkstelling	4.471	39.045	118.000	7.620	94.211	172.400
Inkomsten (in miljard euro)	0,44	2,76	12,20	2,90	19,00	42,00
O&O uitgaven (in miljard euro)	0,21	1,90	6,60	0,60	6,00	16,40

Bron: SERV, Guide to Biotechnology 2000, EuropaBio en berekeningen FOD Economie-E4.

In 2003 waren er in België 132 biotechnologiebedrijven actief die werk verschafte aan 7.620 personen. De inkomsten zijn sinds 1997 sterk gegroeid en bedroegen 2,9 miljard euro in 2003. Een groot deel van de tewerkstelling en de inkomsten kwamen op rekening van drie bedrijven GSK Biologicals, Baxter Healthcare en Eli Lilly.

Van de 132 biotechnologiebedrijven en ondernemingen met een afdeling biotechnologie in België bevonden er zich 69 in Wallonië, 39 in Vlaanderen en 24 in Brussel. De Waalse biotechnologie verschafte met 5.277 werkplaatsen ook de meeste tewerkstelling, vóór Vlaanderen met 1.912 en Brussel met 481. De inkomsten van de bedrijven waren gelijkaardig verdeeld met 2,4 miljard euro voor Wallonië, 0,4 miljard euro voor Vlaanderen en 0,1 miljard euro voor Brussel.

De groei van de biotechnologiesector in België was zeer aanzienlijk tussen 1997 en 2003. Zo groeide het aantal bedrijven jaarlijks met 17 %, de tewerkstelling met 9 %, en de inkomsten en de uitgaven voor O&O met respectievelijk 37 % en 18 %.

52 % van de Belgische bedrijven waren actief in de gezondheidssector. Verder waren er 20 % actief in de dienstensector naar de biotechnologiebedrijven toe, 19 % in de agro-voedingsector en 9 % in de sector milieu en industriële toepassingen. De gezondheidssector behaalde ook de grootste omzet en verschafte het meeste werk.

De ontwikkeling van de biotechnologiesector heeft in België aanleiding gegeven tot het ontstaan van een aantal biotechnologiepolen (clusters). Deze biotechnologiepolen brengen universitaire centra, bedrijven en andere organisaties, actief in de biotechnologie, geografisch bij elkaar. De "technologietransfer"-afdelingen van de universiteiten spelen hierin een belangrijke rol. De intensieve kennisuitwisseling en clustering die hieruit voortvloeit betekent een belangrijke hefboom voor de verdere ontwikkeling van de sector. Diverse bedrijven zijn ontstaan als spin-offs van universitair onderzoek.

Een aantal lokalisaties in België wordt beschouwd als clusters.

In Vlaanderen zijn biotechnologiebedrijven en onderzoekscentra geconcentreerd in Gent en Leuven – Mechelen. Een bijzondere vermelding verdient het Vlaams Interuniversitair Instituut (VIB) voor Biotechnologie voor de omkadering en financiering van een 800-tal onderzoekers (www.vib.be). Daarnaast is het Instituut voor de aanmoediging van innovatie door Wetenschap en Technologie (IWT) te vermelden voor de biotechnologiesector (www.iwt.be).

In Wallonië zijn er biotechnologiepolen in Luik, Charleroi – Bergen en Ottignies – Gembloers – Namen. De Direction générale de Technologie, de la Recherche et de l'Energie (DGTRE) levert gelijkwaardig werk als het IWT (<http://recherche-technologie.wallonie.be> en www.dgtre.be).

In Brussel zijn er ook een aantal biotechnologiebedrijven geconcentreerd rond de universiteiten ULB en VUB. Te vermelden is hier ook het Technologie Transfer interface (TTI) dat de technologische samenwerking met het bedrijfsleven verzorgt (www.vub.ac.be). Ook het "Agence Bruxelloise pour l'entreprise" heeft een specifieke cel voor biotechnologiebedrijven (www.biotechnbrussels.com).

Het merendeel van de Belgische biotechnologiebedrijven is verenigd en vertegenwoordigd in de "Belgian Bioindustries Association" (BBA, www.bba-bio.com) en "Belgobiotech" (www.belgobiotech.be).

IV.5 Transportmiddelen

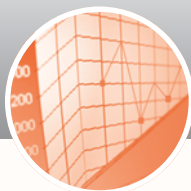
De sector vervaardiging van transportmiddelen (NACE 34) bestaat volgens de NACE nomenclatuur uit de volgende subsectoren: vervaardiging en assemblage van auto's (341), vervaardiging van carrosserieën, aanhangwagens en caravans (342) en vervaardiging van onderdelen en accessoires voor motorvoertuigen en motoren daarvan (343).

Binnen de subsector vervaardiging en assemblage van auto's telt België vier grote internationale constructeurs: Volvo Cars (Gent), Ford (Genk), General Motors Belgium (Antwerpen) en Volkswagen (Vorst).

Deze vier ondernemingen stellen alleen al ruim 21.000 mensen tewerk en produceren in 2004 meer dan 900.000 wagens. Hiermee behoort België tot de grootste autoproducenten per capita in de wereld. De productie, ergo de tewerkstelling, hangt in ruime mate af van het succes en dus de verkoop van het in de Belgische fabrieken geproduceerd model. Diversiteit in de productie via het beschikken over meerdere productieplatformen of platformen voor meerdere varianten van een model is dan ook cruciaal.

Naast deze vier grote autoconstructeurs, zijn ook de producenten van vrachtwagens, bussen en aanhangwagens belangrijk voor de sector. Bekende namen in dit verband zijn Van Hool, Jonckheere, Volvo Europa Truck en DAF Truck.

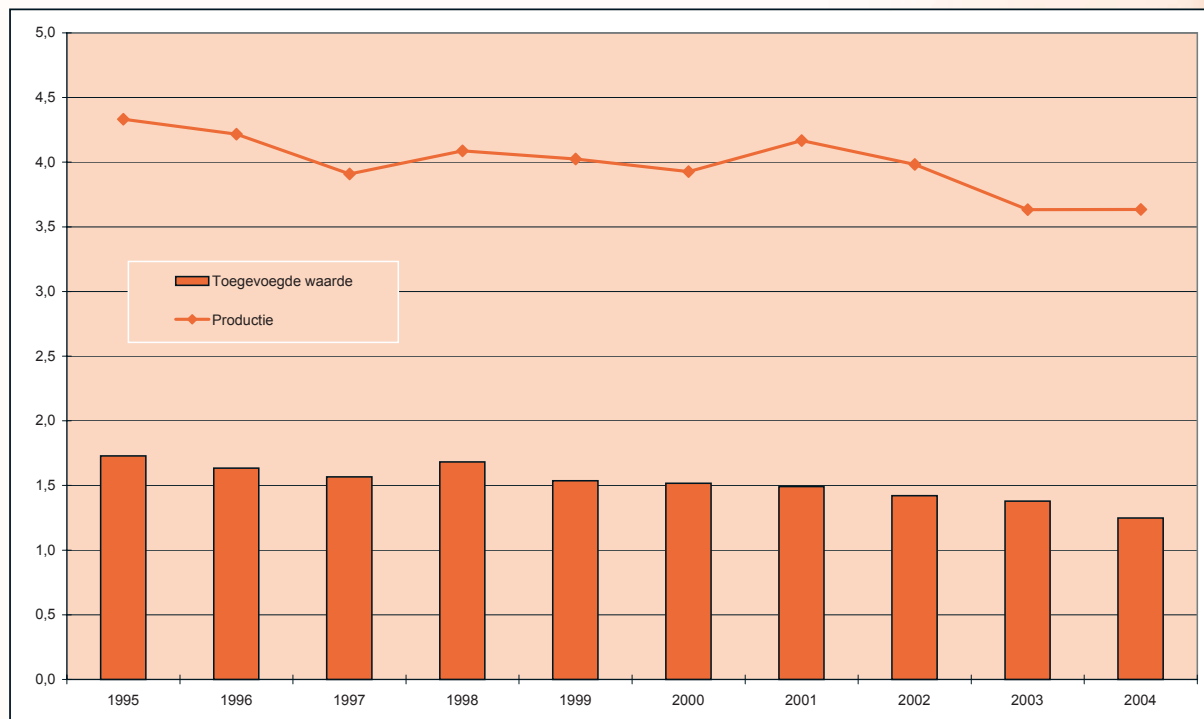
Tenslotte bekleden ook de onderaannemers en toeleveranciers van onderdelen en accessoires voor motorvoertuigen (tweede – en derde lijnstoeleveranciers) een belangrijke plaats in de sector.

IV.5.1 Aandeel in de Belgische economie

Grafiek IV.32 Toegevoegde waarde en productie van de sector vervaardiging van transportmiddelen

(in % van de totale toegevoegde waarde en van de totale productie van de Belgische economie)

Bron: INR, berekeningen FOD Economie-E4.

In 2004 bedragen de toegevoegde waarde en de productie van de sector respectievelijk 3,5 miljard euro en 21,7 miljard euro. Zowel de toegevoegde waarde als de productie van de sector namen van 1995 tot 2004 toe, maar beide groeiden minder snel dan de aggregaten op Belgisch niveau.

Het aandeel van de sector in de totale toegevoegde waarde van de Belgische economie vertoont een dalende trend over de periode 1995-2004 en bedraagt in 2004 nog 1,3 %. In 2004 neemt de productie van de sector 3,6 % van het BBP voor haar rekening, een aandeel dat over de beschouwde periode schommelt rond 4 %.

IV.5.2 Belangrijkste activiteiten

Tabel IV.20 Evolutie en gewicht van de productie van de sector vervaardiging van transportmiddelen en zijn subsectoren

(in miljoen euro)

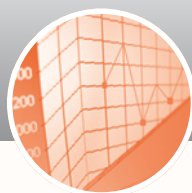
NACE	Omschrijving	2003	2004	(%)	Eerste 6 maanden 2004	Eerste 6 maanden 2005	(%)	Gewicht van de sector in 2004 (%)
34	Transportmiddelen	14.939,6	16.396,1	9,8	8.513,2	9.015,8	5,9	100
341	Vervaardiging en assemblage van auto's	11.142,6	11.668,7	4,7	6.134,3	6.331,9	3,2	71,1
342	Vervaardiging van carrosserieën, aanhangwagens en caravans	1.217	1.339,9	10,1	666,4	797,1	19,6	8,1
343	Vervaardiging van onderdelen en accessoires voor motorvoertuigen en motoren	2.579,8	3.387,5	31,3	1.712,5	1.886,8	10,1	20,7

Bron: FOD Economie-E8-Prodcom.

Uit tabel IV.20 blijkt duidelijk dat de subsector vervaardiging en assemblage van auto's, die 71 % vertegenwoordigde van de totale waarde van de sectorproductie in 2004, veel minder snel groeit dan het gemiddelde van de sector, namelijk met 4,7 % en 3,2 % in respectievelijk 2004 en 2005 in vergelijking met 9,8 % en 5,9 % gemiddeld.

Het aandeel van de subsector van vervaardiging van onderdelen en accessoires bedroeg 20,7 % in 2004, deze subsector kende in 2004 een stijging met maar liefst 31 %.

Tijdens de eerste zes maanden van 2005 kende de subsector vervaardiging van carrosserieën, aanhangwagens en caravans de grootste stijging (19,6 %) terwijl de stijging van de subsector van de onderdelen en accessoires ongeveer 10 % bedroeg.

IV.5.3 Tewerkstelling

Tabel IV.21 Evolutie en gewicht van de tewerkstelling in de sector vervaardiging van transportmiddelen en haar subsectoren

NACE	Omschrijving	2003	2004	(%)	Eerste 6 maanden 2004	Eerste 6 maanden 2005	(%)	Gewicht van de sector in 2004 (%)
34	Transportmiddelen							
	Aantal arbeiders	38.915	36.768	-5,5	36.632	36.505	-0,3	85,86
	Aantal bedienden	6.295	6.055	-3,8	6.041	6.128	1,4	14,14
	Totaal	45.210	42.823	-5,3	42.673	42.633	-0,1	100
341	Vervaardiging en assemblage van auto's							
	Aantal arbeiders	25.567	22.709	-11,3	22.438	22.067	-1,7	
	Aantal bedienden	3.223	2.930	-9,1	2.913	2.937	0,8	
	Totaal	28.790	25.639	-10,9	25.499	25.004	-1,9	59,87
342	Vervaardiging van carrosserieën, aanhangwagens en caravans							
	Aantal arbeiders	5.707	5.810	1,8	5.754	6.123	6,4	
	Aantal bedienden	1.091	1.055	-3,3	1.054	1.077	2,2	
	Totaal	6.798	6.865	1,0	6.808	7.200	5,8	16,03
343	Vervaardiging van onderdelen en accessoires voor motorvoertuigen en motoren							
	Aantal arbeiders	7.640	8.248	8,0	8.292	8.315	0,3	
	Aantal bedienden	1.980	2.069	4,5	2.074	2.144	3,4	
	Totaal	9.620	10.317	7,3	10.366	10.429	0,6	24,09

Bron: FOD Economie-E8-Prodcom.

In tegenstelling tot de productie, neemt de tewerkstelling in de sector vervaardiging van transportmiddelen af van 2003 naar 2004, namelijk met 5 %. Ook hier neemt de sector vervaardiging en assemblage van auto's een substantieel deel (60 %) van de tewerkstelling voor zijn rekening.

De subsector vervaardiging van onderdelen en accessoires kent wel een groei van de tewerkstelling (zoals de productie) met 7 % in 2004. De tewerkstelling in de subsector vervaardiging van carrosserieën, aanhangwagens en caravans bleef stabiel in 2004, maar nam toe met 6 % in de eerste helft van 2005.

IV.5.4 Buitenlandse handel

Tabel IV.22 Evolutie en aandeel van verschillende productcategorieën van de buitenlandse handel in de sector vervaardiging van transportmiddelen in 2004

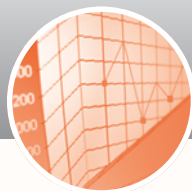
	Uitvoer		Invoer		Handelsbalans	
	mio EUR	(%)	mio EUR	(%)	mio EUR	Δ mio EUR
Totaal transportmiddelen	29.046,7	7,9	25.436,0	12,8	3610,7	-748,7
(1) Spoor en tramwegen	254,1	148,9	337,4	17,8	-83,3	101,0
(2) Auto, tractor, rijwielen	28.216,5	7,4	23.648,1	8,5	4568,4	110,4
(3) Lucht en ruimtevaart	518,7	0,4	377,4	16,6	141,3	-51,8
(4) Scheepvaart	57,5	24,7	1.073,0	600,4	-1015,5	-908,4
Totale handel van België	197.063	8,9	188.875	0,5	8.188	-1.772,0

Bron: INR.

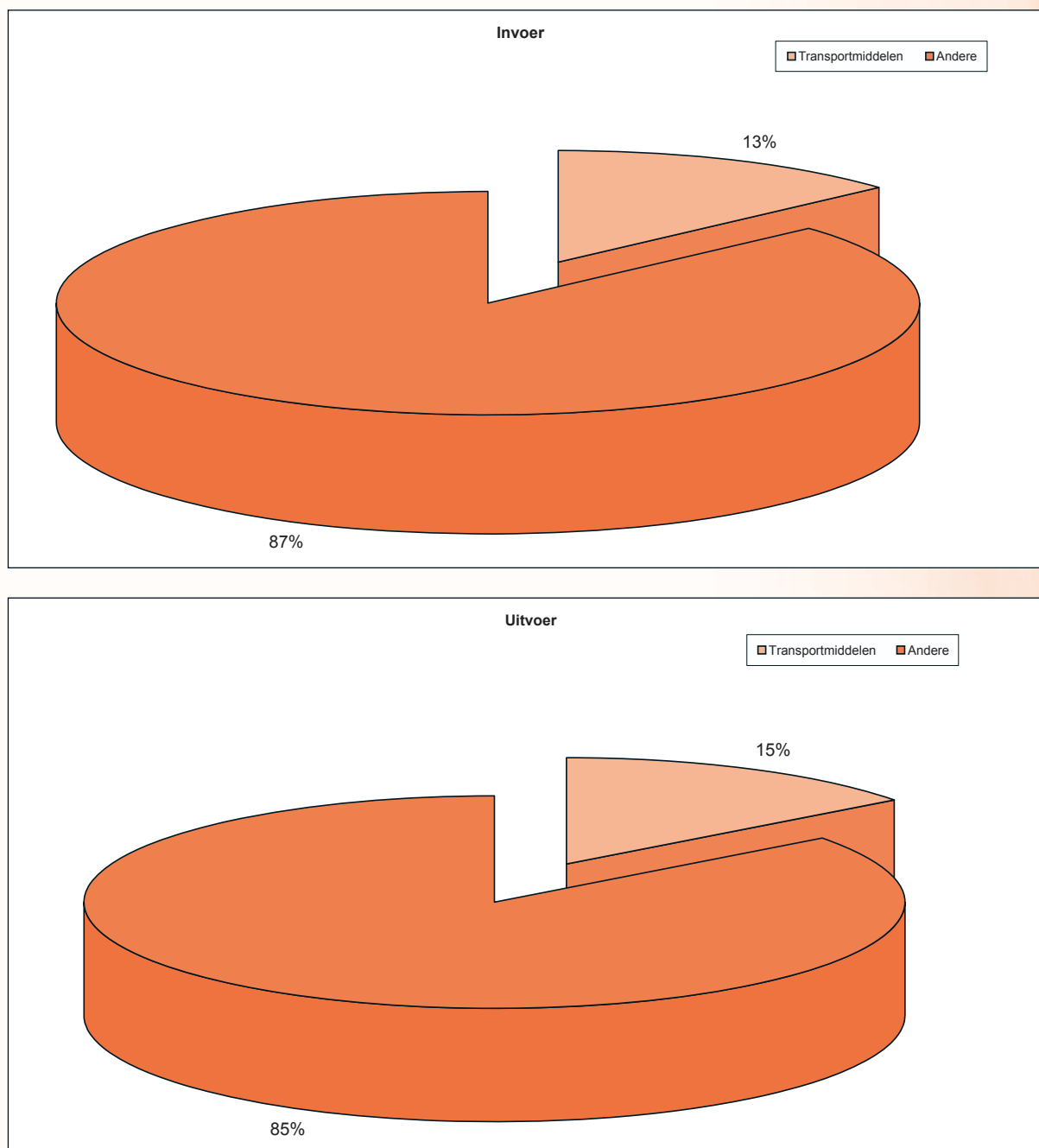
Uit tabel IV.22 blijkt dat zowel de uitvoer als de invoer van transportmiddelen in 2004 is toegenomen ten opzichte van 2003. Aan de uitvoerzijde valt vooral de sterke toename van de uitvoer van spoor- en tramwegmateriaal op. Net zoals voor de totale buitenlandse handel van België neemt de invoer in 2004 sneller toe dan de uitvoer, wat een daling van het handelsoverschot als gevolg heeft.

De uitvoer en invoer van vervoermateriaal bestaat voor het leeuwendeel uit de uitvoer van auto's, tractors, rijwielen,...(productcategorie 2).

Wij staan garant voor
een concurrentiële, duurzame en evenwichtige markt

Grafiek IV.33 Aandeel van de sector vervaardiging van transportmiddelen in de Belgische buitenlandse handel in 2004

Bron: INR.

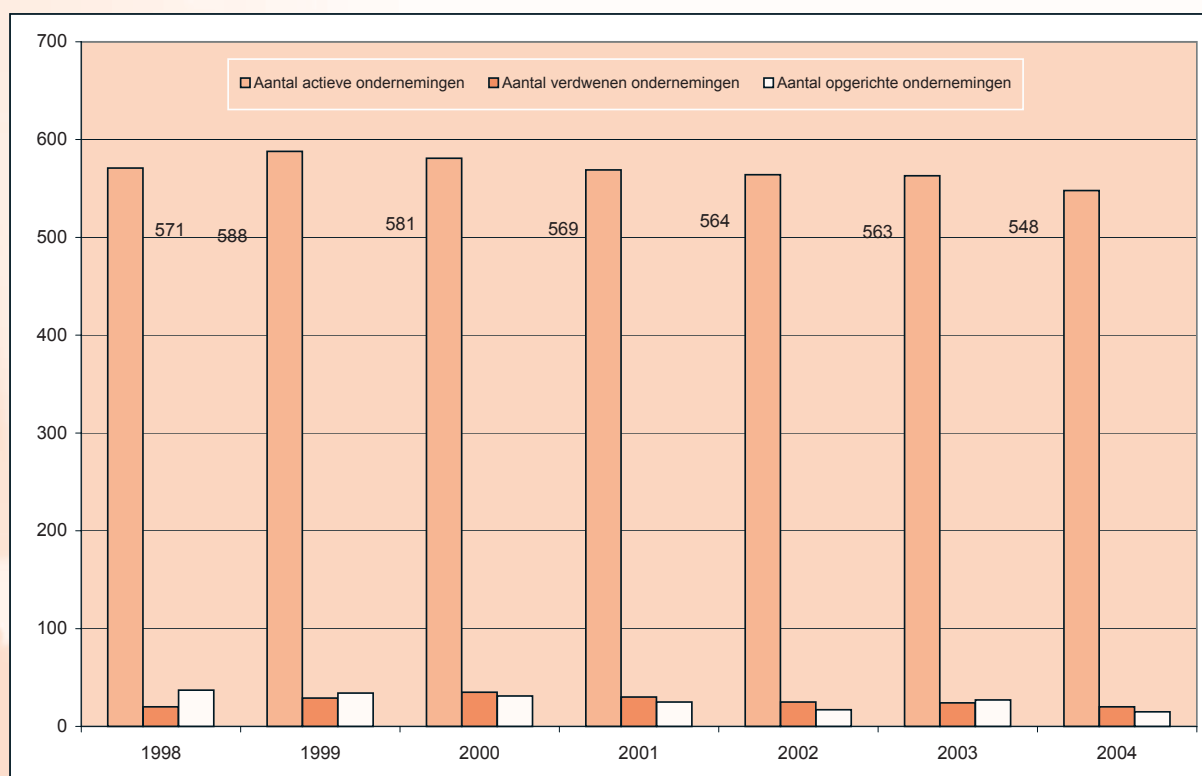
De uitvoer en de invoer van vervoermateriaal bedragen in 2004 respectievelijk 14,7 % en 13,5 % van de totale Belgische uitvoer en invoer.

IV.5.5 Demografie van de ondernemingen

IV.5.5.1 Aantal ondernemingen

Grafiek IV.34 Evolutie van het aantal ondernemingen in de sector vervaardiging van transportmiddelen

Bron: FOD Economie-E8.

Het aantal ondernemingen daalt van 1998 naar 2004 van 571 naar 548, een daling met 4 %. In de periode 1999-2000 vertoont het aantal ondernemingen in de sector een piek (588).

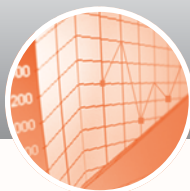
IV.5.5.2 Grootte van de ondernemingen

Tabel IV.23 Aantal werkgevers en arbeidsplaatsen per personeelsklasse van de sector vervaardiging van transportmiddelen in 2004

(tweede kwartaal)

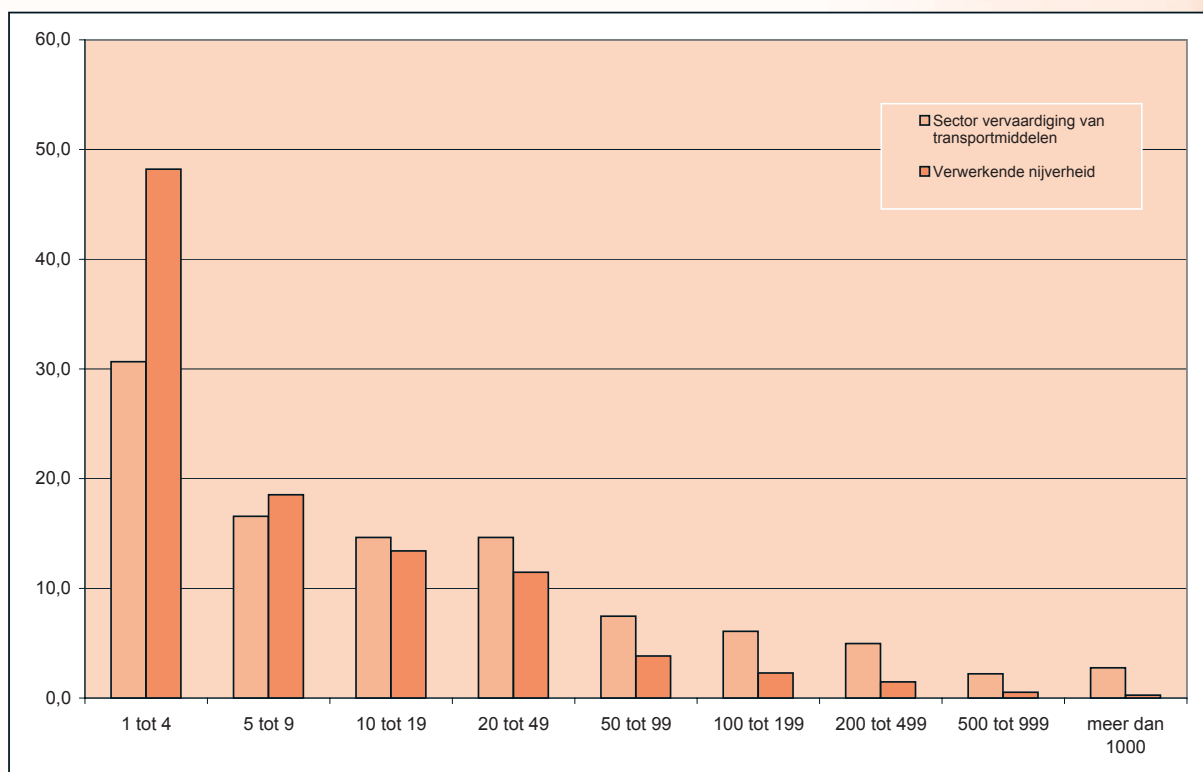
Personeels-klasse	1-4	5-9	10-19	20-49	50-99	100-199	200-499	500-999	>1000	Totaal
Aantal werkgevers	111	60	53	53	27	22	18	8	10	362
Aantal arbeidsplaatsen	222	409	769	1.690	1.926	3.106	5.128	5.662	32.859	51.771

Bron: RSZ.

Grafiek IV.35 *Vergelijking, tussen de sector vervaardiging van transportmiddelen en de verwerkende nijverheid, van de verdeling van het aantal werkgevers per personeelsklasse in 2004*

(tweede kwartaal)
(in %)

Bron: RSZ.

Uit tabel IV.23 en grafiek IV.35 blijkt dat er in de sector vervaardiging van transportmiddelen heel wat KMO's aanwezig zijn, niettemin is het aandeel van de grote ondernemingen in de sector heel wat groter dan voor de totale verwerkende nijverheid.

De 10 grootste ondernemingen stellen bijna 33.000 mensen te werk (63 % van het totaal aantal arbeidsplaatsen).

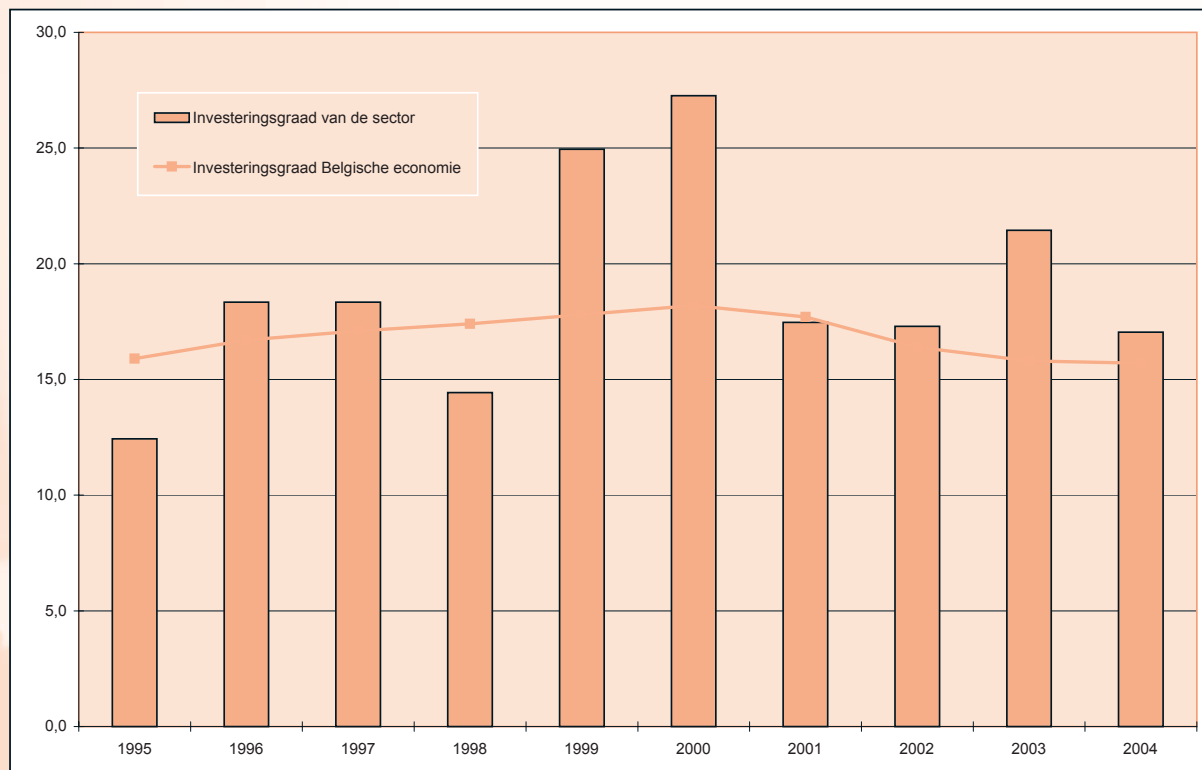
De verdeling van het aantal werkgevers per personeelsklasse is in de sector veel meer verspreid. Zo draagt het aandeel van ondernemingen met minder dan 50 werknemers 76 % in de sector t.o.v. 91 % in de verwerkende nijverheid.

IV.5.6 Investerings en financiële gezondheid

Grafiek IV.36 Investeringsgraad van de sector vervaardiging van transportmiddelen en van de Belgische economie³²

(in %)

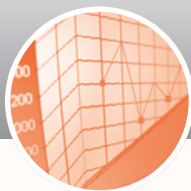

Bron: INR.

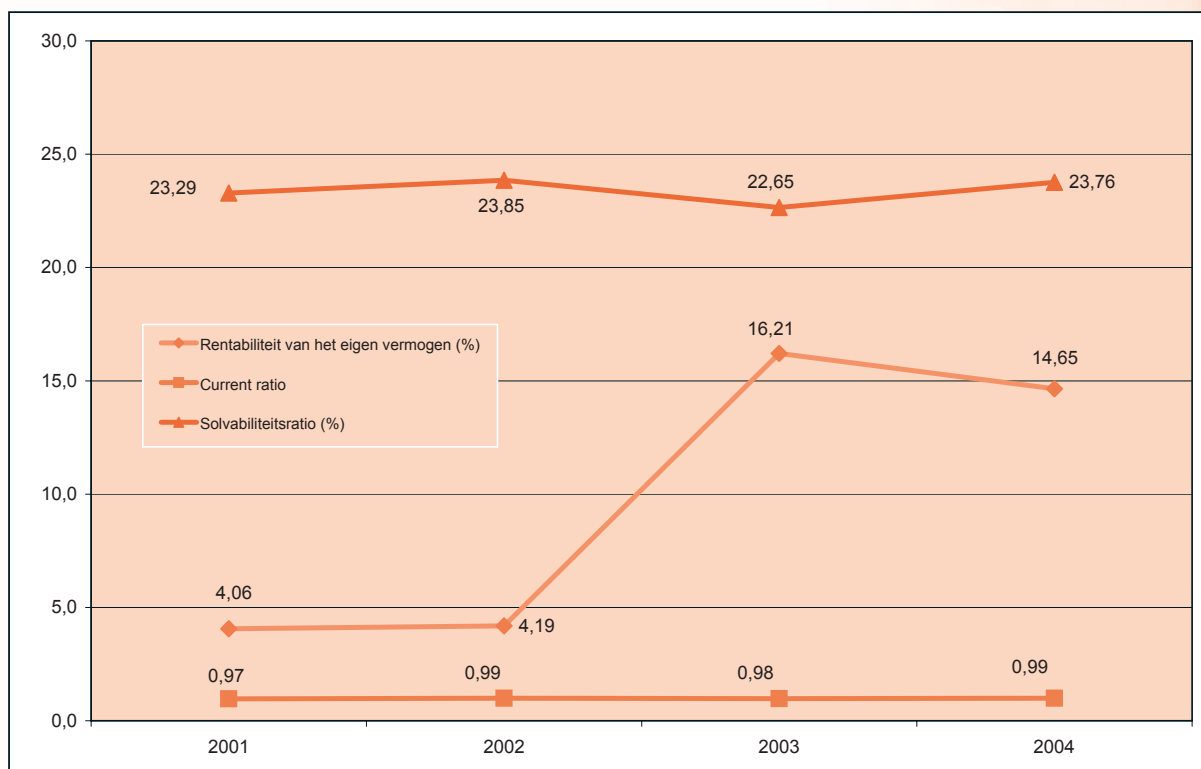
Grafiek IV.36 illustreert dat de investeringsgraad van de sector vervaardiging van transportmiddelen afwisselend lager en hoger is dan de investeringsgraad van de Belgische economie gedurende de periode 1995-2004.

De investeringsgraad van de Belgische economie is stabiel terwijl het verloop van de investeringsgraad van de sector meer variabel is. Het variabel verloop van de investeringscurve van de sector van transportmiddelen heeft ongetwijfeld te maken met de pieken in investeringen die plaatsvinden wanneer nieuwe productielijnen worden opgestart.

³² De investeringsgraad is gelijk aan de bruto vaste kapitaalvorming in verhouding met de toegevoegde waarde. Voor de Belgische economie werd geen rekening gehouden met de post woningen.

Grafiek IV.37 Evolutie van de financiële gezondheid van de sector vervaardiging van transportmiddelen³³

Bron: Belfirst - Bureau Van Dijk.

Grafiek IV.37 illustreert dat de gemiddelde ratio's van de sector vervaardiging van transportmiddelen stabiel zijn: de solvabiliteitsratio en de current ratio schommelen respectievelijk rond 23 % en net onder 1.

De rentabiliteit van het eigen vermogen vertoont een sterke stijging in 2003 en is positief over de periode 2001 tot en met 2004.

³³ De ratio's werden verkregen via een globalisatieanalyse van de sector 34 in Belfirst. Voor het jaar 2004 waren bij de publicatie jaarrekeningen beschikbaar voor 480 ondernemingen (ca. 600 voorgaande jaren).
Volgende ratio's werden gebruikt:
Rentabiliteit van het eigen vermogen: $((70/67)/(10/15)) * 100$
Solvabiliteitsratio: $((10/15)/(20/58)) * 100$
Current ratio: $29/58 / ((42/48) + (492/3))$

Lucht- en ruimtevaartindustrie

De lucht- en ruimtevaartindustrie (NACE 353) bestaat in de eerste plaats uit de ontwikkeling en vervaardiging van vliegtuigen, zowel voor militaire als burgerdoeleinden, helikopters, ULM's, ruimtevaartuigen en draagraketten,... Daarnaast wordt ook de vervaardiging en assemblage van onderdelen zoals rompen, schroeven en motoren tot de sector gerekend. In ruime zin kan men ook de vervaardiging van de uitrusting en besturingssystemen tot de luchtvaartindustrie rekenen.

De lucht- en ruimtevaartsector is een sector in expansie. De Europese Commissie becijferde voor de Europese Unie een gemiddelde jaarlijkse groei van 7,4 % in het luchtverkeer sinds 1980. De industrie profiteerde van deze groei, maar zag anderzijds de militaire bestellingen sterk dalen. Gedurende de laatste decennia stelt men een inhaalbeweging vast van de Europese luchtvaartindustrie op de Amerikaanse. De sector kent een sterk cyclisch verloop waarbij de periode na 11 september 2001 wordt gekenmerkt door een inzinking. Die periode lijkt achter de rug en er wordt een verdere expansie verwacht. De verhoogde concurrentie op de internationale markten oefent echter een neerwaartse druk op de verkoopprijzen uit, wat de rentabiliteit van de sector vermindert. Een diepgaande specialisatie vormt hierop een antwoord.

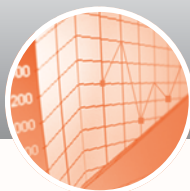
De sector wordt gekenmerkt door strenge kwaliteitseisen en een hoogtechnologische karakter van de activiteiten. De competitiviteit hangt in belangrijke mate af van de industriële onderzoeksresultaten. Onderzoek en ontwikkeling van nieuwe technologieën zijn dan ook van levensbelang voor de actieve bedrijven, hetgeen een grote behoefte aan kapitaal vergt. De resultaten van deze investeringen zijn pas jaren later duidelijk, maar kunnen soms ook kwaliteitsvolle toepassingsmogelijkheden buiten de luchtvaartindustrie opleveren. Een tweede kenmerk betreft de marktstructuur. De vliegtuigmarkt is vrij gesloten waardoor nieuwkomers maar moeilijk kunnen toetreden. De nijverheidscompensaties in het kader van militaire aankopen door de Belgische strijdkrachten (o.m. F16) bleken een levensbelangrijke hefboom voor Belgische bedrijven.

In België behaalde de luchtvaartindustrie in 2004 een omzet van bijna 1 miljard euro en een toegevoegde waarde van 475 miljoen euro³⁴. Hoewel deze cijfers lager liggen dan enkele jaren geleden, betekent dit toch een sterke toename ten opzichte van 2003 (+ 12 %). Gezien de specifieke aard van de producten, gebeurt een groot deel van de verkopen aan het buitenland, tot 99 % voor sommige ondernemingen. De activiteiten hebben een hoge toegevoegde waarde met een ratio toegevoegde waarde/bedrijfsopbrengsten die rond de 45 % schommelt. De current ratio voor de sector steeg sinds 2001 van 1,78 naar 2,31. De solvabiliteit daalde over dezelfde periode van 37 % naar 25 %. Het nettorendement van het eigen vermogen daarentegen verbeterde (10 %) na enkele jaren met lage en negatieve rentabiliteitsratio's.

De sector is in 2004 goed voor 6.025 voltijdse jobs. Dit is minder dan in 2003 (6.224 voltijdse eenheden), een daling die zich reeds enkele jaren doorzet. Naast de bedrijven die vliegtuigbouw als hoofdactiviteit hebben, is er echter ook een omvangrijke toeleveringsindustrie aanwezig. Alles samen zijn ongeveer 150 Belgische bedrijven betrokken, met een omvang variërend van één tot 1.800 werknemers (SABCA).

³⁴ Deze en volgende statistieken in deze paragraaf werden bekomen door de gegevens samen te tellen van enkel die ondernemingen die lucht- en ruimtevaartindustrie (NACE 353) als hoofdactiviteit hebben (Bron: Belfirst - Bureau Van Dijk). Ze omvatten dus enkel de lucht- en ruimtevaartindustrie in enge zin.

//
Wij staan garant voor
een concurrentiële, duurzame en evenwichtige markt //

De Belgische lucht- en ruimtevaartindustrie is geconcentreerd in een aantal clusters. In de omgeving van Charleroi vinden we 'klassieke' luchtvaartbedrijven zoals Sonaca en Sabca. In deze cluster levert ook de elektronica producent Alcatel Etca aan de lucht- en ruimtevaart. In Luik bevindt zich Techspace Aero, de enige Belgische producent van vliegtuigmotoren. In het Luikse is er ook een heuse 'ruimtevaartcluster' opgericht die meer samenwerking beoogt inzake onderzoek en ontwikkeling tussen de onderzoeksinstituten en de diverse bedrijven actief in de ruimtevaartindustrie die de streek telt. Ook het gebied rond de luchthaven Brussel-Nationaal geldt als een pool voor de luchtvaartindustrie, met Sabena Technics en Asco Industries als grootste bedrijven. De laatste decennia hebben zich ook in Vlaanderen bedrijven ontwikkeld die toeleveren aan de luchtvaartindustrie, vooral dan in zéér specifieke niches (bepaalde kunststoffen, beeldschermen, gespecialiseerde software, mechanische of elektronische componenten, ...).

Voor de Belgische industrie is de deelname aan internationale projecten van levensbelang. Sinds het begin van de jaren '80 is de Belgische luchtvaartindustrie actief betrokken bij de ontwikkeling van diverse Airbusvliegtuigen. In 1979 reeds werd het Belairbus consortium opgericht door SONACA, ASCO Industries en Eurair, voor de ontwikkeling en productie van vleugelonderdelen voor het Airbus A310-programma, een rol die Belairbus ook in de volgende programma's zou vervullen. De Belgische deelname werd geleidelijk aan opgevoerd in de opeenvolgende ontwikkelingsprogramma's A320, A330-A340 en A340-500/600, onder meer met motoren geproduceerd door Techspace Aero. Ondertussen wordt volop gewerkt aan het onderzoek en de ontwikkeling van de superjumbo A380, wat het grootste passagiersvliegtuig ooit moet worden. Ongeveer 4 % van de A380 zal door Belgische constructeurs vervaardigd worden.

Waar de Belgische bijdrage vroeger beperkt was tot de zogenaamde 'klassieke luchtvaartbedrijven', zoals SABCA, Belairbus en FN Moteurs (nu Techspace Aero), wordt de Belgische industriële bijdrage in de A380 uitgebreid tot 14 bedrijven: gaande van delen van het landingsgestel (ASCO); de behandeling van coatings op de ramen, het schuimen van de stoelen en behandeling van het textiel (Europlasma); lederbekleding van de stoelen (FENO), displays (Barco); dichtingsringen voor buizen (Advanced Products); printplaten voor passagierscomfort (Electronic Apparatus); testapparatuur (Xenics en FOS&S); tot software en meetsystemen voor de ontwikkeling van het vliegtuig (LMS international; LSCG en Verhaert) en navigatieapparatuur (Septentrio). In oktober 2005 werd de ontwikkeling van de A350 door Airbus gelanceerd. Ook dit project biedt tal van mogelijkheden voor Belgische toeleveranciers. Daarnaast leveren Belgische bedrijven ook aan andere constructeurs zoals Boeing, Embraer en Bombardier.

In de ruimtevaartwereld geniet België als klein land een uitstekende reputatie. Voor de Belgische industrie is de deelname aan internationale projecten via het Europese Ruimtevaartagentschap (ESA) zeer belangrijk. Een veertigtal bedrijven zijn op dit terrein actief, wat neerkomt op in totaal om en bij de 1.500 arbeidsplaatsen. Ze spelen een belangrijke rol in de programma's voor draagraketten, navigatie, telecommunicatie en aardobservatie. Zo levert de Belgische industrie 7 % van de huidige Ariane-5 draagraket en ontwikkelde de Belgische firma Verhaert de PROBA 1 satelliet, gelanceerd eind 2001.

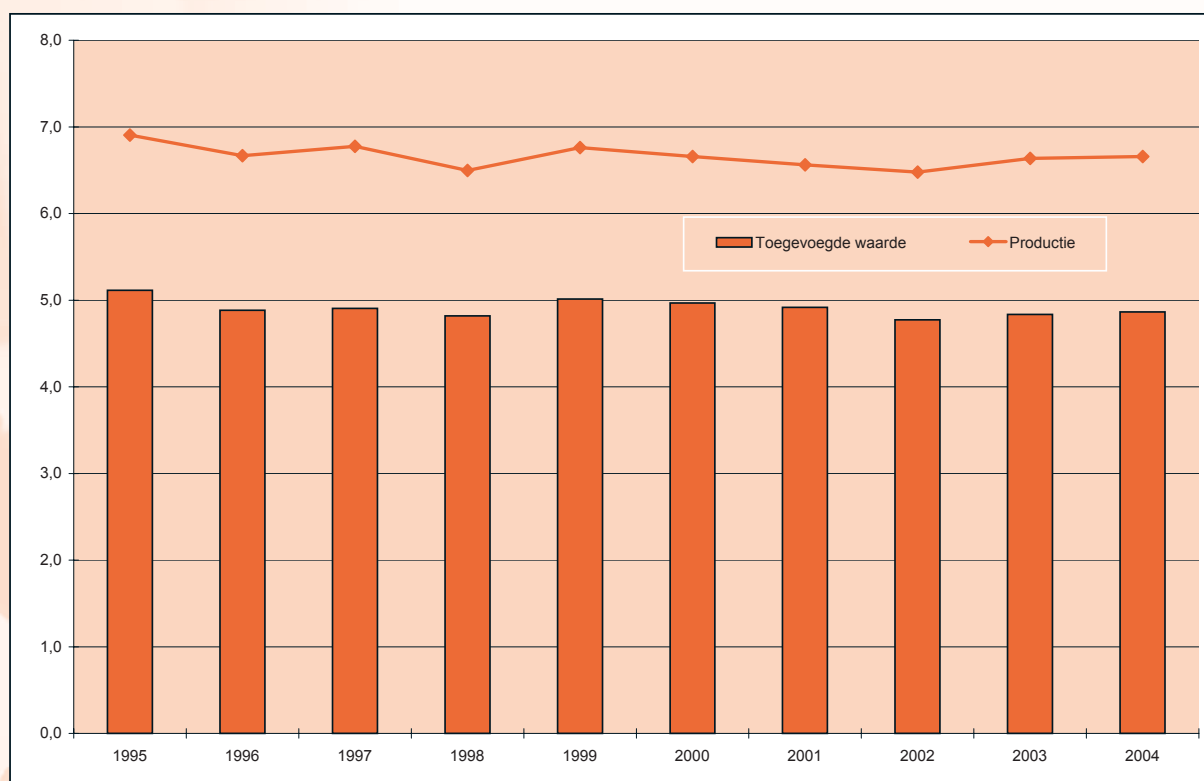
IV.6 Bouw

De bouwsector (NACE 45) omvat de volgende activiteiten: bouwrijp maken van terreinen (451), burgerlijke en utiliteitsbouw (452), bouwinstallaties (453), afwerking van gebouwen (454) en verhuur van bouw materieel met bedieningspersoneel (455).

IV.6.1 Aandeel in de Belgische economie

Grafiek IV.38 Toegevoegde waarde en productie van de bouwsector

(in % van de totale toegevoegde waarde en van de totale productie van de Belgische economie)

Bron: INR, berekeningen FOD Economie-E4.

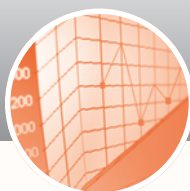
In 2004 bedroeg de bruto toegevoegde waarde in de bouw 12.460,3 miljoen euro en kwam de productie neer op 39.848 miljoen euro.

In werkelijke prijzen vertegenwoordigde de bruto toegevoegde waarde (BTW) van de bouwsector in 2004 bijna 5 % van de Belgische BTW.

De productie van de sector beliep in dat jaar bijna 7 % van alle productieactiviteiten van het land.

De dynamiek van de bouwnijverheid hangt samen met de algemene economische conjunctuur, die globaal gunstig was in 2004 - 2005. De bouwactiviteiten vertoonden in 2004 een onafgebroken groei.

De eerste maanden van 2005 waren echter minder gunstig. Het feit dat de BBP-groei tot 1,8 % zou zijn gedaald in het eerste kwartaal van 2005, is daar zeker niet vreemd aan. 2005 werd mogelijk afgesloten met een zekere vertraging van de bedrijvigheid.

IV.6.2 Belangrijkste activiteiten

Tabel IV.24 Evolutie van de productie in de bouwsector en zijn subsectoren

(in miljoen euro)

NACE	Omschrijving	2003	2004	(%)	Eerste 6 maanden 2004	Eerste 6 maanden 2005	(%)	Ge- wicht van de sec- tor in 2004 (%)
45	Bouwnijverheid	14.462,8	15.072,5	4,2	7.857,5	7.867,2	0,1	100,0
	Gebouwen	6.653,0	7.039,4	5,8	3.779,3	3.744,2	-0,9	46,7
	Voltooiingswerken	4.635,4	4.612,7	-0,5	2.370,5	2.382,2	0,5	30,6
	Grond-, water- en wegebouw	3.174,3	3.420,4	7,8	1.707,6	1.740,7	1,9	22,7
451	Het bouwrijp maken van terreinen	412,1	435,7	5,7	224,7	211,4	-5,9	2,9
	Gebouwen	103,6	96,8	-6,5	57,2	44,7	-21,8	
	Voltooiingswerken	0,1	0,0	-100,0	0,0	0,0	0,0	
	Grond-, water- en wegebouw	308,4	338,8	9,9	167,5	166,7	-0,4	
452	Burgerlijke en utiliteitsbouw; weg- en waterbouw	9.442,7	10.040,1	6,3	5.284,7	5.273,3	-0,2	66,6
	Gebouwen	6.446,8	6.786,7	5,3	3.645,8	3.614,0	-0,9	
	Voltooiingswerken	152,1	195,9	28,8	112,0	94,8	-15,4	
	Grond-, water- en wegebouw	2.843,8	3.057,5	7,5	1.526,9	1.564,6	2,5	
453	Bouwinstallatie	2.705,6	2.631,4	-2,7	1.334,6	1.361,3	2,0	17,5
	Gebouwen	11,3	15,5	37,1	9,1	8,6	-4,8	
	Voltooiingswerken	2.674,1	2.593,3	-3,0	1.313,1	1.343,9	2,3	
	Grond-, water- en wegebouw	20,2	22,5	11,4	12,4	8,8	-29,5	
454	Afwerking van gebouwen	1.780,5	1.844,5	3,6	955,7	191,2	-80,0	12,2
	Gebouwen	29,8	21,3	-28,6	10,4	4,3	-58,5	
	Voltooiingswerken	1.750,7	1.823,2	4,1	945,3	186,9	-80,2	
	Grond-, water- en wegebouw	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	
455	Verhuur van machines met bedieningspersoneel	121,9	120,9	-0,9	57,7	64,0	10,8	0,8
	Gebouwen	61,5	119,1	93,6	56,8	63,2	11,2	
	Voltooiingswerken	58,5	0,2	-99,7	0,1	0,1	12,7	
	Grond-, water- en wegebouw	1,9	1,6	-15,7	0,8	0,7	-17,8	

Bron: FOD Economie-E8, berekeningen FOD Economie-E4

De waarde van de bestellingen in de hele sector steeg van 14.462 miljoen euro in 2003 naar 15.072 miljoen euro in 2004, dit is een verhoging met 4,2 %.

Het grootste deel van de bestellingen viel onder sectie 452 "bouw van gebouwen of van bruggen en wegen", wat verklaard kan worden door het belang van de activiteiten in die subsector ³⁵.

De bestellingen met betrekking tot de in rubriek "bruggen en wegen" ingedeelde activiteiten stegen van 3.174 miljoen euro in 2003 naar 3.420 miljoen euro in 2004, een toename met 7,8 %. Deze positieve dynamiek duurde voort tot eind 2004. De eerste maanden van 2005 leken een zekere daling aan te geven, die ongetwijfeld te wijten was aan het feit dat deze activiteiten rechtstreeks afhangen van de overheidsbestellingen en dus van de overheidsfinanciën. De nakende gemeenteraadsverkiezingen van oktober 2006 zouden de overheidsinvesteringen in infrastructuurwerken kunnen verhogen en de vraag naar werken opnieuw aanwakkeren.

³⁵ Sectie 451 omvat afbraak van gebouwen en grondwerken, opruiming van bouwterreinen, peilingen en proefboringen en nemen van bodemonsters voor de bouw evenals voor geofysische, geologische en aanverwante studies en uitvoering van horizontale boringen voor het leggen van kabels of leidingen.

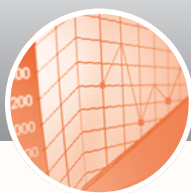
Sectie 452 omvat :

- bouwwerkzaamheden met inbegrip van kunstwerken (huizen, woongebouwen, kantoorgebouwen, industriële, handels- of landbouwgebouwen, tunnels, bruggen, viaducten, langeafstandsleidingen, telecommunicatienetwerken, energievervoerlijnen) ;
- draagconstructies en dakbedekking ;
- aanleg van wegen en autosnelwegen, bouw van luchthavens en sportvoorzieningen ;
- waterwerken (baggerwerken, aanleg van havens, waterbekkens, stuwdammen, dijken, kanalen en andere waterwegen, sluizen en andere normalisatiewerken ; aanleg van klaarpannen en andere waterzuiveringswerken ; allerhande onderwaterwerken) ;
- andere gespecialiseerde bouwwerkzaamheden (activiteiten die betrekking hebben op een gemeenschappelijk aspect van verschillende werken en speciale bekwaamheden en gespecialiseerd materiaal vereisen).

Sectie 453 omvat elektrische installaties, isolatiewerken, loodgieterij, enz....

Sectie 454 omvat pleisterwerken, schrijnwerkerij, vloer- en muurbekleding, schilderwerken en glaswerken, enz....

Sectie 455 omvat de verhuur van kranen met bediener.

IV.6.3 Tewerkstelling

Tabel IV.25 Evolutie van de tewerkstelling in de bouw

NACE	Omschrijving	2003	2004	Δ (%)	Eerste 6 maanden 2004	Eerste 6 maanden 2005	Δ (%)	Gewicht van de sector in 2004 (%)
45	Bouwnijverheid							
	Aantal arbeiders	100.510	97.055	-3,4	97.563	95.429	-2,2	
	Aantal bedienden	22.836	22.567	-1,2	22.583	22.724	0,6	
	Totaal	123.346	119.622	-3,0	120.146	118.153	-1,7	100,0
451	Het bouwrijp maken van terreinen							
	Aantal arbeiders	2.703	2.561	-5,3	2.633	2.320	-11,9	
	Aantal bedienden	335	342	2,0	346	323	-6,6	
	Totaal	3.038	2.902	-4,5	2.978	2.643	-11,3	2,4
452	Burgerlijke en utiliteitsbouw							
	Aantal arbeiders	62.639	60.806	-2,9	61.230	60.293	-1,5	
	Aantal bedienden	12.792	12.881	0,7	12.855	13.145	2,3	
	Totaal	75.431	73.687	-2,3	74.086	73.438	-0,9	61,6
453	Bouwinstallatie							
	Aantal arbeiders	18.678	17.673	-5,4	17.623	17.332	-1,7	
	Aantal bedienden	6.692	6.342	-5,2	6.377	6.254	-1,9	
	Totaal	25.370	24.016	-5,3	24.000	23.586	-1,7	20,1
454	Afwerking van gebouwen							
	Aantal arbeiders	15.906	15.426	-3,0	15.474	14.853	-4,0	
	Aantal bedienden	2.882	2.873	-0,3	2.870	2.882	0,4	
	Totaal	18.787	18.300	-2,6	18.343	17.735	-3,3	15,3
455	Verhuur van machines met bedieningspersoneel							
	Aantal arbeiders	585	588	0,4	604	597	-1,1	
	Aantal bedienden	135	129	-4,7	135	130	-4,2	
	Totaal	720	716	-0,5	739	727	-1,7	0,6

Bron: FOD Economie-E8, berekeningen FOD Economie-E4.

De bouwnijverheid is een zeer arbeidsintensieve sector die gekenmerkt wordt door een structureel gebrek aan geschoolde arbeidskrachten en een scherpe concurrentie vanwege buitenlandse werkkrachten. De sector wordt gekenmerkt door een lage invoer, zodat er weinig delocalisatiemogelijkheden zijn, vergeleken met andere sectoren.

Het percentage werkgevers, zelfstandigen en helpers in de totale tewerkstelling is hoog en het aandeel loontrekkenden is er dan ook kleiner dan in de andere sectoren.

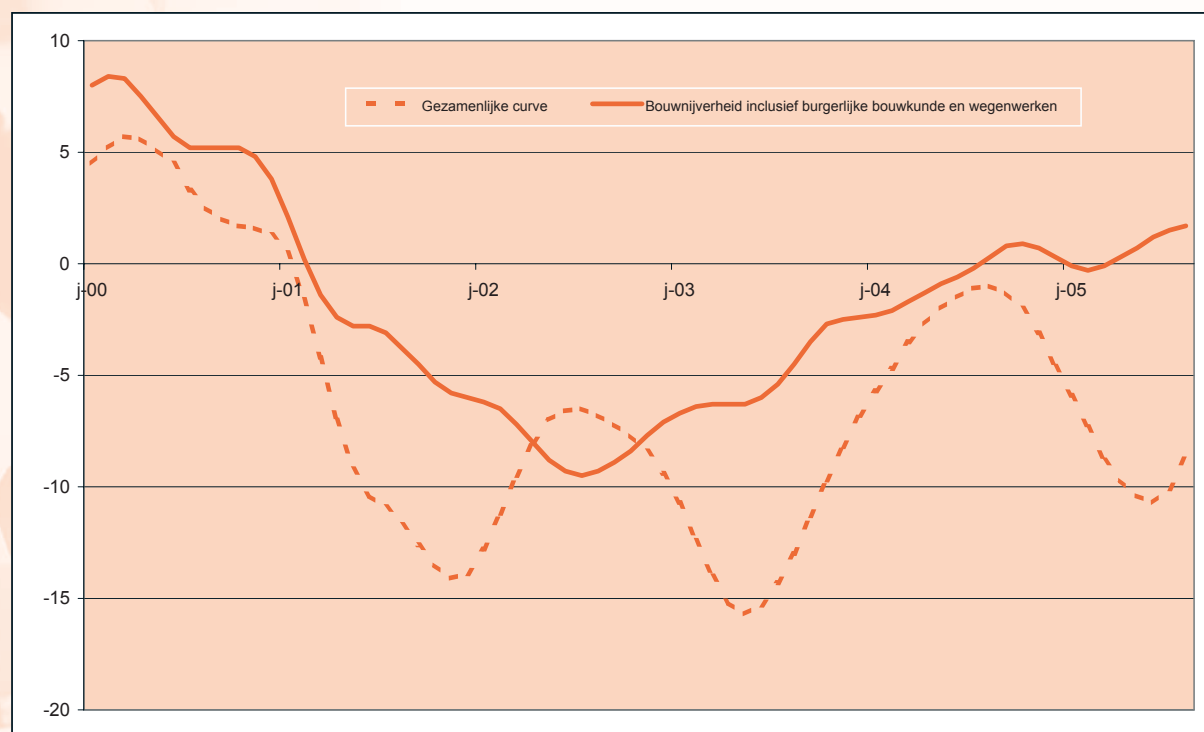
De globale tewerkstelling daalde met 3 % in 2004, niettegenstaande de gestage bedrijvigheid in dat jaar. Zij was dominerend in de bouw van flatgebouwen. De vertraging van de bedrijvigheid in 2005 kwam tot uiting door een daling van 11,3 % in de afbraakwerken, vergeleken met een jaar voordien.

De toegang tot de arbeidsmarkt voor werknemers uit Centraal- en Oost-Europa wordt geregeld door hun EU-toetredingsverdrag.

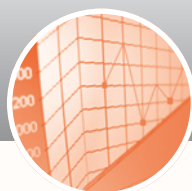
De aanzienlijke productiviteitswinsten in de gemechaniseerde activiteiten (bruggen en wegen, grote werken ...) kunnen bepaalde afnamen van de tewerkstelling verklaren.

IV.6.4 Vitaliteit

Grafiek IV.39 Synthetische curve - Indicator van de bedrijvigheid (afgevlakte reeks)

Bron: Indicatoren NBB.

De afgevlakte algemene synthetische curve weerspiegelt met enkele maanden vertraging het fundamentele conjunctuurverloop door eliminatie van de uiterste waarden. De bruto synthetische curve van de verwerkende nijverheid ging in 2005, gedurende oktober en november de hoogte in en bevestigde zo het herstel van september. Het conjunctuurklimaat werd versterkt, maar de bouw, waar de ondernemers sinds twee jaar optimistischer waren dan de bedrijfsleiders in de andere sectoren, vertoonde een quasi-stabilisatie.

Tabel IV.26 Uitgereikte bouwvergunningen

	2003	2004	Δ (%)	Eerste 6 maanden 2004	Eerste 6 maanden 2005	Δ (%)	Gewicht van de sector in 2004 (%)
Woongebouwen							
Aantal gebouwen	25.183	28.233	12,1	15.080	16.595	10,0	
Aantal woningen	45.014	52.105	15,8	27.418	30.589	11,6	
Niet-woongebouwen							
Aantal gebouwen	3.883	4.258	9,7	2.189	2.170	-0,9	
minder dan 3.000 m ³	2.346	2.520	7,4	nb	nb		59,2
3.000 tot 9.999 m ³	1.000	1.078	7,8	nb	nb		25,3
10.000 tot 19.999 m ³	271	323	19,2	nb	nb		7,6
20.000 tot 49.999 m ³	175	207	18,3	nb	nb		4,9
Meer dan 50.000 m ³	91	130	42,9	nb	nb		3,1
Verbouwingen bij woongebouwen							
Aantal gebouwen	28.692	27.930	-2,7	14.790	14.610	-1,2	

Bron: FOD Economie-E8, berekeningen FOD Economie-E4.
nb: niet beschikbaar.

Tabel IV.27 Gebouwen in uitvoering

	2003	2004	(%)	Eerste 5 maanden 2004	Eerste 5 maanden 2005	(%)	Gewicht van de sector in 2004 (%)
Woongebouwen							
Aantal gebouwen	23.051	25.049	8,7	11.059	10.623	-3,9	
Aantal woningen	41.099	45.014	9,5	19.990	19.159	-4,2	
Niet-woongebouwen							
Aantal gebouwen	3.658	3.796	3,8	1.623	1.403	-13,6	
minder dan 3.000 m ³	2.236	2.223	-0,6	nb	nb		58,6
3.000 tot 9.999 m ³	927	973	5,0	nb	nb		25,6
10.000 tot 19.999 m ³	241	289	19,9	nb	nb		7,6
20.000 tot 49.999 m ³	162	201	24,1	nb	nb		5,3
meer dan 50.000 m ³	87	112	28,7	nb	nb		3,0
Verbouwingen bij woongebouwen							
Aantal gebouwen	25.647	25.602	-0,2	11.258	9.768	-13,2	

Bron: FOD Economie-E8, berekeningen FOD Economie-E4.
nb: niet beschikbaar.

Woningbouw

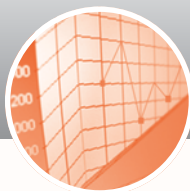
Er bestaat een verband tussen het verloop van de subsector woningbouw en dat van de algemene economische conjunctuur, in die mate dat de investeringen in huisvesting parallel de hoogte ingaan met de stijging van het reëel beschikbaar gezinsinkomen.

In 2004 werden er 52.105 bouwvergunningen voor woningen afgegeven tegen 45.014 in 2003, wat neerkomt op een stijging met 15,8 %. Het aantal woningen in opbouw steeg van 41.099 in 2003 naar 45.014 in 2004, d.i. een toename met 9,5 %. Dit niveau werd sinds lang niet meer gehaald. Een regelmatige en sterke stijging van het aantal bouwvergunningen in de subsector appartementen verklaarde deze toename. Vergeleken met het jaar ervoor zou het aantal nieuwe woningen van dit type van maart 2002 tot maart 2005 met 50 % zijn gestegen.

Het aantal toegestane nieuwe eengezinswoningen nam slechts met 14 % toe in diezelfde periode.

De appartementen vertegenwoordigden dus iets meer dan de helft van het totale aantal toegestane nieuwe woningen. De vraag naar nieuwe appartementen werd tevens groter, wat getuigde van een verandering in de behoeften of voorkeur. De daling van verbouwingsprojecten voor woongebouwen wijst mogelijk op een aan de gang zijnde gedragsverandering.

De sterke stijging van het aantal toegestane nieuwe woningen in 2004 was toe te schrijven aan de daling van de rentevoet voor hypothecaire leningen. Zij zou tevens kunnen worden verklaard door het toenemende aandeel van krediet met jaarlijks herzienbare rentevoet in de hypothecaire leningen. Doordat bij die leningen de maandelijkse afbetaling in het begin lager ligt, verhoogt het vermogen om te lenen bij de gezinnen.

Niet-woningbouw

In 2004 werden er 4.258 bouwvergunningen afgegeven voor niet-woningbouw (overheid, landbouw, handel, industrie) tegen 3.883 in 2003, d.i. een stijging met 9,7 %. Het aantal woningen in opbouw ging van 3.658 naar 3.769, een verhoging van 3,8 %.

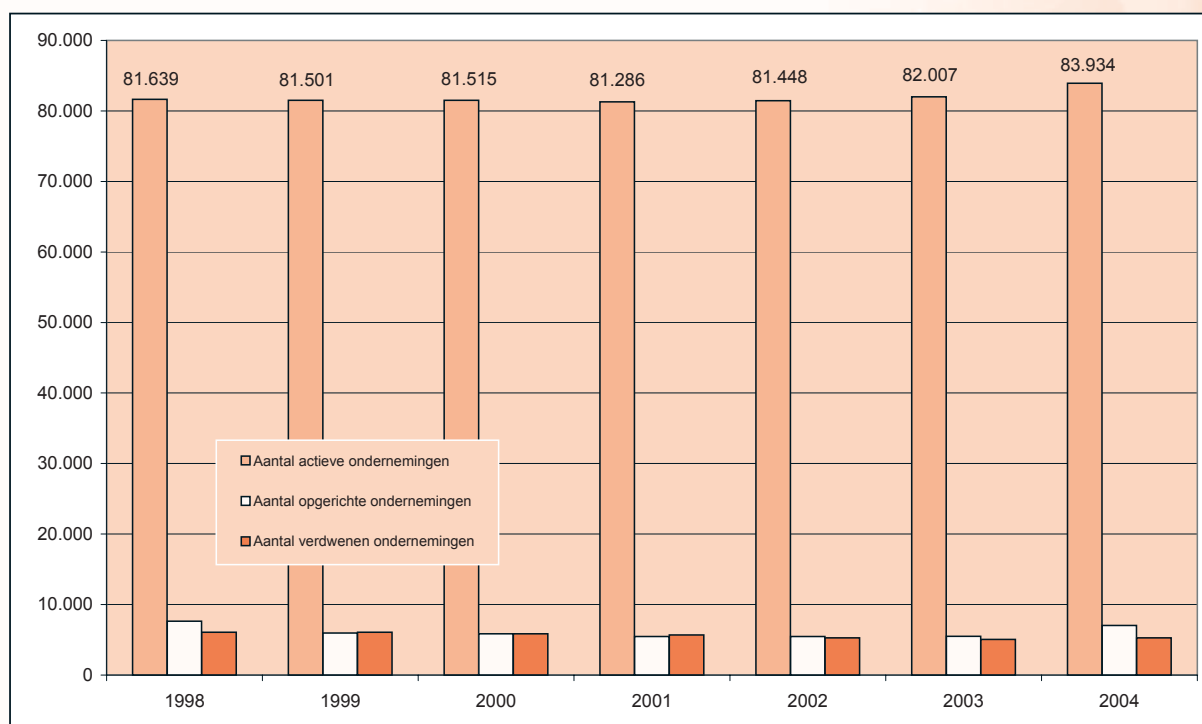
De toename van het aantal bouwvergunningen in 2004 was toe te schrijven aan een inhaalbeweging na twee jaar van sterke achteruitgang.

Het in 2005 vastgestelde tempoverlies van de vraag naar niet-woningbouw werd gecompenseerd door de aanhoudende vraag naar nieuwe woningen. De investeringen in woningen, en niet meer die in ondernemingsgebouwen, vormden dus de drijvende kracht van de bouwactiviteit.

IV.6.5 Demografie van de ondernemingen

IV.6.5.1 Aantal ondernemingen

Grafiek IV.40 Evolutie van het aantal ondernemingen in de bouwsector

Bron: FOD Economie-E8.

Van 1998 tot 2002 bleef het aantal ondernemingen stabiel en schommelde het tussen 81.000 en 82.000. In 2003 werd de grens van 82.000 overschreden en in 2004 steeg hun aantal fors tot 83.934, dit waren 1.927 ondernemingen meer dan het jaar ervoor.

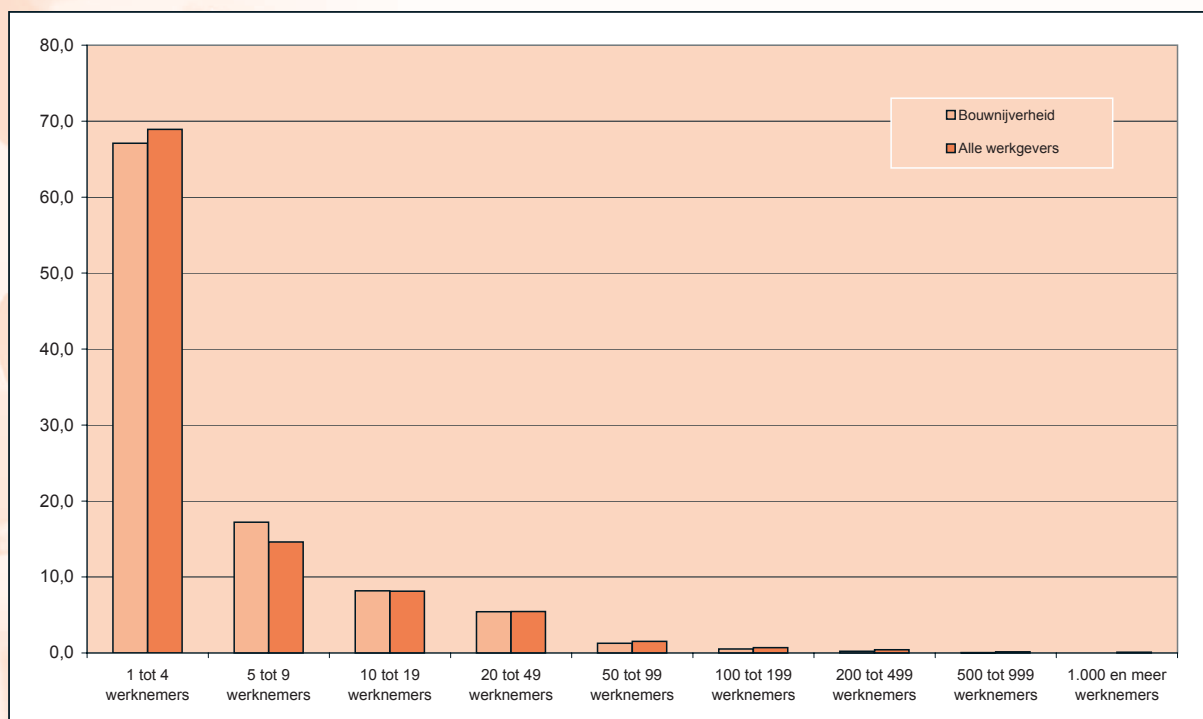
IV.6.5.2 Grootte van de ondernemingen

Tabel IV.28 Aantal werkgevers per personeelsklasse in de bouwsector
(tweede kwartaal 2004)

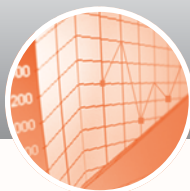
Personeelsklasse	2004	Aandeel (%)
1 tot 4 werknemers	16.260	67,1
5 tot 9 werknemers	4.173	17,2
10 tot 19 werknemers	1.982	8,2
20 tot 49 werknemers	1.318	5,4
50 tot 99 werknemers	311	1,3
100 tot 199 werknemers	125	0,5
200 tot 499 werknemers	54	0,2
500 tot 999 werknemers	11	0,0
1000 en meer werknemers	3	0,0
Totaal	24.237	

Bron: RSZ, berekeningen FOD Economie-E4.

Grafiek IV.41 Verdeling van het aantal werkgevers per personeelsklasse in de bouwsector vergeleken met het totale aantal werkgevers per personeelsklasse
(tweede kwartaal 2004)
(in %)

Bron: RSZ.

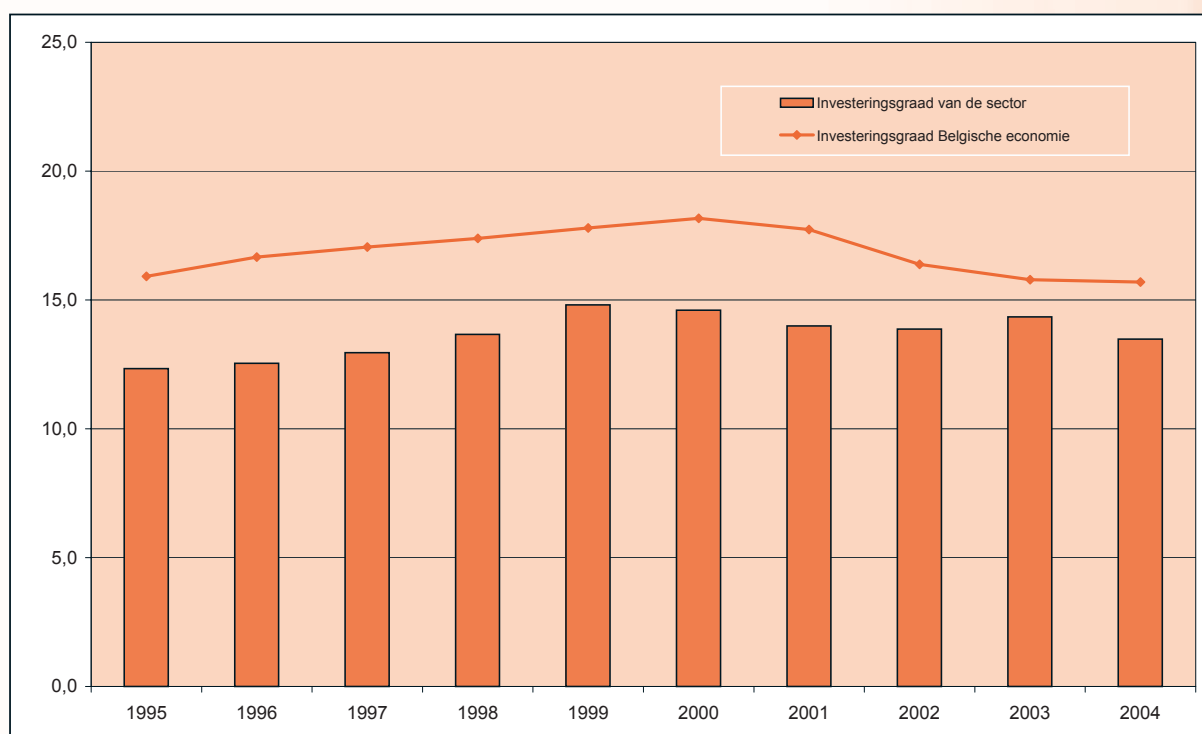

Uit tabel IV.28 en grafiek IV.41 betreffende de omvang van de ondernemingen treden twee specifieke kenmerken van de sector naar voren: enerzijds het overwicht van de ondernemingen met minder dan 10 personen en het hoge aantal eenmansondernemingen, anderzijds de sterke tewerkstellingsconcentratie in ondernemingen met meer dan 50 werknemers.

IV.6.6 Investeringsgraad en financiële gezondheid

Grafiek IV.42 Investeringsgraad in de bouwsector en in de Belgische economie³⁶

(in %)

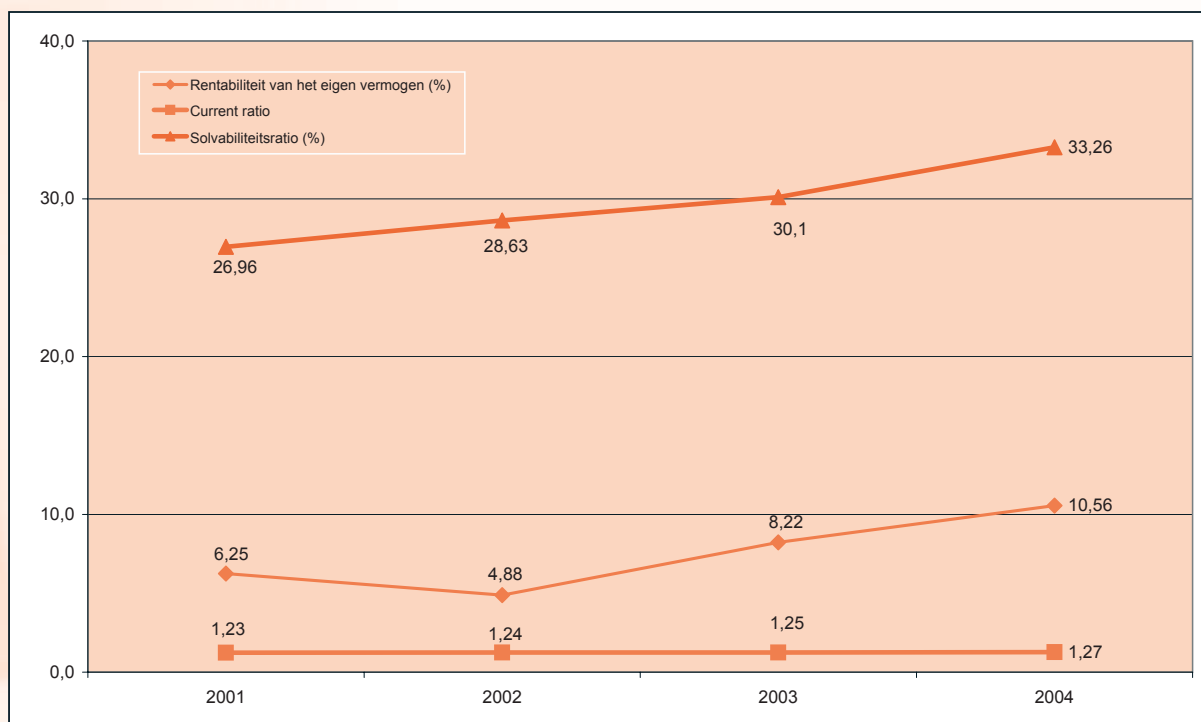
Bron : INR, berekeningen FOD Economie-E4.

Hoewel de investeringsgraad in de bouwsector lager is dan die in de hele Belgische economie, is het verloop ervan nogal gelijklopend. Voor de sector werd in 2003 een stijging van de investeringen en daarna weer een daling waargenomen. De dalende trend begon in 1999.

³⁶ De investeringsgraad is gelijk aan de bruto vaste kapitaalvorming in verhouding tot de toegevoegde waarde. Voor de Belgische economie werd er geen rekening gehouden met de post woningen.

Grafiek IV.43 Evolutie van de financiële toestand van de bouwsector³⁷

Bron: Belfirst – Bureau Van Dijk.

De in de laatste twee jaar vastgestelde verbetering van de rentabiliteit was voornamelijk te danken aan het aanzienlijke herstel van de netto resultaten na belastingen. De sector genoot het consumentenvertrouwen. De ondernemingen van de sector beschikten op korte termijn globaal gezien over voldoende liquide middelen om het hoofd te bieden aan hun schulden op korte termijn; de bedrijfskapitaalratio bleef stabiel op 1,2.

De solvabiliteit van de sector verbeterde dankzij de verhoging van het eigen vermogen. Op die manier werd de financiële onafhankelijkheid van de ondernemingen bevorderd.

IV. 7 Distributie (kleinhandel)

De distributiesector behoort tot de NACE 52: detailhandel, met uitzondering van de handel in auto's en tweewielige motorvoertuigen. Hij is samengesteld uit zeven subsectoren: niet-gespecialiseerde winkels (521), gespecialiseerde winkels in voedingsmiddelen (522), gespecialiseerde winkels in farmaceutische producten en medische artikelen, parfumerie en schoonheidsproducten (523), overige gespecialiseerde winkels in nieuwe producten (524), detailhandel in tweedehandsartikelen en antiek in winkels (525), detailhandel niet in winkels (526) en reparatie van consumentenartikelen (527).

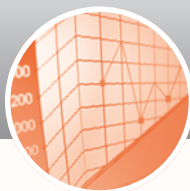
³⁷ De cijfers worden verkregen door samenvoeging van de tot de sector NACE 45 behorende ondernemingen bij Belfirst. Voor 2004 omvatte de publicatie van de jaarrekeningen 22.370 ondernemingen waarvan de primaire activiteit verbonden is met de NACE-Bel 45 -code.

De volgende cijfers werden gebruikt :

Rentabiliteitsratio : $\text{Netto rentabiliteit van het eigen vermogen na belasting} \left(\frac{70/67}{10/15} \right) * 100$

Bedrijfskapitaalratio : $29/58 / \left(\frac{42}{48} + \frac{492}{3} \right)$

Solvabiliteitsratio : $\text{Eigen vermogen} / \text{Balanstotaal} \left(\frac{10/15}{20/58} \right) * 100$

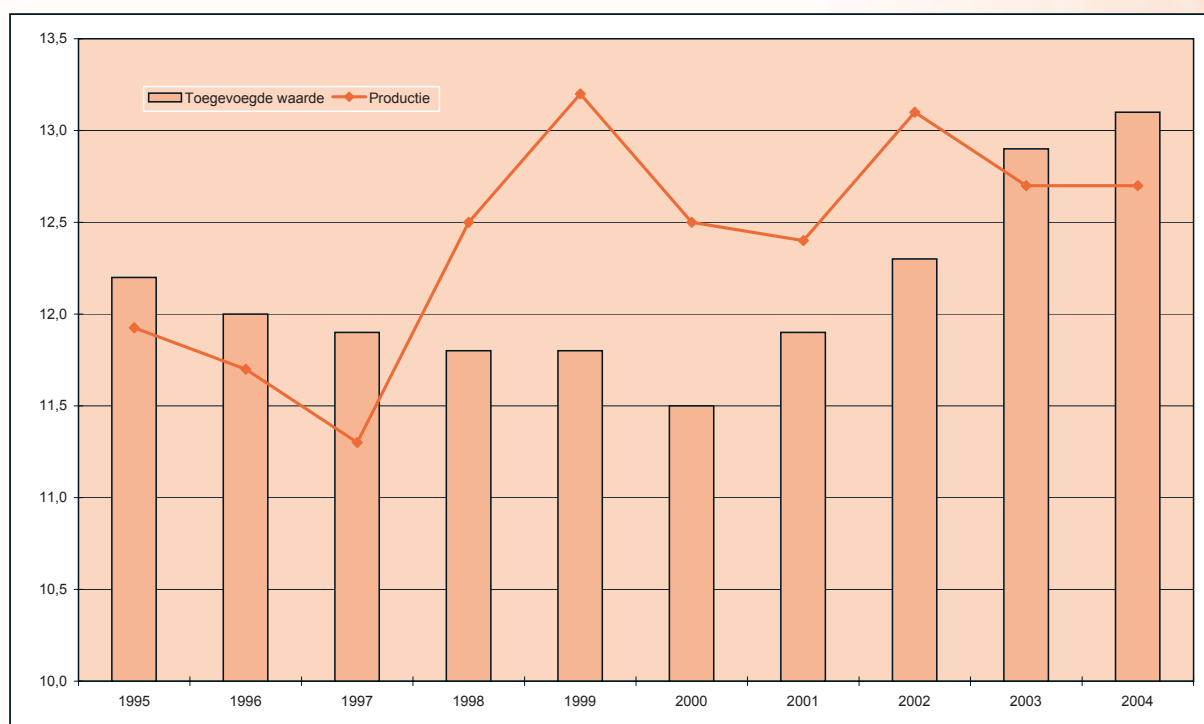

Het onderscheid binnen sectie G van de NACE (groot- en detailhandel; herstel van auto's en huishoudartikelen) kon niet worden gemaakt in de grafieken IV.44 en IV.47. Naast sector 52, zijn de sectoren 50 (verkoop, onderhoud en reparatie van motorvoertuigen en motorrijwielen; detailhandel in motorbrandstoffen) en 51 (groothandel en handelsbemiddeling, met uitzondering van detailhandel in motorvoertuigen en motorrijwielen) erin opgenomen. Deze drie NACE-codes vertegenwoordigen wat doorgaans de sector « Handel en Distributie » wordt genoemd.

IV.7.1 Aandeel in de Belgische economie

Grafiek IV.44 Toegevoegde waarde en productie van de sector handel en distributie

(NACE G)
(in % van de totale toegevoegde waarde en van de totale productie van de Belgische economie)

Bron: INR, berekeningen FOD Economie-E4.

In 2004 vertegenwoordigden de toegevoegde waarde en de productie van de handel en de distributie respectievelijk 33,5 en 75,9 miljard euro.

De door de sector geproduceerde toegevoegde waarde liep globaal terug tot in 2000 om nadien weer aanzienlijk te stijgen en in 2004 uit te komen op 13,1 % van de totale toegevoegde waarde van het land.

De productie van de handel en de distributie volgde een onregelmatiger verloop met opeenvolgende stijgingen en dalingen. In 2004 kwam ze uit op 12,7 % van de totale Belgische productie.

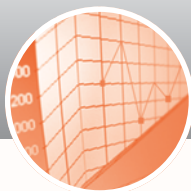
IV.7.2 Belangrijkste activiteiten

Tabel IV.29 Evolutie van de omzet in de sector van de detailhandel en zijn subsectoren
(in miljoen euro)

NACE	Omschrijving	2003	2004	Δ (%)	Eerste 6 maanden 2004	Eerste 6 maanden 2005	Δ (%)	Ge-wicht van de sector in 2004 (%)
52	Detailhandel	59.447.700	62.543.365	5,2	30.373.189	31.117.353	2,5	100,0
521	Detailhandel in niet-ge-specialiseerde winkels	24.546.040	25.818.816	5,2	12.614.516	12.834.028	1,7	41,3
522	Detailhandel in voedings- en genotmid-delen in ge-specialiseerde winkels	4.540.234	4.626.836	1,9	2.245.848	2.184.253	-2,7	7,4
523	Detailhandel in farma-ceutische en medische ar-tikelen in ge-specialiseerde winkels	5.203.773	5.595.133	7,5	2.735.458	2.891.287	5,7	8,9
524	Overige ge-specialiseerde detailhandel in nieuwe ar-tikelen in ge-specialiseerde winkels	22.913.330	23.922.098	4,4	11.481.637	12.093.885	5,3	38,2
525	Detailhandel in tweede-handsgoe-deren en antiques in winkels	270.926	282.703	4,3	123.581	132.357	7,1	0,5
526	Detailhandel, niet in win-kels	1.598.512	1.925.201	20,4	985.920	799.254	-18,9	3,1
527	Reparatie van consumen-tenartikelen	374.886	372.577	-0,6	186.228	182.289	2,1	0,6

Bron: FOD Economie-E8.

Wij staan garant voor
een concurrentiële, duurzame en evenwichtige markt

Tabel IV.29 geeft het netto verloop van de detailhandelsomzet in 2004 weer (5,2 %). De opmerkelijkste stijging kwam van de subsector detailhandel, niet in winkels of postorderverkoop, namelijk 20,4 %. De met elektronische handel (e-business) verbonden verkoop was hier zeker niet vreemd aan.

De vooral op voeding en andere artikelen gerichte niet-gespecialiseerde detailhandelszaken en handelszaken met textiel, kleding, schoenen, meubelen, huisraad, elektrische huishoudapparaten, bouwmaterialen, boeken en andere artikelen vertegenwoordigden ongeveer 80 % van de totale detailhandelsomzet.

De in het eerste semester van 2005 vastgestelde lichte omzetstijging van de sector (+2,5 %) bevestigde de conjunctuurvertraging van het laatste kwartaal van 2004. Deze kleinere stijging was toe te schrijven aan de groeivertraging van de binnenlandse vraag die beïnvloed werd door de ongunstige impact van de energieprijsstijging op de stijging van de reële beschikbare inkomens.

IV.7.3 Tewerkstelling

Tabel IV.30 Evolutie van de bezoldigde tewerkstelling in de detailhandelssector

Nace	Statut	2002	2003	Δ (%)	Eerste 6 maanden 2003	Eerste 6 maanden 2004	Δ (%)	Gewicht van de sector in 2003
52	Totaal	210.332	219.821	4,5	212.210	216.907	2,2	100,0
52	Arbeiders	35.326	36.430	3,1	36.039	35.919	-0,3	16,6
52	Bedienden	175.006	183.390	4,8	176.171	180.988	2,7	83,4

Bron: RSZ.

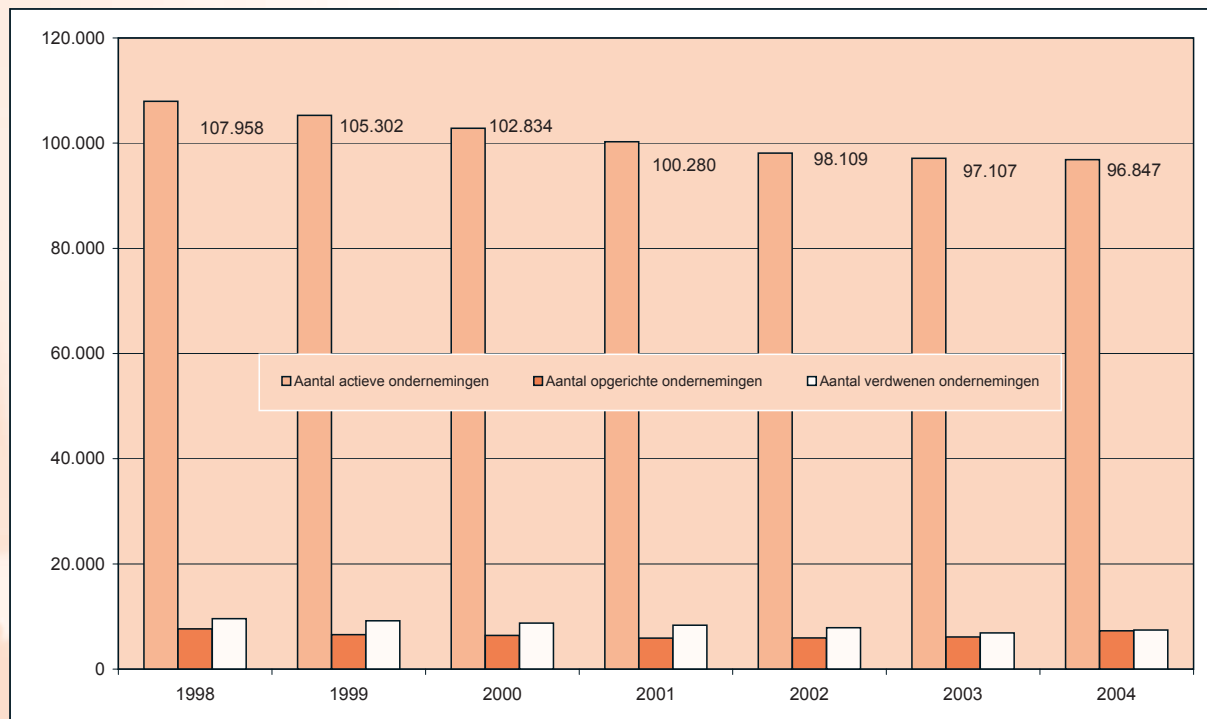
Tabel IV.30 toont aan dat de detailhandel veel mensen en vooral veel bedienden tewerkstelt. In 2003 waren er 5 keer meer bedienden dan arbeiders in de sector.

IV.7.4 Demografie van de ondernemingen

IV.7.4.1 Aantal ondernemingen

Grafiek IV.45 Evolutie van het aantal ondernemingen in de detailhandelssector

Bron: FOD Economie-E8.

Het aantal ondernemingen in de detailhandelssector nam gestaag af in de in grafiek IV.45 beschouwde periode, namelijk van 107.958 naar 96.847. Die daling van 10,3 % was voornamelijk te wijten aan de stopzettingen van de activiteit in de sector van de zelfstandige detailhandel.

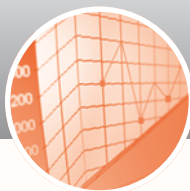
IV.7.4.2 Grootte van de ondernemingen

Tabel IV.31 Aantal werkgevers per personeelsklasse in de detailhandel

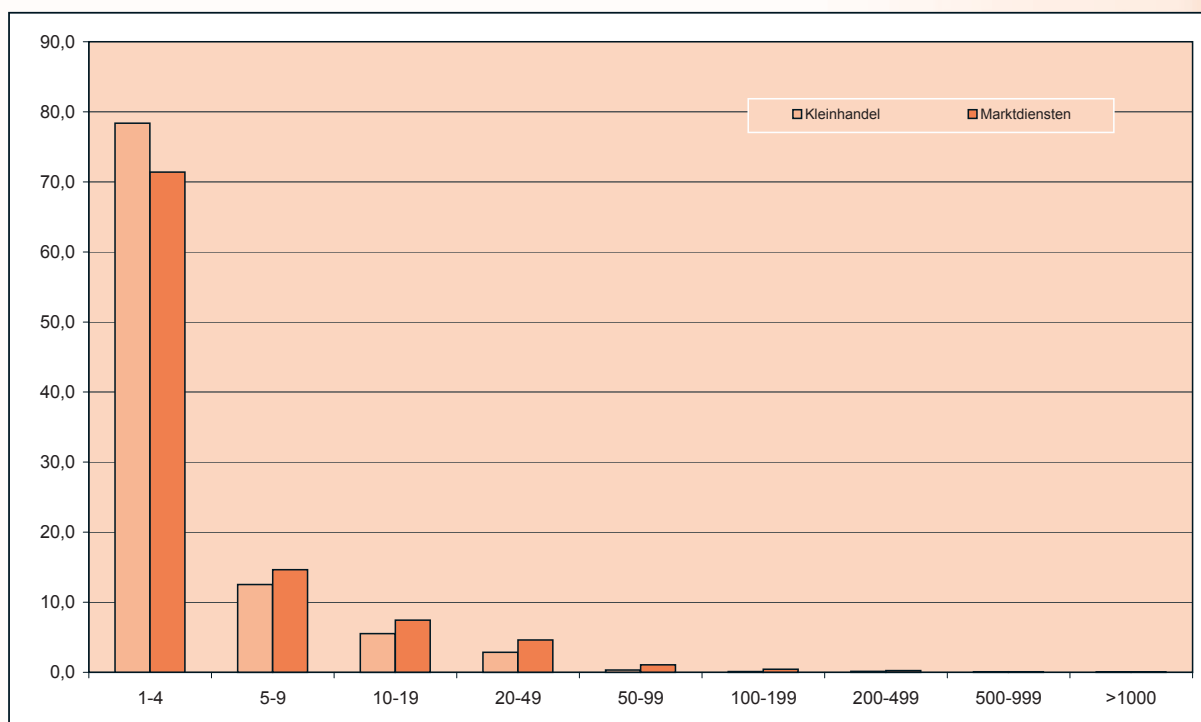
(tweede kwartaal 2004)

Personeels-klasse	1-4	5-9	10-19	20-49	50-99	100-199	200-499	500-999	>1000	Totaal
Aantal werkgevers	23.838	3.810	1.682	866	99	36	38	26	16	30.411
Aantal arbeidsplaatsen	42.133	24.224	22.812	25.997	6.568	5.254	11.673	17.340	65.478	221.479

Bron: RSZ.

Grafiek IV.46 Verdeling van het aantal werkgevers per personeelsklasse in de detailhandelssector vergeleken met het aantal werkgevers per personeelsklasse in alle marktdiensten (tweede kwartaal 2004) (in %)

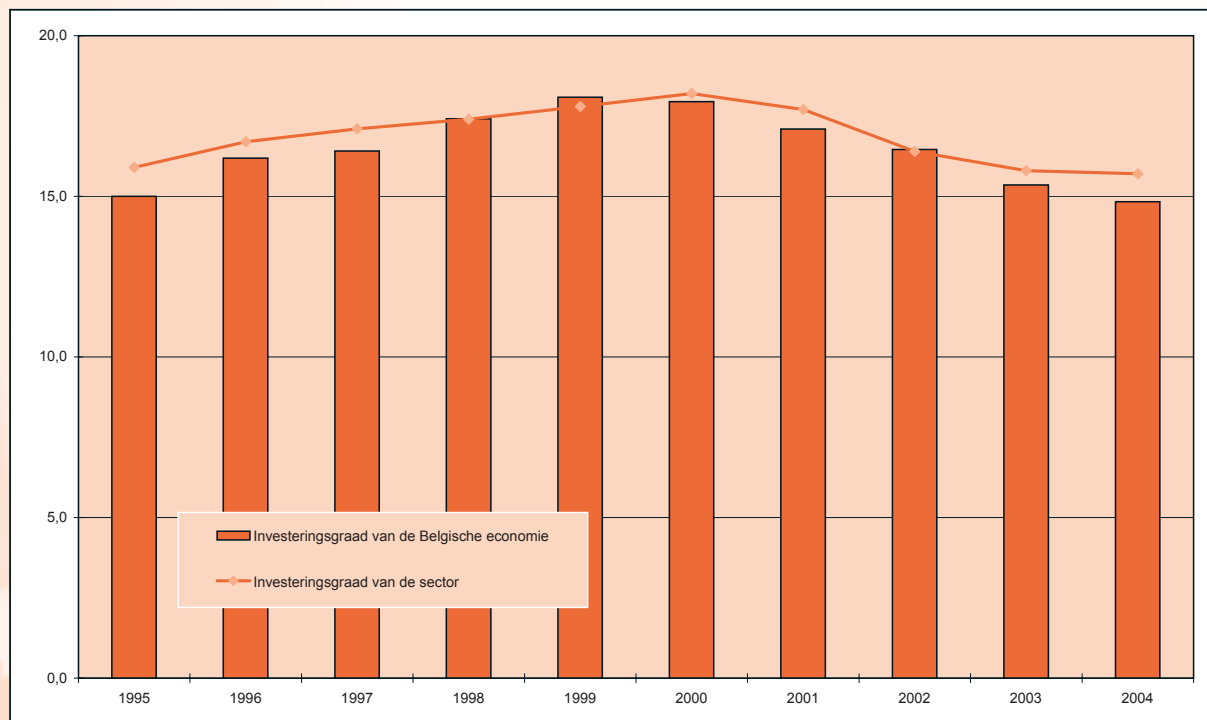
Bron: RSZ.

De ondernemingen met minder dan 50 werknemers vertegenwoordigen 99 % van de ondernemingen en 52 % van de arbeidsplaatsen in de detailhandelssector. Het aandeel van zelfstandigen en zeer kleine ondernemingen (1 tot 4 werknemers) ligt hoger in de detailhandelssector dan voor alle marktdiensten samen. De detailhandel wordt dus vooral vertegenwoordigd door KMO's die meer dan 50 % van alle personeelsleden tewerk stellen. Grote ondernemingen (> 1.000 werknemers) hebben eveneens een groot aandeel (25 %) in de tewerkstelling in de sector.

IV.7.5 Investerings en financiële gezondheid

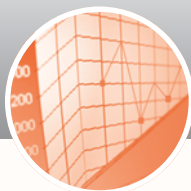
Grafiek IV.47 Investeringsgraad in de handel en de distributie (NACE G) en de Belgische economie³⁸ (in %)

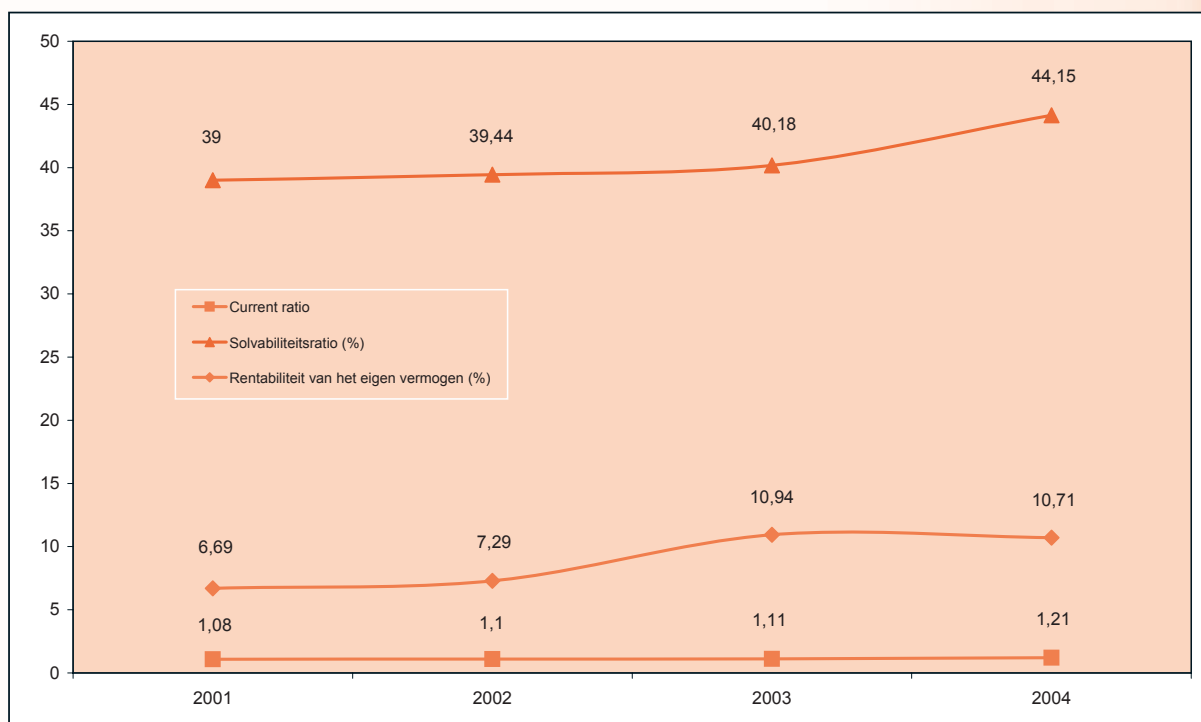
Bron: INR.

Uit grafiek IV.47 blijkt dat de investeringsgraad in de handel en de distributie voor de periode 1995-2004 nog steeds iets minder hoog is (uitgezonderd in 1999) dan die voor de Belgische economie in haar geheel, hoewel het verloop hetzelfde is.

³⁸ De investeringsgraad is gelijk aan de bruto vaste kapitaalvorming op de toegevoegde waarde. Voor de Belgische economie werd de post woningen niet in aanmerking genomen.

Grafiek IV.48 Verloop van de financiële gezondheid in de handel en de distributie³⁹

Bron: Belfirst – Bureau Van Dijk.

Grafiek IV.48 toont aan dat de current ratio sinds 2001 gunstig verliep en uitkwam op 1,21 in 2004. De schuldvorderingen op korte termijn werden aldus gedekt door goed toegankelijk actief.

De rentabiliteit van het eigen vermogen (10,7 % in 2004) steeg sinds 2001, ondanks een lichte inzinking in 2004 ten opzichte van 2003.

De solvabiliteitsratio van de sector steeg in 2004 aanzienlijk t.o.v. 2003, namelijk van 40,18 % naar 44,15 %.

³⁹ De cijfers werden verkregen door samenvoeging van sector 52 bij Belfirst. Voor 2004 waren enkel de rekeningen beschikbaar van 27.366 ondernemingen waarvan de primaire activiteit verbonden is met de NACE-Bel 52 -code (op 33.814 ondernemingen waarnaar verwezen werd).
De volgende cijfers werden gebruikt:
Rentabiliteit van het eigen vermogen: $((70/67)/(10/15))*100$
Current ratio: $29/58 / ((42/48) + (492/3))$
Solvabiliteitsratio: $((10/15)/(20/58))*100$

IV.8 Structuur van de middelgrote en grootdistributie

De dienst Planologie van de Algemene Directie KMO-beleid houdt elk jaar een op 31 december afgesloten quasi exhaustieve telling van de voedingsdetailhandel met zelfbediening in België. Deze telling wordt uitgesplitst volgens de omvang van de vestiging: de hypermarkten (minimale verkooppoppervlakte van 2.500 m²), de supermarkten (tussen 400 en 2.499 m²) en de superettes (tussen 100 en 399 m²).

Door de recente en snelle ontwikkeling van gespecialiseerde ketens, voornamelijk in niet-voeding, werd het onderzoeksveld vanaf 2003 uitgebreid naar die groep. Deze laatste telling is nog niet-exhaustief, maar biedt al een juist beeld van de grote tendensen in de sector.

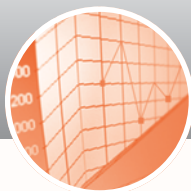
IV.8.1 Voedingshandel met zelfbediening

Tabel IV.32 Evolutie van het aantal vestigingen en van de oppervlakte per winkeltype

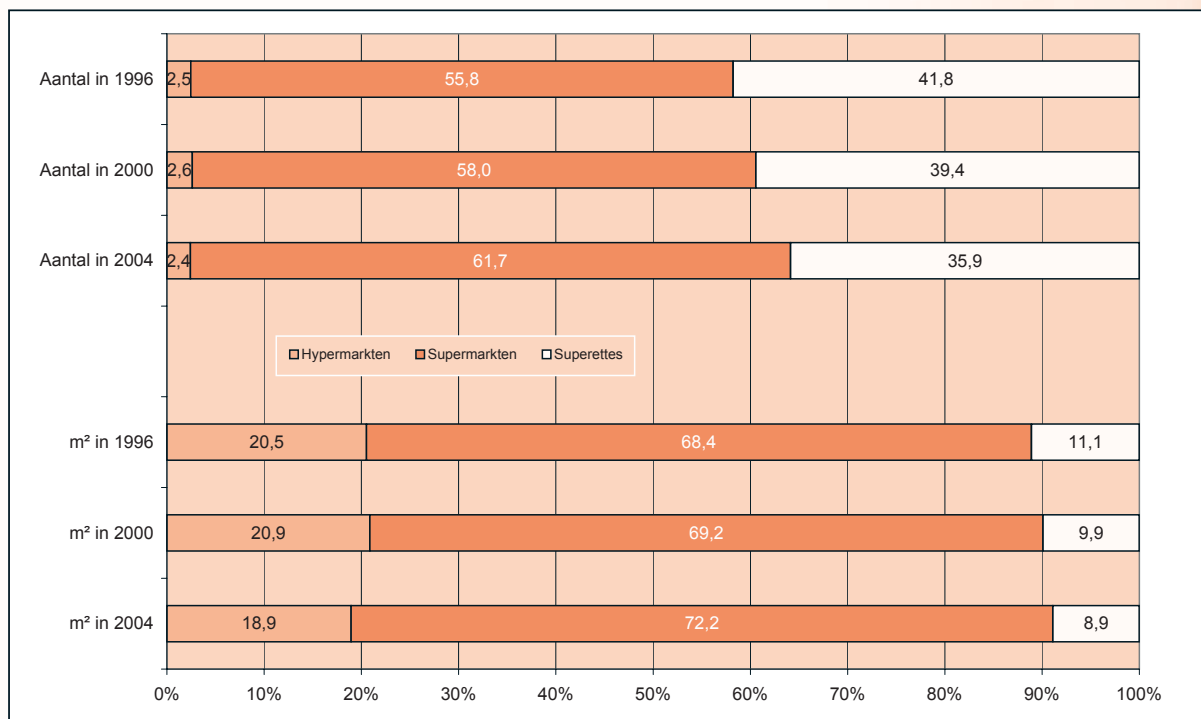
Jaren	Hypermarkten		Supermarkten		Superettes		Totaal	
	Aantal	m ²	Aantal	m ²	Aantal	m ²	Aantal	m ²
1996	94	574.425	2.131	1.914.525	1.596	310.305	3.821	2.799.255
2000	92	576.725	2.042	1.912.945	1.389	273.800	3.523	2.763.470
2004	87	537.725	2.223	2.049.015	1.291	252.600	3.601	2.839.340
1996-2004	-7,4 %	-6,4 %	4,3 %	7,0 %	-19,1 %	-18,6 %	-5,7 %	1,4 %

Bron: FOD Economie-E5.

Vergeleken met 1996 is het totaal aantal vestigingen in 2004 gedaald met 5,7 % en is de totale oppervlakte slechts licht gestegen met 1,4 % of met ongeveer 40.000 m². De toename van de oppervlakte komt vooral door de stijging van het aantal supermarkten met 4,3 % en van hun totale oppervlakte met 7 %. De twee andere winkeltypes verliezen aan vestigingen en aan oppervlakte. De daling is evenwel meer uitgesproken bij de superettes.

Grafiek IV.49 Aandeel van de winkeltypes in aantal vestigingen en in oppervlakte (%)

Bron: FOD Economie-E5.

Van de 3.601 getelde vestigingen in 2004 zijn er 61,7 % supermarkten, 35,9 % superettes en 2,4 % hypermarkten. De supermarkten versterkten hun aandeel, ten nadele van de superettes terwijl de hypermarkten in aantal stabiel bleven.

Op het vlak van oppervlakte domineren de supermarkten vandaag nog meer het winkelaanbod met ongeveer drie vierde van de totale ingenomen handelsoppervlakte (72,2 %). Daarna volgen de hypermarkten (18,9 %) en de superettes die minder dan 10 % van de oppervlakte innemen.

Ten opzichte van 2000 is de totale oppervlakte van alle vestigingen, ongeacht het winkeltype, slechts licht toegenomen, namelijk iets meer dan 40.000 m². De opmerkelijke groei van de oppervlakte van de supermarkten kan voortvloeien uit belangrijke verschuivingen die hebben plaatsgevonden in de aandelen van de supermarkten en van de superettes.

Tabel IV.33 Regionale evolutie per winkeltype van het aantal vestigingen en van hun oppervlakte

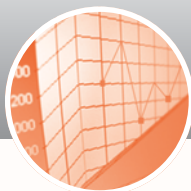
	1996		2004		1996-2004 (%)	
	Aantal	m ²	Aantal	m ²	Aantal	m ²
Vlaanderen						
Hypermarkten	48	249.800	46	231.650	-4,2	-7,3
Supermarkten	1.301	1.118.460	1.294	1.165.075	-0,5	4,2
Superettes	1.146	223.415	818	164.180	-28,6	-26,5
Totaal	2.495	1.591.675	2.158	1.560.905	-13,5	-1,9
Wallonië						
Hypermarkten	37	268.975	32	243.275	-13,5	-9,5
Supermarkten	701	655.845	787	728.965	12,3	11,1
Superettes	389	74.970	392	72.445	0,7	-3,4
Totaal	1.127	999.790	1.211	1.044.685	7,4	4,5
Brussel						
Hypermarkten	9	55.650	9	62.800	0,0	12,8
Supermarkten	129	140.220	142	154.975	10,1	10,5
Superettes	61	11.930	81	15.975	32,8	33,9
Totaal	199	207.800	232	233.750	16,6	12,5

Bron: FOD Economie-E5.

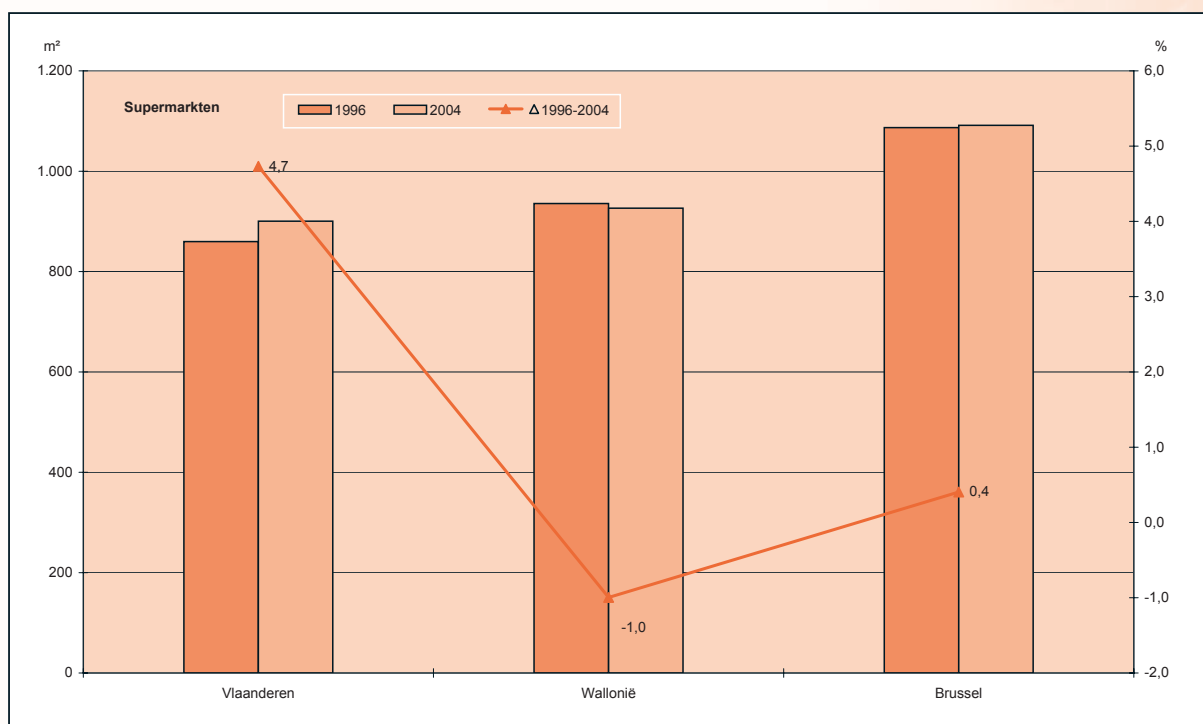
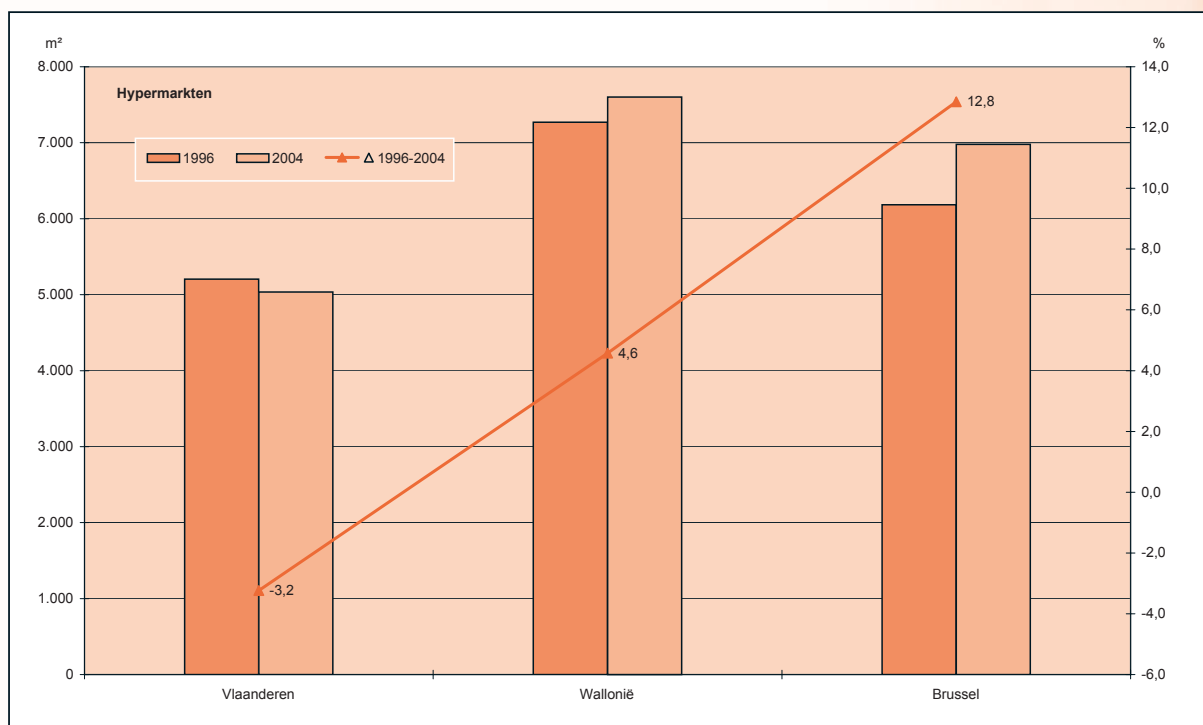
In 2004 ziet de regionale uitsplitsing van het totaal *aantal* vestigingen, ongeacht het winkeltype, er als volgt uit: 60 % in Vlaanderen (2.158 eenheden), 34 % in Wallonië (1.211 eenheden) en 6 % in het Brussels Gewest (232 eenheden). De toestand verschilt natuurlijk volgens winkeltype: 53 % van het totaal aantal hypermarkten situeert zich in Vlaanderen, tegen 10 % in Brussel. De verschillen zijn nog meer uitgesproken op het vlak van de ingenomen verkoops*oppervlakte*, waarbij Wallonië het grootste deel van de winkeloppervlakte van de hypermarkten inneemt.

Wat het aantal vestigingen betreft, is het relatieve aandeel van de verschillende winkeltypes nogal vergelijkbaar tussen de regio's (meer dan 2 % hypermarkten, meer dan 60 % supermarkten en meer dan 30 % superettes). Qua oppervlakte is het relatieve aandeel van de hypermarkten veel groter in Wallonië en in het Brussels Gewest, terwijl dat van de supermarkten en de superettes groter is in Vlaanderen.

Vergeleken met 1996 verliest Vlaanderen in 2004 13,5 % van zijn totaal aantal vestigingen en 1,9 % van zijn ingenomen verkoopsoppervlakte, terwijl in Wallonië en Brussel zowel het totaal aantal vestigingen, met respectievelijk 7,4 % en 16,6 %, als de ingenomen verkoopsoppervlakte, met respectievelijk 4,5 % en 12,5 %, stijgen. Vlaanderen verliest vooral superettes. In Wallonië compenseert de sterke toename van het aantal supermarkten ruimschoots de afname van het aantal hypermarkten. In het Brussels Gewest stijgt het aantal supermarkten en vooral het aantal superettes.

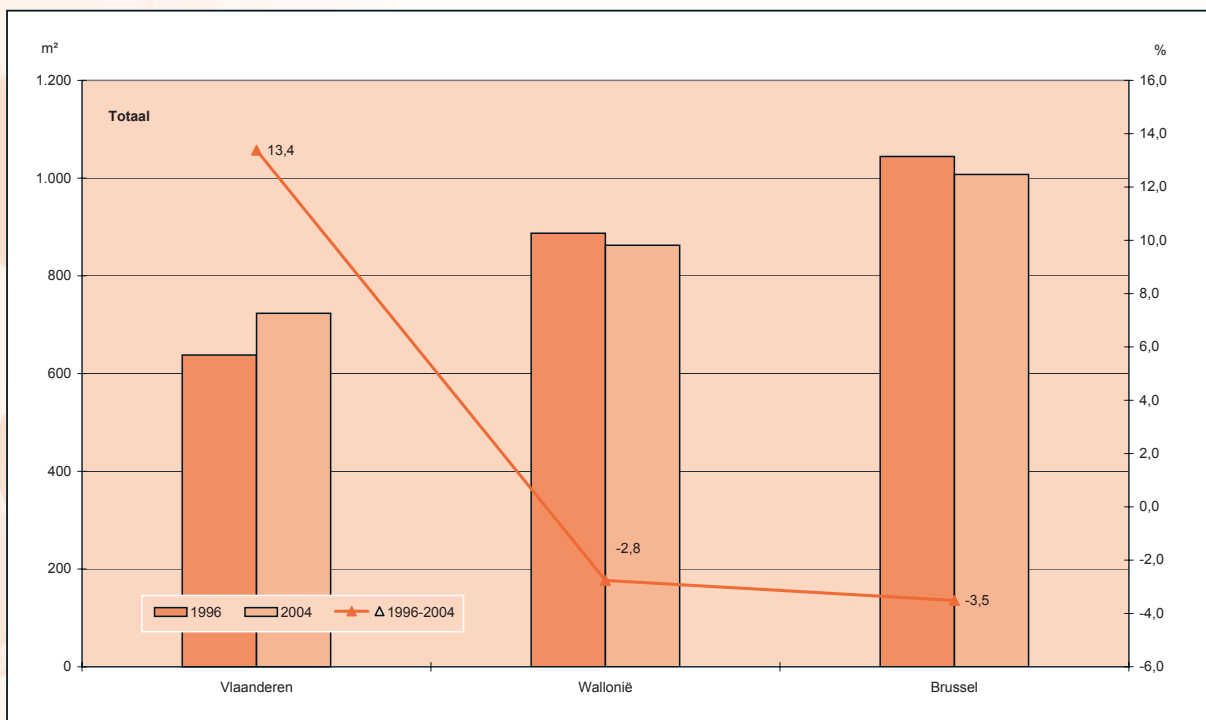
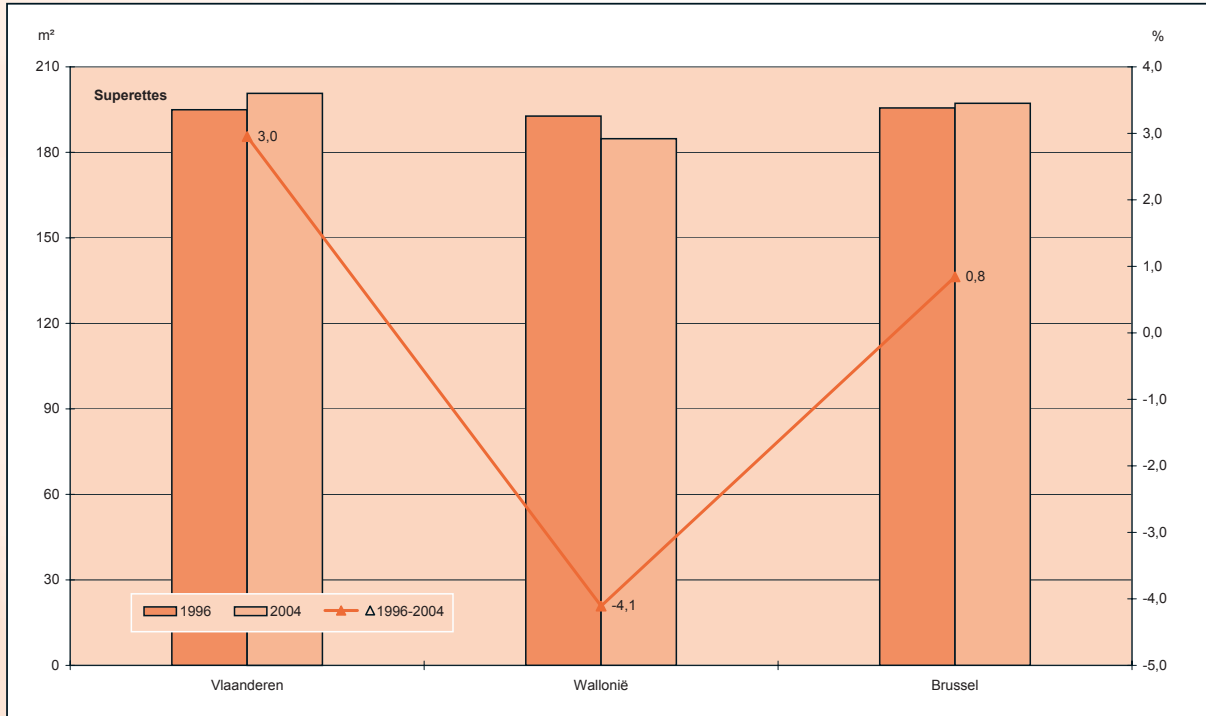
Grafiek IV.50 Gemiddelde oppervlakte van een winkeltype per gewest
 (m²/vestiging links, wijziging in % rechts)

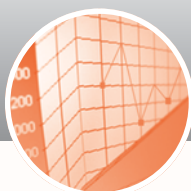

Panorama van de Belgische economie 2004-2005

FOD Economie, K.M.O., Middenstand en Energie

Bron: FOD Economie-E5.

Grafiek IV.50 geeft per gewest de gemiddelde oppervlakte (aantal m²/ aantal vestigingen) van de verschillende winkeltypes weer in 1996 en 2004 (cf. linkerschaal) evenals de evolutie ervan over die periode (cf. rechterschaal). De notie “gemiddelde oppervlakte” is een statistisch gegeven dat niet overeenkomt met de werkelijke oppervlakte van een handelsvestiging.

In het *totaal* heeft Brussel met 1.000 m² de hoogste gemiddelde oppervlakte, vóór Wallonië (ongeveer 900 m²) en Vlaanderen (circa 700 m²). Ten opzichte van 1996 steeg in 2004 alleen in Vlaanderen de gemiddelde oppervlakte (+13,4 %).

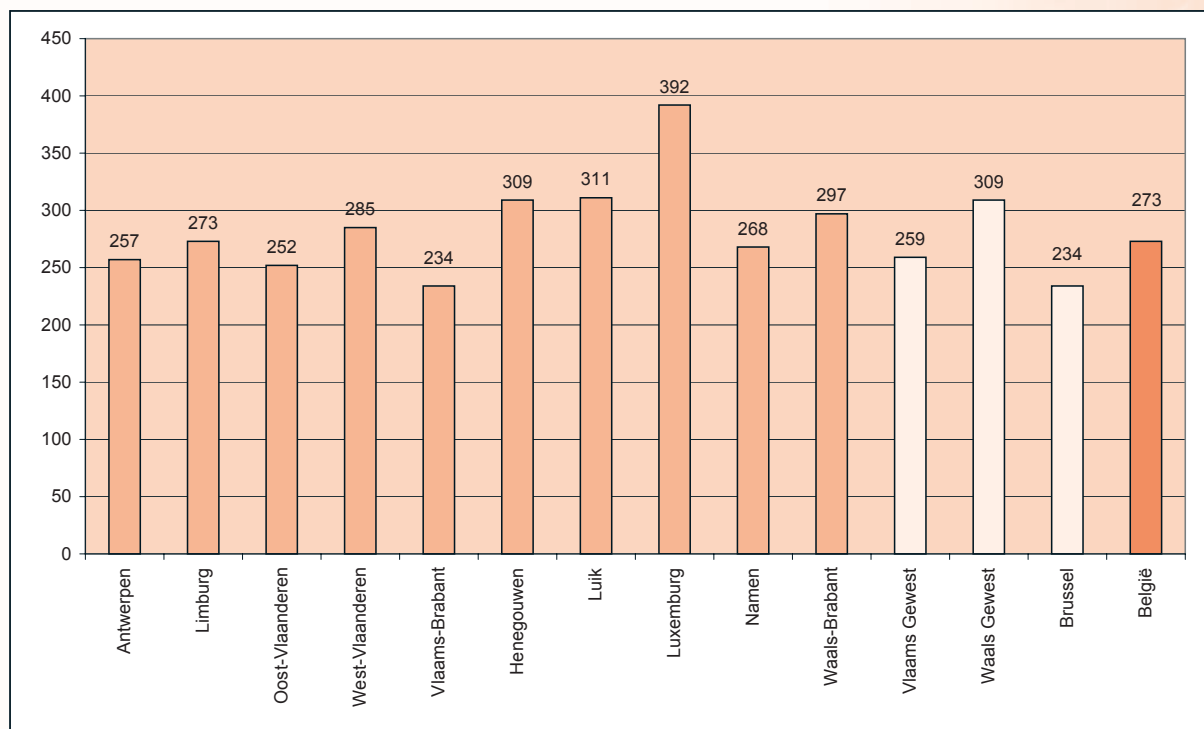
Wat de *hypermarkten* betreft heeft Wallonië in 1996 de hoogste gemiddelde oppervlakte, die nog toenam. Zo werd in 2004 in Wallonië een gemiddelde oppervlakte geteld van 7.600 m²; in Vlaanderen was dit slechts 5.040 m², een cijfer dat ten opzichte van 1996 is gedaald met 3,2 %. Brussel bevindt zich tussen de twee regio's, de gemiddelde oppervlakte steeg in dit gewest van 6.180 m² naar 6.980 m² en komt daarmee in de buurt van deze in Wallonië.

Voor de *supermarkten* ligt de gemiddelde oppervlakte in Wallonië, maar vooral in Brussel, hoger dan in Vlaanderen, ook al zijn de regionale verschillen hier klein (van 850 tot 1.050 m²). Enkel in Vlaanderen stijgt de gemiddelde oppervlakte, 2004 vergeleken met 1996, aanzienlijk (+4,7 %). De gemiddelde oppervlakte in Brussel wijzigde bijna niet en voor Wallonië werd zelfs een lichte daling opgetekend.

Terwijl de gemiddelde oppervlakte *bij de superettes* in 1996 nog bijna identiek was in de verschillende regio's (ongeveer 195 m²), waren er in 2004 uiteenlopende regionale verschillen. In Vlaanderen steeg de gemiddelde oppervlakte met 3 % om uit te komen op 200 m². In Brussel steeg de gemiddelde oppervlakte slechts met 0,8 % en in Wallonië, dat in 1996 al de laagste gemiddelde oppervlakte had, daalde ze met 4,1 %.

Grafiek IV.51 Oppervlaktedensiteit volgens geografische zone in 2004

(m² per 1.000 inwoners)

Bron: FOD Economie-E5.

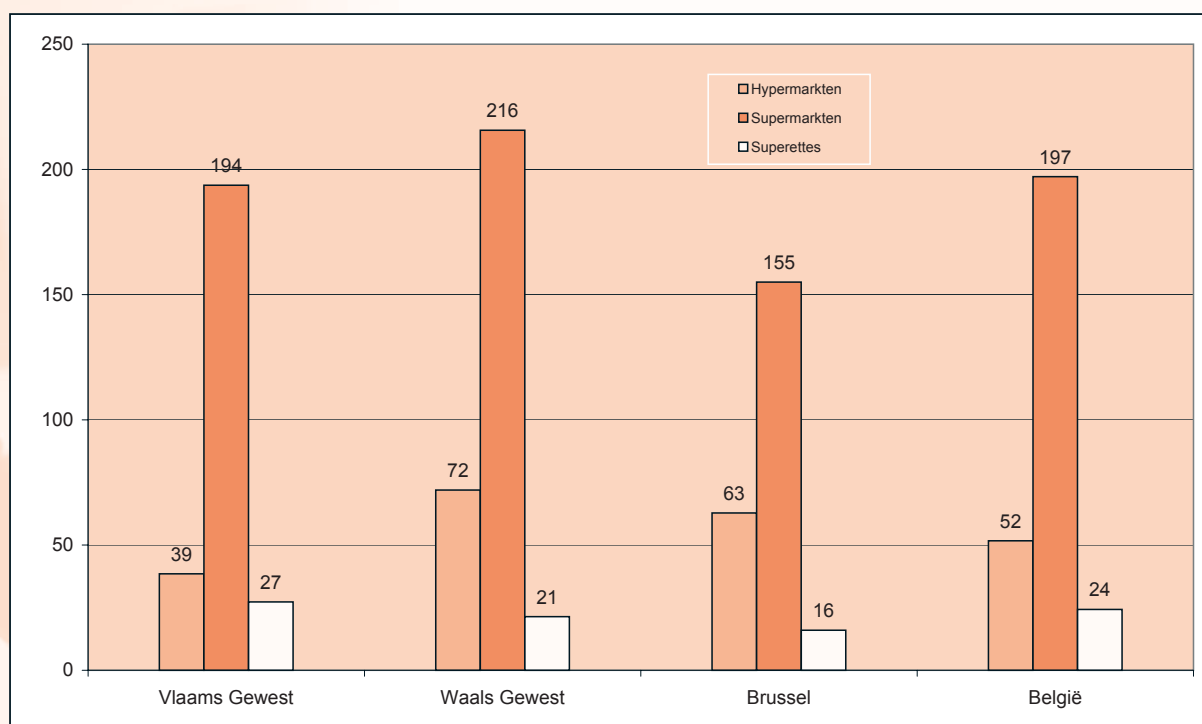

Uit de analyse van de oppervlakedensiteit (m^2 per 1.000 inwoners) van de drie winkeltypen samen blijkt dat de provincie Luxemburg koploper is met $392 m^2$ per duizend inwoners, tegen slechts $311 m^2$ voor Luik, $309 m^2$ voor Henegouwen en minder dan $300 m^2$ voor de andere provincies. Alle Waalse provincies, uitgezonderd Namen, scoren hoger dan het nationaal gemiddelde. In Vlaanderen doet zich precies het omgekeerde voor: enkel West-Vlaanderen overschrijdt het nationaal gemiddelde.

Op gewestelijk vlak blijkt Wallonië, met $309 m^2$ voor 1.000 inwoners, te beschikken over het grootste winkeloppevlakteaangebod. De densiteit in Wallonië ligt ruimschoots boven het nationaal gemiddelde dat uitkomt op $273 m^2$. Daarna volgen Vlaanderen met $259 m^2$ en Brussel met $234 m^2$.

Grafiek IV.52 Oppervlakedensiteit volgens winkeltype en gewest in 2004

(m^2 per 1.000 inwoners)

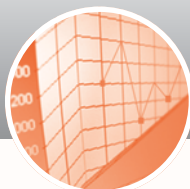

Bron: FOD Economie-E5.

Algemeen wordt het grootste winkeloppevlakteaangebod teruggevonden bij de supermarkten, daarna komen de hypermarkten en de superettes. Deze rangschikking is, weliswaar met verschillende cijfers, dezelfde in de drie gewesten. Wallonië bekleedt de eerste plaats qua densiteit zowel bij de supermarkten als bij de hypermarkten. De densiteit bij de superettes daarentegen ligt in Wallonië lager dan het nationaal gemiddelde. Vlaanderen heeft de laagste densiteit bij de hypermarkten. In Brussel is de densiteit van hypermarkten hoger dan het nationaal gemiddelde, maar is deze van de superettes zeer laag.

IV.8.2 Gespecialiseerde handel in zelfbediening

De « grootwarenhuizen » die in het centrum van de grote steden van het land gevestigd zijn, waren de eerste grote niet-voedingszaken met zelfbediening. Zij openden met een uitgebreid, maar relatief weinig gespecialiseerd assortiment van producten mogelijkheden die de gespecialiseerde middelgrote distributie en grootdistributie vervolgens op een andere schaal en op zeer uiteenlopende lokalisaties uitbouwden.

Nu de ontwikkelingen in de middelgrote en grote voedingszaken met zelfbediening in een consolidatiefase zijn getreden, wijzigt de structuur van de distributie het snelst in de sector van de gespecialiseerde winkels.

Om een beter beeld van deze deelsector te krijgen, worden de winkels van een honderdtal gespecialiseerde winkelketens jaarlijks op 31 december van elk jaar geteld. Alhoewel deze telling niet exhaustief is, brengt ze een aantal tendensen aan het licht.

Tabel IV.34 Aantal verkooppunten van gespecialiseerde distributieketens in de niet-voedingssector en in de sector van de diepvriesproducten per bedrijfstak, jaar 2004

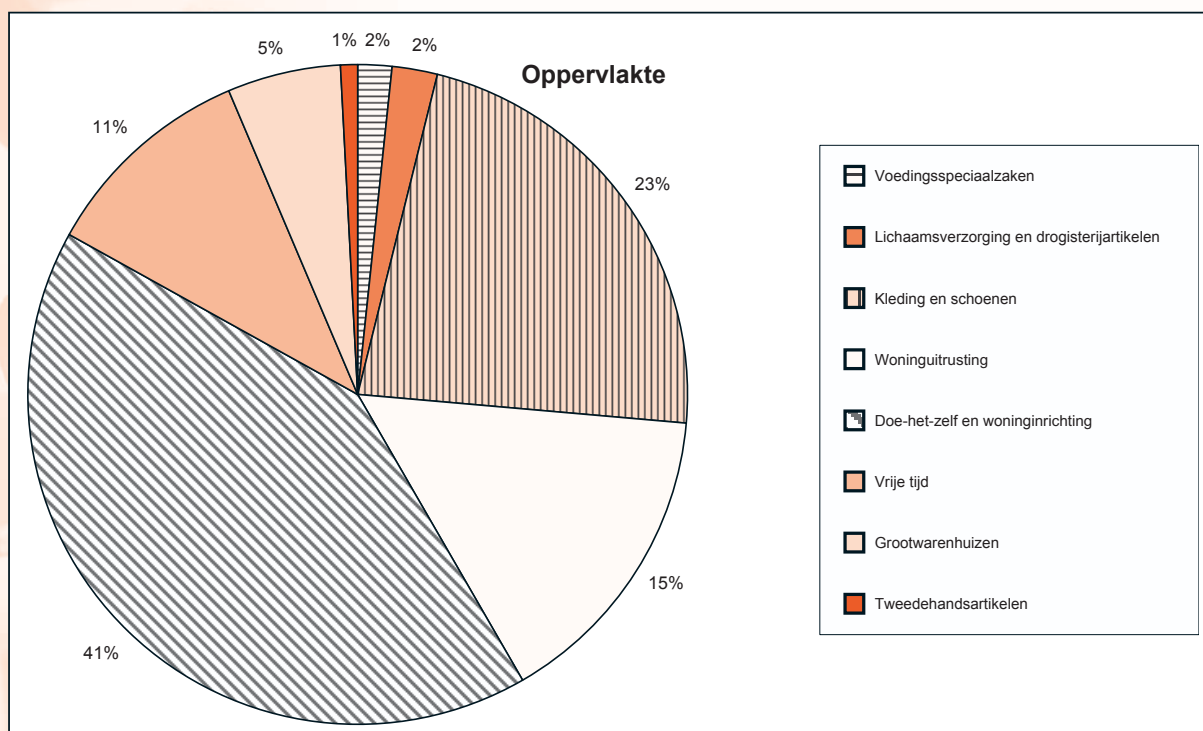
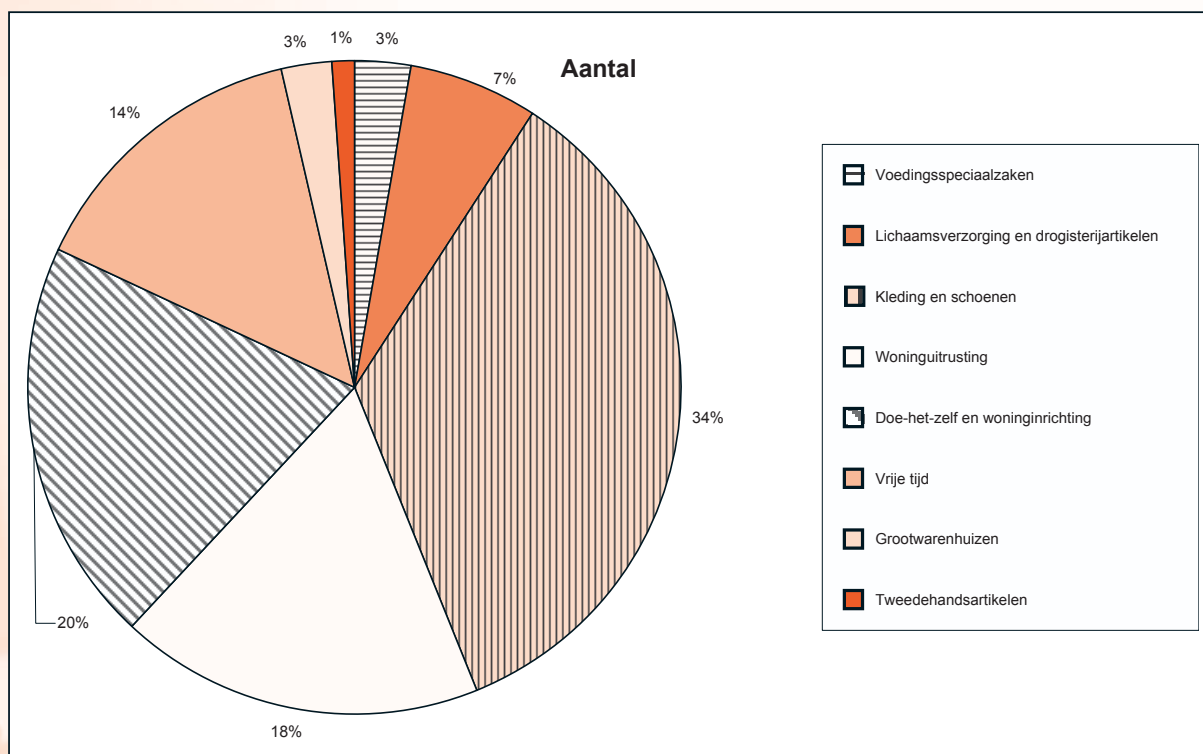
Bedrijfstak	Aantal	m ²
Voedingsspecialzaken	105	58.970
Lichaamsverzorging en drogisterijartikelen	258	77.895
Kleding en schoenen, waarvan:	1.360	801.280
Kleding	942	555.705
Schoenen	418	245.575
Woninguitrusting, waarvan:	715	542.590
Huishoudelektro en verlichting	278	168.975
Algemene huisuitrusting	116	194.880
Huishoudartikelen en decoratie	321	178.735
Doe-het-zelf en woninginrichting, waarvan:	787	1.465.885
Doe-het-zelf	342	890.180
Muur en vloerbekleding	202	393.000
Keukens en sanitair	29	17.675
Tuincentra	214	165.030
Vrije tijd, waarvan:	569	375.035
Boeken en papierwaren	62	49.120
Hi-Fi-Video-Telecom en Informatica	105	19.570
Sport en vrije tijd	139	127.780
Speelgoed	169	139.620
Dierenspecialzaak	94	38.945
Grootwarenhuizen	103	193.570
Tweedehandsartikelen	39	30.685
Totaal	3.936	3.545.910

Bron: FOD Economie-E5.

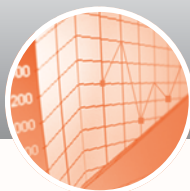
In 2004 wordt er 3.545.910 m² *verkoopsoppervlakte* ingenomen door de gespecialiseerde handel. Deze oppervlakte is beduidend hoger dan de in tabel IV.32 getelde 2.839.340 m² voor de voedingshandel. De verkoopsoppervlakte van de gespecialiseerde handel steeg bovendien met 4,6 % ten opzichte van het voorgaande jaar, tegen 1,5 % voor de voedingshandel. De gespecialiseerde handel telt in 2004 3.936 *verkooppunten*, d.i. 4,8 % meer dan het voorgaande jaar. Deze ontwikkelingen leveren het bewijs van de structurele veranderingen die plaatsvinden in de gespecialiseerde handel.

Grafiek IV.53 Verkooppunten van gespecialiseerde distributieketens per bedrijfstak, jaar 2004
(aandeel in %)

Bron: FOD Economie-E5.

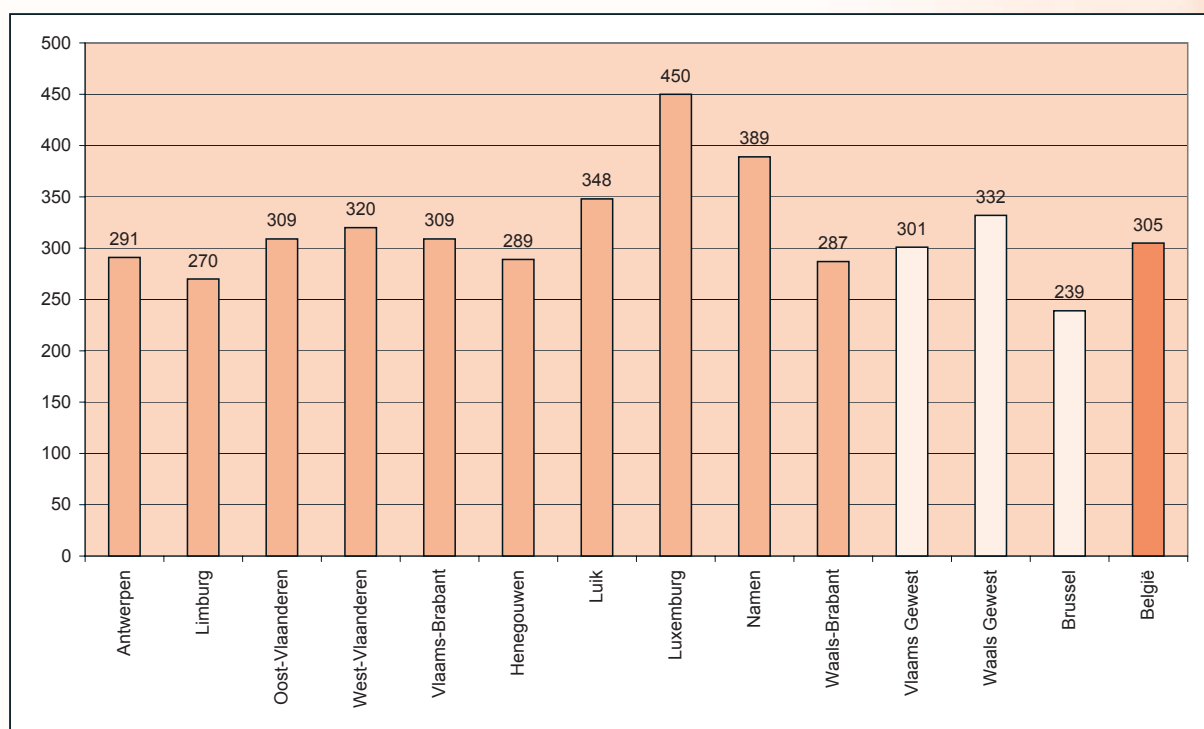

Uit grafiek IV.53 blijkt dat 34 % van alle verkooppunten in de bedrijfstak kleding en schoenen terug te vinden zijn (waarvan kleding: 24 % en schoenen: 10 %), 20 % verkoopt doe-het-zelfartikelen en materiaal voor de inrichting van de woning, 18 % verkoopt artikelen voor de uitrusting van een woning (huishoudelektro en verlichting, decoratie,...) en 14 % verkoopt artikelen voor vrijetijdsbesteding.

Qua verkooppoppervlakte bedraagt het aandeel van de doe-het-zelfzaken en zaken voor de inrichting van de woning 41 % gevolgd door de kleding en schoenen (23 %), de winkels in woninguitrusting (huishoudelektro en verlichting, decoratie,...) met 15 % en de winkels met vrijetijdsartikelen met 11 %.

Grafiek IV.54 *Oppervlaktedensiteit van de gespecialiseerde distributie volgens geografische zone in 2004*

(m² per 1.000 inwoners)

Bron: FOD Economie-E5.

De provincie Luxemburg heeft de hoogste oppervlaktedensiteit in de gespecialiseerde distributie (450 m²/1.000 inwoners). Dezelfde vaststelling blijkt uit de analyse van de voedingshandel met zelfbediening. Daarna volgen de twee Waalse provincies Namen en Luik met respectievelijk 389 en 348 m² per 1.000 inwoners. Henegouwen en Waals-Brabant halen met 289 en 287 m² aanzienlijk lagere waarden. Het verschil is minder uitgesproken bij de Vlaamse provincies: West-Vlaanderen komt op de eerste plaats met 320 m² tegen 309 m² voor Vlaams-Brabant en Oost-Vlaanderen, 291 m² voor Antwerpen en tot slot 270 m² voor Limburg.

Op regionaal vlak heeft Wallonië opnieuw met 332 m² per duizend inwoners de hoogste densiteit in de gespecialiseerde distributie. Zij wordt gevolgd door Vlaanderen (301 m²) en Brussel (239 m²). De nationale gemiddelde oppervlaktedensiteit komt uit op 305 m² per 1.000 inwoners.

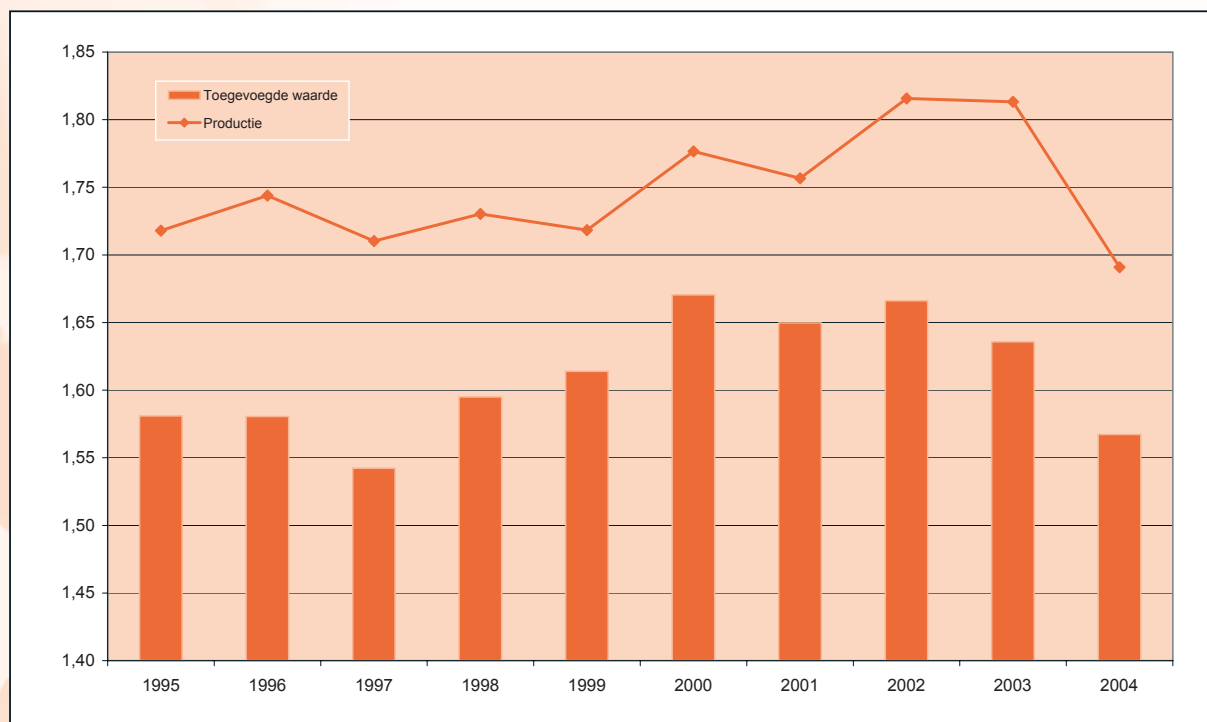
IV.9 Horecasector

De activiteitstak van de hotels, restaurants en drankgelegenheden (ingekort horeca) komt overeen met NACE 55. Deze omvat de volgende activiteiten: hotels (5510), jeugdherbergen en berghutten (5521), kampeerterreinen (5522), overige verblijfsaccomodaties (5523), restaurants (5530), drankgelegenheden (5540), kantines (5551), catering en uitzendkoks (5552).

In deze sector worden aan gasten logies en/of bereide maaltijden, snacks en dranken voor onmiddellijke consumptie verschaft.

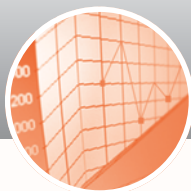
IV.9.1 Aandeel in de Belgische economie

Grafiek IV.55 Toegevoegde waarde en productie van de horecasector
(in % van de totale toegevoegde en de totale productie van de Belgische economie)

Bron: FOD Economie-E8, berekeningen FOD Economie-E4.

Uit de grafiek blijkt dat er in deze sector een correlatie bestaat tussen de productie en de bruto toegevoegde waarde. In 2004 was er een duidelijke terugval in de productie en dit vertaalt zich tevens in een vermindering van de toegevoegde waarde. De sector heeft een laag aandeel (ca. 1,5 %) van de totale toegevoegde waarde van de Belgische economie.

IV.9.2 Belangrijkste activiteiten

Tabel IV.35 Evolutie en gewicht van de omzet van de horecasector en haar subsectoren
(in miljoen euro)

NACE	Omschrijving	2003	2004	(%)	Eerste 6 maanden 2004	Eerste 6 maanden 2005	(%)	Gewicht van de sector in 2004 (%)
55	Horeca	8.477,5	8.757,3	3,3	4.221,2	4.323,3	2,4	100,0
5510	Hotels	1.273,9	1.297,2	1,8	623,4	640,8	2,8	14,8
5521	Jeugdherbergen en berghutten	4,6	5,3	15,2	2,6	2,9	11,5	0,1
5522	Kampeerterreinen	99,9	115,3	15,4	60,6	58,4	-3,6	1,3
5523	Overige verblijfsaccommodaties n.e.g.	241,3	189,4	-21,5	92,3	97,2	5,3	2,2
5530	Restaurants	4.180,1	4.355,0	4,2	2.096,2	2.148,5	2,5	49,7
5540	Drankgelegenheden	1.477,3	1.479,8	0,2	710,8	718,0	1,0	16,9
5551	Kantines	42,8	45,3	5,8	21,4	23,0	7,5	0,5
5552	Catering en uitzendkoks	1.157,6	1.270,0	9,7	613,9	634,5	3,4	14,5

Bron: FOD Economie-E8, berekeningen FOD Economie-E4.

Tabel IV.35 illustreert dat de horecasector in 2004 een groei realiseerde van 3,3 %. Vooral de kampeerterreinen (+15,4 %) en de jeugdherbergen (+15,2 %) tekenden voor een hogere groei ten opzichte van 2003.

In 2004 vertegenwoordigt de subsector van de restaurants ongeveer de helft (49,7 %) van de totale horecasector, gevolgd door de subsectoren van de drankgelegenheden (16,9 %), de hotels (14,8 %) en tenslotte de catering en uitzendkoks (14,5 %).

In het eerste semester 2005 (vergeleken met dezelfde periode in 2004) steeg de omzet van de totale horecasector met 2,4 %.

IV.9.3 Tewerkstelling

Tableau IV.36 Aantal tewerkgestelden (zelfstandigen en helpers)

	2000	2004	Wijziging
Totaal aantal zelfstandigen	789.580	853.663	+8,1 %
Horecasector	33.664	36.117	+7,3 %
waarvan in Vlaanderen	20.451	22.495	+10,0 %
In Wallonie	10.725	11.256	+4,9 %
In Brussel	2.488	2.366	-4,9 %

Bron: RSVZ.

4,2 % van alle zelfstandigen was tewerkgesteld in de horeca. Dit relatieve aandeel bleef sinds 2000 tamelijk stabiel. In vier jaar steeg hun aantal met 7 %, verhoging die zich voordeed in het hele land, met uitzondering van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest.

Tabel IV.37 Aantal werkgevers in de horecasector volgens personeelsklasse

Personeelsklasse	2000	2003	Wijziging
1 tot 49 werknemers	19.942	21.311	+ 6,9 %
Meer dan 50 werknemers	138	149	+ 8,0 %
Totaal	20.080	21.460	+ 6,9 %

Bron: RSZ, privé-sector, gecentraliseerde statistieken

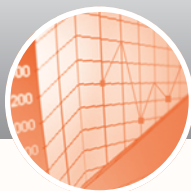
De horecasector bestaat bijna hoofdzakelijk uit KMO's. Minder dan de helft van de ondernemingen in de horeca zijn werkgevers. Die stegen met 6,9 % in drie jaar.

Tabel IV.38 Aantal werknemers in de horecasector volgens personeelsklasse

Personeelsklasse	2000	2003	Wijziging
1 tot 49 werknemers	81.318	83.894	+ 3,2 %
Meer dan 50 werknemers	25.285	27.384	+ 8,3 %
Totaal	106.603	111.278	+ 4,4 %

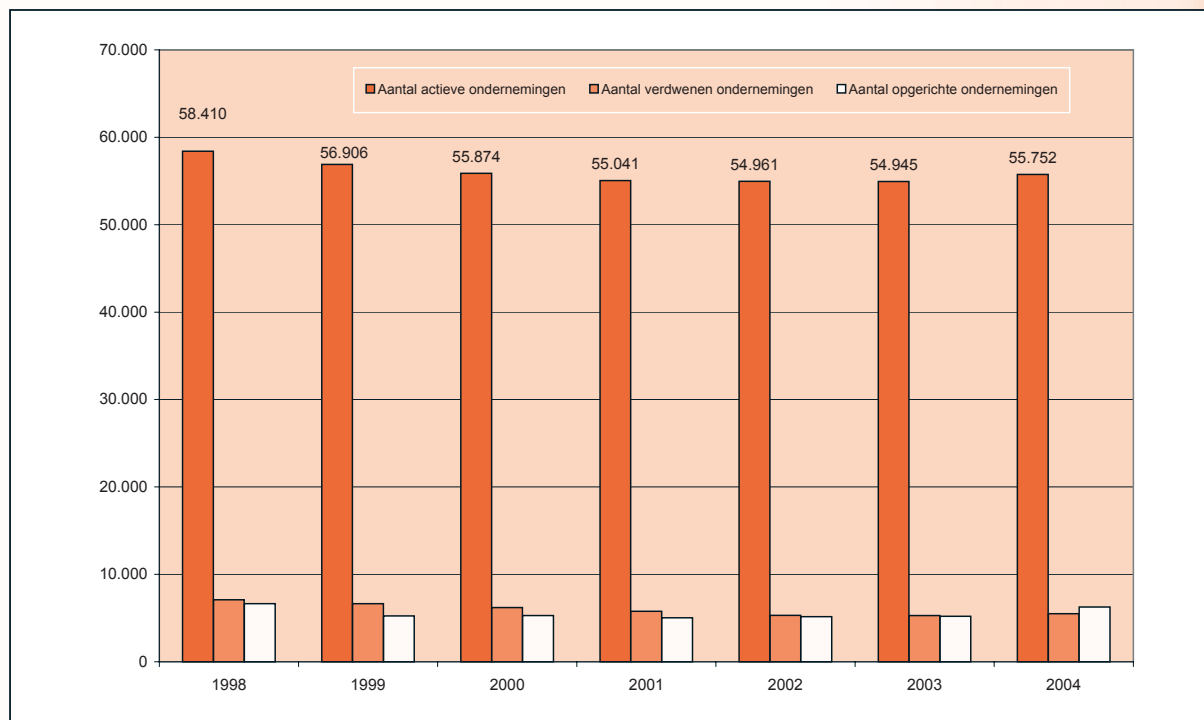
Bron: RSZ, privé-sector, gecentraliseerde statistieken.

Sinds 2000 steeg het aantal werknemers in hotels en restaurants met 4,4 %. Drie vierde van hen was tewerkgesteld in KMO's.

IV.9.4 Demografie van de ondernemingen

Grafiek IV.56 Aantal ondernemingen in de horecasector

Bron: FOD Economie-E8.

Het aantal ondernemingen in de horecasector kende sinds 1998 een aanhoudende dalende tendens tot ongeveer 55.000 in 2003. In 2004 echter steeg dit aantal tot 55.752 eenheden of een stijging van 1,5 % t.o.v. 2003.

Het is echter interessant op te merken dat de samenstellende delen verschillend verlopen: de hotels en restaurants kennen een stijgende tendens terwijl het aantal drankgelegenheden daalt.

Evolutie van de subsectoren in het kader van de reglementering inzake toegang tot het beroep

De twee grote takken binnen de horecasector zijn de cafés (36,7 % van de hele sector) en de traditionele restaurants (26,2 % van het totaal). Naast het bewijs van kennis van bedrijfsbeheer dienen restaurantuitbaters een specifieke beroepskennis aan te tonen.

Tabel IV.39 Aantal cafés (NACE 55401-code)

	2000	2003	Wijziging
Aantal actieve ondernemingen	22.741	20.163	- 11,3 %
Aantal actieve KMO's	22.738	20.161	- 11,3 %
Aantal opgerichte ondernemingen	2.066	1.837	- 11,1 %
Aantal schrappingen	3.202	2.480	- 22,5 %
Aantal faillissementen	457	472	+ 3,3 %

Bron: FOD Economie-E8, BTW-gegevens.

In 2003 omvatte de subsector cafés in totaal 20.163 ondernemingen, bijna allemaal KMO's (minder dan 50 werknemers). In drie jaar tijd daalde hun aantal met 11 %. Het aantal nieuwe BTW-inschrijvingen nam gelijklopend af (-11 %). Dit verloop kan voor een deel worden verklaard door de invoering van het verplichte bewijs van kennis van bedrijfsbeheer in 1999, die het opstarten van nieuwe activiteiten in die subsector ontmoedigde. Overigens slonk het aantal schrappingen fors over die periode (-22,5 %).

Tabel IV.40 Aantal traditionele restaurants (NACE code 55301)

	2000	2003	Wijziging
Aantal actieve ondernemingen	13.256	14.386	+8,5 %
Aantal actieve KMO's	13.240	14.364	+8,5 %
Aantal opgerichte ondernemingen	1.187	1.264	+6,5 %
Aantal schrappingen	1.011	952	-5,8 %
Aantal faillissementen	448	395	-11,8 %

Bron: FOD Economie-E8, BTW-gegevens.

De professionele restaurants zijn sinds vele jaren onderworpen aan een regelgeving inzake toegang tot het beroep. In 2003 bedroeg hun aantal 14.386, bijna allemaal KMO's. Die subsector werd sinds 2000 gekenmerkt door een stijging (+8,5 %). Het aantal nieuwe inschrijvingen bij de BTW nam sinds 2000 met 6,5 % toe, stijging die vooral in 2003 voelbaar was (+169 t.o.v. 2002). Het aantal schrappingen daalde over de beschouwde periode, net als het aantal faillissementen.

*Tabel IV.41 Aantal hotels en motels met restaurant
(hoofdzakelijk gereguleerde beroepen -code
NACE code 55110 in 2000 en 55101 in 2003)*

	2000	2003	Wijziging
Aantal actieve ondernemingen	1.600	1.540	- 3,75 %
Aantal actieve KMO's	1.552 (97 %)	1.486 (96,5 %)	- 4,25 %
Aantal opgerichte ondernemingen	59	66	+11,8 %
Aantal schrappingen	81	75	-7,4 %
Aantal faillissementen	20	18	-10,0 %

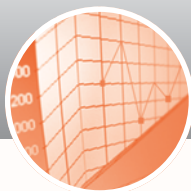
Bron: FOD Economie-E8, BTW-gegevens.

De hotels en motels met restaurant vertegenwoordigden 2,8 % van de horecasector. In 2003 bestond 96,5 % ervan uit KMO's. Sinds 2000 daalde het aantal ondernemingen in deze subsector. De nieuwe BTW-inschrijvingen gingen vanaf 2000 de hoogte in (+11,8 %).

Tabel IV.42 Evolutie van de faillissementen

	2000	2003	Wijziging
Totaal der sectoren	6.791	7.593	+11,8 %
Waarvan de horeca-sector	1.165	1.239	+6,3 %

Bron: FOD Economie-E8.

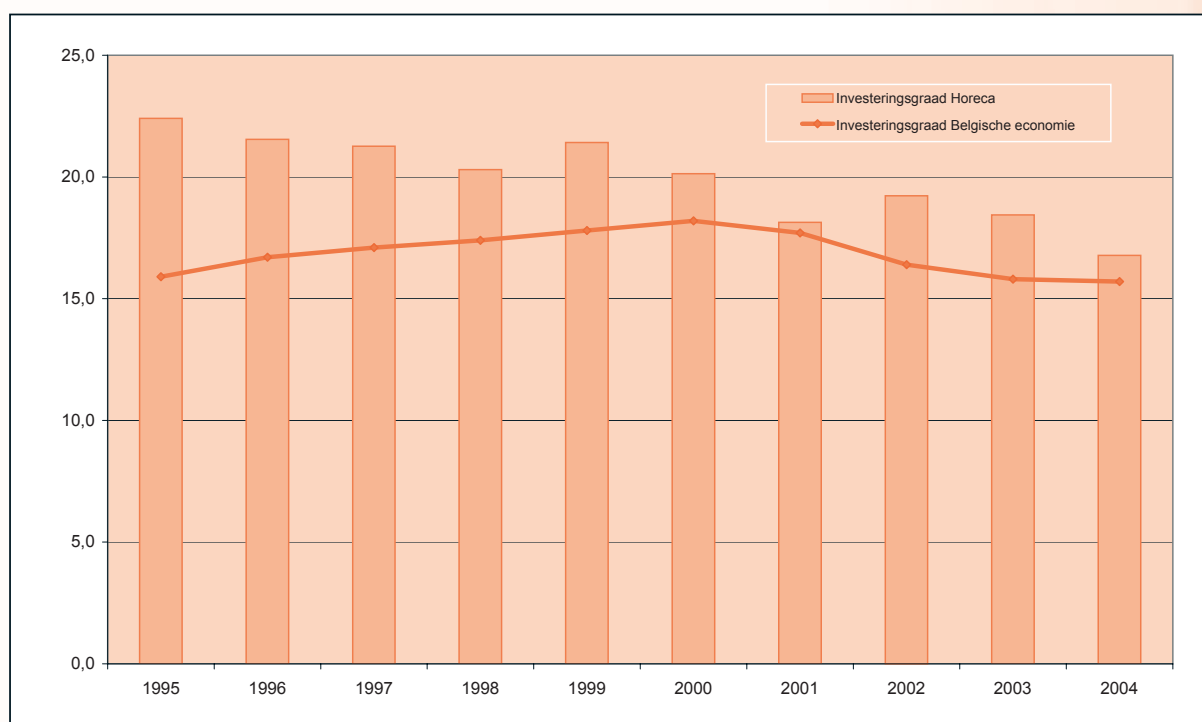

Tabel IV.42 geeft een stijging van het aantal faillissementen weer, stijging die zich enkel in 2003 voerde. Tot in 2002 was er een licht dalende trend. Als relatief aandeel in de Belgische economie betekenden de faillissementen in de horecasector in 2003 evenwel nog slechts 16,3 % van het totale aantal faillissementen, tegen 17,1 % in 2000.

IV.9.5 Investeringen

Grafiek IV.57 Investeringsgraad van de horecasector en de Belgische economie⁴⁰

(in %)

Bron: FOD Economie-E8, berekeningen FOD Economie-E4.

De investeringen in de horecasector kenden sinds 1995 een constante daling maar bleven duidelijk hoger ten opzichte van de rest van de economie zoals blijkt uit bovenstaande grafiek.

⁴⁰ De investeringsgraad is gelijk aan de bruto vaste kapitaalvorming met de toegevoegde waarde. Voor de Belgische economie werd geen rekening gehouden met de post woningen.

IV.10 Het vervoer

De vervoersector maakt deel uit van sectie I van de NACE-rangschikking vervoer, opslag en communicatie. Die sectie omvat de volgende afdelingen: vervoer over land (60), vervoer over water (61), luchtvaart (62), vervoersondersteunende activiteiten (63), post en telecommunicatie (64).

Het vervoer geanalyseerd in dit hoofdstuk omvat NACE 60, 61, 62 en 63.

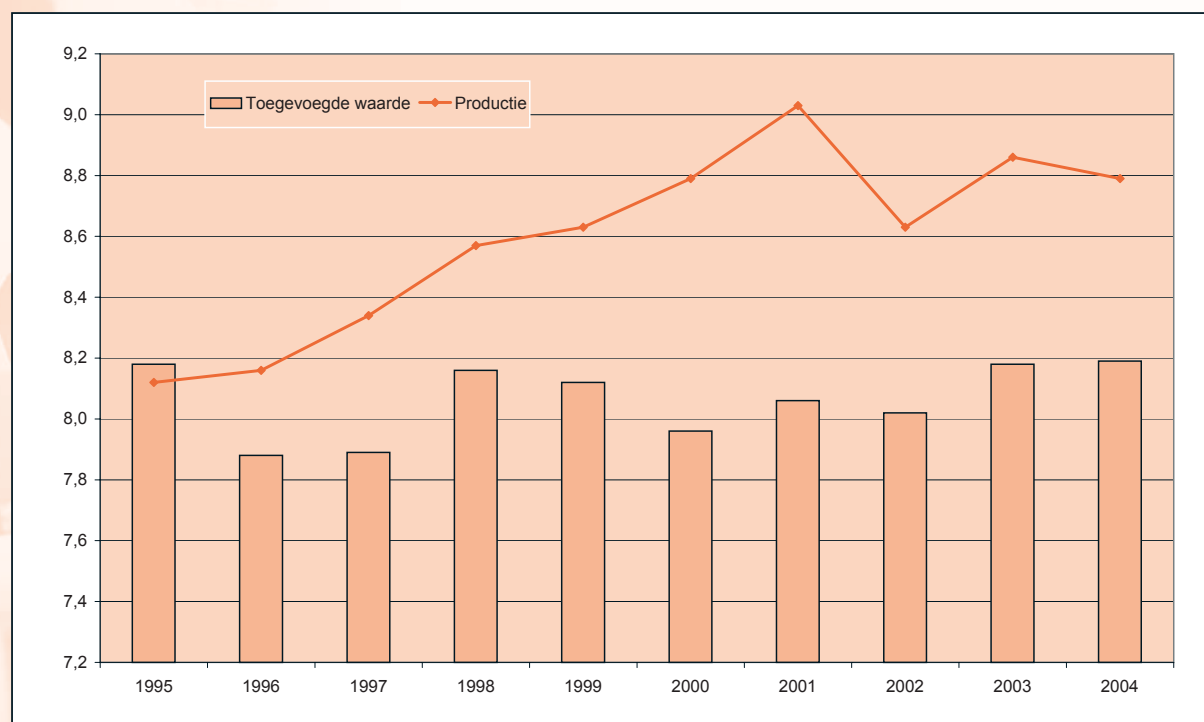
Volgens de indicatoren (productie, bruto toegevoegde waarde, investeringspercentage) kon er geen onderscheid worden gemaakt in de schoot van sectie I van NACE, vervoer, opslag en communicatie, tussen het vervoer (NACE 60, 61, 62, 63) en de post- en telecommunicatiediensten (NACE 64).

Deze zeer belangrijke sector voor de open Belgische economie wordt gekenmerkt door de volgende elementen:

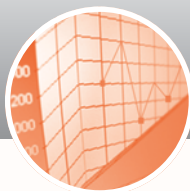
- de haven van Antwerpen staat in voor nagenoeg twee derden van de uitvoer van de goederen van de BLEU en voor de helft van haar invoer;
- het maritiem vervoer en de binnenscheepvaart blijven gedomineerd door de kustvaart;
- het vervoer over de weg komt vooral ten goede aan de Antwerpse regio (ongeveer 20 % voor de provincie Antwerpen) en aan de Brusselse periferie (15 % voor Brussel-Halle-Vilvoorde) en gevoelig minder aan het Waals Gewest, dat slechts kan rekenen op een dik vijfde van de economie van die subsector.

IV.10.1 Aandeel in de Belgische economie

Grafiek IV.58 Toegevoegde waarde en productie van de vervoer- en communicatiesector (NACE I)
(in % van de totale toegevoegde waarde en van de totale productie van de Belgische economie)

Bron: INR, berekeningen FOD Economie-E4.

In 2004 bedroegen de productie en de bruto toegevoegde waarde van de vervoer- en communicatiesector 52,6 miljard euro en 20,9 miljard euro, dit is respectievelijk 8,8 % van de nationale productie en 8,2 % van de totale toegevoegde waarde (zie grafiek IV.58).

De toegevoegde waarde van de sector verliep volgens een zaagtandpatroon tussen 1995 en 2004. Ze kende evenwel een groei van 37 % over de periode en steeg van 15,3 miljard euro (in 1995) naar 20,9 miljard euro (in 2004).

Daarentegen wordt er voor de productie van de sector een voortdurende stijging genoteerd. Ze wordt gekenmerkt door een sterke groei van 1995 tot 2004, met een lichte terugloop in 2002, waardoor ze van 33,6 miljard euro stijgt naar 52,6 miljard euro, dit is een groei van 56,5 % over de beschouwde periode.

Het gewicht van de sector in de nationale economie blijft dan ook constant, vergeleken bij zijn niveau van 1995, zowel qua productie als toegevoegde waarde.

IV.10.2 Belangrijkste activiteiten

Bij het zien van tabel IV.43 blijkt dat de subsector hulpdiensten van het vervoer in 2004 op zich alleen 67,1 % vertegenwoordigt van de omzet van de vervoersector, waarbij de organisatie van het vrachtvervoer als de belangrijkste bedrijvigheid van de subsector kan worden beschouwd (40,2 %) gevolgd door de activiteit vrachtbehandeling en opslag (14,5 %).

De subsector vervoer over land vertegenwoordigt 23,5 % van de totale omzet van de vervoersector.

Daarentegen vertegenwoordigen de subsectoren vervoer over water en vervoer via de lucht respectievelijk slechts 5,4 % en 4,0 % van de totale omzet van de sector in 2004.

Tussen 2003 en 2004 is de omzet van de sector van 49,3 miljard euro opgeklommen tot 53,5 miljard euro, dit is een stijging van 8,5 %. Die toename wordt hoofdzakelijk gedragen door twee activiteiten, vervoer over water (29,0 %) en vervoersondersteunende activiteiten (12,9 %).

De subsector vervoer via pijpleidingen die in diezelfde periode een groei van 44,6 % noteert, vertegenwoordigt slechts een gemiddeld relatief gewicht van 0,13 %.

Het is interessant te vermelden dat de subsector hulpdiensten van het vervoer inzonderheid de activiteiten onderhoud (vooral havenonderhoud) en opslag omvat, maar daarnaast tevens de organisatie van het vervoer (die alleen al meer dan 40 % van de activiteiten van de vervoersector vertegenwoordigt).

Tijdens de eerste 6 maanden van 2005, en in vergelijking met het eerste semester van 2004, hebben de subsectoren luchtvaart en vervoer over water de grootste stijgingen genoteerd van de vervoersector, namelijk respectievelijk 41,1 % en 22,4 %. Het vervoer over land kent eveneens een groei van 4,1 % tijdens dezelfde periode.

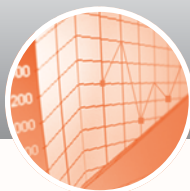

Tabel IV.43 Evolutie en gewicht van de vervoersector, op het vlak van de omzet op basis van de BTW-aangiften

(in miljoen euro)

NACE	Omschrijving	2003	2004	(%)	Eerste 6 maanden 2004	Eerste 6 maanden 2005	(%)	Gewicht van de sector in 2004 (%)
60 à 63	Totaal vervoer	49.259,8	53.448,1	8,5	25.576,5	28.646,8	12,0	100,0
60	Vervoer te land	12.614,6	12.540,8	-0,6	5.941,9	6.186,5	4,1	23,5
601	Vervoer per spoor	2.214,4	1.192,9	-46,1	488,5	517,6	6,0	2,2
602	Stadsvervoer en wegvervoer	10.343,5	11.265,9	8,9	5.423,3	5.631,4	3,8	21,1
603	Vervoer via pijpleidingen	56,7	81,9	44,6	30,2	37,5	24,3	0,2
61	Vervoer over wateren	2.233,5	2.880,4	29,0	1.303,6	1.595,3	22,4	5,4
611	Zee- en kustvaart	1.985,2	2.648,0	33,4	1.201,2	1.455,5	21,2	5,0
612	Binnenvaart	248,3	232,3	-6,4	102,3	139,8	36,7	0,4
62	Luchtvaart	2.616,7	2.143,6	-18,1	1.060,8	1.497,1	41,1	4,0
621	Luchtvaart volgens dienstregeling	1.546,8	1.607,0	3,9	763,5	1.049,0	37,4	3,0
622	Luchtvaart zonder dienstregeling	1.069,9	536,6	-49,8	297,4	448,1	50,7	1,0
63	Vervoerondersteunende activiteiten	31.795,0	35.883,3	12,9	17.270,2	19.367,8	12,1	67,1
631	Vrachtbehandeling en opslag	7.031,1	7.746,3	10,2	3.878,7	4.091,8	5,5	14,5
632	Overige vervoersondersteunende activiteiten	1.680,4	1.668,3	-0,7	793,9	1.035,4	30,4	3,1
633	Reisbureaus en reisorganisatoren	4.640,7	5.007,3	7,9	2.361,9	2.739,4	16,0	9,4
634	Overige tussenpersonen op het gebied van vervoer	18.442,8	21.461,4	16,4	10.235,6	11.501,2	12,4	40,2

Bron: FOD Economie-E8.

IV.10.3 Tewerkstelling⁴¹

Tabel IV.44 Evolutie en gewicht van de tewerkstelling in de vervoersector

NACE	Statuut	2002	2003	(%)	Eerste 6 dagen 2003	Eerste 6 maanden 2004	(%)	Gewicht van de sector in 2003
60, 62, 63	TOTAAL	176.750	179.294	1,4	180.406	181.916	0,8	100,0
	Arbeiders	85.302	87.534	2,6	87.932	90.204	2,6	48,8
	Bedienden	48.416	49.775	2,8	49.739	50.232	1,0	27,8
	Ambtenaren	43.032	41.985	-2,4	42.735	41.480	-2,9	23,4

Bron: RSZ.

Tabel IV.44 toont aan dat de totale tewerkstelling van de vervoersector enkel gestegen is met 0,8 % tussen de eerste semesters van 2003 en 2004, terwijl ze toenam met 1,4 % tussen 2002 en 2003.

De arbeiders vertegenwoordigen 48,8 % van de tewerkstelling in de vervoersector, terwijl de bedienden en de ambtenaren slechts respectievelijk 27,8 % en 23,4 % van de tewerkstelling van de sector voor hun rekening nemen. Die verhouding blijft onveranderd tijdens het eerste semester 2004.

Het aantal ambtenaren dat deel uitmaakt van de vervoersector daalt sedert 2002, terwijl het aantal arbeiders en bedienden globaal in de andere richting verloopt.

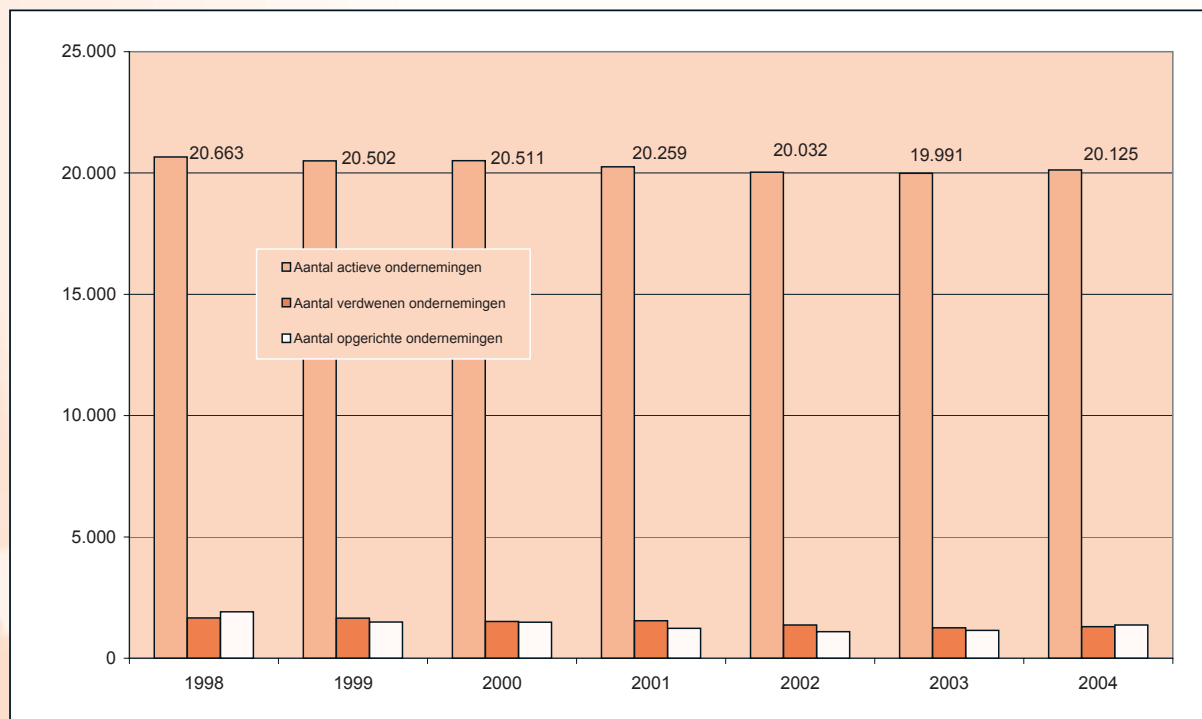
⁴¹ Het analyseveld van deze paragraaf beperkt zich tot de werknemers onderworpen aan de sociale zekerheid en dus aangegeven bij de RSZ. Het houdt dus geen rekening met de werknemers die deel uitmaken van andere overheidsinstellingen, inzonderheid de werknemers tewerkgesteld door de plaatselijke overheden (die ressorteren onder de RSZPPO) of ook nog de zeelieden van de koopvaardijvloot (die afhangen van de HVKZ). Gelet op de manier waarop de gegevens door de RSZ worden samengevoegd, was het niet mogelijk een verdeling van de tewerkstelling op te maken tussen de subsectoren.

IV.10.4 Demografie van de ondernemingen

IV.10.4.1 Aantal ondernemingen

Grafiek IV.59 Evolutie van het aantal ondernemingen in de vervoersector

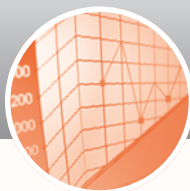
Bron: FOD Economie-E8.

Grafiek IV.59 maakt duidelijk dat de sector tussen 1998 en 2004 een lichte daling van het aantal actieve ondernemingen heeft genoteerd. Het aantal actieve ondernemingen is gedaald van 20.663 naar 20.125, dit is een vermindering van 2,6 %.

De vervoersector vertegenwoordigt 2,9 % van de Belgische economie wat betreft actieve ondernemingen in 2004.

Het aantal ondernemingen dat verdwijnt is evenwel gevoelig gedaald van jaar tot jaar, er verdwenen 1.661 ondernemingen in 1998, terwijl slechts 1.300 ondernemingen dit lot ondergingen in 2004.

Ten opzichte van de Belgische economie vertegenwoordigt de vervoersector 2,4 % van alle ondernemingen opgericht in 2004. In 1998 werden er echter 1.916 ondernemingen gesticht. In 2004 kwamen er in de sector slechts 1.373 ondernemingen bij.

IV.10.4.2 Grootte van de ondernemingen

Tabel IV.45 Aantal werkgevers en arbeidsplaatsen per klasse van werknemers in de vervoersector⁴²
(tweede kwartaal 2004)

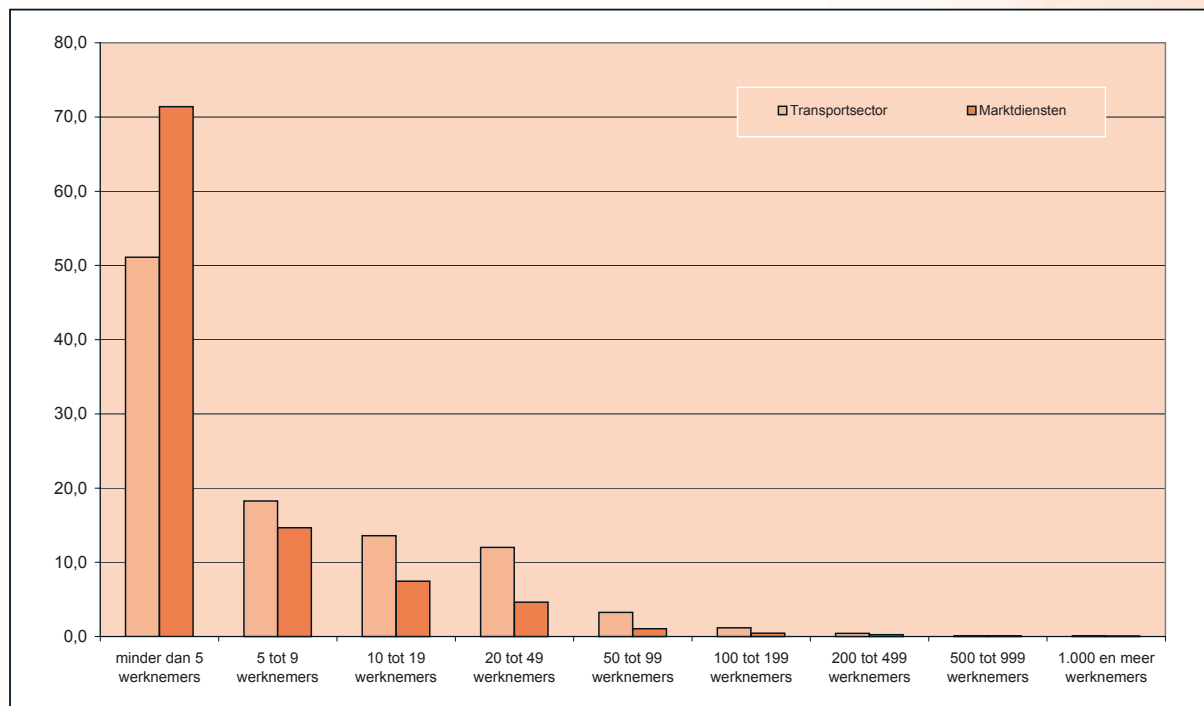
Personeelsklasse	1-4	5-9	10-19	20-49	50-99	100-199	200-499	500-999	>1000	Totaal
Aantal werkgevers	4.269	1.525	1.135	1.006	272	100	38	12	11	8.368
Aantal arbeidsplaatsen	8.319	10.121	15.622	31.637	18.597	14.223	11.655	8.063	66.082	184.319

Bron: RSZ.

Tabel IV.45 toont aan dat de vervoersector kleine en middelgrote ondernemingen (KMO) omvat die meer dan 95 % van de ondernemingen van de sector vertegenwoordigen (KMO, definitie op basis van het plafond aan werknemers, namelijk 50 werknemers).

De sector vertegenwoordigt 3,9 % van het aantal in België gevestigde ondernemingen.

Grafiek IV.60 Verdeling van het aantal werkgevers per personeelsklasse in de vervoersector, in vergelijking met het aantal werkgevers per personeelsklasse voor alle marktdiensten
(tweede kwartaal 2004)

Bron: RSZ.

⁴² De bestudeerde statistische eenheid is « het belang van de werkgever », afhankelijk van het totaal aantal bezette arbeidsplaatsen en ingedeeld in negen klassen. Het betreft werkgevers die tijdens de betrokken periode werk hebben verschaft aan werknemers onderworpen aan de RSZ. Dit concept omvat zowel natuurlijke als rechtspersonen, die bij wet als werkgever worden beschouwd.

Grafiek IV.60 toont aan dat de gehele dienstensector (bouw, distributie, handel, horeca, financiële diensten, vervoer) vooral ondernemingen van minder dan 50 personen omvat. 98 % van de dienstverlenende ondernemingen zijn KMO.

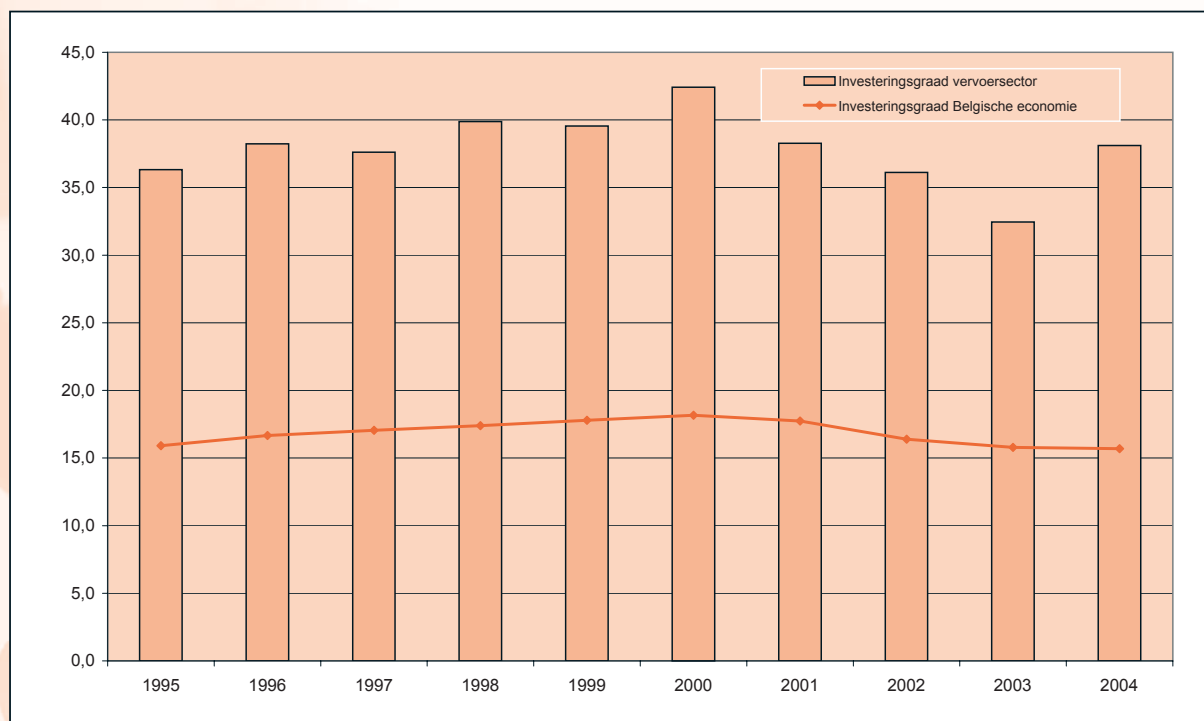
De werkgevers met minder dan 5 werknemers vertegenwoordigen 71,4 % van de dienstensector in zijn geheel, de werkgevers met 5 tot 9 werknemers 14,6 %, de werkgevers met 10 tot 19 werknemers 7,4 % en de werkgevers met 20 tot 49 werknemers 4,6 %.

Voor de vervoersector bedragen die percentages voor de eerste vier klassen respectievelijk 51,1 %, 18,3 %, 13,6 % en 12 %.

IV.10.5 Investerings en financiële gezondheid

Grafiek IV.61 Evolutie van de investeringsgraad⁴³ van de sector vervoer en communicatie (NACE I) en van de Belgische economie

(in %)

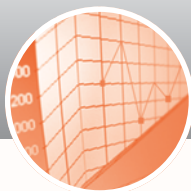

Bron: INR, berekeningen FOD Economie-E4.

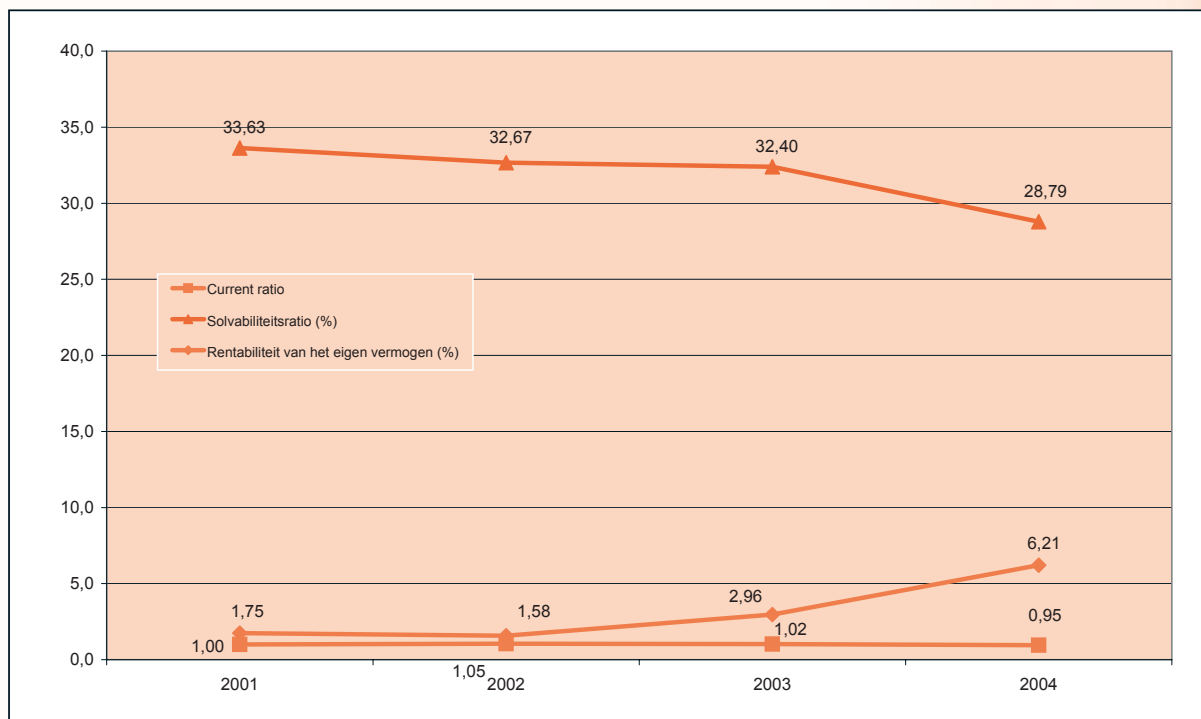
De investeringsgraad van de sector vervoer en communicatie valt op in vergelijking met die van de Belgische economie in haar geheel. Grafiek IV.61 toont aan dat de sector vervoer en communicatie een sector is met een sterke kapitaalintensiteit.

Tussen 1995 en 2004 stijgt het investeringspercentage van de sector vervoer en communicatie. Het klimt op van 36,3 % naar 38,1 %, dit is een groei van 5 %. Dit percentage steeg zelfs tijdelijk tot 42,3 % in 2000, in elk geval in zeer ruime mate boven het nationaal gemiddelde (23,4 %).

⁴³ De investeringsgraad komt overeen met de bruto vaste kapitaalvorming op de toegevoegde waarde. Voor de Belgische economie wordt er geen rekening gehouden met de post woningen.

Grafiek IV.62 Evolutie van de financiële gezondheid van de vervoersector⁴⁴

Bron: Belfirst – Bureau Van Dijk.

Grafiek IV.62 toont aan dat de vervoersector, met een current ratio (ratio van algemene liquiditeit) dichtbij 1 en zelfs lager dan 1 in 2004, het hoofd moet bieden aan problemen qua liquiditeit en bedrijfskapitaal.

De schuldenlast van de ondernemingen van de sector stijgt ten opzichte van 2001. Die vaststelling heeft tot nu toe geen invloed op de grote onafhankelijkheid van de ondernemingen van de vervoersector ten opzichte van de derden.

Grafiek IV.62 wijst erop dat de rentabiliteit van de eigen fondsen⁴⁵ van de vervoersector, ondanks een lichte daling in 2002, stijgt van 1,75 % in 2001 naar 6,21 % in 2004 (maal 2,5).

⁴⁴ De ratio's werden bekomen via een globalisatiesysteem van de vervoersector (NACE 60, 61, 62, 63) in Belfirst. Voor het jaar 2004 beschikte men slechts over de rekeningen van 12.434 ondernemingen waarvan de primaire bedrijvigheid verband houdt met de NACE-code 60, 61, 62, 63 (voor 12.815 referentie-ondernemingen).

De volgende ratio's werden gebruikt:
 Rentabiliteit van de eigen fondsen: $((70/67)/(10/15))*100$
 Solvabiliteitsratio: $((10/15)/(20/58))*100$
 Current ratio: $29/58 / (42/48)+492/3$

⁴⁵ Het verloop van deze ratio kan zowel het gevolg zijn van een degelijk beheer als van een relatief tekort aan eigen fondsen.

DE VRACHTLOGISTIEK

Antwerpen wordt hier naar voren geschoven vermits het representatief is voor de dynamische ontwikkeling van de logistieke functie. Nieuwe capaciteiten ontwikkelen zich in Zeebrugge, Gent en Luik.

De vrachtlogistiek maakt de beweging en de levering mogelijk van goederen en omvat, via de produktieketen, de grondstoffen tot de levering van de afgewerkte producten. Dit kan tevens gebeuren via verschillende vervoermogelijkheden en ermee verbonden activiteiten zoals de opslag.

Distributiefomules

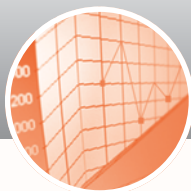
Sommige multinationals hebben wel hun eigen opslagcapaciteiten uitgebouwd evenals hun eigen distributienet, maar de meeste ondernemingen maken liever gebruik van de diensten van de gespecialiseerde plaatselijke partners. Die bieden de klant een ruime waaier aan diensten: assemblage, etikettering, kwaliteitscontrole, voorraadbeheer, inventaris, dienst na verkoop en onderhoud. Van hun kant leveren de lokale partners de vereiste opslagruimte.

De geïntegreerde logistieke leveringsketen overtreft evenwel het eerder beschreven kader van die contracten. Ze ziet toe op het correct vervoer van de goederen en op het behoud van de kwaliteit tijdens het volledig vervoer van de producten naar de eindbestemming. Informatica en informatietechnologie spelen hierin een beslissende rol.

Nieuwe capaciteiten

Antwerpen kan bogen op 480 ha opslagruimte, veel meer dan de meeste van de andere Europese havens: Rotterdam 190 ha; Hamburg 130 ha; Amsterdam 100 ha; Bremen 50 ha.

Het merendeel van die opslagcapaciteit werd in het leven geroepen om tegemoet te komen aan de behoeften van handel in de volgende producten: granen, koffie, cement, plastic, zand, wijn, fruitsap, tabak, suiker, chemische producten, porseleinaarde, hout, enz. Men beschikt trouwens ook over koeltechnieken voor tropisch fruit, vlees, vis, zuivelproducten, oliën en vetten, enz.

Tabel IV.46 Haven van Antwerpen – Vrachtvervoer per transportschip in 2004 (in ton)

	Invoer	Uitvoer	Totaal
Landbouwproducten levende dieren	332.062	366.460	698.522
Voedingsproducten veevoeder	1.284.898	725.178	2.010.076
Zware brandstoffen	244.728	5.948.466	6.319.759
Petroleumproducten	8.382.473	16.663.770	25.046.243
Non-ferrometalen	388.171	2.016.963	2.405.134
Metalen	3.050.317	1.497.704	4.548.021
Bouwmaterialen	4.826.430	2.397.811	7.224.241
Meststoffen	1.031.224	1.387.602	2.418.826
Chemische producten	4.222.826	6.353.745	10.576.571
Machines en voertuigen	489.671	334.881	824.552
Containers	11.716.712	7.299.008	19.015.720
Totaal	35.969.512	45.969.918	81.939.430
Betrokken markten			
België	6.286.648	16.716.543	23.003.191
Nederland	17.015.039	15.588.973	32.604.012
Frankrijk	1.378.672	2.700.805	4.079.477
Duitsland	10.392.711	9.883.993	20.276.704
Zwitserland	682.133	690.756	1.372.889
Andere landen	214.309	388.848	603.157

Bron: Antwerp Port Authority.

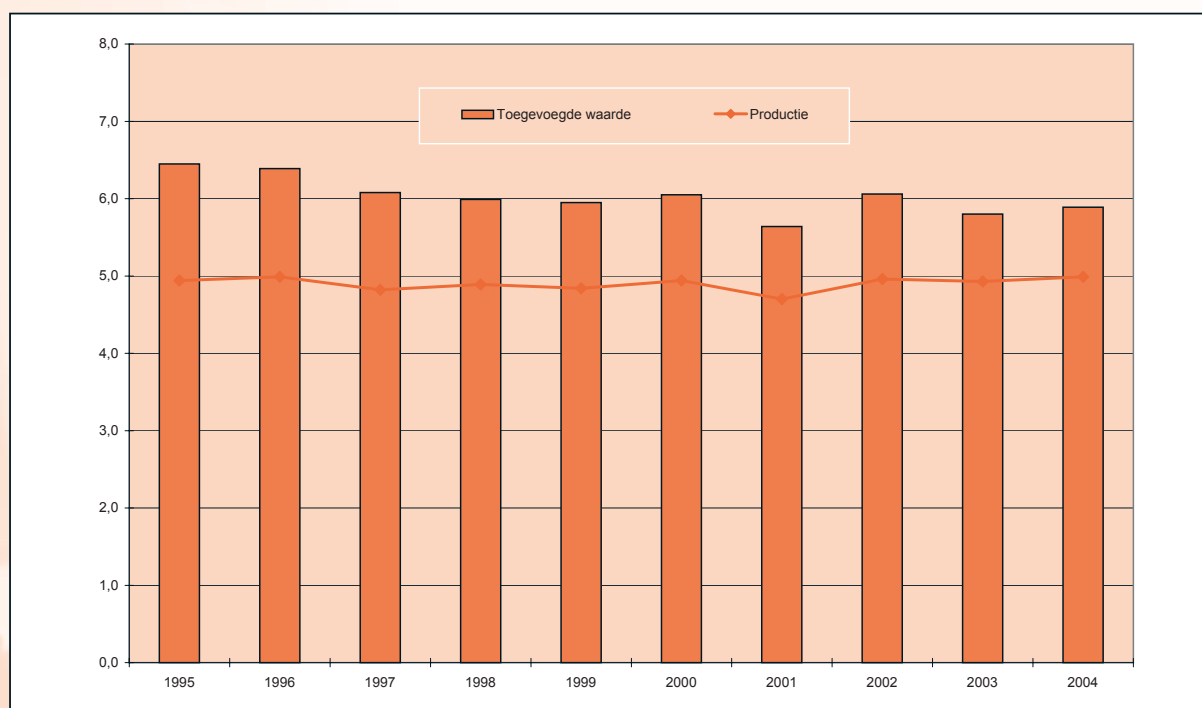
IV.11 Financiële instellingen

De sectie financiële instellingen bestaat uit drie grote afdelingen, de afdelingen financiële instellingen, exclusief het verzekeringswezen en pensioenfondsen (NACE 65), verzekeringswezen en pensioenfondsen, exclusief de verplichte sociale verzekeringen (NACE 66) en ondersteunende activiteiten in verband met financiële instellingen en het verzekeringswezen (NACE 67).

IV.11.1 Aandeel in de Belgische economie

Grafiek IV.63 Evolutie van de toegevoegde waarde en de productie van de sector financiële instellingen
(in % van de totale toegevoegde waarde en van de totale productie van de Belgische economie)

Bron: FOD Economie-E8.

In 2004 boekte de sector van de financiële instellingen een toegevoegde waarde (in lopende prijzen) van 15,1 miljard euro, terwijl de productie 29,9 miljard euro bedroeg.

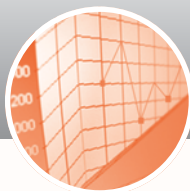
Het aandeel van de financiële instellingen in de toegevoegde waarde van de Belgische economie schommelde de voorbije tien jaar tussen 6,5 % en 5,8 %. Tussen 1995 en 2000 daalde het aandeel van deze sector in de toegevoegde waarde tot onder 6 %; in het jaar 2000 was er een licht herstel, gevolgd door een meer erratisch verloop in de daaropvolgende jaren.

IV.11.2 Tewerkstelling

Tabel IV.47 Evolutie van de tewerkstelling in de sector financiële instellingen
(jaargegevens op 30 juni)

	1995	2000	2002	2003	2004
Financiële instellingen	142.200	147.700	145.700	142.200	138.800
Belgische economie	3.869.000	4.091.700	4.144.200	4.140.900	4.164.700
Aandeel financiële sector (in %)	3,5	3,5	3,4	3,4	3,4

Bron: INR.

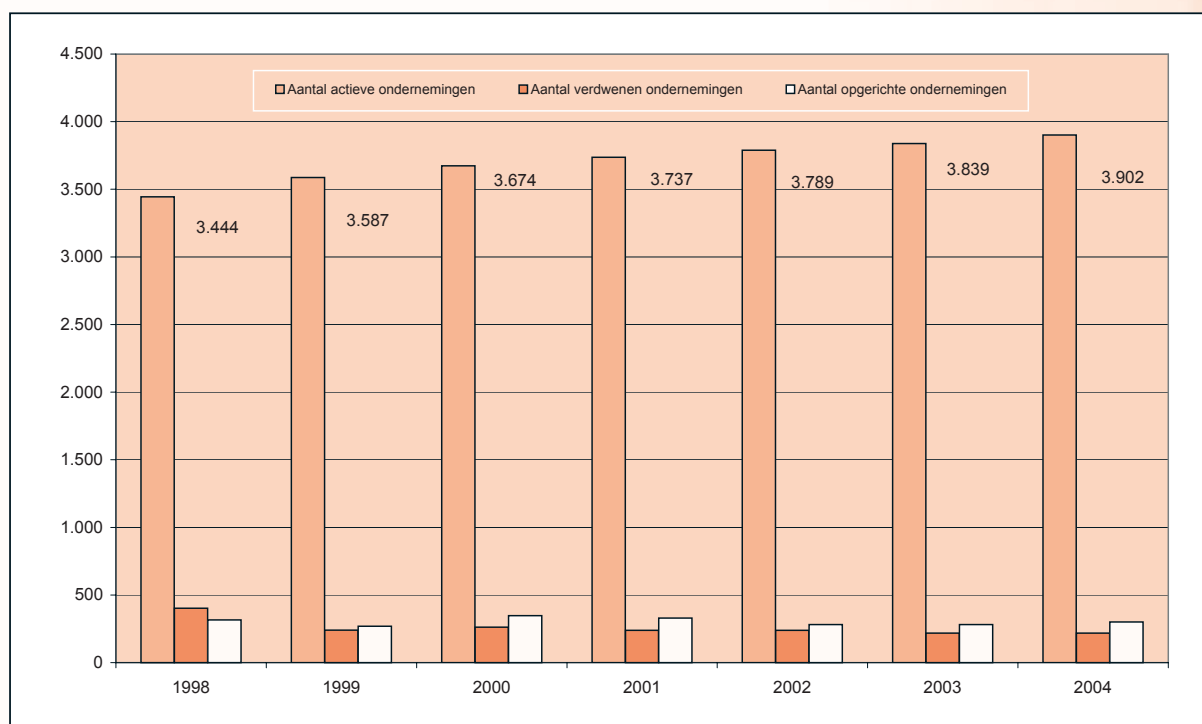

Het aantal personen werkzaam in de financiële sector steeg ononderbroken tot en met 1998. Vanaf 2001 is het aantal ieder jaar gedaald. Het aandeel in de binnenlandse tewerkstelling van de bedrijfstak bedroeg de voorbije jaren 3,4 %.

IV.11.3 Demografie van de ondernemingen

IV.11.3.1 Aantal financiële instellingen

Grafiek IV.64 Evolutie van het aantal actieve BTW-plichtige financiële instellingen

Bron: FOD Economie-E8.

Het aantal actieve BTW-plichtige financiële instellingen in België is de voorbije jaren gestaag toegenomen, van 3.444 ondernemingen in 1998 naar 3.902 ondernemingen in 2004.

IV.11.3.2 Grootte van de ondernemingen

Tabel IV.48 Aantal werkgevers per personeelsklasse van de sector financiële instellingen in 2004 (tweede kwartaal)

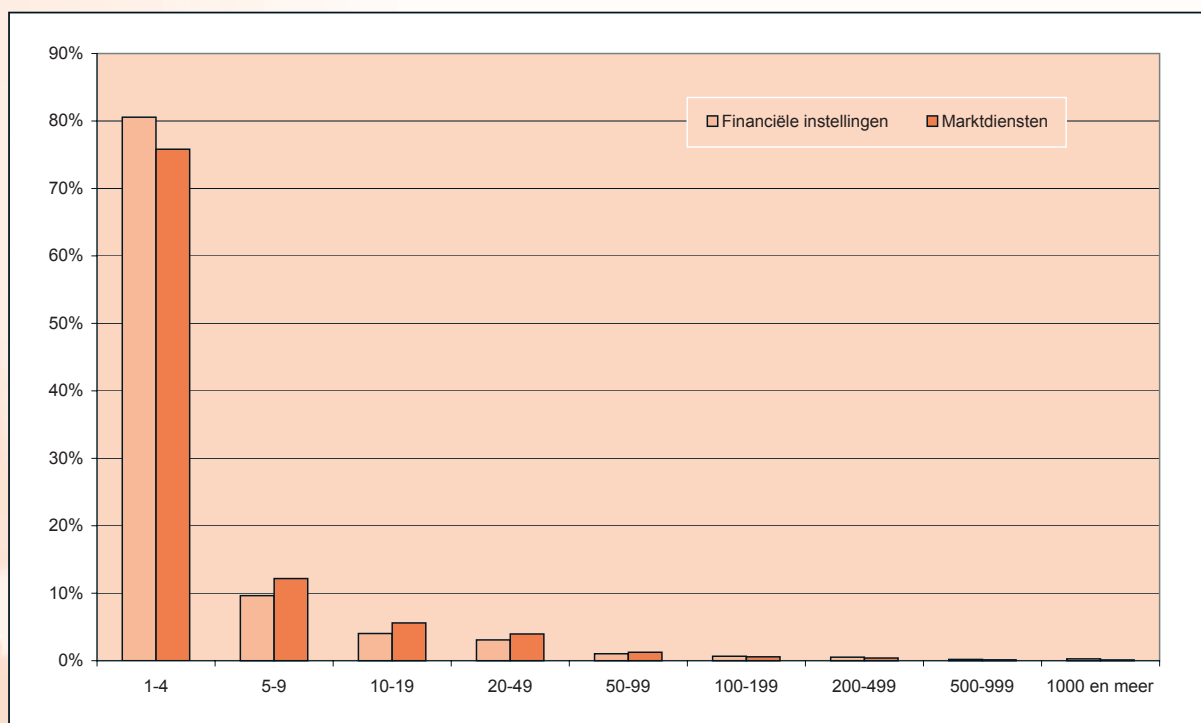
Personeels-klasse	1-4	5-9	10-19	20-49	50-99	100-199	200-499	500-999	>1000	Totaal
Aantal werkgevers	4.994	598	250	191	64	41	32	12	17	6.199
Aantal arbeidsplaatsen	8.874	3.753	3.434	5.419	4.671	5.675	9476	8.065	79.246	128.616

Bron: RSZ.

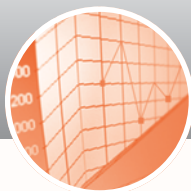
Grafiek IV.65 *Verdeling van het aantal werkgevers per personeelsklasse van de sector financiële diensten, in vergelijking met de verdeling van het aantal werkgevers per personeelsklasse in de marktdiensten*

*(tweede kwartaal 2004)
(in %)*

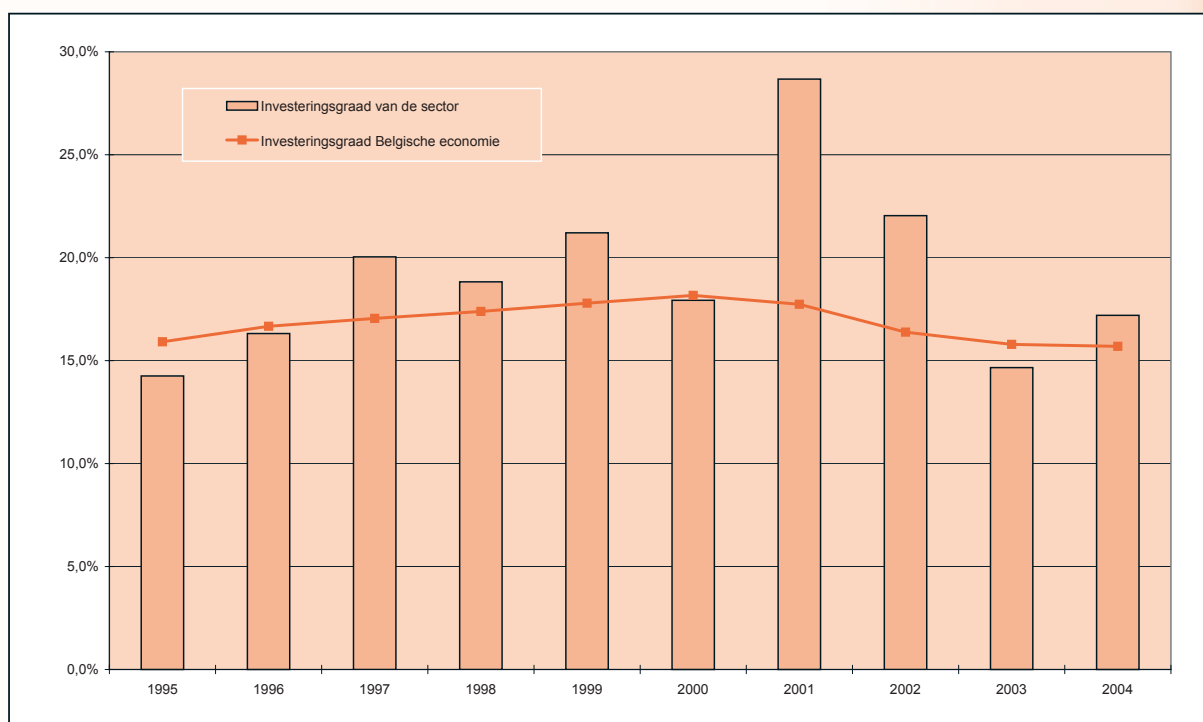
Bron: RSZ.

Volgens de gegevens van de Rijksdienst voor Sociale Zekerheid (RSZ) stelde 80 % van de werkgevers uit de sector van de financiële instellingen in het tweede kwartaal van 2004 vijf of minder personen te werk. Deze kleine instellingen zijn vooral terug te vinden in de branche hulpbedrijven i.v.m. financiële instellingen. Ter vergelijking, in het geheel van de marktdiensten (groot- en kleinhandel, reparatie; horeca; vervoer, opslag en communicatie; financiële instellingen; en onroerende goederen, verhuur en diensten aan het bedrijfsleven) bedroeg het aandeel van de werkgevers met vijf of minder personeelsleden bijna 76 %.

IV.11.4 Investerings

Grafiek IV.66 Investeringsgraad van de sector financiële instellingen en de Belgische economie ⁴⁶
(in %)

Bron: INR

Het aandeel van de bruto-investeringen in de toegevoegde waarde verliep in de financiële sector de voorbije jaren nogal wisselvallig: er was een opvallende stijging in 2001, die echter gevolgd werd door een gevoelige daling in 2002 en 2003. In 2004 was er dan weer een zeker herstel.

De banksector

1. Evolutie van het aantal banken in België

Het aantal in België gevestigde banken is de voorbije vijftien jaar bijna stelselmatig gedaald, van 151 instellingen in 1993 naar 104 eind 2004. Deze daling is bijna volledig toe te schrijven aan de vermindering van het aantal banken naar Belgisch recht, van 112 in 1993 naar 61 eind 2004. Het aantal bankinstellingen met een Belgische meerderheidsdeelneming in het kapitaal is tijdens deze periode gedaald van 71 naar nog 33. Deze daling is vooral een gevolg van de consolidatiegolf die zich in de Belgische banksector heeft voorgedaan, waarbij een aantal kredietinstellingen is samengesmolten of overgenomen.

Het aantal kredietinstellingen naar buitenlands recht daarentegen is tijdens dezelfde periode toegenomen en in 2000–2004 vrijwel onveranderd gebleven. De meeste van deze buitenlandse kredietinstellingen zijn voornamelijk actief op de interbankenmarkt, en richten zich niet tot het grote publiek, waardoor zij meestal in ons land ook geen uitgebreid netwerk van verkooppunten hebben uitgebouwd.

⁴⁶ De investeringsgraad is gelijk aan de bruto vaste kapitaalvorming in verhouding tot de toegevoegde waarde. Voor de Belgische economie werd geen rekening gehouden met de post woningen.

De banken naar buitenlands recht vertegenwoordigden eind 2004 3,6 % van het balanstotaal van de gehele banksector in België.

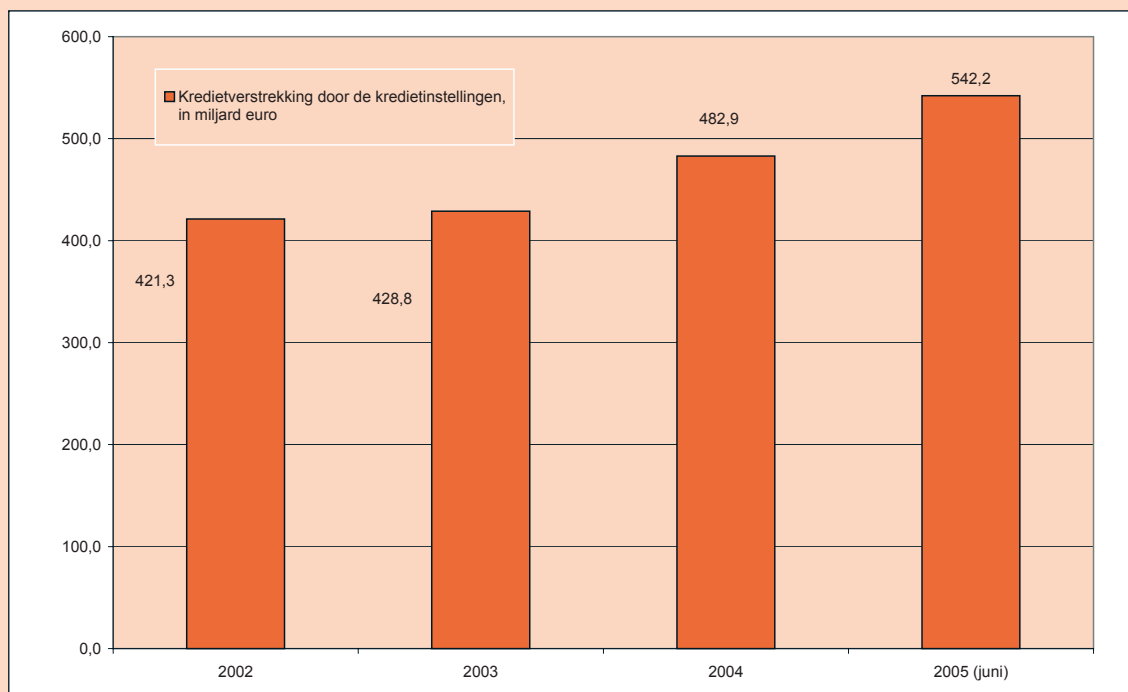
Tabel IV.49 Aantal kredietinstellingen in België

	1999	2000	2001	2002	2003	2004
1. naar Belgisch recht	75	72	67	65	61	59
2. naar buitenlands recht	44	47	46	46	48	45
2.a - uit EU-landen	30	34	35	36	38	36
2.b - uit niet-EU-landen	14	13	11	10	10	9
Totaal (1. + 2.)	119	119	113	111	109	104

Bron: CBFA.

2. Kredietverstrekking door de banksector

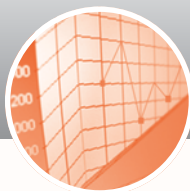
Grafiek IV.67 Kredietverstrekking door de banksector

Bron: CBFA.

De kredietverstrekking door de kredietinstellingen is de voorbije jaren in stijgende lijn gegaan. Eind juni 2005 was bij de kredietinstellingen voor 542 miljard euro aan uitbetalingskredieten opgenomen.

Opvallend is de sterke toename van de kredieten aan het buitenland. Eind 2000 hadden de kredietinstellingen voor 174,7 miljard euro aan uitbetalingskredieten uitstaan op het buitenland; eind juni 2005 was dit opgelopen tot iets meer dan 300 miljard euro, een aanduiding van de toegenomen internationalisatie van activiteiten van de Belgische banksector.

3. Resultaten van de banksector in 2004

De banksector boekte in 2004 een geconsolideerde winst van 5,19 miljard euro, een toename met 30,4 % in vergelijking met 2003. Deze winstgroei was onder meer te verklaren door

- een toename van de inkomsten uit het bankbedrijf (het zogenaamde bankproduct) met 5,9 % tot 24,18 miljard euro;
- bedrijfskosten (+3,1 %) die minder snel stegen dan het bankproduct;
- het feit dat de banken globaal genomen minder waardecorrecties dienden te boeken dan in 2003 (daling met bijna 70 %).

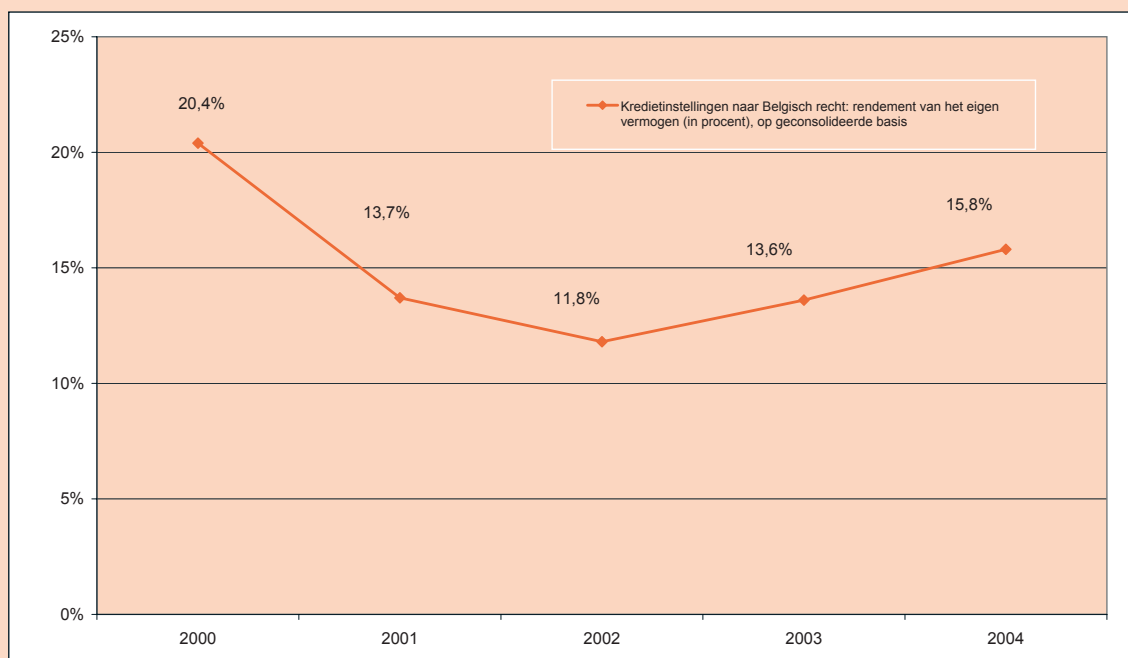
Tabel IV.50 Basiscomponenten van de resultatenrekening van de kredietinstellingen
(op geconsolideerde basis)
(in miljard euro)

	2002	2003	2004
Bankproduct	24,59	22,84	24,18
Bedrijfskosten (waarvan personeelskosten)	18,36	16,89	17,41
Bruto bedrijfsresultaat	6,24	5,95	6,77
Netto bedrijfsresultaat	4,08	4,46	6,31
Belastingen	1,57	1,11	1,56
Geconsolideerd resultaat	3,19	3,98	5,19

Bron: CBFA, NBB.

Het rendement van het eigen vermogen van de bankinstellingen naar Belgisch recht is toegenomen van 13,6 % in 2003 naar 15,8 % in 2004, maar blijft nog onder het niveau van het jaar 2000.

Grafiek VI.68 Rendement van het eigen vermogen van de bankinstellingen naar Belgisch recht

Bron: CBFA, NBB.

Het balanstotaal van de gehele Belgische banksector (op geconsolideerde basis) bedroeg 1.143,2 miljard euro eind 2004. Dit is een toename met 10,7 % in vergelijking met 2003.

Deze toename was bij de activa vooral een gevolg van de sterke stijging van de vorderingen op cliënten (+12,6 %), en in het bijzonder de hypothecaire kredieten en de leningen op termijn. De hypothecaire leningen en de leningen op termijn vertegenwoordigden einde 2004 bijna 80 % van de totale kredietactiviteit van de banksector. De effectenportefeuille groeide met 7,4 %, een vooruitgang die vooral te verklaren is door de toegenomen waarde van de reeds aangehouden effecten.

Aan de passivazijde van de balans groeiden vooral de schulden tegenover cliënten (+12,2 %) en de interbankschulden (+9,4 %). De schulden tegenover cliënten bestaan vooral uit deposito's (bijna 80 % einde 2004).

Tabel VI.51 De banksector in België: belangrijkste balansposten, op geconsolideerde basis

	2003 (in miljoen euro)	2004 (in miljoen euro)	2004 in procent van het balanstotaal
Thesaurietegoeden en interbankvorderingen	210.355	217.355	19,0 %
Vorderingen op cliënten	428.824	482.885	42,2 %
Effectenportefeuille	300.989	323.104	28,3 %
Vaste activa	17.474	18.950	1,7 %
overige posten	75.371	100.943	8,8 %
Totaal der activa	1.033.014	1.143.237	100,0 %
Interbankschulden	257.340	281.558	24,6 %
Schulden tegenover cliënten	511.814	574.428	50,2 %
Kasbons, obligatieleningen en andere schuldbewijzen	115.209	113.932	10,0 %
Achtergestelde schulden	23.868	23.697	2,1 %
Eigen vermogen	32.152	35.037	3,1 %
Overige posten passiva	92.631	114.585	10,0 %
Totaal der passiva	1.033.014	1.143.237	100,0 %

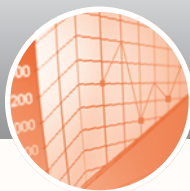
Bron: CBFA.

De verzekeringssector

1. Evolutie van het aantal verzekeringsondernemingen in België

Zoals blijkt uit onderstaande tabel is het aantal verzekeringsondernemingen waarvan de maatschappelijke zetel in België is gevestigd de voorbije jaren voortdurend gedaald. In 1996 waren er 158 verzekeringsondernemingen met maatschappelijke zetel in België, in 2004 was dat aantal gedaald tot 118.

Ook het aantal verzekeringsondernemingen zonder maatschappelijke zetel in België, maar die in ons land bijkantoren bezitten, is gedaald, van 99 in 1996 naar 63 in 2004.

Tabel IV.52 De evolutie van het aantal verzekeringsondernemingen in België, volgens vestigingsplaats van de maatschappelijke zetel

	1996	1998	2000	2002	2003	2004
België	158	150	130	123	118	118
Buiten België	99	84	79	79	71	63
Totaal	257	234	209	202	189	181

Bron: CBFA.

Tabel IV.53 Aantal verzekeringsondernemingen, volgens specialisatie

	1996	1998	2000	2002	2003	2004
Levensverzekeringen	37	34	29	30	31	31
Niet-levensverzekeringen	177	160	145	140	127	122
Gemengde ondernemingen	43	40	35	32	31	28
Totaal	257	234	209	202	189	181

Bron: CBFA.

De daling van het aantal verzekeringsondernemingen met maatschappelijke zetel of bijkantoren in België is vooral te situeren in de branche van de niet-levensverzekeringen.

2. Resultaten van de verzekeringsondernemingen in België

Het herstel van de resultaten van de verzekeringsinstellingen heeft zich in 2004 doorgezet. In 2004 boekten de verzekeringsondernemingen die onder het toezicht staan van de CBFA een nettoresultaat van 1703,5 miljoen euro. In 2002 boekten deze ondernemingen nog een totaal verlies van 821 miljoen euro. Het rendement van het eigen vermogen steeg tot 18 % in 2004.

Tabel IV.54 Resultaten van de verzekeringsondernemingen in België die onder het toezicht staan van de Commissie voor het Bank-, Financie- en Assurantiewezen

	1998	2000	2002	2003	2004
Resultaat op vennootschappelijke basis (in miljoen euro)	2.908,4	1.734,3	-812	641,4	1.703,5
Rendement van eigen vermogen (in %)	34,2	21,5	-10,4	7,3	18,0

Bron: CBFA.

3. Evolutie van het balanstotaal van de verzekeringssector

Het balanstotaal van de verzekeringsondernemingen, onder toezicht van de CBFA is de voorbije jaren ononderbroken gegroeid, en bereikte een waarde van 163,7 miljard euro einde 2004.

Het grootste deel van de activa van de verzekeringssector wordt gevormd door de beleggingen, waarvan het aandeel in het balanstotaal de voorbije jaren schommelde tussen 86 en 88 %. De cijfers tonen ook het succes aan van de verzekeringsproducten van de tak 23 tot in 2001.

De passiva van de verzekeringssector bestaan voor het grootste deel uit de technische provisies: deze bedroegen 137,8 miljard euro einde 2004 en vertegenwoordigden 84 % van de totale passiva.

Tabel IV.55

Belangrijkste elementen van de balans van de verzekeringsondernemingen die onder het toezicht staan van de CBFA

(cijfers op het einde van de vermelde periode, in miljard euro; op vennootschappelijke basis)

	1998	2000	2002	2003	2004
Beleggingen	75,0	94,9	110,3	125,2	143,3
waarvan:					
Alle activiteiten uitgezonderd tak 23	71,8	81,7	94,6	107,9	124,4
Tak 23	3,2	13,2	15,8	17,2	18,9
Deel van de herverzekeringsinstellingen in de technische voorzieningen	4,1	4,8	6	6,2	6,6
Vorderingen en andere activa	7,5	8,6	9,8	11,1	13,7
Totaal der activa	86,6	108,3	126,1	142,4	163,7
Eigen vermogen	8,5	8,1	7,9	8,8	9,4
Technische provisies	68,4	88,8	106,9	120,9	137,8
Deposito's van herverzekerders	2,1	2,0	2,3	2,4	2,5
Schulden	5,7	6,9	6,9	8,2	11,8
Overige passiva	1,9	2,6	2,2	2,2	2,1
Totaal der passiva	86,6	108,3	126,1	142,4	163,7

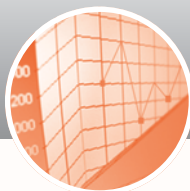
Bron: CBFA.

IV.12 De sector van de vrije beroepen

Er zijn drie belangrijke redenen om aan de vrije beroepen een aparte analyse te wijden. Op de eerste plaats belichaamt deze sector vrij goed wat de « kennismaatschappij » voor de vaak hoogopgeleide zelfstandigen en werknemers kan betekenen. Daarnaast ondergaat de traditionele wereld van de « vrije beroepen » een omvorming en uitbreiding van de verscheidenheid van activiteiten die leiden tot een nieuwe zichtbaarheid met diverse facetten. Tot slot lijken zowel het toenemend aantal bestuurders van vennootschappen als de concentratie in deze sector erop te wijzen dat de « onafhankelijkheid », die de intellectuele dienstverlening kenmerkt, opnieuw moet worden bekeken.

In de hierna volgende analyses zullen we de algemene term « vrije beroepen » hanteren, ook al hebben zich ondertussen een enorme waaier aan intellectuele dienstverleners naast de weinige "traditionele" beoefenaars van een vrij beroep, die reeds sedert tientallen jaren en langer gereguleerd zijn, gevestigd.

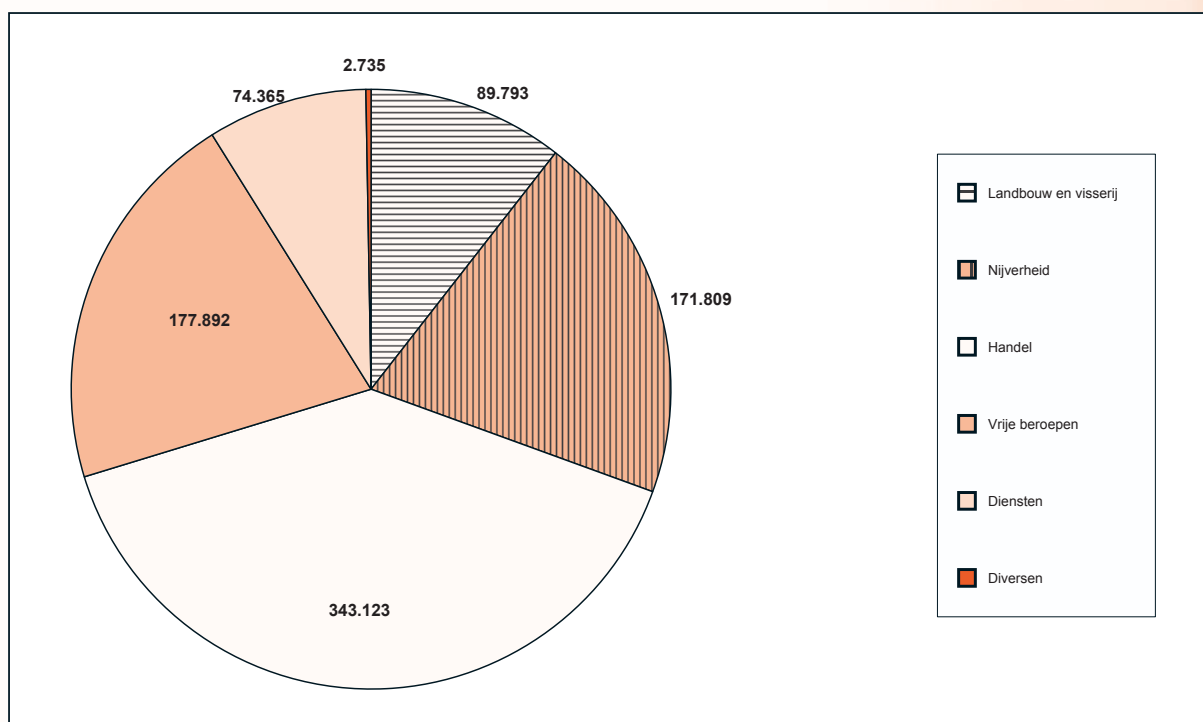
Er wordt uit drie bronnen geput om de bijdrage van de sector van de vrije beroepen aan onze economie in kaart te brengen. De sociale statistieken van het RSVZ beschrijven het aantal RSVZ-verzekeringsplichtigen in deze sector. Aan de hand van een tweede, meer economische benadering worden, door de samenvoeging van een groot aantal NACE-subsectoren, enerzijds de BTW-plichtige beoefenaars van een vrij beroep – de actieve ondernemingen, de oprichtingen, stopzettingen en faillissementen van ondernemingen – beschreven, en anderzijds, via de statistieken van de RSZ, het aantal werkgevers en arbeidsplaatsen. Als bijlage vindt u meer gedetailleerde informatie over de sectoren die in de verschillende gebruikte nomenclaturen voorkomen.

IV.12.1 Verzekeringsplichtigen in de sector van de vrije beroepen

In 2004 vormen de vrije beroepen in aantal de tweede grootste groep onder de zelfstandigen en helpers (177.892), na de groep van handelaars, die bijna dubbel zo groot is (343.123). De vrije beroepen vertegenwoordigen momenteel meer dan een vijfde van alle verzekeringsplichtige zelfstandigen en helpers (859.717).

Grafiek IV.69 Totaal aantal verzekeringsplichtigen per bedrijfstak in 2004

Bron: RSVZ.

De vrije beroepen, een groep van ondernemingen met een sterk toegenomen verscheidenheid van activiteiten, vertonen tussen 2000 en 2004 een groei van 15,2 %, tegenover 8,2 % voor alle zelfstandigen en helpers samen.

Tabel IV.56 Verzekeringsplichtigen in de sector van de vrije beroepen, volgens statuut en in/uit

	Vrije beroepen	Statuut		In/Uit	
		Zelfstandigen	Helpers	Oprichtingen	Stopzettingen
2000	154.642	151.740	2.902	12.589	5.665
2001	158.004	155.151	2.853	12.250	5.611
2002	161.116	158.314	2.802	11.568	5.918
2003	172.661	161.788	10.873	12.117	5.442
2004	177.892	167.819	10.073	14.329	5.294

Bron: RSVZ.

In de sector vrije beroepen maakte de categorie zelfstandigen in 2000 nog 98 % uit van het totaal aantal verzekeringsplichtigen, het kleine restant waren helpers. In 2004 is het percentage zelfstandigen echter gedaald tot 94,3 %. Het procentuele aandeel van de helpers is in 2003 sterk gegroeid na de invoering van het verplichte ministatuut voor de meewerkende echtgenoten. Door de invoering van dit statuut werden de meewerkende echtgenoten (vooral vrouwen) in 2003 ambtshalve als helper aangesloten. Opvallend is dat het aantal helpers in de sector van de vrije beroepen over de periode 2000-2004 meer dan verdriedvoudigde terwijl het aantal helpers in de totale populatie helpers over dezelfde periode iets meer dan verdubbelde.

Het aantal oprichtingen van verzekeringsplichtigen vertoonde tot 2002 jaarlijks een licht dalende trend, maar het cijfer ligt telkenmale nog rond ongeveer het dubbele van het aantal stopzettingen. Het is niet duidelijk of de sterke stijging (18 %) van het aantal oprichtingen die in 2004 werd vastgesteld van voorbijgaande dan wel van structurele aard is. In 2004 is ten opzichte van 2000 het aantal stopzettingen van verzekeringsplichtigen eveneens gedaald.

Het verschil tussen het aantal oprichtingen en stopzettingen van verzekeringsplichtigen bij de vrije beroepen is over de hele periode genomen positief, met in 2004 een maximum van 9.035. Ten opzichte van het totaal aantal verzekeringsplichtigen in deze sector in 2003 is dit 5,2 % ($(9.035/172.661) \cdot 100$). Het saldo oprichtingen - stopzettingen van verzekeringsplichtigen in de totale populatie in 2004 bedraagt 32.096. Ten opzichte van het totaal aantal verzekeringsplichtigen in 2003 is dit 3,7 %.

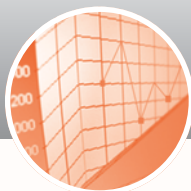
Tabel IV.57 *Verzekeringsplichtigen naar aard van de activiteit en naar geslacht*

	Vrije beroepen	Soort activiteit			Geslacht	
		Hoofdberoep	Bijberoep	Actief na pensioen (leeftijd)	Mannen	Vrouwen
2000	154.642	115.330	31.545	7.759	95.940	58.702
2001	158.004	116.593	33.588	7.821	97.600	60.404
2002	161.116	117.985	35.122	8.009	98.936	62.180
2003	172.661	127.602	36.996	8.063	100.753	71.908
2004	177.892	129.801	39.649	8.442	103.940	73.952

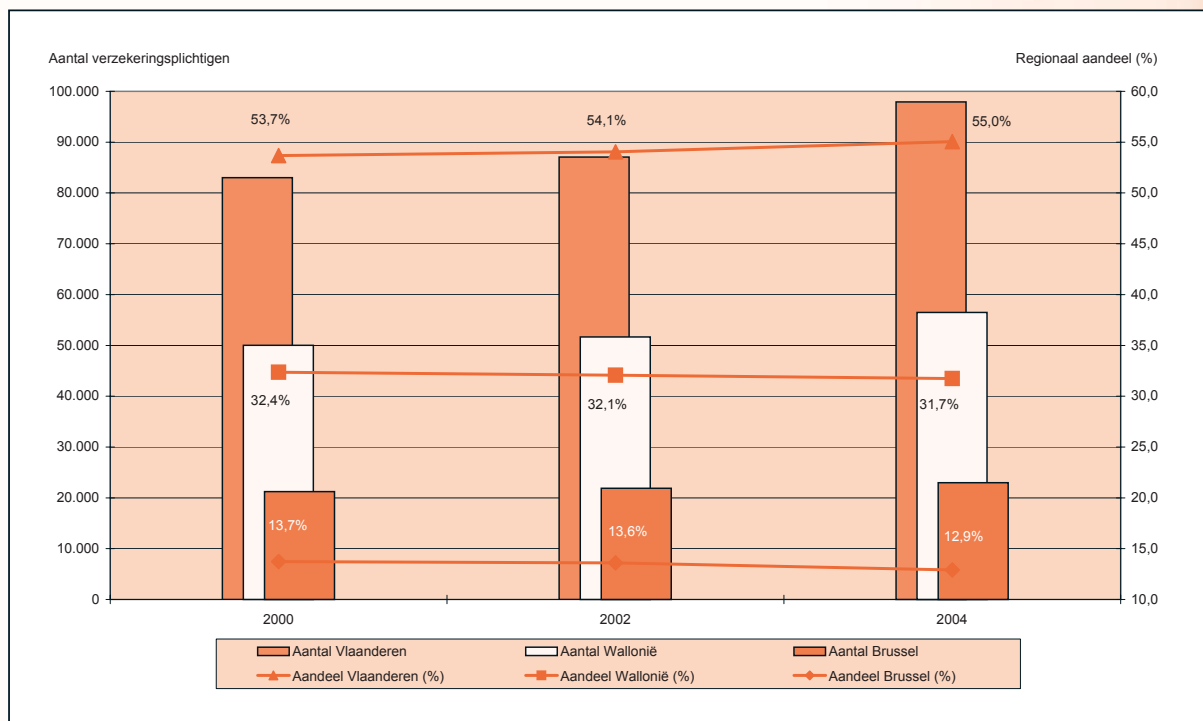
Bron: RSVZ.

74,6 % van de beoefenaars van een vrij beroep deed dat in 2000 in hoofdberoep en 20,4 % in bijberoep. In 2004 bedragen deze percentages respectievelijk 73 % en 22,3 %. Het aandeel zelfstandigen en helpers die in bijberoep een vrij beroep uitoefenen, is in 2004 ten opzichte van 2000 toegenomen.

Over de periode 2000-2004 stelt men een vervrouwelijking in de vrije beroepen vast: het aandeel van de vrouwen stijgt van 38 % naar 41,6 % van het totaal aantal verzekeringsplichtigen. In absolute cijfers neemt hun aantal in dezelfde periode toe met 26 %, tegenover 8,3 % bij de mannen. Deze trend vindt vooral zijn oorsprong in een ruimere toegang van vrouwen tot hogere studies en in de soepele werkuren die deze beroepen bieden en die beter verenigbaar zijn met de familiale verplichtingen.

Grafiek IV.70 Verzekeringsplichtigen in de sector van de vrije beroepen, volgens gewest

Bron: RSVZ.

In 2000 ziet de regionale verdeling van de vrije beroepen (zelfstandigen en helpers) er als volgt uit: 53,7 % in Vlaanderen, 32,4 % in Wallonië en 13,7 % in Brussel. Vier jaar later bedragen de regionale aandelen respectievelijk 55 %, 31,7 % en 12,9 %. In absolute waarden wordt er over de beschouwde periode in de drie gewesten een stijging van het aantal verzekeringsplichtigen waargenomen: in Vlaanderen bedraagt deze 18 %, in Wallonië 13 % en in Brussel 8,2 %.

Tabel IV.58 Verzekeringsplichtigen in de sector van de vrije beroepen, volgens beroepsactiviteit

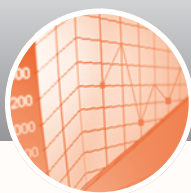
Categorieën	2000		2004		2000-2004
	Aantal	Aandeel (%)	Aantal	Aandeel (%)	(%)
Artsen, chirurgen	26.388	17,1	28.780	16,2	9,1
Tandartsen	6.990	4,5	7.420	4,2	6,2
Apothekers	4.574	3,0	4.535	2,5	-0,9
Dierenartsen	3.266	2,1	3.948	2,2	20,9
Paramedici	31.179	20,2	34.200	19,2	9,7
Privé-onderricht	6.352	4,1	8.039	4,5	26,6
Wetenschap	1.179	0,8	1.421	0,8	20,5
Letteren	5.562	3,6	5.666	3,2	1,9
Kunst	7.782	5,0	8.797	4,9	13,0
Advocaten	12.797	8,3	14.847	8,3	16,0
Notarissen	1.529	1,0	1.688	0,9	10,4
Gerechtsdeurwaarders	717	0,5	802	0,5	11,9
Fiscale en vastgoed-beroeven	10.768	7,0	10.703	6,0	-0,6
Architecten	12.163	7,9	13.751	7,7	13,1
Diverse beroepen	20.750	13,4	24.439	13,7	17,8
Bestuurders ⁽¹⁾	2.646	1,7	8.856	5,0	234,7
Totaal	154.642	100,0	177.892	100,0	15,0

(1) De bestuurders van vennootschappen kunnen niet worden verdeeld per beroepsactiviteit.
Bron: RSVZ.

De sectoren die in 2004 relatief het grootste aantal zelfstandigen tellen, zijn de paramedische sector (19,2 %), de artsen (16,2 %) en de diverse intellectuele beroepen (13,7 %). Daarop volgen in mindere mate de advocaten (8,3 %), de architecten (7,7 %) en de activiteiten met betrekking tot fiscaliteit en onroerend goed (6 %). Het relatieve economische gewicht van de verschillende categorieën evolueerde weinig sinds 2000: de eerste zeven sectoren bleven dezelfde, in dezelfde volgorde, hoewel het relatieve gewicht van de twee grootste onder hen verminderde.

In de periode 2000 tot 2004 nam het totaal aantal in de vrije beroepen actieve zelfstandigen toe met 15 %. De volgende sectoren steken daarboven uit: privé-onderricht (26,6 %), dierenartsen (20,9 %), wetenschap (20,5 %), diverse intellectuele beroepen (17,8 %) en advocaten (16 %). Twee sectoren kennen een lichte terugval, namelijk de apothekers (-0,9 %) en de fiscale en vastgoedberoepen (-0,6 %).

Er is geen gedetailleerde informatie beschikbaar die de sterke toename van het aantal bestuurders in de loop van 2000-2004 kan verklaren. Deze evolutie weerspiegelt in ieder geval een sterke tendens onder de vrije beroepen om een vennootschap op te richten.

Tabel IV.59 Verzekeringsplichtigen in de sector van de vrije beroepen, volgens beroepsactiviteit en geslacht

Categorieën	2000		2004		2000-2004 (%)	
	Mannen	Vrouwen	Mannen	Vrouwen	Mannen	Vrouwen
Artsen, chirurgen	18.585	7.803	17.645	11.135	-5,1	42,7
Tandartsen	4.149	2.841	3.896	3.524	-6,1	24,0
Apothekers	2.271	2.303	2.063	2.472	-9,2	7,3
Dierenartsen	2.385	881	2.377	1.571	-0,3	78,3
Paramedici	11.157	20.022	11.406	22.794	2,2	13,8
Privé-onderricht	3.138	3.214	3.990	4.049	27,2	26,0
Wetenschap	551	628	588	833	6,7	32,6
Letteren	3.077	2.485	3.043	2.623	-1,1	5,6
Kunst	5626	2156	6156	2641	9,4	22,5
Advocaten	8.042	4.755	8.666	6.181	7,8	30,0
Notarissen	1.268	261	1.211	477	-4,5	82,8
Gerechtsdeurwaarders	580	137	583	219	0,5	59,9
Fiscale en vastgoedberoepen	9.124	1.644	8.738	1.965	-4,2	19,5
Architecten	9.100	3.063	9.697	4.054	6,6	32,4
Diverse beroepen	14.963	5.787	17.651	6.788	18,0	17,3
Bestuurders	1.924	722	6.230	2.626	223,8	263,7
Totaal	95.940	58.702	103.940	73.952	8,3	26,0

Bron: RSVZ.

Tabel IV.57 toonde reeds de algemene tendensen van de verzekeringsplichtigen volgens geslacht voor 2000-2004: + 8,3 % voor de mannen en een sterke toename met +26 % van het aantal vrouwen. In 2004 ten opzichte van 2000, stelt men bij de vrouwen een stijgend verloop vast in alle bedrijfstakken, met groeipercentages die vaak ver boven het gemiddelde uitsteken (zie tabel IV.59), bv. in de juridische beroepen en bij de artsen. Het aantal verzekeringsplichtige mannen groeit niet zo sterk en is zelfs in menige sectoren gedaald. De enige sectoren met een aanzienlijke groei van het aantal mannen zijn het privé-onderricht met 27 % en de diverse intellectuele beroepen met 18 %.

In termen van relatieve sectoraandelen voor 2004 zijn de mannen voornamelijk vertegenwoordigd in de diverse intellectuele beroepen (17 %), de sector van de artsen (17 %), de paramedische sector (11 %), de architecten (9 %), fiscaliteit en onroerend goed (8 %) en advocaten (8 %). De vrouwen zijn vooral terug te vinden in de paramedische sector (31 %) en in de beroepscategorie van de artsen (15 %), de diverse intellectuele beroepen (9 %) en bij de advocaten (8 %). 2004 vergeleken met 2000 nam hun aanwezigheid relatief toe in de medische sector, terwijl deze in de paramedische sector relatief afnam, wat wijst op een hogere beroepskwalificatie.

IV.12.2 De ondernemingen in de sector van de vrije beroepen

Via de samenvoeging van 43 activiteitencodes van de NACE-nomenclatuur worden de « actieve BTW-plichtige ondernemingen » in de sector van de vrije beroepen geïdentificeerd. De 43 activiteiten worden tot zes sectoren herleid: de financiële, de boekhoudkundige, de juridische, de bouwkundige, de medische sector en de diverse intellectuele dienstverlenende beroepen. Deze groepering is gebaseerd op de classificatie van de « Federatie voor Vrije en Intellectuele Beroepen ». Men stelt vast dat de sector « andere activiteiten », die een restsector zou moeten zijn, eigenlijk de omvangrijkste sector is. Dit bemoeilijkt het vatten van de tendensen die zich in de wereld van de vrije beroepen voordoen. Tot slot dient te worden vermeld dat het statistische universum van het RSVZ en dat van de BTW zich slechts zeer gedeeltelijk overlappen, aangezien tal van vrije beroepen niet BTW-plichtig zijn.

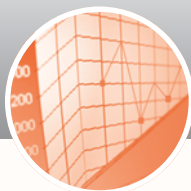
Tabel IV.60 Ondernemingen per activiteitensector van de vrije beroepen

Sectoren	2000	2004	2000-2004 (%)
Financiële activiteiten	2.437	2.518	3,3
Boekhoudactiviteiten	15.275	14.825	-2,9
Juridische activiteiten	1.016	1.081	6,4
Vastgoedactiviteiten	30.254	33.033	9,2
Medische activiteiten	11.137	12.341	10,8
Andere activiteiten	53.473	63.553	18,9
Totaal	113.592	127.351	12,1

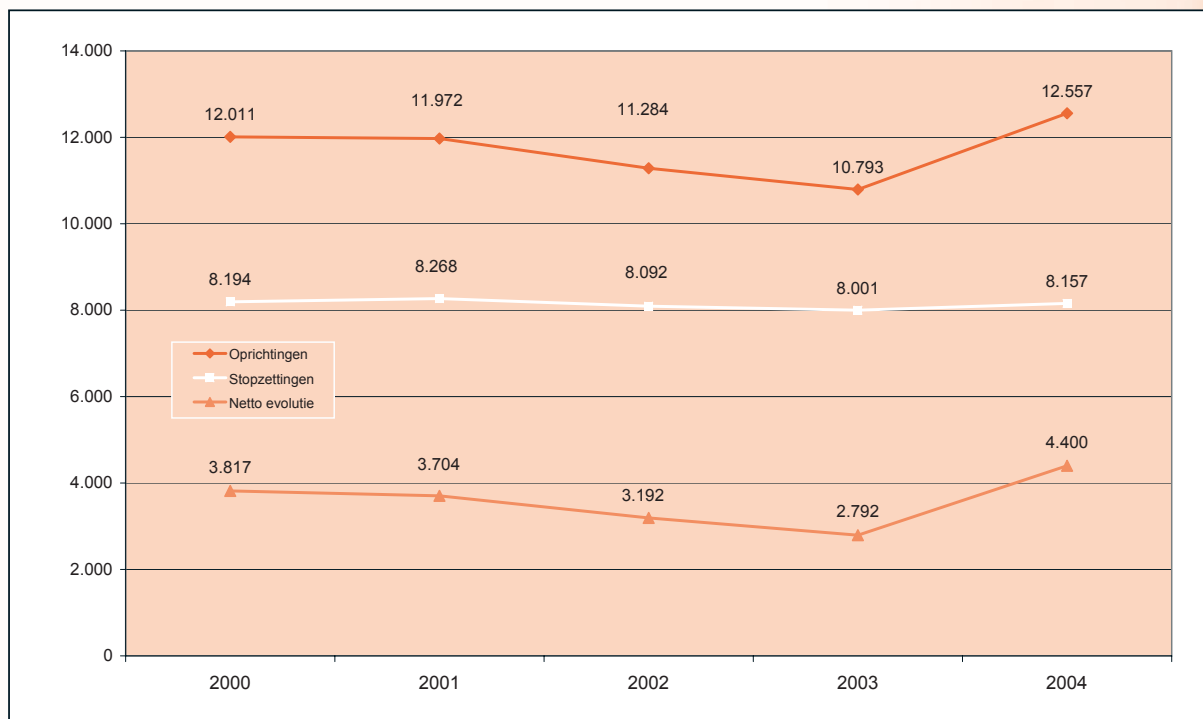
Bron: FOD Economie-E8, berekeningen FOD Economie-E5.

Tussen 2000 en 2004 nam het aantal vrije beroepen jaarlijks toe, in het totaal met 12,1 %. Deze groei ligt tienmaal hoger dan de groei voor alle actieve BTW-plichtigen in alle sectoren samen, waarvan het aantal toenam van 689.453 naar 697.817. De trend bij de vrije beroepen, die in de cijfers van het RSVZ zichtbaar was, wordt hier dus bevestigd.

Wat betreft de demografische evolutie van de BTW-plichtige vrije beroepen toont grafiek IV.71 aan dat het aantal stopzettingen relatief stabiel bleef over de periode 2000-2004, namelijk net boven de 8.000. Het aantal oprichtingen daarentegen daalde tussen 2000 en 2003 gevoelig van 12.011 tot 10.793, alvorens in 2004 terug te stijgen tot 12.557. Het saldo tussen de oprichtingen en stopzettingen, de netto dynamiek in de sector, volgde logischerwijs dezelfde tendens. Het jaar 2003 vormde dan ook een dalperiode met een netto evolutie van slechts 2.792, gevolgd door een aanzienlijk positief saldo van 4.400 in 2004.

Grafiek IV.71 Oprichtingen, stopzettingen en netto evolutie van ondernemingen

Bron: FOD Economie-E8.

Men stelt vast dat het aantal oprichtingen van BTW-plichtige vrije beroepen min of meer gelijk is aan en gelijklopend evolueert met het aantal oprichtingen van zelfstandigen. Het aantal stopzettingen van BTW-plichtige ondernemingen ligt daarentegen merkelijk hoger dan het aantal stopzettingen van zelfstandigen, dat rond de 5.000 ligt (tabel IV.56). Dat doet vermoeden dat de BTW-plichtige vrije beroepen gevoeliger zijn voor hun economische omgeving en voor de concurrentie dan de andere niet-commerciële vrije beroepen.

Tabel IV.61 Oprichtingen, stopzettingen en netto evolutie van ondernemingen, per activiteitensector van de vrije beroepen

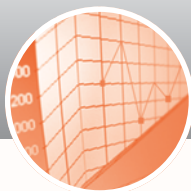
Sectoren	2000	2004	2000-2004 (%)
Oprichtingen			
Financiële activiteiten	203	184	-9,4
Boekhoudkundige activiteiten	821	747	-9,0
Juridische activiteiten	173	158	-8,7
Vastgoedactiviteiten	2.554	2.836	11,0
Medische activiteiten	882	1.146	29,9
Andere activiteiten	7.378	7.486	1,5
Totaal	12.011	12.557	4,5
Stopzettingen			
Financiële activiteiten	159	128	-19,5
Boekhoudkundige activiteiten	903	774	-14,3
Juridische activiteiten	117	123	5,1
Vastgoedactiviteiten	1.882	1.901	1,0
Medische activiteiten	638	686	7,5
Andere activiteiten	4.495	4.545	1,1
Totaal	8.194	8.157	-0,5
Netto evolutie			
Financiële activiteiten	44	56	
Boekhoudkundige activiteiten	-82	-27	
Juridische activiteiten	56	35	
Vastgoedactiviteiten	672	935	
Medische activiteiten	244	460	
Andere activiteiten	2.883	2.941	
Totaal	3.817	4.400	

Bron: FOD Economie-E8, berekeningen FOD Economie-E5.

Tabel IV.61 toont de sterk uiteenlopende netto evolutie in de verschillende deelsectoren van de vrije beroepen.

In 2004 ten opzichte van 2000 steeg het aantal *oprichtingen* in drie van de zes sectoren: de medische, de bouwkundige sector en, in mindere mate, bij de andere intellectuele dienstverlenende activiteiten. De drie overige sectoren noteerden een daling met ongeveer 9 %. Het aantal *stopzettingen* daalt in de sectoren financiële activiteiten met 19,5 % en in de boekhoudkundige activiteiten met 14,3 %. Deze daling kon gecompenseerd worden door de stijging in de andere vier sectoren, zodat uiteindelijk het totale aantal stopzettingen met 0,5 % terugliep tussen 2000 en 2004.

Op het vlak van netto dynamiek dragen de bouwkundige, medische en andere intellectuele dienstverlenende activiteitensectoren in absolute termen het meest bij tot het totale positieve saldo van 4.400 in 2004. In 2004 vergeleken met 2000 vertoont de bouwkundige sector en vooral de medische sector bovendien een aanzienlijke stijging van het saldo oprichtingen - schrappingen (respectievelijk 39,1 % en 88,5 %). Enkel de boekhoudkundige sector vertoont in 2000 een negatief saldo, dat evenwel gevoelig is verminderd in 2004.

Zowel in 2000 als in 2004 is het saldo tussen de oprichtingen en stopzettingen van actieve BTW-plichtige vrije beroepen positief, met een cijfer van 4.400 in 2004. De verhouding van deze netto evolutie in 2004, ten opzichte van de actieve ondernemingen van 2003, bedraagt bij de vrije beroepen 3,6 %. Dit cijfer lijkt hoog wanneer men het vergelijkt met het cijfer van alle BTW-plichtigen voor alle sectoren samen, dat slechts 1,5 % bedraagt.

Tabel IV.62 Faillissementen per activiteitensector van de vrije beroepen

Sectoren	2000	2004	2000-2004 (%)
Financiële activiteiten	31	32	3,2
Boekhoudkundige activiteiten	66	53	-19,7
Juridische activiteiten	4	3	-25,0
Vastgoedactiviteiten	126	131	4,0
Medische activiteiten	21	15	-28,6
Andere activiteiten	300	495	65,0
Totaal	548	729	33,0

Bron: FOD Economie-E8, berekeningen FOD Economie-E5.

Het aantal faillissementen is in 2004 ten opzichte van 2000 toegenomen met 33 %, die voornamelijk het gevolg is van een spectaculaire toename van het aantal faillissementen in de sector diverse intellectuele dienstverlenende activiteiten met 65 %. In de sectoren boekhoudkundige en medische activiteiten daalt het aantal faillissementen dan weer met respectievelijk 19,7 en 28,6 %. In de andere sectoren is de evolutie van deze indicator beperkter.

De verhouding tussen faillissementen en stopzettingen van ondernemingen in de sector van de vrije beroepen voor 2004 bedraagt 8,9 %. Ter vergelijking, dit cijfer bedraagt 16,5 % voor de totale populatie van BTW-plichtige ondernemingen. Het faillissement lijkt bij de vrije beroepen dan ook geen vaak voorkomende manier te zijn om het economisch leven van een onderneming te beëindigen. De sector «andere dienstverlenende intellectuele activiteiten», zou wel eens van deze algemene stelling kunnen afwijken.

IV.12.3 De vestigingen met tewerkstelling en de arbeidsplaatsen in de sector van de vrije beroepen

Aan de hand van de RSZ-gegevens kan het aantal vestigingen, de grootte van de vestigingen evenals de arbeidsintensiteit gemeten worden. Aangezien structurele wijzigingen in deze variabelen niet merkbaar zijn over een korte periode, werd gekozen voor een vroeger uitgangsjaar (1995 in plaats van 2000). De vrije beroepen worden geïdentificeerd via samenvoeging van dezelfde 43 activiteitscodes van de NACE-nomenclatuur die onder IV.12.2 worden gebruikt.

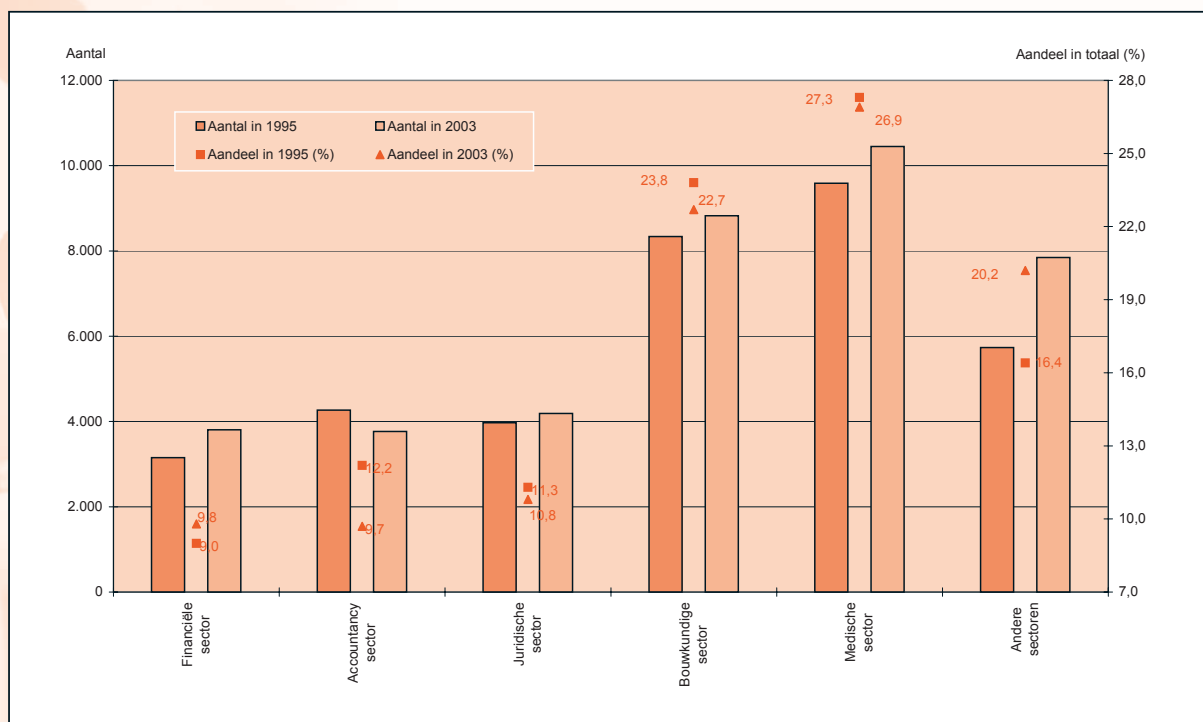
Tabel IV.63 Vestigingen met tewerkstelling per grootteklasse

Grootteklasse van vestigingen	1995		2003		1995-2003
	Aantal	Aandeel (%)	Aantal	Aandeel (%)	(%)
1 tot 4	29.475	84,1	31.583	81,2	7,2
5 tot 9	3.218	9,2	4.136	10,6	28,5
Totaal aantal vestigingen < 10 arbeidsplaatsen	32.693	93,3	35.719	91,8	9,3
10 tot 19	1.304	3,7	1.648	4,2	26,4
20 tot 49	739	2,1	1.036	2,7	40,2
Totaal 10 tot 49	2.043	5,8	2.684	6,9	31,4
Totaal aantal vestigingen < 50 arbeidsplaatsen	34.736	99,1	38.403	98,7	10,6
Meer dan 50	316	0,9	481	1,2	52,2
Totaal	35.052	100,0	38.884	100,0	10,9

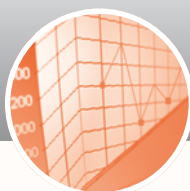
Bron: RSZ, gedecentraliseerde statistieken, berekeningen FOD Economie-E5.

Het totaal aantal vestigingen in de sector van de vrije beroepen nam met bijna 11 % toe in 2003 ten opzichte van 1995. De kleine vestigingen met minder dan 10 werknemers overheersen met bijna 92 % in 2003 in het totaal aantal vestigingen. Daarenboven wordt vastgesteld dat vooral de middelgrote en grote vestigingen aan belang winnen: de interne groeicijfers van deze twee klassen bedragen respectievelijk 31,4 % en 52,2 %. Deze cijfers kunnen wijzen op concentratie van vestigingen.

Grafiek IV.72 Vestigingen met tewerkstelling per activiteitensector van de vrije beroepen

Bron: RSZ, gedecentraliseerde statistieken en berekeningen FOD Economie-E5.

Ten opzichte van 1995 stijgt het aantal vestigingen in 2003 in alle sectoren, behalve in de boekhoudkundige sector (zie grafiek IV.72, linker schaal). De sterkste toename doet zich voor in de sectoren diverse intellectuele, dienstverlenende activiteiten (van 5.736 naar 7.846 vestigingen, d.w.z. +37 %) en financiële activiteiten (van 3.153 naar 3.807, d.w.z. +21 %).

In termen van relatief aandeel zijn deze twee bedrijfstakken de enige die hun positie verbeteren ten opzichte van 1995 (zie rechter schaal). Het aandeel van de sector diverse dienstverlenende activiteiten stijgt van 16 naar 20 %. De sector medische activiteiten blijft het grootste aantal vestigingen tellen (met een stabiel aandeel rond de 27 %), de sector wordt gevolgd door de bouwkundige sector: 23 % in 2003.

Tabel IV.64 Arbeidsplaatsen naar dimensie van de vestigingen

Arbeidsplaatsen in de vestigingen met:	1995		2003		1995-2003
	Aantal	Aandeel (%)	Aantal	Aandeel (%)	(%)
1 tot 4	47.528	32,1	51.574	26,9	8,5
5 tot 9	20.421	13,8	25.839	13,4	26,5
Aantal arbeidsplaatsen in vestigingen met < 10 arbeidsplaatsen	67.949	45,8	77.413	40,3	13,9
10 tot 19	17.177	11,6	21.441	11,2	24,8
20 tot 49	22.200	15,0	31.306	16,3	41,0
Aantal arbeidsplaatsen in vestigingen met 10 tot 49 arbeidsplaatsen	39.377	26,6	52.747	27,5	33,9
Totaal aantal arbeidsplaatsen in vestigingen met < 50 arbeidsplaatsen	107.326	72,4	130.160	67,8	21,3
Meer dan 50	40.881	27,6	61.837	32,2	51,3
Totaal	148.207	100,0	191.997	100,0	29,5

Bron: RSZ, gedecentraliseerde statistieken, berekeningen FOD Economie-E5.

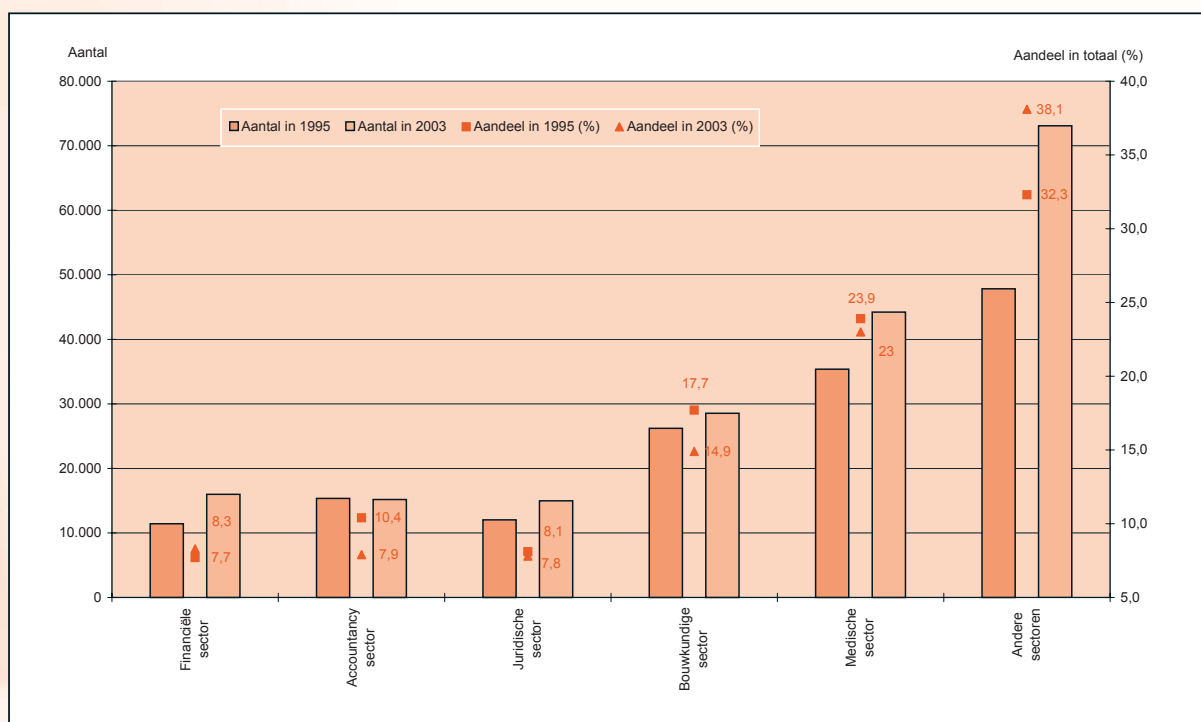
De loontrekkende tewerkstelling in de vrije beroepen nam met 29,5 % toe, 2003 vergeleken met 1995. Het aantal arbeidsplaatsen in de kleine vestigingen groeide met 13,9 % en met 33,9 % in de middelgrote vestigingen. In 2003 t.o.v. 1995 bedroeg de toename van het aantal arbeidsplaatsen in de KMO-vestigingen 21,3 %. De meest spectaculaire groei van de werkgelegenheid wordt opgetekend in de vestigingen met meer dan 50 arbeidsplaatsen (+51,3 %).

Het aandeel van de middelgrote en van vooral de grote vestigingen in de werkgelegenheid groeide in 2003 ten opzichte van 1995 respectievelijk van 26,6 naar 27,5 % en van 27,6 naar 32,2 %. Het aandeel van de kleine vestigingen daalde van 45,8 naar 40,3 %.

De vergelijking van het groeipercentage van het totaal aantal arbeidsplaatsen (29,5 % in tabel IV.64) met dat van het aantal vestigingen (10,9 % in tabel IV.63) leert dat de gemiddelde tewerkstelling per vestiging in 2003, vergeleken met 1995 toenam. Deze waarneming gaat enkel op voor de vestigingen met minder dan 50 arbeidsplaatsen; waar met een groei van de tewerkstelling met 21,3 % een zwakkere toename van het aantal vestigingen met 10,6 % overeenstemt.

Grafiek IV.73 Arbeidsplaatsen per activiteitensector van de vrije beroepen

Bron: RSZ, gedecentraliseerde statistieken, berekeningen FOD Economie-E5.

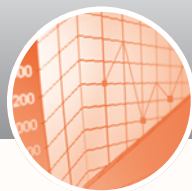
Grafiek IV.73 (linker schaal) toont ons dat ten opzichte van 1995 alle sectoren, behalve de sector van de boekhoudactiviteiten, in 2003 een min of meer gevoelige stijging kenden van het aantal arbeidsplaatsen. De sterkste groei stelt men echter vast in de sector van de diverse intellectuele dienstverlenende activiteiten, met een evolutie van 47.834 arbeidsplaatsen naar 73.092 (+53 %) en in de sector van de financiële activiteiten, van 11.420 naar 15.980 (+40 %). Het aantal arbeidsplaatsen nam ook nog toe met bijna 25 % in de sectoren juridische en medische activiteiten.

Het relatieve economische gewicht van de sector diverse intellectuele dienstverlenende activiteiten in termen van arbeidsplaatsen stijgt van 32,3 % in 1995 naar 38,1 % in 2003 (zie rechter schaal). Daarnaast groeide enkel het relatief aandeel van de sector financiële activiteiten, van 7,7 naar 8,3 %.

Tabel IV.65 Arbeidsplaatsen per activiteitensector van de vrije beroepen en volgens geslacht

Sectoren	1995		2003		1995-2003 (%)	
	Mannen	Vrouwen	Mannen	Vrouwen	Mannen	Vrouwen
Financiële activiteiten	4.257	7.163	6.266	9.714	47,2	35,6
Boekhoudkundige activiteiten	5.564	9.792	4.713	10.470	-15,3	6,9
Juridische activiteiten	2.217	9.808	2.520	12.457	13,7	27,0
Vastgoedactiviteiten	15.031	11.173	16.092	12.451	7,1	11,4
Medische activiteiten	6.036	29.332	6.671	37.551	10,5	28,0
Andere activiteiten	24.647	23.187	42.970	30.122	74,3	29,9
Totaal	57.752	90.455	79.232	112.765	37,2	24,7

Bron: RSZ, gedecentraliseerde statistieken, berekeningen FOD Economie-E5.

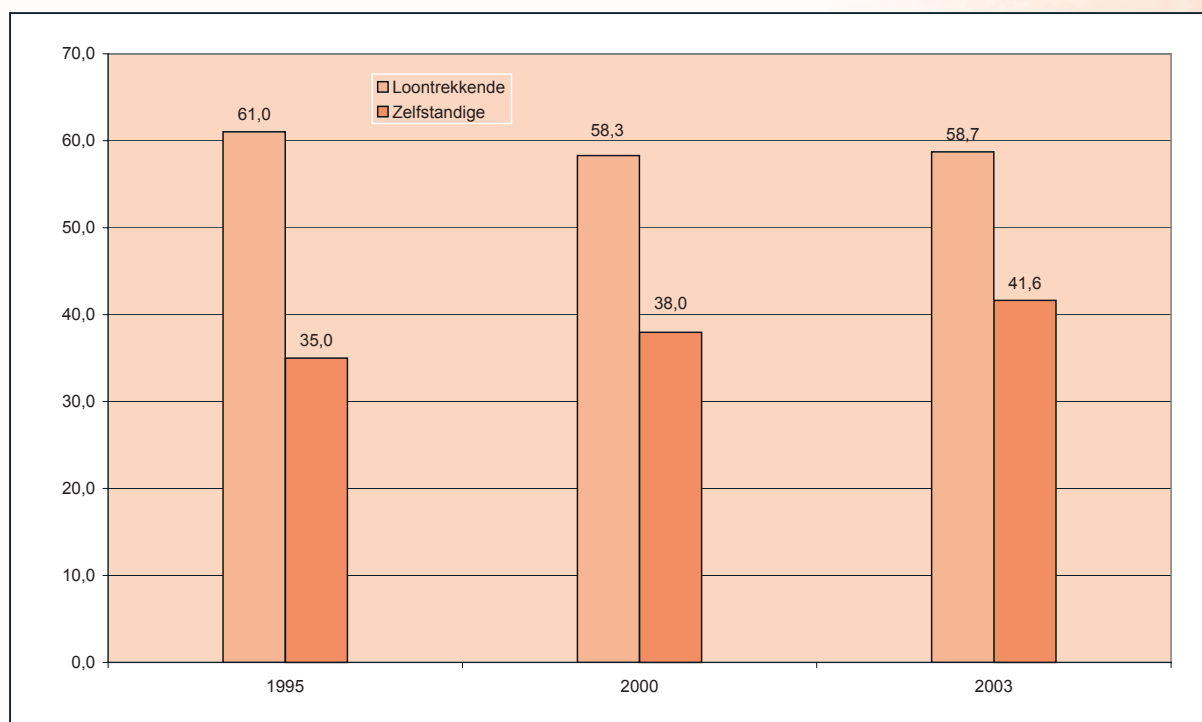

In de sector van de vrije beroepen nam het totaal aantal arbeidsplaatsen ingevuld door mannen in 2003 ten opzichte van 1995 met 37,2 % toe. Bij de vrouwen bedroeg de stijging 24,7 %.

Bij vergelijking van de sectoren stelt men vast dat het aantal arbeidsplaatsen ingevuld door mannen sterk toenam in de sectoren diverse intellectuele dienstverlenende activiteiten (74,3 %) en financiële activiteiten (47,2 %), maar afnam in de sector van de boekhoudactiviteiten met 15,3 %. Het aantal arbeidsplaatsen van vrouwen groeide met 35,6 % in de financiële beroepen en met iets minder dan 30 % in de sectoren juridische, medische en diverse intellectuele dienstverlenende activiteiten.

In termen van relatief aandeel vindt men in 2003 de grootste concentratie aan mannelijke arbeidsplaatsen in de sector diverse intellectuele dienstverlenende activiteiten (54,2 %) en in de bouwkundige sector (20,3 %). Wat betreft de arbeidsplaatsen van vrouwen zijn de twee arbeidsintensiefste sectoren deze van de medische activiteiten (33,3 %) en deze van de diverse intellectuele dienstverlenende activiteiten (26,7 %).

Grafiek IV.74 Aandeel van de vrouwen (arbeidsplaatsen) in loondienst en van de RSVZ-verzekeringplichtige vrouwen in de sector van de vrije beroepen

Bronnen: RSVZ en RSZ, gedecentraliseerde statistieken.

Het aandeel van de vrouwelijke loontrekkenden (arbeidsplaatsen) in de sector van de vrije beroepen blijft hoog tijdens de hele periode, namelijk ongeveer 60 %. Men lijkt hier echter een plafond te hebben bereikt.

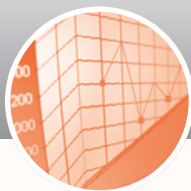
In 1995 bedroeg het aandeel vrouwelijke zelfstandigen in de vrije beroepen 35 %. In 2003 bedraagt hun aandeel 39 %. In de sector van de vrije beroepen neemt het aandeel vrouwelijke, zelfstandige ondernemers toe.

Panorama van de Belgische economie 2004-2005

FOD Economie, K.M.O., Middenstand en Energie

BIJLAGE

Subsectoren van de RSVZ en eigen verdeling om de sector van de vrije beroepen af te bakenen volgens de NACE-nomenclatuur.

RSVZ-nomenclatuur van de vrije en intellectuele beroepen

Artsen, chirurgen
Tandartsen
Apothekers
Dierenartsen
Para-medici: psychologen, verplegers, vroedvrouwen, therapeuten, masseerders,...
Privé-onderricht: professoren, repetitoren, huisleraars,...
Wetenschap: geologen, scheikundigen, natuurkundigen, amanuensissen,...
Letteren: letterkundigen, journalisten, vertalers, tolken, particuliere bibliothecarissen, publicisten,...
Kunst (vanaf 01/07/2003): het leveren van artistieke prestaties en/of het produceren van artistieke werken in de audiovisuele en de beeldende kunsten, in de muziek, de literatuur, het spektakel, het theater en de choreografie
Advocaten
Notarissen
Gerechtsdeurwaarders
Fiscale en vastgoedberoepen: landmeters, ingenieurs, accountants, experts...
Architecten
Diverse intellectuele beroepen: raadgevers, informatici, servicebureaus,...
Bestuurders van vennootschappen

Nace-nomenclatuurcodes van de vrije beroepen

Financiële activiteiten

67.120 Commissieairs in effecten, beleggingsadvies en vermogensbeheer
67.130 Overige hulpbedrijven i.v.m. financiële instellingen
67.201 Verzekeringmakelaars en -agenten
67.202 Schade- en risico-experten
67.203 Overige hulpbedrijven i.v.m. het verzekeringswezen

Boekhoudkundige activiteiten

74.121 Boekhouders
74.122 Accountants
74.123 Bedrijfsrevisoren
74.124 Belastingconsulenten

Bouwkundige activiteiten

70.311 Bemiddeling bij aankoop, verkoop en verhuur van onroerend goed
70.312 Schatten en evalueren van onroerend goed
70.321 Beheer van residentiële gebouwen
70.322 Beheer van ander onroerend goed
74.201 Architecten
74.202 Landmeters
74.203 Technische studiën en ingenieursactiviteiten
74.874 Binnenhuisarchitecten (code 74.844 voor 2003)

Juridische activiteiten

74.111 Advocatenkantoren en juridische adviseurs
74.112 Notariskantoren
74.113 Deurwaarderskantoren
74.114 Overige rechtskundige dienstverlening

Medische activiteiten

- 52.310 Apotheken
- 85.120 Medische praktijken
- 85.130 Tandartspraktijken
- 85.141 Medische laboratoria
- 85.142 Ziekenvervoer
- 85.143 Paramedische activiteiten, exclusief kinesitherapeuten
- 85.144 Kinesitherapeuten
- 85.146 Overige activiteiten i.v.m. gezondheidszorg
- 85.200 Veterinaire diensten

Diverse intellectuele dienstverlenende activiteiten

- 72.100 Computeradviesbureaus
- 72.220 Realisatie van programma's en gebruiksklare systemen (code 72.200 voor 2003)
- 72.300 Gegevensverwerking
- 74.131 Marktonderzoeksbureaus
- 74.132 Organisatie van opiniepeilingen
- 74.141 Public-relationsbureaus
- 74.142 Overige adviesbureaus op het vlak van bedrijfsvoering en beheer
- 74.401 Publiciteitsagentschappen
- 74.501 Personeelsselectie en plaatsing
- 74.852 Vertaaldiensten en tolken (code 74.832 voor 2003)
- 74.873 Incassobureaus en onderzoek naar de kredietwaardigheid (code 74.843 voor 2003)
- 74.879 Overige zakelijke dienstverlening (code 74.849 voor 2003)
- 92.311 Zelfstandig werkende kunstenaars en artiesten